

1.
NOVELLÁK-TÖRTÉNETEK,
ÁBC-SORRENDEN

A-TÓL É-IG

FINTA KATA

A Borítólapon látható kép Budapesten a Kamaraerdőben készült,
készítette: Buday Katica

1.
NOVELLÁK-TÖRTÉNETEK
ÁBC-SORRENDEN

A-Á-B-C-CS-D-E-É
betűkig

Csodaszép látvány tárul elém, amint a hegyről lefelé az Acélgvár irodája felé megyek. A hatalmas gyártelep sűrű ködben úszik. A nagy-kéménynek egy kis részét rózsaszín fénnel világítja meg a kelő Nap. A háttérben, az őszi színekben pompázó, erdővel körülvett Salgó vára látszik. Csodálatos látvány. Ha valaki élethűen lefestené, azt hinnék, nem is valóság, hanem a kép alkotójának képzelete szülte.

A gyárban változatlanul sok a munkám. Szerencsére új főnököm rendes ember, mióta az elődjénél az a bizonyos eset történt, nagyon jól érzem magam, ha nem így lenne, megszöknék. Újabban azonban folyton ide-oda hívnak gyorsírással, jegyzőkönyvet vezetni. Ezzel sajnos csak a munkám több, a fizetésem változatlan.

Ajánló

ELHATÁROZTAM, hogy irodalmi pályámtól (2005) kezdve készült rövidebb-hosszabb írásaimat, köztük igaz-történeteket, rövidebb-hosszabb novellákat, elbeszéléseket, újságcikkeket, ide tartoznak a néhány-perces írások: karcolatok, pillanatképek, álmok –, melyeket abc-sorrendbe szedve szeretném az irodalmat kedvelő olvasóknak közreadni. Idők folyamán életemben sok minden előfordult a családban, körülöttem élő emberekkel, ismerősökkel-ismeretlenekkel, érdekes, különleges történések, hiszen annyiféle esemény történt, amelyeket érdemes mások elé tárni. (Korabeli kép.¹)

Ezért írásaim – kevés kivétellel – igaz történetek, a témát nem kellett keresgélni, hiszen az élet kiosztotta számomra.

Ebben az első kötetben az a-á-b-c-cs-d-e-é-betűkkel kezdődő rövidebb-hosszabb írásaimat: novellákat, különféle történeteket, álmokat, elbeszéléseket, néhány-perces írásokat-karcolatokat és pillanatképeket gyűjtöttem össze. Talán az olvasók közül egy-egy történetből benne. Azért van így, már előfordult, hogy desen várakozott az küldtem pl. pályázatra, méretét, vagy külön érdekelt. Olyankor átdebbrre vagy hosszabb-feltettem több irodalmi előfordult, hogy a tatni kellett benne, ezért mégsem teljesen egyformák.

nőknek találják, hogy nem csupán egy van mert az idők folyamán nem csak itthon csen-írás, hanem azt el-időnként megadva a kérésre annak, akit kellett dolgozni rövidra, de több anyagot portálra is. Olyankor tartalmán is változ-

Mégis, megtartom mindegyiket és azt javaslom, hogy aki olvassa, majd a többféle, de azonos tartalmú anyagból – egyet válasszon ki vagy a rövidebbet vagy a hosszabbat, s utána fordítsa a lapokat a következőhöz.

A felhalmozott irodalmi anyagomat nem szeretném az enyészetnek tartogatni, ezért inkább kötetbe zárva átadom az olvasóknak.

Ebben az első kötetben a magyar a-á-b-c-cs-d-e-é-betűkkel kezdődő írások sorakoznak.

Kérem, szabadidejükben olvassák megértéssel és szeretettel. A folytatásán dolgozom.

A kötet elkészült: Balassagyarmat, 2016. Március-április hóban.

Finta Kata

Lyra Irodalmi Díj és egyéb díjak birtokosa

¹ 2013. operáció után újra a gép mellett látható a kötet szerzője, Unokája sokszor kisegíti, ha gondja akad a számítógéppel.

Ábrándozás alkonyatkor

Bede-pusztá, 1946. augusztus 17. szombat

EBÉD UTÁN egy könyv társaságában kivonultam a kert mellé a rétre. Kellemes helyet találtam a napozásra, körülvéve magas bokrokkal. Alattam puha pázsit, köröskörül virág és csend. Hanyattfeküdtem, szemem félig lehunyva néztem a bokrok fölött a világoskék égen gomolygó fehér felhőket, és hallgattam a madarak dalát.

Olyan jó így pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Oh dehogy, szó sincs róla! Ábrándozni! Eszembe jutott és százszor ismételtam magamban, állandóan, refrénszerűen előjöttek gondolataimban azok a szavak:

„Ha valakit szeretünk, igazán szeretünk, arra mindig gondolnunk is kell, annak gondolatai, ügyei, problémái a miénk. Arca elkísér bennünket mindenhová. Éjjel és nappal tudatunkban hordozzuk annak valóságát, talán álmatlan éjszakák vívódásaiban is. Szóval: Nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle...”

Ezt nekem mondta, tudom. Igen. Csak én nem mondhattam, hogy értem. Ő mégis tudta, érezte. Milyen szép mindez, de egyben fájdalmas. Lelkeinkkel szeretjük egymást, igazán szeretjük. De nem szabad ezzel az érzéssel foglalkozni. Úgy van, ahogy ő elsuttogta: Szóval: *nem tudunk, és nem is akarunk szabadulni tőle.*

Estefelé kísértálmam az erdőbe naplementét nézni. Olyan szép, oly csodálatosan szép a *tanyai est*. A fák közül látni a sötétnarancsszínű napkorongot, ahogy lassan halad, megy lefelé a láthatáron. Először egészben látszik, mindig lejjebb, lejjebb ér, már csak a fele van meg, majd alig egy vékony ív látszik, most pedig hirtelen eltűnik egészen, csak a felhők emlékeztetnek rá, amint tűzpiros színben kergetőznek felette.

Szép volt az alkonyat. Ott ültem a fűben, fejemet egy fának támasztva, némán, mint akit megigéztek. Néztem a csodát. Láttam a csodát! Aztán fölébredve a mámorból, tovább-sétáltam, emlékembe idézve Őt. Behunyt szemmel magam elé parancsolva az arcát:

„...arca elkísér bennünket mindenhová...” Megjelent előttem az arca, de csak elmosódottan. De én erősen, élethűen akartam látni, talán vagy kétszer sikerült is, de csak egy-egy pillanatra. Azért van így, mert mindig oldalt ültem mellette, nem akartam felnézni, mert féltem, attól féltem, ami úgyszólván bekövetkezett...

Később elindultam hazafelé, dúdolván, hozzá szállt a dalom: *„Mért hideg a lelked forró nyári este, mért bolyong a lelkem, lelkedet keresve. Könnyeim utánad miért is peregnek? Ilyen bánatosan, ilyen halálosan, miért is szeretlek?”*

Kedves volt ez a csendes este, felettem a csillagos ég. Egyszerű, romlatlan, tanyai est.

Augusztus 20-án találkoztunk. Látni akartam arcvonásait, hogy örökre magamba zárjam.

Azon a napon búcsúzásul kezet fogtunk, mindkettőnké remegett, még egyszer szemébe néztem, tekintetünk találkozott. Láttam, ő is nagyon szomorú. Ezt a tekintetét is örökre szívembe véstem.

*** **

Acélgyárban 1.

Rimamurány-Salgótarjáni Acélgyárban
Részletek Életem regényéből

ORSZÁGUNK HATÁRÁT újból átrajzolta a történelem; családunk elképzeléseit keresztülhúzta. A front elől menekülnünk kellett Erdélyből, minden vagyónkat hátrahagyva. Így kerültünk vissza Nógrád megyébe. 1945-öt mutatott a naptár, a háború befejeződött, mi gyerekek, felnőtünk. A családi tanács döntésére bátyámmal elhatároztuk, hogy beköltözünk a legközelebbi városba, s állást vállalunk.

Lakást kerestünk, ahol egyelőre meghúzódhatunk. Nem volt könnyű otthonra találni. Végre, kibéreltünk egy nagy hodály-szobát hidegvízzel ellátott fürdőszobával, konyhai használattal. Régi ház volt, sokáig tartott, amíg valahogy otthonossá tettük. Utána nyakamba vettem a várost, minden régi és új ismerőstől állás után érdeklődtem. Előbb a tisztifőorvosi hivatalban alkalmaztak ideiglenesen, félnapos irodai állásra, majd a Bányánál jelentkeztem, ahol néhány hónapra leltárgépeléshez kerestek munkaerőt.

Néhány hónapig két állást töltöttem be: délelőtt a tisztiorvosi hivatalban, délután a bányánál dolgoztam. Közben állások után kutattam, mert létszükségletem volt, hogy végleges helyet találjak. Úgy látszik, sikerrel, mert egyszerre két helyről is érdeklődtek utánam: a Városnál a főjegyző mellé, és az Acélgyár egyik üzemi irodáján is kerestek irodai alkalmazottat.

A lányok között elterjedt, hogy a főjegyző idős kora ellenére nagy szoknyavadász, ezért féltem közelében elhelyezkedni, ez is befolyásolta döntésemet, hogy az Acélgyárat választottam; ajánlatuk előnyösebb volt, mivel természetbeni járandóságokkal egészítették ki a fizetést, ami abban az időben igen sokat jelentett.

Bányától nem akartak elengedni, azt mondták, hogy engem választottak ki a lányok közül, hogy véglegesen alkalmazzanak a leltározási munka befejezése után. Aztán mégis szépen elbúcsúztak tőlem. Ha én ezt sejtem, nem keresgélek máshol végleges állást. De akkor már nem lehetett visszatérni.

1946. július 5-től dolgozom az Acélgyárban. Már kezdem megszokni. Ha ugyan meg lehet szokni a nagy rendetlenséget, a túlságosan szerény irodai elhelyezést. A nagyfőnök mindig sok levelet diktál gyorsírásba. Másnap szoktam ezeket átírni gépbe. De milyenek az emberek? Már ismertem az irodai alkalmazottakat, és több üzemi munkást, – de a *főnök!* Lehet, igaz lesz, amit rebesgettek róla? Ugyanis cseberből-vederbe estem. Félttem a főjegyzőtől, aztán kisült, hogy az itteni öreg üzemmérnök ugyanolyan nagy kakas!

Már *július 13-án (emlékszem, egy szombati napon)*, azt üzenve, este hat órára menjek be az irodába! Mondhatom, jókor szólt, ma éppen énekpróbára kell mennem hét órákor. Vettem a bátorságot, bementem hozzá és mondtam, hogy nekem nem alkalmas az időpont. (Különben is félttem vele munkaidő után egyedül maradni, mert a gyár öntödéjében a női beosztottját is folyton estére rendeli be, mikor már senki más nincs az irodában!) Következő párbeszéd zajlott le közöttünk:

– Hová akar menni? – kérdezte megütközve – hogy én merészelek ellentmondani neki, mintha köze volna hozzá, mivel töltöm a szabadidőmet!

– Énekkari próbám van a Ferenc-rendi plébánián – válaszoltam nyugodt hangon –, ezért ha be is jövök, legkésőbb félhétkor el kell mennem.

– Mi fontosabb magának, az énekkar, vagy a gyár? – kérdezte kis csend után. – Nem erről van szó – válaszoltam a kérdésére, csak az időpont nem felel meg nekem. (Láttam rajta, hogy majd' szétveti a harag.) – Nekem olyan beosztott jó, aki akkor áll rendelkezésemre, amikor nekem megfelel – mondta dühösen. Végül mégis belenyugodott, hogy elenged a kért időben.

Legyek apáca? – elmélkedtem este otthon. A Kedvesnővérek kértek fel, álljak be közéjük a Ferencesek rendjébe. Nem tudom, hogy jutott eszükbe, éppen ilyen politikai helyzetben? Ki tudja, mi lesz még velük? Különben fogadalom nélkül is jó katolikus akarok maradni. Mégsem vállalhatom a zárdai életet, pedig a gondolat már korábban is felmerült bennem.

Egy munkatársam pedig azzal állt elő, lépjek be a rendező gárdába! Hogyne! Ez pártmunka, s az eszme igazán távol áll tőlem! – futott át gondolataimban.

– É-én? – Ez volt az első reakción. Elmagyaráztam neki, mennyire el vagyok foglalta. Hogy jutnék el még oda is?

– Ünnepség lesz az acélgyári díszteremben – agitált tovább – ahol filmre veszik a részleteket, magácska az első sorban ülne!

– Még mit nem! Gondolja, hogy ez számomra valami kecsegtető ajánlat? (Az jutott eszembe: nos, ez az, hogy én bizonyos vonalon mindent megteszek, amit tudok, no de ilyet? Azt már nem!)

Micsoda nagy rumli volt az irodában! Egy csomó kimutatást kellett gépelnem, a „jóvátétel”-ről szólt. Még ilyen nehéz napom nem volt, mondhatom. Az irodában mindenki azzal jött hozzám, hogy sürgős munka, vegyem előre.

– Ez is sürgős, amin dolgozom! – válaszoltam.

– De ez a legsürgősebb! A végén kiderült, hogy egyformán sürgős vagy nem sürgős valamennyi, mert mindegyiknek a postázásig kell elkészülnie.

Délután megint berendelt a nagyfőnök. Legalább tíz levelet diktált le, azokat le kellett írnom. Még külön munkáról is gondoskodott. Igaz, ma nagyon kedves akart lenni. Almát hozott, megtisztította, úgy rakta az asztalomra. Mit tehettem? Nem utasíthattam vissza. Közben meg a hideg futkározott a hátamon, hogy mit akar ezzel elérni? Rá se merek nézni, valami aljas gonoszság van a tekintetében! Éppen ezért nagyon komoly vagyok előtte, még véletlenül se nevetném el magam a társaságában, bármit mond. Nem bírom benne.

Különben felőrlí erőmet a gond, az állandó rohanás, sokszor az emberek rosszindulatával kell megküzdennem. A gyárban a robot, a zaj, a gépzakatelés, a forgalom... De mindez semmi ahhoz az aggodalmamhoz képest, amit a főnököm viselkedése okoz.

– Szörnyen lefogytál, rengeteg a dolgod, hogy birkózol meg vele? – jegyezte meg Icu, a kis védőnő, mikor találkoztam vele a napokban. Én arra gondoltam: valóban, meddig lehet ezt bírni? Talán egy ideig. De ilyen sokáig? Bátyámnak se merek szólni, – minek terheljem őt ezzel? Úgy se tudok rajta segíteni. Ki kell bírnom egy ideig. Amikor lehet, hazamegyek kipihenni magam. Az irodában már tájékoztattak arról, hogy nem kell szabadságot kérnem, elég, ha beteget jelentek.

Egy reggel elsörnyedve vettem tudomásul, amikor fölébredtem, hogy gyanúsan világos van. Elaludtam. Mit szól majd a nagyfőnök, ha netán mindjárt diktálni óhaj? Későn feküdtem le, mivel tegnap bátyámmal templomi hangversenyre mentünk. Gergely Ferenc orgonaművész játszott az orgonán. Nekem legjobban Liszt: „Könyörgés a Szűzanyához” és Bonét: „Ária” c. darabja tetszett. Gyönyörű volt. Mély csend... csak az orgona sírt. A nap besütött az ablakon, rávilágított az oltárra. Kívül az ablakfán, kis madárcák röpködtek. Az ember lelke emelkedett, szinte szállt a hangokkal együtt a magasba, az ég felé...

P. Lukács Pelbárt hitszónok a szeretetről tartott elmélkedést. Lelkem megtelt szeretettel és ez, a hangverseny felejthetetlen élmény maradt számomra.

1946. augusztus 14. – Az irodában rosszul éreztem magam Látták rajtam, azt ajánlották a kollégák, hogy menjek orvoshoz. Erzsike, a kifutó kislány kísért el. Pszotka doktortól kétheti *betegszabadságot kaptam*, amit szüleimnél tölthetek el. Ennyiről álmodni se mertem. Délután mindent elintéztem, hogy mielőbb hazaindulhassak, Miklós bácsi megígérte, hogy várnak a bányai villamosnál. Elbúcsúztam a lányoktól, Péter atyától. Házfőnök nem volt itthon, csak üzenet útján búcsúztam tőle. Hiányozni fog a Ferences plébánia.

Szabadságomat szüleimnél töltöm. Pihenek az erdőszélen, sok gyümölcsöt eszem, a rendes étkezésem felül gyakran iszom tejet. Délelőtt anyukámnak segítek, hogy neki is több pihenés jusson. Ebéd után olvasok a réten és napozom. Kellemes helyet találtam, körülvéve magas bokrokkal, alattam puha pázsit, sok virág köröskörül és csend... Olyan jól alszom, ma félkilenc után ébredtem. Itt nem csörög az óra, sehová sem kell sietni. A szabadban pihenve, szememet félig lehunyva néztem a bokrok fölött a világoskék égen gomolygó fehér felhőket, hallgattam a madarak dalát. Olyan jó így pihenni, semmire sem gondolni. Semmire? Inkább ábrándozni! Egy szebb, boldogabb jövőről...

Szüleim nagyon sokat dolgoznak. Apukám a tanítás mellett a cséplésnél ellenőrzést vállalt. Nagyon megváltozott, olyan más, mint amikor Marosvásárhelyen éltünk. Azelőtt szeretett viccelődni, és optimista volt. Most mindig komoly.

Igen, mindnyájan, mi itthon, ő a fronton, nagyon sok megpróbáltatáson mentünk keresztül. Másokat talán még jobban megtört az ilyen sorscsapás, mint bennünket.

Letelt a szabadságom, visszatérve, rossz hírekkel fogadtak: telefonáltak a gyárból, hogy sürgősen menjek be. A nagyfőnök kérdőre vont, miért maradtam távol ennyi ideig? (Beteljesült, amit megálmodtam augusztus 25-re virradóan, hogy felmondott a főnök.)

Mondtam, hogy orvosi engedéllyel történt, rá van írva a beteglapomra, hogy hazautazhatom, szüleimhez. Vitatkoztunk. Láttam rajta, hogy meg akarja torolni, amiért nem engedtem neki.

De ez hosszú történet. Utána az üzemi bizottságnál vártak engem. Ott mindnyájan velem éreztek, mellém álltak. Kértek, mondjam el nyugodtan, mi történt, mert ismerik a nagyfőnök viselt dolgait. Én azonban csak az igazat mondhattam, hogy félttem tőle, s látta rajtam, hogy nem szívesen járok be esti munkákra. Aztán felkerestem a gyár igazgatóját. *Áthelyeztek, szeptember 1-jétől a Nagyirodán dolgozom*. Itt sokkal jobbak a körülmények, egy irodában hárman vagyunk lányok. Azonban mégis, nemsokára visszahelyeztek az üzemi irodába, mondhatom, nem szívesen mentem vissza.

Ősz van. – Reggel hideg a levegő, dér lepi be a fákat; frissen lépkeдем a gyár felé. Az utca már az ősz hangulatát kelti. A járdán szerteszét sárguló-pirosuló falevelek ropognak talpam alatt. Távol a hegyek is színesednek. A hamuhegy fölött érdekes szürkés-rózsaszín felhő dereng. Kelet felé a nap jelzi közeli jövetelét, érdekes színbe öltöztetve az előtte tornyosuló hegyláncot. Minden reggel más az ismerős táj, pedig már megszoktam, és mégis mindig csodálattal tölt el.

2. rész

SZEPTEMBER vége felé járt az idő, mikor ismét berendelt főnököm túlórázni. Út közben két kedves ismerősöm megállított beszélgetni. A találka miatt öt percet késtem. Még jó, hogy nem tolt le érte. Egész délután rettegtem, mert olyan kellemetlen végigmenni ilyenkor a gyártelepen, lassan sötétedik... és én félek egyedül járkálni...

Gyorsan megírtam a leveleket. Ma igen „kedélyes” hangulatban volt „kedves” főnököm.

Valamit kijelölt egy szövegben és melléje kellett állnom. Ahogy ránéztem, megborzoztam: *ilyenek lehetnek az ördögök!*

Örültem, hogy az asszonyok még takarították a szomszédos irodákat. Várták, hogy készen legyünk, mert még port kell törölniük. Ennek igazán örültem, megköszöntem nekik.

Hazafelé az üzemek hatalmas üvegfalain keresztül kék-sárga szikrák pattogtak, máshol vas izzott a sötét háttérben. Egy ablakból piszkos-homályos üvegen át, izzó, piros-parázs fénye szűrődött ki az udvarra. Zakatoltak a gépek, máshol vassűrész sivített. Fölöttem körben kéken-sötéten borult rám az égbolt, itt-ott halványan pirosuló csillagokkal teleszórva. Elgondolkozva haladtam a Rimamurányi úton hazafelé.

Az iskola órája háromnegyed nyolcat ütött.

A Kaszinóban magyar nótákat próbál a gyár fúvószenekara, ütemére meggyorsítottam a lépteimet.

Távolabb egy tangóharmonikán bús hallgatót játszanak.

Mellettem összesimulva surrannak el a szerelmespárok.

Amott valaki az ablakból szemléli a járókelőket.

Szép csendes az est, tele titokkal, élettél. Nekem is sug valamit, bennem is zsibong valami. Nem tudom meghatározni: mi az? De nem is akarom. A mai szép estét nem rontom el. Úgysem szántam volna rá magam, hogy ilyen későn járkáljak az utcán. Ezt az estét ez a séta tette széppé, sejtelmessé, varázslatossá...

Salgótarján, 1946. szeptember 27. – Az irodában mindig sok a munka, alig győzőm elvégezni, mégis megszoktam, de a környezetemet – azt talán sosem fogom elfogadni. Van, aki kétértelmű vicceket mesél, a másik túlságosan bizalmaskodik, a harmadik káromkodik.

Néha nagyokat nyelek. Ha megjegyzést teszek valamire, azonnal megsértődnek, s azt hallom: „Mi nem jártunk annyi iskolát.”

Eleinte nagyon zavart az állandó zaj, az üzemből behallatszik a gépek zakatolása. Amikor reggel az irodába tartok, a hatalmas csarnokon keresztül kell áthaladnom, már otthonosan érzem magam a nagy zajban, vidáman üdvözlöm a legközelebb munkálkodó kovács-mestert, aki állandóan nagy vasvillát vagy kapát üt, ver egész napokon át, mintha álmában is ezt tenné, örökké, megállás nélkül...

Október 5. Egész nap jól éreztem magam a hivatalban. Mindennek örültem. Az öreg Viroszták bácsi fejcsóválgatás közben szóvá tette: – Mi van magával? Csak úgy él. Olyan igazi lány!

Október 7. – Baj van a nagyfőnökkel... Szokatlanul csendes az üzem. Megszoktam az állandó zakatolást. Most a szokott zaj helyett szinte zúg a csend... Egyszerre leállt az üzem. Miért? Itt a csend annyira szokatlan, csak valami váratlan dolog okozhatja. A munkásság felkérte a nagyfőnököt, hagyja el a gyártelepet! Ahogy utána elmondták, *kikísérték a kapuig, ott kalapot emeltek neki...*

Minden üzembrész forrong, bosszút forralt ellene, és én mégsem vagyok kárörvendő. Pedig milyen kegyetlen volt hozzám, bosszút akart állni rajtam, mert a szemtelen közeledését visszautasítottam, – ezért képes lett volna rá – igazságtalanul – kivenni kezemből a kenyeret. És én mégis csak egy szerencsétlen embernek tartom.

Utána minden megváltozott az irodában. – Sokat nevettünk, pedig rengeteg a munka, hogy ki se látszom belőle. Mándoky Bandi diktált gépbe egy nagy terjedelmű kimutatást (egyelőre ő – a fiatal üzemmérnök – vezeti a gyáregységet). Elkészült a táblázat, aztán kisütötte, hogy talán mégse jó – írjuk át. Mindig más jut eszébe, nem az, ami kellene. Nem is tudom, hol jár az esze? A végén már kinevettem bizonytalansága miatt.

1946. október 18. – Mára virradóan szép álmot láttam. Út közben benéztem a Ferences atyák kis templomába, ott mondtam el a reggeli imát. Bent a gyárban mindent szebbnek, könnyebbnek láttam. Szóba került a boldogság. Szvoboda bácsi, idős kollégám megkérdezte tőlem: – Minek örül annyira Katóka? – mert mostanában ritka az olyan ember, aki boldog vagy vidám.

– Például én olyan vagyok. – Csak néztek rám hihetetlenkedve, mintha a Holdról pottyantam volna közéjük.

– Igen. Én olyan vagyok, mindennek ellenére. Akkor is, ha nehéz az élet, ha nem sikerül minden, ha időnként bántódás, igazságtalanság ér, mégis...

Katalin nap. – Másnap kedves meglepetésben volt részem. Fekete bácsi, aki veri a szármokat – az üzemből – keresett. Egy (közel 30 cm-es) hatalmas szögből szép, *papírvágót készítettek, és az ajándékot ő adta át nekem.* Díszes motívumokat és a nevem kezdőbetűit vésték rá. Annyira meghatott és nagyon örültem neki, mert ezzel a szeretetüket fejezték ki. (Utólagos bejegyzés: azóta is ezt használom, mindig az íróasztalomon van.)

Délután benéztem az egyházi irodába, ahol segíteni szoktam házfőnök atyának. Ma a templomi kórus névsorát írtuk, melynek én is lelkes tagja vagyok. Beszélgettünk, szó esett Erdélyről. Házfőnökatyát Csíksomlyóról helyezték ide, ő is erdélyi. Most világosodott meg előttem: ezért éreztem mindig olyan közel magamhoz. Közben benézett az irodába Péterke (fiatal szerzetes) is, lehozta harmonikáját. Eljátszotta rajta: *Egy tangóharmonikán elmond...* ami addig fülembbe cseng, amíg meg nem tanulom.

Estefelé kóruspróbára mentem. Ma kevesen voltunk. Megbeszéltük az előadás részleteit, mivel a karácsonyi vásár után színdarabot adunk elő. Jó hangulata volt Péter atyának.

Valami öröm érhetne, mert olyan szeretetreméltó volt. Mi történt vele? Ha megkérdezném tőle, vajon megmondaná-e nekem?

Bátyám Budapestre költözött, ott folytatja tanulmányait, lakást kellett változtatnom, nem maradhattam az öreg inassal egy lakásban. Most messze lakom a várostól, túl a gyár mögött. Jó hely, kedves idős asszonyé a ház nagy kerttel, közel van a gyár, de messzire esik a városközpontjától, ahol eddig laktam a bátyámmal.

1947. június 12-én gyárlátogatásra érkeztek a megyében alkalmazott pedagógusok. – Apukám és Piroska barátnőm három napig nálam lakott. Régen dolgozom már itt, de alig ismerem a különböző üzemszerveket. A pedagógusokkal én is körbejártam a gyárat. Nagyon érdekes volt számomra. Különösen a vasöntés tetszett, ahogy folyik a rózsaszínű olvasztott vas, úgy ömlik, mint a víz, és csillagokként szóródnak, sziporkáznak szerteszét a szikrák; olyan, mint karácsonykor a csillagszórók. A szögverésnél minden ütés, minden taktus egy-egy szeget eredményez. Kaptunk ajándékba egy óriási és néhány ici-pici szöveget emlékül.

Elutaztak a vendégeim. Nem lehetett kellemes útjuk, mert egész nap esett az eső. Micsoda nyár? Most viszont minden friss, a föld szaga beáramlik az ablakon. A virágok és fák leveleiről csillogó gyémántszemekként csepegnek a vízcseppek. Mindent bearanyoz az éltető napsugár.

Gyorsan szalad az idő, elmúlt egy év, lassan itt a tél.

** **

Szép tavasz a Jónásh-telepen, olyan a környék, mint egy virágoskert. A gyümölcsfák virágompába öltöztek, mintha minden azt hirdetné, milyen jó az Isten, aki ezt a gyönyörűséget pazar gazdagságban szerteszórja – ezer apró örömeivel – hogy boldoggá tegye az embereket. Ujjong a lelkem, hálaimát zengve Teremtőjének!

Reggel csodaszép kép tárult elém, amint a hegyről lefelé jövet haladtam az iroda felé. Az egész gyártelep sűrű ködben úszott. A nagykéménynek egy kis részét rózsaszín fénnel világítja meg a nap. Háttérben, a zöldben pompázó erdővel körülvett Salgó vára látszik. Csodálatos látvány. Ha valaki élethűen lefestené, azt hihetnék, hogy a kép alkotójának képzelete szülte

..*

1948. november 17. – Puha hó lepte el a környéket. Sajnos, olvadni kezdett, nem maradt meg. Közben a levegő lehűlt, és a lecsöppenő víz-szemecskék ráfagytak a fák ágaira, a kerítésekre. Olyan szép így a környék, mintha üveggel vonták volna be a tájat: a ház körüli kiskertet, az ablakból látható park fáit, bokrokat, háztetőket. Olyan, mint egy üvegerdő – üvegváros – meseváros...

Így indultam el otthonról, közben benéztem a templomba egy reggeli imára, majd siettem az irodába.

..*

A két céget összevonták

Részlet Kisvárosunk c. kisregényemből

VERŐFÉNYES tavaszi délelőtt leszálltam az autóbusról Balassagyarmat központjában, a Tanácsháza előtt, mivel a városnak akkor még nem volt autóbusz-pályaudvara.

Ahogy leszálltam a járműről, nem tudtam betelni a látvánnyal, ami fogadott. Mindenütt rend, tisztaság, a főút (akkor is Rákóczi út) tele virággal, gondozott ágyásokban, szép rendben sorakozott a sok-sok piros muskátli; az úttest mindkét oldalán rendben nyírt fák nyújtottak árnyat a korai melegben. Az utcák tisztára söpörve, a levegő olyan tiszta, szinte harapni lehetett.

Nekem mindez Salgótarján egészségtelen, füstös levegője után óriási különbségnek tetszett, a látvány pedig szinte megbabonázott. Mindjárt otthonosan éreztem magam.

Olyan cégnél dolgoztam Salgótarjánban, ahol sokan KIS MOSZKVÁNAK becézték a várost. A nagykereskedelmi vállalat társüzeme Balassagyarmaton helyezkedett el.

A két cég egyesült, és valamennyi dolgozóját leltározási-, átadás-átvételi munkára, kirendelték Balassagyarmatra. Nekem tetszett ez a kirándulás, ráadásul a költségeinket, a szállást, utazást, mindent a vállalat fizette, sőt, még különélési pótlékot is kaptunk.

Két oldalt az éppen akkor virágzó spírea-bokrokkal szegett Bajcsy-Zsilinszky út elején, az Ipoly szállodában helyezték el a társaságot, ahol lepakoltuk holminkat, majd ebéd után átvonultunk a cég telephelyére, amely a Salgótarjáni részlegnél sokkal jobb állapotban levő, emeletes épületben, a Rákóczi út 28. sz. alatt helyezkedett el.

Az irodákat az emeleten rendezték be, ablakai a főutcára néztek. A hatalmas, négyszöget alkotó belső udvarban raktárak sorakoztak, ahol a földszinten és a nagy épület padlásán is árut tároltak.

Mindenütt tiszta, kulturált környezet vett bennünket körül, munkakörülményeinket mégsem lehetett irigylésre méltónak nevezni. A nagy melegben a palatetős épületek raktáraiban, különösen a padlásokon található mindennemű anyagot, gépet, eszközt számba kellett vennünk: megszámolni, összeírni. Forró koranyár lévén, alig bírtuk elviselni a hőséget, úgy segítettünk magunkon, hogy az asztal alá hidegvízzel töltött, „leltározott” mosdótálat tettünk, lábunkat abban hűsítettük, közben jókat mulattunk.

Este fáradtan tértünk vissza a szállodába, ahol kellemesen éreztük magunkat, mivel ott semmilyen háztartási gondunk nem akadt. Az emeleten elhelyezkedő szobákban tisztálkodtunk, áttöltöttünk és lementünk vacsorázni a földszinti nagy ebédlőbe. Utána a terebélyes fákkal körülvett parkra néző erkélyen még sokáig beszélgettünk, zeneszó mellett szórakoztunk.

Napjában reggeltől késő délutánig dolgoztunk a telepen, hogy a feladatokat a kitűzött határidőre teljesíteni tudjuk. Leltározás alatt a két cég közös budapesti vezetőség kiküldöttei irányították a munkát. Közülük néhányukat már ismertem, akik Salgótarjában is jártak a cégnél.

Egy alkalommal üzenetet kaptam, mivel a vezérkar megbeszélésre hívott az igazgatói irodába. Meglepődtem, mivel el se tudtam képzelni, mit akarnak tőlem? Az iránt érdeklődtek, hogy tetszik nekem itt város.² Azt se tudtam deklí ez őket? Aztán lényegre. Közölték elégedettek voltak a jánban is, följán- és elfogadom, átvesz- részleghez, ahol a köt-(jogi) munkát bízzák doltam, lám csak, mi-évig jogot is tanultam, ném. Meglepett az ajánlat, de megköszöntem, és mégis – némi gondolkodási időt kértem, hogy a családommal megbeszéljem.

a munka, a telep, és a elképzelni, miért érnemsokára rátértek a velem, hogy mindig munkámmal Salgótarlolták: ha úgy döntök nek a balassagyarmati bérezéssel kapcsolatos rám. Közben arra gonlyen jó, hogy három most hasznát vehet-

Azonban én már akkor este eldöntöttem. Ujjongtam örömben! Talán most megváltozhat az életem. El se akartam hinni, hogy lehetetlen körülményeimet már nem sokáig kell eltűrnöm.

Ugyanis idegbeteg sógornőm két gyerekével egyszerűen leköltözött anyósom kétszobás lakásába – ahol én is férjemmel ideiglenesen meghúzódtam – és kellemetlen természetével mindnyájunk helyzetét megkeserítette.

² Balassagyarmat Fő-utca, korabeli felvétel.

Ezért számomra szinte hihetetlennek tűnt, hogy végre megszabadulok abból a földi pokolból, ahová rossz sorsom sodort. Isten ujját láttam benne, és eszembe jutott Ady idézete: „Mikor elhagytak, amikor a lelmem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten...”

Munkatársaim szombatonként hazamentek Salgótarjánba, én Szirákra utaztam szüleimhez, akik elvállalták egyéves kisfiam gondozását, amíg lakáshoz jutok. Mindez szinte váratlanul, az Égből pottyant az ölembe.

Akasztfőfa-humor – másként találva³

FŐNÖKVÁLTÁS – DILIHÁZ. A kórházi ágyon könnyeit itatja zsebkendőjével, alig bírja visszatartani sírását. Arra gondol: eddig csak akkor volt kórházban, amikor gyermekeit világra hozta. De most? Annyi intrika, igazságtalanság érte munkahelyén, ahol eddig jól érezte magát, megbecsülték, jutalmat és kitüntetésekkel kapott. Persze, most főnöke nyugdíjba vonult, az új vezető pedig sleppjét hozza magával, de nem szól, mások suttogásából kell megtudnia, hogy valaki a helyére pályázik.

Mindent megpróbált, nem akart maga körül zűr-zavart, inkább elmegy innen. Szolgálati úton kérte előnyugdíjaztatását azonban nem járt eredménnyel. Mindenki megértette helyzetét, mégsem segítették. Persze, ha párttag lennék... gondolta magában, biztosan találtak volna rá megoldást.

Ráadásul testvérei el akarják adni szüleik balatoni házáat. Ő pedig olyan szépen elgondolta, nemsokára időmilliomos lesz, rendbe teszi a házat, a kertet, s a jó időt, a nyarakat felváltva testvérei családjával ott tölthetnék... Ezért villámként érte a hír. Nem fért a fejébe, hogy édesapja verejtékével létrehozott otthonát idegen kézre adják, aki azért fáradozott, hogy gyermekei- unokái élvezhessék a szép balatoni nyarakat... Testvérei gyözködtek, de nem tudta elhinni, hogy csak ő és gyermekei kötődnek annyira szülei otthonához. Hihetetlen, megemészthetetlen volt számára!

Mindez olyan sok volt számára, már nem bírta elviselni, idegei kimerültek, és ha ismerősséggel találkozott, mint egy kisgyerek – sírva fakadt. Hullámok csaptak össze feje fölött, az izgalmaktól kikészült a gyomra, előbb a bel-osztályon, majd az idegosztályon próbálták kikúrálni kétségbeesett helyzetéből. Időként még ott is mulatságos dolgok történtek körülötte. Jellemző volt arra a szellemre, amelyet az új vezetés alkalmazott, hogy még oda, a kórházba is kinyújtották mocskos kezeiket!

A hetenkénti nagyvizit alkalmával a következő kérdést intézte hozzá a vezető főorvos.

- Milyen beosztásban dolgozik munkahelyén?
- X osztály vezetőjeként.

A főorvos a választ hallván, gyanúsán tekintett rá. Úgy nézte őt a jól megtermett férfi, mintha azt hallotta volna tőle, hogy Mária Teréziának vagy Katalin cárnőnek képzelné magát! Ő pedig a humoros jelenetre majdnem elnevette magát, beleértve saját furcsa ábrázatát is, ugyanis már a kérdés feltétele gyanút keltett benne. Hogy kerül ez ide? (Annyira nyilvánvalónak találta, hogy a kórházat „valahonnan” eligazították, és azt akarják elhitetni, hogy neki csupán kényszerképzetei vannak.

---

³ Írásommal a BJAL által meghirdetett Primavera Irodalmi Díj pályázaton Elismerő Oklevél díjat nyertem el.

Az ügy, még a „rendszerváltás előtt történt”. Ugyanis beosztásából alacsonyabb pozícióba óhajtják tenni, hogy főnökének a saját választottja kerülhessen osztályvezetői beosztásba.

A „betegnek” – látva a „fő-főorvos” aggodalmasan kétkedő arcát – elmúlt a nevetethetnéje. Komolyságot erőltetve magára, benyúlt az éjjeliszekrény fiókjába, elővette személyi igazolványát.

– Tessék! Ott van beírva, bélyegzővel ellátva a munkahelyem és beosztásom, nem én találtam ki! – Nyomatékkén ujjával rábökött a helyre!

Erre aztán a főorvos vágott furcsa képet, majd összenéztek feleségével, aki az osztályos orvos volt akkor, és átnyújtotta neki az igazolványt.

Mindent megpróbáltam, nem akartam magam körül zűr-zavart, szerettem volna inkább elmenni innen más céghez, de már közel álltam a nyugdíjazáshoz.

Jártam a megyénél, pártszerveknél, megpróbáltam szolgálati úton, hogy igénybe vehessem az előnyugdíjazást, – eredmény nélkül.

Mindenhol ismerték a tevékenységemet, azt is tudták, hogy munkámért országos kitüntetést is kaptam, első nőként a városban. Látszólag megértették a helyzetemet, de segíteni nem tudtak, vagy nem akartak. Persze, ha párttag lettem volna, biztosan találtak volna rá módot.

Egyszerűen nem bírok a közelükben lenni!

Átvillant az agyamon: ezek – minthogy a főorvosokat kinevező szerv a tanácsai testület – képesek hivatásukkal visszaélve, még arra az aljasságra is, hogy befolyásolják az orvosokat, azt állítva, hogy nekem kényszerképzeteim vannak, mert szerintük olyasmit állítok, ami nem igaz.

A főorvosnő behívta az irodájába és őszintén feltárta előtte, hogy „megfelelő vonalon eligazítást kaptak!” Lám, mégis jól következtettem... – gondolta magában.)

Arra kérte, ne szóljon erről senkinek, lehetőleg észrevétlenül járkáljon az utcán (!) ne lássák „onnan”, hogy kiengedték... mert ebből nekik kellemetlenségük származna!

Ez megerősítette abbéli hitében, hogy új főnöke arra gondolt, joga van (szerintük nem az orvosok dolga!) megállapítani, hogy valaki épeszü-e, ha nem viseli el a jogtalanságot. Ugyanis csak ezzel tudták (volna) igazolni minősíthetetlenül aljas viselkedésüket!

Már-már emlékeztettek a Sztálini-idők szokására, hogy valakit „megrendelésre” akár zárt osztályra lehet küldeni.

Nemsokára „járó-betegként” vették betegállományba, mert őszintén feltárta az orvosoknak, hogy munkahelyén a jelenlegi helyzetet nem bírja elviselni. A kórházi környezet újdonság volt számára, mivel addig nem járt orvosokhoz sem, esetleg akkor, ha a gyerekei megbetegedtek. Most viszont nem akadt más választása, valahogy ki kell böjtölnie azt a rövid időt, amíg nyugdíjba mehet...

Ahogy telt az idő, érezte, hogy igenis ki fog gyógyulni az egészből, mivel távol lehet bajainak okozóitól. A kórházban be se szedte a gyógyszereket, csak a gyenge nyugtatót, amitől jókat aludt. A többi kapszulát egyszerűen lehúzta a WC-kagylójába.

Nemsokára csak a felülvizsgálatokon kellett megjelennie, hogy a táppénzes igazolásokat megkapja. Úgy érezte, erős akarattal ura a helyzetnek. Nemsokára eljön a nyugdíjazásának ideje; arra gondolt, azt a kis időt már fél lábon is kibírja. Ahhoz pedig már nincs joguk, hogy azt megakadályozzák.

Elhatározta, hogy jogi úton elégtételt szerez. Milyen jó, hogy három évig tanult jogot, legalább hasznát veheti. Hosszú, és unalmas jogi herce-hurca következett. A megyében nem érthette el célját, mivel főnökei keze odáig elért, ezért a Legfelsőbb Bírósághoz is benyújtotta panaszát, ahol végre igazságot szolgáltatott számára. Igaz, közben eltelt az idő, s már nem ment vele sokra, de legalább a legfelsőbb szintű igazságszolgáltató szerv mondta ki, hogy vele szemben törvénytörtést követtek el!

S ekkor – bár nem természete – mégis kárörömet érzett azok iránt, akik ezt elkövették ellene. „Kedves” főnökei pedig megérdemelték; kétszeresen élvezhették a leckét:

1. Amikor a döntést megkapták és olvasták!

2. Nem telt el hosszú idő, hogy utóda rövid ideig töltötte be a helyét, mivel a helyét beöltő ifjú titán, (neki csak ugródeszkának kellett az osztályvezetői besorolás hogy), abból a székből máshol, vezetőállásban el tudjon helyezkedni. Nyilván hamar rájött, hogy ott dolgozni kell, s az se mindegy hogyan, még hozzá nem keveset, hanem sokat!

Az ilyen vezetők lelketlenségének bizonyítéka, hogy a nyugdíjas dolgozótól még elnézést sem kértek, pedig ez nem keveset, hanem sokat jelentett számára, mivel kevesebb lett a nyugdíja.

AKASZTÓFAHUMOR

Életem regénye után

KOLLÉGANŐM: Marika mesélte nekem a történetet. Elgondolkozva hallgattam végig. Elhatároztam, hogy közreadom, nevessünk vagy bosszankodjunk rajta együtt, mert bizony, ilyesmi is megtörténhetett...

Annyi minden, annyi bánat ért és olyan bántódások történtek körülöttem abban az időben: egyszerre veszítettem el édesapámat és bátyámat. Azonban nemcsak a munkahelyi dolgok miatt készültem ki, lelkivilágom összeomlásához hozzájárult a rosszul sikerült házasságom is, de erről itt nem akarok többet mondani.

Ráadásul testvéreim el akarják adni a szüleim balatoni házát. Olyan szépen elgondoltam már, hogy nemsokára időmilliomos leszek (nyugdíjas), bőven jut időm arra, hogy rendbe tegyem a házat és környékét, s a jó időt, a nyarakat felváltva testvéreim családjával ott tölthetnénk Balatonnál, szüleim házában... Elképzeltem, hogy bankkölcsön igénybevételeivel a padlásteret kihasználva, tetőtért húzhatnánk rá, akkor egyszerre akár (a testvérekkel) több család is nyaralhatna egyszerre. Ezért villámként ért a hír. Nem fért a fejembe, hogy apánk verejtékével létrehozott otthonát idegen kézre adjuk, aki azért fáradozott, hogy gyermekei, unokái élvezhessék a szép balatoni nyarakat... Testvéreim gyözködtek, de nem akartam elhinni, hogy csak én, és családom ragaszkodik annyira hozzá. Hihetetlen, megemészthetetlen volt számomra!

Marika könnyeit itatja illatos zsebkendőjével, miközben alig bírja visszatartani sírását, utána folytatja: Annyi intrika, igazságtalanság ért abban az időben munkahelyemen is, ahol korábban olyan jól éreztem magam. Főnököm nyugdíjba ment, engem két év választott el a nyugdíjazásig. Valaki a helyemre pályázott, és nem egyenesen, hanem hátam mögött tették, amit tettek ellenem. Az irodában már mindenki tudott róla, csak én nem, mit is akarnak tenni. Mindent megpróbáltam, nem akartam magam körül zűr-zavart, gondoltam arra is, hogy inkább elmegyek innen, vagy szolgálati úton az előnyugdíjaztatásomat is kérhetném; eljártam a megyénél, pártszerveknél, de nem jártam eredménnyel. Látszólag megértették a helyzetemet, de segíteni nem tudtak, vagy nem akartak.

Persze, ha párttag lennék... biztosan találtak volna módot rá. Mindezt nem bírtam elviselni, betegállományba mentem (mint azelőtt soha). Egyszerűen nem bírtam emberek közé menni, folyton – mint egy kisgyerek – sírva fakadtam. Elhatároztam, hogy kórházba megyek, hogy kikúráljanak kétségbeesett helyzetemből.

Legidősebb bátyám lánya és veje a helyi kórház bel-osztályán volt alkalmazva, a vő kedvesen és figyelmesen intézte a fölvételemet, mert az idegességtől teljesen kikészült a gyomrom, lefogytam.

Korábban még én intéztem emberséges főnököm segítségével nekik az ide helyezkedésüket; első állásuk ez volt a diplomájuk megszerzése után. Ott ápolgattak az osztályon. Még gyenge, és rossz állapotban voltam, mikor mindkét bátyám fölkeresett. Örültem nekik, azt hittem, csak a beteg hozzátartozójukat akarják meglátogatni, és nagyon rosszul esett, amikor előhozakodtak a ház eladásával, holott jól tudták, milyen rosszul érint engem.

Aztán a kórházban időként mulatságos dolgok történtek körülöttem, amelyeket magamban *akasztófahumornak* neveztem.

Jellemző volt munkahelyemre (inkább úgy mondanám: arra a szellemre, amelyet az új vezetés alkalmazott), hogy még oda, a kórházba is kinyújtották mocskos kezeiket! Amikor néhány hétig betegen feküdtem, a következő eset történt: Heti egy alkalommal tartottak főorvosi vizitet az osztályon. Az osztályos főorvos felesége volt a vezető „fő-főorvosnak”. Az első nagyvizit alkalmával a következő kérdést intézte hozzám (annyira nyilvánvaló volt, hogy „valahonnan” eligazították).

– Milyen beosztásban dolgozik a tanácson?

– Titkárság vezetője vagyok.

Amikor ezt meghallotta, gyanúsán nézett rám, lesírt a tekintetéből, hogy nem hiszi el, amit mondtam. Én meg majdnem elnevettem magam furcsa ábrázatán, mert úgy nézett rám, mintha legalább olyat mondtam volna, hogy én vagyok Mária Terézia vagy Katalin cárnő! Pedig csupán azt nem bírtam elviselni a mostani hivatali környezetemet, azt az aljasságot, amit velem szemben elkövettek. Egyszerűen képtelen vagy a közelükben élni!

(Átvillantak agyamon: ezek – minthogy a főorvosokat kinevező szerv a tanácsi testület – képesek az új vezetők hivatásukkal visszaélve, még arra az aljasságra is, hogy befolyásolják az orvosokat, azt állítva, hogy nekem kényszerképzeteim vannak, mert szerintük olyasmit állítok, ami nem igaz.) Még azt is híresztelhetik rólam, hogy bediliztem? Mária könnyes arcán mosoly futott végig, ahogy újraélte az eseményeket. Aztán folytatja.

– De akkor, ott, látva a „fő-főorvos” aggodalmasan kételkedő arcát, elmúlt a nevethetnékem. Komolyságot erőltetve magamra, benyúltam az éjjeliszekrény fiókjába, elővettem a személyi igazolványomat, kinyitottam megfelelő helyen. Ott áll beírva (még ma is), bélyegzővel ellátva munkahelyem és foglalkozásom, mondtam, és ráböktem az ujjammal! Erre aztán ő nézett nagyot, majd összenézett feleségével, és átnyújtotta neki az igazolványt. Felesége a főorvos-asszony, akivel rövid idő alatt közvetlen, mondhatnám: barátságos viszonyba kerültem, másnap behívott az irodájába és elmondta, hogy „megfelelő vonalon eligazítást kaptak” velem kapcsolatban! No lám, mégis jól következtettem... – mondja nevetve a barátnőm.

Ezután minden hétvégén hazamehettem – ilyenkor fiam mindig hazajött. A főorvosnő arra kért, ne szóljak erről senkinek, és lehetőleg észrevétlenül menjek az utcán, ne lássák „onnan”, hogy kiengednek (!), mert ebből nekik kellemetlenségük származna! Mindez megerősített abbéli hitemben, hogy bizonyítani akarták: joguk van arra (szerintük nem az orvosok dolga!) megállapítani, hogy valaki épeszű-e, ha nem viseli el a jogtalanságot. Ugyanis csak ezzel tudták (volna) igazolni, velem kapcsolatos minősíthetetlenül aljas viselkedésüket! Már-már emlékeztettek a Sztálini-időkben szokásos viselkedésre, hogy valakit „megrendelésre” akár zárt osztályra lehet helyezni.

Nemsokára hazamentem és „járó-betegként” vettek betegállományba, mert őszintén feltártam az orvosoknak, hogy munkahelyemen a jelenlegi környezetben nem bírok megmaradni. Újdonság volt részemre a kórházi környezet, általában a betegellátás. Nemigen jártam eddig még orvosokhoz sem, esetleg akkor, ha a gyerekek megbetegedtek. Most viszont nem volt más választásom, valahogy ki kellett böjtölnöm ezt a rövid időt...

Akárhogy bántott jelenlegi helyzet, az új főnökségtől távol, lassan egész jól éreztem magam, a gyomorfájásom is teljesen elmúlt. Az is igaz, hogy a kórházban nem szedtem be a gyógyszereket (mindig viszolyogtam tőlük), csupán a leggyengébb nyugtatót, amitől jókat aludtam. A többi kapszulát egyszerűen lehúztam a mosdóban.

Ahogy telt az idő, elhatároztam, hogy igenis ki fogok gyógyulni az egészből, nem teszem magam tönkre ilyen emberek miatt, akik azt sem érdemlik meg, hogy így tituláljam őket! Csak a felülvizsgálati napokon kellett megjelennem, hogy a táppénzes igazolásokat megkapjam. Úgy éreztem, erős akarattal ura vagyok a helyzetnek, s mostantól fogva újból autót akarok vezetni!

Amikor ezt bejelentettem, csodálkozva néztek rám, aztán gratuláltak nekem lelki erőmet látva. Nem sok volt már hátra, hogy elérjem nyugdíjazásom idejét; arra gondoltam, azt a kis időt már fél lábon is kibírom. Ahhoz pedig már nincs joguk, hogy azt megakadályozzák.

Elhatároztam, nem hagyom annyiban a dolgot, s amikor kezembe kaptam a megfelelő iratokat, jogi úton kerestem az igazságot. Hosszú, és unalmas jogi herce-hurca következett. Itt, a megyében nem érhettem el célokat, mivel kezük odáig kinyúlt, ezért a Legfelsőbb Bírósághoz is benyújtottam panaszomat, ahol végre igazságot szolgáltatottak. Igaz, közben eltelt az idő, s már nem mentem vele sokra, de legalább a legfelsőbb szintű Igazságszolgáltató szerv mondta ki, hogy velem szemben törvényt sértést követtek el!

S ekkor – bár nem természetem – mégis kárörömet éreztem azok iránt, akik ezt elkövették velem. Nem telt el hosszú idő, amikor híre jött, hogy utódom nem sokáig töltötte be a volt helyemet, csak ugródeszkának kellett neki egy osztályvezetői besorolás, hogy abból a székből máshol, vezetőállásban el tudjon helyezkedni. Nyilván hamar rájött, hogy ott dolgozni kell, még hozzá jól, és nem keveset, hanem sokat.

„Kedves” főnökeim pedig megérdemelték a leckét!

** **

A mi cicáink

...A macskák!

Bemutatom macska-családunkat⁴

NEM MINDENNAPOS, hogyan került hozzánk Kormi cica. Eredetileg Őt a szomszédban lakó kisfiú kapta; – mindnyájan szerették, kényeztették. A szülők egész nap dolgoztak, a gyerekek iskolában tanultak, ezért nap közben alig voltak otthon; a kiscica csak az ablakon nézett ki a nagyvilágba. Sokan megálltak a folyosón, nézték a szép állatot. Unatkozhatott szegény egész nap egyedül... Az ablak előtt járó-kelők az üvegen keresztül becézgették. A szelíd cica barátságosan fogadott minden közeledést.

Egy késő őszi napon gazdái elmentek nagymamát látogatni; észre se vették, kisurrant az ajtón, – szegényke kinnrekedt az általa ismeretlen, idegen világban. Csak később derült ki, hogy aztán hiába akart hazamenni, az ajtót zárva találta. Csak állt, majd leült az ajtó előtt, türelemmel várta, hogy beengedjék, de senki se nyitotta ki. Aztán szomorúan elindult a hosszú folyosón, több ajtó előtt megállt, nyávogott, szeretett volna egy jó meleg helyen megpihenni, mert akkor már hideg volt a szabadban. A rideg szívek nem könyörültek meg rajta, volt, aki ajtót nyitott, nagyot dobantott lábával, és azt mondta: sicc innen, keress más helyet!

---

⁴ Országosan meghirdetett pályázaton (Lyra I. Díj, 2004.10.09) 1. díjat (40.000 Ft és) Díszoklevelet nyertem.

Mit tehetett egyebet? – továbbsétált, majd újból próbálkozott. Szerencsére nálunk is megállt, halkán nyávogott, és kaparászni kezdte az ajtót. Meghallottam, kinyitom és látom, hogy Kormi, a kis szomszédunk kér bebocsátást. Mi van veled? – kértem csodálkozva, hogy itt találom, hisz’ eddig ki se engedték a lakásból. Behívtam, megkínáltam finom falatokkal. Vacsora után a szobába invitáltam. Először körbejárta az egész lakást, körülszimatolt mindent, benézett mindenhová. Aztán gondolt egyet, felugrott, jót nyújtózott, s a fotel ölében hamar elaludt.

Többször átszaladtam, bekopogtam hozzájuk, – tudatni akartam, hogy nálam van a kis kedvencük. De mindannyiszor is zárt ajtóra találtam, este lévén, sötét volt a lakásban. Fogtam egy tollat, papírt, ráírtam, hogy nálam keressék Kormit, s az ajtójukra tűztem.

A cica egyre jobban megbarátkozott a helyzettel, később azt is megengedte, hogy ölünkbe vegyük és simogassuk. Telt-múlt az idő, nem jöttek a gazdik. Csak másnap tudtam meg, hogy hosszabb időre utaztak el. Nálam otthonosan érezte magát, kapott enni, meleg volt, és mindig úgy heveredett el a fotelben, mintha otthon lenne.

Több nap telt el, mire a család megérkezett. Megtalálták az üzenetet, becsengettek, és már az ajtónál nevére szólítva hívogatták.

Azonban Őfelsége fel se nézett, békésen pihent tovább. Elvárta, hogy bejöjjenek érte, és ölben vigyék haza. Úgy érezte, ennyivel tartoznak neki azért, mert kizárták őt az otthonából. Ettől kezdve Kormi, amikor csak tehetett, meglátogatott bennünket, úgy érezte, hogy már nem egy, hanem két otthona van.

Szép időben, mikor ajtók-ablakok nyitva voltak (s ő egyedül maradt a lakásban), többször kiment a loggiára, onnan meg 5 méter mélység fölött átugorva jutott át mihozzánk. Már ki se mertem menni az erkélyünkre, amikor ott láttam, amint vágyakozva és nyávogva néz át

hozzánk a cica, a keskeny vasrúdon egyensúlyozva.⁵

Néhány év múlva – akkor már lehetett vagy öt éves – Kormival együtt elköltöztek a szomszédból. Nagyon sajnáltuk, úgy éreztük, hogy a cica hozzánk is tartozik. Nem sokáig kellett várni, egyszer csak éhesen, elhanyagolt bundával megjelent az ajtóban. Telefonáltam a családnak, közöltem, hogy itt a cica. Eljöttek érte, hazavitték, bezárták, abban reménykedve, hátha megszokja új környezetét. Két hét múlva azonban ismét kisurrant a

házból, eltűnt otthonról. Most ők érdeklődtek, – nincs-e nálunk? Akkor azonban csak egy hét elteltével érkezett meg újra. Akik találkoztak vele a lépcsőházban, később elmondták, hogy keserves nyávogással jött fölfelé a második emeletre, végig a folyosón, egyenesen hozzánk. Most már nagyon rosszul nézett ki, éhesen és elhanyagoltan láttuk viszont. Megbeszéltük, hogy jobb lesz, ha nem ragaszkodnak hozzá, úgy sem fog már az új helyen megszokni. Nehezen barátkoztak meg a gondolattal, mert a kisebb fiú nagyon szerette. Sírva vette tudomásul a döntést, hogy el kell tőle búcsúznia.

Nos, így lett a miénk Kormi cica. Kiválasztott engem gazdájának!

Még arról szót se ejtettem, hogyan néz ki Kormi (becenéven: Nyulacska). Nevéből következtetve fényes, fekete bundája, hófehér nyakkendője, hátsó lábain fehér csizmákkal, „kezei” fehér kesztyűkkel. Pofácskáján az orra körül szintén fehér folt látható, a bajusza is fehér. Szőrzetén itt-ott egy-egy szál fehér szőr látható, mintha ősz szálak nőttek volna rajta.

---

⁵ A képen Kormi cica pihen.

Gazdájától úgy értesültem, hogy a mamája hófehér angóra cica volt, aztán – ki tudja hogyan, – Ő ilyen lett, mint a fényképen.

Hatalmas, erős kandúrrá fejlődött az idők folyamán, súlya elérte a 7-8 kilót. Miután teljesen a miénk lett, szabadjára engedték. Most már a konyha bukó-ablakán nyitott csapóajtón bármikor ki-be járhat. A lépcsőházban is fúrattunk bejáratot neki. Közel van hozzánk az Óváros-tér, ahol sok macskát tartanak, ott ő volt a *macskák királya*! Ilyenkor napokig nem láttuk. A „szerelmi idényekben” a harcmezőről hazatérve, lerobbant, viharverten, sebekkel tele érkezett haza. Nagy vitéz volt, kutyaikkal hadakozott. Ennek aztán többször kárát vallotta, nemegyszer orvosi segítségre szorult. Így aztán egyik súlyos sebesülése után (amikor leharapták a fél farkát), jobbnak láttuk, ha ivartalanítjuk.

El kell mondanom Kormi cicánk *szomorú történetét*.

Lehet már 6 éve, május 20-án baleset érte. Egy elszabadult idegen kutya lakásunk előtt a gyerekekkel együtt játszó, békésen pihenő cicát megtámadta. Szegény ijedtében nem a lakásba, vagy az udvar felé menekült előle, hanem a folyosó végén „Zsákutcába” került. A kutyától beszorítva, nem tudott a folyosó betonkorlátjába kapaszkodni, – nem tehetett mást – több mint 6 méter magasból leugrott (vagy leesett) – az udvar betonjára.

Ahogy a gyerekek utólag elmondták, kis ideig mozdulatlanra vált, aztán nehézkesen felemelte sebesült testét, utolsó erejét összeszedve, kínosan elsántikált az Óváros felé. Amikor hazaértem, azzal fogadtak a gyerekek, hogy nyoma veszett.

Hívogattuk, napokig kerestük. Jártuk a környező házakat, utcákat, átkutattunk padlásokat, érdeklődtünk: mindenhol ismerték, de mostanában senki se látta. Hirdetéseket adtam fel, jutalmat ajánlva a nyomra vezetőnek. A helyi kábel TV-ben is közzétettük, – mindhiába. Már arra kellett gondolnunk, hogy ennyi ideig betegen, megsérülve biztosan elpusztult valahol.

Nyolc hete, július 22-én este, nagy mozgolódást hallok a lakás előtt játszó gyerekek között. Unokáim kórusban kiáltották: Megjött Kormi! Hazajött Kormi!

És csodák csodája, rekedt, idegen hangon jajongva-nyávogva, dülöngélve vánszorgott lassan a folyosón végig, hazafelé... Betegen, piszkosan, éhesen, szomorú, homályos szemekkel, utolsó erejét összeszedve érkezett haza.

Súlyának több mint felét felemésztette, alig állt a lábán, csontjai kiálltak, szinte szúrtak a bőrén keresztül. Fényes bundája megkopott, hófehér foltjai szürkén-piszkosak. Mégis ő volt: Kormi! Örömkönnyet hullatva vittük állatorvoshoz, akinek az volt az első szava: Ez csoda! Egy hét kellett hozzá, hogy a cica saját maga – a mi segítségünkkel – letisztítsa bundájáról a szennyet, sebhelyeket.

Ismerőseink összesereglettek, örömről könnyeztünk a meghatottságtól. Látni kellett volna, ahogy hozzálátott a feltálat ételnek, majd utána hogyan járta körül – még mindig dülöngélve – az egész lakást, az ismerős helyeket...

Megható volt találkozása a SZÜRKE cicákkal. Amikor Kormi kezdett falatozni, másik két cicánk körbevette, szimatolták, puszival üdvözölték beteg társukat. Nemsokára helyreállt az egészsége, majdnem fölszedte régi súlyát, szőre ismét tiszta, egészségesen fénylő. Hosszú ideig húzta az egyik hátsó lábát, ahol örökre megmarad a törés nyoma. Időnként leülve merőn nézegeti a hibás lábát, aztán hirtelen odakap, mintha haragudna rá, hogy olyan lassan gyógyul...

Hol lehetett ennyi ideig? Milyen betegségben, szerencsétlen helyzetben volt, ha nem volt ereje ennyi ideig hazajönni? Hogy tudta átvészelni betegen, éhezve ezt a hosszú időt? Hogy tudott mégis annyi erőt gyűjteni, hogy hazavonszolja magát? Mindezek örökre kérdések maradnak számunkra.

Kormi ritka kedves és okos jószág. Mindent szót megért, amit hozzá intézünk. Ha valamit akar, közvetíteni tudja nekünk. Három macska között ő a főnök: „szól” (jelzi) reggel és este, ha éhes, utána sorakozik a többi cica: a SZÜRKÉK! Ha indulok otthonról, Kormi elkísér. Megérzi, mikor érkezem, vár a lépcsőházban vagy az udvaron.

Macska nyelven, amelyet köztük már megtanultam, mély MAÚ-val köszönt, de nemcsak engem, a család többi tagját, és a szomszédokat is. Előre megérzi, ha autóval megérkezünk: Már ott vár, s amikor kinyílik az ajtó, beugrik, velünk jön a garázsba. Mikor állatorvoshoz viszem őket, egyedül ő nem fél, körben sétálgat, az ablakból nyugalommal szemléli a tájat.

Most pedig bemutatom a többi cicát. Először Macát (ő a macska-asszony, becenevén Kislány). Szép gömbölyded, olyan kecsesen, igazán nőiesen sétálgat, farkincáját fölfelé tartva, mint egy zászlót lengeti. Egyszerű szürke-csíkos, selymes szőrű házimacska. Ő is ritka kedves állat, Ő is kiválasztott gazdájának. Éppen akkor történt – mikor a még kis-unokáimat látogatni voltam távol – hogy otthonról telefonon hívtak. Azt mondják: „vendég érkezett”, igaz, nem az ajtón keresztül, hanem Kormi után beugrott az ablakon. Azonnal otthon érezte magát, jólakott Kormi tányérjából, utána besétált a szobába, beleült valakinek az ölébe, úgy dorombolt és hízelgett, hogy nem volt szívük kitenni.

Nem volt idegen számunkra. Eddig udvari cica volt, mindig vittünk neki mindenféle macskának való eledelt. Minden nyáron, kétszer is, 5-6 kiscicát hozott a világra. Általában az udvarban, a kazánház nagykéménye mögött lakott családjával, ott élt cicakölykeivel, és boldogan mutogatta nekünk. Később aztán egyenként felhordta őket, és az ajtó elé lerakta az egész macskacsaládot, minden alkalommal gondot jelentett a kiscicák elhelyezése.

Egyre gyakrabban jelent meg az ajtónk előtt. Mindig megetettük. Később, ha nyitva találta az ajtót, bejött és Kormi tányérjában maradt ételt kinyaldosta, fényesre nyalva a tányért. Szelíd állat volt, nem félt tőlünk, hozzánk törleszkedett, mindig kereste a társaságunkat.

Szomszédunk a két kiskutyáját naponta többször az udvaron sétáltatta, ilyenkor ő is csatlakozott hozzájuk, kísérgette őket, és a két kis állatot valósággal megvédte az erre tévedt nagyobb kutyáktól; egyszerűen nekik rontott és kiüldözte őket az udvarból.

Mióta nálunk van, nagyon megszerettük. Kimondhatatlanul ragaszkodó, barátságos, hízelgő, kimutatja, hogy boldog. Kedvességével naponta meghálálja, hogy befogadtuk. Most már nem fiatal, mégis olyan játékos, mint egy kiscica.

Este-reggel jelzi, hogy játszani akar: hátára fekszik, és úgy szánkázva, bukfencezve járja körbe a szobákat, közben felgyüri a szőnyeget, alájuk bújik, felfordítja a lakást.⁶ Nagyon szeretett a kosárban pihenni.

Amikor nagyon jól érzi magát, „beszélgetni” kezd, néha macska nyelven „válaszol” nekünk: „me e e,” gyakran akár fél óra hosszáig is társalgunk. Szemünkbe nézve olyan kedves, értelmes képet vág hozzá, hogy illet eddig macskáknál sosem tapasztaltam. Egyedül Ő az a macskák között, Aki időnként – a készülékkel szemben leülve – nézi a TV-t!

Fél évre rá, hogy beköltözött hozzánk, már látszott rajta, hogy kiscicái lesznek. Mikor eljött az ideje, nem bújt el, hanem lázasan kezdte keresni a helyet, ahol majd világra hozhatja utódait. Segítségére voltunk, végignéztük szenvedéseit. Őt gyönyörű szürke cicát hozott világra. A legszebb példányt megtartjuk magunknak, a többinek hamar gazdát keresünk. Nem bír annyit szoptatni, mert egyik emlőjén daganat képződött. Egy hónap múlva került sor a műtetre, ami olyan jól sikerült, hogy sokáig örülhettünk jelenlétének.

Legfiatalabb cicánk: Gigi (becenevén: Kicsi-baba). Hamar rácáfolt a „kicsi” jelzőre, mert hatalmas termetű, legalább 8 kilós, fantasztikusan erős, izmos kandúrrá fejlődött. De ő nálunk született, és amikor ezt a nevet kapta, alig volt nagyobb egy libatojásnál. Vékony remegő lábakkal mászkálva ismerkedett a világgal. Csodálatos volt nézni, ahogy neveli az anyja, hogy tanítja mindenféle macskatudományra. Aranyosak voltak együtt, mikor szoptott, amikor egymást átölelve békésen pihentek vagy játszottak.

⁶ A képen: Maca kosárban.

Nemsokára Kormitól „örökölt” területén becsülettel ellátta kanúri kötelezettségeit, februártól októberig alig lehetett látni, olyan elfoglalt volt. Néha napokig, akár egy hétig is elmaradozott. Minden nyáron lefogyott, alig lehetett ráismerni. Úgy nézett ki ilyenkor, mint egy gazdátlan állat: elhanyagolt, harcok közt kapott sebekkel, tépetten, kiéhezve érkezett este és reggel, tele kullancsokkal.

Ilyenkor igyekeztem gyorsan kiszedegetni belőle a kullancsokat, azokat a WC-be dobtam. Ha jóllakott, azonnal távozott, mint akinek az ideje percekre ki van számítva. Zárt ajtónál keservesen nyávogva könyörgött, hogy kiengedjük.

Gyakran szorult segítségre. Ilyenkor már nem olyan szelíd kiscica, harcolni kell vele, hogy megfogjuk. Ápolás közben fúj, karmol, védekezik, egyszóval: úgy néz ránk, mint egy tigris vagy egy vadmacska.⁷

Egy hideg éjszakán súlyos sérüléssel tért haza. Bejött a szobába, láthatóan meg akarta mutatni, mi történt vele. Első lábán a karmainál nagy, véres és duzzadt seb volt. Éjfél után úgy döntöttünk, hogy reggel visszük orvoshoz. Fájdalomcsillapítót kapott, aztán bezártuk a cica-kijárót, nehogy kimenjen, mielőtt orvosi ellátást kapna. De most nem is volt kedve hozzá. Szelíden szenvedett.

Reggel az orvos azonnal megállapította, mi történt vele. Fényes rézdrót volt mélyen belevágódva a mancsába, amit észre se vettünk, annyira bevágódott a bőrébe. Egy csapda része volt, aminek az összekötő drótját a szegény állat kínjában nyilván elrághatta, hogy kiszabadulhasson. Az orvos – miközben finom csipesszel eltávolította az éles huzalt – nem állhatta meg, hogy egy cifrát mondjon arra, aki azt a csapdát felállította. Haragudott az ilyen lelketlen emberekre.

A „nyári hadműveletek” után teljesen megváltozott a helyzet. Egyre gyakrabban járt haza, majd később ő is csak rövid időre hagyta el a lakást. Így aztán hamarosan ártatlan, kedves és szelíd cicává változott.

Reggelenként a konyha megszokott helyén várakozik a három macska, előbb orrukat összeérintve üdvözlik egymást, majd körbeállják tányérjaikat. Evés alatt ügyelnünk kell rájuk, mert Gigi pillanatok alatt befalja az ételt, és eltúrja a többiét. Ha rászólok, hogy nem szabad, hátrahúzódik, de látható, hogy borzasztóan nehezeére esik az önmegtartóztatás. Egy hónap alatt mindig visszanyeri korábbi súlyát. Ha jóllakott, megkeresi a helyét, és kéjesen elnyújtózik, egész nap alszik. Ha megsimogatjuk, kifacsarodva hátára fordul, égnek állnak a lábai, és láthatóan örül

a kényeztetésnek.

Mindhárman nagyon hozzánk nőttek, szeretnivaló jószágok, kedves társaink a lakásban. Gondoskodásunkat kedvességgel, ragaszkodással viszonozza mindhárom cica. Mindhárom állat más-más egyéniség. Tiszteletben tartják, és barátságosak egymáshoz. Azért néha a két kandúr kap egy-egy hirtelen pofont a Macskaasszonytól. Hogy miért? Ezt csak ő tudja. Talán azért, mert valakinek rendet kell tartani a fiúk között!

Amikor 2002-ben leírtam a cicák történetét, még hárman voltak. Sajnos, most már csak a két öreg cica maradt nekünk. A nyár végén Gigi egy este szokás szerint lesoványodva jött haza, vacsorázni.

⁷ A képen: Ő Gigi, a nemrégén még Kicsi baba, télen piheni ki a fáradalmait.

Azon tanakodtam magamban, hogy jó lenne, ha már nem mászkálna el, ráférne a pihenés... De még nem volt vége a szezonnak. Azzal búcsúztam tőle: Menj CICUSKÁM, gyere haza holnap is reggelizni. De nem jött. Teltek a hetek. Valami történt vele, és utána már sosem láttuk viszont. Attila fiam azt mondta: „baleset érte, elütötte egy autó”. Ki tudja? – talán így van. Házunk mindkét oldalán forgalmas út van. Nagyon sajnáljuk, mert ilyen hideg időben olyan jólesett neki az itthoni pihenés. Hiányzik nekünk, sokat emlegetjük. Most már csak a könyvespolcra kirakott fényképeit látjuk.

A 2003-ban nagy szomorúság ért bennünket. Kedves öreg cicánk: Kormi a húsvét előtti nagyhéten egy reggel borzasztó állapotba került. Hajnalban kiment az ablakon, de már nem volt ereje a lépcsőn feljönni, ölemben hoztam fel. Egész héten ápoltuk. Emese unokám szerdán érkezett, vele és Attilával együtt ápolgattuk, próbáltuk etetgetni szegénykét, de semmi se használt neki.

Nagyszombaton utolsó erejét összegyűjtve, megkereste helyét mellettem, ahogy máskor is szokta reggelenként. Alig hallhatóan pihegett, s mintha dorombolt volna... Simogattam. Úgy örültem neki, – némi reményt keltett bennem, hátha jobban lesz? De ez nála már csak az utolsó föllángolás volt.

Alig tudott járni, de kiment a fürdőszobába vizet inni. Ott rosszul lett, bevittük a helyére, de akkor már utolsó perceit élte. Szemét alig-alig bírta kinyitni, szája-széle elfehéredett, szeme homályos. Nem is tudom, magánál volt-e még? Talán nem szenvedett, mert csendesén tűrte élete lángja ellobbanását. Ott szomorkodtunk fölötte hárman, amíg elszállt belőle az élet...

Számolgattuk, hány éves lehet? Pontosítottuk az adatait, és bizony, 21-22 évet élt, ami – ha héttel beszorozzuk (emberi életben számolva 140-150 bibliai!) matuzsálemi kornak számít. Nagy szomorúságomban csak azzal vigasztalódtam, hogy fogyó erejével még hazajött, így utolsó perceit velünk tölthette.

Maca-cicánk egyedül, özvegyen maradt, árván él köztünk. Mióta egyedül van, kénytelen saját maga intézkedni a reggeli és vacsora ügyében. Hozzám jön, lábamhoz dörgölődzik, halkán nyávog. Mikor elindulok a konyha felé, már keserves nyávogással várja az ételt. Azelőtt ezt sohasem tette. Gondolom, hogy ilyenkor hiányozik neki a cicatársaság – amelyben ki voltak osztva a szerepek –, főleg Kormi, Aki korábban intézte a reggelit, ebédet és vacsorát. Aztán megszokta, hogy már minden teher az ő vállára nehezedik. Most, írás közben is hozzám jött, két lábával megtapogat, jelzi, hogy megérkezett és éhes. De most is olyan hálás, minden evés után, minden hazatérés után jelzi, hogy játszani akar. Kedves és hálás jószág, még a gondolatunkat is érzékeli.

Ádám ébredése (JELIGE: Tulipán)⁸

2004. Május

„KEZDET BEN TEREMTÉ ISTEN az eget és a földet. „A föld pedig kietlen és pusztaság, és sötétség vala a mélység színén, és az Isten lelke lebeg vala a vizek felett⁹„. Isten elhatározta, hogy egy szép világot terem. Művét hat nap alatt vitte véghez.

Először világosságot bocsátott a földre, majd szétválasztotta a sötétségtől, utána a száraz-földet a vizektől. Beborította a földet zsenge füvel, zöldellő-termő növényekkel, virágos gyümölcsöt hozó fákkal, egyéb termést hozó növényekkel, amelyek beborítják a földet.

⁸ A köv. részt meg kellett rövidíteni, mert pályázatra készült, és meg volt határozva, hogy hány oldalnyi lehet. a rész a rövidebb példány.

⁹ Idézet Mózes könyvéből.

Megteremtette a napot, amely a nappalnak adja a világosságot, és a holdat, amely megvilágítja az éjszakai sötétséget, az égboltot csillagokkal teleszórta.

Életet adó élőlényekkel töltötte meg a vizeket; halak, víziállatok kezdtek úszni a vizekben, szárazföldet házi-és vadállatokkal, levegőt madarakkal népesítette be. Utána hatalmas barmokat, szárazföldi csúszómászó állatokat és vadakat teremtett.

Nézi a művét: miért egyedül gyönyörködjön a világban? Nem elég a növényzet, az állatok, és madarak sokasága. Kellene olyan lényt teremteni, aki már többször megjelent gondolataiban, akinek értelme van, uralkodik az élőlények felett, élvezi a világot. Elhatározta, megalkotta az EMBERT... és a Föld porából, patak vizéből, saját képére és hasonlatosságára megformázta az embert, majd lelket lehelt a testbe, szabad-akarattal ruházta fel, megkülönböztetve más élőlényektől és Ádám nevet adta az első embernek, az Édenben elhelyezte, ahol a tiszta vizű folyó ivásra, tisztálkodásra és öntözésre szolgált. A föld beültetve mindenféle növényvel, gyümölcsfákkal és állatokkal benépesítve, melyek az ember gyönyörűségére és eledeléül szolgálnak.

Hetedik nap megpihent, a napot megszentelte. Ádám álmából fölébredt, fent a csodálatos kék égen apró bárányszerű felhők úszkáltak. Mindenütt zöldellő pázsit, virágba borult fák és bokrok... Szeme káprázott a gyönyörűségtől.

Figyelt. Körülnézett, de senkit nem látott maga körül. Figyelte a csendet, hallotta a patak csobogását, megcsodálta a benne a halak ficánkolását, fákon a madarak ágról-ágra röpködtek, mókások ugráltak s egy fán harkály kopácsolt. Körbetekintve elindult a csodák kertjében, ahol fák roskadtak az érett gyümölcstől. Egyik fáról levett egy narancsot, megkóstolta. Séta után megpihent a dús fűben. A nap ragyog fölötté, ismerkedik a környezettel, nem tud betelni a látvánnyal.

Ruhára nincs gondja, örök tavasz és nyár van. Ha elered az eső, orcáját felfelé fordítva, élvezi a hús vizet. Ismerkedik az állatokkal. Felfedezi, melyik gyümölcs ízlik neki, mézet talál a fák odvában, kóstolgatja a növényeket, Mivel ember, tapasztalatot gyűjt. Érti, hogy valaki éberen örködik fölötté. Ahogy telik az idő, napjai unalmassá válnak. De jó lenne, ha nem lennék egyedül, ha élne rajtam kívül olyan valaki, aki hozzám hasonló.

Isten hallgatja Ádám sóhaját. – Kellene egy társ, akivel együtt élveznék a paradicsomkertet. *És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt.*” Mély álmot bocsát Ádámra, és belőle alkotja meg az asszonyt, akit Évának nevez el. Ők az első emberpár.

Ádám felébredt álmából, körülötte állatok legelésznek és rá figyelnek. A bokrok sűrűjéből szarvas dugja elő agancsát, barna szemével tekint Ádámra.

Nem fél tőle, már találkoztak, harap a fűből, majd követi párját és ugrándozó őzikét, majd eltűnnek. Megfordul, de nem tud betelni a látványtól, ami fogadja.

Álmodom? Valaki itt van mellettem. Nem olyan, mint én, vagy mint más élőlény, teste karcsú, keze-lába kecses, nem olyan erős, mint az enyém. Szakálla sincs, testén elől két dombocska hullámszik, ahogy veszi a levegőt. Szőke haját legyezi a szellő, biztos csiklandozza, mert mosoly ül ki arcára. Szépet álmodhat. – De ki lehet, és, hogy került ide?

Megszólal az Úr: – Ne csodálkozz Ádám! Aki ott van melletted, én rendeltem melléd, ő a társad, Éva. Azért teremtettem, hogy ne légy egyedül.

Vigyázz rá, mivel nem olyan erős, mint te vagy, gyöngébb alkatú nő, ezért a nehéz munkától óvni kell. Hűséges lesz hozzád, szeressétek egymást. Egyetlen szigorú parancsom van: ne kíváncsiatok meg a tiltott fa gyümölcsét! Ha engedelmeskedtek, az Édenben minden jóval ellátlak benneteket, s örök életet kaptok, soha sem kell meghalnotok.

– Köszönöm Uram jószágod, hogy meghallgattad kérésem.

Éva felébredt. – Istenem! Hol vagyok? És ki vagy te – még sose láttalak...

Ádám boldogságtól sugárzó arccal nézi asszonyát. – Kedvesem! Ne félj, Istenünk azért küldött ide, hogy ne legyek egyedül és együtt örüljünk a világnak.

Nézz körül, mindenünk megvan, nem kell fáradoznunk. Van mit ennünk, csak az a dolgunk, hogy egymásra vigyázzunk, és örüljünk az Éden minden gazdagságának és gyönyörűségének.

Éva boldogan felkacag, smaragdzöld szemeivel figyelni Ádámot. Neki is van mindene, mint nekem – gondolja. Két fekete szeme, szája, orra, keze és lába. Igaz, hogy erőteljes, mégis barátságos. Talán csak abban különbözünk, hogy arcán szakáll és merőn nézi... még egyvalamiben más, mint én vagyok.

Ádám lehajol hozzá, óvatosan kézen fogja, majd karon fogja Évát. – Jöjj velem, kedvesem. Én már ismerem ezt a földi Paradicsomot, tudom, hol terem finom gyümölcs. Reggelizzünk a fák alatt.

– Jó lesz, mert éhes vagyok – lelkesedik Éva. – Párja kezét fogva sétálnak a fák alatt, mindegyiken másféle termés. Egyik piros és kerek, másik zöld vagy sárga, némelyik nagyobb vagy fürtökben lóg a fáról. – Ezt mind meg lehet enni? Kérdezi Ádámtól.

– Bizony, ez mind ennivaló. – Megáll egy sudár fa alatt, melynek törzse magasan nyúl fel, az ég felé, a tetején kerek alakzatban a zöld lombok között tele sok-sok csokros-hosszú-sárga gyümölccsel.

– Mi ez? – csodálkozik Éva. Még sose láttam ilyet!

– Ez banánfa – mondja Ádám, finom, tápláló gyümölcs érik rajta. Ez lesz a reggelink. Várj, szedek belőle. Előveszi hosszú botját, leemel egy csokor banánt a fáról. Leülnek a fa alá, falatozzák az aransárga gyümölcsöt.

Utána leheverednek a hűs fűre, beszélgetnek. A közelben nagy füleit hegyezve, nyuszi les a bokorból, őket figyelni, majd ott terem a nyuszi-mama két kis nyuszival és ugrálva eltűnnek a sűrűben.

Így telnek a napok, sétálgatva, ebédjüket, vacsorájukat a fák alatt fogyasztva, időnként megkeresik a közelben tündöklő kis tavat, annak langyos vizében fürödnek, utána pihennek és ismerkednek egymással: gondolkodnak, éreznek, nekik értelmet adott az Úr. Ádám többször hallja szavát, ha valamit nem ért, ha nem tudja, mit kell tennie, hozzá fohászkodik, segítségét kéri.

Uram! Adj tanácsot, segíts minket!

Telnek a napok; jól érzik magukat az Édenben egymással. Ádám arra gondol: jól tette az Isten, hogy társat küldött neki, egyedül a napjai unalmasak lennének. Mégis – van valami, amit nem tud magában eldönteni. Itt él mellette Éva, egy bájos, csodálatos teremtettség. Egyre gyakrabban eddig ismeretlen érzései támadtak, ha szemébe néz, ha megfogja kezét, a haját simogatja, vagy amikor látja fürödni és sétálni a fák között.

– Mondd Istenem! Mi ez, amit korábban nem éreztem?

– És válaszol az Úr: Ez a tiltott gyümölcs, amit megkóstolni sem szabad, mert ha tilalmam ellenére megtennéd, kiűzlek az Édenből, és nehéz, fáradságos munkával kell megkeresned a mindennapi kenyered. Gyermekedek születnek, családod lesz, akikről gondoskodnotok kell és nem lesz örök életetek sem, hanem meg kell halnotok!

– Istenem, kérlek, adj erőt, hogy engedelmes maradjak!

Múlnak a napok. Férfi és nő egyre közelebb kerül egymáshoz. Éjjel-nappal együtt vannak, esznek-isznak, mindenük megvan, élvezik a paradicsomi gondtalan életet, és mégis – valami nagyon hiányzik nekik. Már többször kísértésbe estek. Amikor Ádám ránéz asszonyára, látja mosolygó orcáját, ragyogó szemét, akkor már tévedhetetlenül érzi, hogy ugyanaz jár a fejében neki is, ami az övében. Egymás mellett ülve simogatják egymás kezét, arcát, haját.

Éva megszólal: – Ádám! Meddig kell még így élnünk egymás mellett, hogy tartózkodnunk kell a közelebbi érintéstől?

– Tudod, szerelmem, kezdi Ádám – miközben belenéz csillogó szemébe – ígéretet tettem az Úrnak, aki bennünket minden jóval ellát. Minden a miénk, csak azt az egyet tiltotta meg nekünk. Nem tehetjük meg.

– Ádám! Én már nem tudom, nem értem az egészet. Miért tilos az, ami boldoggá tenne bennünket? Miért nem tehetjük azt, amit legjobban szeretnénk? Mondd, miért tiltja meg nekünk az Isten? Miért? Gondold meg: Nem kellene inkább lemondanunk az örök életről, azért, amiért cserébe a legnagyobb csoda a miénk lehetne?

– Kedvesem! Tudom, mire gondolsz. Én ugyanazt érzem, amit te. Láthatod, milyen nehezen tartom magam. Ha átölellek, duzzad bennem az élet, a vágy emészt, hogy veled egyesüljek. De megfogadtam és nem szeghetem meg az Úr parancsát.

Elmúlt a nap, alkonyodott, az állatok elnyugodtak, a madarak elkezdték esti koncertjüket a fák lombjai között. A levegő még izzott, mikor Ádám átkarolta Éva derekát, forrón megcsókolta orcáját és az éjjeli szállásukra tértek az illatot ontó csipkebokor melletti nagy fa alá. Gyökérből font gyékényre heveredtek, párnájukat illatos fűből csomózták össze. Tavasz volt, illatos, ábrándos, bódítóan forró éjszaka. Minden, a fű, a fák, az erdő állatai és madarai párukkal éltek gondtalan szerelmi életüket.

Ádám kedvesét szorosan átölelve szerelmes szavakat suttog fülébe. Simogatta, csókolta, szenvedett a vágytól. Ádám feljajdult. – Miért, miért csak nekünk nem szabad egymást szeretnünk? – Uram! Bocsáss meg nekem, megszegem a fogadalmam! – Oly szorosan fonta át Évát, nem bírt érzelmein uralkodni. A tiéd vagyok, a tiéd leszek – sóhajtott, – amíg élünk, s ha meg kell halnunk, azt se bánom, legalább addig boldogok maradunk.

Szerelmük lángja föllobogott, és végre, megtalálták egymást. Szerelmesen, suttogva éltek át eddigi együttlétük legszebb, legboldogabb perceit és óráit. Kis szünetekkel megpihentek, majd újra összefonódtak. A hajnali madárdal, az erdő neszezése ébresztette őket – nem álmukból, hanem szerelmes ölelkezésükből.

Évának nem volt büntudata. Még reggel is, de egész nap boldog volt. Sehogy sem értette, miért kellett volna ettől megfosztani magukat? Hasonlóan érzett Ádám, de félt Isten haragjától. Érezte közellétét, s nem mert szeme elé kerülni. Büntudata támadt, mivel nem tudott érzelmein uralkodni – megszegte fogadalmát. Isten előbb haragosan tekintett le rájuk.

Évának eszébe jutott a sátán sugallata, amely neki kígyó képében jelent meg: *„Bizony nem haltok meg... Hanem tudja az Isten, hogy amely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.*

Éva mégsem értette, Isten miért tiltotta meg nekik azt, ami számukra kedves.

És az Úr megszólalt: Ádám, megszegted parancsodat, ezután *„Orcád verejtékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földre, mert abból vétettél: mert por vagy te, s ismét porrá leszel.”*

– Nem tudtuk, mit tettünk – esdekelt Ádám, ösztöneink parancsának engedtünk. Bocsáss meg nekünk, Uram!

Isten látta szorongásukat, megenyhült irántuk, megbocsátott, hiszen ő adott nekik értelmet és szabad akaratot. Azonban tetteitekért viselni kell a következményeket.

És szólt: – Megbocsátok, ha ez boldoggá tesz benneteket. Nektek adom a világot annak minden javával és terhével, boldogságával és szomorúságával. *„Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá.”* – uralkodjatok az állatok, madarak és mindenek fölött, a földön, légben és tengereken. Ha eljő az idő és meg kell halnotok, utódaitok folytatják a földi életet, az idők végezetéig. Isten irgalmasságot gyakorolt fölöttük, nem üzte ki őket az Édenből. Ezért megalégedés töltötte el szívüket, térdre borulva adtak hálát neki.

Egy nap Ádám egyedül ment a tóhoz. Eszébe jutott Éva megjegyzése, hogy amikor megcsókolja, a szakállá szúrja. Ezért elhatározta, változtat külsején. Megfürdött, rövidre vágta a haját és szakállát, aztán megborotválkozott. Utána a kristálytisza tó vizében megfürdött, meglátta tükörképét. Kicsit furcsa – gondolta magában – de elégedett volt a látvánnyal.

Éva is sétára indult. Megállt egy gyümölcstől roskadó citromfa alatt. Leszakított egyet, de ahogy beleharapott, felkiáltott: – jaj, de savanyú!

Arra gondolt, hogy amit Ádám adott neki, finom és édes volt, a színe talán kicsit más. Igaz, akkor azt mondta, hogy narancs, de bizony ez valami más lehet. A leve ráfolyt a kezére, érezte, kicsit bizsergett tőle, de utána a bőre sima lett, ezért mégsem dobta el s az otthont adó fájuk alá érve, kinyomkodta a gyümölcs levét és vékonyan az arcára kente. Ujjai tapintásával hamarosan érezte, hogy arcbőre oly sima lett tőle, mint a bársony.

Megérkezett Ádám. – Itthon vagy már, Édesem? – kérdezte.

Éva csak nézte őt: – milyen furcsa lettél... hová lett arcodról a szőr?

– Ádám: csak ezután válaszolt a kérdésre. – Igen, itthon vagyok, sétáltam.

– Képzeld! – lelkendezett Éva – találtam olyan narancsfát, amelynek a gyümölcse nem olyan édes, amilyet tegnap szakítottál az egyik fáról, hanem savanyú. A bőrömnek nagyon jól tett, sima lett, mint egy csecsemőnek.

– Szép vagy, kedvesem! De amit találtál, nem narancs, hanem citrom. Hoztam vacsorára banánt. Gyere, együk meg, és térjünk nyugovóra.

Letelepedtek és elfogyasztották a gyümölcsöt. Utána Éva leterítette a gyékényt, szorosan egymás mellé lepihentek.

– Olyan jó a közeledben lenni, Ádám. Mikor egyedül maradok, félek.

– Nem kell félned, mert itt az Édenben semmi bántódás nem érhet. Isten megbocsátott nekünk, vigyáz ránk, vigasztalta kedvesét. De azt is tudnod kell, bármi történne, a közeledben vagyok és megvédlek még a pokolbéli sátántól is. Érezheted, mennyire szeretlek, és vigyázok rád. S ha itt vagy, ilyen közel hozzám, nem bírok az ösztöneimen uralkodni. Megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában. Éva viszonzta közeledését. Tetszett neki Ádám simára borotvált arca, mert nem csiklandozta, nem is szúrta, mint korábban. Százszor is forrón visszacsókolta párját.

Ádám ébredése¹⁰

Részletek az Édenben c., készülő regényemből

KEZDET BEN TEREMTÉ ISTEN AZ EGET ÉS FÖLDET!”¹¹

„A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten lelke lebeg vala a vizek felett.”¹²

Az Úr Isten elhatározta, hogy egy szép világot terem. Művét hat nap alatt vitte véghez (amit természetesen akár hat hosszú korszaknak is elképzelhetnénk). Először világosságot bocsátott a földre, majd szétválasztotta a sötétségtől, utána a szárazföldet a vizektől. Beborította a földet zsenge fűvel, zöldellő és termő növényekkel, virágba boruló gyümölcsöt hozó fákkal és egyéb növényekkel, amelyek termést hoznak, és szétszóródva, beborítják a földet. Megteremtette a napot, amely a nappalnak adja a világosságot, és a holdat, amely megvilágítja az éjszakai sötétséget, az égboltot csillagokkal rakta tele, hogy ragyogjanak az éjszakában.

Életet adó élőlényekkel töltötte meg a vizeket; különféle méretű halak, hatalmas víziállatok kezdtek úszkálni a folyókban és tengerekben. A vizeket csúszómászókkal, a szárazföldet házi- és vadállatokkal, majd a levegőt röpködő madarakkal népesítette be.

¹⁰ Ez eredeti, hosszabb példány, az előbbi ennek alapján lett megrövidítve.

¹¹ Mózes első könyve a Teremtésről. A világ teremtése 1.

¹² Lásd az előzőnél, 2.

Teremtette Isten a hatalmas barmokat, a szárazföldi csúszómászó állatokat és vadakat.

Nézi a művét, és arra gondol: – miért egyedül én gyönyörködjem ebben a világban? Nem elég a növényzet, az állatok, és madarak sokasága. Kellene olyan lényt teremteni (aki már többször megjelent gondolataimban és sugalmazott nekem), akinek értelme van, aki uralkodhat minden felett, és élvezheti ezt a gyönyörű világot.

Elhatározta, hogy megalkotja legfőbb művét, az EMBERT. S akkor, a föld porából, a csobogó patak tiszta vizéből, mint a legkiválóbb szobrász, saját képére és hasonlatosságára megformázza az emberi testet. Gyönyörködik művében, majd élőlényé teszi: lelket lehel belé, és szabad akarattal ruházza fel, ezzel megkülönbözteti az állatok sokaságától. Nevet ad neki: ő Ádám, az első ember, akit tőlünk napkeletnek, az Édenben helyezett el.

A kert öntözését egy átszelő folyóval látta el, földje beültetve mindenféle növényvel, gyümölcsfákkal és állatokkal népesítve, hogy mindaz az embernek gyönyörűségére és eledelül szolgáljon.

Hetedik nap: „*És elvégezteték az ég és a föld, és azoknak minden serege.*”¹³ Munkája után megpihenhetett, s azt a napot megszentelte.

Ádám mély álmából ébred, kinyitja szemét. Fölötte a csodálatos kék égen apró bárányszőcskék úszkálnak. Mindenütt üdén zöldellő pázsit, virágba borult fák és bokrok... Szeme káprázik a sok gyönyörűségtől. Körülnéz. – Hol vagyok? – mert nem lát senkit maga mellett. Hallja a közelben folyó patak csobogását, megcsodálja benne az ezüstös halacskák ficáncolását. A fákon csicsergő és éneklő madarak ágról-ágra röpködnek, nézi az ugráló mókusokat, figyeli a kopácsoló harkályt. Felemelkedik, körbetekint, majd elindul a csodák kertjében, ahol különféle fák roskadnak az érett gyümölcstől. Egyikről leemel egy narancsot. Jóízűen falatoz. Séta után megpihen a dús fűben. A nap ragyog fölötte, a fák alatt a hűs pázsiton kényelmesen elnyújtózik. A táj szép; ismerkedik a környezetével, nem tud betelni a látvánnyal.

Ruhára nincs gondja, itt örök tavasz és nyár van. Néha elered az eső, orcáját felfelé fordítja, élvezi, ahogy fölfrissíti a hűs víz. Lassanként megbarátkozik az állatokkal. Felfedezi, melyik fának jó a gyümölcse, mézet talál a fák odvában, kóstolgatja a növényeket. Mivel ember, gondolkodik, és tapasztalatot gyűjt.

Érzi, hogy valaki vigyáz rá, éberén őrködik fölötte, – mintha nem lenne magában... Mégis, ahogy telik az idő, napjai kezdenek unalmassá válni. Felsóhajt: – de jó lenne, ha ebben a csodálatos környezetben nem lennék egyedül, ha élne rajtam kívül olyan valaki, aki hozzám hasonló.

Isten hallgatja Ádám sóhaját. – Valóban kellene neki egy társ, akivel együtt élveznék a paradicsomi környezetet. Meghallgatta kívánságát. „*És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt.*”¹⁴

És Isten véghezviszi elgondolását, mély álmot bocsát Ádámra, és belőle megalkotja az asszonyt, akit Évának nevez el.

Immár él az első emberpár. Ádám álmából ébredezik, rácsodálkozik a világra. A bokrok sűrűjéből szarvas dugja elő királyi agancsát, nagy barna szemével tekint Ádámra. Nem fél tőle, vele már számtalanszor találkozott, de most nincs egyedül... Körülszimatol, harap a friss fűből, majd követi párját, és a mellette ugrándozó kis őzikét, majd mindnyájan eltűnnek. Ádám most már valóban fölébred a neszre, látja, amint elfutnak a csalitosban. Megfordul, s nem tud betelni a látványtól, ami fogadja.

Megdörzsöli szemét. – Talán álmodom? De mégsem. Valaki itt van mellettem, szemét behunyva alszik. Nem olyan, mint más élőlények, nem olyan, mint én – gondolja magában. Teste karcsú, keze-lába kecses, – igaz, nem olyan erős, mint az enyém.

¹³ Mózes I. könyve. A szombat, 2. (Keresztényeknek ez a vasárnap.)

¹⁴ Lásd: 1. jegyzetnél.

Ránéz és megtapogatja saját erős karizmait. Szakálla sincs, mint nekem, és a testén elől két dombocska van, amely hullámszik, ahogy veszi a levegőt. Szőke haját legyezi az enyhe szellő, biztosan csiklandozza, mert mosoly ül ki bájos arcára. Szépet álmodhat. – De ki lehet ő? Hogy került ide? Mikor gondolataiban ide ér, hallja az Úr szavát.

– Ne csodálkozz Ádám! Láthatod, a többi élőlénynek is van párja, én rendeltem melléd Évát, ő a te társad. Azért teremtettem, hogy ne légy egyedül. Vigyázz rá, mivel nem olyan erős, mint te vagy, hanem gyöngébb alkatú nő, ezért a nehéz munkától óvni kell. Hűséges lesz hozzád. Szeressétek egymást. Csak egyetlen szigorú parancsom van: ne kívánjátok meg a tiltott fa gyümölcsét. Ha engedelmeskedtek, az Édenben minden jóval ellátlak benneteket, örök életet adok nektek, és soha sem kell meghalnotok.

– Köszönöm Uram jószágod, hogy meghallgattad kérésem.

Éva fölébred, kinyitja szemét. – Istenem! Hol vagyok? És ki vagy te – még sosem láttalak...

Ádám boldogságtól sugárzó arccal nézi asszonyát. – Kedvesem! Ne félj, a mi jó Istenünk azért küldött hozzád, hogy ne legyek egyedül, hogy együtt örüljünk az ő szép világának. Nézz körül: Mindenünk megvan, nem kell fáradoznunk. Van mit ennünk, csak az a dolgunk, hogy egymásra vigyázzunk, és örüljünk az Éden minden gazdagságának.

Éva boldogan felkacag. – Ádám! Olyan boldog vagyok! – És most smaragdzöld szemeivel figyelni kezdi társát, aki mellé az Úr őt rendelte. Elgondolkodik: mintha már hallotta volna szavát. – Vagy csak álmodott? – Nézi Ádámot. Neki is van mindene, mint nekem – gondolja. Két szép fekete szeme, szája, orra, keze és lába. Igaz, hogy erőteljes, mégis barátságos. Talán csak abban különbözünk, hogy arca szakállas, s még egyvalamiben...

Ádám fölkel, lehajol és óvatosan kézen fogja, majd fölemeli Évát a fűpárnáról.

– Jöjj velem, kedvesem. Én már ismerem ezt a földi Paradicsomot, tudom, hol terem a finom gyümölcs. Reggelizzünk a fák alatt.

– Jó lesz, mert éhes vagyok – lelkesedik Éva

– Párja kezét fogva sétál mellette.

Ahogy mennek a süppedő dús fűben a fák alatt, mindegyiken másféle termés. Egyik piros és kerek, másik zöld vagy sárga, némelyik nagyobb vagy fürtökben lóg a fáról. – Ezt mind meg lehet enni? Kérdezi Ádámtól.

– Bizony, ez mind ennyivaló. – Megáll egy sudár fa alatt, melynek törzse magasan nyúlik az ég felé, a tetején kerek alakzatban a zöld lombok között tele sok-sok csokros-hosszú-sárga gyümölccsel.

– Mi ez? – Csodálkozik Éva. Még sose láttam ilyet!

– Ez a banán, finom és tápláló gyümölcs. Ebből reggelizzünk. Várj, mindjárt szedek belőle. Előveszi hosszúnyelű botját, azzal nagy csokor banánt emel le a fáról. Egymással szemben leülnek a fa alá, úgy falatozzák az arany-sárga gyümölcsöt. Utána azon nyomban leheverednek a hűs fűre, beszélgetnek. A közelben nagy füleit hegyezve, nyuszi les ki a bokorból, őket figyel. Talán arra kíváncsi, mit mondanak egymásnak? Majd ott terem a nyuszi-mama, ezzel hopp, ugrálva eltűnnek a sűrűben. Így telnek napjaik, sétálgatva, ebédjüket, vacsorájukat a fák alatt fogyasztva, időnként megkeresik a közelben tündöklő kis tavat, annak langyos vizében fürödnek, utána pihennek, és ismerkednek egymással.

Kísértés...

Emberük ők: az első emberpár, akik gondolkodnak, éreznek, akiknek értelmet adott az Úr. Ádám többször hallja a szavát. Amikor valamit nem ért, ha nem tudja, mit kell tennie, hozzá fohászkodik, kéri a segítségét. Uram! Adj tanácsot! Uram segíts bennünket!

Telnek a napok; jól érzik magukat az Édenben egymás mellett. Ádám arra gondol: jól tette az Isten, hogy társat küldött neki, egyedül a napjai unalmas lennének. Mégis – van valami, amit nem tud magában eldönteni. Itt él mellette Éva, egy bájos, csodálatos teremtés.

Egyre gyakrabban furcsa érzései támadnak, ha szemébe néz, ha megfogja kezét, a haját simogatja, vagy amikor látja fürödni és sétálni a fák között.

– Mondd Istenem! Mi ez, amit korábban nem éreztem?

– Ádám! Ez a tiltott gyümölcs, amelyet megkóstolni nem szabad, mert ha tilalmam ellenére megtennéd, kiűzlek az Édenből, és nehéz, fáradságos munkával kell megkeresned a mindennapi kenyeredet. Gyermekedek születnek, családod lesz, akikről gondoskodnod kell, és nem lesz örök életetek, hanem meg kell halnotok!

– Istenem, kérlek, adj erőt, hogy engedelmes maradjak!

Múlnak a napok. A férfi és nő egyre közelebb kerül egymáshoz. Éjjel-nappal együtt vannak, esznek-isznak, mindenük megvan, élvezik a paradicsomi gondtalan életet, és mégis – valami nagyon hiányzik nekik. Már többször kísértésbe estek. Amikor Ádám ránéz asszonyára, látja mosolygó orcáját, ragyogó szemét, akkor már tévedhetetlenül érzi, hogy ugyanaz jár a fejében neki is, ami az övében. Egymás mellett ülve simogatják egymás kezét, arcát, haját. Éva megszólal. – Ádám! Meddig kell még így élnünk egymás mellett, hogy tartózkodnunk kell a közelebbi érintéstől?

– Tudod, szerelmem, kezdi Ádám – miközben belenéz csillogó szemébe – ígéretet tettem az Úrnak, aki bennünket minden jóval ellát. Minden a miénk, csak azt az egyet tiltotta meg nekünk. Nem tehetjük meg.

– Ádám! Én már nem tudom, nem értem az egészet. Miért tilos az, ami boldoggá tenne bennünket? Miért nem tehetjük azt, amit legjobban szeretnénk? Mondd, miért tiltja meg nekünk az Isten? Miért? Gondold meg: Nem kellene inkább lemondanunk az örök életről, azért, amiért cserébe a legnagyobb csoda a miénk lehetne?

– Kedvesem! Tudom, mire gondolsz. Én ugyanazt érzem, amit te. Láthatod, milyen nehezen tartom magam. Ha átölellek, duzzad bennem az élet, a vágy emészt, hogy veled egyesüljek... De fogadalmat tettem az Úrnak, hogy megtartom parancsát. Nem szeghetem meg.

Elmúlt a nappal, lassan alkonyodott, az állatok elnyugodtak, a madarak elkezdték esti koncertjüket a fák lombjai között, lassan még a levelek sem rezdültek. A levegő még izzott, mikor Ádám átkarolta Éva derekát, forrón megcsókolta orcáját, és lassan az éjjeli szállásukra tértek az illatot ontó csipkebokor melletti nagy fa alá. Gyökérből font gyékényre heveredtek, párnájukat illatos fűből csomózták össze.

Tavaszi volt, illatos, ábrándos, bódítóan forró éjszaka. Minden, a fű, a fák, az erdő állatai és madarai párukkal éltek gondtalan szerelmi életüket. Ádám kedvesét szorosan átölelve szerelmes szavakat suttogott fülébe. Simogatta, csókolgatta, és szenvedett a vágytól. Ádám feljajdult. – Miért, miért csak nekünk nem szabad egymást szeretnünk?

– Uram! Bocsáss meg nekem, hogy megszegem a fogadalmam! – Oly szorosan fonta át Évát, – nem bírt érzelmein uralkodni. A tiéd vagyok, a tiéd leszek – sóhajtott, – amíg élünk, s ha meg kell halnunk, azt se bánom, legalább addig boldogok maradunk. Szerelmük lángja föllobogott, és végre megtalálták egymást. Szerelmesen, suttogva éltek át eddigi együttlétük legszebb, legboldogabb perceit, és óráit. Kis szünetekkel megpihentek, majd újra összefonódtak. A hajnali madárdal, az erdő neszezése ébresztette őket – nem álmukból, hanem szerelmes ölelkezésükből.

Évának nem volt büntudata. Még reggel is, de egész nap szinte remegett a boldogságtól. Most már igazán nem értette, miért kellett volna ettől megfosztani magukat. Hasonlóan érzett Ádám, de félt Isten haragjától. Érezte közellétét, s nem mert szeme elé kerülni. Nemhiába. Büntudata támadt, mivel nem tudott érzelmein uralkodni – megszegte fogadalmát.

Isten előbb haragosan tekintett le rájuk.

Évának eszébe jutott a sátán sugallata, amely neki kígyó képében jelent meg: „*Bizony nem haltok meg...*”

*Hanem tudja az Isten, hogy amely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.*¹⁵ Nem értette hát, Isten miért tiltotta meg nekik azt, ami számukra kedves.

De Isten szólt: Ádám, mivel megszegted parancsodat, ezután *„Orcád verejtékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te, s ismét porrá leszel.”*¹⁶

– Nem tudtuk, mit tettünk – szól Ádám esdekelve, ösztöneink parancsának engedtünk. Bocsáss meg nekünk, Uram!

Isten látta szorongásukat, megenyhült irántuk, és megbocsátott nekik, hisz’ ők emberek, – én adtam nekik értelmet és szabad akaratot. Azonban tetteitekért viselni kell a következményeket.

És szólt: – Megbocsátok, ha ez boldoggá tesz benneteket. Nektek adom a világot annak minden javával és terhével, boldogságával és szomorúságával. *„Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá”*¹⁷ és uralkodjatok az állatok, madarak és minden növény felett, földön légben és a tengereken. Ha meg is kell halnotok, utódaitok folytatják a földi életet, az idők végezetéig.

Isten irgalmasságot gyakorolt felettük, nem üzte ki őket az Édenből. Ezért meglepődés töltötte el szívüket, s térdre borulva adtak hálát neki.

Egy nap Ádám egyedül ment a tóhoz. Ugyanis eszébe jutott Éva megjegyzése, hogy amikor megcsókolja, a szakállá szúrja és csiklandozza. Megkérdezte: – hogy nőtt arcodra ez a hosszú szőr? Ezért elhatározta, hogy változtat külsején. Megfürdött, rövidre vágta a haját és szakállát, aztán megborotválkozott. Utána a kristálytisza tó vizében meglátta tükörképét. Kicsit furcsa – gondolta magában – de elégedett volt a látvánnyal.

Eközben Éva is sétára indult. Megállt egy gyümölcstől roskadó citromfa alatt. Leszakít egyet, s ahogy beleharapott, felkiáltott: – jaj, de savanyú! Arra gondolt, hogy amit Ádám adott neki, finom és dédes volt, a színe talán kicsit más. Igaz, akkor azt mondta, hogy narancs, de bizony ez valami más lehet. A leve ráfolyt a kezére, érezte, kicsit bizsergett tőle, de utána a bőre sima lett. Ezért mégsem dobta el, s az otthont adó fájuk alá érve, kinyomkodta a gyümölcs levét, és vékonyan az arcára kente. Ujjai tapintásával hamarosan érezte, hogy arcbőre oly sima lett tőle, mint a bársony.

Megérkezett Ádám. – Itthon vagy már, Édesem? – kérdezte.

Éva csak nézte: – Milyen furcsa lettél... Hová lett arcodról a szőr?

– Igen, itthon vagyok, sétáltam, és képzeld! – lelkenedett Éva – találtam olyan narancsfát, amelynek a gyümölcse nem olyan édes, amilyet tegnap szakítottál az egyik fáról, hanem savanyú. Nem ettem meg, de a bőrömnek nagyon jól tett, olyan sima lett, mint egy csecsemőnek.

– Ádám csak ezután válaszolt a kérdésre. – Szép vagy, kedvesem! De az nem narancs, hanem citrom. Hoztam vacsorára banánt és narancsot. Gyere, együk meg és térjünk nyugovóra.

Letelepedtek, és mind elfogyasztották a fonott kosárkában levő gyümölcsöt.

Utána Éva leterítette a gyékényt, és szorosan egymás mellé lepihentek.

– Olyan jó a közeledben lenni, Ádám. Mikor egyedül maradok, félek.

– Nem kell félned, mert itt az Édenben semmi bántódás nem érhet. Isten megbocsátott nekünk, vigyáz ránk. De azt is tudnod kell, bármi történne, a közeledben vagyok, és megvédlek még a pokolbéli sátántól is. Érezheted, mennyire szeretlek, és vigyázok rád.

¹⁵ Mózes I. könyve. A bűneset, 4-5.

¹⁶ Mózes I. Könyve, 3/19

¹⁷ Mózes I. Könyve, 1/28

Ha itt vagy, ilyen közel hozzám, nem bírok az ösztöneimen uralkodni. Megérintette, meg-simogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában.

Éva viszonzta közeledését. Tetszett neki Ádám simára borotvált arca, mert nem csiklandozta, nem is szúrta, mint korábban. Százszor is forrón visszacsókolta.

Ádám megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában. Csókolgatta, szeretgette, egyre jobban kívánta.

Megjegyzés: Regényem további részében Ádámnak és Évának csendes boldogságban, gondtalanul telnek napjai, élvezik a Paradicsom minden gazdagságát, ismerkednek a környezetükkel, tapasztalatot gyűjtenek. Majd eljön az idő, amikor szerelmük meghozza gyümölcsét, s gyermekeik születnek. A továbbiakról a kötet „Az első emberpár gyermekei” című fejezetében írok.¹⁸

** **

Ádám ébredése

Részletek az Édenben c., készülő regényemből – kivonatossan

„KEZDET BEN TEREMTÉ ISTEN AZ EGET ÉS A FÖLDET.”¹⁹ „A föld pedig kietlen és pusztaság, és sötétség a mélység színén, és az Isten lelke lebeg a vizek felett.”²⁰ Az Úr Isten elhatározta, hogy egy szép világot terem. Művét hat nap alatt vitte véghez). Világosságot bocsátott a földre, majd szétválasztotta a sötétségtől, utána a szárazföldet a vizektől. Beborította a földet zsenge fűvel, zöldellő és termő növényekkel, virágba boruló gyümölcsöt hozó fákkal és egyéb növényekkel, amelyek termést hoznak, és szétszóródva, beborítják a földet. Megteremtette a napot, a holdat, és az égboltot. Élőlényekkel töltötte meg folyókat, tengereket, a vizeket halakkal, a szárazföldet házi-és vadállatokkal, a levegőt röpködő madarakkal. Teremtett Isten hatalmas barmokat, a szárazföldi csúszómászó állatokat és vadakat.

Nézi a művét, és arra gondol: – miért egyedül én gyönyörködjem ebben a világban? Nem elég a növényzet, az állatok, és madarak sokasága. Olyan lényt kellene teremteni, akinek értelme van, aki uralkodhat minden felett, és élvezheti ezt a gyönyörű világot.

Elhatározta, hogy megalkotja legfőbb művét, az EMBERT. S akkor, a föld porából, a csobogó patak tiszta vizéből, mint a legkiválóbb szobrász, saját képére és hasonlatosságára megformázza az emberi testet, majd élőlénné teszi: lelket lehel belé, szabad akarattal ruházza fel, ezzel megkülönbözteti az állatoktól. Ádámnak nevezi, és tőlünk napkeletnek, az Édenben helyezi el.

A kert öntözésére egy folyó szolgál, földje beültetve mindenféle növényvel, gyümölcsfákkal és állatokkal benépesítve. Hetedik nap: „*És elvégeztetek az ég és a föld, és azoknak minden serege.*”²¹ Munkája után megpihenhetett, s azt a napot megszentelte.

Ádám mély álomból ébred, kinyitja szemét. Fölötte a kék égen bárányparvaók úsznak, körülötte zöldellő pászit, fák és bokrok... Szeme káprázik a gyönyörűségtől. – Hol vagyok? – Hallja a patak csobogását, látja benne az ezüstös halacskák ficánkolását, fákon csicsergő madarak röpködnek. Körbenéz, majd elindul a csodák kertjében, ahol a fák roskadnak a gyümölcstől, leemel egy narancsot, megkóstolja. Séta után megpihen, a nap ragyog fölötte, a fák alatt a hűs pásziton kényelmesen elnyújtózik. Ismerkedik a környezetével, nem tud betelni a látvánnyal.

¹⁸ Az idézeteket a Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1995. évben megjelent, SZENT BIBLIA (Károli Gáspár fordítása) c. kötetéből vettem.

¹⁹ Mózes első könyve a Teremtésről. A világ teremtése 1.

²⁰ Lásd az előzőnél, 2.

²¹ Mózes I. könyve. A szombat, 2. (Keresztényeknek ez a vasárnap.)

Ruhára nincs gondja, itt örök tavasz és nyár van. Barátkozik az állatokkal. Fölfedezi, melyik fának jó a gyümölcse, mézet talál a fák odvában, kóstolgatja a növényeket. Gondolkodik, és tapasztalatot gyűjt. Érti, hogy valaki vigyáz rá, éberen őrködik fölőtte, – mintha nem lenne magában... Mégis, ahogy telik az idő, napjai kezdenek unalmassá válni. Felsóhajt: – de jó lenne, ha ebben a csodálatos környezetben nem lennék egyedül. Isten hallgatja sóhaját. „*És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítő társat, hozzá illőt.*”²²

Mély álmot bocsát rá, és megalkotja belőle Évát.

– Ádám álmából ébredszik, rácsodálkozik a világra. A bokrok sűrűjéből szarvas dugja elő királyi agancsát, nagy barna szemével tekint Ádámra. Körülszimatol, harap a fűből, majd követi párját és a mellette ugrándozó kis őzikét, majd mindnyájan eltűnnek. Ádám most már valóban fölébred a neszre, látja, amint elfutnak a csalitosban. Megfordul, s nem tud betelni a látványtól, ami fogadja.

Megdörzsöli szemét. – Talán álmodom? De mégsem. Valaki itt van mellettem, szemét behunyva alszik. Nem olyan, mint más élőlények, nem olyan, mint én – gondolja magában. Teste karcsú, keze-lába kecses, – igaz, nem olyan erős, mint az enyém. Szakálla sincs, mint nekem, és a testén elől két dombocskas van, amely hullámszik, ahogy veszi a levegőt. Szőke haját legyezi az enyhe szellő, biztosan csiklandozza, mert mosoly ül ki bájos arcára. Szépet álmodhat. – De ki lehet ő? Hogy került ide?

– Meghallja az Úr szavát: Ne csodálkozz! Láthatod, a többi élőlénynek is van párja, én rendelttem melléd Évát, hogy ne légy egyedül. Szeressétek egymást, de egyetlen szigorú parancsom van: ne kívánjátok meg a tiltott fa gyümölcsét. Ha engedelmeskedtek, minden jóval ellátlak benneteket, s örök életet adok nektek, és soha sem kell meghalnotok.

– Köszönöm Uram jószágod, hogy meghallgattad kérésem.

Éva fölébred, kinyitja szemét. – Istenem! Hol vagyok? És ki vagy te – még sosem láttalak...

Ádám boldogságtól sugárzó arccal nézi asszonyát. – Ne félj, a jó Istenünk azért küldött hozzám, hogy együtt örüljünk az ő szép világának. Nem kell fáradoznunk, van mit ennünk, csak az a dolgunk, hogy örüljünk az Éden minden gazdagságának.

– Ádám! Olyan boldog vagyok! – És figyelj társát, aki mellé az Úr őt rendelte. Mintha már hallotta volna szavát. – Vagy csak álmodott? – Nézi őt: Neki is van mindene, mint nekem, szeme, szája, orra, keze és lába. Igaz, hogy erőteljes, mégis barátságos. Talán csak abban különbözünk, hogy arca szakállas, s még egyvalamiben, amilyen nekem nincsen...

Ádám felkel, lehajol, és óvatosan kézen fogja, majd fölemeli Évát a fűpárnáról. – Jöjj velem, én már ismerem ezt a földi Paradicsomot, tudom, hol terem a finom gyümölcs. Reggelizzünk a fák alatt.

– Jó lesz, mert éhes vagyok. – Párja kezét fogva sétál mellette. Ahogy mennek a süppedő fűben, mindegyiken másféle termés. – Ezeket mind meg lehet enni? – Kérdezi Ádámtól.

– Ez mind ennivaló. – Megáll egy fa alatt, melynek törzse magasan nyúlik az ég felé, a tetején tele van sárga gyümölcscsel.

– Mi ez? – Csodálkozik Éva. Még sose láttam ilyet!

– Ez a banán, tápláló gyümölcs. Mindjárt szedek belőle. Egy hosszúnyelű bottal nagy csokor banánt emel le a fáról, majd a fa alatt fogyasztják el az aransárga gyümölcsöt. Leheverednek a dús fűre, beszélgetnek. A közelben nagy füleik hegyezve, nyuszi les ki a bokorból, őket figyel. Így telnek napjaik, sétálgatva, ebédjüket, vacsorájukat a fák alatt fogyasztva, időnként a közelben tündöklő kis tó langyos vizében megfürödnek, és ismerkednek egymással.

---

²² Lásd: 1. jegyzetnél.

Kísértés... Emberek ők:, gondolkodnak, éreznek, akiknek értelmet adott az Úr. Ádám többször hallja a szavát. Amikor nem tudja, mit kell tennie, hozzá fohászkodik, kéri a segítségét. Uram! Adj tanácsot! Uram segíts bennünket!

Telnek a napok; jól érzik magukat az Édenben egymás mellett. Mégis – van valami, amit nem tud magában eldönteni. Itt él mellette Éva, egy csodálatos teremtés. Egyre gyakrabban támadnak furcsa érzései, ha szemébe néz, megfogja kezét, vagy amikor látja fürödni és sétálni a fák között. – Mondd Istenem! Mi ez, amit korábban nem éreztem?

– Felel az Úr: Ez a tiltott gyümölcs, amelyet megkóstolni nem szabad, mert ha tilalmam ellenére megtennéd, kiűzlek az Édenből, fáradságos munkával kell megkeresned a mindennapi kenyeredet. Gyermekeitek születnek, családod lesz, akikről gondoskodnotok kell, nem lesz örök életetek, hanem meg kell halnotok!

– Istenem, kérlek, adj erőt, hogy engedelmes maradjak! Ahogy múlnak a napok, egyre közelebb kerülnek egymáshoz. Éjjel-nappal együtt vannak, mindenük megvan, élvezik a paradicsomi gondtalan életet, és mégis – valami nagyon hiányzik nekik. Már többször kísértésbe estek. Amikor Ádám ránéz asszonyára, belenéz ragyogó szemébe, akkor már tévedhetetlenül érzi, hogy ugyanaz jár a fejében neki is, ami az övében. Egymás mellett ülve simogatják egymás kezét, arcát, haját. Éva megszólal. – Ádám! Meddig kell még így élnünk egymás mellett, hogy tartózkodnunk kell a közelebbi érintéstől?

– Tudod, szerelmem, ígéretet tettem az Úrnak, aki bennünket minden jóval ellát. Minden a miénk, csak egyet tiltott el tőlünk, nem tehetjük meg.

– Ádám! Én már nem tudom, nem értem az egészet. Miért tilos az, ami boldoggá tenne bennünket? Mondd, miért tiltja meg nekünk az Isten? Miért? Nem kellene inkább lemondanunk az örök életről, hogy cserébe a legnagyobb csoda a miénk legyen?

– Én ugyanazt érzem, amit te. Láthatod, milyen nehezen tartom magam. Ha átölellek, duzzad bennem az élet, emészt a vágy, hogy veled egyesüljek. de fogadalmat tettem az Úrnak, nem szeghetem meg.

Lassan alkonyodott, az állatok elnyugodtak, a madarak elkezdték esti koncertjüket a fák lombjai között, még a levelek sem rezdültek. A levegő izzott, mikor Ádám átkarolta Éva derekát, forrón megcsókolta orcáját, és lassan az éjjeli szállásukra tértek az illatot ontó csipkebokor mellé. Gyökérből font gyékényre heveredtek, párnájukat illatos fűből csomózták össze.

Tavaszi volt, illatos, ábrándos, bódítóan forró éjszaka. Minden, a fű, a fák, az erdő állatai és madarai párukkal éltek gondtalan szerelmi életüket. Ádám kedvesét szorosan átölelve szerelmes szavakat suttogott fülébe. Simogatta, csókolgatta, és szenvedett a vágytól. Ádám feljajdult. – Miért, miért csak nekünk nem szabad egymást szeretnünk? – Uram! Bocsáss meg, hogy megszegem a fogadalmam!

– Olyan szorosan fonta át Évát, nem bírta érzelmein uralkodni. A tiéd vagyok, a tiéd leszek, sóhajtotta, amíg élünk, s ha meg kell halnunk, azt se bánom, legalább addig boldogok leszünk. Szerelmük lángja föllobogott. Szerelmesen, suttogva éltek át együttlétük legszebb, legboldogabb óráit. A hajnali madárdal, az erdő neszezése ébresztette őket.

Évának nem volt büntudata. Egész nap szinte remegett a boldogságtól. Nem értette, miért kellett volna ettől megfosztani magukat? Hasonlóan érzett Ádám is, félt Isten haragjától. Érezte közellétét, de nem mert szeme elé kerülni.

Büntudata támadt, mivel nem tudott érzelmein uralkodni – megszegte fogadalmát. De Évának eszébe jutott a sátán sugallata, amely neki kígyó képében jelent meg: „*Bizony nem haltok meg... Hanem tudja az Isten, hogy amely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.*”²³ Nem értette, miért lenne tilos, ami számukra örömet szerez.

---

²³ Mózes I. könyve. A bűneset, 4-5.

Isten előbb haragosan tekintett le rájuk és szólt: – Ádám! Megszegted parancsom, ezért „*Orcád verejtékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te, s ismét porrá leszel.*”²⁴

– Bocsáss meg nekünk, Uram! Ösztöneink parancsának engedtünk. – szól Ádám esdekelve.

Isten megenyhült irántuk, megbocsátott nekik, hisz’ ő adott nekik értelmet és szabad akaratot. Azonban tetteitekért viselni kell a következményeket Így szólt: – Megbocsátok, és nem üzlek ki benneteket az Édenből. Nektek adom a világot, minden javával és terhével, boldogságával, szomorúságával együtt, uralkodjatok a világ fölött. „*Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá*”²⁵... Ha meghaltok, utódaitok folytatják a földi életet, az idők végezetéig...

** **

Ádám ébredése

Részletek az Édenben c., készülő regényemből

Barátság Pályázatra rövidített változat

„KEZDET BEN TEREMTÉ ISTEN AZ EGET ÉS A FÖLDET!”²⁶

„*A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten lelke lebeg vala a vizek felett.*”²⁷

Az Úr Isten elhatározta, hogy egy szép világot terem. Művét hat nap alatt vitte véghez (amit természetesen akár hat hosszú korszaknak is elképzelhetnénk). Először világosságot bocsátott a földre, majd szétválasztotta a sötétségtől, utána a szárazföldet a vizektől. Beborította a földet zsenge fűvel, zöldellő és termő növényekkel, virágba boruló gyümölcsöt hozó fákkal és egyéb növényekkel, amelyek termést hoznak, és szétszóródva, beborítják a földet. Megteremtette a napot, amely a nappalnak adja a világosságot, és a holdat, amely megvilágítja az éjszakai sötétséget, az égboltot csillagokkal rakta tele, hogy ragyogjanak az éjszakában.

Életet adó élőlényekkel töltötte meg a vizeket; különféle méretű halak, hatalmas víziállatok kezdtek úszkálni a folyókban és tengerekben. A vizeket csúszómászókkal, a szárazföldet házi- és vadállatokkal, majd a levegőt röpködő madarakkal népesítette be.

Teremtette Isten a hatalmas barmokat, a szárazföldi csúszómászó állatokat és vadakat.

Nézi a művét, és arra gondol: – miért egyedül én gyönyörködjem ebben a világban? Nem elég a növényzet, az állatok, és madarak sokasága. Kellene olyan lényt teremteni (aki már többször megjelent gondolataimban és sugalmazott nekem), akinek értelme van, aki uralkodhat minden felett, és élvezheti ezt a gyönyörű világot.

Elhatározta, hogy megalkotja legfőbb művét, az EMBERT. S akkor, a föld porából, a csobogó patak tiszta vizéből, mint a legkiválóbb szobrász, saját képére és hasonlatosságára megformázza az emberi testet. Gyönyörködik művében, majd élőlénné teszi: lelket lehel belé, és szabad akarattal ruházza fel, ezzel megkülönbözteti az állatok sokaságától. Nevet ad neki: ő Ádám, az első ember, akit tőlünk napkeletnek, az Édenben helyezett el.

A kert öntözését egy átszelő folyóval látta el, földje beültetve mindenféle növényvel, gyümölcsfákkal és állatokkal népesítve, hogy mindaz az embernek gyönyörűségére és eledeléül szolgáljon.

Hetedik nap: „*És elvégezteté az ég és a föld, és azoknak minden serege.*”²⁸

²⁴ Mózes I. Könyve, 3/19

²⁵ Mózes I. Könyve, 1/28

²⁶ Mózes első könyve a Teremtésről. A világ teremtése 1.

²⁷ Lásd az előzőnél, 2.

²⁸ Mózes I. könyve. A szombat, 2. (Keresztényeknek ez a vasárnap.)

Munkája után megpihenhetett, s azt a napot megszentelte.

Ádám mély álmából fölébred, kinyitja szemét. Fölötte a csodálatos kék égen apró bárányfelhők úszkálnak. Mindenütt üdén zöldellő pázsit, virágba borult fák és bokrok... Szeme káprázik a sok gyönyörűségtől. Körülnéz. – Hol vagyok? – mert nem lát senkit maga mellett.

Hallja a közelben folyó patak csobogását, megcsodálja benne az ezüstös halacskák ficáncolását. A fákon csicsergő és éneklő madarak ágról-ágra röpködnek, nézi az ugráló mókusokat, figyeli a kopácsoló harkályt. Felemelkedik, körbetekint, majd elindul a csodák kertjében, ahol különféle fák roskadnak az érett gyümölcstől. Egyikről leemel egy narancsot. Jóízűen falatozza. Séta után megpihen a dús fűben. A nap ragyog fölötte, a fák alatt a hús pázsiton kényelmesen elnyújtózik. A táj szép; ismerkedik a környezetével, nem tud betelni a látvánnyal.

Ruhára nincs gondja, itt örök tavasz és nyár van. Néha elered az eső, orcáját fölfelé fordítja, élvezi, ahogy fölfrissíti a hús víz. Lassanként megbarátkozik az állatokkal. Fölfedezi, melyik fának jó a gyümölcse, mézet talál a fák odvában, kóstolgatja a növényeket. Mivel ember, gondolkodik, és tapasztalatot gyűjt. Érzi, hogy valaki vigyáz rá, éberén örökdik fölötte, – mintha nem lenne magában...

Mégis, ahogy telik az idő, napjai kezdenek unalmassá válni. Felsóhajt: – de jó lenne, ha ebben a csodálatos környezetben nem lennék egyedül, ha élne rajtam kívül olyan valaki, aki hozzám hasonló.

Isten hallgatja Ádám sóhaját. – Valóban kellene neki egy társ, akivel együtt élveznék a paradicsomi környezetet. Meghallgatta kívánságát. „*És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt.*”²⁹

És Isten véghezviszi elgondolását, mély álmodat bocsát Ádámra, és belőle megalkotja az asszonyt, akit Évának nevez el.

Immár él az első emberpár. Ádám álmából ébred, rácsodálkozik a világra. A bokrok sűrűjéből szarvas dugja elő királyi agancsát, nagy barna szemével tekint Ádámra. Nem fél tőle, vele már számtalanszor találkozott, de most nincs egyedül... Körülszimatol, harap a friss fűből, majd követi párját, és a mellette ugrándozó kis őzikét, majd mindnyájan eltűnnek. Ádám most már valóban fölébred a neszre, látja, amint elfutnak a csalitosban.

Megfordul, s nem tud betelni a látványtól, ami fogadja. Megdörzsöli szemét. – Talán álmodom? De mégsem. Valaki itt van mellettem, szemét behunyva alszik. Nem olyan, mint más élőlények, nem olyan, mint én – gondolja magában. Teste karcsú, keze-lába kecses, – igaz, nem olyan erős, mint az enyém. Ránéz és megtapogatja saját erős karizmait. Szakállas, sincs, mint nekem, és a testén elől két dombocska van, amely hullámszik, ahogy veszi a levegőt.

Szöke haját legyezi az enyhe szellő, biztosan csiklandozza, mert mosoly ül ki bájos arcára. Szépet álmodhat. – De ki lehet ő? Hogy került ide?

Mikor gondolataiban ide ér, hallja az Úr szavát.

– Ne csodálkozz Ádám! Láthatod, a többi élőlénynek is van párja, én rendeltem melléd Évát, ő a te társad. Azért teremtettem, hogy ne légy egyedül. Vigyázz rá, mivel nem olyan erős, mint te vagy, hanem gyöngébb alkatú nő, ezért a nehéz munkától óvni kell. Hűséges lesz hozzád.

Szeressétek egymást, de van egy, szigorú parancsom: ne kívánjátok meg a tiltott fa gyümölcseit. Ha engedelmeskedtek, az Édenben minden jóval ellátlak benneteket, s örök életet adok nektek, és soha sem kell meghalnotok.

– Köszönöm Uram jóságod, hogy meghallgattad kérésem.

---

²⁹ Lásd: 1. jegyzetnél.

Éva fölébred, kinyitja szemét. – Istenem! Hol vagyok? És ki vagy te – még sosem láttalak...

Ádám boldogságtól sugárzó arccal nézi asszonyát. – Kedvesem! Ne félj, a jó Istenünk azért küldött hozzám, hogy ne legyek egyedül, hogy együtt örüljünk a szép világnak. Nézz körül: Mindenünk megvan, nem kell fáradoznunk. Van mit ennünk, csak az a dolgunk, hogy egymásra vigyázzunk, és örüljünk az Éden minden gazdagságának.

Éva boldogan felkacag. – Ádám! Olyan boldog vagyok! – És most smaragdzöld szemeivel figyelni kezdi társát, aki mellé az Úr őt rendelte. Elgondolkodik: mintha már hallotta volna szavát. – Vagy csak álmodott? – Nézi Ádámot. Neki is van mindene, mint nekem – gondolja. Két szép fekete szeme, szája, orra, keze és lába. Igaz, hogy erőteljes, mégis barátságos. Talán csak abban különbözünk, hogy arca szakállas, s még egyvalamiben... egészen más...

Ádám fölkel, lehajol, és óvatosan kézen fogja, majd fölemeli Évát a fűpárnáról.

– Jöjj velem, kedvesem. Én már ismerem ezt a földi Paradicsomot, tudom, hol terem a finom gyümölcs. Reggelizzünk a fák alatt.

– Jó lesz, mert éhes vagyok – lelkenedik Éva. – Párja kezét fogva sétál mellette.

Ahogy mennek a süppedő dús fűben a fák alatt, mindegyiken másféle termés. Egyik piros és kerek, másik zöld vagy sárga, némelyik nagyobb vagy fűtőkben lóg a fáról. – Ezt mind meg lehet enni? Kérdezi Ádámtól.

– Bizony, ez mind ennivaló. – Megáll egy sudár fa alatt, melynek törzse magasan nyúlik az ég felé, a tetején kerek alakzatban a zöld lombok között tele sok-sok csokros-hosszú-sárga gyümölcscsel.

– Mi ez? – Csodálkozik Éva. Még sose láttam ilyet!

– Ez a banán, finom és tápláló gyümölcs. Ebből reggelizzünk. Várj, mindjárt szedek belőle. Előveszi hosszúnyelű botját, azzal nagy csokor banánt emel le a fáról. Egymással szemben leülnek a fa alá, úgy falatozzák az aranysárga gyümölcsöt. Utána azon nyomban leheverednek a hús fűre, beszélgetnek.

A közelben nagy füleit hegyezve, nyuszi les ki a bokorból, őket figyeli. Talán arra kíváncsi, mit mondanak egymásnak? Majd ott terem a nyuszi-mama, ezzel hopp, ugrálva eltűnnek a sűrűben.

Így telnek napok, sétálgatva, ebédjüket, vacsorájukat a fák alatt fogyasztva, időnként megkeresik a közelben tündöklő kis tavat, annak langyos vizében fürödnek, utána pihennek, és ismerkednek egymással.

Kísértés... Emberek ők: az első emberpár, akik gondolkodnak, éreznek, akiknek értelmet adott az Úr. Ádám többször hallja a szavát. Amikor valamit nem ért, ha nem tudja, mit kell tennie, hozzá fohászkodik, kéri a segítségét. Uram! Adj tanácsot! Uram segíts bennünket!

Telnek a napok; jól érzik magukat az Édenben egymás mellett. Ádám arra gondol: jól tette az Isten, hogy társat küldött neki, egyedül a napjai unalmak lennének. Mégis – van valami, amit nem tud magában eldönteni. Itt él mellette Éva, egy bájos, csodálatos teremtettség.

Egyre gyakrabban furcsa érzései támadnak, ha szemébe néz, ha megfogja kezét, a haját simogatja, vagy amikor látja fürödni és sétálni a fák között.

– Mondd Istenem! Mi ez, amit korábban nem éreztem?

Fentről hangzik az Úr hangja: Ádám!

Ez a tiltott gyümölcs, amelyet megkóstolni nem szabad, mert ha tilalmam ellenére megtennéd, kiűzlek az Édenből, és nehéz, fáradságos munkával kell megkeresned a mindennapi kenyeredet. Gyermeked születnek, családod lesz, akiről gondoskodnotok kell, és nem lesz örök életetek, hanem meg kell halnotok!

– Istenem, kérlek, adj erőt, hogy engedelmes maradjak!

Múlnak a napok. A férfi és nő egyre közelebb kerül egymáshoz. Éjjel-nappal együtt vannak, esznek-isznak, mindenük megvan, élvezik a paradicsomi gondtalan életet, és mégis – valami nagyon hiányzik nekik. Már többször kísértésbe estek.

Amikor Ádám ránéz asszonyára, látja mosolygó orcáját, ragyogó szemét, akkor már tévedhetetlenül érzi, hogy ugyanaz jár a fejében neki is, ami az övében. Egymás mellett ülve simogatják egymás kezét, arcát, haját. Éva megszólal. – Ádám! Meddig kell még így élnünk egymás mellett, hogy tartózkodnunk kell a közelebbi érintéstől?

– Tudod, szerelmem, kezdi Ádám – miközben belenéz csillogó szemébe – ígéretet tettem az Úrnak, aki bennünket minden jóval ellát. Minden a miénk, csak azt az egyet tiltotta meg nekünk. Nem tehetjük meg.

– Ádám! Én már nem tudom, nem értem az egészet. Miért tilos az, ami boldoggá tenne bennünket? Miért nem tehetjük azt, amit legjobban szeretnénk? Mondd, miért tiltja meg nekünk az Isten? Miért? Gondold meg: Nem kellene inkább lemondanunk az örök életről, azért, amiért cserébe a legnagyobb csoda a mienk lehetne?

– Kedvesem! Tudom, mire gondolsz. Én ugyanazt érzem, amit te. Láthatod, milyen nehezen tartom magam. Ha átölellek, duzzad bennem az élet, a vágy emészt, hogy veled egyesüljek... De fogadalmat tettem az Úrnak, hogy megtartom parancsát. Nem szeghetem meg.

Elmúlt a nappal, lassan alkonyodott, az állatok elnyugodtak, a madarak elkezdtek esti koncertjüket a fák lombjai között, lassan még a levelek sem rezdültek. A levegő még izzott, mikor Ádám átkarolta Éva derekát, forrón megcsókolta orcáját, és lassan az éjjeli szállásukra tértek az illatot ontó csipkebokor melletti nagy fa alá. Gyökérből font gyékényre heveredtek, párnájukat illatos fűből csomózták össze.

Tavaszi volt, illatos, ábrándos, bódítóan forró éjszaka. Minden, a fű, a fák, az erdő állatai és madarai párukkal éltek gondtalan szerelmi életüket. Ádám kedvesét szorosan átölelve szerelmes szavakat suttogott fülébe. Simogatta, csókolgatta, és szenvedett a vágytól. Ádám feljajdult. – Miért, miért csak nekünk nem szabad egymást szeretnünk?

– Uram! Bocsáss meg nekem, hogy megszegem a fogadalmam! – Oly szorosan fonta át Évát, – nem bírt érzelmein uralkodni. A tiéd vagyok, a tiéd leszek – sóhajtott, – amíg élünk, s ha meg kell halnunk, azt se bánom, legalább addig boldogok maradunk. Szerelmük lángja föllobogott, és végre megtalálták egymást. Szerelmesen, suttogva éltek át eddigi együttlétük legszebb, legboldogabb perceit, és óráit. Kis szünetekkel megpihentek, majd újra összefonódtak. A hajnali madárdal, az erdő neszezése ébresztette őket – nem álmukból, hanem szerelmes ölekezésükből.

Évának nem volt bűntudata. Még reggel is, de egész nap szinte remegett a boldogságtól. Most már igazán nem értette, miért kellett volna ettől megfosztani magukat.

Hasonlóan érzett Ádám, de félt Isten haragjától. Érezte közellétét, s nem mert szeme elé kerülni. Nemhiába. Bűntudata támadt, mivel nem tudott érzelmein uralkodni – megszegte fogadalmát. Isten előbb haragosan tekintett le rájuk. Évának eszébe jutott a sátán sugallata, amely neki kígyó képében jelent meg:

*„Bizony nem haltok meg... Hanem tudja az Isten, hogy amely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten: jónak és gonosznak tudói.”*³⁰ Nem értette hát, Isten miért tiltotta meg nekik azt, ami számukra kedves.

De Isten szólt: Ádám, mivel megszegted parancsodat, ezután *„Orcád verejtékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te, s ismét porrá leszel.”*³¹ – Nem tudtuk, mit tettünk – szól Ádám esdekelve, ösztöneink parancsának engedünk. Bocsáss meg nekünk, Uram!

Isten látta szorongásukat, megenyhült irántuk, és megbocsátott nekik, hisz’ ők emberek, – én adtam nekik értelmet és szabad akaratot. Azonban tetteitekért viselni kell a következményeket.

³⁰ Mózes I. könyve. A bűneset, 4-5.

³¹ Mózes I. Könyve, 3/19

És szólt: – Megbocsátok, ha ez boldoggá tesz benneteket. Nektek adom a világot annak minden javával és terhével, boldogságával és szomorúságával. „Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá”³²... és uralkodjatok az állatok, madarak és minden növény fölött, földön légben és a tengereken. Ha meg is kell halnotok, utódaitok folytatják a földi életet, az idők végezetéig.

Isten irgalmasságot gyakorolt fölöttük, nem üzte ki őket az Édenből. Ezért megelégedés töltötte el szívüket, s térdre borulva adtak hálát neki.

Egy nap Ádám egyedül ment a tóhoz. Ugyanis eszébe jutott Éva megjegyzése, hogy amikor megcsókolja, a szakálla szúrja és csiklandozza. Meg is kérdezte: – hogy nőtt arcodra ez a hosszú szőr? Ezért határozta el, hogy változtat külsején. Megfürdött, rövidre vágta a haját és szakállát, aztán megborotválkozott. Utána a kristálytisza tó vizében meglátta tükörképét. Kicsit furcsa – gondolta magában – de elégedett volt a látvánnyal.

Eközben Éva is sétára indult. Megállt egy gyümölcstől roskadó citromfa alatt. Leszakít egyet, s ahogy beleharapott, felkiáltott: – jaj, de savanyú! Arra gondolt, hogy amit Ádám adott neki, finom és dédes volt, a színe talán kicsit más. Igaz, akkor azt mondta, hogy narancs, de bizony ez valami más lehet. A leve ráfolyt a kezére, érezte, kicsit bizsergett tőle, de utána a bőre sima lett. Ezért mégsem dobta el, s az otthont adó fájuk alá érve, kinyomkodta a gyümölcs levét, és vékonyan az arcára kente. Ujjai tapintásával hamarosan érezte, hogy arcbőre oly sima lett tőle, mint a bársony.

Megérkezett Ádám. – Itthon vagy már, Édesem? – kérdezte. Éva csak nézte: – Milyen furcsa lettél... Hová lett arcodról a szőr? – Ádám csak ezután válaszolt a kérdésre. – Igen, itthon vagyok, sétáltam.

Képzeld! – lelkenedett Éva – találtam olyan narancsfát, amelynek a gyümölcse nem olyan édes, amelyet tegnap szakítottál az egyik fáról, hanem savanyú. Nem ettem meg, de a bőrömnek nagyon jót tett, olyan sima lett, mint egy csecsemőnek.

– Szép vagy, kedvesem! De az nem narancs, hanem citrom. Hoztam vacsorára banánt és narancsot. Gyere, együk meg, és térjünk nyugovóra.

Letelepedtek, és mind elfogyasztották a fonott kosárkában levő gyümölcsöt. Utána Éva leterítette a gyékényt, és szorosan egymás mellé lepihentek.

– Olyan jó a közeledben lenni, Ádám. Mikor egyedül maradok, félek.

– Nem kell félned, mert itt az Édenben semmi bántódás nem érhet. Isten megbocsátott nekünk, vigyáz ránk. De azt is tudnod kell, bármi történne, a közeledben vagyok, és megvédlek még a pokolbéli sátántól is. Érezheted, mennyire szeretlek, és vigyázok rád. S ha itt vagy, ilyen közel hozzám, nem bírok az ösztöneimen uralkodni. Megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában.

Éva viszonzta közeledését. Tetszett neki Ádám simára borotvált arca, mert nem csiklandozta, nem is szúrta, mint korábban. Százszor is forrón visszacsókolta.

Ádám megérintette, megsimogatta párja arcát, gyönyörködött mosolyában. Csókolgatta, szeretgette, egyre jobban kívánta.

Megjegyzés: Regényem további részében Ádámnak és Évának csendes boldogságban, gondtalanul telnek napjai, élvezik a Paradicsom minden gazdagságát, ismerkednek a környezetükkel, tapasztalatot gyűjtenek.

Majd eljön az idő, amikor szerelmük meghozza gyümölcsét, s gyermekeik születnek. A továbbiakról a kötet „Az első emberpár gyermekei” című fejezetében írok.³³

** **

³² Mózes I. Könyve, 1/28

³³ Az idézeteket a Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1995. évében megjelent, SZENT BIBLIA (Károli Gáspár fordítása) c. kötetéből vettem.

Állást kell vállalnom

NEM TUDOK TÉTLENKEDNI, elfoglalom magam itt, távol a világtól is. Alig múlt el a háború, a falu fiatalok korosztályával kezdtem foglalkozni.

Nekem egy év is hosszúnak tűnik, s *életem legszebb évei vesznének el*, ha tovább itt maradnék. Milyen jövő várna itt rám? Elhatároztam: valahol állást vállalok.

Akit otthonukban kifosztanak, fedél a feje fölött megmarad, de nekünk se otthonunk, semmink, de semmink nem maradt meg a háború miatt. Otthonunk elvesztése miatt súlyos terhet kell elviselnünk.

Mindent előről kell kezdenünk. Anyukámnak különösen nehéz falun az élete. Nem várhatjuk el Apánktól sem, hogy felnőtt létünkre eltartson bennünket. Ha városba költöznék, irodában elhelyezkedve, könnyebb lenne a család helyzete. Tudom, nehéz lesz kezdve az életünk, nagyon-nagyon sokáig. Mikor fogjuk magunkat utolérni? Talán soha! Mindezt életünk végéig sem lehet pótolni, mert a háború után, amikor a romba döntött országot is talpra kell állítani, nincsenek olyan lehetőségek, mint békeidőben.

Itt van Apukám és Pityu példája. Átigazolták őket, mint Erdélyből menekült tanítókat, de január óta egy fillérnyi fizetést sem kaptak. Tisztviselők és semmiért dolgoztak. Bármilyen bűnököt követtünk volna el, már előre mindnyájan levezekeltük.

Már nagyon közel állok ahhoz, hogy kiszakadok a családból. Én majdcsak megleszek valahogy, ha állásom lesz, de egyedül maradok a nagyvilágban, ami súlyos lelki válságot jelent számomra.

Éreztem: *életem kettétört*. Még rászorulnék a szülői segítségre, de minden gond az én vállamra nehezedik. Az is csak álom marad számomra, hogy művészi ambícióm beteljesülése érdekében egyetemre vagy főiskolára járjak. Fájó arra gondolni, de el kell indulnom az életbe. Albérletben lakjam? Nehéz lesz minden érzelmi támogatás, szeretet és segítség nélkül.

Milyen jó volt Marosvásárhelyen, ahol együtt volt a családuk. Most mihez kezdek egyedül? Ki ad tanácsot? Úgy érzem, nem bírom a terheket.

Bocsáss meg Istenem kishitűségemért, de ha arra gondolok, hogy meleg holmi, a legszükségesebb fehérnemű is hiányzik, nagy keserűség tölt el. Mit tudok abból vásárolni, amit keresek? Talán még ennivalóra se lesz elég. Szüleimtől sem várhatok segítséget, nekik sem maradt semmijük. Bárhogy fordulna sorsom, mindig meg akarom állni a helyem. Bár – ilyen alappal indulni nem lesz könnyű dolgom. *Erős az akaratom és kérem a jó Istent, maradjon velem mindig.*

Csak most – mikor naplóm lapjait forgatva összegyűjtöm emlékeimet – értem meg, miért vágyakozom menekülésünk óta elveszett szép otthonunk után? Nemrég' olvastam Hankiss Elemérnek: Az emberi kaland c. könyvét, abból idézem: „*Az én házam az én univerzumom. Az, hogy én a házamból látom a világot, és a világ nem lát engem, már-már isteni helyzet és hatalom.*” „*Az otthonnak ez az alapvető és összetett szerepe lehet oka annak, hogy az otthon elvesztése, háborúban, földrengéskor vagy családi válságok következtében, az emberi élet egyik legnagyobb traumája. Otthonát elvesztve az ember hirtelen újra lecsupaszodik, törékennyé s védtelenné válik egy idegen világban.*”

Új állomáshoz érkeztem. Bármilyen súlyos napokat éltünk át az elmúlt esztendőben, mégis nehéz volt otthagynom szülőfalumat. Az esti szürkületben csodáltam az elem tároló Mátra ismerős hegyvonulatait. Csak álltam és néztem, szívtam magamba a táj szépségét. Talán utoljára – így, mint most. Igen. Utoljára. A szemem megtelt könnyel, mégsem fájt. Arra gondoltam: „Szeretem ezt a rongy kis fészket. Ismét búcsúzom tőled szülőföldem ismerős szépséges vidéke!”

Sokat jártunk utána, végül minden ismeretségünket igénybe véve – sikerült hajlékot találnunk. Pista bátyámmal 1945. szeptember 29-én költöztünk Salgótarjánba. Ismét új helység, új lakás. Egy év óta vándorolunk. Olyan az életünk, mint a kötöző madaraké...

De milyen ez az „otthon”? Túlzás annak nevezni, legfeljebb szálláshelynek hívhatjuk. Ezt nem lehet a meleg és szép otthonunkhoz hasonlítani, amilyenben Marosvásárhelyen laktunk. Mégsem bánkódom, van egy hely, ahol meghúzódhatunk; lassan majd otthonossá tesszük.

Beköltözésünk óta járom a hivatalokat, ismerősöket, állást keresek. Már 1945. október 20. van, eddig nem sok biztatást kaptam, legtöbb helyen inkább leépítés van. Persze, ennek ellenére most is vesznek fel embereket, de ehhez most is ismeretség, protekció kellene, hiába ágálnak ez ellen, mégis így van.

Gizi, a szomszédunk azóta kapacitál, hogy lépjek be az üzletébe „feles-társnak”, ő nem tud vele egyedül megbirkózni. Ezen gondolkodnom kell, mert nekem is be kellene szállnom anyagiakkal, de ez egyelőre nem megy. Gizi nem hagyott sok időt rá, annyit beszélt, amíg egyszerűen beleugrottam, társultam vele. Azonban társulásunk nem tartott sokáig. Már 1946. január 7-én befejeztem üzleti pályafutásomat. Bár hamarabb megtettem volna, amikor az első problémák felmerültek köztünk. Kár volt belefogni, ugyanis csak szóban állapodtunk meg a részletekről. Gizi pedig az ígéreteit nem tartotta be, s ahol lehetett, ki akart játszani. Én bíztam benne, hiszen ő is jár templomba, s azt hittem, ezzel velejár, hogy becsületes legyen. Jó lecke volt nekem, saját káromon tanultam.

Újra kezdtem az álláskeresést, pedig időközben elhelyezkedhettem volna egy gyógyszer-tárban, de Gizi lebeszélte róla. Nemsokára, az én kedves pártfogóm, a Ferences házfőnök-atya révén sikerült állást kapnom. A tisztiorvos mellé gép- és gyorsírót kerestek (milyen jó, hogy évekig tanultam). Már voltam ott, tetszett a munkám, azonnal alkalmaztak. Azonban itt sem tartott sokáig a ténykedésem.

A városháza (oda tartozik a tisztiorvosi hivatal is) nem fog kinevezni, mert a „B-lista” miatt új munkaerőt nem alkalmazhatnak. Én féltem, hogy mi lesz velem? Ez az én „sorsom”. Szent Antalhoz fohászkodtam, imádkozzon értem. Igaz, főnököm ragaszkodott hozzám, és saját zsebéből fizetett. De megígérte, ha biztosabb állást találok, nem tart vissza. Aztán mégsem maradhattam ott sokáig, mivel az utóbbi időben kezdett nem főnökként, inkább férfiként viselkedni velem, ezért amint alkalom nyílt rá, jelentkeztem a Bányagazgatóságra, ahol ideiglenesen, leltározáshoz munkaerőt kerestek.

Egy ideig két állásom volt, de a megerőltetést nem sokáig bírtam, otthagytam a kakaskodó tisztiorvost. Aztán július 4-én – ott is búcsút vettem, pedig igazán jól éreztem magam az ott töltött időben. Azonban nekem szükségem van végleges állásra, ki tudja, ha itt vége lesz a leltározásnak, lesz-e alkalom máshol irodai munkára, ezért több helyre pályáztam egyszerre.

Városházára a főjegyző hívott, hogy betölthetnék ott egy állást. de én sajnáltam a bányánál otthagyni a társaságot, olyan jól összeszoktunk, megszerettem a lányokat. Az újtól viszont félek. Mindenki ijesztget leendő főnöktől. Ugyanis kisült, hogy rossz híre kelt a munkahelyén. Lehet, hogy annyi aljas ember van, aki kihasználja a fiatal dolgozó nők helyzetét?

Ezért siettem bejelenteni, hogy nem tudom elvállalni a felajánlott állást, mert *alkalmaztak az Acélgyárban*. A főjegyző nagyon haragudott, meg akarta akadályozni az új munkahelyemet.

Én pedig rossz érzéssel hagyom itt jó helyemet az ismeretlenségért. A Bányánál kellemes fiatalember volt a főnökünk, mindnyájan kijöttünk vele. Külön behívott a szobájába és arra kért, hogy ne hagyjam ott őket. Azt mondta, hogy egy ellenőrző bizottság alakul, egy évig ő is itt lesz még, és véglegesen alkalmaznának engem. (Utólagos bejegyzés: bár hallgattam volna rá!) Ha ezt hamarabb közlik velem, nem szaladgáltam volna más állások után, de most már csak azt válaszoltam, hogy szívesen tenném, de a gyári már biztos állást el kell fogadnom.

A Bánya igazgatója azzal fogadott – Nem engedjük el ilyen könnyen a legjobb munkaerőt. – komolyan sajnáljuk, mert leltározás után magát végleg itt akartuk tartani. – Én is sajnálom – válaszoltam – ezt tudva, nem pályáztam volna máshová. Megszoktam a környezetet, mind rendes úriemberek, akiket megismertem.

A természetbeli járandóságok is kedvezőek. Aztán még jelenlétemben felvette a telefont, hívta az Acélgyárat és beszélt leendő főnökömmel. Olyan kedvesen ajánlott be neki, azt hiszem, hogy ennél jobb ajánlólevelet nem sokan kaphatnak. A főfelügyelő is sajnálattal vette tudomásul az újságot. (Azt se tudtam, honnan ismer, csak akkor találkoztunk, amikor felvettek ide.)

Megkerestem Sztárayt, a kisleányt. Igazán nem panaszkodom, innen nagyon szépen búcsúzhatom el. Elégtétel a tegnapi keserűségért, amit a városházán el kellett szenvednem. Jóérzés töltött el, hogy nemhiába becsületes, rendes valaki, megkapja a jutalmát előbb-utóbb.

Utolsó nap igazán nem dolgoztam sokat. Nekem a rossz gép jutott, amin nem lehet sokáig írni. Már így is majdnem vízhiány nőtt a hüvelykujjamra, amikor megelégteltem. Kértem Sztáraytól valami „komoly” munkát, mire azt kérdezte: – Nagyon fontos? Ne legyen olyan szívtelen, mert ha megírja maga, mi jut a többinek, és vége lesz az állásuknak! – Jó. Tehát beszéljünk.

Elmondta, hogy kétévi házasságuk alatt már kétszer teljesen leégtek. Szép eredmény! Arra azonban kíváncsi lennék, hogy vajon milyen lehet a felesége ennek a helyes-rendes- csinos embernek? Később egyik kolléganővel elhatároztuk: megkérjük, mutasson fényképet a nejről. Nem tudtam, hogy kezdjek hozzá, végül nem sikerült rá sor. Valóban kedves főnökeink voltak itt. Tegnap, amikor visszajöttek vacsora után (ugyanis itt délután 2-9-ig tartott a munkaidő), zsebeikből körtét varázsoltak elő és testvériesen elosztották közöttünk. Ma az aktatáskából egy üveg bor került elő.

Látom, készítik a poharakat (*délután Csizsér Éva azt sóhajtott: de jó volna egy pohár limonádé*), majdnem elkiáltottam magam: Éva, itt a limonádé! Mindnyájunknak jutott belőle egy fél vizespohárral. Otthagytuk a poharakat, hogy csodálkozzanak reggel, kik lumpoltak itt este.

Ilyen körülmények után *foglaltam el, véglegesnek mondható állásomat* a Rimamurány-Salgótarjáni Acélművek Részvénytársaságnál, ahol több mint négy évig dolgoztam. Úgy látszik, hozzám mindenütt ragaszkodnak, mert onnan sem akartak elengedni. Akkor még volt olyan rendelet, ha valakihez ragaszkodtak, akkor a Munkakönyvébe beírták, hogy „Önkényesen kilépett”³⁴, „mert ilyen is előfordult!

Onnan csupán azért mentem el, mivel akkor már férjnél voltam, s a lakásunk igen messze esett a gyártól (4 km) és nem volt olyan közlekedés, ami megfelelt volna.

Állatszeliidő (napló-részlet) Kisbárcány, 1945. június 22. péntek

Állatszeliidő lettem. Újabbam csirkéket szeliiditek. Leülök melléjük, odajönnek a közelembe, ott csipegetik az enivalót. Szeliidek. Megsimogatom, becézem őket. Mindegyikben kedvességet fedezek föl. Érzik, ki hogyan közeledik hozzájuk. Nem értem azokat az embereket, akik durvák az állatokhoz, bántják, vagy éheztetik őket. – Szeretettel mindent, az egész világot széppé lehetne tenni. Mindenki a boldogságot keresi, csak rossz helyen kutat utána.

Most találtam e rövid följegyzésre. Lám, akkor is, mindig szerettem az állatokat.

³⁴ Ami azt jelenthette, hogy a következő helyen nem ismerik el korábbi munkahelyeiknél eltöltött időt, és a szabadságot is megcsorbíthatják.

Álmodozom...

Részletek Finta Kata egykori naplójából

Olyan szép a téli táj... Hull a hó, délelőtt kezdett el szállingózni, már vastagon beborította az egész környéket. Amíg hazaértem az irodából, hóember lettem, mert most, estefelé is nagy pelyhekben megállás nélkül hullnak az apró fehér hópelyhek...

Minden szebb lett körülöttünk. Másnap olyan jól esik a reggeli séta, már világos van a hótól; amíg beérek a gyárba, nagyokat szívok a tiszta levegőből. Fehér minden, csillog-ragyog a táj, amint megyek, ropog a lábam alatt a friss hó. Két évvel ezelőtt nem tudtam így élvezni a tél szépségeit, a hideget: félcipőben és vékony kabátban... Út közben betérek a templomba, a reggeli imáimat ott mondom el.

Séta közben kedves gondolataim támadnak... szinte álmodom. Az jutott eszembe, ha már asszony lennék, hogy kezdődne egy napom. Korábban kellene felkelnem, legalább fél órával. Teát készítenék, meg kenyeret pirítanék reggelire. Kedves férjem örülne a figyelmességnek, gyöngéden megcsókolna érte. Itt azonban álmodozásomból fölébredtem, mert a gyár kapujához érkeztem, és eszembe jutott: hiszen én akkor is dolgozó nő lennék és lehet, hogy előbb kellene indulnom, mint a férjemnek.

Csalódva nyitottam ki az iroda ajtaját.

A HUSZADIK SZÁZADBÓL, ÚJABB ÁLMAIM

2003. Május 1. Attilát megint hazahoztuk a többnapos ünnepre. Mára virradóan, az elmúlt hetek eseményei miatt nyugtalanul aludtam. Érdekes álmot láttam, de különösebb részletek nem maradtak meg bennem. Olyanokkal álmodtam, akik eddig még álmomban nem jelentek meg: Apukámat, Lombost, aki nekem valamiben segíteni akart, szegény, még álmában is. Nem tudom, mit jelenthet? Aztán Zsuzsikát talpig gyászban láttam, talán a közeli temetés miatt. Csak annyi maradt meg az álomból, hogy kellemes volt velük találkoznom.

2006.11.12. Hajnalban ébredtem, és csodák csodája, most nem felejtettem el az álmomat, annyira különleges volt. És azt tartottam érdekesnek, hogy mikor ismét elaludtam, újra ugyanazt láttam.

Nem szabadban, hanem egy nagy zárt helyiségnek az egyik sarkában, fekete termőfölddel telt, kb. 1,5x1,5 méteres terület barna, téglányi kerámiával bekerített területen, térdig a földbe „beültetve” láttam (le sem merem írni, hogy kit!) O. Viktort, fekete ruhában volt, fekete csizmában és bundasapka volt a fején.

Olyan hatást keltett bennem, mintha egy alföldi gazdát látnék, mert szűk rövidkabátot viselt, és bundasapka volt a fején. Érdekes volt, hogy az amúgy is apró termete még kisebbnek látszott, a feje viszont nagyobb, bőre egészen sötétbarna és kidülledt, természetellenesen csillogó szemmel, mereven nézett egy pontra. Nem sokkal messzebb állt tőle a lányom.

Hogy honnan, miért jöhet az ilyen álom, azt föl nem foghatom, de annyira magam előtt látom még most is az a képet, nem megy ki a fejemből.

Este szól a telefon, lányom hívott.

Múltkori sértegetései után semmi bocsánat...

Most az a gondom, hogy egyetlen nagylány-unokám szalagavatójára nagyon szívesen elmennék, de valahogy kellemetlenül érintene, ha ott kellene éjszakáznom.

2006.11.14. Délután, pihenés közben olvastam egy igazán izgalmas jó regényt, jó írótól, aztán mégis – elnyomott az álom egy rövid időre. Ilyen talán eddig nem is fordult velem elő, hogy nappal álmodjam.

De mit?

Egy vörös tyúk ült a földön, mint egy kotlós, amely éppen költi a kiscsibéit, aztán egyszerre fölötte keringeni kezd egy hatalmas vércse, kiterjesztett szárnyakkal. Szegény tyúkanyó összehúzta a nyakát, mással nem védekezhett, mivel nem hagyhatta ott a tojásait. Aztán nem tudom mi lett a vége, mert hirtelen fölébredtem. Örültem neki, mert valószínűleg lecsapott rá, és én nem szeretem a véres jeleneteket.

2006.11.15-ére virradtam. Hajnalban meg, ki tudja miért, számokat láttam, és nem felejtettem el, pedig nem jegyeztem le. Valamelyik nap egy álmokkal kapcsolatos gyakorlatot elemzett egy magazin: mit kell tenni, hogy ne szálljon ki azonnal az agyunkból, ha álmot látunk. Nos, nálam bevált.

Tehát: Láttam egy láthatatlan embert, valószínűleg feketett egy hosszú, simára gyalult deszkaasztal mellett. Azért írtam, hogy láthatatlan, mivel nem lehetett látni, csak álmomban teljesen természetesnek tűnt, hogy ott kell lennie. Az asztalon szépen sorban állt egymás után négy csillogóan tiszta, érdekes formájú, átlátszó, lapos üvegedény, mindegyikben szintén átlátszó folyadékkal félig töltve, és összekötve sorban, a következővel. Ráadásul balról jobbra nézve, mindegyiken egy-egy szám volt tisztán, világosan olvasható, a következőképpen:

1, 2, 3, 7. A folyadéknak rendeltetése lehetett, mégpedig az, hogy azokban valamilyen, beteg szíveket gyógyító orvosság keringett, és a nem látható meztelen (mert álmom szerint így emlékszem rá), emberbe vitték át, és azon keresztül keringették. Persze, mindez csak álomban lehetséges, hogy valamiből a szívbe jutó folyadék vissza-visszafolyva utána is vízszerűen átlátszó, tiszta legyen, de hát ezt álmom volt, nem valóság.

Kicsit ébredve, félálomban minden újra megismétlődött. Ezért aztán elhatároztam, hogy a számokat nem fogom elhanyagolni. Elmegyek, és megjárom a lottón, mind a 6-os, mind az 5-ös lottóra fölteszem, megtoldva egy, ill. két számmal. Hátha?

Ha pedig nem válna be, az is nyereség. Olyankor az ember tapasztalatot nyer.

Megjártam. Nálam nem vált be. Nos, én tapasztalatot gyűjtöttem-nyertem, ez is valami.

2007. 02. A hó elején történt. Micsoda álom? Ismét a törpét láttam (O. Viktorkát). Érdekes volt, mert megint a természet ölén találkoztam vele. Most azonban elegánsan felöltözve jött felém és megkérte a kezemet! Pedig igazán nem foglalkozom vele, persze, a TV annál inkább, most talán a Kossuth tér kerítés-bontása miatt jött elő még álmomban is, mivel még a vízcsapokból is, ilyen hírek folynak.

2007. 05.16. Időnként érdekes álmaim vannak. Reggelre virradóan megint, egy másik NAGY-EMBERREL álmodtam. Pedig még csak azt se mondhatom, hogy néztem volna a TV-t, s azért fordulhatott elő. Mindegy. Gyönyörű tavaszi nap volt álmomban, akárcsak a valóságban. Valahol, ismeretlen helyen, de kint voltunk a természetben. Körülöttem gondosan megmunkált zöldségeskert. Ahogy megláttam, szemben zöldségágyások, tisztán gereblyézve, megkapálva, locsolva, frissen ott sorakoztak a sárgarépa, petrezselyem ágyások, jobbra tőlem pedig az újbургonya, két sorban, amely éppen virágzott. Annnyira tisztán láttam, hogy talán még most is meg tudnám számolni, hány feltornyozott bokorban. Jó volt nézni, hogy ilyen szép veteményes-kertem van, pedig nem is én gondoztam.

De a lényeg mégis csak az volna, ki is az a NAGYEMBER, akit láttam álmomban. Ő bizony Gy. Feri szépen, elegánsan öltözve, mint mindig, jól fésülve üdén jött velünk szemben. Észrevettem, hogy a kis csoportban, ahol én is voltam, egy ifjú hölgyhöz közelit. Mosollyal az arcán odajön, köszönti a társaságot, majd a csinos fiatal nő elé lép, letérdel előtte, és megkéri a kezét. Még csak nem is volt zavarban azért, mivel mindnyájan tudtuk, hogy többgyermekes családapa, s hogy fér össze ezzel a tettjével? Egy-két szóval elintézi, valamilyen magyarázatot ad rá, egyszerűen, hogy ő szereti ezt a nőt, ezért választja új felségéül, de azért nem hagyja el a családját sem.

Nincs folytatása. Mivel fölébredtem.

Olyan álmot láttam, amit külön novellaként bíráltam el

2008. JANUÁR 14-re VIRRADVA mindig érdekelt, hogyan működnek bonyolult agytekervényeink? Néha olyan eseményeket látunk álmunkban, amelyek ébrenlétünk alkalmával soha nem jutnának eszünkbe, máskor pedig kapcsolódik valamihez, ami érdekel bennünket, ami a közelmúltban történt velünk, vagy amit nagyon szeretnénk elérni.

A mostani álom kapcsolódik valamihez, ami nem hagy nyugton. Ugyanis tegnap egy nagyszabású irodalmi bemutatóra – bemutatkozásra (Pesti szalon) gyűjtöttem, állítottam össze anyagot. Erre az alkalomra kértek tőlem verseket, novellákat, hogy azokból válogassanak és meghatározzák egyénekre szabva a műsor címét.

Az összegyűjtött anyag között szerepelt egy, általam „Akasztófahumornak” elnevezett novella. Érdekes téma, amely röviden: még a rendszerváltás végén, vezető állást betöltő párttagok között is akadtak olyanok, akik hatalmukat kihasználva, tetteikkel még a Rákosi időkre emlékeztető módszereket is igyekeztek túlszárnyalni.

Történt, hogy a korábbi vezető nyugdíjazását követően, az új vezért befolyásolva, egy ifjú titánt (szintén párttagot) óhajtottak magasabb posztra juttatni, aki addigi helyén a legegyszerűbb feladatait is csapnivalóan látta el. Mindezt úgy, olyan valaki félreállításával igyekeztek megtenni, aki azon a poszton kiválóan teljesített, kiemelkedő munkája miatt közmegebecsülésnek örvendett, s annak ellenére, hogy nem lépett be a pártba, folyamatosan jutalomban és (még kormány-) kitüntetésben is részesült.

Az illető csupán folyosói suttogások révén szerzett az előkészületekről tudomást, s ezért határozott kérdést tett föl az illetékeseknek, mivel róla lett volna szó, azonban határozott nemleges választ kapott, letagadták, mire készülnek. Pedig alattomban, a háttérben folyt az előkészítő munka, holott az ügyet le lehetett volna zárni emberséges módon intézve is, vele megbeszélve. De nem úgy tettek. Aljas tervük miatt biztos, még ők is szégyenkeztek volna nyilvánosságra hozni. Csak úgy történhet meg ilyesmi – ahogy én neveztem a két legilletékesebbet: „*Egy jellemtelen vezet egy gyengejellemet*”, (az új vezetőt), aki nem ismerte a helyzetet.

A novellák közt válogatva, átolvasva, most magam is inkább humorosan fogtam föl az akkor, számomra nagyon szomorú esetet. Beválogattam a küldeménybe, s ha kiválasztják, az olvasók megérthetik, mik történhetek meg akkor.

Álmomban úgy jelent meg a múlt, hogy a város korábbi autóbusz-állomásán találkoztam a „gyenge jellemmel”, aki nagyon udvariasan kezicsókolommal köszönt nekem, s nem ment tovább útjára, hanem elkísért a templomig. Ott megláttam egy másik, szintén vezetőállásban levő asszonyt, akivel szinte fiatal korunk óta jó ismeretségi viszonyban álltam. Nemrég’ vonult nyugdíjba. Még előtte – és én nem tudhatom miért, de – meg nem magyarázható módon járt el velem szemben. Máig nem tudom magamnak megmagyarázni, mi lehetett az oka.

Történt, hogy én is, mint a Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság tagja, a múlt évben két-három pályázati anyagot adtam át, a szokásos évkönyv megjelentetéséhez, válogatásra.

Az év folyamán több összejövetelt tartottunk, egyiken megjelent a főszerkesztő, aki sorban elmondta a jelenlevőknek véleményét az alkotásokról. Nekem azzal adta át, hogy nagyon tetszik neki a téma, a novella is, de ismeri lírai íráskészségemet, ahogyan ő nevezte. Azt javasolta, tegyem kicsit líraiabbá, hiszen egy szerelmi történetről szól.

Otthon átdolgoztam, azóta az egyik legsikeresebb történetnek könyvelem el, és visszaküldtem neki e-mailben. Ugyanakkor személyesen, flopin vittem át annak az akkor még posztján levő asszonynak, aki álmomban megjelent, mivel az ő közreműködésével állítják össze a kötetet, nézik át nyomdai munkára a beérkezett írásokat.

Elmondtam, megbeszéltem a főszerkesztővel és ő tanácsolta, hogy dolgoztam át. Kértem, hogy a kötetbe azt tegyék be, a korábbi anyagot tekintse tárgytalannak.

Telt-múlt az idő, évvége felé szokott elkészülni a kötet, de csak nem jött a meghívó, ugyanis a bemutatóra sok érdeklődőt, a szerzőket is meghívják és részleteket olvasnak fel a kötetből.

Jóval később, egy könyvtári látogatás alkalmával megláttam az új kötetek között a legutóbbi kiadványt. Belelapoztam, és megkérdeztem a pultnál ülőket, mikor tartották a bemutatót, és csodálkozva mondtam, hogy én nem tudtam róla, nem kaptam meghívót sem, holott nemcsak erre, de mindenféle rendezvényre küldenek nekem. Nem ismerték a részleteket, de arról tájékoztattak, hogy már nincs náluk ingyenes példány, amit a szerzőknek át szoktak adni. Én azonban megvásároltam, mivel kíváncsi voltam az eredményre.

Nem szerzett számomra örömet, amikor otthon átlapoztam és elolvastam benne a saját nevemen megjelent irományt. Még a hajam szálai is égnek álltak, amikor rádöbbsentem, hogy mit tettek vele. Az még kisebb baj lett volna, ha a korábban leadott eredeti rövidebb változat szerepelne benne, változatlanul. De még azt is alaposan kivesézték! Megdöbbenve hasonlítottam össze a sajátommal. Ugyan minden történés benne maradt, de megcsonkítva, átfogalmazva, s olvasás közben olyan érzésem támadt, mint amikor egy diák átfut egy anyagon és annak rövid, vázlatos változatát adja elő az órán, tömondatokban! Majdnem sírva fakadtam.

Korábban minden alkalommal visszajuttatták mindenkinek a kiválasztott anyagát azzal, hogy átnézve, aláírásával ellátva küldje vissza nyomtatásra. De most ez, legalábbis az enyémnél, elmaradt. Nem értettem az egészet, hiszen a nyomtatott kötetben több novella jóval nagyobb terjedelmű, mint az én szépen átdolgozott anyagom. Sőt, a rövid vázlatnak, amit betettek a nevemben, a végénél alig egy rövid szakasz szöveg van egy teljes oldalon, a lapnak nagyobb része üresen ásít, ahová elfért volna a hosszabb anyag.

Leforrázva, megalázva éreztem-éreztem magam. Azonban még kifogásolni se kínálkozott alkalom, mivel az érte felelőst időközben nyugdíjazták.

Most értettem meg egy alkalommal valakinek, egy ismerősömnek korábbi megjegyzését. Hallotta az illető kijelentését, rám hivatkozva: miért akarnak engem az írásaimmal felszínre hozni? Ugyanis valaki tényleg ajánlotta, hogy jelentessenek meg legalább egy kötetemet a város támogatásával.

...És most az illető álmomban megjelent! Talán neki is eszébe jutottam, és lelkiismerete fellázadt, azért, amit ellenem tett?

Álmomban a templom közelében jelent meg, ameddig a másik személy elkísért. Az asszony kedvesen közeledett felém, kérdés nélkül a kezembe nyomta kicsi fekete váltáskáját (?), azzal, hogy benne van a lakása kulcsa, menjek föl, nyugodtan nyissam ki az ajtót és ott várjak rá... Nem vagyok álomfejtő, mit jelenthet mindez.

Ráadásul, amikor a luxus-kivitelű ház elé értem álmomban, ahol ő lakott, bejárata viszont azzal ellentétben, elhanyagolt állapota miatt, szinte szemet szúrt nekem, ott egy szintén nagyon régen nem látott régi ismerős nő várt rám, ő igazított el, hol találom a keresett lakást.

Aztán fölébredtem.

A két eset, a két ember, aki álmomban megjelent, csupán annyiban függ össze, hogy mindketten szándékosan, de igazságtalanul nagyon megbántottak, megaláztak engem, s mindkettőjük cselekedetére jellemző, hogy a történeteket emberséges módon, velem megbeszélve kellett / lehetett volna intézni.

Fölébredve elgondolkodtam azon, hogy azért álmodtam velük, mert talán nekik is eszükbe jutott a történetem, érzik-e, megbánták-e tettüket? Hogy számolnak el a lelkiismeretükkel magukban? Számomra mostanáig érthetetlen maradt mindkettőjük cselekedete.

2008. június 19-ére virradva is érdekeset álmodtam, amely, novellának is beillik

TEGNAP e-mailen küldtem levelet a lányomnak. Sosem tudok velük beszélgetést kezdeményezni telefonon, mivel náluk estefelé valaki folyton a telefonon ül, és mindig foglalt. Ezért választottam az e-mailt, bár tudom, hogy Katicám ritkán néz bele az elektronikus postájába, de majd csak észreveszi.

Valószínűleg az álmom ehhez kapcsolódik. De milyen különleges álom volt, a helyszín és a tartalom is. Mintha a városszéli kertünkben játszódottna volna le, de mégis más, mert a tér sokkal tágasabbnak tűnt, mint a valóságban.

Hatalmas területet láttam be, magas hegyen járkáltam Katámmal, én a jelenlegi koromban, ők is. Vigyázva lépkedtem, jól bírtam a gyaloglást a rossz utakon, bár álmomban is vigyázva figyeltem a változatos, hepe-hupás, árkokkal tarkított talajt, ahová lépek.

Ám álmomban sokkal jobban mentem, mint a valóságban. Néhol Danika odajött mellém és karon fogott, de én megnyugtattam, hogy semmi baj, bírom a menetelést. Emese is velünk tartott. S én mentem, csak mentem Katicával, egyszer, amint körülnézek, jobbról, a csupasz hegy tetején, azt kettéosztva, egy nagykiterjedésű folyót látok, ahogy hömpölyög, mint a fél Duna, és hullámszik, úgy folyik lefelé a hegy másik oldal irányába. Azonban mielőtt odaérne, kétfelé válik a víz, a bal oldali ág keskenyebb, mint a jobb oldalon folyó ága; előtte olyan temérdek víz látható, mintha egy hatalmas tó lenne.

Imént még egy mélyúton, karonfogva haladtam Katicával, most azonban, ahogy nézem a hömpölygő vizet, ott a tó közepén úszik az én lányom, sötét haja lebeg utána. Akkor már mi is fürdőruhába öltözve haladtunk arrafelé.

Akkor fölébredtem. Szokásom szerint felkeltem, elvégeztem azt a tornagyakorlatot, ami megszünteti a bal karom zsibbadását. Lábak összetéve, mélyen a földig hajlok, kezem érinti, vagy majdnem érinti a talajt, két karom lógatva elől balra- és jobbra lassan forgatom, közben a forgással szinkronban mélyen beszívom, és kiengedem a tüdőmből a levegőt, mindezt hússzor ismételve. Utána a térdeket kissé behajlítva felállok. Utána elindulok a kis szobában, közben a két kezemet kinyújtva, lendületesen felváltva (minél magasabbra emelve) előre-hátra lengetem, kihasználva a területet, végigjárom az előszobát is, oda és visszasétálva, ismétlen ezt is legalább húsz alkalommal.

Utána visszafekszem az ágyba, és tovább alszom.

Az álmot ma visszaidéztem és érdekes, nem szállt el, mint máskor, tisztán láttam magam előtt a vizet, benne úszva a lányomat. Elaludtam, s az álom folytatódott. Ugyanazt a környéket láttam, fenn vagyunk a hegytetőn, visszafordulunk mindnyájan. Jobbra, a hegytetőn a kertszomszédom: Jenő biciklijét látom a fűre fektetve, mellette szanaszét dobálva a holmija és néhány ruhadarab mellette. Ő is ott van valahol, de hiába néztem körbe, nem láttam.

Folytattuk utunkat, majd balra fordultunk, de inkább velünk szemben egy színesre festett tanyai ház áll kerítetlen udvarban, sok piros téglával, jó állapotban, mégis elhagyottan, a mi kerti házunk. Be akartam nézni a házba, valami erősen hajtott, hogy bemenjek, de fölébredtem. Eddig tartott az álom.

Már ébren, eszembe jutottak a korabeli olvasmányaim, mit jelenthet az a sok víz látványa... nem tudom megfejtani. Arra emlékszem, hogy a piszkos, zavaros víz betegséget, rosszat jelent, de amit én láttam álmomban, nem olyan volt, csak hullámszó, lefelé zúduló, nagytömegű tisztavíz.

Gyakran látok álmomban hatalmas, nagy házakat. Talán az otthon, az ifjú korban elvesztett meleg családi otthon hiánya hozza elő ezeket, ami szinte egész további életemben kísértett. Nem tudhatom.

Ez az álom fölér egy-krimivel – 2008.08.18.

CSAK REGGEL ÉBREDTEM FEL, és csodák-csodája, nem felejtettem el az álmomat, minden apró részletre olyan világosan emlékszem, mintha a valóságban is megtörtént volna velem. Látom magam előtt azok arcát, akik velem voltak, a helyi nagy kórház hátsó bejáratát, a kis helyiségeket, ahol megoperáltak a szemem, látom a tájat, az utat, ahol autóban ülve történtek velem az események.

A történet kezdete Balassagyarmaton, a felújított kórház területén zajlik.

Ott áll mellettem – álmomban – fehér köpenyben az ismerős nővér, aki közbenjárt az orvosnál, hogy megoperáljon, akit szintén ismerek, de egyiküket sem ebből a kórházból, hanem a budapesti Uzsoki utcai baleseti sebészetről, ahol már többször megfordultam egyrészt saját magam ügyében, másrészt ott műtötték kétszer is fiamat, csípőficam helyreállítása érdekében.

I.

Ott állok, valahol a helyi kórház hátsó bejáratánál egy szűk helyiségben, az általam nagyon jól ismert nővérrel, aki fölkészít engem a műtetre. Fekete haja hullámos, rövidre vágott fekete hajjal, arcbőre kreol, szeme ugyanolyan fekete, mint a valóságban. Nagyon kedves, barátságos hozzám. Megnyugtat, hogy a doktor úr (aki a valóságban, a budapesti kórházban altatófőorvos) nagyon ért a szemműtétekhez, s nagyon egyszerű módszerrel hozza helyre a páciensek látását. Meg is mutatja, milyen kellékekkel.

A sarokban egy kisasztalon egy tál, benne amolyan erős sárgás-rózsaszínű, apróra méretezett, valamilyen kemény túlldarabok úszkálnak. Gyanúsán szemlélem és megkérdezem tőle: valóban, ezzel, helyre lehet hozni az én alig látó bal szememet? – Igen, ezzel eredményesen gyógyítja a doktor úr!

Álmomban is kétségeim támadnak: egy aneszteziológus doktor hogyan operálhatja a szemeket, ráadásul olyan gyanús valamivel? Azonban a nővér váltig állítja, hogy minden eddigi tevékenysége jó eredménnyel zárult. Megnyugszom.

Tovább zajlanak az események. Ugyanott, abban a kicsi, alig másfél négyzetméteres helyiségben megtörténik a műtét, minden érzéstelenítés, és altatás nélkül. Én pedig moccanás nélkül tűröm az egészet, és világosan látva figyelem az eseményeket. Valami szikével belenyúl a szemembe, helyet készít az anyagnak, amit be fog oda ültetni. Kivesz a tálban úszkáló anyagból egyet, beilleszti, széleit eligazítja, és már készen is áll, leteszi a kezéből a segédeszközt, megtörli a kezét és bejelenti: elkészült, s ha úgy tetszik, már haza is mehetek. Én azonban megkértem a nővért, hogy jelöljön ki nekem egy helyet az egyik üres teremben, ahol megpihennék. A nővér bekötözi a megoperált szememet, majd azt mondja, menjünk.

Elindulunk. De változik a kép, a nővérrel karonfogva sétálunk a kórház bejáratával szemközti részén, elhagyott helyeken. A táj havas, mindenütt fehér hó borítja az utakat, amelyek nem is látszanak, hogy hol vannak, ezért inkább botladozunk a nagy hóban.

A nővér rám néz: hogy érzi magát? – kérdezi.

– Köszönöm, nagyon jól, és annak örülök, hogy teljesen tisztán, nagyon jól látok.

– Hogyan? – kérdezi tőlem – hiszen bekötöttem, nem láthat vele, majd csak akkor lát, ha leszedjük a kötést.

De én határozottan emlékszem, hogy (álmomban) nagyon tisztán láttam a hátsó udvarban mindent, amerre megfordultunk: a kék eget, a havas tájat, az épületeket. Nagyon boldog voltam (álmomban).

De sajna, itt megszakadt az álom. (Annyit kell hozzáfűznöm, hogy a valóságban a bal szememmel alig látok, pedig háromszor műtötték – sikertelenül – ezért már csak a jobb szemem használható, és aggodalommal tölt el, hogy azzal is egyre rosszabb a látásom, s nagyon szeretném, ha legalább addig használhatnám, amíg a kész köteteimet hagyományos nyomtatásban is kiadhatnám. Eddig csak az Interneten jelent meg elektronikus kiadásban nyolc kötetem, most készül nyomdában az első novellás könyv. S ez már nem álom, hanem valóság.)

II.

Az álom folytatódik. Most Balassagyarmat hosszú fő utcáján, a Rákóczi fejedelem útján, a kivénhedt, régi zöld Wartburg gépkocsiban ülök és a kórház felé hajtok hótól sáros, lucskos utakon. De ez az útszakasz nem olyan rövid, mint a valóságban, hanem hosszú, kanyargós, keskeny, régimódi út, bal felől árok keretezi, jobb felől telefonpóznákkal.

Vezetem a gépkocsit, egyszer csak észreveszek bal felől, az árokparton, a gépkocsihoz közel, egy gyanús alakot, egy terroristát! (Ehhez jó tudni, hogy tegnap rendeztem a könyvespolcomat, és elkezdtem olvasni a Berkési-sorozat egyikét, amelyben terrorista merényleteket követnek el.)

Amikor elhaladok mellette, látom, hogy fegyverét fölemeli, és rám szegezi. Ekkor lehajolok a műszerfalhoz, s bal kézzel, vakon vezetem tovább az úton a járművet. A terrorista lövését hallom, de nem talált el, sikerült egérutat nyernem.

Ismét a kocsiiban ülök, jobbra nézve, ott áll gépkocsijával az aneszteziológus orvosismerősöm, aki a műtétet végezte. Segítségemre siet, előveszi a fegyverét, és viszonozza a terrorista támadását. Valószínűleg sikerrel, mert többé nem találkoztam vele.

III.

Még mindig álmodom. Megint a kórházban vagyok, a nővérrel beszélgetek. Nagyon kedves hozzám. Azt mondja, hogy pihennem kellene, előkészíti az ágymatracot, ne menjek haza. Ugyanis éjszaka van. Jó is lenne, mert nem szívesen indulnék útnak, ilyen latyakos utakon. Karon fog és úgy vezet be egy szobába.

Ekkor ébredtem fel. Reggel azon gondolkodtam, ki is az a két ember, akit olyan élethűen láttam álomban, és most is magam elé tudom őket idézni. Akkor jöttem rá, hogy Budapestben, az Uzsoki utcai kórház baleseti sebészetén dolgoznak mindketten. Onnan ismerem őket, ahol a fiamat műtötték, sokszor jártunk ott kontroll-vizsgálaton is. És mindkettőjükéről – az álomban megjelenő orvostól és nővérről – mindig jóérzéssel emlékezem meg. Ők azok, akik emberi, példamutató, hivatásukhoz illő magatartásukkal még álomban is segítettek.

Még ilyen álmot ki látott? 2010. július 4.

Hitlert láttam, teljes katonai díszben. Hatalmas nagy embernek tetszett álomban. A kislány volt mellette, egy szintén – korához képest – túl nagyra nőtt kislány...

De az egész olyan barátságos volt (nem olyan, ahogyan én viszolygok egy háborús gyilkostól, aki a fél világot szeretne kipusztítani).

Még most is látom, amint ott állt – valamilyen szabad, elég kopár területen – és úgy mellelleg parancsokat osztogat hátravetett fejjel, s mintha O Viktorra haragudott volna, vagy hadban állt volna vele.

(Nem akárkikkel álmodom, megválogatom a társaságot, mondhatom!)

Arra emlékszem, hogy én a kislányra vigyáztam! S nem is olyan nagyon régen olvastam talán a Válogatás Magazinban, hogy nem lehetett gyereke (ellőtték az egyik golyóját).

Helyes túl nagyra nőtt babára szeretettel vigyáztam. Álomfejtési múltamból annyi megmaradt, hogy kislánnyal álmodni szerencsét jelent, s mit ad Isten, Tündér ma küldött nekem levelet, hogy adjam meg a címem, mivel a pályázaton különdíjban részesültem...

Még mondják, hogy babona az álomfejtés!

Anyai gondoskodás³⁵

Ez már nem álom, hanem megtörtént eset

Kisgyermekkorom óta mindig szerettem az állatokat, figyeltem életüket; csodálatos teremtmények. Cirmoskánk, kedves anyamacskánk olyan gondoskodásról tett tanúságot, ami igazán nem mindennapi eset. Három kiscicát hozott a világra. A konyha védett sarkában, nagy kosárban készítettünk nekik puha fészket.

³⁵ Megjelent: a Válogatás Magazin 2004. júliusi számában!

Ott éltek boldog cicaéletüket. Cirmos ott szoptatta, tisztogatta a kis jószágokat, később onnan gurultak le, egymásba kapaszkodva játszottak csendes békességben.

Ekkor történt, hogy tyúkanyó kiköltött egy fészekalja kiscsirkét. Hogy, hogy nem, az egyik tojásból késve bújott elő a csibe, de a kotló nem fogadta el. Szegény pici bolyhos lény magára maradva, állandóan csipogott.

Anyukám egy kis kosárkát kibélelve, fészket készített neki, hogy ne fázzék a kis árva. A kosarat a sütő mellé tettük, hogy jó meleg helye legyen. Igen ám, de szörnyen unatkozott, és egyre kétségbeesettebben csipogott.

Nem messze pihentek a cicák saját kosárban. A cicamama felfigyelt az állandó csipogásra, szemmel láthatóan zavarta a kis állat kétségbeesett siránkozása.

Egyszer észrevettük, hogy otthagyja a cicáit, óvakodva megközelíti a csipogó jószágot, és csendben figyel. Aztán gyors mozdulattal mellégrik, szájába veszi.

Ó, jaj, azt hittük, véget ért a kiscsibe élete, – de nem! –

Mit ad Isten? – odaviszi a szájában, és lerakja kiscicái mellé. Utána ő is kényelmesen melléjük telepedik. A kiscsibe elhallgat, megnyugszik, – az anyacica is. Ezt követően ott melengeti, nyalogatja, mintha saját kölyke lenne. Biztosan csak azon csodálkozott, hogy miért nem szopik úgy, mint a macskakölykök?

A kiscsibe később is mindig ott téblábolt a játékos kismacskák között. Amikor csipogni kezd, Cirmoskánk odamegy hozzá, nyávogva hívja, nyalogatja, úgy terelgeti őt is, mint saját cicakölykeit. Úgy-e, sokan talán el se hiszik, hogy egy macska képes ápolni a kiscsirkét! Pedig mindez megtörtént.

Kép: Cirmoskánk

Apám 1.

Első pályázatombra készült korabeli napló alapján

„Minden, ami odaveszett, pótolható, fontos, hogy Mindnyájan, élünk!” Idézet apámtól. Felért a dombtetőre, megállt és körülnézett; szép táj tárult ki előtte. A völgyben erdővel koszorúzott kis falu, közepén zsupp-tetős harangláb az apró házak között. Gyönyörködött a szép látványban.

Azt hitte, a szeme káprázik. Más ez a hely, más a táj, mégis ismerős. Messze innen, talán 1000 km távolságban, a Görgényi havasokon, a Hargitán túl, a Háromszéki havasok lábánál megbúvó kis falu képe jelent meg előtte, ahol 1894. október 15-ikén látta meg a napvilágot. A kicsiny falu egyik házsora már a magasba felnyúló havasok alján, fenyvesek közé ékelődik. Ott várja vissza őt idős édesanyja nagy, kertekkel körülvett udvarházában. Ott élnek testvérei, rokonai, ott alusszák örök álmukat rokonai a kis temető családi sírboltjában.

A ház mellett van a Patakkert árnyat adó gyümölcsfáival; közepén folydogál egy kristálytiszt vízű patakocska, melyen fahíd vezet át a kert másik részébe. Olyan jóízű almát, körtét rég’ nem evett, mint otthon.

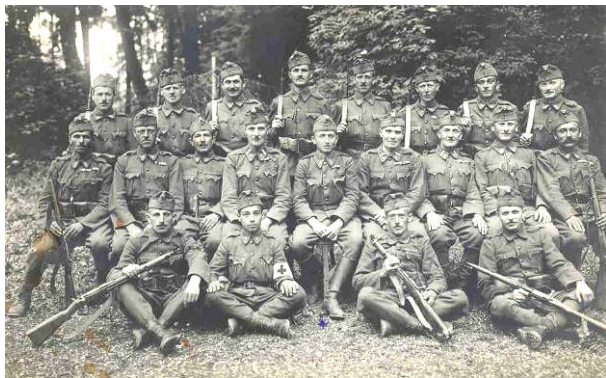
A rengeteg gyümölcsöt a nagy ház alatt húzódó pincében tárolják. Szinte érezte a gyümölcs ízét, illatát, amikor gondolataiban két évtizedet átugorva felocsúdott, és visszatért a közelmúlt eseményeihez.

A katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. Szenvedései, de még kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert szűkebb hazája, Erdély elszakadt Magyarországtól. Ezért a Székelyföldre nem mehet, magyar tartalékos katonatisztnek ott nincs keresnivalója.

A háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehet mérnöki pályára. A valóság azt követeli, hogy kenyérkereset után nézzen.

Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért úgy döntött, hogy elhelyezkedik tanítóként. A napokban kapta kézhez kinevezését egy Nógrád megyei kisközségbe, ahol neki kell megszerveznie az első általános iskolát.

...Most itt áll az Ebhát-tetőn, maga előtt látja leendő otthonát, Kisbárkányt, ahol majd élni és tanítani fog. A táj megnyerő. Előtte, az egyetlen faluba vezető út kanyarog, jobb felől a domboldal sima, zöld rétben folytatódik, közepén fűzfák árnyékában kicsi patak folydogál. Dús fű között kisebb-nagyobb kenderáztató tavacsok tükröződnek a lenyugvó nap fényében.

Gondozott, színes, keskeny földcsíkok övezik a tájat három oldalról. Látszik, hogy szorgalmas kezek munkálkodnak a földeken.³⁶ Esteledett, amikor beért a faluba. A bírót kereste. Kíváncsi szemek követték a jól öltözött, városi fiatalembert. Kevés idegen téved ide a világ végére.

Hosszú falusi ház tornácáról, fehér komondor ugatására megtermett férfi nézett ki. Pipáját bal kezébe vette, a vendég fogadására indult. Nem volt kétsége afelől, ki lehet a

látogató, hiszen a tanítójuk kinevezéséről már hírt hozott a postás.

Adj' Isten jó napot! Köszöntötte, kalapját leemelve fejről a bíró. Úgy-e, tanító úrhoz van szerencsém? – Ad jól Isten! Fogadta a köszöntését Finta István, mert ő volt a látogató. Engem neveztek ki ide tanítónak. Szeretném megnézni az iskolát és lakásomat, ahol kevés poggyászatot lerakhatnám.

– Az igazság az, – szólt a házigazda, hogy az épületen most végzik az utolsó simításokat. Amíg elkészül, nálunk lakhat tanító úr. Ennivalónk és falusi borunk is akad. Maradjon itt nyugodtan. Asszony! – szólítja meg a gangon serénykedő menyecskét – vágjatok csirkét, vendégünk lesz vacsorára!

Így fordult apám sorsa a nagy világégés, az első világháború után, és kezdődtek a nehéz, küzdelmes évek. Ez a kicsi falu lett később az én szülőföldem, ahol mindössze 44 ház állt, legmagasabb épülete a kis harangláb, ahol korábban még iskola sem volt, az emberek nagy része írni-olvasni se tudott. Az ő feladata volt megszervezni az iskolát, tanítani a gyerekeket és nevelni, vezetni az itt lakó embereket.

Amint befejeződött az építkezés, berendezték az egyetlen tantermet, kezdődhetett a tanítás. Ő nevelte a kicsiket, az ifjúságot. Előbb csak egy osztályt, majd sorban a többi, egyetlen teremben.

Öt kilométerre, Sámsonházán volt a körjegyzőség és a postahivatal. Ha nem járt a postás, apám gyakran átsétált különféle ügyeit intézni. Nagyobb település lévén, ott több tanult ember élt. A Hangya-szövetkezet élelmiszerboltot tartott fenn, ahol nagyobb választék volt, mint a helyi kis szatócsboltban.

Épp a postahivatalban járt, amikor egy csinos, fiatal hölgy akadt útjába. Karcsú alkata, dús, vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet vitt a postára. Előbb feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd apám tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy, tartózkodó udvariassággal fejét megbiccentette. Ezt követően mindketten folytatták útjukat.

Apám egész úton hazafelé, majd otthon is, azon törte a fejét, ki lehet ez a fiatal nő? Honnan kerül ide, hiszen akkori szokás szerint már a környéken minden úri családnál levizitelt, de vele egyik helyen sem találkozott. Hamarosan megkereste az ismerkedés módját.

³⁶ Csoportkép az első világháborúból: Lentről számítva Apám a képen katonái között, lentől 2. sorban, középen, az ötödik széken ül.

Megtudta, hogy Sámsonházán tanító kollégájának, a kántortanítónak unokahúga, aki fiatalon özvegyen maradt hároméves kisfiával. Most éppen látogatóban volt nagybátyjánál.

Rövid ismeretségük után megszerették egymást, és hamarosan megtartották az esküvőt. Ő az édesanyánk, Gallov Margit.

Milyen az élet? Anyánk ugyanis a régi Nagy-Magyarország másik végéből, Felvidékről való. Akkori Gömör megyében, Kisfeketepatakon született és élt. Korán meghaltak szülei, így őt és három fiútestvérét nagyszülei nevelték. Két testvérét, nagybátyáimat: Istvánt és Emil bácsit ismertem, egyszer meglátogattuk őket Rozsnyón. Harmadik testvére eltűnt az első világháború alatt, csakúgy, mint apánk egyik fiútestvére és édesapja.

Guszt, legidősebb féltestvérem mellé hamarosan megérkezett a húszas években további három gyermek: előbb Pista bátyám született, majd én, végül András öcsénk.

Nem volt könnyű a hattagú család ellátása azokban a válságos időkben, csekély tanítói fizetésből. Mikor kinőttük a helybeli elemi iskolát, nagy gondot jelentett taníttatásunk. Apám gyakran kérte áthelyezését olyan nagyobb településre, ahol helyben is vannak középiskolák. De erre még várni kellett.

Szorgalmas ember lévén, mindent megragadott, hogy családjáról tisztességes módon gondoskodhasson. Oktatta az akkori ismétlő-iskolásokat, leventéket, tanította a felnőtteket, foglalkozott az írástudatlanokkal. Előadásokat tartott külön nőknek, őket érintő kérdésekről, férfiaknak gazdasági, politikai témákról. Rendkívül jó előadó, nagy tudással bírt; ebből igyekezett minél többet átadni a falu lakóinak. Az értelmes tanulókat magánvizsgákra készítette fel, hogy szakmát tanulhassanak, vagy középiskolában továbbtanulhassanak.

Hozzá fordultak a faluban mindennapi gondjaikkal. Ha földmérőt hívtak különféle vitás ügyekben, őt kérték, nézze át a döntést, mert benne mindenkor megbíztak. Anyánk is részt vett a munkában. A községben nem volt orvos, se pap, sem egyéb tanult ember, így balesetektől, elsősegélynyújtástól kezdve, sürgős esetben még szüléseknél is segítséget kellett nyújtaniuk. Egészségesebb táplálkozásra szoktatták őket, főző-tanfolyamokat szerveztek. Amikor megjelentek az első rádiók, sajátjukat használták fel az ott lakók tájékoztatására. Akkor ez még a rádió is csodaszámba ment az egyszerű emberek között, szájátva hallgatták a csodamasinát.

Amikor nagyobb városokba kerültünk továbbtanulni, ekkor kezdett hozzá apám a nagy kertünkben termett finom besztercei szilva feldolgozásához. A gazdasági épületben saját kezűleg épített aszalót, nagy méhészetet tartott fenn; ezekből fedezték a taníttatásunkhoz szükséges kiadásokat. A szomszédos egyházközségben kántori teendőket látott el, írt egyházi énekeket, szerzett indulókat (szöveget és zenét). Egy alkalommal bérnálási ünnepségre a püspököt is az általa szerzett énekkel köszöntötték.

Írt regényeket, novellákat, verseket, – pályázatokra is beküldte alkotásait. Több alkalommal nyert pályázatokon. Kiadott verseskötetében sok hazafias vers található, melyben leírja hazavágyódását. Minden érdekelte, tudását állandóan fejlesztette, ezért szinte mindenhez értett.

Erdély visszakerült Magyarországhoz, ismét kérte áthelyezését, mivel már mind a négyen különböző helyeken tanultunk. 1940 Karácsonyán, végre teljesült vágya. Marosvásárhelyre kapott kinevezést egy nagy elemi iskolába szaktanárnak és tanulmányi felügyelőnek. Elérte vágyát, hogy szülőföldjére visszakerüljön. Az elkövetkező négy év jelentett megnyugvást, kicsit nagyobb kényelmet, gondtalanabb életet mindnyájunk számára. A család végre együtt volt, nehézség nélkül látogathattuk a Páván élő rokonokat. Feloldódott benne a fájdalom, amely hosszú éveken keresztül gyötörte. Mi, gyermekei is megismerhettük az erdélyi tájakat, rokonainkat és a családi sírkertet.

Húsz év alatt még beutazási engedélyt sem kapott, hogy velünk együtt Erdélybe utazzon édesanyja és rokonai meglátogatására.

Útlevelét azzal az indokkal utasították vissza, hogy beutazása „*a Román állam szempontjából nem kívánatos.*” Ez a fájdalom csendül ki verseiből, szülőhazája elvesztése miatt.

Életének ez a békés időszaka nem tartott sokáig. Kora ellenére, 1942-ben ismét behívták katonai szolgálatra. Anyukámmal együtt kísértük el Sepsiszentgyörgyre. Később gyakran nézegettük a tó mellett készült fényképeket.

Tartalékos tisztként egy műszaki század parancsnokaként, az orosz front második vonalában teljesített szolgálatot. Századosá előléptetve, betegen érkezett vissza. Ápolásra szorult, előbb Pécsen, majd Marosvásárhelyen volt kórházi kezelés alatt. Felépülve újból kiküldték a frontra.

Ekkor már családukból nemcsak ő szolgálta a hazát, hanem Guszti bátyám is, akit korábban Királyhágó mellé, Barátkára neveztek ki tanítónak. Menyasszonya is tanítónő volt és házasságkötésüket tervezték. Pista bátyám 1944-ben szerzett diplomát, később a front közeledtével kiképzetlenül is behívót kapott.

Hadi helyzetet látva, a család abban állapodott meg, hogy ha súlyossá válik a helyzet, pakoljunk össze, és induljunk vissza, a Nógrád megyei Kisbárcányba, hogy a háború befejeztével ott találkozzunk. Erre nemsokára sorkerült, mert a helyzet egyre romlott. A közhivatalok bezártak, iratokat, mindenfélét nyugat felé menekítettek. Aki tehette, csomagolt és ment a városból vissza a csonka hazába. Napirenden voltak a légiriadók, légítámadások.

Csomagoltunk, szép lakásunkat a házvezetőnőre bízva (abban a csekély reményben, hogy valaha talán még visszajöhetünk), 1944. szeptember 10-én vonatra szálltunk. A szerelvény már az utolsók között volt, amivel még el lehetett indulni. Útközben állandóan hallottuk a háború moraját. Ez a „kéj-utazás” (vagonban) október 6-ig tartott Budapestig.

Kisbárcányban vészeltük át a 11 napig tartó frontot, az orosz megszállást. Voltak megrázó és kétségbeejtő esetek, érdekes ismeretségek és epizódok, amelyeket soha nem lehet elfelejtenünk.

Amikor végre eljött 1945 májusa, és vége lett a háborúnak, ott találkozott a család. Korábban bátyám, István érkezett haza, utána a második világháborút is túlélve, apánk. Gyalog, fáradtan, csontig lesóványodva jött, alig volt jártányi ereje. Guszti bátyám orosz hadifogságba került, ahonnan csak hosszú, kegyetlen évek után szabadult.

A család vagyona odaveszett, alig maradt fejenként egy-egy kisbőröndnyi holmink. Apánk optimista lévén, azzal vigasztalt bennünket, hogy:

„MINDEN, AMI ODAVESZETT PÓTOLHATÓ,
FONTOS, HOGY MINDNYÁJAN ÉLÜNK!”

Amint javult a helyzet, egy kis tanyai iskolában tanított, később *Szirákra helyezték* igazgatónak, mellette tanulmányi felügyelői feladatokat látott el. Semmiféle utazási alkalmatosság nem volt, gyalog járta be körzetét. Ezeket a nehézségeket szívós székely-akaratával békésen, szorgalommal és kitartással végezte.

Világnézeti okok miatt nem lépett be a kommunista pártba, ezért amint elérte az előírt korhatárt, kérte nyugdíjazását. Balatonakarattyára költözött, ahol legidősebb nővére lakott. Nyugdíjasként még tíz évig tovább tanított, összesen ötven éven keresztül oktatta, nevelte a gyerekeket. Munkájának elismerésül Balatonfüreden jutalmat és kitüntetést kapott. Az ünnepségre én kísértem el; akkor már gyenge volt, nem akartuk egyedül elengedni. (A szakmai kitüntetések minden lehetséges fokozatát megkapta.)

Idős korában is voltak céljai, melyeket szívós akarattal vitt keresztül. Balatonakarattyán egy ideig bérelt lakásban laktak. Később hatalmas „szakadékot” vásárolt olcsón, ahol nehéz földmozgatással, óriási erőfeszítéssel kellett kialakítania a helyet, ahová saját házat építhet. Gyenge alkata ellenére még most is rengeteget dolgozott.

A nyári szünidőkben, fiai is segítettek. Hihetetlen erőfeszítéssel, a házhely mellett hatalmas területet gyümölcsfákkal, bokrokkal, szőlővel telepítette be, ahol minden megtermett, nemcsak saját részükre, hanem ebből az unokáknak is juttatott.

Korát meghazudtolva dolgozott és megélhette, hogy az építkezéssel kapcsolatos kölcsönadósságait kifizesse. Nyugodtan élt, maga által teremtetten békés környezetben pihenhetett, és még néhány évig élvezte jól megérdemelt nyugdíjas éveit.

Sajnos, anyánk súlyosan megbetegedett. Tíz éven keresztül ő gondozta szeretettel, 1971-ben bekövetkezett haláláig. Csndben, nehéz szívvel vált meg tőle, de nem tudta kimutatni, fájdalmát magába zárta.

Fizikai ereje gyengült, de még mindig tevékeny volt. Novellákat, kisregényeket, verseket írt. Szeretettel várt haza bennünket és unokáit. Örült jöttünknek, mi pedig hálás szeretettel vettük körül.

Élveztük a felejthetetlenül szép balatoni nyarakat, amit ő teremtetten meg számunkra.

Szeretett feleségét hat évvel élte túl. Nem akart megválni a Balatontól, pedig ereje fogytán volt. Bár sohasem panaszkodott, aggódva figyeltük gyengülő erejét. Egyre több egészségügyi gondja akadt. Ha fájt valamije, azzal vigasztalta magát és bennünket, hogy:

„Mások sokkal fiatalabb korukban betegeskednek, én nem panaszkodhatom, ha valami bajom van!”

1977. januárban már állapota súlyosbodott, ápolásra, kórházi kezelésre szorult. Tiltakozása ellenére Balassagyarmatra hoztuk, én ápoltam és gondoskodtam róla.

Út közben is rosszul érezte magát, de amikor Nógrád megyébe értünk, rosszulléte ellenére mosolygott az ismerős tájak láttán. Kitekintve az autóból, a ragyogó napsütésben szikrázó havas tájak láttán öröm töltötte el. Már nem bánta, hogy velünk jött.

Hiába élt át ezen a vidéken kétszer is nehéz, háborút követő időt, azok az évek nem múlhattak el nyomtalanul. Amikor utoljára errefelé járt, fiatal volt és az idő sok mindent megszépített emlékezetében. Rövid két hónap alatt nagyon sokat mesélt életéről, háborús élményeiről gyermekeinek, unokáinak.

Láthatóan jól érezte magát családi körben. Fiai többször meglátogatták Budapestről. Mégis – visszavágyott a Balaton mellé. Sajnos ezt a kívánságát már nem teljesíthettük. Operáción esett át, gondos ápolásra szorult. Egyre gyöngült.

1977. március 3-án örök álmra szenderedett, csendesen, ahogy leélte életét. Megfáradt testének hamvait Budapesten a Farkasréti temetőben, felesége, édesanyánk mellé helyeztük örök nyugalomra. Sírjára a balatoni kertből hozott virágokat ültettünk. Békés, nyugodt természetét, kedélyét örökre szívünkbe zártuk.

Korhadt fakeresztek

Írta: Finta István

1923. Kisbárcány

Verecke táján messze keleten
Országhatáron áll egy szirtorom;
Tar feje messze, végtelenbe néz,
Amerre laktunk régen, egykoron.

Hazát kereső őseink előtt
Vezércsillagként jelzé az utat,
Csúcsát borító sok piros virág
Hősi-harcokra, csatákra mutat.
Vadvirágok közt picike halom,
Emberkéz rakta valaha oda;
Örökzöld pázsit, télen hó födi:

Isten gondozza, nem kopár soha.
Ki tudja, kit rejt e néma halom?
Kiknek a végső, örök-otthona?
Csak jeltelen sír, névtelen halott:
Egy honfoglaló hős: – magyar katona.

A fenyők alatt se fű, se bokor:
Óriások közt törpe meg nem él.
Földet borító sápadt tű-tömeg
Letűnt időkről, a múlttól mesél.
Temetői csend, némaság körül,
Eltévedt pásztor, hogyha erre jár;
Békéjét soha nem zavarja más,
Csak néha-néha a dalos madár.
Sápadt homályban kis halom előtt
Korhadtt fakeszt, billent fejfa áll:
Ha volt is rajta régen felírás,
A múltó idő rég lerágtá már.
De a korhadtt fá tündökölni kezd,
Körölövezi fénylő glória:
Itt nyugszik egy a sok ezer közül,
Hazájáért halt hős: – magyar katona.

Alant a völgyben egy kristály-patak
Szikla ágyában csörgedez tova;
Partján kétoldalt sok apró halom,
Rendezett sírok végtelen sora,
Még ép a kereszt, áll a fejfa is,
Elolvasható, érthető szavak;
Ismerős nekünk mind a felírás:
Itt is magyarok, hősök nyugszanak.
Erdély szülte ezt, Bánát fia,
Képviselve van mindenik vidék:
Otthagya otthont, szülőt, gyermeket,
Oltalmazni jött hazáját, hitét.
Szolga volt vagy úr, gazdag vagy szegény,
Neve fennmarad, nem vesz el soha,
Itt nincs különbség, neve mindnek egy:
Mind hősi-halált halt – magyar katona.

Ha végigmegyünk a Kárpát bércein,
A völgyek ölén, a sziklák alatt,
Mindenütt látunk apró halmokat,
Korhadtt fakeszt mindenütt akad.
Bármerre járunk, sír jön sír után
Egyik gondozott, másik jeltelen,
Itt minden porszem vérrel öntözött,
Sírt ásott a múlt, sírt ás a jelen.
Élted folyamán akármerre jársz,
Hogyha látsz korhadtt fakeszteket,

Hajtsd meg a fejed, vedd le kalapod,
Foglald imába e szent neveket!
A kopott fejfa, a korhadt kereszt
A magyar jövő biztos záloga:
Lesz még fakereszt, mert mindig akad
Hazájáért élni-, halni akaró
Rettenthetetlen magyar katona.

Apám 2.³⁷

NEMSOKÁRA 110 éve lesz, hogy Édesapám született (1894. december 15-én), a távoli, Nagy-Magyarország Délkeleti csücskében, magas havasok tövében megbúvó kis falucskában: Páván. Huszonhét éve, 1977. március 3-án, 83 éves korában hunyta le szemét örök álmra³⁸. Magamban csöndben, róla emlékezem... Itt nem írom le életútját, mert az már benne van az életregényemben. Verseskötetéhez, amely egyetlen a kiadott munkái közül, és ami csodával határos módon vészelte át a vérzivataros időket, amelyet szintén leírtam számítógépen verseskötete elején található, amit Bandi testvéremmel együtt készítettünk el, hogy megmentsük az enyészettől, ahhoz írtuk meg az életrajzát.

Most arról emlékezem, *milyen volt a tanítói munkássága*. Én a családi beszélgetéseket előidézve, leginkább arra emlékszem, hogy ő az első Világháború, 7 év katonai szolgálata után kenyérkeresetre szorulva, mérnöki pálya helyett elhelyezkedett egy kis faluban, ahol azelőtt nem volt iskola, a község nagy része írástudatlan volt. S ott egyetlen tanteremben (tudom, nem ez az ideális!) tanította előbb az egyetlen osztályt, majd így folytatta tovább évenként, amíg aztán mind a hat osztályt kellett, ugyancsak abban az egy teremben nevelni és oktatni.

És mégis, eredményes volt a munkája. Ilyen körülmények között, aki a keze alatt járta ki a hat osztályt, majd az akkor szintén kötelező 2 éves ismétlő-iskolai osztályt, az a fiatal jó alapokkal indulhatott az életbe. Úgy oktatta a számtant, hogy mindenki tudta, értette az akkori tananyagot. Nem volt olyan, aki megakadt a szorzótáblában, mert amikor az iskolába érve összegyűltek a gyerekek, kórusban, hangosan kezdték mondani az egyszeregyet. Addig is csend és rend uralkodott a teremben, nem úgy, mint mostanában, hogy fegyelmezetlenül ordítognak, ugrálnak a padokon a gyerekek addig, amíg megjelenik köztük a tanítójuk. A már a hat osztályt magába foglaló egyetlen tanteremben zengett a gyerekek kórusa, amint a búvós számokat skandálják.

A kicsik a nagyokkal együtt mondták, bár sokan nem értették, mégis fülükbe csengett, s azon keresztül rögzült a buksi fejükben. Először felfelé: egyszer egy az egy, kétszer egy kettő... tízszer tíz az száz, majd visszafelé: száz az tízszer tíz, kilencven az kilencszer tíz stb. oda és vissza! Apám mindig azt mondta nekik, hogy ezt úgy kell tudni mindenkinek, mint az esti Miatyánkot. Mindenki megtanulta az osztályának megfelelő számtani műveleteket. Ma, pedig a számológépek (sőt, számítógépek világában, ami csodálatos és nagyon jó!) megtanulja-e minden kisiskolás a számtani alpműveleteket? Ugyanis ha elromlik vagy leáll (mondjuk áramszünet, vagy bármi más miatt a számológép/számítógép), el tud-e végezni mindenki egy szorzást vagy osztást? Vagy mint a pénzügyekben, ilyenkor leáll az élet, ha megáll, elromlik a számítógépek sora, bezárják az ajtót...

³⁷ Megjelent a Lyra Irodalmi Antológiában

³⁸ A történet írása idejét számítva

S ha valami miatt minden megáll?

Akkor leáll minden, lebénul a világ, az élet? Akkor nem kell tudni azokat az egyszerű, de igen fontos alapműveleteket?

Régen, abban az emberi és egészen más világban, azok között az egyszerű körülmények között tanultak meg a világtól elzárt kis falvakban is a gyerekek jól olvasni, megérteni azt, amit olvasnak, írni, helyesen írni, érthető módon beszélni, helyesen beszélni, nem dadogni vagy hadarni (mint ahogyan mostanában szokás), hanem édes magyar anyanyelvünket jól ismerni és jól, szépen, pontosan alkalmazni.

Gyakran hallottam apámtól: Aki helyesen tanul meg magyarul beszélni, annak nincs gondja az írással, a helyesírással, mert tudja, érzi, hogy kell leírni a szavakat. Nagy gondot fordított a hangsúlyra. Nem is „énekeltek” olvasás, és nem is hadartak beszéd közben a tanítványai. Nem volt olyan diák nála, aki az első iskolai év végén ne olvasott volna úgy, mint a vízfolyás – ahogy ő kifejezte: jól hangsúlyozva, s ne értette volna azt, amit elolvasott. Igen, úgy volt. A hat osztály összetételű tanulók közül egyik osztály írt, másolt vagy fogalmazott, a másik csoport olvasott, a harmadik a számtani műveletekkel foglalkozott. És megtanulták, értették, tudták, ami elő volt írva!

Amikor én jártam a középiskolába, még ott is, külön, a kötelező óraszámom kívül, önképzőkör keretében foglalkoztak magyar-irodalommal. Ott tanultuk, elemeztük a költők-írók műveit, a hírneves költőink verseit, és megtanultuk pontosan, még felnőtt korunkra sem felejtettük el. Középiskolás unokámmal nemrég’ beszélgettem.

Megkérdeztem tőle, mit tanulnak irodalomból, milyen verseket írnak elő az utóbbi időben? Sok olyan vers ma is kötelező, amelyeket mi is tanultunk. Mondtam neki, kezdje el valamelyiket, majd utána együtt folytattuk, s azon csodálkozott, hogy én fél évszázad távlatában sem felejtettem el a verseket...

Most nem egyszer azt kell hallani és tapasztalni szakemberektől is, hogy a diákok középiskoláig (néha egyetemig eljutva) nem tudnak rendesen olvasni, nem értik meg a szöveget!

Mit csináltak az iskolákban évekig a tanítók, tanárok? Lépten-nyomon halljuk, hogy hadarnak a tanulók, hadar a fiatalabb felnőtt korosztály, érthetetlenül beszélnek a diplomás emberek is... Mikor előadást tartanak, megszólalnak társaságban, TV-ben, rádióban, bárhol, nem lehet megérteni, amit egy szuszra, lélegzet nélkül elhadartak!

Amikor összeül több ember, mint egy kabarében (mindegyik hadar!), egyszerűen borzalmas hallgatni, olyan, mint egy régi elromlott gramofon-lemez, vagy amelyet gyorsra kapcsolnak. Egyszerűen érthetetlen!

Mit követtek el a tanulókkal szemben éveken (évtizedeken!) keresztül a tanítók, tanárok? A tananyagok, a tantervek állandó változtatásával, „korszerűsítésével” mire kell ráébrednünk?

Vagy nézzük tovább? Milyen az átlagos kézírás? Én úgy jellemzem, hogy macska-kaparás, mert sokan úgy írnak, hogy nem lehet, egyszerűen: lehetetlen elolvasni.

Természetesen nem lehet általánosítani, de sajnos, a mérleg nyelve lefelé billen. Tisztelet a hivatásáért élő, kiváló pedagógusoknak: tanítóknak és tanároknak, akik ma is tudják, hogy kell jól tanítani, nevelni, s azoknak, akik jó eredményt érnek el.

Ez jutott eszembe Apámra emlékezve... Igen, ő lelkiismeretes ember volt. Nemcsak oktatott, nevelt is. Tanította a gyerekek mellett a felnőtteket, falusi estéken külön foglalkozott fiatalokkal, idősebbekkel, férfiakkal, nőkkel, előadást tartott a korszerűbb mezőgazdaságról, a világban zajló eseményekről, foglalkozott politikával, vallással, mindenféle témával. Rádiója csak neki volt a faluban, azt, majd a televíziót is bevitte az iskolába. Minden külön juttatás nélkül tette, amit lehetett.

Senki se kötelezte rá, de sokszor este úgy jött haza, hogy az egész napos beszéd miatt alig volt már hangja. Ilyen ember volt Apám!

S a rengeteg munkája mellett még írt is, indulókat, dalokat, novellákat, regényeket, szépen csengő, rímelő verseket. Hányszor elolvastam már elrongyolódott kötetét, legtöbbjét már kívülről tudom!

Végezetül bemutatom egy versét:

Házam... Hazám...

Írta: Finta István 1921. Kisbárkány

Hó-koronázta bércek alatt
Csörgedező ér partjainál
Fenyvesek alján, völgynek ölén
Roskadozó vén épület áll.
Csak pici kunyhó, nem palota;
Már moha lepte, rossz a tető,
Néhol a zöld fák ágai közt
Zöldzsalus ablak villan elő.

Égre törő fák háttereként
Ködbe enyészik távoli hegy,
Völgyet övezve zárja a tért;
Erre is látszik, arra is egy.
Zöldell a fű a tér közepén,
Tarka virágja illatot ont.
Kis pad a szélén, karja is áll,
Melyet a repkény ága befont.

Itt szabadabban száll a madár,
Zeng a víg ének, csattog a dal;
Áldja az Istent a csalogány,
Melyet bokrok árnya takar.
Fönt a magasban kört kör után
Ír le a légnek szárnyas ura.
Sziklafokán rak fészket a sas;
Ellene föl nem juthat oda.

Hogyha a mackó cammog elő.
Néma a környék, emberi hang,
Ott a pataknál őzike jön,
Várja a pázsit, jó legelő;
Retten a zajtól, tisztul a tér,
Lárma a csendet nem töri meg;
Pásztor, ha néha erre halad,
Döbben a lelke, szíve remeg.

Szent ez a kis völgy, templom a tér;
Szent az a hajlék, ősi tanyám;
Csak pici kunyhó, nem palota;
Szent, aki lakja, édesanyám. –
Messzire elvert onnan a sors;
Látom-e még őt, vagy sohasem?

Vándorok ajka jajra szokott,
Fenyvesek alján könnyes a szem.

Távoli bércek, hegyek alatt
Szenved az ősföld, jajsza száll;
Sóhaj imája, hangja panasz,
Égre kiáltnak kínjai már.
Múlnak az évek, illan a perc,
Csüggedezésre nincsen idő:
Újra derült lesz s kék lesz egünk;
Nagy vala múltunk, szebb a jövő.

Fenyvesek alján, völgynek ölén
Vár pici házam, vár az anyám:
Életem érted áldozom én,
csak te szabad légy drága hazám.

Apámra emlékezem 3.

1894. DECEMBER 15-ét MUTATOTT A NAPTÁR, amikor Édesapám a messze, Nagy-Magyarország Délkeleti csücskében, túl a Görgényi, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál fekvő kicsi településen, Páván látta meg a napvilágot szüleinek ötödik gyermekeként, ahol a település egyik házsora az éig felnyúló hegyek alján fenyvesek közé ékelődik. Ott élt szülei és rokonai körében, ott járta ki az alapfokú iskolát, majd Székelykeresztúron szerzett tanítói diplomát. Okleveléről a tinta meg sem száradhatott, amikor az első világháborúba sorozták őt is, mint minden épkézláb embert. A Sors elűzte Erdélyből, életét megváltoztatta.

Nem akarom leírni életútját, mert azt belefoglaltam életregényembe. Verseskötetéhez én írtam meg életrajzát. Ez az egyetlen a kiadott munkái közül, amely csodával határos módon átvészelte a vérzivataros időköt, meg egy kisebb bőrdnyyi kézírata, amelyet nyugdíjas éve alatt írt. Verseskötetének az idő vasfoga alatt megkopott betűit írtam le számítógépen, hogy megmentsem az enyészettől. Huszonhét éve, 1977. március 3-án, 83 éves korában hunyta le szemét örök álmra.

Magamban csöndben, róla emlékezem...

Rövid írásomban szeretném kiemelni, *milyen volt Édesapám tanítói munkássága*. Én a családi beszélgetésekből leginkább arra emlékszem, hogy ő az első Világháborúban, 7 év katonai szolgálat után kenyérkeresetre szorulva, mérnöki pálya helyett elhelyezkedett egy kis faluban tanítónak, ahol azelőtt nem volt iskola, a község felnőtt lakóinak többsége írástudatlan volt. S ott egyetlen tanteremben (tudom, nem ez az ideális!) tanította előbb az egyetlen osztályt, majd így folytatta tovább, amíg aztán a hat osztály tanulóit kellett, ugyancsak abban az egy teremben nevelni és oktatni.

És mégis, eredményes volt a munkája. Ilyen körülmények között, aki a keze alatt járta ki az akkor kötelező hat évet, majd a 2 éves ismétlő-iskolai osztályt, az a fiatal jó alapokkal indult az életbe. Úgy oktatta a számtant, hogy mindenki megértette az akkori tananyagot. Nem volt, aki megakadt volna a szorzótáblában, mert amikor az iskolába érve összegyűltek a gyerekek, kórusban, hangosan kezdték mondani az egyszereget.

Addig is csend és rend uralkodott a teremben, nem úgy, mint mostanában, hogy fegyelmetlenül ordítanak addig, amíg megjelenik a tanítójuk. A már hat osztályt magába foglaló egyetlen tanteremben zengett a gyerekek kórusa, amint a bűvös számokat skandálták. Kicsik a nagyokkal együtt mondták, bár sokan nem értették, mégis fülükbe csengett, s azon keresztül rögzült a buksi fejükben.

Először fölfelé: egyszer egy az egy, kétszer egy kettő... tízszer tíz az száz, majd visszafelé: száz az tízszer tíz, kilencven az kilencszer tíz stb. oda és vissza! Apám mindig azt mondta nekik, hogy ezt úgy kell tudni mindenkinek, mint az esti Miatyánkot. Mindenki megtanulta az osztályának megfelelő számtani műveleteket.³⁹

Ma pedig a számológépek (sőt, számítógépek világában – ami csodálatos és nagyon jó, de megtanulja-e minden kisiskolás a számtani alpműveleteket? Ugyanis ha elromlik vagy leáll (mondjuk áramszünet, vagy bármi más miatt) a számológép/számítógép, el tud-e végezni mindenki egy szorzást vagy osztást? Vagy mint a pénzügyintézetekben, ilyenkor leáll az élet, ha megáll, elromlik a számítógépek sora... S ha valami miatt minden megáll? Akkor leáll minden, lebénul a világ, az élet? Akkor nem kell tudni azokat az egyszerű, de igen fontos alpműveleteket?

Akkor rég', abban az emberi és egészen más világban, azok között az egyszerű körülmények között tanultak meg a világtól elzárt kis falvakban a gyerekek jól olvasni, megérteni azt, amit olvasnak, írni, olvashatóan és helyesen írni, érthetően beszélni, nem dadogni, hanem édes magyar anyanyelvünket jól ismerni és alkalmazni.

Gyakran hallottam Apámtól: Aki helyesen tanul meg magyarul beszélni, annak nincs gondja az írással, a helyesírással, mert tudja, érzi, hogyan kell leírni a szavakat. Nagy gondot fordított a hangsúlyra. Nem „énekeltek”, nem is hadartak beszéd közben a tanítványai!

Nem volt olyan diák nála, aki az első iskolai év végén ne olvasott volna úgy, mint a vízfolyás – ahogyan ő mondta – jól hangsúlyozva, s ne értette volna azt, amit elolvasott. Igen, így volt!

A hat osztály összetételű tanulók közül egyik osztály írt, másolt vagy fogalmazott, a másik csoport olvasott, a harmadik a számtani műveletekkel foglalkozott. És megtanulták, értették, tudták, ami elő volt írva!

Amikor én jártam középiskolába, még ott is, külön, a kötelező óraszámokon kívül, önképzőkör keretében foglalkoztak magyar-irodalommal. Ott tanultuk, elemeztük a költők-írók műveit, mondtuk híres-neves költőink verseit. És megtanultuk pontosan, még felnőtt korunkra sem felejtettük el. Középiskolás unokámmal nemrég' beszélgettem. Kérdeztem tőle, mit tanulnak irodalomból, milyen verseket tanultak az utóbbi időben? Sok olyan vers ma is kötelező, amelyeket mi is megtanultunk. S kértem, kezdje el valamelyiket, majd utána együtt mondtuk. Azon csodálkozott, hogy én fél évszázad távlatában elakadás nélkül mondom a verseket...

Most nem egyszer azt tapasztaljuk, és halljuk szakemberektől is, hogy a diákok középiskoláig (néha egyetemig eljutva) nem tudnak rendesen olvasni, nem értik meg a szöveget! Mit csináltak évekig az iskolában (ők és tantóik)? Lépten-nyomon halljuk, hogy hadarnak a tanulók, hadar a fiatalabb felnőtt korosztály, vannak olyan diplomás emberek, akik érthetetlenül beszélnek...

³⁹ Édesapám a kisdíákokkal 1920

Mikor előadást tartanak, vagy társaságban megszólalnak, TV-ben, rádióban, bárhol, nem lehet érteni. Amikor összeül több ember, mint egy kabaréban (mindegyik hadar!), egyszerűen borzalmas, olyan, mint egy régi elromlott gramofon-lemez, vagy amelyet gyorsra kapcsolnak. Egyszerűen érthetetlen!

Mit követtek el a tanulókkal szemben éveken (évtizedeken!) keresztül? A tananyag, a tanterv állandó változtatásával, „korszerűsítésével” mire kell ráébrednünk?

Vagy nézzük tovább: Milyen az átlagos kézírás? Én úgy jellemzem: nem írás, inkább csak macska-kaparás, mert sokan úgy írnak, hogy nem lehet, egyszerűen: lehetetlen elolvasni.

Természetesen nem helyes általánosítani, de sajnós, *a mérleg nyelve felfelé billen: sokan könnyűnek találtatnak!* Tisztelet a hivatásukért élő, kiváló pedagógusoknak: tanítóknak és tanároknak, akik ma is tudják, hogyan kell jól tanítani, nevelni, s azoknak, akik jó munkájukkal eredményt érnek el.

Ezek jutottak eszembe Apámra emlékezve... Igen, ő lelkiismeretes ember volt. Nemcsak oktatott, nevelt is.

Tanította a gyerekek mellett a felnőtteket, falusi estéken külön foglalkozott fiatalokkal, idősebbekkel, férfiakkal, nőkkel, előadást tartott a korszerűbb mezőgazdaságról, a világban zajló eseményekről, foglalkozott politikával, vallással, mindenféle témával. Rádiója csak neki volt a faluban, bevitte az iskolába. Minden külön juttatás nélkül tette, amit lehetett. Senki se kötelezte rá, de sokszor este úgy jött haza, hogy az egész napos beszéd után alig volt már hangja. Ilyen ember volt Édesapám!

S a rengeteg munkája mellett még írt is, indulókat, dalokat és novellákat, regényeket, szabályos verssorokban tartalmas, szépen csengő, és rímelő verseket. Hányszor elolvastam már elrongyolódott kötetét, legtöbbjét már kívülről tudom!

Végezetül közreadom két versét, amelyek a közelgő őszi ünnepekhez illenek:

Temetőben jártam

Írta: Finta István

1941. Marosvásárhely

Temetőben jártam
Az anyámmal nemrég,
Fölkelté figyelmem
Az a sok síremlék,
Hatalmas kőkereszt,
Fényes márványlapok,
Szobor is gyakori
Könnyező alakok.

– Óh, mondd, anyácskám!
Melyik itt a legszebb,
De ő nem szólt semmit,
Csak tovább vezetett.
Majd megállt egy sírnál,
Csak zöld gyep takarta,
Kopott fejfa jelzé,
Rámutatott arra:

– Olvasd a felírást! –
S én betűzni kezdtem:

„Kiss Péter közvitéz,
Meghalt tizenötben.
Ifjú szíve vére
A hazáért omlott,
Mikor a ránk-törő
Ellenségre rontott.”

– Ilyen fejfát kaptak,
Kik a hazát védték:
Ezért kisleányom
A korhadtt fakeszt
A legszebb síremlék.

Apám 4.⁴⁰

1894. DECEMBER 15-ét MUTATOTT A NAPTÁR, amikor Édesapám a messze, akkor Nagy-Magyarország Dél-keleti csücskében, túl a Görgényi, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál fekvő kicsi településen, Páván látta meg a napvilágot szüleinek ötödik gyermekeként, ahol a település egyik házsora az égis felnyúló hegyek alján fenyvesek közé ékelődik.

Ott élt szülei és rokonai körében, ott járta ki az alapfokú iskolát, majd Székelykeresztúron szerzett tanítói diplomát.

Okleveléről a tinta meg sem száradhatott, amikor az Első Világháborúba sorozták őt is, mint minden épkézláb embert. A Sors elűzte Erdélyből, életét megváltoztatta.

Nem akarom leírni életútját, mert azt belefoglaltam életregényembe. Verseskötetéhez én írtam meg az életrajzát. Ez az egyetlen a kiadott munkái közül, amely csodával határos módon átvészelte a vérzivataros időket, meg egy kisebb bőrdnyai kézírata, amelyet nyugdíjas éve alatt írt. Verseskötetének az idő vasfoga alatt megkopott betűit beírtam a számítógépbe, hogy megmentsem az enyészettől. Huszonhét éve, 1977. március 3-án, 83 éves korában hunyta le szemét örök álmra. Magamban csöndben, róla emlékezem...

Rövid írásomban azt szeretném kiemelni, *milyen volt Édesapám tanítói munkássága*. Én a családi beszélgetésekből leginkább arra emlékszem, hogy ő az Első Világháborúban, 7 év katonai szolgálat után kenyérkeresetre szorulva, mérnöki pálya helyett elhelyezkedett egy kis faluban tanítónak, ahol azelőtt nem volt iskola, a község felnőtt lakóinak többsége írástudatlan volt. S ott egyetlen tanteremben (tudom, nem ez az ideális!) tanította előbb az egyetlen osztályt, majd így folytatta tovább, amíg aztán a hat osztály tanulóit kellett, ugyancsak abban az egy teremben oktatni és nevelni.

És mégis, eredményes volt a munkája. Ilyen körülmények között, aki a keze alatt járta ki az akkor kötelező hat évet, majd a 2 éves ismétlő-iskolai osztályt, az a fiatal jó alapokkal indult az életbe. Úgy oktatta a számtant, hogy mindenki megértette az akkori tananyagot. Nem volt, aki megakadt volna a szorzótáblában, mert amikor az iskolába érve összegyűltek a gyerekek, kórusban, hangosan kezdték mondani az egyszeregyet. Addig is csend és rend uralkodott a teremben, nem úgy, mint mostanában, hogy fegyelmetlenül ordítanak addig, amíg megjelenik a tanítójuk.

⁴⁰ Megjelent: LYRA 2004. Ősz Irodalmi Antológiában.

A hat osztályt magába foglaló egyetlen tanteremben zengett a gyerekek kórusa, amint a bűvös számokat skandálták. Kicsik a nagyokkal együtt mondták, bár sokan nem értették, mégis fülükbe csengett, s azon keresztül rögzült a buksi fejükben. Először fölfelé: egyszer egy az egy, kétszer egy kettő... tízszer tíz az száz, majd visszafelé: száz az tízszer tíz, kilencven az kilencszer tíz stb. oda és vissza! Apám mindig azt mondta nekik, hogy ezt úgy kell tudni mindenkinek, mint az esti Miatyánkot. Mindenki megtanulta az osztályának megfelelő számtani műveleteket.

Ma, a számológépek és számítógépek világában – ami csodálatos és nagyon jó, de megtanulja-e minden kisiskolás a számtani alpműveleteket? Ugyanis ha elromlik vagy leáll (mondjuk áramszünet, vagy bármi más miatt) a számológép/számítógép, el tud-e végezni mindenki egy szorzást vagy osztást?

Vagy mint a pénzintézetekben, ilyenkor leáll az élet, ha megáll, elromlik a számítógépek sora, s kiírják az ajtóra, hogy ZÁRVA! Akkor megáll minden, lebénul a világ, az élet?

Akkor milyen jó volna tudni azokat az egyszerű, de igen fontos alpműveleteket.

Akkor rég', abban az emberi és egészen más világban, azok között az egyszerű körülmények között tanultak meg a világtól elzárt kis falvakban a gyerekek jól olvasni, megérteni azt, amit olvasnak, írni, olvashatóan és helyesen írni, érthetően beszélni, nem dadogni, hanem édes magyar anyanyelvünket jól ismerni és alkalmazni.

Gyakran hallottam Apámtól, hogy aki helyesen tanul meg magyarul beszélni, annak nincs gondja az írással, a helyesírással, mert tudja, érzi, hogyan kell leírni a szavakat. Nagy gondot fordított a hangsúlyra. Nem „énekeltek”, nem hadartak beszéd közben a tanítványai! Nem volt olyan diák nála, aki az első iskolai év végén ne olvasott volna úgy, mint a vízfolyás – ahogy ő mondta – jól hangsúlyozva, s ne értette volna azt, amit elolvasott. Igen, így volt! – Hat osztály összetételű tanulók közül egyik osztály írt, másolt vagy fogalmazott, a másik csoport olvasott, a harmadik a számtani műveletekkel foglalkozott. És megtanulták, értették, tudták, ami elő volt írva!

Amikor én jártam középiskolába, még ott is, külön, a kötelező óraszámokon kívül, önképző kör keretében foglalkoztunk magyar-irodalommal. Ott tanultuk, elemeztük a költők-írók műveit, mondtuk híres-neves költőink verseit. És megtanultuk pontosan, még felnőtt korunkra sem felejtettük el.

Középiskolás unokámmal nemrég' beszélgettem. Kérdeztem tőle, mit tanulnak irodalomból, milyen verseket tanultak abban az évben? Sok vers ma is kötelező, amelyeket mi is tanultunk. Arra kértem, kezdje el valamelyiket, majd utána együtt mondtuk. Azon csodálkozott, hogy én fél évszázad távlatában elakadás nélkül mondom a verseket...

Most nem egyszer azt tapasztaljuk, és halljuk szakemberektől is, hogy a diákok középiskoláig (néha egyetemig) eljutva nem tudnak rendesen olvasni, nem értik meg a szöveget! Mit csináltak évekig az iskolában (ők és tanítóik)?

Lépten-nyomon halljuk, hogy hadarnak a tanulók, hadar a fiatalabb felnőtt korosztály, érthetetlenül beszélnek diplomás emberek... Mikor előadást tartanak, vagy társaságban megszólalnak, TV-ben, rádióban, bárhol, nem lehet érteni. S amikor összeül több ember, mint egy kabaréban (mindegyik hadar!), egyszerűen borzalmas, olyan, mint egy régi elromlott gramofon-lemez, vagy amelyet gyorsra kapcsoltak! Mit követtek el a tanulókkal szemben éveken (évtizedeken!) keresztül? A tananyag, a tanterv állandó változtatásával, „korszerűsítésével” mire kell ráébrednünk? Vagy nézzük tovább: Milyen az átlagos kézírás? Én úgy jellemzem: csak macska-kaparáss, mert sokan úgy írnak, hogy nem lehet, egyszerűen: lehetetlen elolvasni.

Tudom, helytelen általánosítani, de sajnós, *a mérleg nyelve felfelé billen: sokan könnyűnek találtnak!* Tisztelet a hivatásukért élő, kiváló pedagógusoknak: tanítóknak és tanároknak, akik ma is tudják, hogyan kell jól tanítani, nevelni, s azoknak, akik jó munkájukkal eredményt érnek el.

Ezek jutottak eszembe Apámra emlékezve... Igen, ő lelkiismeretes ember volt. Nemcsak oktatott, nevelt is. Tanította a gyerekek mellett a felnőtteket, falusi estéken külön foglalkozott fiatalokkal, idősökkel, férfiakkal, nőkkel, előadást tartott a korszerűbb mezőgazdaságról, a világban zajló eseményekről, foglalkozott politikával, vallással, mindenféle témával. Rádiója, majd televíziója is csak neki volt a faluban, bevitte az iskolába.

Minden külön juttatás nélkül tette, amit lehetett. Senki se kötelezte rá, de sokszor este úgy jött haza, hogy az egész napos beszéd után alig volt már hangja. Ilyen ember volt Édesapám!

S a rengeteg munkája mellett még írt is, indulókat, dalokat és novellákat, regényeket, *szabályos versformákban alkotott tartalmas, szépen csengő, és rímelő verseket!* Hányszor elolvastam már elrongyolódott kötetét, legtöbb versét már kívülről tudom!

.

Végezetül bemutatok egy versét, amely a közelgő őszi ünnepekhez illik:

Csempészfogás

Írta: Finta István

1921. Kisbárcány

Illatos, enyhe májusi este
Vár a leányka völgynek ölén.
Túl a határról rejtve a fáktól
Vágyva tekint át barna legény.

Várja a párja, karja kitárva.
Várja az édes szöszke leány:
Oh, de hiába lángol a vágya,
Vágy marad az csak nap-nap után.

Szállna, repülne, húzza a szíve,
Oh, de közöttük ott a határ:
Egy pici ösvény, – most az a törvény, –
Vágyakat gátló nagy akadály.

Fegyveres őrség járja a mezsgyét,
Várja a csempészt Vencel, a cseh;
Zöld bokor alján, zöld mohapárnán
Ülve leláthat könnyen ide.

Puska kezében. – Képzeletében
Játszi, csalóka fény gyúl egén.
Gondolatában bátor a gyáva.
Rabszíjon van már lány s a legény.

Csillagos égbolt, ragyog a telt-hold,
Illatot ont a tarka virág;
Majd tele karral zeng a madárdal:
Ébred az erdő, él a világ.

Figyel a szóra vágyva hívóra
S megleli párját mind a madár.

Esteli pírban fénye felvillan
S fönn a csillag társra talál.

Várja a párja, száll az imája,
Zeng epedő dalt a csalogány.
Robban az érzés, – nem sok a lépés, –
Párja felé indul a lány.

Őt megelőzve fut le középre
S pont a határon éri el őt
Barna legényke; kapja ölébe
Éppen a Vencel bokra előtt.

Retten a hős cseh, – gondol a vészre, –
Harcra nem termett, – győzhet-e ő? –
Párviadalban? – Szép az a dalban;
Biztos a fegyver: győz, aki lő.

Mást tenni nem mer; dörren a fegyver,
Röppen az élet, lankad a kar;
Két szív az ára, egy golyó járta:
Egyek örökre tót s a magyar.

Megy a jelentés: – „Megvan a csempész”.
Vész fenyegette a cseheket:
Dicső honukra vést hozó bomba
Volt a dugáru – „a szeretet”.

Apám megérezte 5...⁴¹

Szomorú emlékü hétvége 1971

HÚSVÉT ELŐTTI HÉTEN meglátogattam Balatonkenese-Üdülőtelepen élő szüleimet. Anyukám évek óta már a lakásban sem tudott segítség nélkül járni; kényelmes nyugszékben töltötte idejét. Tudtam, hogy egyre jobban törekeny és gyöngé. A hétvégét azzal töltöttem, hogy rendbe tegyek körülötte mindent: megfürösztöttem, megmostam a haját és levágtam, igyekeztem neki csinos frizurát készíteni. Emlékszem, milyen jól esett neki gondoskodásom.

– Legközelebb, ha jössz, hozzál nekem töltött káposztát – kért. – Tudod, olyan töltött káposztára gondolok, amelyet mi (vagyis amelyet ő vagy én) készítünk, mert jó az, amit apuka főz – mégis más. Ebben maradtunk. Megígértem, hogy legközelebb hozok neki olyat, amelyet szeretne. Húsvét utáni héten készültem ismét hozzájuk. Azonban ünnep után kedden délután az irodában megszólalt a telefon. Veszprémi kórházból egy orvos hívott. A zavaros vonal miatt alig lehetett érteni, amit mond. Annyit értettem belőle, hogy Anyukám a kórházba került, nagyon rossz állapotban van; ha látni akarom, siessek meglátogatni.

Megrémített a hír.

⁴¹ Megjegyzés: 2005: PRIMAVERA IRODALMI DÍJ pályázaton ELISMERŐ OKLEVÉL. 2005-ben: Megjelent a „Röpke ívek” (Balassagyarmat) kötetben.

Azonnal tárcsáztam a bátyámat, hogy ő mit tud anyuka állapotáról? Többet tudtak róla, mint én, de jót nem mondhattak. Közöltem, hogy azonnal indulok hozzájuk autóbusszal.

Késődélután volt, mire Budapestre érkeztem. Bandinál már összegyűlt a család. Guszti tegnap meglátogatta, ajánlotta, hogy ne induljak el, úgysem tudok vele beszélni; amikor ő meglátogatta tegnap este, anyukám már nem volt eszméletén. Rettenetesen érintett a hír. Persze, a vonatközlekedés miatt is hiába indultam volna útnak. Hová mehetnék éjszaka egy idegen városban? Náluk maradtam éjszakára. Másnap a hajnali vonattal Veszprémbe utaztam. Azonnal a kórházba siettem, de elkéstem.

Már a portán szomorú hírral fogadtak, hogy anyukám előző este kilenckor meghalt. Mélyen lesújtott a hír. Én intéztem el a szokásos szomorú teendőket ott a kórházban, és a temetkezési vállalatnál. Fölhívtam testvéreimet, velük egyeztetve intézkedtem. Budapesten fogjuk eltemetni a Farkasréti temetőben. Mivel még nem küldött értesítést a kórház apukámnak, az a feladat is rám várt, hogy én vigyem neki a szomorú hírt.

Autóbuszra szálltam. Szomorú utazás volt, azt tudni, hogy Édesanyánk nincs többé közöttünk. Bántott, hogy nem tudtam teljesíteni utolsó kívánságát, hogy töltött káposztát már soha többé nem vihetek neki.

Megérkeztem Balatonkenese-üdülőtelepre. Olyan érdekes, és különleges volt számomra ez a találkozás. Apukám (akkor Botond u. 9⁴²) a kis szobában magába roskadva ült. Szeretettel üdvözlöttük egymást, leültem melléje, beszélgetni kezdtünk. Nem értettem egészen a helyzetet, mert elutazásom előtt még egyszer benéztem a kórházba, ahol megerősítették, hogy nem küldték ki az értesítést a halálesetről, ahogy kértem reggel: ne is küldjék, mert egyenesen odautazom, jobb lesz, ha tőlem hallja, nem egy kétsoros táviratból kell megtudnia a lesújtó hírt. Egymás mellett ültünk a heverőn. Csodálkozva hallgattam, mert Apukám úgy beszélt,

mintha már tudná, mi történt... Elmondta, hogy került kórházba anyukám (s most hogy már nem él), azt várja, mikor érkezik meg a gyászkocsi, amivel hazahozzák... Itt akarja eltemetni a ház mögött, a magas kerti falban kivájt pincehelyiségben, ott készít neki nyughelyet az aranyeső bokrok mellett, és kerti virágokkal fogja beborítani. *Én csak hallgattam, miért beszél így, nem tudhatja, hogy már nem él... De ő megérezte.*⁴³

Nemsokára megszólalt a kapucsengő. Én mentem a kapuhoz, a postás érkezett, hozta a gyászos hírről szóló táviratot, mégis elküldték. Akkor tájékoztattam apukát, hogy én most Veszprémből jöttem és Anyukát nem fogják ide hozni. Beszéltem testvéreimmal és arra gondoltunk, hogy Budapesten kellene eltemetni. Szeretnénk, ha ő is egyetértene vele.

Nem fért a fejembe: honnan tudta olyan biztosan, hogy már nem él? – ezt nehéz volt megértenem. Annyira szerették egymást, hogy elvesztését megérezte, tudta – értesítés nélkül is. Néhány napig ottmaradtam vele, aztán kértem a testvéreimet, hogy a temetés részleteit megbeszélni már ők jöjjenek le hozzá.

Este magamra maradtam az elárvult szobában, sokáig nem jött álom a szememre. Különböző képek merültek föl előttem a múltból. Láttam anyám szomorú arcát, mikor meglátogattam őket és elkísértek a hegytetőig. Nem tudom miért, nagyon elérzékenyültem. Átöleltük egymást, nem jutott eszembe semmi vigasztaló szó, én is elpityeredtem, mint egy kisdíák, aki először megy el otthonról. *Sokáig integettünk egymásnak.*

⁴² Később a házszám megváltozott 20-ra, mivel időközben több ház épült az utcában.

⁴³ Szüleim, már a Balatonnál.

Egyedül maradtam, egyedül az erdő magányos ösvényén, besötétedett, letértem az ismert ösvényről, nem tudtam tájékozódni. Körülöttem a sűrű erdő. Elindultam vaktában az akácfa alatt, botorkálva siettem előre. Úttalan úton, tüskés bokrok között haladtam a göröngyös ösvényen... Hajam csapzottan lógott arcomba, szememben a kétségbeesés, fáradtan pihegtem...

Aztán egy kisgyermekkorú kép jelent meg előttem:

Korareggel, vasárnap van. Most kel a nap, sugarai bearanyozzák a szobát, ahol elmélázva figyeltem a szép reggelt. A nyitott ablakon egy fecskepár repült be, ott köröztek a fejem fölött, Vidáman csivitelnek, meg-megkerülik a szoba mennyezetének közepén lógó, szépen megmunkált, fehérburás függő petróleumlámpát.

Kis neszre lettem figyelmes. Mi ez? A lámpa ide-oda leng. Jól látnak szemeim? Igen. Kicsit mintha a bútorok is megmozdultak volna, az éjjeliszekrényen tartott apró tárgyak összezdültek. Csak néhány percig tarthatott. Nem képzelődés! Egy kisebbfajta földrengés éltünk át.

Szüleim is fölébredtek a szokatlan neszre. Hálószobájuk az enyémtől alkóvval elválasztva, melynek nyílását egy nehéz bársonyfüggöny foglalta el. Anyukám átszaladt hozzám. Nem tartott sokáig az egész, így nem volt idő megijedni! Átmentem a hálószobájukba, odabújtam anyám mellé. Olyan jó mellette, jó volt hozzábújni, közelsége mindig biztonságot árasztott. Ilyenkor szokott nekem mesélni, s kérdéseimre válaszolni.

Örök róla egy fényképet: fiatal korában mosolyog rajta, divatos kosztümben, akkori divatnak megfelelő kalappal. Ezt a képet legkedvesebb könyveim mellett a polcon örömmel, ahol minden nap láthatom.

Utána egy vendégség jutott eszembe. Hogy készülődött anyukám mindig a vendéglátásra. Jó érzése volt hozzá, nagyon finoman főzött, sütött, díszítette a hidegtálakat, tortákat. Az ismerősök szerettek hozzánk járni. Matyi néni, a védőnő is, a körorvossal mindig nálunk ebédelt. A fiatal orvos szeretett kimenni a konyhába, ott forgolódott a készülő ételek körül, kiemelt egy szelet rántott-húst a tálból, anyukám mosolyogva nézett rá és a mutatóujjával megfenyegette...

Milyen szomorú, hogy már csak így, emlékezetben láthatom... Hajnal lehetett, mikor végre álom jött a szememre.

Az anya neve

Írta: Finta István

1923. Kisbárcány

Drága név az anya neve:
Foglaljuk imánkba!
Nehéz kinnal, fájdalommal
Hoz ő a világra.
Pólyába takargat,
Bölcsőnkben elringat,
Édes zengő szóval
Álmunk felett virraszt.

Drága név az anya neve,
Gondviselő pásztor
Minden jóval ellát minket,
El is ver egy párszor.

Ő tanít meg állni,
Lábainkon járni,
Ha vész, baj ér, szeretettel
Egymás mellé állni.

Drága név az anya neve
Ő ruház fel minket.
Mos, takarít, vasal, súrol,
Szegi kenyerünket.
Ő tart minden jóval,
Simogató szóval;
Nem szűnik meg az ő gondja
Csak a koporsóval.

Drága név az anya neve;
Szent a magyar anya,
Mert, hogyha kell, a fiait
A hazának adja.
Bár ott hull a vére,
Nem ejt könnyet érte,
Mert szent e név: – magyar anya, –
Mondjunk imát érte!

Apám versei 6.

EGY KÖNYVET OLVASTAM, melyben a versírással kísérletezőnek sorol fel intelmeket. A kritikus vagy (jó barát) véleménye bizonyos versekről az, hogy „túl tiszták”, s ezért valószínű: hogy talán szabályos versformában íródtak.

Hát bizony, ez „nagy bűn”, mert ebből következik, hogy talán még érthető is! Lehetséges, hogy valaki olyan „régimódi, és elavult” megszokott és unalmas formákba gyömöszölje gondolatait?

Ugyanis, egy időben divatba jött az a „zavarosabb, hánya-veti, útszélibb és gátlástalan stílus. Csak azt nem tudom, valakinek kedve volt-e ezeket elolvasni? Ha netán’ mégis ráfanyalodott, talált-e bennük valamilyen élvezetet?

Eszembe jut Édesapám, aki gyönyörű, klasszikus és az előírt, „klasszikus” versformákban megírt verseket alkotott. Egyetlen megmaradt, kiadott kötetét írtam le nemrég’ számítógéppel, hogy testvéreim családjának is eljuttassam.

Két példát bemutatok apám verseiből:

Csempészfogás

Írta: Finta István

1921. Kisbárcány

Illatos, enyhe májusi este
Vár a leányka völgynek ölén.
Túl a határról rejtve a fáktól
Vágyva tekint át barna legény.

Várja a párja, karja kitárva.
Várja az édes szösze leány:
Oh, de hiába lángol a vágya,
Vágy marad az csak nap-nap után.

Szállna, repülne, húzza a szíve,
Oh, de közöttük ott a határ:
Egy pici ösvény, – most az a törvény, –
Vágyakat gátló nagy akadály.

Fegyveres őrség járja a mezsgyét,
Várja a csempészt Vencel, a cseh;
Zöld bokor alján, zöld mohapárnán
Ülve leláthat könnyen ide.

Puska kezében. – Képzeletében
Játszi, csalóka fény gyúl egén.
Gondolatában bátor a gyáva.
Rabszíjon van már lány s a legény.

Csillagos égbolt, ragyog a telt-hold,
Illatot ont a tarka virág;
Majd tele karral zeng a madárdal:
Ébred az erdő, él a világ.

Figyel a szóra vágyva hívóra
S megleli párját mind a madár.
Esteli pírban fénye felvillan
S fönny a csillag társra talál.

Várja a párja, száll az imája,
Zeng epedő dalt a csalogány.
Robban az érzés, – nem sok a lépés, –
Párja felé indul a lány.

Őt megelőzve fut le középre
S pont a határon éri el őt
Barna legényke; kapja ölébe
Éppen a Vencel bokra előtt.

Retten a hős cseh, – gondol a vészre, –
Harcra nem termett, – győzhet-e ő? –
Párviadalban? – Szép az a dalban;
Biztos a fegyver: győz, aki lő.

Mást tenni nem mer; dörren a fegyver,
Röppen az élet, lankad a kar;
Két szív az ára, egy golyó járta:
Egyek örökre tót s a magyar.

Megy a jelentés: – „Megvan a csempész”.
Vész fenyegette a cseheket:
Dicső honukra vést hozó bomba
Volt a dugáru – „a szeretet”.

Apám 7

FELÉRT A DOMBTETŐRE, szép táj tárult ki előtte. A völgyben erdővel koszorúzott falu, zsupptetős harangláb a házak között. Gyönyörködött a látványban. Azt hitte, káprázik a szeme: Más ez a hely, más a táj, mégis ismerős. Messze innen, talán ezer kilométer távolságban, túl a Görgényi, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál megbúvó kicsiny falu képe jelent meg előtte, ahol 1894-ben látta meg a napvilágot. A település egyik házsora fenyvesek közé ékelődve, az égig felnyúló hegyek alján várja őt vissza idős édesanyja. Ott élnek testvérei, rokonai, ott alusszák örök álmukat ősei a kis temető családi sírboltjában.

A ház mellett a Patakkert közepén, árnyat adó gyümölcsfák mellett folydogál egy kristálytisztá vizű patakocska, melyen fahíd vezet át a kert másik részébe. Szinte érzi az alma és körte illatát, – olyan jóízű gyümölcsöt rég’ nem evett, mint otthon. – Amikor gondolataiban két évtizedet átugorva felocsúdik, visszatér a jelenbe.

A katonaságtól tartalékos főhadnagyként szerelt le. A fronton átélt szenvedései, de még kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert szűkebb hazáját, Erdélyt elszakították Magyarországtól. A Székelyföldre nem mehet, – magyar tartalékos tisztnek ott nincs keresnivalója. A háború életének új útját jelölte ki. Rombadöntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehet mérnöki pályára. Kenyérkereset után kell néznie; Székelykeresztúron oklevelet szerzett, ezért úgy döntött, tanítói pályán helyezkedik el. A napokban kapta kézhez kinevezését egy Nógrád megyei kisközségbe, ahol neki kell megszerveznie az első általános iskolát.

...És most ott áll az Ebhát-tetőn, előtte leendő otthona, Kisbárkány, ahol élni és tanítani fog. A táj megnyerő. Előtte egyetlen út kanyarog, jobb felől a domboldal sima, zöld rétben folytatódik, közepén fűzfák árnyékában kis patak folydogál. Dús fű között kisebb-nagyobb kenderáztató tavacsák tükröződnek a lenyugvó nap fényében. Három oldalról gondozott, színes földcsíkok övezik a tájat; látni, hogy szorgalmas kezek munkálkodnak a földeken.

Esteledik, mikor beér a faluba, kíváncsi szemek követik a jól öltözött, városi fiatalembert. Hosszú falusi ház tornácáról, fehér komondor ugatására megtermett férfi néz ki az útra, – a falu bírása: Pipáját kezében tartva, a vendég fogadására indul. Nincs kétsége, ki lehet a látogató, hiszen tanítójuk kinevezéséről hírt hozott a postás.

– Adj’ Isten jó napot! – köszöntötte, kalapját megemelve a bíró. Úgy-e, a tanító úrhoz van szerencsém?

– Adjon Isten! Fogadta a köszöntését Finta István, mert ő a látogató. – Engem neveztek ki tanítónak, szeretném megnézni az iskolát és lakást, ahol kevés poggyászatot lerakhatnám.

– Az igazság az, – így a házigazda –, hogy az épületen most végzik az utolsó simításokat. Amíg elkészül, nálunk lakhat tanító úr. Ennivalónk, falusi borunk akad. Asszony! – szólítja meg a gangon serénykedő menyecskét – vágjatok csirkét, vendégünk lesz vacsorára!

Így fordult apám sorsa az első világháború után, és kezdődtek a nehéz, küzdelmes évek. Ez a kicsi falu lett később a szülőföldem, ahol mindössze 44 ház állt, legmagasabb épülete a kis harangláb, s ahol korábban iskola sem volt, az emberek nagy része írni-olvasni se tudott.

Az ő feladata volt megszervezni az iskolát, tanítani a gyerekeket, ifjúságot, a falusi embereket, – egyetlen tanteremben.

Apám gyakran átsétált ügyeit intézni az öt kilométerre eső Sámsonházára, a körjegyzőségre és vásárolni a Hangya-szövetkezet élelmiszer-boltjában, ahol nagyobb választék volt, mint a helyi szatócsboltban. A postahivatalban megragadta figyelmét egy karcsú, vöröses-barna hajkoronájú ifjú asszony, aki fiatalon maradt özvegyen hároméves kisfiával. Rövid ismeretség után összeházasodtak, ő Gallov Margit, az édesanyám.

Milyen az élet? Ő Nagy-Magyarország másik végéből, Felvidékről való, Gömör megyében, Kisfeketepatakon született.

A húszas években Guszti mellé hamarosan megérkezett még három gyermek: előbb Pista, majd én, végül András öcsénk. Apám szorgalmas ember lévén, családjáról illendő módon gondoskodott. Oktatta az ismétlő-iskolásokat, leventéket, foglalkozott a felnőttekkel, írástudatlanokkal. Előadásokat tartott nőknek, férfiaknak. Minden érdekelte, tudását állandóan fejlesztette, ezért sok mindenhez értett, s ebből igyekezett minél többet átadni a falu lakóinak. Hozzá fordultak mindennapi gondjukkal, segített földmérésnél, mivel nem volt orvos, pap, se más tanult ember a községben, így elsősegélynyújtástól kezdve, sürgős esetben még szüléseknél is segítséget kellett nyújtania a házaspárnak. Az első detektoros rádiók megjelenésével sajátjukat használták a felnőttek tájékoztatására.

Amikor gyermekei a környező városokba kerültek továbbtanulni, ekkor kezdett hozzá – a saját kezűleg épített aszalóban – a kertjében termelt Besztercei szilva feldolgozásához. Nagy méhésetet gondozott, ebből fedezte gyermekei taníttatásunkhoz szükséges kiadásokat. A szomszédos egyházközségben kántori teendőket látott el, egyházi énekeket, indulókat írt, pályázatokra küldött verseket, regényeket, novellákat.

Verseskötetében sok hazafias vers található, melyben elsírja hazavágyódását.

Erdély újra Magyarországhoz került, ekkor kérte áthelyezését szülőföldjére. 1940 Karácsonyán teljesült a vágya:

Marosvásárhelyre nevezték ki szaktanárnak és tanulmányi felügyelőnek. Az elkövetkező négy év számára megnyugvást, nagyobb kényelmet, és mindnyájunknak gondtalanabb életet jelentett.

A család végre együtt volt, a gyerekek helyből járhattak iskolába, és nehézség nélkül látogathatták rokonaikat; megismerték Erdély szép tájait, a családi sírkertet. Feloldódott benne az a nagy fájdalom, amely hosszú éveken keresztül gyötörte. Húsz év alatt beutazási engedélyt sem kapott, hogy Erdélybe utazzon édesanyja látogatására. Útlevelét azzal az indokkal utasították vissza, hogy beutazása „a Román állam szempontjából nem kívánatos.” Ez a fájdalom csendül ki verseiből.

Életének e békés időszaka nem tartott sokáig. Kora ellenére, 1942-ben ismét behívták katonai szolgálatra. Anyukámmal együtt kísértük Szászrégenbe. Tartalékos tisztként egy műszaki század parancsnokaként, az orosz front második vonalában teljesített szolgálatot. Századossá előléptetve, betegen érkezett vissza, – kórházi ápolásra szorult.

Felépülve újból kiküldték a frontra.

Ekkor már Guszti bátyám már a fronton volt, Pista bátyám 1944-ben szerzett diplomát, a front közeledtével kiképzetlenül is behívót kapott.

Napirenden voltak a légiriadók Marosvásárhelyen, bezárták, és Nyugat felé menekítették a közhivatalokat. Aki tehetett, csomagolt és ment a városból. Hadi helyzetet látva, a család úgy döntött, visszatér Nógrád megyébe, hogy a háború befejeztével ott találkozzunk.

1944. szeptember 10-én az utolsó szerelvényre szálltunk. Útközben állandóan kísért a háború félelmes moraja. Ez a „kék-utazás” Budapestig (vagonban) október 6-ig tartott. Kisbárkányban vészeltük át a 11 napig tartó frontot, az orosz megszállást.

Megrázó és kétségbeejtő epizódokat kellett átélnünk.

1945 májusában találkozott a család. Előbb István bátyám érkezett, utána a második világháborút túlélve, apám jött gyalog, fáradtan, csontig lesóványodva, alig volt jártányi ereje. Guszti bátyám orosz hadifogságba került, ahonnan három év után szabadult. A család minden vagyona odaveszett, alig maradt fejenként egy-egy kisbőröndnyi holmink. Apánk optimista lévén, azzal tartotta bennünk a lelket, hogy: „*Minden, ami odaveszett, pótolható, fontos, hogy mindnyájan élünk.*”

Amint javult a helyzet, egy tanyai iskolában tanított, később Szirákra helyezték igazgatónak, mellette tanulmányi felügyelői feladatokat látott el. Nyugdíjasként még tíz évig tanított, – ötven éven keresztül oktatta, nevelte a gyerekeket. Munkájának elismeréséül a szakmai kitüntetések minden lehetséges fokozatát megkapta.

Idős korában is szívós akarattal vitte keresztül céljait. Fáradhatatlanul dolgozott. Balaton-akaratyán hatalmas „szakadékokat” vásárolt olcsón, ahol nagy földmozgatással, óriási erőfeszítéssel alakította ki a házhelyet, ahová saját otthonát felépíti.

A maga által teremtett békés környezetben még néhány évig élvezte jól megérdemelt nyugdíjas éveit. Anyánk súlyosan megbetegedett, tíz évig ő gondozta szeretettel, 1971-ben bekövetkezett haláláig.

Csendben, nehéz szívvel vált meg tőle, de fájdalmát magába zárta.

Apám fizikai ereje egyre gyengült, de még mindig tevékeny volt. Novellákat, kisregényeket, verseket írt. Szeretettel várta haza gyermekeit, unokáit. Örült jöttünknek, mi pedig hálás szeretettel vettük körül. Élveztük a felejthetetlenül szép balatoni nyarakat, amit ő teremtett számunkra.

Édesanyánkat hat évvel élte túl. Nem akart megválni a Balatontól. Sohasem panaszkodott, aggódva figyeltük gyengülő erejét. Egyre több egészségügyi gondja akadt és 1977 januárjában állapota annyira súlyosbodott, hogy ápolásra, kórházi kezelésre szorult, ezért Balassagyarmatra hoztuk.

Amikor Nógrád megyébe értünk, az autóból kitekintve nosztalgiával nézte a ragyogó napsütésben szikrázó ismerős hóval borított tájat. Hiába élt át ezen a vidéken kétszer is nehéz időket, azok az évek nem múltak el nyomtalanul: Amikor utoljára erre járt, fiatal volt és emlékezetében az idő sok mindent megszépített.

Jól érezte magát családi körben; a számára kiszabott rövid idő alatt sokat mesélt életéről, háborús élményeiről gyermekeinek, unokáinak, – mégis visszavágyott a Balaton mellé.

Sajnos ezt a kívánságát már nem teljesíthettük. Operáción esett át, gondos ápolásra szorult. Egyre gyöngült, és 1977. március 3-án örök álmra szenderült, csendesen, ahogy leélte életét. Megfáradt testének hamvait Budapesten a Farkasréti temetőben, édesanyánk mellé helyeztük örök nyugalomra. Sírjára a balatoni kertből hozott virágokat ültettünk.

Békés, nyugodt természetét, kedélyét örökre szívünkbe zártuk.

Apám szatírái közül (két gúnyverse)

APÁM VERSESKÖTETE VÉGÉRE lejegyeztem a kéziratban megtalált szatírákat, amelyekkel kifigurázta már abban az időben is előfordult „modern versnek” kikiáltott förmedvényeket. Az események talán ismétlődnek. Sokak (én mondanám, hogy hozzá nem értők) szerint akkor is divatban voltak már a zavaros, hánya-veti stílusban írt valamik, amelyeket én saját használatra egyszerűen próza-verseknek neveztem el. Apukám okulásul nekiült és „alkotott” hasonló „költeményeket”, amelyekkel kigúnyolta a divatba jött szörnyűségeket.

Csupán három címet említék meg:
Ma olvastam (Jelige: „Se füle, se farka”)
Modern líra (Jelige: Se füle, se farka”)
Gyors munka (Jelige: „Modern líra”)
Álljon itt példának egyik gúnyverse apámnak:

*

Gyors munka

Jelige: „Modern líra”
Írta: Szat Ira, a 40-es, 50-es években

SZIA! – Jancsi vagyok!
Te vagy a CSAJ-om...
Bukok rád, döglök érted,
– ha okos vagy, ezt megérted:
ölelni akar a karom. –
Ott fenn készen vár az ágy...
Ne tagadd!
Téged is húz a vágy! –
A lift bedöglött,
– csak négy emelet;
nincsen öreglány,
csörögni lehet.
Feljutni oda egyszerű:
gyalog, –
– téged is megillet ma már
az a jog.
Nem kell a mini, sem pedig bugyi,
kettesben mese a meztelen buli.
Oltári, állati ösztön,
tombolás,
Cuki a divat, nem kell
Gombolás.
Hogy ez erőszak?
Tűröd, nagy öröm:
úgysem védőszer ma már
a köröm.
Nem szokás
Fő a kapcsolat
nem pisszegsz,
nyögdécselsz az alatt...
Papás-mamásdit játszasz
te velem
CSAO... Kicsikém!...
ez a szerelem!

Édesapám verseskötetéről Címe: A HADAK-ÚTJÁN

EREDETI KÖTETET ÉDESAPÁM ADTA KI, megjelent: Marosvásárhelyen, 1942-ben.

Elhatároztam, hogy az elrongyolódott kötetet elkészítem betűpontossággal, és kiadatom az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár „polca”: www.mek.oszk.hu oldalán, ahol a saját köteteim vannak. Első helyen áll, a címe: POR A HADAK ÚTJÁN saját nevével és utána következnek az enyémeik.

Előszót akkor még élő testvéremmel: Finta Andrással együttműködve készítettük el.

Eredeti kötetének elején olvasható Édesapám bevezetője:

„Testvéreim! – Kérésekre összegyűjtöttem és könyv alakban kiadom azoknak a verseknek egy részét, amelyek hazai lapokban és folyóiratokban megjelentek. Ezek között vannak azok is, amelyek irodalmi pályázatokon díjat nyertek, vagy dicsérő kitüntetésben részesültek. Nem jelöltem meg ezeket: ti úgyis ismeritek.

Mást pedig ítéletében nem akarok befolyásolni. Inkább azokat a verseket szedtem csokorba, amelyek még az ellenség figyelmét is felkeltették: huszonkét évig nem adott beutazási engedélyt, hogy meglátogassam szülőföldemet.

Nekem volt igazam; ma itthon vagyok. – A teljes sorozatot kérték, a mai papírigényes világban nem lehet; majd a háború után erre is sor kerül. Fogadjátok olyan szívesen, mint eddig. – Valahányszor kezetekbe veszitek ezt a könyvecskét, lélekben ott leszek veletek.

Marosvásárhely, 1942. január hó 5-én.

Finta István költő.

Az én bevezetőmmel folytatódik a kötet:

„APÁM, FINTA ISTVÁN ÉLETÚTJA: „Verseit az egyetlen, a világháborút ‘átélt’ eredeti, elrongyolódott példányról 2002-ben rögzítettem a számítógépembe – ragaszkodva annak minden betűjéhez – majd házilag kinyomtatva adtam át felnőtt gyermekeimnek, az író unokáinak, testvéreim családjának, rokonoknak és kedves ismerőseimnek.

E kötetet apám halálának 25. évfordulójára emlékezve, néhány képpel kiegészítve, a versek keltének időrendi sorrendjében készítettem el elektronikus kiadásra.

Apánk életútját akkor még élő testvéremmel: Finta Andrással együtt állítottuk össze.

Balassagyarmat, 2002-2011. *Finta Kata, a költő lánya*”

Édesapám 1894. október 15-ikén született Páván (Erdélyben, Háromszék megyében), egy csodálatosan szép helyen, ahol a kis településnek egyik házsora már a fenyvesekbe szinte beépült, és körös-körül 2000 méter magas havasok keretezik. Szülei kisbirtokosok voltak, öt gyermeket neveltek fel, három leányt és két fiút. Édesanyja a közigazgatásilag egyesített Páva-Zabola község a postahivatalát vezette. Szülei, két leánytestvére, a rokonság, a pávai, erdőszélen fekvő kis temetőben nyugszanak, egyetlen fiútestvére-bátyja fiatalon elhunyt. Ezért szól verseiben az ottani tájakról, a havasokról, a kies völgyekről, kristálytisza vizű patakokról, ahol legszebb, gondtalan gyermekéveit töltötte.

Elemi iskoláit helyben járta ki, majd Kézdivásárhelyre került a katolikus Minorita középiskola kollégiumába; utána Székelykeresztúron a Magyar Királyi Állami Tanítóképzőben kapott tanítói képesítést, 1914-ben. Oklevelén alig száradt fel a tinta, amikor kitört az első világháború, és iskolatársaival együtt önként jelentkezett hadi szolgálatra. Így életét, terveit kettétörték a következő évek hadi eseményei. Eredetileg tanulmányait műszaki pályán kívánta folytatni, ehelyett fiatalon került a frontra.

Előbb az orosz fronton teljesített katonai szolgálatot, kétszer megsebesült. Utána Dalmáciába, Szebenikóban a kikötői őrségben szolgált, az összeomlás után hajón Fiumébe, onnan szülőfalujába, Pávára ment, ahol 1918-tól 1920-ig tanított az elemi iskolában. 1920-ban azonban menekülnie kellett, mivel a román hatóságok el akarták fogni.

Több verséből kitűnik, hogy végigjárta a háború poklát. Gyermekeinek beszélt az orosz-orzági hadi eseményekről, az embertelen körülményekről, ahonnan ugyan szerencsésen élve, de betegen, a nagyorosz sztyeppéket végiggyalogolva tért vissza, és a szerencsétlen, rossz emlék TRIANONI „BÉKE-diktátumot” követően érkezett a csonka hazába. Ez a „békeszerződés” megfosztotta az országot területének kétharmad-részetől, majd szülőföldjétől, testvéreitől választotta el.

A 20-as évek végén itthon a Serfenyő-szigetén Duna-örség parancsnokának nevezték ki. Később részt vett az osztrák megszállás elleni „nyugat-magyarországi felkelésben”. A katonaságtól, tartalékos főhadnagyként szerelt le. A háború alatti vitézségeért több kitüntetést kapott, mégpedig: a Károly Csapatkeresztet, a 2. osztályú Ezüst Vitézségi Érmet, a Pro Deo et Patria és a Lacso Militi kitüntetésekét.⁴⁴

A sok szenvedés, háborús diadal, a kitüntetések mind hiába valónak bizonyultak, mert szűkebb hazája: Erdély, elszakadt Magyarországtól, ezért új életét a megcsonkított hazában, nehéz gazdasági viszonyok között kezdte el.

Tanulmányait nem folytathatta – eredeti szándéka szerint – a Műszaki Egyetemen. Katonaságtól való leszerelését követően a csonka országba jött kórházi kezelésre, hogy a hadi koszt miatt elszenvedett gyomorbántalmait gyógyítsák, majd egyetlen itt élő nővérehez Aszódra ment.

Nővérenek 22 helyiségből álló emeletes épületet építtetett; a lakás hétszobás, kéterkélyes. A földszinten egyikben gépekkel felszerelt, felbecsülhetetlen értékű tejüzemet létesített. Megvetette alapját egy virágkertésznek és egy nagy méhészetnek. Ma már nehéz lenne számokban kifejezni, hogy ezek milyen jövedelmet hajtottak abban az időben. Nővére meggazdagodott.

Mégis úgy döntött, hogy önállósítja magát, elhelyezkedett tanítónak, – erre képesítést szerzett a székykeresztúri tanítóképzőben.

A háború romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit, mert hét év kihagyás után nem képezheti magát műszaki pályán, munka után kellett néznie; a valóság azt követeli, hogy megélhetés, kenyérkereset után nézzen, ezért több próbálkozás után, 1921-ben egy Nógrád megyei kis községbe, Kisbárcányba nevezték ki tanítónak, ahol ő szervezte meg az első elemi iskolát.

1923. június 1-jén megnősült, a szomszédos községben kántor-tanítóként működő kollégájának unokahúgával, a fiatalon, kisleányával özvegyen maradt (szül.) Gallov Margittal kötött házasságot. Ebből a frigyből két fiú és egy leány született, akikkel együtt az apa nélkül maradt gyermeket is ugyanolyan gondossággal és szeretettel nevelte, iskoláztatta, mint sajátjait; diplomát adott kezükbe.

Nem volt könnyű dolog a hattagú család minden gondját vállalnia azokban az időkben, csekély tanítói fizetésből. Amikor gyermekei kinőtték a helybeli elemi iskola négy osztályát, igen nagy gondot jelentett továbbtaníttatásuk.

Ezért olyan helyre szeretett volna kerülni, nagyobb településre, ahol helyből járathatta volna középiskolába gyermekeit. Ez azonban sokáig csak próbálkozás maradt.

Minden lehetőséget megragadott, hogy családjáról tisztességes módon gondoskodjon. Tanítói elfoglaltságán kívül oktatta az akkori ismétlő-iskolás diákokat, levante-oktató volt (akkor mindenütt a pedagógusok látták el ezt a feladatot); tanította a falu felnőtt lakosságát (legtöbbjük analfabéta volt, mert korábban a községben elemi iskola sem volt).

⁴⁴ Édesapám katonatiszti egyenruhában.

Felnőtteknek rendszeresen tartott eladásokat, külön nőknek, őket érintő kérdésekről, – külön férfiaknak gazdasági, politikai témában.

Rendkívül jó eladókészséggel, széleskörű, nagy tudással megáldott ember volt. Kiválóan tanuló, értelmes diákokkal külön foglalkozott, elkészítette őket magánvizsgákra, hogy szakmát tanuljanak, lehetőségük nyíljon a közeli városban levő középiskolákban továbbtanulásra.

Ő volt a faluban mindenki segítője, tanácsadója, hozzá fordultak az egyszerű emberek mindennapos gondjaikban; ha földmérőt hívtak különféle szomszédi, családi viták miatt, úgy őt kérték föl annak munkáját ellenőrizni, mert benne mindig megbízhattak. – Felesége hasonlóan segített neki a faluban élők mindennapos gondjai megoldásában. Mivel a községben más értelmiségi ember nem volt, sem orvos, se pap, se jegyző és más, így baleseteknél elsősegélynyújtástól kezdve, sürgős esetben még szüléseknél is segítséget kellett nyújtaniuk. Tanították őket egészségesebb táplálkozásra, főzőtanfolyamokat szerveztek, a nők varrni, hímezni tanulhattak. Amikor megjelentek az első rádiók, azt is beszerezte és felhasználta a falusiak nevelésére. Abban az időben az egyszerű emberek körében ez még csodaszámba ment.

Amikor már mind a négy gyermek kinőtte a falusi iskolát, és nagyobb városokba kellett menniük tovább-tanulni; ezért nagy gondot okozott még az alapvető anyagi kiadások előteremtése is. Ekkor kezdett hozzá a nagy, természetbeni juttatásként kapott kertben szilva-termesztéshez, a kis gazdasági udvarban saját kezűleg épített szilva-aszalót, nagy méhészetet tartott fenn. Ebből fedezte a gyerekek taníttatásához szükséges kiadásokat.

Ezen felül a szomszédos egyházközségben időnként kántori teendőket látott el. Írt egyházi énekeket, indulókat is. Bérnálási ünnepségen a püspököt az ő dalaival köszöntötték.

Közben regényeket, novellákat, verseket írt, alkotásait pályázatokra is beküldte. Több alkalommal nyert pályázaton. Sajnos, a második világháború alatt több vers-, induló- és megzenésített költeménye elkallódott.

Széleskörű, nagy tudással bírt, jól eligazodott a német és latin nyelvterületen. Minden érdekelte, olvasott, nagy elfoglaltsága mellett folyamatosan művelte magát. Fáradhatatlan volt és a megpróbáltatások, súlyos anyagi gondjai közepette is mindig bízott erejében, tehetségében és a jövőben.

Amikor Erdélyt visszacsatolták a csonka hazához (önként jelentkezett az erdélyi bevonulásra, de nem katonaként jött haza), ismét döngette a kapukat, kérelmezte, hogy nagyobb városba helyezték, ahol a különböző helyeken tanuló középiskolás gyermekei a családi otthonból bejárva folytathassák tanulmányaikat. Végre vágya teljesült, és szülőföldjéhez közelebb került. 1940. december 20-án kapta meg az áthelyezését, így 1941 szeptemberében már Marosvásárhelyen, a Szent György téri elemi iskolában kezdte meg munkáját, ahol szaktárgyakat tanított, mellette a környék elemi iskoláinak tanulmányi felügyelői teendőit látta el és társadalmi munkában a város iskoláinak gondnoksági-jegyzői feladatait is ő végezte.

Az itt eltöltött négy év jelentette számára a megnyugvást, a gondtalanabb életet. Családja végre együtt volt, nehézség nélkül látogathatta Páván élő rokonait. Gyermekeivel megismertette a szép erdélyi tájakat, szülőföldjét, a családi sírkertet. Feloldódott benne az a nagy fájdalom, amely hosszú évek során gyötörte, hogy nem lehetett szerettei, rokonai körében. A két háború közötti húsz év alatt még beutazási engedélyt sem kapott, hogy gyermekeivel együtt Erdélybe utazzék édesanyja és rokonai látogatására. Azzal indokolták az útlevel megadását, hogy: „Az ön látogatása a Román állam szempontjából nem kívánatos.”

Ez a fájdalom fejeződik ki verseiben szülőhazája és édesanyja távolléte miatt.

Életének békésebb időszaka nem tartott sokáig. Az újra közeledő hadi események miatt – kora ellenére – a második világháborúból is kivette részét, mint tartalékos tiszt.

Szászrégenbe hívták be 1942. május 13-án, és 1943. március 18-ig egy műszaki század parancsnoka volt; az orosz fronton, a második vonalban teljesített szolgálatot. Századossá elléptetve érkezett vissza, de betegen kórházba került, előbb Pécsre, majd haza, Marosvásárhelyre. Felépülve ismét kiküldték a frontra.

1944. szeptember 4-én ismét hadi szolgálatra vonult be, egyelőre még Marosvásárhelyre. Ekkor a családból már nemcsak ő szolgálta a hazát, hanem az akkor már okleveles tanítóként Királyhágó közelében fekvő Barátkán tanító legidősebb fia is. Az ő menyasszonya is tanító volt és házasságkötésüket tervezték. (Jegyességüket szétszakította a háború, nem házasodhattak össze.) Középső fia 1944-ben, amint megszerezte a tanítói oklevelét Marosvásárhelyen, szintén behívót kapott.

A hadi eseményeket látva, családjával abban állapodott meg, hogy szükség esetén – felesége induljon vissza leányával és legfiatalabb fiával a Nógrád megyei Kisbárcányba, hogy a háború végén ott találkozzanak.

Nemsokára sor került rá, összecsomagolták értékesebb, legszükségesebb holmijukat, kényelmes lakásukat a házvezetőre bízva (abban a reményben, hogy valaha talán még visszatérhetnek).

Poggyászukat vagonokba rakatva, 1944. szeptember 10-én családját elindította. Vonatjuk utolsó szerelvények között volt, amivel még el lehetett indulni. Utazás közben végig hallani lehetett a közeledő front moraját. Előbb Nagyváradig utaztak, ott rokonok közbenjárásával, a püspöki palotában kaptak ideiglenes szállást.

Mivel a front egyre jobban közeledett, és már Nagyváradon is napirenden voltak a bombázások, nem lehetett arra számítani, hogy otthonukba, Marosvásárhelyre visszatérhessenek, ezért továbbutaztak a csonka ország területére. Ez a „kék-utazás” (vagonban lakva) október 6-ig tartott Budapestig, majd onnan tovább Kisbárcányban kötöttek ki. Az anya leányával, Andrással és István fiával ott vészelte át a front borzalmait, a hadieseményeket és az orosz megszállást.

Később, amikor már befejeződött a második világháború, ott találkozott a család. Az apa 1945. április 7-én érkezett haza a második világhéregéből gyalog, fáradtan, csontig lesóványodva.

Guszt, a legidősebb fiú orosz hadifogságba került, ahonnan három kegyetlen év elszöndvése után, 1947-ben tért haza. Nemsokára Zsúny-pusztára nevezték ki tanítónak.

Bár a család vagyona, az élet munkájának felmutatható eredményei, minden odaveszett, fejenként csupán egy-egy kékításkára való holmi maradt számukra.

Ezt bölcs optimizmusával úgy élte át, mint minden mást (ami egész életében rá jellemző volt). Azzal vigasztalta családját, hogy: „nem baj, mindaz, ami odaveszett, pótolható, – fontos, hogy mindnyájan élünk!”

Amint a helyzet kezdett javulni, Bede-pusztán tanított (az elemi iskola szervezésével őt bízták meg), mellette 1946. január 14-étől körzeti tanulmányi felügyelői teendőket látott el. Abban az időben – mivel semmiféle utazási alkalmatosság nem volt – gyalog járta be a körzetét. Minden gondot és nehézséget, szívós székelyakaratóval békésen, kitűnő szorgalommal látta el.

Szirákon az iskola igazgatóját leváltották, akkor nevezték ki helyére, a 24 tanerős általános iskola igazgatójává 1947 őszén. Világnézeti okok miatt nem lépett be a kommunista pártba, ezért amint elérte a szükséges korhatárt, azonnal kérte nyugdíjaztatását.

Balatonakarattyára költözött, ahol nővére élt.

Nyugdíjasként még tovább dolgozott. Előbb egy nyaralóban, irodai-gondnoki munkát vállalt. Utána a helyi általános iskolában, később egy közeli nagyobb településen tanított, további 10 évig.

Ötven éven át oktatta-nevelte a gyerekeket. Munkájának elismerésül jutalmat, kitüntetések, azok minden lehetséges fokozatát megkapta: 1944-ben Ezüst Diplomát, 1969. szeptember 8-án a Győri Tanítóképzőben Arany Diplomát vett át, 1974. szeptember 9-én pedig Balatonfüreden rendezett ünnepség keretében megkapta a Gyémánt Diplomát is, ahová leromlott állapota miatt már leánya kísérte el.

Idős kora ellenére, mindig voltak céljai. Balatonakarattyán nagy területet vásárolt: egy hatalmas szakadékot (600 négyszögöl); azon emberfeletti fizikai munkával alakította ki házépítésre alkalmas telkét, ahol felépült a ház (*lásd a képen*), ahonnan gyönyörű kilátás nyílt, tiszta időben a Balaton tulsó végéig, Badacsonyig lehetett látni.

Gyengülő alkata ellenére rengeteget dolgozott, nehéz fizikai munkát is. A telek kialakítási munkáknál – nyári szünidőkben – fiai segítettek. Hihetetlen erőfeszítéssel, a házhely melletti hatalmas területet gyümölcsfákkal, bokrokkal, a déli fekvésű részt lépcsőzetes megmunkálással, szőlővel telepítette be.

A nagy gyümölcsösben minden megtermett, nemcsak saját részükre, hanem ebből már az unokáknak is juttatott.

Korát meghazudtolva dolgozott, majd megérhette, hogy az építkezéssel kapcsolatos

kölcsönadósságait kifizesse. Most már nyugodtan élhetett szeretett feleségével, a saját maga által teremtetten békés új otthonában és még néhány éven keresztül élvezhette jól megérdemelt nyugdíjas éveit.

Sajnos, felesége súlyosan megbetegedett. Ő gondozta szeretettel 1971-ben bekövetkezett haláláig. Csendben, nehéz szívvel vált meg tőle, de nem tudta kimutatni, fájdalmát magába zárta. Még mindig dolgozott, – novellákat, kisregényeket írt. Most is mindig szeretettel várta haza gyermekeit, unokáit. Örült a család látogatásának, akik hálásan vették körül, élvezték a felejthetetlenül szép balatoni nyarakat, amelyeket nagypapájuk teremtetten számukra, hogy a tanév elmúlása után itt tölthessék el a vakációt.

Szeretett feleségét hat évvel élte túl. Nem akart megválni a Balatontól, pedig már nehéz volt ott egyedül élnie. Ereje lassan fogyott. Gyermekei aggódva figyelték gyengülő erejét; egyre több egészségügyi gondja akadt, de sohasem panaszkodott. Ha fájt valamije, azzal vigasztalta magát, hogy: „mások sokkal fiatalabb korukban betegeskednek, én nem panaszkodhatom, ha valami bajom van!”

1977. év elején állapota súlyosbodott, úgy hogy nem lehetett már magára hagyni, gondoskodásra, kórházi kezelésre szorult volna. Azonban némi tiltakozása ellenére is, lánya autóval szállította Balassagyarmatra.

Út közben rosszul érezte magát, gyenge volt. Azonban a derült téli időben, az autó ablakából kitekintve, mégis élvezte a ragyogó napsütésben csillogó, hóval borított tájat. Nostalgiaival figyelte az elsuhanó ismerős városokat, hegyeket, amikor Nógrád megyéhez közeledtek.

Hiába élt át korábban nehéz időket ezen a tájon már kétszer is, a régi idő nem múlhatott el nyomtalanul. Akkor még fiatal volt és a haladó idő sok mindent megszépített.

Jól érezte magát családi körben, mert gyermekei és unokái szeretettel vették körül; Budapesten élő fiai gyakran meglátogatták.

Mégis vissza-visszavágyott a Balaton mellé. Sajnos, ezt a kívánságát már nem lehetett teljesíteni. Operáción esett át, gondos ápolásra szorult.

Egyre gyengült, és 1977. március 3-án örök álmra szenderedett, csendesen, ahogy leélte életét.

Megfáradt testének hamvait gyermekei Budapesten a Farkasréti temetőben, Felesége mellé helyezték örök nyugalomra. Sírjára gyermekei a balatoni kertből ültettek virágokat.

Édesapánk életútját Finta Andrással (akkor még élő) testvéremmel együttműködve, 2008. évben állítottuk össze.

Szüleim síremléke Budapesten,
a Farkasréti temetőben

*_**_*

Árad az Ipoly 1.

Jegyzeteim alapján összeállítottam: 2005-ben

NEM MOSTANÁBAN TÖRTÉNT, amiről regélek, akkor 1966-ot mutatott a naptár. Március volt, a hideg gyorsan megre váltott, olvadni kezdett a télen felgyülemlett hó. A közeli Tatra magas hegyeiből lezúduló víz egyre jobban közeledett a csendes folyó felé; a város mellett elhaladó részén mély medréből kilépve, veszéllyel fenyegette a kis települést. Hiába a felkészülés, az előkészületek, a vízár csak jött, minden útjába akadt hordalékot, szennyet, kitépett fákat és ágakat, állatokat és bútorokat görgetve, magával sodorva, zúgva, megállíthatatlanul hömpölygött, félelmet keltve az emberekben.

Máskor a csendesen kanyargó, hazánk északi határfolyója mentén sétálva, a város természetkedvelő közönsége élvezettel csodálta a mély mederben folydogáló vizet, a benne úszkáló halakat.

Az Ipoly-part bizonyos részeit a horgászok előszeretettel látogatták. A folyó mindkét partját dús növényzet szegélyezte, a fűzfák mélyen lenyúló ágait nyaldosta a víz. Az égerfák gyökerei a folyóban fürödtek.

Mindkét parton rét húzódott, egyik oldalán Balassagyarmat, a túloldalon a városnak a Trianonban leszakadt szerves része, Tótgyarmat fekszik, amit most Szlovákgyarmatnak neveznek.

Télen-nyáron sokan szeretnek sétálni a vízparton, ahol mindig tiszta és friss a levegő, mert a szellő vagy a szél a port és füstöt mindig továbbcsöpri a várostól. Mások a kutyáikat vezetik pórázon, vagy futtatják a fák árnyékában.

Minden évszakban felüdülést jelent egy folyóparti séta: télen a befagyott folyó mentén, térdig gázolva a fehér hóban, csupasz fűzfák közelében, a táj szépségében gyönyörködünk, tavasszal a fűzfa barkája díszíti a tájat, és az ébredő természet köti le az oda látogatók figyelmét, nyáron a dús puha pázsiton, árnyas fák alatti séta, ősszel a nyarat búcsúztató természet színei nyújtanak kellemes kikapcsolódást a rohanó világban.

Lakásunktól nem esik messze az Ipoly, ezért én is gyakran sétáltam arra kisgyermekkel a jó levegőn, a legkisebbet még babakocsiban tolva. A két idősebb testvér ott vizsgálódott a növények között, virágot szedtek, nézték a partról a folyóba ugráló békákat és úszkáló halakat, ismerkedtek a fűszálak közt élő bogarakkal.

Az Ipoly folyó általában sekély vize mélyen kanyargós medrében csendesen folydogált. Régebben minden nyáron kijelöltek fürdésre egy folyószakaszt, ahová sokan szívesen családotól jártak. Száraz időben, alacsony vízszintnél kisgyermek a ficáncoltak benne, a nagyobb lurkók mezítláb átgázoltak a túlpartra, előfordult, hogy a határfolyón átléptek a tilosba, „idegen ország” tiltott területére. Nem rossz szándékkal, talán csak véletlenül, de gyakran kellemetlenség támadt belőle, mivel a szolgálatot teljesítő határőrök éberrel vigyáztak a határfolyó mindkét oldalát.

Nem először fordult elő, hogy kiöntött a folyó, ezért most sem jött egészen váratlanul. Tavaszi hóolvadáskor a csendes folyócska sokszor hatalmas és veszélyes folyóvá változott, óriási gondot jelentve a folyóparti településeknek, és a város partközeli lakóinak. Nemcsak a hirtelen tavaszi hóolvadás, hanem a nagyobb esőzések alkalmával, nemcsak az árterületet lepte el, hanem a város Ipoly-part felőli városrészét is fenyegette az árvíz.

A tavaszi hóolvadáskor az Ipoly szinte menetrendszerűen kilépett medréből,⁴⁵ elárasztva réteket, kerteket, part-menti utcákat, az óvárost, a folyóparton sorakozó épületek pincéit és udvarát megtöltötte a piszkos hordalék.

A városvezetősége felkészülten várta az áradatot, most is időben mozgósította az e célra alkalmas szervezeteket: a helyi Határőrséget, Tűzoltóságot, a Polgári védelmi osztagokat, a város vezető-embereit szakembereikkel, a tanácsapparatú szinte valamennyi dolgozóját, és minden épkézláb embert, akire számítani lehetett.

Nagy készülség mellett rendben folytak a mentési munkálatok a folyóparton, az elöntött részeken. Jöttek-mentek a telefonok, nyüzsgött az egész ház, olyan volt, mint a megbolygatott hangyaboly, hasonlóan az elöntött vízparti részek, ahol egymás mellett serénykedtek a város lakói is.

Óránkért kellett az Ipoly régi, láncokkal lezárt, határt jelölő, gyaloghídja melletti mércénél az áradás szintjét ellenőrizni, mivel a mostani, az eddigieknél is nagyobb, pusztító áradás tört a városra, olyan, hogy hiábavalónak bizonyult az ún. „nyúlátakkal” való védekezés. A mentési munkálatok ellenére nemcsak a part menti utcákat öntötte el, hanem feljött egészen a Révész Gábor utcáig, ahol az akkori bank épületének falát nyaldosta.

Mi akkor az utcával szemközt, a Rákóczi út 41. számú épületben laktunk, az ablakból is látni lehetett a piszkos áradatot, a folyó káros tevékenységét, amely már a főutcat is fenyegette. Megteltek a pincék, a partmentén- és a mélyebben fekvő utcák házaiba is beszivárgott a víz, óriási károkat okozva a lakosságnak.

⁴⁵ Megáradt az Ipoly (Ismeretlen szerzőtől)

Hosszú idő telt bele, hogy a víz utánpótlása elapadjon, addig rengeteg munkát, gondot okozott nemcsak a városnak, de a folyópart mentén elterülő falvak lakosságának is.

Szerencsésnek mondható, hogy alig egy éve, tette kész, rátermett ember került a város élére tanácselnökként, aki szívvel-lélekkel látta el feladatát, valóban mindent megtett a városért, amit lehetett azokban a nehéz időkben. Most is, amint leapadt az ár, a legmagasabb fórumokon tett lépéseket annak érdekében, hogy szabályozzák a folyót, nehogy megismétlődjék a pusztítás.

Mozgósította az apparátus szakembereit, fölkereste az országos szervek vezetőit, a parlamentben folyósóbeszélgetéseket, és különféle minisztériumokban tárgyalásokat kezdeményezett annak érdekében, hogy az Ipoly folyónak a várost érintő részét szabályozzák. Elképzelhető, mennyi utanjárást, tárgyalást, munkát igényelt annak véghezvitele, hiszen nemcsak a felettes hatóságokkal, hanem idegen állami szervekkel is egyeztetni kellett, ami később az országhatár kiigazítását is maga után vonta.

Nagy erőfeszítések árán sikerült megnyernie az illetékes fórumokat, és megkezdődtek az országhatár mindkét oldalán az Ipoly szabályozásának óriási munkálatai, a folyó medrének eltérítése úgy tervezve, hogy a város mentén messzebbre kerüljön a beépített résztől. Sikerült elérni, hogy a folyó már 1967 novemberében új medrébe terelve folytatta útját. Ezzel egy időben elkészült az új híd, és a közös csehszlovák-magyar határátkelő állomás épület-együttese.

Az Ipoly szabályozásával a város területet nyert, amit aztán a nemzetközi tárgyalásokat követően máshol kárpótoltak, lévén az Ipoly határfolyó. Még jó, hogy a munkálatok szinte egy év alatt elkészültek, viszont a határ kiigazítása hosszú időbe telt, és csak nemrég történt meg a nemzetközi jóváhagyása.

Balassagyarmat város lakói ennek az embernek köszönhetik, hogy a folyó mellé épített gátak védik a várost az áradásoktól.

Azonban megváltozott a csendes és békés Ipoly-part, mivel nemrég ott épült ki a várost elkerülő új út. Igaz, hogy ezzel a városközpontban lakók megszabadultak a nagy kamion- és egyéb nagy jármű-forgalomtól, azonban a folyó környéke, bája, már nem a régi.

Amikor mostanában kimegyek a folyóhoz, a szabályos mérnöki munkával megépített korszerű útról nézve, nosztalgiával gondolok a környék elmúlt buja és természetes szépségére. Azt azonban nem felejttem el, és lelki szemeim előtt megjelenik az a hatalmas, hömpölygő áradat, ami bennem és mindenkiben félelmet keltett.

_

Asszonynév 1961

1961 Következő fejtegetésem a leánynév-asszonynév használathoz kapcsolódik. Történt egy alkalommal, hogy kórházba kerültem, – már nem is tudom, mivel, talán éppen Attilám születésekor. Az ágyhoz jöttek az irodai alkalmazottak egy táska-írógéppel a fölvételt intézni azokhoz, akik nem mehettek el az irodába.

Hozzám érve, egy fiatal nő kérdezi tőlem az adataimat. Bemondom a nevemet. X-né F Katalin. A nő csak néz rám, mintha nem jól hallaná...

– Férje nevét mondja!

Megismétlem.

– De a férje keresztnévét, ne a lánynevét mondja!

Mondom neki, hogy az nem az én nevem!

Nem érti...

Elkértem tőle a gépet, és magam beírtam a nevemet.

Láttam rajta, még most sem érti, hogy nem Jánosné, Istvánné, vagy Sándorné vagyok...

Hogy mik történnek?

Autós kalandok

1. A kuplung

HÁRMAN VOLTUNK NŐK az autóvezetési tanfolyamon sok fiatal fiú között, akik már mind konyítottak valamit az autó szerkezetéhez, többen – úgy-ahogy – a vezetéshez is, mi „lányok” teljesen kezdők voltunk. Nekem egyébként sem volt különösebb érzésem a technikai dolgok iránt, nem tudtam, mi van az autó motorterében, és arról, hogy az a sok alkatrész, vezeték, műtűr mi célt szolgálhat. Eddig egyébként sem érdekelt, hogy működik egy ilyen masina.

A műszaki foglalkozásokon két fiatal nő között ültem. Egyik órán az elméleti oktatónk a kuplungról magyarázott, sejtésünk se volt róla, mi lehet az. Figyelni sem tudtunk az előadóra, egész óra azzal telt, hogy végiglapoztuk a vastag műszaki könyvet, a tartalomjegyzéket, sehol nem találtuk.

Az óra végén derült ki, miért. Megkérdeztük az oktatót, hol található a könyvben? Közölte az oldalszámot, ahol vastag betűkkel nyomtatva olvashattuk: TENGELYKAPCSOLÓ! Csodálkozva néztünk össze, és azt válaszoltuk, hogy mi a kuplungot, nem a tengelykapcsolót kerestük.

A fiúk kinevettek bennünket, hogy még azt sem tudjuk, mi a kuplung!

Valóban nem tudtuk.

Autós kalandok

2. Nőnap jókívánság

MÁR NYUGDÍJBAN VOLTAM, ha a férjem kiszállásra ment, gyakran vittem autóval, munkahelyének engedélyével fizették a költségeket. Amikor éppen Pesten volt hivatalos ügye, oda is én fuvaroztam. Ilyenkor meglátogattam valamelyik gyermekem családját. Most ügyeit befejezve, lányomhoz készültünk az Amerikai útra. Újpesten, az egyik piros lámpa előtt várakoznom kellett. Egyszer nagy csattanás, valaki nekem jött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, ill. az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott.

Megijedtem. A sofőr kiszállt, azonnal bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccnásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket. Bekanyarodtunk egy mellékutca.

A kocsiból kiszállt három egyenruhás tiszt, hozzám jöttek, *bemutakoztak, bocsánatot kértek, s egyben Nőnap alkalmából minden jót kívántak...* Magamban gondoltam: már megvan! – Az autó utasai a Kecskeméti Polgári Védelem tisztjei voltak. A sofőr szabadkozott, hogy 20 éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele, – valahogy most elkalandozott. Ilyen is történik néha!

Kitöltöttük a nyomtatványokat, megnéztük a kocsit, hátul a bal oldali lámpa tört össze, s nem tudtam kinyitni a csomagtartót. Na, gondoltam, ott van 50 tojás, amit lányomnak viszek, vajon épségben maradtak-e? – Majd meglátjuk, ha odaérünk a Klinikára. Nehéz volt vezetni a nagy forgalomban, mert csak menet közben vettem észre, hogy a bal hátsó index se működik, ezért a lenyitott ablakon a kezemmel integettem, amikor balra kellett kanyarodnom.

Megúsztuk, odaértünk az Amerikai útra. A Klinikán kértünk segítséget, kinyitották a csomagtartót. Legnagyobb csodálkozásomra a tojások is megúszták épségben az ütközést. Kipakoltuk a többi holmit is, aztán hazafelé egy vendéglőben megebédeltük, majd kerestünk egy szerelő műhelyet, ahol kijavították a hibákat. A kárt a biztosító fizeti, amit otthon kell intéznem.

Autós kalandok

Kuplung, Kezdők az országúton

AUTÓZÁS KÖZBEN – csakúgy, mint mások – én is kerültem szorult helyzetekbe, nekem is voltak olyan találkozásaim, élményeim, amelyekre mindig emlékezni fogok. De a megtörtént eseteknél nem akarom magam mentegetni, mindig, a tényeket józanul nézve látom az eseményeket.

Beiratkoztam autóvezetési tanfolyamra. Irodából hazaérkezve, egész őszön szorgalmasan tanultam, – a tanfolyam áthúzódott a következő évre. Sajnos, akkor csak a műszaki témára kaptunk könyvet, a KRESZ-t csak jegyzetekből és tesztlapokból gyakoroltuk, mivel éppen módosítás előtt állt.

Kuplung. A csoportban sok fiatal fiú között csak hárman voltunk nők. Tanulás közben érdekes esetek fordultak elő. A fiúk mind konyítottak valamit az autó szerkezetéhez, többen – úgy-ahogy – a vezetéshez is, mi „lányok” viszont mind kezdők voltunk. Ráadásul nekem sosem volt különösebb érzésem a technikai dolgok iránt.

Fogalmam sincs arról, mi van az autó motorterében és máshol, és az a sok alkatrész, vezetékek, műtűr mi célt szolgálhat. Hivatali beosztásom miatt gyakran utaztam gépkocsival, de azt sofőr vezette, s engem igazán nem érdekelt, hogy működik egy ilyen masina.

A műszaki foglalkozásokon két fiatal nő között ültem. Egyik órán az elméleti oktatónk a kuplungról magyarázott, sejtésünk se volt róla, mi lehet az. Keresni kezdtük a vastag könyvben ezt a címet. Az egész óra azzal telt el, hogy lapoztuk a könyvet, figyelni se tudtunk az előadóra.

Hiábavaló volt minden igyekezetünk, sehol nem találtuk. Végignéztük a tartalomjegyzéket, ilyen nem szerepelt benne. Az óra végén derült ki, miért. Megkérdeztük az oktatót, hol található a könyvben a mai anyag?

Közölte az oldalszámot, ahol vastag betűkkel nyomtatva olvashattuk:

TENGELYKAPCSOLÓ! Csodálkozva néztünk össze, és azt válaszoltuk, hogy mi a kuplungot, s nem a tengelykapcsolót kerestük. A fiúk kinevettek bennünket, hogy még azt sem tudjuk, mi a kuplung! Valóban nem tudtuk.

Kezdők az országúton. Nem valószínű, hogy friss jogosítvány birtokában mindenki jól vezeti járgányát. Kezdetben velem is történt néhány eset, ezek tanulságait saját érdekemben jól agyamba véstem. Lányom nemsokára utánam vizsgázott, – annyival előnyben volt velem szemben, hogy a fővárosban, én vidéken tanultam vezetni, – ezen kívül ő ügyesebb, én kicsit bátrabb voltam nála.

Első autónk egy fehér Wartburg volt (Warbicseknek becéztük). Elhatároztuk, hogy az országúton gyakoroljuk a vezetéskészséget. Szabadságát itthon töltötte, én dolgoztam. Aggódott azért, hogy jön ki a garázból, és az alig fél kilométer távolságra eső irodáig – hogy jut el egymagában? Megnyugtattam, hogy a folyópart melletti csendes úton talán nem is találkozunk gépkocsival, ezért jöjjön csak bátran elélem! A megbeszélt időben a nyitott ablaknál hallom jelzését – mivel a parkoló épp’ ott volt – tehát épségben idetalált.

E csöndes délután – munkaidő végeztével – ketten nekivágtunk csak úgy, cél nélkül, hogy tegyünk néhány kilométert városon kívül. Átvettem tőle a volánt, majd hazafelé meg ő vezet. Kérve a városból, járművel alig találkoztunk. Csupán az volt számunkra a bökkenő, hol fogunk visszafordulni?

Már elhagyunk egy, majd a következő falut is. Többször meg akartunk fordulni, de mindig akkor vettük észre a lehetőséget (pl. egy bekötő utat), mikor már elhaladtunk mellette. Kétjegyű számmal jelzett úton mégsem akartunk Y-fordulóval bajlódni – *még útakadályt idéznénk elő* a fordulással! Megtettünk 25 kilométert, még mindig nem találtunk alkalmas helyet. Azzal vigasztaltam lányomat: nem baj, ha addig nem is, majd Budapesten, a Nagy-körúton (fordulás nélkül) tudunk visszakanyarodni!

Rétság előtt az országhatár felé vezető út elején terjedelmes parkoló van. Végre! Befordultam, leálltunk. Az óriási izgalmat kipihentük, majd átadtam a volánt lányomnak és indultunk hazafelé, otthon minden baj nélkül beálltunk a garázsba, de ez utóbbi feladatot már én végeztem el. Ugyanis keskeny hely van a garázssor előtt, nem lehet csak úgy egy fordulattal bejutni, a garázskapu is keskenyebb, mint az előzőé volt. Ráadásul az egyik oldalfalnál végig polcok vannak, szűk a hely, a kocsiját is csak balról lehet kinyitni a kiszálláshoz.

Korábban már én is kerültem olyan helyzetbe, hogy alig bírtam kijutni a garázból. Ugyanis előtte nem én álltam be előremenetben, ahogy megszoktam, a kormány sem állt a szokásos helyzetben.

Ezért amikor lassan elindítottam az autót, s kezdtem vele farolni, éreztem, hogy baj lesz, mert a kocsij jobb hátsó részével már súroltam a fémpolcot. Elöl semmi hely, nem tudom, ilyenkor mit kellene tenni, leállítottam a motort, s kinéztem, kitől kérhetek segítséget? A közeli garázs autószerelőjével találkoztam, őt kértem meg, próbáljon kimenteni. Sikertelenül, de neki se könnyen, s bizony az új gépkocsin csúnya horzsolások keletkeztek.

Én is csak több gyakorlás után értem el, hogy simán bejussak. Később aztán már mások elismerését is kiérdemeltem, akik kisebb kocsival többet bajlódtak, – míg én – a hosszú Wartburgommal könnyedén vettem az akadályt. Nos, a lányom ezt tudva, most nem akart bemenni vele, ezért vettem át a kormányt e művelet végrehajtásához.

Nőnap kaland. Akkor már nyugdíjban voltam, s ha férjem kiszállásra ment, gyakran vittem autóval, munkahelyének engedélyével fizették a költségeket. Amikor éppen Pesten volt hivatalos ügye, oda is én fuvaroztam.

Ilyenkor meglátogattam valamelyik gyermekem családját. Most ügyeit befejezve, lányomhoz készültünk az Amerikai útra. Újpesten, az egyik piros lámpa előtt várakoznom kellett.

Egyszer nagy csattanás, valaki nekem jött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, ill. az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott. Megijedtem.

A sofőr kiszállt, azonnal bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccanásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, ezért megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket.

Bekanyarodtunk egy mellékutca. A kocsiból kiszállt három egyenruhás tiszt, hozzám jöttek, *bemutatkoztak, bocsánatot kértek, s egyben a „Nemzetközi Nőnap” alkalmából minden jót kívántak...* Magamban gondoltam: a jókívánság teljesült, csak visszafelé sült el! – Az autó utasai a Kecskeméti Polgári Védelem tisztjei voltak.

A sofőr szabadkozott, hogy 20 éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele, – valahogy most elkalandozott. Hát, – ilyen is történik néha!

Kitöltöttük a nyomtatványokat, megnéztük a kocsit, hátul a bal oldali lámpa tört össze, s nem tudtam kinyitni a csomagtartót.

Na, gondoltam, ott van 50 tojás, amit lányomnak viszek, vajon épségben maradtak-e? – Majd meglátjuk, ha odaérünk a Klinikára.

Nehéz volt vezetni a nagy forgalomban, mert csak menet közben vettem észre, hogy a bal hátsó index se működik, ezért a lenyitott ablakon a kezemmel integettem, amikor balra kellett kanyarodnom.

Megúsztuk, odaértünk az Amerikai útra. A Klinikán kértünk segítséget, kinyitották a csomagtartót.

Legnagyobb csodálkozásomra a tojások is megúszták épségben az ütközést.

Kipakoltuk a többi holmit is, aztán hazafelé egy vendéglőben megebédeltük, majd kerestünk egy szerelő műhelyet, ahol kijavították a hibákat. A kárt a biztosító fizeti, amit otthon kell intézнем.

Kalandom a részekkel vagy találkoztam a józan lovakkal!

VERŐFÉNYES TAVASZI VASÁRNAP útnak indultunk, – szülőfalumba akartam látogatni. Eleinte még ráhagytam a férjemre, válassza ki térképen az útvonalat. Jobb is, ha elfoglalja magát, velem kevesebbet foglalkozik. Ő azonban csak a „toronyirányt” nézi, nem az út minőségét, és késve jelzi, ha kanyarodni kell. Most is Nógrád megye erdős-hegyes, árkon-bokron keresztülvezető, kanyargós útjait választotta.

Igaz, szép tájon, hűs erdőkön keresztül autóztunk, de kegyetlen rossz minőségű keskeny úton: hol erős magaslatokra föl, hol meredek lejtőkön le, néhány kilométer távolságon belül apró falvakon át, ahol nemcsak az emberek, de tehenek, tyúkok, kutyák épségére kellett vigyázni. Ezért sem üzemanyaggal, se idővel nem takarékoskodtunk.

Amikor *végre* kiértünk a 21-es útra, mindjárt könnyebb volt vezetni. A gyér forgalmat kihasználva, négyesbe kapcsoltam, élveztem a sebességet. Egyszer csak szól: – Itt, itt fordulj balra!

Igen ám, de az „itt” máris itt volt! Indexeltem, próbáltam fékezni, hátha be tudom venni az éles kanyart. Azonban ilyen sebességgel – kellő rutin nélkül – nem sikerült az úton tartanom az autót. Ezer szerencse, hogy a kanyaron túl sekély árok húzódott, a jobb első kerékkel becsúsztam oda.

Azt se tudtam hirtelen, hogy ilyen helyzetben nem szabad azonnal ellenkező irány felé kormányozni –, de én azt tettem.

A hirtelen kormányzás miatt ismét az úton találtam magam, átlépve a felező vonalat. S jaj, nekem, éppen akkor jön szembe egy parasztszekér (vasárnap lévén) megrakva hat részeggel –, akik hangosan kurjongatva, vészesen közeledtek felénk. Figyelmem rájuk szegeződött, s bár fékeztem, mégsem tudtam elkerülni az ütközést.

Rettenetes csattanás után amint körülnézek, a két ló a hátsó lábain áll, első lábukkal ott kalimpálnak fölöttünk a levegőben... számomra mérhetetlenül hosszú ideig, pedig mindez pillanatok alatt zajlott le.

Behunytam a szemem, gondoltam: itt már nincs mit tenni.

Az történt ugyanis, hogy én az ijedtségtől –, ők a meglepetéstől, – na meg az ital hatására – nem álltunk hivatásunk magaslatán.

Az egész társaságban csak a lovak voltak urai a helyzetnek! Ösztönösen érezték, mit kell, vagyis mit nem szabad tenni!

Még gyermekkoromban Apámtól hallottam, hogy a ló intelligenciája annyira terjed, hasonló helyzetben nem lép rá emberre.

Ez most beigazolódott. Ugyanis a lovak tőlünk ellenkező irányba, az úttest szélére rántották a rudat, vele a szekeret részeg utasaival együtt, – ezért nem zuhantak ránk.

Kezdtem kicsit magamhoz térni, körülnéztem: Alig hittem el, de se nekem, se férjemnek semmi bajunk nem történt. Az ütközés megállította az autót.

Leállítottam a motort, miközben a szekeresek kerültek az útnak az ellenkező oldalán húzódó árokba, gyorsan kiszálltam az autóból, odamentem hozzájuk, akik szép sorban leugráltak a szekérről – mindnyájunk szerencséjére, a sekély árokba estek.

Az ijedtségen túl mindnyájan teljes épségben.

Kicsit később a fogat vezetője amolyan igazi nógrádi cikornyás káromkodásba kezdett, hogy tönkrement a kocsija! Ami ugyan nem volt igaz, később derült ki, hogy csupán a rúd repedt meg, amivel minden baj nélkül haza tudtak menni.

Magamban hálát adtam a Teremtőnek, hogy mindenki épségben megúsza.

Mivel a fogat vezetője ravasz észjárásával kezdte fájlalni a fejét, majd végtagjait, felajánlottam – ha nem tudunk megegyezni, hogy a CASCO alapján minden kárukat megtérítsem – akkor a szemben levő major telefonján helyszínelő rendőröket hívok.

Abban az időben a KRESZ szerint csak Ötvenezer forint feletti anyagi kár, vagy komolyabb sérülés esetén volt kötelező a helyszínelés.

Mindnyájan jobban jártunk volna, ha ebben maradunk, de beláttam, jobb, ha hívom a rendőrséget.

Bementem a közeli épületbe, s kértem, hogy telefonálhassak. Kijöttek a helyszínelők, azonban udvariasságuk ellenére nem úsztuk meg büntetés nélkül. A motorházat megnyomta a fogat rúdja, magam nem boldogultam vele, a rendőr segített beindítani az autót. Aztán rokkant járművemet valahogy lépésben elvezéreltem egy közeli gyárig. Arra kértem az öröket, hogy a zárt udvarban hagyhassam az autót.

Segítséget adtak, mi pedig a legközelebbi autóbusz-megállóhoz gyalogoltunk, onnan előbb Salgótarjánba, majd átszállva, hazajöttünk.

Másnap a szerelővel együtt magam mentem az autóért, aki percek alatt elsősegélyt nyújtott a sérült autónak, mindjárt hazaindult a saját kocsiján; ajánlotta, hogy lassan vezessek. Ezért – hogy *ne fájjon szegény Warbicseknek*, – nyugodt tempóban, lassan. döcögve értem haza, illetőleg egyenesen a szerelő-műhelybe.

Egy hét alatt rendbe tették, olyan lett, mint új korában.

Kollégáim azon csodálkoztak, hogy mertem karambol után másnap hazavezetni az autót, – ráadásul még ezután – nem félttem beülni a kocsiba! Nekem ilyesmi meg se fordult a fejemben.

De az a statisztika, amit akkor nemrég' olvastam, bizony többször eszembe jutott: Az, hogy új vezetők közül sokan az első két évben karamboloznak. Nos, én is közéjük tartozom. Azt a tanulságot azonban levontam, hogy kicsit csökkentettem a sebességen, mert nagyon merészen hajtottam addig.

Óvatosabb lettem, s főleg férjem jelzéseire jobban figyeltem – olyan értelemben, hogy nem kell mindig rá hallgatnom!

Most is jobb lett volna egyenesen továbbmenni és alkalmas helyen visszafordulva, lassú tempóban közelíteni meg az éles kanyart.

A fogat vezetője jelentkezett Pásztón a kórházban, ahol megvizsgálták.

Amikor felkerestem, érdeklődésemre az orvos azt mondta, semmi baja nem történt az illetőnek, – aminek nagyon örültem. Az volt a véleménye, hogy hasznot akart húzni a dologból.

Őt megbírságolták ittás vezetésért, tőlem meg a felezővonal átlépése miatt 3 hónapra bevonták a vezetői engedélyt.

Fellebbezésem alapján felére csökkentették az időt. Több évtizedes vezetésem során ezután nem karamboloztam, de néhány gyakorlott vezető többször okozott kárt az általam vezetett autókban.

Országúti kalandom részegekkel,

és józan lovakkal, kissé bővített formában

EGY VERŐFÉNYES TAVASZI VASÁRNAP útnak indultunk, – szülőfalumba akartam látogatni. Eleinte még ráhagytam a férjemre, válassza ki térképen az útvonalat. Jobb is, ha elfoglalja magát, legalább kevesebbet foglalkozik velem. Ő azonban csak a „toronyirányt” figyeli, nem az út minőségét, és késve jelzi, ha kanyarodni kell. Most is Nógrád megye erdős-hegyes, árkon-bokron keresztülvezető, kanyargós útjait választotta. Igaz, szép tájon, hűs erdőkön keresztül autóztunk, de kegyetlen rossz minőségű keskeny úton: hol erős magaslatokra föl, hol meredek lejtőkön le, néhány kilométer távolságon belül apró falvakon át, ahol nemcsak az emberek, de tehenek, tyúkok, kutyák épségére kellett vigyázni. Ezért sem üzemanyaggal, se idővel nem takarékoskodtunk.

Amikor *végre* kiértünk a 21-es útra, mindjárt könnyebb volt vezetni. A gyér forgalmat kihasználva, négyesbe kapcsoltam, élveztem a sebességet.

– Itt, itt fordulj balra! – szól rám hirtelen.

Igen ám, de az „itt” máris itt volt! Indexeltem, próbáltam fékezni, hátha be tudom venni az éles kanyart.

Azonban ilyen sebességgel – kellő rutin nélkül – nem sikerült az úton tartanom az autót. Ezer szerencse, hogy a kanyaron túl sekély árok húzódott, a jobb első kerékkel becsúsztam oda. Azt se tudtam hirtelen, hogy ilyen helyzetben nem szabad azonnal ellenkező irány felé kormányozni –, de én azt tettem.

A hirtelen kormányzás miatt ismét az úton találtam magam, átlépve a felező vonalat.

S jaj, nekem, éppen akkor jön szembe egy parasztszekér (vasárnap lévén) megrakva hat részeggel –, akik hangosan kurjongatva, vészesen közeledtek felénk. Figyelmem rájuk szegeződött, s bár fékeztem, mégsem tudtam elkerülni az ütközést.

Rettenetes csattanás után amint körülnézek, a két ló a hátsó lábain áll, első lábukkal ott kalimpálnak fölöttünk a levegőben... számomra mérhetetlenül hosszú ideig, pedig mindez pillanatok alatt zajlott le. Behunytam a szemem, gondoltam: itt már nincs mit tenni.

Az történt ugyanis, hogy én az ijedtségtől –, ők a meglepetéstől, – na meg az ital hatására – nem álltunk hivatásunk magaslatán. *Az egész társaságban csak a lovak voltak urai a helyzetnek!* Ösztönösen érezték, mit kell, vagyis mit nem szabad tenni!

Még gyermekkoromban hallottam, hogy a ló intelligenciája annyira terjed, hasonló helyzetben nem lép rá emberre. Ez most beigazolódott. A lovak ugyanis tőlünk ellenkező irányba, az úttest szélére rántották a rudat, meg a szekeret, részeg utasaival együtt, – ezért nem zuhantak ránk.

Kezdem kicsit magamhoz térni, körülnéztem: Alig hittem el, de se nekem, se férjemnek semmi bajunk. Az ütközés az autót megállította. Leállítottam a motort, miközben a szekeresek kerültek az út ellenkező-oldalán húzódó árokba.

Gyorsan kiszálltam az autóból, odamentem hozzájuk, akik szép sorban leugrálnak a szekérről – mindnyájunk szerencséjére, a sekély árokba, – az ijedtségen túl teljes épségben.

Kicsit később a fogat vezetője amolyan igazi nógrádi cikornyás káromkodásba kezdett, hogy tönkrement a kocsija!

Ami ugyan nem volt igaz, később derült ki, hogy csupán a rúd (alig) megrepedt, amivel minden baj nélkül haza tudtak menni. Magamban hálát adtam a Teremtőnek, hogy mindenki épségben megúszta.

Mivel a fogat vezetője ravasz észjárásával kezdte fájlalni a fejét, majd végtagjait, fölajánlottam – ha nem tudunk megegyezni, hogy a CASCO alapján minden kárunkat megtérítsem – akkor a szemben levő major telefonján helyszínelő rendőröket hívok.

Abban az időben a KRESZ szerint csak Ötvenezer forint fölötti anyagi kár, vagy komolyabb sérülés esetén volt kötelező a helyszínelés. Azt hiszem, mindnyájan jobban jártunk volna, ha ebben maradunk.

Akkor még nem voltak mobiltelefonok, ezért bementem a közeli házba, ahol megengedték, hogy telefonáljak a rendőrségre. Hamar megérkeztek, de helyszínelők udvariassága ellenére nem úsztuk meg büntetés nélkül.

A motorházat megnyomta a fogat rúdja, magam nem boldogultam vele, a rendőr segített beindítani az autót. Aztán rokkant járművemet valahogy lépésben elvezéreltem egy közeli gyárig. Arra kértem az öröket, hogy a zárt udvarban hagyhassam a kocsit. Segítséget adtak, mi pedig a legközelebbi autóbusz-megállóhoz gyalogoltunk, s onnan előbb Salgótarjánba, majd átszállva, hazajöttünk.

Másnap a szerelővel együtt magam mentem az autóért, aki percek alatt elsősegélyt nyújtott a sérült autónak. Ő máris hazaindult saját kocsiján, ajánlotta, hogy lassan vezessek. Ezért – hogy *ne fájjon szegény Warbicseknek*, – nyugodt tempóban, lassan- döcögve értem haza, illetőleg egyenesen a szerelő-műhelybe. Egy hét alatt rendbe tették, olyan lett, mint új korában.

Kollégáim azon csodálkoztak, hogy mertem karambol után másnap hazavezetni az autót, – ráadásul még ezután – nem félek beülni a kocsiba! Nekem ilyesmi meg se fordult a fejemben. De az a statisztika, amit akkor nemrég’ olvastam, bizony többször eszembe jutott: Az, hogy új vezetők közül sokan az első két évben karamboloznak. Nos, én is közéjük tartozom.

A tanulságot azonban levontam, hogy kicsit csökkentettem a sebességen, mert nagyon merészen hajtottam addig. Óvatosabb lettem, s főleg férjem jelzéseire jobban figyeltem – olyan értelemben, hogy nem kell mindig rá hallgatnom! Most is jobb lett volna egyenesen továbbmenni, és alkalmas helyen visszafordulva, lassú tempóban közelíteni meg a kanyart.

A fogat vezetője jelentkezett Pásztón a kórházban, ahol megvizsgálták. Mikor fölkerestem, érdeklődésemre az orvos azt mondta, semmi baja nem történt az illetőnek, – aminek nagyon örültem. Az volt a véleménye, hogy hasznót akart húzni a dologból. Őt megbírságolták ittas vezetésért, tőlem meg a felezővonal átlépése miatt 3 hónapra bevonták a vezetői engedélyt. Fellebbezésem alapján felére csökkentették az időt. Több évtizedes vezetésem során ezután nem karamboloztam, de néhány gyakorlott vezető többször okozott kárt az általam vezetett autókban.

Autós kaland Nőnapon (5)

MÁR NYUGDÍJAS VOLTAM, s ha férjem kiszállásra ment, gyakran elvittem autóval, ha kiszállásra ment; a munkahelyének engedélyével fizették a költségeket. Amikor éppen Pesten volt hivatalos ügye, oda is én fuvaroztam. Ilyenkor meglátogattam valamelyik gyermekem családját. Most ügyeit befejezve, lányomhoz készültünk az Amerikai útra.

Újpesten, az egyik piros lámpa előtt várakoznom kellett. Egyszer nagy csattanás, valaki nekem jött. Hátra nézek, egy fekete Volga áll mögöttem, ill. az én kocsim állította meg, mert a vezetője úgy látszik, elbámészkodott.

Megijedtem. A sofőr kiszállt, azonnal bekopogott az ablakomon, elnézést kért a koccnásért. Közben a lámpa zöldre váltott, nem lehetett feltartani a forgalmat, megbeszéltük, hogy csendesebb helyen tárgyaljuk meg a teendőket. Bekanyarodtunk egy mellékutcába.

A kocsiból kiszállt három egyenruhás tiszt, hozzám jöttek, *bemutakoztak, bocsánatot kértek, s egyben Nőnap alkalmából minden jót kívántak*.. Magamban gondoltam: már megvan! – Az autó utasai a Kecskeméti Polgári Védelem tisztjei voltak.

A sofőr szabadkozott, hogy 20 éve balesetmentesen vezet (hivatásos vezető), de még ilyen nem történt vele, – valahogy most elkalandozott. Hát, – ilyen is történik néha!

Kitöltöttük a nyomtatványokat, megnéztük a kocsit, hátul a bal oldali lámpa tört össze, s nem tudtam kinyitni a csomagtartót. Na, gondoltam, ott van 50 tojás, amit lányomnak viszek, vajon épségben maradtak-e? – Majd meglátjuk, ha odaérünk a Klinikára.

Nehéz volt vezetni a nagy forgalomban, mert csak menet közben vettem észre, hogy a bal hátsó index se működik, ezért a lenyitott ablakon a kezemmel integettem, amikor balra kellett kanyarodnom.

Megúsztuk, odaértünk az Amerikai útra. A Klinikán kértünk segítséget, kinyitották a csomagtartót. Legnagyobb csodálkozásomra a tojások is megúszták épségben az ütközést. Kipakoltuk a többi holmit is, aztán hazafelé egy vendéglőben megebédeltük, majd kerestünk egy szerelő műhelyet, ahol kijavították a hibákat. A kárt a biztosító fizeti, amit otthon kell intéznem.

Országúti kalandom részegekkel,

és józan lovakkal⁴⁶
(Napvilághoz föltéve)

VERŐFÉNYES TAVASZI VASÁRNAS útnak indultunk, – szülőfalumba akartam látogatni. Eleinte még ráhagytam a férjemre, válassza ki térképen az útvonalat. Jobb is, ha elfoglalja magát, legalább kevesebbet foglalkozik velem. Ő azonban csak a „toronyirányt” nézi, nem az út minőségét, és késve jelzi, ha kanyarodni kell. Most is Nógrád megye erdős-hegyes, árkon-bokron keresztülvezető, kanyargós útjait választotta. Igaz, szép tájon, hűs erdőkön keresztül autóztunk, de kegyetlen rossz minőségű keskeny úton: hol erős magaslatokra föl, hol meredek lejtőkön le, néhány kilométer távolságon belül apró falvakon át, ahol nemcsak az emberek, de tehenek, tyúkok, kutyák épségére kellett vigyázni. Ezért sem üzemanyaggal, se idővel nem takarékoskodtunk. Amikor *végre* kiértünk a 21-es útra, mindjárt könnyebb volt vezetni. A gyér forgalmat kihasználva, négyesbe kapcsoltam, élveztem a sebességet.

– Itt, itt fordulj balra! – szól rám hirtelen. Igen ám, de az „itt” máris itt volt! Indexeltem, próbáltam fékezni, hátha be tudom venni az éles kanyart. Azonban ilyen sebességgel – kellő rutin nélkül – nem sikerült az úton tartanom az autót. Ezer szerencse, hogy a kanyaron túl sekély árok húzódott, a jobb első kerékkel becsúsztam oda. Azt se tudtam hirtelen, hogy ilyen helyzetben nem szabad azonnal ellenkező irány felé kormányozni –, de én azt tettem. A hirtelen kormányzás miatt ismét az úton találtam magam, átlépve a felező vonalat. S jaj, nekem, éppen akkor jön szembe egy parasztszekér (vasárnap lévén) megrakva hat részeggel –, akik hangosan kurjongatva, vészesen közeledtek felénk. Figyelmem rájuk szegeződött, s bár fékeztem, mégsem tudtam elkerülni az ütközést.

Behunytam a szemem, gondoltam: itt már nincs mit tenni.

---

⁴⁶ Ezt a példányt tettem föl a Napvilág Íróklubhoz.

Rettenetes csattanás után amint körülnézek, a két ló a hátsó lábain áll, első lábukkal ott kalimpálnak fölöttünk a levegőben... számomra mérhetetlenül hosszú ideig, pedig mindez pillanatok alatt zajlott le. Ugyanis az történt, hogy én az ijedtségtől –, ők a meglepetéstől, – na meg az ital hatására – nem álltunk hivatásunk magaslatán. *Az egész társaságban csak a lovak voltak urai a helyzetnek!* Ösztönösen érezték, mit kell, vagyis mit nem szabad tenni!

Még gyermekkoromban hallottam, hogy a ló intelligenciája annyira terjed, hasonló helyzetben nem lép rá emberre. Ez most beigazolódott. A lovak ugyanis tőlünk ellenkező irányba, az úttest szélére rántották a rudat, meg a szekeret, részeg utasaival együtt, – ezért nem zuhantak ránk.

Keztem kicsit magamhoz térni, körülnéztem: Alig hittem el, de se nekem, se férjemnek semmi bajunk. Az ütközés az autót megállította. Leállítottam a motort, miközben a szekeresek kerültek az út ellenkező oldalán húzódó árokba. Gyorsan kiszálltam az autóból, odamentem hozzájuk, akik szép sorban leugrálnak a szekérről – mindnyájunk szerencséjére, a sekély árokba, – az ijedtségen túl teljes épségben. Kicsit később a fogat vezetője amolyan igazi nógrádi cikornyás káromkodásba kezdett, hogy tönkrement a kocsija! Ami ugyan nem volt igaz, később derült ki, hogy csupán a rúd repedt meg, amivel minden baj nélkül haza tudtak menni. Magamban hálát adtam a Teremtőnek, hogy mindenki épségben megúszta.

Mivel a fogat vezetője ravasz észjárásával kezdte fájlalni a fejét, majd végtagjait, följárlottam – ha nem tudunk megegyezni, hogy a CASCO alapján minden kárunkat megtérítsem – akkor a szemben levő major telefonján helyszínelő rendőroket hívok. Abban az időben a KRESZ szerint csak Ötvenezer forint fölötti anyagi kár, vagy komolyabb sérülés esetén volt kötelező a helyszínelés.

Mindnyájan jobban jártunk volna, ha ebben maradunk. A helyszínelő udvariassága ellenére nem úsztuk meg büntetés nélkül. A motorházat megnyomta a fogat rúdja, magam nem boldogultam vele, a rendőr segített beindítani az autót. A rokkant járművemet valahogy lépésben elvezéreltem egy közeli gyárig. Arra kértem az őroket, hogy a zárt udvarban hagyhassam a kocsit. Segítséget adtak, mi pedig a legközelebbi autóbusz-megállóhoz gyalogoltunk, s onnan előbb Salgótarjánba, majd átszállva, hazajöttünk.

Másnap a szerelővel együtt magam mentem az autóért, aki percek alatt elsősegélyt nyújtott a sérült autónak. Ő máris hazaindult saját kocsiján, ajánlotta, hogy lassan vezessek. Ezért – hogy *ne fájjon szegény Warbicseknek*, – nyugodt tempóban, lassan- dőcögve értem haza, illetőleg egyenesen a szerelő-műhelybe.

Egy hét alatt rendbe tették, olyan lett, mint új korában.

Kollégáim azon csodálkoztak, hogy mertem karambol után másnap hazavezetni az autót, – ráadásul még ezután – nem félek beülni a kocsiba! Nekem ilyesmi meg se fordult a fejemben. De az a statisztika, amit akkor nemrég’ olvastam, bizony többször eszembe jutott: Az, hogy új vezetők közül sokan az első két évben karamboloznak. Nos, én is közéjük tartozom. Azt a tanulságot azonban levontam, hogy kicsit csökkentettem a sebességen, mert nagyon merészen hajtottam addig. Óvatosabb lettem, s főleg férjem jelzéseire jobban figyeltem – olyan értelemben, hogy nem kell mindig rá hallgatnom! Most is jobb lett volna egyenesen továbbmenni, és alkalmas helyen visszafordulva, lassú tempóban közelíteni meg a kanyart.

A fogat vezetője jelentkezett Pásztón a kórházban, ahol megvizsgálták. Mikor fölkerestem, érdeklődésemre az orvos azt mondta, semmi baja nem történt az illetőnek, – aminek nagyon örültem. Az volt a véleménye, hogy hasznat akart húzni a dologból. Őt megbírságolták ittas vezetésért, tőlem meg a felezővonal átlépése miatt 3 hónapra bevonták a vezetői engedélyemet. Fellebbezésem alapján felére csökkentették az időt.

Több évtizedes vezetésem során ezután nem karamboloztam, de néhány gyakorlott vezető többször okozott kárt az általam vezetett autókban.

Tájékoztatásul megjegyzem: ABC-szerint, Attiláról szóló hosszabb-rövidebb történetek következnek. A legelső kötetem róla szól, amely megjelent a Napvilág Íróklub DIGI-kötetek szerkesztésében. Onnan is áttéve az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár „polca” internetes oldalra, lásd:

www.mek.oszk.hu oldalát. Címe: Gyermekem, Attila, belépés Finta Kata írói néven.

Ebből a kötetből itt is bemutatok néhány rövid történetet:

* * *

Attila 1. Gyermekem Igaz története, rövid változat

ELŐRELÁTHATÓ GONDOK MIATT orvosom, jelenlegi állapotom megszakítását ajánlotta. Én azonban vallási és érzelmi okból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. aki két egészséges gyermekem után 1961. február 11-én, császárműtéttel született. Akkor nem volt gyēs, családi gondok miatt nem maradhattam vele otthon.

Bölcsödében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá. Fogékony volt a fertőzésekre, gyakran belázasodott. Három asszony felváltva járt hozzánk, mert nekem mennem kellett az irodába. Alig múlt két éves, tavaszon ki kellett venni a manduláját. Hamar felgyógyult, utána masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét. Lassabban tanult meg mindent, mint testvérei, de kellő időre szobatiszta lett, és hároméves korában óvodába mehetett.

Másfél éves volt, mikor klinikai vizsgálatra kellett vinnem, ahol megállapították nála a gyógyíthatatlan Down-szindrómát. Rendszeres időközönként jártunk vele felülvizsgálatra, ahol az övénel súlyosabb esetekkel találkoztam. Hálát adtam a Teremtőnek. Hogy ő mégsem tartozik azok közé. Lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, inkább fizikailag gyötört meg a kisgyerek szállítása autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy ilyen gyermeke született! Bennünket nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Rájöttem, hogy bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi köteléket.

Elváltunk. Mivel sokáig húzódott a per, mindnyájan kiborultunk, ezért a nyári vakációban szüleimhez mentem a gyerekekkel. Igyekeztem szeretettel és törődéssel pótolni az apa hiányát, hogy egészséges lelkületű gyermekeket neveljek.

Attila aranyos gyermek volt, szerették a bölcsödében. Utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt megfájdult a térd, alig bírt járni, amiről engem nem tájékoztattak, azt hittem, hogy az állapotával kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, hol tudnának rajta segíteni.

Mikor kinőtte az óvodát, normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanártól kaptunk ötletet; így sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos foglalkoztató intézetbe, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Kisfiamat igyekeztem az életre nevelni, kiskora óta lehetőleg egészséges emberek közelében volt, a szünidőket is egészséges iskolás gyermekekkel együtt, táborban töltötte, vagy velünk együtt Balaton mellett a szüleimnél, ahol meg tanult úszni.

Több oldalról éri bántódás azt, aki beteg gyermeket gondoz. Attila rózsahimlőt kapott, az orvos kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Egy világ omlott össze bennem. Így, valakinek az arcába vágni kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását. Mikor elérte azt a kort, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Az átlagosnál több gonddal jár egy beteg nevelése, mint az egészségeseké. *Sorozásra* is nekem kellett kísérnem. Ott álltam az orvosi bizottság előtt, a csupaszra vetkőzött fiúk között. De ezt is kibírtam!

Mindhárom gyermekem megállta helyét. Attila is bizonyítványt kapott a foglalkoztató iskola elvégzéséről. Ez olyan eredmény volt, amire nem is számítottam.

Utána jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit képességeinek megfelelően képeztek. Többen üzemekbe jártak, mások az épületben egyszerű munkát láttak el. Tapasztaltam, hogy *a szeretet és gondoskodás csodát tud művelni*. Otthonosan berendezett szobában laknak, szórakozásukról gondoskodnak. Az épületet park veszi körül, sétálnak, kijárnak a városba. Attila nyugdíjjogosultságot szerzett. Sajnos, a rendszerváltás után egyre kevesebb lehetőség nyílt munkára, aztán semmi.

A takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különféle szaköröket vezettek az ott élő fiataloknak. Attila rajz-szakkörre járt, tehetségesen rajzol, ezzel tölti szabadidejét.

Sérült embereknek is vannak értékes tulajdonságaik, többségük jóindulatú, egészséges igazságérzetük folytán nem csapnak be másokat. Mégis őket gúnyolják, akik nem tudják megvédeni magukat. Nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha mások hibájából bajba keverednek, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, és helyettük ők szenvednek.

Sosem bántam meg, hogy Attilát világra hoztam, mert melegszívű, jóindulatú, a gondolataimat is lesi. Rendszerető, szorgalmas, segít a háztartásban. Érti, mivel szerezhet örömet, megvigasztal, ha szomorkodom. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni*.

2003. Nyár. A vakációt Attila most is itthon tölti. Kiraktam rajzait a kisszobai heverőkre, olyan, mint egy színes virágskert. Arra gondoltam: jó lenne belőlük kiállítást rendezni, de nem tudtam, hogy kell megszervezni. A Könyvtár igazgatónőjének vittem néhány rajzot. Mikor meglátta, a naptárban kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki a megnyitót. Két hónapig tart a kiállítás 80 képpel. Ismerős pszichiáter szívesen vállalta a megnyitó bevezetőjét. Meghívókat Attila rajza díszíti, a Könyvtár küldi szét, és a kábel-TV-n is hirdetik. Attila most is gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét, azt sem, hogy lesz valami az egészből, mégis sikerült. Öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehetett.

A kiállítás napján a bejáratnál barátaival találkoztunk, akiket egy törékeny, nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára.

Sok vendég már várakozott a teremben. A műsort videóra vették. Hihetetlen, milyen megható az ünnepség, s hogy sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés látni a kedves ismerősöket, akik elismerően nyilatkoztak a színes filctoll-rajzokról.

A SORS igazságtalansága, hogy az életünkben megjelenő terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb volna elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel gazdagítanánk napjainkat... Az én életem is elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégsem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát. *A szeretet csodát művel!* Sorsom sok mindenért kárpótolt, mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el, amihez sok egészséges ember sem jut hozzá, hogy ennyire örül, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

Attila 2. Bővített változat 2003

KISFIAM KORASZÜLÖTTKÉNT, két egészséges gyermekem után hétévre jött a világra. Már terhességem se ment simán, az irodából mentők vittek kórházba. Orvosom ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet, mivel előre látható, hogy gondokkal kell küzdenem, s a végkifejlet is kétséges.

Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két egészséges, élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a tilalom alól. Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Az orvos végig otthon akart tartani, de én vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Orvosom előrejelzése beigazolódott. Gyermekemet születési súlya miatt tovább tartották kórházban, bejártam hozzá szoptatni.

Attila kéthónapos korában el kellett foglalnom munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta az otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában Budapestre kellett vinnem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-szindrómát. Betegségével kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkésérített, mikor megtudtam, hogy gyógyíthatatlan. Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Az orvosok szerint a következő tavaszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves.

Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különben aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térd, de erről engem nem tájékoztattak. Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett.

Egy gyógypedagógus adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük föl Budapestén, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Másfél éves kora óta rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapestén villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibíráhatatlan lett a családi életünk. Rá kellett jönnöm, hogy nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget.

Három éves volt Attila, mikor egyedül maradtam gyermekeimmel. Az apa hiányát én pótoltam szeretettel, hogy ép embereket neveljek belőlük.

Más oldalról is bántódás éri a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetköznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem számíhattam. Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek.

Voltak a gondozottak között, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugalommal töltött el a tudat, hogy jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinek külön lezárható szekrénye van.

Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba. Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon, nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak.

Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember valamilyen fogyatékossgal jön a világra, sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk.

Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni. Nekem ezen a téren aztán van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.*

Testvérei és én is mindig szeretettel vettük körül. Ezért ő is érzi, mivel szerezhet nekünk örömet. Ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatatoskodni.

2003. Nyári vakáció. Attila harmadik hónapja itthon van. Minden évben több időt tölt itthon, mióta nem kapnak munkát. Rajzait kiraktam a két rekamiéra, – jól mutattak a nyers-fehér gypjún, olyan az egész, mint egy színes, virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításához? A szabadságon lévő igazgatónőt meg kellett várnunk, – Ő osztja be a kiállítások idejét.

Amikor visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem neki mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: *2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki* az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen vállalta. Elkészültek a meghívók. Jól néz ki Attila rajza a borítólapon. Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészségből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy beteg gyermekem ilyenben részesülhet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoportot látunk: Attila fölismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég érkezett, pótszéket kellett bevinni. Szép műsort szerveztek, amit fölvettek videóra, rajzai a helyi stúdiót fogják díszíteni.

Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira.

Jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról. Akadnak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül. És mégis, sohasem bántam meg, hogy Attilát világra hoztam, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte.

Tapasztalatból tudom, hogy *a szeretet csodát művel!* Kárpótolt engem a sors sok minden másért; mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire örül sikerének, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

Attila 3. Gyermekem (a legbővebb változat)

1961. FEBRUÁR 11-én BEVONULTAM A KÓRHÁZBA. Nem tudtam, hogy kés alá kerülök. Császárműdére kell számítani; szervezetem kimerült, nem biztos, hogy a szívem kibírná a tortúrát, ami rám várna. Ezzel a hírrel fogadott az orvos; ezért nem vállalhatja a szüléssel járó kockázatot.

Műtét után annyira legyöngültem, hogy vérátömlesztést kaptam. Három hétig lábadoztam, ráadásul hazatérésem előtt történt gyógyszercsere miatt gyengeség fogott el. Ledőltem az ágyra, furcsa forróság öntött el, tetőtől-talpig leizzadtam, folyt rólam a víz. Jött a segítség, a kórlapot tanulmányozták, az orvos faggatja a nővért... Az újabb injekciótól lassan jobban éreztem magam.

Már terhességem se ment simán, az irodából mentők vittek kórházba. Orvosom ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet. Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a tilalom alól. Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Az orvos végig otthon akart tartani, de én vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Kisfiamat tovább tartották a kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában foglaltam el munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta a pici otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában kellett vinnem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-kórt. Betegségével kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkésérített, mikor egy helyen leírva láttam, hogy Mongol-idiótáknak titulálják ezeket a gyerekeket. Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek.

Továbbra is készenlétben állt a három asszony, mert ha belázasodott, nekem akkor is mennem kellett az irodába. Az orvosok szerint tavaszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves. Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam.

Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett.

Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól.

Kibírhatatlan lett a családi életünk. Úgy viselkedett, mint akinek megbomlott az agya. Rá kellett jönnöm, hogy mindent nem szabad eltűrnöm, nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi köteléket. Három éves volt Attila, mikor kezdeményeztem a válópert.

Válóperünk sem úgy zajlott, mint más normális embereknél – végül három évig tartott, mert szándékosan húzta az időt. Nyáron szabadságot vettem ki, szüleimhez mentem a gyerekekkel, mert mindnyájan kiborultunk.

Más oldalról is éri bántódás a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetköznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, ezt is kibírtam! Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különben aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térde, de erről engem nem tájékoztattak. Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos.

Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük föl Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott.

Ez olyan eredmény volt, amire nem számíthattam. Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugdíjjogosultságot szereztek. Nyugalommal töltött el a tudat, hogy az intézetben jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinek külön lezárható szekrénye van.

Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba. Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Sajnos, a takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – mégis, sokuk értékes tulajdonságokkal.

Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.* Érzi, mivel szerezhethet örömet, ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatostkodni.

2003. Nyári vakáció. Attila harmadik hónapja itthon van. Kiraktam a kisszobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan, mint egy színes virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításra? Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki éppen szabadságát töltötte, Ő osztja be a kiállítások idejét.

Amikor visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen elvállalta. Elkészültek a meghívók. Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon.

Sok meghívót a Könyvtár küld ki, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gözerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog rajzolni, persze, már 80-at leadtunk, talán nem lehet többet a falakra kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehet.

Eljött a kiállítás napja.

A bejáratnál egy csoportot látunk: Attila fölismerte Dunakeszről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég jött a kiállításra, pótszéket kellett bevinni. Szép műsort szerveztek, amit videóra fölvettek, s most értesültem, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai.

Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról.

Vannak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét.

Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte. Most kárpótolt engem a sors sok mindenért; mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud neki örülni, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

4. Gyermekem (Válogatásnak küldtem)

KISFIAM ATTILA két egészséges gyermekem után, 1961. február 11-én koraszülöttként, császármetszéssel jött a világra, kétkiló-hatvande-kás súlyával három hétig voltam vele a kórházban. Már állapotom elején gondok merültek fel, azonban én orvosom jóindulatú jelzése ellenére ragaszkodtam megfogant gyermekemhez.

Abban az időben nem volt gyes, én viszont nem maradhattam vele otthon nehéz családi gondjaim miatt, mivel férjemnek sosem volt rendszeres, stabil munkahelye és jövedelme.

Attila kéthónapos korában foglaltam el munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta a pici otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá. Másfél éves korában kellett vinnem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-kórt. Betegségével kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkésérített, mikor egy helyen leírva láttam, hogy Mongol-idiótáknak titulálják ezeket a gyerekeket.

Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Továbbra is készenlétben állt a három asszony, mert ha belázasodott, nekem akkor is mennem kellett az irodába. Az orvosok szerint tavaszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves. Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet.

Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett. Jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál.

Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.⁴⁷

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Úgy viselkedett, mint akinek megbomlott az agya.

Rá kellett jönnöm, hogy mindent nem szabad eltűrnöm, nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget. Három éves volt Attila, mikor kezdeményeztem a válópert. Nyáron szabadságot vettem ki, szüleimhez mentem a gyerekekkel, mert mindnyájan kiborultunk. Válóperünk sem úgy zajlott, mint más normális embereknél – végül három évig tartott, mert szándékosan húzta az időt.

Más oldalról is éri bántódás a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam!

⁴⁷ A fényképen Attila kisiskolás korában.

Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült a házi orvos szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetközőnöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, ezt is kibírtam!

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különben aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térde, de erről engem nem tájékoztattak. Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos.

Mindenhová hurcoltam segítséget várva, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük fel Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem számíthattam.

Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugdíjjogosultságot szereztek. Nyugalommal töltött el a tudat, hogy az intézetben jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinek külön lezárható szekrénye van.

Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba. Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerültünk.

Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – mégis, sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem aztán van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.* Érzí, mivel szerezhetsz örömet, ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalkozkodni.

2003. Nyári vakáció. Attila harmadik hónapja itthon van. Kiraktam a kisszobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan, mint egy színes virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításához? Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki szabadságon volt, Ő osztja be a kiállítások idejét. Visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: *2003. augusztus 9-én délután 4 órára* tűzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket.

Ismerős pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen elvállalta. Elkészültek a meghívók. Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon.

Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoportot látunk: Attila fölismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég megérkezett, pótszéket kellett bevinni. Szép műsort szerveztek, amit videóra fölvettek, s most értesültem, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai. Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról.

Vannak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte. Most kárpótolt engem a sors sok mindenért; mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud neki örülni, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

Attila a fogászaton – ajánlás⁴⁸

Ajánlom Attila regényének rövidített változatát kedves Ágopcsa Ágnes doktornőnek, aki fiam régen vágyott gondjában segített bennünket azzal, hogy fogazatát rendbe hozta.

Nagy segítség nekünk, hogy a most már rendezett és tetszetős fogazata másoknál sokkal nehezebb életét – megkönnyíti. Köszönet azért, amiért olyan gondosan, türelemmel viselte/elviselte fiam különleges viselkedésmódját, mondhatnám úgy is, hogy szeretettel vette körül őt munkatársival együtt.

Mindezt őszinte szeretettel és tisztelettel megköszönjük kedves doktornőnek és munkatársainak, magam és fiam nevében: Attila anyja és gondnoka.

Balassagyarmat, 2006. október 2.

Aláírás: Attila és anyja

Mellékletekkel:

KÉT EGÉSZSÉGES GYERMEK UTÁN harmadszor kerültem áldott állapotba. Azonban ez a terhesség nem folyt le simán, már az elején, az irodából mentők vittek be a kórházba.

Orvosom azt ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet. Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a rendelet alól. Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Orvosom végig otthon akart tartani, de vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Balassagyarmat, 2003. A szerző: Attila édesanyja

⁴⁸ Eredeti kötetnek rövidített változata, amely keskenyebb lapokon, klinikai fogorvosának ajándékozására készült.

EGY NAPSÜTÉSES TÉLI NAP, 1961. február 11-én bevonultam a kórházba. Akkor még nem tudtam, hogy kés alá kerülök. Császár-műtére kell számítani; szervezetem kimerült, nem biztos, hogy a szívem kibírná a tortúrát, ami rám várna. Ezzel a hírrel fogadott az orvos; ezért nem vállalhatja a szüléssel járó kockázatot.

Műtét után annyira legyöngültem, hogy vérátömlesztést kaptam. Három hétig lábadoztam, ráadásul hazatérésem előtt történt gyógyszercsere miatt gyengeség fogott el. Ledőltem az ágyra, furcsa forróság öntött el, tetőtől-talpig leizzadtam, folyt rólam a víz. Jött a segítség, a kórlapot tanulmányozták, az orvos faggatta a nővért... Az újabb injekciótól lassan jobban éreztem magam.

Kisfiamat tovább tartották a kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában már el kellett foglalnom munkahelyemet, mivel akkor még nem volt sem gyes, sem gyed. Felváltva három asszony vállalta a pici otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában klinikai kivizsgálásra vittem, ahol hivatalosan is megállapították nála a Down-szindrómát. Betegségével kapcsolatban már korábban elolvastam mindent, ami kezembe került és nagyon elkésérített, amikor egy helyen leírva láttam, hogy Mongol-idiótáknak titulálják ezeket a gyerekeket.

Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Továbbra is készenlétben állt a három asszony, mert ha belázasodott, hogy akkor is mehessek az irodába. Az orvosok szerint tavaszon ki kell venni a manduláját, amikor alig múlt két éves.

Műtét után harmadik napon hazaengedtek vele. Ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett.

Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul apja nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Úgy viselkedett, mint akinek megbomlott az agya. Rá kellett jönnöm, hogy mindent nem szabad eltűrnöm, nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget.

Hároméves volt Attila, mikor kezdeményeztem a válópert. Nyáron szabadságot vettem ki, szüleimhez mentem a gyerekekkel, mert mindnyájan kiborultunk. Válóperünk sem úgy zajlott, mint más normális embereknél – végül három évig tartott, mert férjem szándékosan húzta az időt.

Más oldalról is éri bántódás a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott bennem össze, amikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam a Teremtőnek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Katonai sorozása idején nem volt elég a hivatalos szakorvosi igazolás átadása, nekem kellett őt személyesen elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetköznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különbösen aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térd, de erről engem nem tájékoztattak; azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni.

Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük föl Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét a tanulásban. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem is számíthattam. Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol az intézet igazgatója mintaszerűen végezte dolgát, mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek tovább. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületen belül különböző egyszerű munkát láttak el és nyugdíjjogosultságot szereztek.

Megnyugvással töltött el az a tudat, hogy az intézetben jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenki külön lezárható szekrényben tartja a holmiját. Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba.

Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol, munkáját művészetnek minősítette. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember azonban valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – mégis, sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat.

Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni. Nekem van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála sok mindent el lehetett érni.*

Érzi, mivel szerezhethet örömet, ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál; amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatostkodni.

2003. nyári vakáció. Mint minden nyáron, Attila harmadik hónapja itthon van. Kiraktam a kishobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan, mint egy színes virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításra? Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki szabadságon volt, Ő osztja be a kiállítások idejét. Visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem neki mutatába.

Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter, korábbi szomszédunk mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen elvállalta, hiszen jól ismeri Attilát.

Elkészültek a meghívók. Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon.

Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni a galéria falaira. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészből s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoport várakozott: Attila felismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára.

Sok vendég megérkezett, pótszéket kellett még bevinni. Szép műsort szerveztek, amit videóra fölvettek, s most értesültem róla, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai.

Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról.

Mindenki életében lehetnek mélypontok. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy az életben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét.

Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha mi is útra kelhetnénk világot látni és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte.

Kárpótolt engem a sors sok mindenért; mert a sokak által elveszettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud neki örülni, hogy velem együtt boldognak érzi magát. Versem Attiláról:

Sorsok

Írta: Finta Kata

2005. június 19.

Nézi az anya beteg gyermekét
Karját, rövid kezét, alacsony termetét,
Kicsit ingázó járását,
Óva figyeli szorgalmát.
Orvosa időben figyelmét felhívta,
Gondjai lesznek, mit várhat,
Nem bánta, megtartotta, ragaszkodott
A már megfogant magzatához.

*

Bár tudta, mit várhat sorsától,
Nem ijedt meg rengeteg gondjától.
Nem félt kettőjük jövőjétől,
Bízott Isten irgalmasságában.
Nem szakította meg a pici életet,
Világra jött orvosának segítségével,

– Igaz, műtéttel. – Bármit hoz az élet
Ő mégis örül szép kicsi fiának.

*

Bevált orvosának korábbi jóslata
Hogy gondjai lesznek, – jól tudta.
Több baja volt kis súlyú szülöttével,
Mint együtt két nagyobb gyermekével.
Azért ha lassan is, mégis növekedett,
Kicsit elmaradt, de mindig igyekezett.
Nagyon szerették őt mindnyájan
Ő lett a kedvenc a családban.

*

Édesanyjának dolgoznia kellett
Akkor nem volt sem gyes, sem gyed.
A kicsit bölcsődébe vitték,
Ott is mindnyájan szerették.
Csak fogékony volt minden fertőzésre,
Ezért nemsokára kórházba került
Ahol mandulájával műtötték.
Utána masszív kiskölyök lett.

*

A fővárosba kellett vizsgálatra járni,
Hogy fejlődését figyelje doktor-néni.
Nőtt, növekedett, néha talán
Lassabban, mint mások. Amit kellett,
Mégis megtanult mindent,
Hároméves korára már óvodás lett.
Kedves óvó néni nagyon szerette,
Csoportjában sokat foglalkozott vele.

*

Utána vitték hetes foglalkoztatóba'
Budapesten tanult, ott járt iskolába.
Tanították őket sok mindenre
Nem annyira, írásra-olvasásra,
Inkább az életre, munkára.
Jártak üzembe, kekszgyárba
Sorolta hányféle kekszet mérnek
Otthon hallgatták, nagyot néztek.

*

Abban az időben gondoskodtak róla,
Hogy sérült embereknek munkája legyen.
Olyan helyre került, ahol papírral
És egyéb apró munkával
Nyugdíj-jogosultságot szereztek.
Arra is gondoltak, hogy fejlődjenek:
Tanult szakkörben rajzolni,
Színes képeket filctollal festeni.

*

Mindent megtesz, amire kéri,
Szeretik, mert kedves, szeretetre éhes.

Boldog, ha másnak kedvére tehet,
Szeretettel nála mindent elérnek.
Ilyen a szeretet, ezért érdemes élni.
Már ő is felnőtt rokkant ember,
Kétezer háromban rajzkiállítás volt,
Mivel mindig szorgalmasan rajzolt.

*

Anyjának – sokak által – boldogtalannak
Hitt gyermeke olyan eredményt ért el,
Amilyenhez nem juthat sok ember.
Örül a család, mindenki boldog.
– Milyen az anyai szeretet? –
Hogy világra hozta, sose bánta meg,
Mert a sorsa sok mindenért kárpótolta:
– S milyen is az élet? – **Velük**
A szeretet csodákat művelt!

5. Attila Gyermekeim

1961. FEBRUÁR 11-én BEVONULTAM A KÓRHÁZBA. Nem tudtam, hogy kés alá kerülök. Császár-műtére kell számítani; szervezetem kimerült, nem biztos, hogy a szívem kibírná a tortúrát, ami rám várna. Ezzel a hírrel fogadott az orvos; ezért nem vállalhatja a szüléssel járó kockázatot.

Műtét után annyira legyöngültem, hogy vérátömlesztést kaptam. Három hétig lábadoztam, ráadásul hazatérésem előtt történt gyógyszercsere miatt gyengeség fogott el. Ledőltem az ágyra, furcsa forróság öntött el, tetőtől-talpig leizzadtam, folyt rólam a víz. Jött a segítség, a kórlapot tanulmányozták, az orvos faggatja a nővért... Az újabb injekciótól lassan jobban éreztem magam.

Már terhességem se ment simán, az irodából mentők vittek kórházba. Orvosom ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet. Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a tilalom alól. Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Az orvos végig otthon akart tartani, de én vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Kisfiamat tovább tartották a kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában foglaltam el munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta a pici otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában vittem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-kórt. Betegségével kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkeserített, mikor egy helyen leírva láttam, hogy Mongol-idiótáknak titulálják ezeket a gyerekeket. Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Továbbra is készenlétben állt a három asszony, mert ha belázasodott, nekem akkor is mennem kellett az irodába.

Az orvosok szerint tavaszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves. Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett.

Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Úgy viselkedett, mint akinek megbomlott az agya.

Rá kellett jönnöm, hogy mindent nem szabad eltűnöm, nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget. Három éves volt Attila, mikor kezdeményeztem a válópert. Nyáron szabadságot vettem ki, szüleimhez mentem a gyerekekkel, mert mindnyájan kiborultunk. Válóperünk sem úgy zajlott, mint más normális embereknél – végül három évig tartott, mert szándékosan húzta az időt, mindenbe belekötött.

Más oldalról is éri bántódás a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam!

Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása. *(A képen: Attila itthon, iskolai szünetben.)*

Sorozása idején nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetkőznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, ezt is kibírtam!

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különben aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térde, de erről engem nem tájékoztattak. Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett.

Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet, amiért örökké hálás vagyok. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük föl Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem számíthattam.

Utána sikerült egy jól felszerelt intézményben elhelyezni, ahol jó otthona és munkája volt, ott mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugdíjjogosultságot szereztek.

Nyugalommal töltött el a tudat, hogy az intézetben jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinek külön lezárható szekrénye van. Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálhatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba.

Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit. Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol, szerinte művészi a munkája. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember fogyatékosággal jön a világra, – mégis, sokuk értékes tulajdonsággal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk.

Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem aztán van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.* Érti, mivel szerezhet örömet, ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatoskodni.

2003. *Nyári vakáció.* Attila harmadik hónapja itthon van. Kiraktam a kisszobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan, mint egy színes virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításához?

Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki szabadságon volt, Ő osztja be a kiállítások idejét. Visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem mutatóba.

Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: 2003. *augusztus 9-én délután 4 órára* tűzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen elvállalta. Elkészültek a meghívók.

Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon. Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek.

Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoporttal találkoztunk, fiam felismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett, Attila a nyakába ugrott örömeiben. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég érkezett, pótshékeket kellett bevenni.

Szép műsort szerveztek, amit videóra fölvettek, s most értesültem, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai. Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról.

Vannak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat...

Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom.

Megérte.

Most kárpótolt engem a sors sok mindenért; mert a sokak által elveszettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud neki örülni, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

_

6. Attila gyermekem⁴⁹

Igaz történet

ELŐRELÁTHATÓ GONDOK MIATT orvosom a terhességem megszakítását ajánlotta, azonban vallási és érzelmi okból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Kisfiam két egészséges gyermekem után 1961. február 11-én, császárműtéttel született. Akkor nem volt gyés, családi gondok miatt nem maradhattam vele otthon. Egy hónapi szül. szabadság után bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Fogékony volt a fertőzésekre, gyakran belázasodott. Három asszony felváltva járt hozzánk, mert nekem mennem kellett az irodába. Alig múlt két éves, tavaszon ki kellett venni a manduláját. Hamar felgyógyult, utána masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét. Lassabban tanult meg mindent, mint testvérei, de kellő időre szobatiszta lett, és hároméves korában óvodába mehetett.

Másfél éves volt, mikor klinikai vizsgálatra kellett vinnem, ahol megállapították nála a gyógyíthatatlan Down-szindrómát.

Rendszeres időközönként jártunk vele felülvizsgálatra, hétéves kislánnyal együtt, ahol az övénél súlyosabb esetekkel találkoztam. Hálát adtam a Teremtőnek, hogy ő mégsem tartozik azok közé. Lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, inkább fizikailag gyötört meg a kisgyerek szállítása autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és sok más helyre, mivel férjem nem sietett segíteni.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy ilyen gyermeke született! Bennünket nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Rájöttem, hogy bűnt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi köteléket. Elváltunk. Mivel sokáig húzódott a per, mindnyájan kiborultunk, ezért a nyári vakációban szüleimhez mentem a gyerekekkel.

Igyekeztem szeretettel és törődéssel pótolni az apa hiányát, hogy egészséges lelkületű gyermekeket neveljek.

Attila aranyos gyermek volt, szerették a bölcsődében. Utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai sétán balesete miatt megfájdult a térd, alig bírt járni, amiről engem nem tájékoztattak, azt hittem, a betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, hol tudnának rajta segíteni.

Mikor kinőtte az óvodát, normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanártól kaptunk ötletet; így sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos foglalkoztató intézetbe, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk. Kisfiamat igyekeztem az életre nevelni, kiskora óta lehetőleg egészséges emberek közelében volt, a szünidőket is az egészséges iskolás gyermekekkel együtt, táborban töltötte, vagy velünk együtt Balaton mellett a szüleimnél, ott tanult úszni.

---

⁴⁹ Megjelent egy Antológiában.

Több oldalról éri bántódás azt, aki beteg gyermeket gondoz. Attila rózsahimlőt kapott, az helyettes háziorvos kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Egy világ omlott össze bennem. Így, valakinek az arcába vágni kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását. Mikor elérte azt a kort, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Az átlagosnál több gonddal jár egy beteg nevelése, mint az egészségeseké. **Sorozásra** is nekem kellett kísérnem. Ott álltam az orvosi bizottság előtt, a csupaszra vetkőzött fiúk között. De ezt is kibírtam!

Mindhárom gyermekem megállta helyét. Attila is bizonyítványt kapott a foglalkoztató iskola elvégzéséről. Ez olyan eredmény volt, amire nem is számítottam.

Utána jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit képességeinek megfelelően képeztek. Az intézet igazgatója képzett szakember volt. Többben üzemekbe jártak, mások az épületben egyszerű munkát láttak el.

Tapasztaltam, hogy *a szeretet és gondoskodás csodát művel.* Otthonosan berendezett szobában laknak, szórakozásukról gondoskodnak. Az épületet park veszi körül, sétálnak, kijárnak a városba. Attila nyugdíjjogosultságot szerzett.

Sajnos, a rendszerváltás után egyre kevesebb lehetőség nyílt munkára, aztán semmi. A takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különféle szakköröket vezettek az ott élő fiataloknak. Attila rajz-szakkörre járt, tehetségesen rajzol, ezzel tölti szabadidejét.

Sérült embereknek is vannak értékes tulajdonságaik, többségük jóindulatú, egészséges igazságérzetük folytán nem csapnak be másokat. Mégis őket gúnyolják, akik nem tudják megvédeni magukat. Nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha mások hibájából bajba keverednek, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, és helyettük ők szenvednek.

Sosem bántam meg, hogy Attilát világra hoztam, mert melegszívű, jóindulatú, a gondolataimat is lesi. Rendszerető, szorgalmas, segít a háztartásban. Érzí, mivel szerezhethet örömet, megvigasztal, ha szomorkodom. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.*

2003. Nyáron Attila a vakációt itthon töltötte. Kiraktam rajzait a kisszobai heverőkre, olyan, mint egy színes virágoskert, gyönyörködtem benne. Arra gondoltam: jó lenne belőlük kiállítást rendezni, de nem tudtam, hogy kell megszervezni.

A Könyvtár igazgatónőjének vittem néhány rajzot. Mikor meglátta, a naptárban kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki a megnyitót. Két hónapig tart a kiállítás 80 képpel.

Ismerős pszichiáter szívesen vállalta a megnyitó bevezetőjét. Meghívókat Attila rajza díszíti, a Könyvtár küldi szét, és a kábel-TV-n is hirdetik.

Attila most is gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét, azt sem, hogy lesz valami az egészből, mégis sikerült.

Öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehetett.

A kiállítás honlapján a bejáratnál barátaival találkoztunk, a csoportot egy törekeny nő, az intézet fejlesztő-gondozója vezetett, Attila örömeiben a nyakába ugrott. együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég már várakozott.

A műsort videóra vették. Hihetetlen, milyen megható az ünnepség, s hogy sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés látni a kedves ismerősöket, akik elismerően nyilatkoztak a színes filctoll-rajzokról.

A SORS igazságtalansága, hogy az életünkben megjelenő terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb volna elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel gazdagítani napjainkat...

Az én életem is elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégsem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát. *A szeretet csodát művel!* Sorsom sok mindenért kárpótolt, mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el, amihez sok egészséges ember sem jut hozzá, hogy ennyire örül, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

7. Attila

Részlet Életem regénye 12. „és aztán” c. fejezetéből

NÉMELY EMBER (ki tudná miért?) valamilyen fogyatékossgal jön e világra, vagy élete folyamán kerül hasonló állapotba. Közülük sokan igen értékes tulajdonsággal rendelkeznek, jóindulatúak, készségesek, egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket általában kigúnyolnak az emberek, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene őket naiv jóindulatukért.

Ami a legszomorúbb, hogy nemcsak egyes emberek, még a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha arra kerül sor, hogy az ilyen ember mások hibájából bajba kerül, pl. verekedésbe keveredik, lehet, csak nézi az eseményeket, mégis, az „értelmesek” elinalnak, ő ott marad a helyszínen, s nem egyszer őt vádolják, s még tanúskodnak is ellene a hatóságok előtt. Kénytelenek szenvedni mások hibájából. Pedig legtöbbjük békés természetű, jóindulatú. Nekem aztán van tapasztalatom ezen a téren, hiszen engem is megáldottak az Égiek egy hasonló gyermekkel.

Sohasem bántam meg, hogy ilyennek született, hiszen melegszívű, jóindulatú gyermek. Még a gondolataimat is lesi. Tudja, érzi, mivel szerezhet örömet másoknak.

Együtt néztük Attilával – és soha nem felejttem el azt a jelenetet, mikor Cirmos anyacicánk a kölykének először hozott haza egeret: ahogy figyelte, mutatta neki, hogy kell bánni, játszani vele. (Az már más lapra tartozik, hogy az egérke szemszögéből mindez mit jelent.).

Nálunk is él két nagy cica. Egyikük – Kormi (ő a főnök), naponta kétszer, reggel és délután ugyanabban az időben megjelenik, és ha a gazdi nem teljesíti pontosan kötelességét, odajön, leül elé, mereven, nagy szemekkel néz (mintha beszélne hozzám), le nem veszi rólam a tekintetét. Ha nem reagálok rá, akkor közelebb jön, szép fehérkesztyűs cicakézével megérint. Előbb többször finoman, de ha sokáig késlekedem, bizony egyre erélyesebben, kieresztve a körmét, tapogat addig, amíg elindulok a konyha felé... Viszont, ha az első reagálásra elhatározom (csak kigondolom), hogy megyek és adok nekik vacsorát, akkor meg sem várja, hogy fölálljak, már indul kifelé, sarkában a kicsit távolabb ülő másik cicával, amely figyel a jelenetet.

A konyhában nyugodtan ülve várják, hogy megkapják az adagjukat. Sohasem nyávognak, így jelzik az étkezés idejét. Csupán akkor hallom nyávogásukat, ha például csirkeboncolás történik, vagy hasonló finomság készül a konyhában (persze, ez alatt húsféle értendő akár nyers, akár pecsenye formájában). Olyankor szörnyű nagy izgalommal keringenek lábam körül, törleszkednek, és nyávogással sürgetik a különleges csemegét.

Csodálom a természetet, növényeket, állatokat. A macskák is olyan szeretettel, gondoskodással veszik körül utódaikat, mint a jóérzésű emberek. Féltő gonddal figyelik első botladozó lépteiket, tisztogatják, szeretgetik őket, amíg szükségük van rá.

S hiába kapott kevesebb értelmet Attila a Teremtőnkől, kedvessége, a természet, a szép iránti igényei, képességei neki is megvannak. Ha meglátja a naplementét, vagy egy szivárványt, csodálattal nézi és odahív, hogy én is nézzem... Szépérzéke tanúskodik arról is, ahogyan rajzol. Filctollal dolgozik, aprólékos vonalakkal készülnek a képei. Előszedi a könyvszekrényről a Magyar művészet c. nagyméretű színes kiadványt, azt lapozgatja, kiválaszt belőle egy-egy képet, egy vázát, egy virágszálat, vagy tájképet...

Ha meglát a televízióban neki tetsző képet, lerajzolja, aztán kezdi elkészíteni az ő csodálatos látásmódjával, előbb a körvonalait, majd aprólékosan kidolgozza, színezi, fáradságot nem kímélve készíti el a különleges alkotását. Elhatároztam, hogy kiállítást rendeztetek munkáiból. Mostanában különválogatom a képeit, és színes kartonokra ragasztom, megjelölve a dátumot és a témát.

Már összegyűlt 22-30 kép, ami elkészült. Kati lányomnál is van még néhány bekeretezve, amit majd a kiállításra elhozom. A képeket kirakom a gyapjúval leterített ágyakra, gyönyörködöm bennük, mert olyan szépek, mint egy virágos rét...

_ *_*

Kisfiam, Attila 8.

KISFIAM késve – két egészséges gyermekem után – hétévre született. Már terhességem se ment simán, az irodából mentők vittek kórházba. Orvosom azt ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet, mivel előre látható, hogy gondokkal kell küzdenem, s a végkifejlet is kétséges. Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két egészséges, élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent a tilalom alól. Én vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Az orvos végig otthon akart tartani, de én vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Orvosom előrejelzése beigazolódott. Születési súlya miatt tovább tartották a kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában el kellett foglalnom munkahelyemet. Felváltva három asszony vállalta az otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá. Másfél éves korában kellett vinnem klinikai kivizsgálásra, ahol megállapították nála a Down-szindrómát.

Született kissé másságával kapcsolatban mindent elolvastam, s nagyon elkeserített, mikor megtudtam, hogy az gyógyíthatatlan. Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Az orvosok javaslatára tavaszon ki kellett venni a manduláját, bár alig múlt két éves. Műtét után harmadik nap hazavihettem; ugyanis ugrált az ágyakon, és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet.

Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, kicsit lassabban tanult meg mindent, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb a látottaknál. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkiileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Rá kellett jönnöm, hogy nagyobb bünt követnék el gyermekeimmel szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget.

Három éves volt Attila, mikor válásra került sor. Egyedül maradtam gyermekeimmel. Az apa hiányát én pótoltam szeretettel, hogy ép embereket neveljek gyermekeimből.

Más oldalról is bántódás éri a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére.

Egy világ omlott össze bennem, mikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam Istennek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején nem volt elég a szakorvosi igazolás, nekem kellett elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetkőznöm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különbösen aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele. Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térd, de erről engem nem tájékoztattak.

Azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni. Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük föl Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem számíhattam. Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületben különböző egyszerű munkát láttak el. Nyugalommal töltött el a tudat, hogy az intézetben jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenkinek külön lezárható szekrénye van.

Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segédkeznek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba. Sajnos, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerültünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit.

Amikor takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Némely ember valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat.

Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem e téren aztán van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.* Testvérei és én is mindig szeretettel vettük körül. Ezért ő is érzi, mivel szerezhethet nekünk örömet, Ha szomorkodom, megvigasztal. Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban, bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatzkodni.

2003. NYÁRI VAKÁCIÓ. Attila harmadik hónapja itthon van. Minden évben több időt tölt itthon, mióta nem kapnak munkát. Kiraktam a kisszobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan az egész, mint egy színes, virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításához? Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki szabadságon volt, Ő osztja be a kiállítások idejét.

Amikor visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem neki mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tüzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek. Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen vállalta. Elkészültek a meghívók. Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon. Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet leadtunk, biztos nem lehet többet kirakni. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egész-ből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy beteg gyermekem ilyenben részesülhet.

Eljött a kiállítás napja. A bejáratnál egy csoportot látunk: Attila fölismerte Dunakesziről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég megérkezett, pótszéket kellett bevenni. Szép műsort szerveztek, amit videóra fölvettek, s most értesültem, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai. Számomra hihetetlen, arra nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, s hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira.

Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkoztak a színes rajzokról. Vannak mélypontok életünkben. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy életünkben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét.

Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül. És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte. Tapasztalatból tudom, hogy *a szeretet csodát művel.*

Kárpótolt engem a sors sok minden másért; mert a sokak által elveszettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud örülni, és velem együtt boldognak érzi magát.

Rövidebb-hosszabb történetek következnek Attila életéből: Attila a háztetőn

NYÁRI SZÜNIDŐBEN egy alkalommal, mikor hazaértem az irodából, nem tudtam mire vélni a gyanús csendet, ami fogadott. Nem tudtam, mi történhetett – Katica akkor nem szólt róla – csak jóval később mondta el nekem: vakáció lévén, otthon voltak a gyerekek, Attilát is hazavitték az óvodából, a többi gyerekekkel az udvaron játszottak. Hogy, hogy nem, valaki a lakóépületünk tetejére nyíló ajtót nyitva felejtette. Talán dolgoztak odafönt, de mikor végeztek, elfelejtették bezárni.

Attila eltűnt. Katica keresni kezdte. Aztán az egyik gyerek meglátta, hogy fönt, a négyemeletes ház lapos tetején Attila lassan sétálgat. Nővére rettenetesen megijedt. Kérte a gyerekeket, ne kiabáljanak neki, nehogy megijedjen, ő pedig futva sietett föl a sok lépcsőn, a tetőre. Ott lábujjhegyen közelítette meg. Nem mert szólani, már alig pár lépésre voltak a tető szélétől. Hátulról sikerült elkapni őt az utolsó pillanatban. Néhány másodperc és lezuhanhatott volna. Még most, mikor nekem elmondta, szinte sápadt lett az emlékezéstől. Rémműlten hallgattam az elbeszélést.

Különben barátságos, aranyos kisgyermek volt. Mindig a többi gyerekekkel játszott. Ebből az időből őrzök egy fényképet, amit az utca végén készítettünk róla.

Ott áll a doktorék háza előtt, akik szintén nagyon kedvelték őt. (Gyakran látogatott hozzánk, mivel egyszer a Kórházban az osztályukon rövid kezelésre szorult, s ettől az időtől tartották a barátságot. Lásd a képet előbb, a 103. oldalon.)

** **

Attila autót indít

NYARANTA mindig valamelyik fürdőhelyre mentünk, természetesen Attilával. Még egész kicsi korában, iskolai éveinek elején történt, hogy éppen *Zsóri fürdőn* sikerült szobát kivennünk. Lejárt az idő, már összecsomagoltunk, a kapu előtt állt az autó. Búcsúzkodtunk a háziaktól, mikor arra lettem figyelmes, hogy az autó motorja jár.

Ijedten szaladtam ki, és látom, hogy Attilának sikerült begyújtani a motort. Jól be volt fékezve a kocsi, szerencsére nem tudta sebességbe tenni, így megúsztuk baj nélkül. Ez is jelezte rendkívül jó megfigyelőképességét. Utazás közben mindig figyelte minden mozdulatomat, mikor a volán mellett ültem.

** **

Attila rózsahimlőt kapott

Részlet Gyermekem, Attila c. regényből

EGY NYÁRI REGGEL Attila testén kiütések jelentek meg, lázas volt, azonnal orvost hívtam hozzá. A gyerekorvost nem találtam, így a körzeti orvos helyettese jött, akit személyesen nem ismertem. Megvizsgálta. Megállapította, hogy rózsahimlője van. Ezt én is tudtam, mégis kénytelen voltam kihívni, mert otthon nem maradhat egyedül. Beszélgetés közben – mintha nem is tudtam volna róla – kijelentette, hogy Down-kóros, ami nem gyógyítható betegség és csak úgy hozzáfűzte: „Az ilyen gyerekek legfeljebb 12 éves korukig élnek!”

Erre egy világ omlott össze bennem. Tudtam a betegségről, hiszen állandóan jártam orvosokhoz és rendszeres felülvizsgálatokra. Minden akkor ismert irodalmat elolvastam és érdeklődtem szakemberektől a betegséggel kapcsolatos új fejleményekről, de erről eddig senki nem tett említést. Ezt, így valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam!

Ezt követően félelemmel vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, mindig hálát adtam a jó Istennek, hogy nem vált be szomorú kinyilatkoztatása. Azóta is rossz emlékekkel gondolok arra az orvosra.

Azt sem helyeslem (akárom mondani: nem tartom emberségesnek), ha kéretlenül-kíméletlenül tesznek hasonló nyilatkozatot betegeknél, vagy a beteg hozzátartozóinak.

** **

Katonai sorozáson

1979. január 17.

MEGKAPTUK AZ ÉRTESÍTÉST. Hihetetlen, de Attila már 18 éves, elérte azt a kort, amikor sorozásra hívják a fiúkat:

„*Kedves Buday Elvtárs! Önt a Magyar Népköztársaság törvényei szerint ebben az évben katonai nyilvántartásba vesszük... A honvédelmi miniszter utasítása Önt adatlap kitöltésére kötelezi...*” stb.

Elgondolkoztam azon: Most kit soroznak? Szegény, beteg gyermekemet?

Sajnos, őt nem lehet. Pedig talán ő az egyedüli kis hazánkban, aki örülne annak, hogy hamarosan katonaruhába bújhat. Mióta bátyja katonaviselt volt, attól az időtől fogva állandóan azt mondja: „Megyek katonának!”

Ha őt nem lehet sorozni, az lenne logikus, ha apja intézné ezeket a férfias dolgokat, de ő már 14 éve nem tartja vele a kapcsolatot, még az utcán is elkerüli, ha meglátja. Utolsó bírósági beadványában megtagadta a fiát, pedig három gyermekem közül csupán ő hasonlít rá.

Akkor pedig ki mást lehet most sorozni, mint engem, az anyját, aki helyette intézi az ügyeit.

Ezért leültem kitölteni az adatlapot, a „Megjegyzés” rovatba beírtam betegségét, majd postára adtam. Gondoltam, ezzel lezártam az ügyet. De tévedtem. Mit ad Isten? Ennek ellenére, annak rendje-módja szerint tavasszal megkaptuk a sorozási parancsot. Mit tehettem? Engem eddig még úgyse’ soroztak, elindultam hát Attilával sorozásra.

Ott álltam én is a sok behívott, csupaszra vetkőzött hímnemű között az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetközőm.

Ez is elmúlt, kibírtam!

** **

Attila Dunakeszin

Kiemelve az Üvegerdő c. kötetből

ELŐZMÉNYEK. – Két egészséges gyermek után harmadszor kerültem áldott állapotba. Azonban ez a terhesség nem folyt le simán, már az elején, az irodából mentők vittek be a kórházba. Orvosom azt ajánlotta, hogy meg kell szakítani a terhességet. Abban az időben tiltott volt az abortusz, de elmondta, hogy két élő gyermek esetében problémás terhesség feloldást jelent ez alól. Én azonban vallási és érzelmi okokból ragaszkodtam megfogant gyermekemhez. Az orvos végig otthon akart tartani, de vállaltam az irodai munkát, természetesen orvosi felügyelet alatt álltam.

Egy verőfényes téli napon, 1961. február 11-én bevonultam a kórházba. Akkor még nem tudtam, hogy kés alá kerülök. Császár-műtetre kell számítani; szervezetem kimerült, nem biztos, hogy a szívem kibírná a tortúrát, ami rám várna. Ezzel a hírrel fogadott az orvos; ezért nem vállalhatja a szüléssel járó kockázatot.

Műtét után annyira legyöngültem, hogy vérátömlesztést kaptam. Három hétig lábadoztam, ráadásul hazatérésem előtt történt gyógyszercsere miatt gyengeség fogott el.

Ledőltem az ágyra, furcsa forróság öntött el, tetőtől-talpig leizzadtam, folyt rólam a víz. Jött a segítség, a kórlapot tanulmányozták, az orvos faggatta a nővért... Az újabb injekciótól lassan jobban éreztem magam.

Kisfiamat tovább tartották a kórházban, bejártam hozzá szoptatni. Attila kéthónapos korában már el kellett foglalnom munkahelyemet, mivel akkor még nem volt sem gyes, sem gyed. Felváltva három asszony vállalta a pici otthoni gondozását, később a bölcsődében helyeztem el, ahol rendes gárda vigyázott rá.

Másfél éves korában klinikai kivizsgálásra vittem, ahol hivatalosan is megállapították nála a Down-szindrómát. Betegségével kapcsolatban már korábban elolvastam mindent, ami kezembe került, és nagyon elkésérített, amikor egy helyen leírva láttam, hogy Mongol-idiótáknak titulálják ezeket a gyerekeket.

Kétéves kora körül gondok jelentkeztek a bölcsődében, mert fogékonyabb volt a fertőzésekre, mint a többi egészséges gyerek. Továbbra is készenlétben állt a három asszony, mert ha belázasodott, nekem mennem kellett az irodába. Az orvosok szerint tavasszon ki kell venni a manduláját, bár alig múlt két éves.

Műtét után harmadik napon hazaengedtek vele. Ugyanis ugrált az ágyakon és az orvos attól tartott, hogy a túlzott mozgás miatt valami baja történhet. Hamar felgyógyult, ezt követően masszív kiskölyök lett, jól bírta a bölcsődét, mikor elérte a három éves kort, óvodába mehetett. Igaz, mindent lassabban tanult meg, mint egészséges testvérei, de szépen beletanult a hétköznapi dolgokba, megelőzve sok egészséges társát, – kellő időre szobatiszta lett.

Rendszeres időközönként vittem klinikai felülvizsgálatra (hét éves kislányom kíséretében), ahol súlyos esetekkel találkoztam. Ilyenkor hálát adtam a Teremtőnek, hogy Attila betegsége enyhébb annál, mint amilyenekkel találkoztam. Pszichológussal is találkoztunk, – lehet, az én vigasztalásomra. Én lelkileg kiegyensúlyozottan fogadtam a tényeket, tettem, amit kellett. Inkább fizikailag gyötört meg az a sok herce-hurca, amit egy beteg gyerek szállítása jelent autóbusszal, vonattal, Budapesten villamossal a klinikáig, és még sok más helyre. Apja pedig soha nem segített, s meg sem kérdezte, mikor hazaértünk, hogy mi van vele.

Sokan nem tudják, mennyi gonddal jár egy beteg gyermek gondozása, nevelése, ráadásul férjem nem tudta elviselni, hogy beteg gyermeke született! Bennünket – nemhogy összekötött volna a harmadik gyermek, inkább eltávolított egymástól. Kibírhatatlan lett a családi életünk. Úgy viselkedett, mint akinek megbomlott az agya. Rá kellett jönnöm, hogy mindent nem szabad eltűrnöm, nagyobb bűnt követnék el gyermekeimmal szemben, ha fenntartom a megromlott családi kötöttséget.

Hároméves volt Attila, mikor kezdeményeztem a válópert. Nyáron szabadságot vettem ki, szüleimhez mentem a gyerekekkel, mert mindnyájan kiborultunk apuci viselkedése miatt. Válóperünk sem úgy zajlott, mint más normális embereknél – végül három évig tartott, mert szándékosan húzta az időt.

Más oldalról is éri bántódás a szülőt, aki beteg gyermekét gondozza. Attilának rózsahimlője volt, helyettes orvos jött hozzánk, hogy kiírjon mellé betegsége idejére. Egy világ omlott bennem össze, amikor kijelentette, hogy *az ilyen gyerek nem éri meg a 12 évet!* Ezt, így, valakinek az arcába vágni – kegyetlenségnek tartottam! Rettegve vártam az idők múlását, és amikor elérte a tizenkettedik, majd a további éveket, hálát adtam a Teremtőnek, hogy nem teljesült szomorú kinyilatkoztatása.

Sorozása idején nem volt elég a hivatalos szakorvosi igazolás, nekem kellett őt személyesen elkísérnem. Ott álltam Attilával a behívott, csupaszra vetkőzött fiúk, katonák között, az orvosi bizottság előtt. Még jó, hogy nekem nem kellett levetkőzőm a sok hímnemű között... Aztán ez is elmúlt, kibírtam!

Az átlagosnál több gonddal járt Attila nevelése, mint az egészséges gyermekeké. Különbösen aranyos kisgyermek volt, szerették a bölcsődében, és szerencsénk volt, hogy utána olyan óvónő csoportjába került, aki szívesen foglalkozott vele.

Egy óvodai balesete miatt azonban megfájdult a térde, Katicával cipekedtünk vele az óvodába, arról, hogy ott valami történt, nem tájékoztattak, azt hittem, hogy betegségével kapcsolatos. Mindenhová hurcoltam, mert alig bírt járni. Kapcsolatokat kerestem, hol tudnának rajta segíteni.

Közben kinőtte az óvodát, újabb gondok jelentkeztek, mert normál iskolába nem mehetett. Egy gyógypedagógia tanár adott jó ötletet. Nagy fiam már egyetemre járt, vele együtt kerestük fel Budapesten, a Csalogány utcai foglalkoztató intézet igazgatóját, akinek segítségével, megfelelő kivizsgálások után sikerült Attilát bejuttatni egy számára megfelelő budapesti bentlakásos iskolába, ahonnan hétvégeken és vakációkra hazahoztuk.

Szerencsésnek éreztem magam, mert mindhárom gyermekem, Attila is, megállta helyét a tanulásban. Elvégezte a foglalkoztató iskola minden fokozatát, erről bizonyítványt kapott. Ez olyan eredmény volt, amire nem is számíhattam.

Utána egy jól felszerelt intézményben lelt otthonra és munkára, ahol mindenkit szellemi és fizikai erejének megfelelően képeztek tovább. Voltak, akik kijártak üzemekbe, mások az épületen belül különböző egyszerű munkát láttak el, és nyugdíjjogosultságot szereztek.

Megnyugvással töltött el az a tudat, hogy jó ellátást kap, az emeleten otthonosan berendezett szobákban hárman-négyen laknak. Mindenki külön lezárható szekrényben tartja a holmiját. Gondoskodnak szórakozásukról, – az épületet park veszi körül, ott sétálgatnak, néha segídeknek a kertésznek, nyitott a kapu, kijárhatnak a városba, a rendszerváltás után romlottak a megélhetési viszonyok, ott is, mint itthon nehezebb helyzetbe kerülünk. Egyre kevesebb munkát kaptak, aztán semmit.

Lassan takarékosági intézkedések miatt elmaradtak a bejáró tanárok, akik különböző szakköröket irányítottak. Attila rajz-szakkörre járt, tanárnője szerint tehetségesen rajzol, munkája művészet. Igaz, itthon is ezzel tölti idejének nagy részét, alig győzzük rajzpapírral és filctollal ellátni.

Van, aki valamilyen fogyatékossgal jön a világra, – mégis, sokuk értékes tulajdonságokkal. Többségük jóindulatú, készséges, és egészséges igazságérzetük folytán nem csapják be embertársaikat. Mégis ők azok, akiket kigúnyolnak, ugratják őket, pedig inkább tisztelni kellene naiv jóindulatukért. Nem tudják megvédeni magukat. Sajnos, nemegyszer a társadalom is igazságtalan hozzájuk. Ha az ilyen ember mások hibájából bajba keveredik, az „értelmesek” elinalnak a helyszínről, – és azok hibájából kénytelenek szenvedni.

Nekem aztán van tapasztalatom, mégsem bántam meg, hogy világra jött, mert melegszívű, jóindulatú gyermek, a gondolataimat is lesi. *Szeretettel, türelemmel nála mindent el lehet érni.* Érzi, mivel szerezhet örömet, ha szomorkodom, megvigasztal.

Rendszerető, szorgalmas, készségesen segít a háztartásban és bevásárlásnál, amíg megvolt a kertünk, ott is szeretett foglalatoskodni.

2003. nyári szünet. Attila harmadik hónapja itthon van. Kiraktam a kisszobai két rekamiéra a rajzait, – jól mutattak a nyers-fehér gyapjún, olyan, mint egy színes virágos rét. Érdeklődtem a Könyvtárban, hogy kell készülni egy kiállításához? Meg kellett várnunk az igazgatónőt, aki szabadságon volt, Ő osztja be a kiállítások idejét. Visszajött, telefonon hívtam. Néhány rajzot vittem mutatóba. Megnézte, vette a naptárát, kijelölte a napot: 2003. augusztus 9-én délután 4 órára tűzte ki az ünnepélyes megnyitót, október 10-ig lesznek kiállítva a képek.

Megbeszéltük a részleteket. Ismerős pszichiáter, korábbi szomszédunk mond bevezetőt a megnyitón, – aki szívesen elvállalta, hiszen jól ismeri Attilát.

Elkészültek a meghívók. Olyan jól néz ki Attila rajza a borítólapon. Sok meghívót küld ki a Könyvtár, többet én adok át személyesen ismerősöknek. Attila gőzerővel dolgozik. Nem gondoltam, hogy ennyire átérzi a kiállítás jelentőségét. Örül, s ki tudja, még hány képet fog még rajzolni, persze, már 80 képet vittünk, már nem lehet többet kirakni a galéria falaira. Nem gondoltam, hogy lesz valami az egészből, s lám, mégis sikerült. Olyan öröm tölt el, hogy szegény beteg gyermekemnek ilyenben része lehet.

Eljött a kiállítás napja. – A bejáratnál egy csoport várakozott: Attila felismerte Dunakeszről érkezett barátait, akiket egy törekeny, apró termetű nő, a fejlesztő-gondozó vezetett. Együtt mentünk az első emeleti galériára. Sok vendég érkezett, pótszéket kellett vinni az emeleti terembe, ahol a képeket kiállították. Szép műsort szerveztek, amit videóra vettek, s most értesültem róla, hogy a helyi stúdiót fogják díszíteni Attila rajzai.

Hihetetlen számomra, nem gondoltam, hogy ilyen megható ünnepség lesz, családom részéről is itt voltak, vagy később jöttek el megnézni a kiállítást. Örültem, hogy ilyen sokan kíváncsiak Attila munkáira. Nagyon jó érzés volt látni a sok kedves ismerőst, akik mind elismerően nyilatkozott a színes rajzokról.

Mindenki életében jöhetnek mélypontok. Sorsunk nagy igazságtalansága, hogy az életben megjelenő súlyos terhek elviselése nehezebb, mint akiknek kedvezőbb anyagi helyzet jutott, mert mi a vállunkon hordjuk a mindennapok terhét. Könnyebb (volna) elviselni a bajokat, ha mi is útra kelhetnénk világot látni, és élményekkel tudnánk gazdagítani nehéz napjainkat... Az én életem is sokkal elviselhetőbb lett volna anyagi gondok nélkül.

És mégis, sohasem bántam meg, hogy világra hoztam Attilát, hogy beteg gyermekemmel kellett foglalkoznom. Megérte. Most kárpótolt engem a sors sok mindenért; mert a sokak által elvesztettnek hitt gyermekem olyan eredményt ért el – amihez sok egészséges ember sem jut hozzá –, hogy ennyire tud neki örülni, hogy velem együtt boldognak érzi magát.

** **

Attila életének alakulása röviden

ATTILA FIAM Balassagyarmaton császármetszéssel született, Down-szindrómával, 1961. február 11-én. Három gyermekemről nekem kellett gondoskodnom, abban az időben nem maradhattam otthon beteg gyermekemmel. Rendes időben óvodába mehetett, majd a budapesti, Diószegi Sámuel utcai bentlakásos, Foglalkoztató Általános Iskolába került, s elvégezte annak fokozatait.

1980-ban épült fel Dunakeszin egy Foglalkoztató Intézet. Modern, színvonalas ellátással, ahol igen jó, szakmai gárda foglalkozott a sérült fiatalokkal, rátermett volt az intézet igazgatója. Gépekkel felszerelt műhelyekben mindenki képességének, érdeklődésének

megfelelő munkát végezhetett, akkor még az intézet több gyártól (papír, konzerv) szerzett munkalehetőséget. Rövid ujjai ellenére ügyes keze volt, mindenféle munkát könnyen elsajátított. Az intézetben munkaidőn túl különféle szakköröket működtettek, ahol hobbijuknak élhettek a fiatalok. Lehetett korongozni, szőni, kézimunkázni, rajzolni. Rajz-szakos tanárnő felügyelete és irányítása alatt Attila megbarátkozott a rajzolásal. Az Intézet megnyitása

után egy évvel, a budapesti Orvostudományi Intézetben fogyatékos emberek munkáiból kiállítást rendeztek, ott voltak a többi fiatal munkái között Attila rajzait is kiállították. *(A kiállításon Attilával jobb oldalon, szemben állunk.)*

Mindenféle zenét kedveli, akkor divatos tánczenére nagyon jó érzékkel táncol. Nemcsak a könnyű-zenét szereti, István király rock-operáért különösen rajong.

Másfél éves korától hosszú évekig klinikai felülvizsgálatokra hordtam Budapestre, ott állapították meg nála a Down-szindrómát, fejlődését figyelemmel kísérték sokáig és tanácsokkal láttak el engem. Pszichológussal is találkoztunk, lehet, az én vigasztalásomra. Én ugyan lelkiileg kiegyensúlyozottan fogadtam a megváltoztathatatlan tényeket, elfogadtam a helyzetet, és tettem, amit tennem kellett.

Mindig szeretnivaló gyermek volt. Rendkívül figyelmes és készséges. Kedvessége elfeledteti, hogy több gondnal járt nevelése, mint az egészséges gyermekeké.

Attila befejezve iskoláit a Budapesti Bentlakásos Foglalkoztató Intézetben, ahogy elkészültek Dunakeszin a munkálatok, attól fogva, 2012. augusztus hónap 6-ig élt az ott, ahol sajnos, intézet-vezető váltás következett be, mivel a korábbi igazgató nyugdíjba ment, addig az intézetben minden rendben volt.

Helyébe – egy korábban ott dolgozó gyógypedagógus vette át az intézet irányítását, aki különösen a fiúkkal nemigen tudott bántani.

Sajnos, elkerült onnan egy képzett gyógypedagógus férfi, aki leginkább a fiúkkal foglalkozott addig. Nyilván nem értették meg egymás, ezért távozott onnan, s hiányzott a nevelési munkája. Az intézet címe is megváltozott. Egyre romlott a helyzet.

Fiam tőlem – sajnos – örökölte a gyógyszer allergiát, olyan nyugtató gyógyszerekkel tömködték – nem csak őt, a többi ott élő fiatal is; ebből sajnos, fiamnak nehézségei támadtak. Nem vették figyelembe az intést, amelyet be kellett szereznünk, mielőtt abba az intézetbe felvették, ahol világosan olvasható, hogy bizonyos gyógyszerekre allergiás.

(A fiúk unatkoztak, időnként verekedtek, s megtudtam, hogy egy alkalommal nem ment le a foglalkozóba, az volt az oka, hogy beteg volt, azt észre se vették. Aznap mentem érte, már út közben belázasodott.) Tudni akartam, mi történt a békés, barátságos fiatalemberrel.

Amikor észrevettem, hogy az intézetben gondok vannak (nem csak vele, hanem általában fiúkkal) a helyi kórház pszichológiai osztály főorvosát kértem vizsgálja meg, egy enyhe nyugtatót kapott, annak is a felét ajánlotta naponta egyszer. A főorvos kiírt neki egy nyugtatót, amit én küldtem utána az intézetbe, hogy előírás szerint adagolják neki.

Sajnos, tudomásom nélkül azt az intézetben a gyógyszert kétszeresen megduplázta. Az erősebb adag súlyos kegyetlen mellékhatásai kiütöttek rajta. Sajnos – nekik, akik ott dolgoznak, észre kellett volna venni, hogy mitől változott meg egészségi állapota és magatartása. Velem nem közölték a gyógyszer-váltást sem. Szerintem a gyógyszer erősebb változatát nem is tudom, hogy tudták kiírni a főorvosi engedélye nélkül.

Amikor 2012-ben mindez világossá vált, s megtudtam, hogy ahelyett, hogy kivizsgáltatták volna, mi történt (hiszen két évig táplálták azzal a neki méregnek számított szerrel), ezért át akarták helyezni önkényesen más intézetbe, amiről nekem, az anyjának és gondnokának nem szóltak. Egy alkalommal nem akart lemenni a munkaszobába, bezárták őt, mint egy rabot.

Amikor tudomásomra jutott, azonnal, még azon a napon hazahoztam, akkor is lázasan, Mivel a háziorvosa ott volt, kaptam tőlük gyógyszert, nekem itthon azonnal feltűnt, hogy nem az, amit neki a szak-főorvos felírt, én azonnal megszüntettem, itthon volt a megfelelő tablettából, azt adtam neki.

Fél év kellett hozzá, hogy itthon kigyógyuljon a szörnyűséges bajából, amelyet az ott kapott gyógyszer mellékhatása okozta. Másik intézményt kellett keresnem, féltettem, hogy ha ott marad, teljesen tönkre megy.

Amikor az új helyére elvittem a fiamat, jeleztem, mi történt vele, s kértem, hogy figyeljék az állapotát. Nem kellett sokáig várni, hamarosan kaptam értesítést, hogy fiammal semmiféle gondjuk nincsen, a következő szavakkal illeték, hogy nyugodt, úgy viselkedik, mint egy úr, köszön, s ha téved, azonnal elnézést kér másoktól, hamar beilleszkedett az új helyen.

Így folytatódik tovább ott, fiam élete. A rémtörténet, amit át kellett élnünk, fiamnak és a családnak, pontosan leírtam, kötetbe foglalva, amely részletesen bekerült a Széchényi Könyvtár mek.oszk.hu oldalára, Attila felnőtt élete címen, mások okulására. Ugyanis én nem tudtam elfogadni az Intézetben lefolyt eseményeket, s megfelelő helyen jeleztem, mit tettek fiammal és családukkal is az általuk elkövetett cselekedettel.

Most az újabb helyén él csendes békességben és tovább rajzolja a szép filctoll képeit. Ottléte óta minden évben mehet a Balatonra, mert ismerős helyen nyaralhatják őket.

Örülök neki, mert szereti a Balatont, jól úszik, szereti a vizet.

Sérültek sorsa... (megtörtént eset)

Sorsokon gondolkodom...

2012. június 26

Sérült-rokkant ül magában,
sötét, bezárt, szűk szobában.
Vajon miért büntetik?

– amiről ő nem tehet!
Éheztetik, fáj a gyomra,
meddig tartják ott, ki tudja?
Szabadságát ki hozza?
Zártságát titokba' tartva

rideg szobába bezárták,
'hol nagyon érzi árvaságát.
Gyomra korog, szeme könnyes,
nem evett, most nagyon éhes.

Jóemberek társasága
kellene vigyázzon rája...
Meggúntetik szívtelenül,
s most a szobában bent ül.

Ki tehetne az ellen,
(hogy) született betegen?
Ki gondoskodik most róla,
mint kiskorában anyuka!

Édesanyja sem vigyázza,
nincs ereje gondozásra.
Otthon könnyei hullanak
fájdalmai el nem múlnak.

De eljő az a pillanat,
fia innen szabadulhat.
a Jóisten majd rátekint
úgy vigyázna rá megint,

mint kisgyermekkorában,
mamája meleg szobájában.'
Gondozóit Isten ostora
rút vétkeikért megtorolja,

szenvédésért elégtétel jár!
Zárkában ülnek nemsokára,
akik mindezt vele tették,
tetteikért megbűnhődnek.
Bűnbánatra lesz idejük,
hogy sose ne feledjék el:
a Jóisten nem bottal ver!

Attila filctoll-rajzai nővére nappali
szobájában

Attila fiamról szól néhány történet, azért olvasható ezen a helyen:

Komolyan mondd? Bővített formában

BIZONY MONDOM: jól esne kibeszélni, de most, ép' rengeteg gond miatt ez nehéz lenne. De Nektek szívesen elmondanám, mik történtek velünk... Köszönöm! Üdvözlettel: Kata.

Belőlem mindez kikívánczik, azért hagy öntsem ki magamból, ami bennünket ért az utóbbi időben: (2012-09-12). Meglátogatott egy Salgótarjában élő ismerősöm, de mondhatom úgyis, hogy már jó barátnő, akivel ez év tavaszán ismerkedtem meg, mivel meghívott (akkor még személyesen nem ismertük egymást), hogy az általa vezetett egyesületben tartsak – mint a megye „költőnöje” – előadást a költészet napján, beszéljek életéről, írói-költői munkásságomról.

Nos, én szót fogadtam, rendkívül jól sikerült költők napja volt, a terem is megtelt, szeretettel fogadtak, rengeteg ajándékot kaptam, amit én az egyetlen kiadott köteteim és szétosztásával viszonztam és Attila filctoll-rajzaiból osztogattam képeket.

Attól fogva a mai napig kapcsolatot tartunk egymással, s most meglátogatott, kért még Attila rajzaiból, mert a következő összejövetelre kiállítaná azokat. Mivel érdeklődött, neki elmondtam, mi történt az én Attilám körül. Ő láthatta, hogy már semmi különleges baj nincs vele, amiket az intézetben kitaláltak róla, amiért az intézetből el kellett őt hoznom. Vagy ki tudja, mi okozta azokat a tőle nem várt cselekedeteket, ha mégis megtörtént? Leírom azt is, mivel kibogoztam, mi okozhatta körülötte a bajokat. Igen is, a rosszindulatú környezet, nemtörődomség, felelőtlenség, hozta ki fiamból azokat a tüneteket, amelyeket nem lehetett megérteni, hogy változtatta meg annyira a magatartását. Én is kerestem itthon az okot, és sikerült megtalálnom.

Nekik tudniuk kellett volna, hogy ő is hajlamos a gyógyszer-allergiára (amit sajnos, tőlem örökölt). Mielőtt az Intézetbe került, Budapesten kivizsgálták, a kapott iratban szerepel, ezért nekik tudni kellett volna, ha az megnézhetnék volna, mert a bizonylat náluk ott hever.

Hagy soroljam fel, amit a dupla, túladagolt gyógyszer kiváltott nála, amit ott adagoltak neki, ami miatt panaszkodtak, sőt, amikor hazakerült, nemsokára én is észrevettem, amíg rájöttem, hogy a gyógyszer-túladagolás mindennek az oka, ráadásul a meg nem értés, ami ott körülvette őt.

Eredetileg kapott gyógyszere a XANAX 0,25 mg-os legkisebb változata, de amit adagoltak neki 0,5 mg, ráadásul a dupla adagnál az összetétel az előzőhöz képest + még két másféle anyagot is tartalmaz! Ezt neki nem lett volna szabad adagolni, pedig két évig etették vele! Szerintem az hozhatta ki belőle a hihetetlen változásokat. S nem tévedés részemről, hiszen a gyógyszer dobozában található leírás szörnyűséges mellékhatásokat közre adja! Ráadásul nekem a főorvos, aki kiírta ennek a szernek a legkisebb adagján is csak a felét, megmondta, hogy nem kell nála felemelni! Mindezt én továbbbíztam az intézetben a nővéreknek, amikor először vittem a gyógyszerből!

Lásd, a Betegtájékoztatóról a tüneteket, amelyekre az orvosok és sokan csak legyintenek, hogy azt csak úgy, fölírják az orvosok! Vagy mégsem olyan gyenge-elméjük a gyógyszer-gyártók, hogy olyat állítanak, ami nem is igaz! Nálunk ugyanis bejött a fenyegetés, amikor hazahoztam a fiamat.

Mellékhatások: „depresszió, alvászavar, idegesség/szorongás, memóriazavar, idegrendszeri és hangulat-zavar, szellemi teljesítménycsökkenés és zavartság fordulhat elő”. (Mindez az ijesztő jelenség előfordult nála néhány hétig itthon is: mereven bámult maga elé, oda sem figyelt, mi történik körülötte, este nem tudott elaludni és órákig járkált a lakásban.) Sőt, ezen felüli mellékhatások: „vizelettartási nehézségek”, (korábban sosem, de most, még ez is előfordult nála néhányszor, naponta többször vitte a ruháit a szennyesbe, és észrevettem, hogy bizony azok nedvesek! Képzeltető, mit éltem át!)

De mindez még nem elég: „zavartság, ingerlékenység, viselkedésbeli rendellenesség, dührohamok” (nekiment a bátyjának ok nélkül).

„Ellenséges magatartás”, (mindenkire haragudott, nem reagált a kéréseimre, stb. kereste az összetűzési lehetőségeket!) S az elkeseredett mélyen szomorú arcát sosem tudom elfelejteni...

S lám, talán egy hónapja sincs, amikor mindezt tapasztaltam, felkerestem az Ideg- és elmeosztály főorvosát, aki azt mondta, nem kell félni, adjam továbbra is a korábban általa előírt *kisebb adagokat*, elmúlik a baja.

Igaza lett: a csökkentett adagok mellett, hihetetlen a változás, amint – hála a jó Istennek, hogy – most már nála lehet tapasztalni, mert megnyugodott, alapbetegségéhez képest, normálisan viselkedik, figyelmes, rendezgeti a dolgait.

Ott arra is panasz hangzott el, hogy nem akar fürödni, tisztálkodni. Itthon rendszeresen mos fogat, naponta kétszer, rendesen mosakodik, este lezuhanyoz úgy, hogy úszik a fürdőszoba... Az intézetben ez nem okozott volna gondot... Maga szedi elő a tiszta ruháit. Egyik délután nekifogott az általa összekevert holmit elrendezni a szekrényében. Segít a konyhában, megteríti, takarítja... Mit mondjak még?

Az intézetben miért nem keresték az okot a magatartás-változásának, ha 2 év után abba-hagyták volna a nem neki való gyógyszer adagolását, és pszichológussal megvizsgáltatták és kezeltették volna, nem lett volna semmi baj. de helyette el akarták távolítani az intézetből, holott a bajokat tudatlanságból, felelőtlenségből ők okozták az Intézetben!

S őt akarták bedugni egy olyan helyre, ahol valóban napi rendszeres kezelésre szoruló betegeket ápolnak! – azért, amit ők okoztak azzal, mert duplára emelték a gyógyszer-adagját!!! (Azt sem értem, ezt hogy tehették, mivel a gyógyszernek ezt az erősebb változatát csak a szakorvosok írhatják elő!)

Nem elég egy ilyen szindrómával született emberről való gondoskodás minden nehézsége, amit lelkiismeretlen, hozzá nem értő emberek tesznek a családokkal (igen, ezt ki merem jelenteni, mert jellemző arra, amit velünk műveltek). Nekik kellett volna rájönni arra, mi okozza fiamnál azokat a változásokat, amelyek az utóbbi időben felmerültek. S a gyógyszert az arra legilletékesebb szakember írta fel, hogy merészték önhatalmúlag a duplájára emelni, ráadásul azt is duplán, reggel és este szedették vele, s azon csodálkoztak, hogy nem akart lemenni a munkaszobába, mert rosszul érezte magát, s ezért képesek voltak bezárni egy külön szobába büntetésként. Egyébként is, mint Attila anyjával és gondnokával kötelességük lett volna közölni velem a gyógyszeradagolást!

Ők miért nem vették észre azt sem, hogy két ízben is betegen hoztam haza hétvégre, amikor az intézményben ápoló-személyzet és orvosi ellátás van?

Most, amikor ilyen körülmények között kellett tudomásul venni a történeteket, azért mentem oda, hogy hévégi időre hazahozzam, közölték velem, hogy Attila be van zárva egy szobába (nem a saját szobájukba), mivel nem akart lemenni a munkaterembe. Amikor végre találkoztam vele, vörös, kipirult volt az arca, tele ütésnyomokkal, sebekkel a szeme alatt és az arcán is, majd út közben már látszott rajta, hogy valami baja van, s itthon a lázát megmérve, mindez bebizonyosodott. S az ott dolgozó szakemberek miért nem vették észre, pedig a betegszobában többen feküdtek hasonló jelek miatt. Egyik fiú jelezte nekem: látta, hogy valaki összeverte őt, s ezt tudja a nővér is, aki jelen volt, és ő is hallotta.

Másnap otthonról érdeklődtem telefonon az intézet gazdasági vezetőjénél, hogy kell a családi pótlékot átírányítani hozzánk, azt is kértem: számoljanak el az eddig odaérkezett, az intézetben kezelt pénzével, tudni akarom, hogy állunk a térítési díjjal, van-e hátraléka, stb. Azt már előző nap az igazgatónő jelenlétében megmondtam, hogy hazaviszem a fiamat, ilyen ellenséges környezetben nem tarthatom ott.

Azt a választ kaptam, annak ellenére, hogy augusztus 6-án hazahoztam, arra a hónapra még egész hónapra kell fizetnem a térítési díjat, azt szabadság címén fogják elszámolni.

Ezt nagyon goromba cselekedetnek tartom, mert amikor elhoztuk, az egészségügyi csoportnál – ahol mindezt intézni szokták – már akkor bejelentettem, hogy Attilát oda már nem viszem vissza, otthon tartom, amíg jó helyet kapunk számára. Az igazgató is kijött, mikor megtudta, hogy ott vagyok, akkor neki is megmondtam szóban, majd e-mailben is megírtam, s kértem, hogy ne számoljanak fel augusztusra térítési költséget, s mégis...

Nem tudom az egészet feldolgozni! A legrosszabb nekem, hogy nem tudom, mitévő legyek.

Gondolkodtam róla, sőt, már néhány helyre írtam, érdeklődtem olyan hely után, ahol valamelyik intézetben kaphatnánk különálló két szobát, ahol együtt maradhatnánk, s akkor hajlandó volnék a lakástulajdonomat is felszámolni...

Most ilyen helyeket keresek, amiben lányom is segítségemre van. Legjobb volna a főváros vagy a környéke, hogy ne szakadjunk messze a lányom családjától sem. Épp' elég, hogy a fiam családja 10 éve Németországban él.

Megjegyzés: A fenti sorok megírását – járom az utam c. versemhez, az intézetben hallott, rosszindulatú megjegyzések váltották ki, ezért bemutatom:

Járom az utam⁵⁰
(2012. augusztus 19.)

Szegény hajléktalan...
járom az utam magányosan
sötét utcákon, némán
elhagyottan.

Elhagyottan
járom életutam, nem tudom,
de ez a sorsom, sok a gondom,
nincs, aki sajnáljon.

Nem szán engem
senki e földi világon, ki megértene,
szegény elhagyottat észrevenne,
ki szánná meg lelkem?

Várhatom-e tőle
sorsom jobbulását, hogy étkem
s fejem fölött meleg fedél legyen,
s valaki szeressen?

Aki szeressen
úgy, mint valaha jó anyám,
ő dajkált, kicsi koromban,
de jó volt nekem!

---

⁵⁰ Versem nagy vitát váltott ki a Napvilág író-klubnál író-és költőtársaim nevében és soha nem tapasztalt számban olvasták, elmondták véleményüket külső olvasók is.

Egyébként annak ellenére, hogy valakinek nem tetszett, az elmúlt két hétben feltöltött alkotások közül a legolvasottabbak között szerepelt a vers.

(Lásd a Statisztikánál: 2012. szeptember 20.)

Jó volt nekem,
Istenem! – miért feledtél el engem,
mit tehetek azért, hogy sorsom
jobbra forduljon?

Jobb sorsom legyen,
úgy szeressenek most is
ahogyan drága anyám tette
valaha régen.

Valaha régen
gond nélkül éltem, most milyen
sors vár rám, utcára mehetek,
hideg-fagyos télben!

Fagyos télben,
hideg emberek közt kell élnem,
elmúlt felettem az idő, elmúlt
az ősz, a meleg nyár.
csak zord-hideg tél vár engem már.

** **

Attila Rövid. 2012.09.12.

(Komolyan mondod?)

KOMOLYAN MONDOD?⁵¹ Bizony mondom, jól esne kibeszélni, de most, épp’ rengeteg gond miatt nehéz lenne. De Nektek szívesen elmondanám, mik történtek velünk...

Köszönöm! Üdvözlettel: Kata

Hagy öntsem ki magamból, ami bennünket ért abban az időben: 2012-09-12.

Ma meglátogatott Salgótarjánban élő ismerősöm, de mondhatom, már jó barát nő, akivel ez év tavaszán ismerkedtem meg, mivel meghívott (akkor még személyesen nem ismertük egymást), hogy az általa vezetett egyesületben tartsak (mint a megye „költőnöje” – előadást a költészet napján, beszéljek életemről, írói-költői munkásságomról).

Nos, én elfogadtam, rendkívül jól sikerült, tele volt a terem, szeretettel fogadtak, rengeteg ajándékot kaptam, amit én az egyetlen kiadott köteteim maradványával, azokat szétosztva, honoráltam...

Kapcsolatot tartunk egymással a mai napig, s most azért jött el, mivel vittem ajándékba, szétosztani Attila filctoll-rajzaiból, s most kért tőlem még képeket, mert a következő összejövetre kiállítaná.

Elmondtam neki, mi történt az én Attilám körül. Ő láthatta, hogy már semmi különleges baj nincs vele, amiket az intézetben kitaláltak róla, hogy onnan el kellett őt hoznom.

Vagy ki tudja, mégsem tudom, mi okozta azokat, ami mégis megtörtént? Leírom azt is, mivel kibogoztam, mi okozhatta körülötte a bajokat.

Állítom, hogy a rosszindulatú környezet, nemtörődömség, felelőtlenség, hozta ki belőle azokat a tüneteket, amelyeket nem lehetett megérteni, hogy változott meg annyira a magatartása? Ezt már ott kellett volna nekik megtalálniuk, szakemberrel kellett volna őt idejében megvizsgáltatni. Aztán én megkerestem itthon mindennek az okát, és megtaláltam.

Hagy soroljam fel, amit a dupla, túladagolt gyógyszer kiváltott nála, amit ott adagoltak neki, ami miatt már ott panaszkodtak.

---

⁵¹ Ezt kérdezte tőlem egyik íróklub vezetője, amikor milyen gondjaim merültek föl.

Amikor hazakerült, hetekig, én is láthattam, amíg rájöttem, hogy a gyógyszer-túladagolás mindennek az oka, ráadásként a meg nem értés, ami ott őt körülvette. (Eredetileg kapott gyógyszer 0,25 mg-os, s amit adagoltak neki 0,5 mg, ráadásul a dupla adagnál az összetétel az előzőhöz képest + még két másféle anyagot is tartalmaz!)

Lásd, a Betegtájékoztatóról a tüneteket, amelyekre az orvosok és sokan csak legyinteni szoktak, hogy azt csak úgy, fölírják! Vagy mégsem elmebajosok a gyógyszer-gyártók, hogy olyat állítanak, ami nem is igaz, ráadásul számukra lenne káros! Nálunk ugyanis bejött a fenyegetés: „*depresszió, alvászavar, idegesség/szorongás, memóriazavar, idegrendszeri és hangulat-zavar, szellemi teljesítménycsökkenés és zavartság fordulhat elő*”. (Mindez az ijesztő jelenség előfordult nála néhány hétig itthon is: mereven bámult maga elé, s oda sem figyelt, mi történik körülötte...)

Sőt, ezen felül lehetséges: „*vizelettartási nehézségek*”, (korábban sosem, de most, még ez is előfordult nála néhányszor! Képzelheted, mit éltem át!) De mindez nem elég: „*zavartság, ingerlékenység, viselkedésbeli rendellenesség, düh*” (nekiment a bátyjának ok nélkül), „*ellenséges magatartás*”, (mindenkire haragudott, nem reagált a kéréseimre, stb. kereste az összetűzési lehetőségeket!) Az elkeseredett mélyen szomorú arcát sosem tudom elfelejteni...

Lám, talán egy hónapja sincs, amikor mindezt tapasztaltam, fölkerestem az Ideg- és elmeosztály főorvosát (akit ismertem). Azt mondta, nem kell félni, adjam továbbra a korábban, általa előírt gyengébb adagokat, elmúlnak a gondok. Való igaz, hogy a csökkentett adagok mellett, hihetetlen a változás, amint – hála a jó Istennek, – most már tapasztalni lehet: megnyugodott, alapbetegségéhez képest, normálisan viselkedik, figyelmes, rendezi a dolgait.

Ott arra is panasz hangzott el, hogy nem akar fürödni, tisztálkodni. Itthon rendszeresen mos fogat, naponta kétszer, rendszeren mosakodik, este lezuhanyoz úgy, hogy úszik a fürdőszoba... Az intézetben ez nem okozott volna gondot. Maga szedi elő a tiszta ruháit. Egyik délután nekifogott az általa összekevert holmit elrendezni a szekrényében. Segít a konyhában, megteríti, takarítja...

Mit mondjak még? S őt akarták bedugni egy olyan helyre, ahol valóban napi rendszeres kezelésre szoruló betegeket ápolnak? – azért, amit ők okoztak azzal, mert duplára emelték a gyógyszer-adagját, s a dupla pirulában még kétféle szer is van, ami a rémes eseteket kiváltotta.

(Persze sosem fogom megérteni, hogy ilyen szert hogy lehet forgalomba hozni, még ha ezrenként csak egy-két embernél fordul elő, de azokat teljesen tönkreteszi, s az nem számít?)

Nem elég egy ilyen szindrómával született emberről való gondoskodás minden nehézsége, a lelkiismeretlen, hozzá nem értő emberek tesznek a családokkal (igen, ezt ki merem jelteni, mert jellemző arra, amit velünk műveltek).

Mert nekik kellett volna rájönni arra, mi okozza fiamnál azokat a változásokat, amelyek az utóbbi időben felmerültek, s ráadásul ott az orvosi felügyelet is adott.

A gyógyszert az arra legilletékesebb szakember írta fel, városunk kórházának, pszichológiai osztályának főorvosa, hogyan merészték önhatalmúlag a dupla-erősségű adagra emelni, ráadásul úgy, azt is naponta két alkalommal adagolták!

Miért nem vették észre, amikor két ízben is betegen hoztam haza, amikor az intézményben ápoló-személyzet és orvosi ellátás van?

Tegnap érdeklődtem telefonon az intézet gazdasági vezetőjénél, hogy kell a családi pótlékot átírányítani hozzánk, s kértem, hogy számoljanak el az eddig odaérkezett, általuk kezelt pénzével, s hogyan állunk a térítési díjjal, van-e hátraléka, stb.

Azt a választ kaptam, annak ellenére, hogy augusztus 6-án hazahoztam, arra a hónapra végig, minden napra kell fizetnem a térítési díjat, szabadság címén elszámolják.

Ezt azonban nagyon goromba cselekedetnek tartom, mivel a hazahozatala napján az egészségügyi csoportnál, ahol mindezt intézni szokták, bejelentettem, hogy Attilát oda már nem viszem vissza, otthon tartom, amíg jó helyet kap.

Igazgatónő is kijött, mikor megtudta, hogy ott vagyok, s neki is megmondtam szóban, majd e-mailben is megírtam, s kértem, hogy ne számoljanak fel augusztusra térítési költséget, s mégis...

Nem tudom az egészet feldolgozni! S a legrosszabb, hogyan tudok magunkon segíteni???

Gondolkodtam róla, sőt, már néhány helyre írtam, érdeklődtem olyan hely után, ahol valamelyik intézetben kaphatnánk különálló két szobát, ahol együtt maradhatnánk, s akkor hajlandó volnék a lakástulajdonomat is felszámolni...

Most ilyen helyeket keresek.

De nekünk jó volna a főváros vagy környéke is, hogy ne szakadjak messze a lányom családjától sem.

A fiam családja már több mint tíz éve Németországban él, velük ritkán találkozhatunk.

Megjegyzés: A fenti sorok megírását a Járom az utam c. versemhez rosszindulatú megjegyzések írása váltotta ki.

És az alábbi biztatás: Napvilág főszerkesztőjétől.

Komolyan mondd? Bizony mondom, jól esne kibeszélni, mi történt Attilával, de most, éppen a rengeteg gondom miatt nehéz lenne. De Nektek szívesen elmondanám, mik történtek velünk...

Köszönöm! Üdvözlettel: Kata

* *_* *

Következnek az abc-szerint a B-betűs novellák röviden és/vagy bővebben:

Baj van a nagyfőnökkel

Naplórészlet

1946. október 6. Salgótarján

Szokatlan csend van az Acélgyár Gazdasági Szerszámgyár üzemében. Megszoktuk az állandó zakatolást. Most a szokott zaj helyett szinte zúgott a csend. Egyszerre leállt az üzem. Miért? Itt a csend annyira szokatlan, csak valami váratlan dolog miatt történik.

Később hallottuk, hogy a munkásság felkérte a nagyfőnököt: hagyja el a gyártelepet! Ahogy utána elmondták, kikísérték a kapuig, kalapot emeltek neki...

Milyen kegyetlen volt hozzám, milyen bosszút akart állni rajtam, mert a szemtelen közeledését visszautasítottam, – ezért képes volt arra, hogy igazságtalanul elbánva velem, a kezemből kivegye a kenyeret. És én mégis csak egy szerencsétlen embernek tartom, aki a sötét, ferde utakat keresi, nem tudja, de nem is akarja a jót megtalálni. Az egész üzem forrong, bosszút forralt ellene, és én mégsem tudok örülni.

_

Baleset érte szürke cicánkat

2003. JÚLIUS 10. CSÜTÖRTÖK. Késő este, néztük a televíziót. Emese unokám a folyosón szórakozott barátnőivel a kellemes nyári éjszakában. Éppen lefeküdni készülünk. Egyszer csak ijedten ajtót nyit, kezében a fájdalmasan nyávogó, immár egyetlen Maca cicánkkal.

– Mi történt? – szaladtam eléjük. Letettük a földre, alig vánszorgott, – szinte kúszik a földön, az egyik első lábát fájlalja és kínosan, szünet nélkül nyávog. Óvatosan fölemelem, leteszem az ágyra. Még megfordulni sem tud, rettenetesen szenved. Gyorsan kiszaladok, előveszem az egyetlen szem Algopyrint és Eleniumot, próbálok belőlük egy-egy ici-pici darabkát leszabni. Összetöröm és hozom neki becsomagolva egy kis májpestétomban. Talán sikerült a nagyobb részét megennie, amitől csillapult a fájdalma.

Közben megágyazok. Egy pléddel letakarom a paplanomat, és ott, mellettem helyeztem el a szenvedő cicát.

Nemsokára úgy látom, hogy a gyógyszertől valamennyire enyhül a fájdalma, lassan elaludt. Én azonban (mivel elfoglalta fekhelyem nagy részét), kénytelen vagyok a fotel felé kinyújtani a lábam, s úgy próbálok elaludni. Nehezen megy. Folyton figyeltem a cicát, aztán hol elzsibbadt, hol görcsöt kapott a lábam a kényelmetlen helyzet miatt.

Ezt sem bántam, annak örültem, hogy a cica nyugodtan alszik, csak néha próbálkozott megfordulni, de akkor mindig fájdalmasan fölajdult.

Péntek reggel: Emese elmondta, mi történt este. Nyávogást hallott az udvar felől, lenézett, de nem látott semmit. Később a lépcsőházban felismerte Maca-cicát, amint fájdalmasan nyávogott, majd karjaiban behozta.

Most meg azon tanakodunk, hogy mit tegyünk? Mindenképpen meg kell mutatnunk állatorvosnak. Próbálok hívni telefonon az ismerősöket. Senkit sem találok otthon. Aki Kormi cicánkat olyan gondosan gyógyította, szabadságon van, az állatpatika eladója közli, hogy a garázsszomszédunkban lakó állatorvos helyettesíti. Próbálok telefonon elérni, az ő lakása sem jelentkezik. Újból hívom az állatpatikát, megkapom a MOBIL számát, gyorsan tárcsázom. Csak az üzenetrögzítője jelentkezik. Üzenetet hagyok neki. Telnek a percek, majd az órák. Ismét hívom a számot, most már SOS-jelzést hagyok a rögzítőn. Nemsokára megcsörren a telefon, végre jelentkezik. Mondja, hogy Bercelen, egy országos értekezleten van, nemsokára vége lesz, hazaérve megnézi a cicát.

Dél felé megjelenik. Megvizsgálta, törést nem észlelt. Észrevehető, hogy nagy gondban van. Azt mondja, Röntgen-felvétel lenne jó, talán kimutatná, mi okozza a cica fájdalmát, meg azt, hogy miért nem tud lábra állni. Hozzáteszi, hogy a közelben nem ismer olyan állatorvost, aki a csont-problémákhoz értene. Megadja az egyik budapesti állatklinika címét és telefonszámát. Javasolja, vigyük oda, ahol segítenek rajta. A vizsgálatért semmit sem fogadott el.

Nem lettem okosabb. Felhívtam a lányomat, akivel tegnap már beszámoltam a cica bajáról. Otthon van, nyakig munkában, éppen most Emese szobáját festi. Tudom, hogy ő annakidején már megröntgenezte a saját cicájukat bent a klinikán, ahol dolgozik, de oda más macskáját bevinni... pláne, hogy most éppen nem dolgozik ott, ezért nem jó ötlet. Arra ígéretet tett, hogy érdeklődik ismerős helyen, és ott bejelenti, hogy vinnénk a cicát. A másik állatklinika jobban megközelíthető, mint amit az állatorvos javasolt. Nemsokára visszahívott, közölve, hogy hétfőn reggel 9-kor jelentkezünk a cicával a megadott címen. Megbeszéltük, hogy vasárnap délután Emesével és a cicával együtt megyünk és náluk szállunk meg.

Hosszúnak tűnő órák és napok teltek el, mert a cica állandóan szenved, minden mozdulat, fordulat fáj neki, alig eszik valamit. Kimegy az erkélyre, ott kicsit jobban érzi magát, még a magas, almot tartalmazó ládáját is használta. Ilyen tiszták, rendesek a cicák!

Lassan telik az idő. Vasárnap ebéd után készülődtünk. A nagy piaci kosarat készítettem el a cicának, puha anyaggal kibéleltem, egy lyukacsos anyagból fedtem be, amit gumival szorítok majd le. Szegénykének nem nagyon tetszett a bezártság, amikor kipróbáltuk.

Eddig mindig azt mondtam, hogy ő olyan cica, amelyik sosem nyávog. Most szegényke bepótolta. Buszra szállva, Emese vette ölébe a kosárral együtt, de megállás nélkül jajongott, amíg Vácra értünk. Hiába simogattuk, becéztük, egyre csak nyávogott. A fájdalomtól és főleg az ijedtségtől nyelvét kinyújtva lihegett, ahogy a kutyák szokták. Utána már valahogy megszokta a változhatatlan helyzetet, időközönként elcsendesedett. Budapestre érve, kezdődtek az újabb tortúrák: Metró, ahol lányom várt bennünket, ezért kicsit könnyebben utaztunk, tovább, megszabadulva egy csomagtól.

Szegény cica végignyávogta a Metrós-utat. Azt hitte, már örökké utazni fog. Mit gondolhatott magában? Mi lesz vele? Miért hagytuk el az otthonát, az ismerős helyet és hová visszük? A Metró után megint a nagyvárosi zaj, majd autóbuszra szállunk... Aztán egy ismeretlen lakás, ahol egy fekete Puma (Lányom Krampusz-cicája) felpúpozott háttal, szőrzettel, fújva és morogva fogadja az idegent...

Még jó, hogy egyik sem ment neki a másiknak, inkább elhúzódtak egymástól. A nappaliban Maca elfoglalta a sarokban levő fotel mögötti nyugalmat adó csendes helyet. Enni-inniadtunk neki, kapott egy nagy tálban külön almot. Megnyugodott. Csak arra kellett vigyáznunk, nehogy a két cica találkozzon.

Krampusz egyszerre mindenkiben ellenséget látott. Aki találkozott vele, arra is fújt és morgott, nemcsak a vendég cicára. Borzasztó dühös lett, hogy egy idegen került a birodalmába. Csak sétált haragosan, mindnyájunkat felálló szőrzettel, peckesen kerülgetett.

Macukával együtt, Emese szobáját kaptuk meg hálólóhelyül. Mikor bevittem, az ágyra helyeztem. Boldogan foglalta el, végre, itt is van egy ismerős, kényelmes hely... Éjjel csendesen aludt, nem nyávogott, én is nyugodtan pihentem. Hajnalban nagy kaparászásra ébredtem. Ugyanis a szoba közepére, papírokra helyezett almos-tálkában munkálkodott. Reggel Emese csodálkozva figyelte, hogy az egész alom-mennyiség nedves, Krampusz cica csak egy maréknyit nedvesít be; de Maca tegnap déltől a szenvedése és az idegen környezet miatt visszatartotta.

Hétfőn reggel: Lányom ismerőse hét órakor egy cicahordozóval felszerelve csengetett. Sietve készülődtünk, hogy idejében az állatklinikára érjünk. Betettük a cicát éhes-szomjasan, hátha altatni fogják? Már megint egy ismeretlen dobozba kerülök, gondolta a cica, mert nem szívesen foglalta el helyét a kalitkában. A buszon megint panaszosan végig nyávogott, mindenki őt figyelte, ki sajnálkozva, mások meg értetlenül.

Utolsó percben érkeztünk, mert véletlenül egy megállóval továbbmentünk, mégsem késtünk el. A váróhelyiségben két cica és sok-sok kutyus várakozott: egyik sántít, másiknak gallér a nyakában, csupa beteg állat. Mikor beléptünk, minden kutyus a fülét hegyezte, ki lehet a jövevény, de egyik sem ugatott, nem támadtak, csak illedelmesen és kíváncsian figyelték a siránczó cicát.

Nemsokára kinyílik az ajtó, és kérdik, ki jött bejelentésre, – így hamar bejutottunk.

A fiatal állatorvos megkérdezte, mi történt a cicával? Hiába érdeklődött, sajnos, ebben nem tudtunk segítségére lenni, mert mi sem tudtuk. Elmondtam, hogy a lépcsőházban egy cicabéjáró lyukon szokott közlekedni, de valaki eléje zsákokban törmeléket helyezett. Ezért arra következtettünk, hogy menekülni akart a szokott helyén át a lépcsőházba, de visszacsúszhatott.

Aztán egy „cica-nővér” segítségével megvizsgálta az orvos. Először letette a földre, nézte, hogy járkál, vagyis inkább csúszkál a földön. Aztán ráhelyezve a vizsgáló-asztalra, alaposan végigtapogatta. Olyan szakszerű módon, finoman tapogatta, hogy a cica fájdalommentesen lett harcképtelen. Hamarosan kisült, hogy nemcsak a jobb első lába, hanem mindkét hátsó lába sérült, vagy ki tudja, most miért működik rosszul.

Tapogatás közben – ahol fájdalmat érzett a cica – mindig egy halk nyávogást hallatott. Nekünk úgy tűnt, mintha ketten beszélgetnének.

Aztán a másik helyiségből áthívták a szintén fiatal adjunktust, ő is megvizsgálta. Nem kellett röntgenezni, sem altatni. Közösén olyan álláspontra helyezkedtek, hogy nincs törés, a cica lábaiban az ínszalagok nyúltak meg. Kapott egy injekciót, ami egy hétig csillapítja a fájdalmát. Javasoltak egyfajta vitamint neki, amit a klinika területén megvásároltunk. Azzal búcsúzott tőlünk a cicaorvos, hogy – amennyiben nem javul a cica állapota – egy hét múlva vigyük vissza.

Lányom erre a napra kicserélte a műszakot egy délutános kolléganőjével, így visszakísért bennünket a lakására. Aztán fölraktuk az ebédet, s ő nemsokára visszament a munkahelyére.

Ebéd után jót pihentünk. Marasztaltak, de elhatároztam, hogy délután hazautazom Macával. Jobb lesz a cicának is, mert itt a macskákat lehet elkülöníteni, a miénk otthon, ismerős környezetben jobban érzi magát.

Danika és Emese is elkísért a busz-állomásra. Én hely-jegyet kértem a cica részére is, hiszen elfoglal egy ülőhelyet.

Szerencsére egy cica-barátnő ült az ablaknál, s amikor meglátta a cicahordozóban, mindjárt érdeklődött, mi a baja? Nekem és a cicának is külön hely-jegyet adott. Ezért aztán a cica jól érezte magát, egyet sem nyávogott egész úton. Igaz, ahogy elhelyezkedtünk, indulás előtt kinyitottam a cicahordozó ajtaját és a nagy meleg miatt az előre elkészített vizes zsebkendővel végigsimogattam, aztán a magammal hozott ételt odaadtam neki, vízzel is elláttam. Jóllakva, jól elhelyezkedve, utazás közben nyugodtan viselkedett, nagyrészt aludt.

A rövidebb úton jöttünk haza, s mikor a 2/A-ról befordultunk a 2-es útra, egy nagy csattanást hallottam. A buszvezető lassított, aztán a legközelebbi autóbusz-megállónál leállította a motort. A hangosbemondón közölte, hogy az autóbusz meghibásodott, kért, szálljunk ki, nemsokára mentesítő-járat érkezik, amire fölszállhatunk.

Lekaszálódttam a rengeteg csomagommal; kis várakozás után valóban jött Vácról egy mentesítő járat, vezetője, arra kérte az utasokat, lehetőleg mindenki a korábbi helyét foglalja el. Én nem fogadtam szót, mert véletlenül a napos oldalon ültem addig, itt pedig üresen találtam az árnyékos oldalt, ezért oda ültem és nemsokára – igaz, némi késéssel, de szerencsésen hazaértünk.

Az állomáson két fiam várt bennünket. Hazaértünk a Cicával. Mikor otthon kinyitottam a rácsot, azonnal helyet foglalt az erkélyen, s békésen elnyúlt a szőnyegen.

Már több nap eltelt, mióta megérkeztünk, a cica eszik, a vitaminját is elfogyasztotta az étellel együtt. Bár még nem járka rendesen, mégis mintha javult volna az állapota, a kedélye biztosan.

Csak azt sérelmezi, hogy nem mehet ki a szabadba. Szegényke megszokta a szabadságot, nehezen viseli el a bezártságot, persze én is, mivel amikor nyílik az ajtó, mindig sóvárogva néz kifelé, szeretne kisurranni. De az orvos azt javasolta, hogy ne engedjük még szabadon, amíg meg nem gyógyul.

Azt még nem tudom, hogy vissza kell-e vinnünk a Klinikára.

Örömkre meggyógyult, és 18 éves koráig, a játékával, kedvességével még három évig örvendeztetett bennünket. De Maca cicánk további élete és elmúlása külön történet.

1. Bátyám, Találkozás fogság után

Részlet Finta Kata egykori naplójából

ANYUKÁM SZÜLETÉSNAPJA, ma 53 éves. *Salgótarján, 1947. október 7*

A jó Istent kérem, adjon neki idős napjaira nyugalmat, derűt, örömet, jutalmazza meg fáradozásaiért és önfeláldozásáért, amit értünk, családjáért tett. Sajnos csak szombaton tudjuk felköszönten. Milyen öröm ért ma: Kihívtak a főkapuhoz. *Telekék jöttek az óriási örömhírrrel, hogy kedves bátyám, Gyugyi végre itthon van! Véget ért a fogsága!*

Mikor szüleim megüzenték, hogy bátyám háromévi orosz hadifogsága után hazaérkezett, nem akartam elhinni, hogy végre, tényleg itthon van! De mégis igaz! Saját kezűleg írt levelét hozták el nekem. Mennyit imádkoztam érte, s megsegítette őt a Jóisten, hazasegítette, szerettei körébe.

Már tegnapra vártak engem. Megüzentem, hogy vasárnap hazamegyek. Istenem, milyen boldog vagyok! Lám, a jó Isten meghallgatta imáimat, végre tegnap épségben érkezett! Elhatároztam, hogy amint lehet, megyek és meglátogatom!

Bede-pusztá, 1947. október 12. vasárnap reggel indultunk útnak, és álmoságom ellenére kellemesen telt az út. Igyekeztem sietni, hogy mielőbb láthassam kedves bátyámat. Nagyon vártak otthon, örültek nekem. Pityut is otthon találtuk, ő is hazajött az örömhíre.

Anyukám odasúgta, hogy Gyugyi tegnap délutántól folyton figyelt kifelé: mikor jön már az én „kishúgán”? Minden olyan jó volt és szinte hihetetlen: tényleg itt van, és tényleg ő az? Csak mesélt, és mesélt mindenről, ami vele történt. Érdekes megfigyeléseket tett és olyan tapasztalatokra tett szert, amit nem lehet elfelejteni. Hiteles adatok, személyesen szerzett tények vannak birtokában. Ő aztán tudja, mi van ott az Urálon túl!

Ebédelni Lucfalvára voltunk hivatalosak, az ev. pap családjához. Együtt van a két család, mint régen, – csak Piroska néni Gyurka fia hiányzott. Piroska néni könnyezett, mikor szóba került. (Marosvásárhelyen tartózkodásunk idején ugyanis a kitűnően úszó fia nyári vakációban Rahónál a Tisztába fulladt.) Icéhoz is átmentünk (védőnő), férje is fogságba került, nemrég’ jött haza. Épp ellenkezője Gyugyinak. Annakidején ő nyilas volt, most meg már belépett a kommunista pártba.

Bede-pusztá, 1947. október 13. hétfő. Amikor mindnyájan összefutunk itthon, természetesen nem férünk el a kis lakásban. Telekék szoktak egy-két szobával kisegíteni. Én sokáig maradtam ágyban. Tegnap undorodtam attól a kétkortynyi keserű italtól, amitől most is rosszul éreztem magam.

Reggeli után Gyugyi mellé ültem és hallgattam élménybeszámolóját. Beszélt az orosz nép szokásairól, természetéről. Azt mondja, hogy az örmények olyanok, mint itt a cigányok. Megemlítette a láger-élet borzalmait, a visszaéléseket, arról is szólt, hogy fogságának vége felé hogyan festették ki Moszkvában és környékén a vasútállomásokat.

Akkor már sokkal jobb dolga volt, mert szabadon közlekedhetett és kapott rendes enni-valót. „Kultúrnépről” lévén szó, az egészségügyről is beszélt: Elmondta, milyenek a „modern WC-k”: a patakpart. Aztán a nők „szégyenérzete”, ami nincs.

Rettenetes, elképesztő dolgokat mondott el. Azt is említette, hogy kivételek természetesen vannak, – ha nem is sok – olyan emberekkel is találkozott, akik a hadifoglyokat embernek, nem pedig állatoknak tartották.

Sajnos, hamar eljött a dél. Anyukám finom túrós csuszát készített, micsoda adagot! Mindnyájunknak jó étvágya volt. Ebéd után indulni kellett.

Féltem az úttól, nemhiába. Fizikailag gyengének éreztem magam, a hideg szél éppen szemben fújt. Három óráig tartott az út; ezt a távot gyalog is meg lehet tenni ennyi idő alatt, ha nincs ez a zord szél. Izomlázam lett, mert még a kis emelkedéseken sem tudtam felhajtani, a biciklit, tolni kellett.

2. Bátyám hadifogsága

Igaz történet naplórészletekkel

FRONTOT, OROSZ MEGSZÁLLÁST egy kis faluban vészeltük át, ahová azért menekültünk, hogy ne kelljen a borzalmakkal szembenéznünk. Mégis, itt, a világ végén, utolért bennünket. Voltak megrázó, kétségbeejtő esetek, érdekes ismeretségek és epizódok, amelyeket soha nem tudok elfelejteni.

Amikor 1945 májusában vége lett a háborúnak, ott találkozott a család. Legkorábban István bátyám érkezett haza, utána a második világhéget is túlélve, Apánk. Gyalog, fáradtan, csontig lesóványodva jött, alig volt jártányi ereje. Mégis, ami a legfontosabb, Isten segítségével épségben vészeltük át a háborút.

Családunk minden tagja életben maradt, csak Guszti bátyám került orosz hadifogságba, ahonnan hosszú, kegyetlen évek után szabadult. Idézet a naplóból:

Kisbárány, 1945. augusztus 8. – Szomorú valóságról hozott hírt a postás. Gusztitól levelet kaptunk. A vonat vagonjából dobta ki valahol és egy jószívű ember adta postára. *Orosz hadifogoly lett, szegény, drága testvérem.* Egy évvel ezelőtt még esküvőre készült, és íme, viszik a messzeségbe.

A háború ismét elszakított bennünket szeretteinktől, honfitársainktól, édes magyar hazánk szerves részétől. Erdélyben, Apám szülőföldjén megint idegen nép az úr, üldözik azokat, akik ott születtek, akiket gyökereik oda kötnek. Mi is onnan menekültünk a csonka országba. Minden szép, minden jó összeomlott. Mennyi fiatal vér omlott ki, mennyi otthon dőlt romba, mennyi család szakadt szét – ismét? Mennyi ember lett földönfutó? Szegény bátyámat is berakták egy vagonba, betereltek, mint az állatokat, egy kis vízzel (netán a nélkül), beszorítva hőségben, nagy kinnal utaznak a világ végére! (*Eszembe jutott, amikor eljött elkészönni, amikor a háborúba indult. Lásd a fényképen.*)

Anyukám sem fogja kibírni a sok megpróbáltatást. És most még ráadásnak, fiát elhurcolták a messzi Szovjet-Oroszországba. Istenem! Ne hagyj el nagy bajainkban, szörnyű bánatunkban, adj erőt elviselni a lehetetlent!

Aggódtunk bátyáért, amíg a fronton volt, de onnan időnként hírt kaptunk tőle. Minden imámba belefoglaltam, ostromoltam az Égieket, könyörüljenek rajta, hogy túlélje a borzalmakat, és mielőbb visszajöjjön közénk. Néha örömhír érkezett arról, hogy Sztálin marsall a *hadifoglyokat* azonnali hatállyal hazabocsátotta. De teltek a hetek... hónapok... s minden nap várjuk, mikor érkezik haza? De a félelem most is bennünk él, hátha mindez nem is igaz. Gondolatom a szegény rabokhoz száll. Miért nem lehet megosztani a falatot azokkal, akik talán éheznek, – nekünk pedig még van mit ennünk.

Ma sült ki a friss kenyér. Jóízűen beleharapok. Aztán eszembe jutottak a foglyok, akiknek talán még száraz kenyér se jut, talán éheznek... Torkomon akadt a falat.

Aztán hónapok, évek teltek, hogy megígérték a foglyok hazabocsátását. Pista bátyámmal akkor már a közeli városban dolgoztunk. Aztán Nagyváradról menyasszonya írta, hogy levelet kapott bátyámtól: Moszkvában van, megadta a címét. Milyen boldog lesz Anyukám, ha megtudja! Éjjel Guszti bátyámat *láttam álmomban*, – s lám, hírt kaptam róla!

Egy hadifogoly társa jött haza, aki felkereste szüleimet és közölte, hogy Moszkvában viszonylag jól van, rendes kosztot kap. Egy „állomásépületet festenek!” Egy csoportot ő irányít. Képzelem, milyen gyönyörű munka kerül ki a kezük alól. Milyen jó, hogy sokoldalú és különösen jó kézügyessége van; zenélt, rajzolt, portrékat, tájképeket festett már diákkorában Miskolcon, a tanítóképzőben. Csodálatos töviskoszorús Krisztusfej az egyik festményén. És most hasznát veszi, megtalálta a helyét. Képzelem, milyen művészi munkával festi a falakat! Megsegítette a jó Isten, meghallgatta imáimat, kérésemet, hogy vigyázzon rá, és hogy hírt kapjuk róla. És íme, legalább ennyi beteljesült.

1947. október 6. – Az irodából kihívtak a főkapuhoz. Szüleim szomszédjai kerestek óriási örömhírrrel, hogy kedves bátyám itthon van!

Saját kezűleg írt levelét küldték el szüleim. Megüzentem velük, hogy vasárnap hazamegyek. Milyen boldog vagyok, hogy, épségben megérkezett!

1947. október 12. – Igyekeztem, hogy mielőbb láthassam őt. Nagyon vártak otthon, Pityu is hazajött az örömhírré. Anyukám megsúgta, hogy Guszti tegnap délutántól folyton figyelt kifelé: mikor jön már az én „kishugám?” Minden olyan jó volt és szinte hihetetlen, hogy valóban itt van. Ő meg csak mesélt és mesélt mindenről, ami vele történt. Érdekes megfigyeléseket tett, olyan tapasztalatokra tett szert, amit nem lehet elfelejteni. Hiteles adatok, személyesen szerzett tények vannak birtokában. Ő tudja, mi van ott az Urálon túl!

Barátaink ebédre hívtak bennünket, hogy együtt ünnepeljünk. Csak Piroska néni könnyezett, mikor szóba került a fia, akit baleset ért. A védőnő férje is fogságban volt, nemrég' jött haza. Épp ellenkezője bátyámnak. Annakidején ő *nyilas volt*, most meg már belépett a kommunista pártba!

Másnap reggeli után egymás mellé telepedtünk, és hallgattam az élménybeszámolókat. Beszült az orosz nép szokásairól: az örmények olyanok, mint nálunk a cigányok. Megemlítette a láger-élet borzalmait, a visszaéléseket, arról is szólt, hogyan festették Moszkvában és környékén a vasútállomásokat. Akkor már sokkal jobb dolga volt, szabadon közlekedhetett és kapott rendes ennivalót.

„Kultúrnépről” lévén szó, az egészségügyről is szó esett. Elmondta, milyen ott a „modern” WC – vagyis a patakpart. Aztán a nők „szégyenérzete”, – ami nincs. Elképesztő dolgokat hallottunk tőle, de azt is hozzátette, hogy vannak kivételek. *Olyan emberekkel is találkozott, akik a hadifoglyokat embernek, – nem állatoknak tartották!*

Anyukám finom túrós csuszát készített, micsoda adagot! Sajnos, lejárt az időm, indulnom kellett, mert hosszú utat kell megtennem kerékpáron. Félttem az úttól, nemhiába. Fizikailag gyengének éreztem magam, hideg szél fújt velem szemben. Három óráig tartott az út hazáig; ezt a távot gyalog is megtettem volna ennyi idő alatt, ha nincs ez a zord szél. Izomlázam lett, mert a kisebb emelkedésekre is tolnom kellett a kerékpárt.

Otthon mégis nyugalom töltött el, hogy végre köztünk van a testvérem. Remélem, hamar kipihen magát, aztán ő is elhelyezkedik, és hamarosan családot alapíthat.

Zsúny-pusztá, 1947. december 24. szerda. – Ma már nem mentem dolgozni, mert túlórák fejében szabadnapot kaptam, hogy szerettemmel együtt tölthessem a Karácsonyt. A délelőtti készülődéssel telt. Hosszú ideig tartott az út, nagyon hideg volt a vonatban. Pásztón lovas kocsival vártak, onnan nincs messze Zsúny-pusztá. Anyukámat már ott találtam, utána én voltam az első „vendég” Gyugyikám (bátyám) otthonában, mert *fogságból visszatérve* ide nevezték ki tanítónak. Bandi utánam érkezett, egy ismerős bácsival, aki visszafelé élelmet visz Apukának, sajnos megbetegedett, nem tudott eljönni, hogy együtt tölthessük az ünnepet. Pityu éjszaka érkezett.

Így aztán mégsem volt teljes a család létszáma az ünnepi vacsoránál, pedig mennyire számítottam erre. Utoljára háború előtt 1942-ben voltunk együtt mindnyájan. Azt hittem, hogy annyi év távlatában végre együtt ünnepelhetünk, mégsem sikerült.

Hollókőre mentünk templomba, ünnepi misére. Megismerkedtem a falu tanítónőjével és barátnőjével, aki Esztergomból látogatott hozzá (s aki nemsokára sógornőm lett). Elnéztem a különleges, régi házakat, az érdekes, hagyományos falusi ruhákat. Rengeteg szoknyát hordanak a lányok, asszonyok. Olyan szépek, ünnepen mindnyájan népviseletbe öltöznek. Mikor még Kisbárkányban éltünk, az udvarunk előtt mentek el búcsúval Szentkútra, akkor is mindig gyönyörködtem bennük. Nagyváradai menyasszonyával bátyám nem tudta a kapcsolatot felvenni: egyikük se kapott útlevelet, ilyen világ volt akkor. *Eddig a napló.* A háború bátyámat elszakította attól, akivel szerették egymást. Eljegyzésük után behívták katonának, nemsokára kivitték a frontra.

Amikor a front annyira közeledett Marosvásárhelyhez, hogy az ágyúdörgést hallani lehetett, 1944. szeptember 10-én – az utolsó szerelvényre szállva – menekülnünk kellett Erdélyből.

Erdélyt ismét elszakították Magyarországtól. Bátyám menyasszonya Nagyváradon élt, bátyám pedig hadifogságba került. Csak levélben tartották a kapcsolatot. A második világháború elszakította őket egymástól. Az akkori viszonyok nem tették lehetővé, hogy találkozzon Erdélyben élő eljegyzett menyasszonyával. Egyikük sem kapott útlevelet. A háború az egész család életét kettétörte: egyikünk elképzelése sem válhatott valóra. Kedves bátyám sorsa is eldőlt, Bátyám elhatározta, hogy amint lehet, megnősül. 1948-ban a hollókői új ismeretségből szerelem, majd házasság lett – szerencsére sikeres. Ahogy nemsokára az Esztergomi Székesegyházban kimondták a boldogító igent, – valóban „holtomiglan”, bátyám haláláig tartó – házasság lett, melyből három gyermek született.

3. Bátyám hadifogságban

Igaz történet naplórészletekkel

A FRONTOT, OROSZ MEGSZÁLLÁST egy kis faluban vészeltük át, ahová azért menekültünk, hogy ne kelljen a borzalmakkal szembenéznünk. Mégis, itt, a világ végén, a front utolért bennünket. Voltak megrázó, kétségbeejtő esetek, érdekes ismeretségek és epizódok, amelyeket soha nem tudok elfelejteni.

Amikor 1945 májusában vége lett a háborúnak, ott találkozott a család. Legkorábban István bátyámat láttuk viszont (akit mint leventekorút vittek nyugat felé), utána a második világháborút túlélve, Apánk érkezett haza; gyalog, fáradtan, csontig lesóványodva jött, jártányi ereje is alig maradt. Mégis, ami a legfontosabb, Isten segítségével épségben vészeltük át a háborút, családunk minden tagja életben maradt, csak Guszti bátyám került orosz hadifogságba, ahonnan hosszú, kegyetlen évek után szabadult. Idézek naplóméből.

Kisbárkány, 1945. augusztus 8. – Szomorú valóságról hozott hírt a postás. Gusztitól jött levél. A vonat vagonjából dobta ki valahol és egy jószívű ember adta postára. Ettől rettegetem: orosz hadifogoly lett, szegény, drága testvérem.

Egy évvel ezelőtt esküvőre készült, és íme, viszik a messzeségbe, ki tudja, hova. Bár meg tudna szökni! Oh, Istenem, megérdemeljük ezt mi, magyarok? Talán már soha nem lesz igazi Magyarország, ahol minden magyar otthonra lel? *Oh, drága hazám, te drága hon! Te is rabigába süllyedtél.* A háború ismét elszakított bennünket szeretteinktől, honfitársainktól, édes magyar hazánk szerves részétől. Erdélyben, Apám szülőföldjén megint idegen nép az úr, üldözik azokat, akik ott születtek, akik odatartoznak, akiket gyökereik oda kötnek. Mi is onnan menekültünk a csonka országba.

Kinek kellett ez a háború? Minden szép, minden jó összeomlott. Mennyi fiatal vér omlott ki, mennyi otthon dőlt romba, mennyi család szakadt szét – ismét? Hányan sínylődnek fogságban, akik élő-holtak? Mennyi ember lett földönfutó? Szegény bátyám, téged is beraktak egy vagonba, betelereltek, mint az állatokat, talán egy kis vízzel (netán a-nélkül), beszorítva hőségben, nagy kinnal utaztok a világ végére!

Ránézek Anyámra. Mit tett vele a háború és a sok megpróbáltatás? Nem, – nem fogja kibírni sokáig. Közel áll az örülethez. És most még ráadásnak, fiát elhurcolták a messzi Szovjet-Oroszországba. Isten! – Ne hagyj el nagy bajainkban, szörnyű bánatunkban, adj erőt nekünk, elviselni a kibírhatatlant!

Aggodalommal gondoltam bátyámra, amíg a fronton volt, időnként hírt kaptunk róla. Minden imámba belefoglaltam, ostromoltam az Egek Urát, könyörüljön rajta, hogy túlélje a borzalmakat, és mielőbb visszajöjjön közénk.

Később örömhír érkezett arról, hogy Sztálin marsall a hadifoglyokat azonnali hatállyal hazabocsátotta. Végre, valami jó, de telnek a hetek... hónapok... s a múltkori hír hallatán minden nap várjuk, mikor érkezik haza a testvérem. Ha netán Románián keresztül jönnének, biztos, hogy leszáll Nagyváradon meglátogatni eljegyzett menyasszonyát. Milyen boldogság lenne mindkettőjüknek! De a félelem most is bennünk él, hátha mindez nem is igaz.

Gondolatom a szegény rabokhoz száll. Miért nem lehet megosztani velük a falatot, akik talán éheztek, – nekünk pedig még van mit ennünk. *Ma sült ki a friss kenyér, oly finom. Jól sikerült, szép dombosak, ott sorakoznak a hófehér kenyérkendőkön.* Jóízűen beleharapok. Aztán eszembe jutnak a foglyok, akiknek talán még száraz kenyér se jut, lehet, hogy éheznek... Torkomon akadt a falat!

Az idő haladt, hónapok, évek teltek el azóta, hogy megígérték a foglyok hazabocsátását. Pista bátyámmal akkor már beköltöztünk a közeli városba, hogy megélhetésünket biztosítsuk, mert mindenünk odaveszett. Aztán megint hír jött testvéremről. Menyasszonya írta Nagyváradról, hogy levelet kapott a fogságból.

Bátyám Moszkvában van, megadta a címét, írhatunk neki. Milyen boldog lesz Anyukám, ha megtudja! *Éjjel Guszti bátyámat láttam álmomban, – s lám, hírt kaptunk róla!*

Egy hadifogoly társa jött haza, felkereste szüleimet, közölte, hogy Moszkvában viszonylag jól van, rendes kosztot kap. Jelenleg egy „állomásépületet festenek!” Egy csoportot ő irányít. Képzelem, milyen gyönyörű munka kerül ki a kezük alól. Meghiszem azt! Jó, hogy sokoldalú, különösen jó kézügyessége van; zenélt, rajzolt, portrékat, tájképeket festett már diákkorában Miskolcon, a tanítóképzőben. Csodálatos töviskoszorús Krisztusfej az egyik festményén. És most hasznát veszi, megtalálta a helyét. Képzelem, milyen művészi munkával festi a falakat! Megsegítette a jó Isten, meghallgatta imáimat, kérésemet, hogy vigyázzon rá, és hogy hírt kapjunk róla. És íme, legalább már ennyi beteljesült.

1947. október 6. – Az irodából kihívtak a főkapuhoz. Szüleim szomszédjai kerestek óriási örömhírrrel, hogy kedves bátyám végre itthon van! Saját kezüleg írt levelét hozták el nekem. Megüzentem velük, hogy vasárnap hazamegyek. Milyen boldog vagyok! Lám, a jó Isten meghallgatta imáimat, épségben megérkezett.

1947. október 12. – Igyekeztem, hogy mielőbb láthassam kedves bátyámat. Nagyon vártak otthon, örültek nekem. Pityut is ott találtam, hazajött az örömhírré. Anyukám megsúgta, hogy Guszti tegnap délutántól folyton figyelt kifelé: mikor jön már az én „kishugám?” Minden olyan jó volt és szinte hihetetlen: valóban itt van! Csak mesélt és mesélt mindenről, ami vele történt. Érdekes megfigyeléseket tett és olyan tapasztalatokra tett szert, amit nem lehet elfelejteni. Hiteles adatok, személyesen szerzett tények vannak birtokában. Ő aztán tudja, mi van ott az Urálon túl!

Barátaink ebédre hívtak bennünket, hogy együtt ünnepeljük bátyám hazatérését. Csak Piroska néni könnyezett, mikor szóba került a fia, akit baleset ért. A védőnő férje is fogságban volt, nemrég’ jött haza. Épp ellenkezője bátyámnak. *Aki annakidején nyilas volt, doktor és vitéz, most meg már belépett a kommunista pártba!*

Másnap reggeli után egymás mellé telepedtünk, hallgattam bátyám élménybeszámolóját. Beszélt az orosz nép szokásairól, természetéről. Azt mondja, hogy az örmények olyanok, mint nálunk a cigányok. Megemlítette a láger-élet borzalmait, a visszaéléseket, arról is szólt, hogy festették Moszkvában és környékén a vasútállomásokat. Akkor már sokkal jobb dolga volt, szabadon közlekedhetett és kapott rendes ennivalót. „Kultúrnépről” lévén szó, az egészségügyről is beszélt. Elmondta, milyen a „modern” WC – vagyis a patakpart. Aztán a nők „szégyenérzete”, – ami nincs. Rettenetes, elképesztő dolgokat mondott el. Azt is említette, hogy kivételek természetesen vannak, – ha nem is sok. *Olyan emberekkel is találkozott, akik a hadifoglyokat embernek, – nem állatoknak tartották!*

Sajnos, hamar eljött a dél. Ebéd után indulnom kellett, mert hosszú út előtt álltam. Anyukám finom túrós csuszát készített, micsoda adagot!

Féltem az úttól, nemhiába. Fizikailag gyengének éreztem magam, hideg szél fújt velem szemben. Három óráig tartott az út hazáig; ezt a távot gyalog is megtettem volna ennyi idő alatt, ha nincs ez a zord szél. Izomlázam lett, mert még a kis emelkedéseken sem tudtam felhajtani a biciklit, tolnom kellett.

Otthon mégis nyugalom töltött el, hogy végre köztünk van a testvérem. Remélem, hamar kipihen magát, aztán ő is elhelyezkedik, hamarosan családot alapíthat.

Zsúny-pusztá, 1947. december 24. szerda. – Ma már nem mentem dolgozni, mert túlórák fejében szabadnapot kaptam, hogy szeretteimmal együtt tölthessem a Karácsonyt. A délelőtti készülődéssel telt. Hosszú ideig tartott az út, nagyon hideg volt a vonatban. Szerencse, hogy készültem rá, és jól felöltöztem. Pásztón lovas kocsival vártak, onnan már nincs messze Zsúny-pusztá. Anyukámat már ott találtam, utána én voltam az első „vendég” Gyugyikám (bátyám) otthonában, mert fogságból visszatérve ide nevezték ki tanítónak. Bandi utánam érkezett, egy ismerős bácsival, aki visszafelé ételmezt visz Apukámnak, aki megbetegedett, nem tud eljönni. Pityu testvérbátyám éjszaka érkezett.

Ezért mégsem volt teljes a család létszáma az ünnepi vacsoránál, pedig mennyire számítottam erre. Utoljára háború előtt 1942-ben voltunk együtt mindnyájan. Azt hittem, hogy annyi év távlatában végre együtt ünnepelhetünk, mégsem sikerült.

A közeli faluba: *Hollókőre mentünk ünnepi misére*. Megismerkedtem a falu tanítónőjével és barátnőjével, aki Esztergomból látogatott hozzá (s aki nemsokára sógornőm lett). Elnéztem a különleges, régi falusi házakat, az érdekes, hagyományos falusi ruhákat. Rengeteg szoknyát hordanak a lányok, asszonyok. Olyan szépek ünnepnapon, amikor mindnyájan népviseletbe öltöznek. Mikor még Kisbárkányban éltünk, az udvarunk előtt mentek el búcsúval Szentkútra, időnként az iskolában aludtak, akkor is mindig gyönyörködtem bennük.

Gyugyi elhatározta, hogy megnősül, amint lehet, megtetszett neki a tanítónő barátnője.

Eddig a napló. A háború bátyámat elszakította attól, akivel szerették egymást. Eljegyzésük után behívták katonának, aztán már csak rövid időre látta szeretteit. Nemsokára kivitték a frontra. Amikor a front annyira közeledett Marosvásárhelyhez, hogy az ágyúdörgést hallani lehetett, 1944. szeptember 10-én – az utolsó személyeket szállító szerelvényre szállva – menekülnünk kellett Erdélyből.

Vagonlakókként, majdnem egy hónapig tartó utazás után visszajöttünk szülőföldemre, Nógrád megyébe. Erdélyt ismét elszakították Magyarországtól. Bátyám menyasszonya Nagyváradon élt, ő pedig hadifogságba került, ahonnan három év múlva nemrég' szabadult. A második világháború elszakította őket egymástól. Az akkori viszonyok nem tették lehetővé, hogy találkozzon Erdélyben élő eljegyzett menyasszonyával. Egyikük sem kapott útlevelet. A háború az egész család életét kettétörte: elképzelésük nem vált valóra.

Kedves bátyám jövője is eldőlt. 1948-ban a hollókői új ismeretségből szerelem, majd házasság lett – szerencsére sikeres. Ahogy nemsokára az esztergomi székesegyházban kimondták a boldogító igent, – valóban „holtomiglan”, bátyám haláláig tartó – házasság lett, melyből három gyermek született.

4. Guszti bátyám esküvője

Salgótarján, 1948. augusztus 9. hétfő

EMÉSZTEM MAGAM – Nagyon lassan telik a délelőtt, két este későn feküdtem le, s annyira álmos vagyok. Persze, nem múlhat el nap vita nélkül. Nem is vita volt talán, csak kénytelen voltam elmondani mindazt, ami rég' nyomja a lelkemet. Eddig nem akartam kimondani, nem akartam ezekért vitákat kezdeményezni, most azonban megtettem, és megkönnyebbültem.

Tarthatatlan ez a helyzet, hiába kérem, bárhogyan, nem változtat rossz szokásain. Tegnap este megint beállított hozzám nyolckor, s különféle átlátszó kifogásokat hozott föl!

Még az se bántana jobban, ha kisülne, hogy más nőkkel kezdeget, de ilyen alakokkal! Tény, hogy csalódtam benne. Ha így marad a helyzet, nem leszünk jók egymásnak. Mások leszünk, nem egymáshoz valók.

Kedden szabadságot kértem, de az igazgató elzárkózik mindenféle szabadságtól. Nem tudom, hogy fogom megoldani az esztergomi utazást. Hazafelé éjjel kell utaznom, reggel egyenesen jöhetek a gyárba. Nem tudom, mennyi hasznomat veszik majd, de a bátyám esküvőjéről mégsem fogok lemaradni. Kellemetlen, hogy jelentős családi eseményre sem adják ki a szabadságot! Ha idegeneknek elmondom, talán el se hinnék, hogy mindez igaz lehet.

Gyurka ígérte, hogy eljön értem koradélután, és elvisz motorozni. Mondanom se kell, hogy megint nem jött. Biztos vagyok benne, hogy az ígérését elfelejtette. Estefelé a házinénivel sokáig beszélgettünk. Borzasztó hőség volt, nem tudtam még lefeküdni.

Kinyitottam az ablakokat, és odaültem, hogy az esti szellőtől kicsit felüdülhessek. Nem tudok megnyugodni. Állandóan háborog a lelkem. Érzem, hogy valami nincs rendjén.

Képek kavarnak előttem. *Úgy látszik, vőlegényem gyámság alá került.* Vasárnap este például az anyja nem akart neki pénzt adni. Talán azt hiszi, hogy rám költi? Mindez előttem zajlott le, már én szégyelltem magam miattuk. Minden pénzt, az üzletét is az anyja kezeli. Az a pár fagylalt, amit – ritkán együtt elfogyasztunk, csak nem borítja fel az anyagi helyzetét? Mindig igyekszem, hogy ne költsön rám. Alig járunk együtt valahová, se szórakozásra, se mulatozásra nem költünk.

Egyik alkalommal vettem magamnak egy kétsoros gyöngyöt.

– Minek az? – jegyezte meg Annus néni. (Lehet, hogy meglátszott rajtam, hogy nem tetszett a kérdése.)

– *Azért, mert amíg fiatal vagyok, addig hordhatok ilyet – a saját keresetemből vásároltam (jól kihangsúlyozva a saját szót).* Sejttem, mi lenne később, ha már most ilyen megjegyzéseket enged meg magának. Talán az én keresetemet is ő akarja majd kezelni? Azt sem értem, miért ilyen rosszindulatú irántam.

Tegnap délután történt. Benn jártam az üzletben, ő volt ott. Említettem, hogy valamelyik nap, elviszem az otthagyt csomagomat. Erre azt mondja: – Vidd el most!

– Nem tudom elvinni, mert több helyen van elintéznivaló ügyem. Nem cipelhetem magammal annyi helyre. *Mire ő érthetetlen idegességgel a következő szótat zúdítja rám:*

– *Nem értem ezeket a mai lányokat! Félnék mindentől. mert majd cipekedhetsz asszonykorodban eleget nem állunk olyan jól...* (magamban azt gondoltam: nem hinném!)

Mi ez, talán már engem is maguk közé számít? Miért kell egy csomó, számomra teljesen furcsa elmélettel megtoldani az egészet.

Teljesen feleslegesen fakadt ki, mert nekem a csomag tartalma igazán nem sürgős, és mindegy, mikor viszem haza, ma vagy egy hét múlva. Csak nincs útban itt az üzletben? Miért kellett ezért oda nem illő problémákat felhozni? Különben is, hol van az megírva, hogy aki férjhez megy, azon túl mindig, állandóan cipekednie kell?

Mennyire tévednek, ha azt hiszik, hogy engem ilyesmire fognak felhasználni! Aki úrilányt választott, annak számolnia kell a következményeivel!

Nem félek a munkától, hiszen most is mindent magam intézek, ami fontos, de ha nem fontos, bizony sosem fogom magam strapálni, hogy már 30 éves koromban visszeres lábaim legyenek. A női erőt csak bizonyos határig lehet igénybe venni. Ezt a kijelentést apukám szokta hangoztatni. Én nem születtem erős munkára és ahhoz nem érzek elég erőt magamban. Ha pedig szegények leszünk és a férjem nem tud eltartani – amint az már most látszik – akkor irodában fogok dolgozni, és nem kapálni vagy mosni járok majd.

Ilyenek jártak eszemben a nyitott ablaknál ülve, közben a közeli kioszkban szólt a zene. Mások mulatnak nap-nap után, én meg örökké itt emésztetem magam a gondjaimon... Most éppen azt játsszák a rádióban, hogy: „*Nem tudom, az életemet hol rontottam így el...*” Istenem, mi lesz ennek a vége?

Salgótarján, 1948. augusztus 12. csütörtök

Alig tudtam kierőltetni a szabadságot. – Tegnap a bizalmi bent járt az igazgatónál szabadságom ügyében, mégsem kaphattam meg. Ma pedig egész nap nagy munkában voltam, ráadásul tovább kellett az irodában maradnom. A Telex-gépen tanulok, ma már egyedül leadtam egy küldeményt Ózdnak. Ugyanis a gép kezelője szabadságra készül, engem kért arra, hogy helyettesítsem. Szívesen teszem, ha majd megengedi a főnököm, legalább ezt is megtanulom. Olyan érdekes az egész szerkezet, a választ azonnal olvashatjuk az írógépen.

Pénteken érkezett haza a házinéni, vasárnap a férje is hazajön. Én meg kifelé figyeltem, jön-e Gyurka? Hiába. Vajon megint mi dolga akadt? Később fodrászhoz mentem, hogy legyen rendbe a hajam az esküvőre, de nem nagyon jól sikerült a frizura. Ezért kár volt fáradoznom.

Mivel elfelejtett eljönni, elhatároztam, hogy nem megyek be hozzá az üzletbe indulás előtt. Nem fogok utána mászkálni. Ha ő nem jön a megígért időben, akkor nem látjuk egymást. Ha neki nem sietős, én ráérek, de nem leszek a felesége, ha így viselkedik.

Amikor tavasszal azt a tanácsot kaptam, hogy helyes lenne elmennem innen, akkor hibáztam; bátortalan voltam, nem fogadtam meg a jó szót. *Beigazolódott, hogy az idő elronthat mindent.*

Szombaton már egész délelőtt utazási lázban égtem! Ötpercenként néztem az órát. Be se mentem a fizetésért, azt mondták, hogy délelőtt nincs még pénz. Egyik kollégám adott kölcsönt visszautazásomig. Délután kényelmesen becsomagoltam, benéztem a fodrászhoz, hogy fésülje át a hajamat és ötkor elindultam az állomásra. Bár mondta a házinéni, hogy délben, amikor még nem voltam otthon, itt járt Gyurka, mégsem megyek be az üzletbe. Ha látni akar, jöjjön ki az állomásra.

Befutott a vonat, elhelyezkedtem egy másodosztályú fülkében, csak akkor jelent meg. Szabadkozott, hogy igen sok a dolga mostanában, este gyűlésre kellett mennie.

Elindult a vonat. Hatvanig kényelmesen utaztam. Megeredt az eső, fáztam. Megbántam, hogy nem a kosztümöt vettem fel az utazáshoz. Hatvanban átszálltam, ráfizettem a jegyemre, így a pesti gyorssal mentem tovább. Sajnos, azonban ott már nem kaptam ülőhelyet. Több mint egy órai késéssel érkeztünk a Keletinél, már negyedtizenegy volt. Onnan villamossal mentem Pityu szállására. *A leírása alapján könnyen megtaláltam, úgy közlekedtem, mint egy pesti.* Pityu nem volt otthon, már előző nap elutazott, én csak egy éjszakai szállásra mentem oda. Háziasszonya kedves volt, vacsorával kínált. Nagyon fáradt voltam, ezért csak egy keveset ettem, aztán lefeküdtem.

5. Guszti bátyám esküvője Esztergomban

Esztergom, 1948. augusztus 15. vasárnap

HAJNALBAN KELLETT FELKELNEM, mert Császárfürdőtől hatharmincötör indul a vonatom. Pityu háziasszonya az állomásig elkísért. Kétórás utazás után érkeztem *Esztergomba*. Az állomáson a nagy tömegben hamar megláttam Pityut. Ott várakozott rám elegánsan felöltözve. Nemcsak ő várt, hanem Gyugyi és Erzsike is kijött, mint már férj-feleség, ugyanis tegnap túlestek a polgári esküvőn. Út közben nézegettem, gyönyörű, régi város Esztergom.

Erzsikénél rendbe szedtem magam, utána elsétáltunk a bazilikába. Csodálatosan szép templom. Az embert áhítat fogja el, térdre hull a gyönyörűségtől. A kóruson éppen énekelt a kar. Ma van a templom búcsúnapja, ezért rengetegen voltak.

Gyönyörű festmények, mozaik-ablakok, a Bakáts kápolna csupa vörösmárvány. Mise után megnéztük a kriptát, a hatalmas csarnokban templomépítők, püspökök, prímások és az adakozók alusszák örök álmukat. Jól lehet látni, milyen vastag a falazat, különösen a kupola alatt, legalább 5-7 méter széles.

Később az ásatásokhoz mentünk, megnéztük a régi várat, melyet még Szent István királyunk idejében építettek, majd továbbépítették az őt követő Árpád-házi királyok. Csodálattal álltunk a régi építkezés, a korabeli művészet előtt. Előttünk majd' egy évezred történelme... Ahol most mi sétálunk, e falak között élt, itt járt a szent király.

Erzsike nagyon helyes nő, majdnem egykorúak vagyunk. Ő is kereskedelmi középiskolába járt. Ha olyan lesz, mint ahogy most megismertem, akkor Gyugyi jól választott és remélem, sosem bánja meg, hogy korábbi nagy szerelmét elsodorta tőle a háború kíméletlen orkánja. Külsőleg csinos barna lány, egész lénye, magatartása természetes.

Délután pihentünk, arra gondoltunk, hogy alszunk egyet, de beszélgetés lett belőle. Öt óra tájban kezdtünk öltözködni. Én, mint koszorúslány rózsaszín tüllruhát kaptam.

Jó volt ilyen szép hosszú ruhát magamra venni. Erzsike menyasszonyi ruhája csupa csipke, uszályos – elegáns. Felajánlotta, hogy majd átadja nekem, de én a saját ruhámban szeretnék oltár elé állni. Korán értünk a templomhoz, várni kellett, még nem volt vége a misének. Alig tudtunk bejutni a tömegtől.

Anyukám vezette Gyugyit, ők mentek elől. Utána én következtem Pityuval, bennünket követett kis Éva vőfélyével, és utána jött a menyasszony a násznaggyal, majd a többi vendég. Közben megérkezett Jocó (Erzsike testvére), akitől egy nagy fehérszegfű-csokrot kaptam. Kifelé már együtt mentem vele.

Gyugyi nem ismerte a szokást (ő evangélikus vallású), amikor a pap Erzsikét elvezette az egyik oldalkápolnába, utánuk fordult és olyan ijedten nézett rájuk, mintha azt kérdezte volna: „*Hová viszik a feleségemet?*”

A vacsorát otthon rendezték. Semmi különös, praktikusán oldották meg.

Anyukám nagyon csinos volt a fodrász által kreált új frizurával. Jól állt neki az új ruha, láttam, hogy jól érzi magát benne. Vacsora után a fiúk zenét kerestek a rádióban és a vendégsereg táncra perdült.

Augusztus 16. hétfő, éjféli. Remekül érzem magam. Sok bókot kaptam táncosaimtól. Iza férjével remek polkát jártunk. Állandóan forgattak, egy percig se tudtam pihenni. Minden fiú, Jocó is jól táncol. Azt hiszem, hogy a jelenlévők közül én mulattam a legjobban, csak úgy röpültem a tüllruhában. Később észrevettem, hogy Iza furcsán néz rám. (Csak nem féltékeny azért, mert a férjével is táncoltam?) Erre nincs semmi oka. Megálltam mellette, beszélgetni kezdtem... alig felelt. Biztosan félreérti a helyzetet, mert semmi oka nem lehet a féltékenységre. Később valaki azt mondta nekem, hogy nem valami jól élnek együtt. Ezért rákérdeztem – Talán azért haragszol rám, mert a férjed felkért táncolni?

– Ha neked azt mondta volna a férjed, hogy te nem tudsz polkázni, akkor nem csodálkoznál. Igazat adtam neki. Nekem is mondta már Gyurka, pedig még csak vőlegényem, hogy – Cicuskám, neked ez nem megy – és akkor nekem sem esett jól! Ezért nem táncoltam többé a férjével. Igazán nem szép tőle, hogy bárki miatt megsérti a feleségét.

Éjféli után egy óra körül kiszöktem az udvarra, leültem egy sarokba és gondolkoztam. Olyan szép este volt, fölöttem a csillagos ég, én pedig mulatok kedves bátyám esküvőjén. Minden megvolt, csak valaki hiányzott nekem. Mennyi minden történt, milyen félreértések, viták, veszekedések voltak már köztünk, de én mégis úgy érzem, hogy az ő szeretetét senki sem pótolja. Miért? Istenem, miért van így mindez?

A bazilikában (minden templomban ima közben lehet kívánságokat előterjeszteni) azt kértem a jó Istentől, hogy szeressen a vőlegényem, hogy kapjunk lakást, hogy mielőbb mi is egybekeljünk. Anyukám utánam jött, észrevette, hogy sírtam, tudni akarta az okát. Ha én azt elmondhatnám...

Később Iza levette Erzsike fátylát, egy picit a fejemre tette (szokás, hogy én kerülök leg hamarabb sorra). Ezután már nem tudtam tovább mulatni. Elálmosodtam, hiába igyekeztek felvidítani. Jocó harmonikázott, majd jött egy férfi, aki szépen hegedült és felváltva játszottak.

Hajnali négy előtt autóbusz-különjáráttal útra keltünk mindnyájan. Nagyon hideg volt, fújt a szél, én a vékony selyemruhámban és nylon köpenyemben csak épp' hogy meg nem fagytam. Anyukám az ölébe vett, egymást melegítettük. Éppen jókor érkezünk a Keletibe, elkísértük a nászutas párt. Nemsokára indult a vonatjuk. Erzsike nagyon rossz színben volt. A sok izgalom, a nagy forduló erősen meglátszott rajta. Nagyon kifáradt. Elbúcsúztunk tőlük.

Utána villamossal Pityu lakására mentünk, ahol tízig még aludtunk egy keveset. Aztán körülnéztünk a városban. Olyan gyönyörű dolgokat láttam az egyik fehérnemű üzletben, hogy megleptem magam egy-két szép holmival.

Bandit meglátogattuk a kórházban, rövid időre bementünk hozzá. Szombaton operálták a szemét. A doktornő azt mondta, hogy jól sikerült a műtét. Szegény Öcsike, sokat szenvedhetett. Istenem, segíts meg, hogy mielőbb rendbe jöjjön.

Sándor utcában megebédeltünk, aztán apuval kimentünk a Keletibe. Sajnos, már nem kaptunk ülőhelyet, ezért nagyon kellemetlen volt állni az éjszakai tánc után. A bokám fáj a sok járkálástól. Csak Aszódon sikerült leülni.

Alig bírtam magammal, hogy el ne aludjak. Alig vártam, hogy hazaérjek és kipihenjem a fáradságomat. Mikor Salgótarjában reggel leszálltam a vonatról, nem várt Gyurka, ami kimondhatatlanul rosszul esett.

Befogtak pártmunkára

Finta Kata egykori naplójából: Salgótarján, 1947. február 13. szerda

SOK MUNKA VÁRT AZ IRODÁBAN. Telefonon kerestek. Valaki bemutatkozott: – Juhász. Én: – Finta. Mivel Katikának szólít, biztosan ismerjük egymást. De honnan? Nem jött elő. Mindegy.

Vasárnap délutánra beosztottak a pártgyűlésre gyorsírással jegyezni az előadásokat. Kettőtől estig fog tartani. Négyen leszünk, kettesével váltjuk egymást, és azonnal gépbe mondhatjuk. Utána műsor lesz, amire tiszteletjegyet kapunk. De kinek lesz kedve arra, egy egész délutánig tartó kemény munka után?

Este nem tudtam fennmaradni, annyira elálmosodtam, hogy pihenni se tudtam, sokszor fölébredtem. Ki akarom magam pihenni, ma korán lefekszem.

Szeretem a munkát, de az, ami itt van, a gyárban, ami a vállamra nehezedik, az már embertelenül sok. Azt se tudom, melyikhez fogjak. Arra sincs időm, hogy kellő gondot fordítsak az irattárra. A levélhalmazban alig bírok eligazodni. Hiába, nagy az üzem, egyedül már képtelenség elvégezni a rám rótt feladatokat. A kollégák megsértődnek, ha nem őket veszem előre. De nagyon sajnálom, egyszerre csak egyet tudok foglalkozni.

Viroszták bácsi aggódva kérdezte, hogy mi van velem?

– Sápadt, lefogyott, elhanyagol bennünket – mondta.

Magam se tudom, miért, de így van. Azt is tudom, hogy ez nem helyes, de nem találom a jó megoldást. Ráadásul megint meg vagyok hülve. Mindig fölfázom a lábamról.

Beugrattak

Naplórészlet

MÉG MINDIG SZERDA. Ma olyan történt velem, amit sose hittem volna. Végigjárták az üzemet, érdeklődtek, ki, milyen pártnak a tagja? Én? Egyiknek sem. Nem is akarok. Sem időm, se kedvem nem jut pártéletre. *Azt mondták, hogy kötelező!*

H. Jóska odaült mellém és agitált. – Katika, lépj be, még ma! Megéri, folytatja – annyi az egész, hogy kevés tagdíjat kell fizetni, amivel megmenti a fizetését. Különben – ezt bizalmasan közölte – *csak az MKP tagok maradhatnak a gyárban!*

– Ha így van, mit tehetnék? Nem bánom, de azt biztosra ígérhetem, hogy nem fogok gyűlésekre járni. Megíratta az igazolványt, azonnal át is adta.

De úgy éreztem, hogy valójában aljas beugratás volt. Szabad ilyen módon tagokat toborozni, fenyegetéssel, ijesztgetéssel?

Most, utólag szégyellem, hogy nem láttam át előre, hogy mire megy ki a játék. Azóta nem tudom becsülni Jóskát, lehet, neki jó pontnak számít, hogy valakit beszervezett, de ezt nem tételeztem fel róla.

_

Békekölcsön 1

Finta Kata gyűjteményéből

HÁBORÚ UTÁN romokban állt az ország, hogy hamarabb helyreálljon a rend, az állam a dolgozó emberekkel *Békekölcsönt jegyeztetett*; mint a nevében jelezték azzal a feltétellel, hogy azt majd mindenki visszakapja.

Az irodában a következő eset történt. Fiatal gépírólány mellé leült a megbízott agitáló és elkezdte a mondókáját:

– Marika! Nagyon fontos mindenkinek – aki munkaviszonyban áll – békekölcsönt jegyezni, hogy hamarabb felépüljön az ország.

– Minek az? – veti oda flegmán a fiatal nő és tovább folytatja a munkáját. – Elhiheti: nekem a kis fizetésemből nincs arra pénzem!

– Nagyon fontos, higgye el, mivel a háború alatt lebombázták az iskolákat, kórházakat. Képzelje el, milyen más lesz, ha felépül egy modern kórház, magácskát is abban fogják gyógyítani.

Ki mondta magának, hogy én kórházba akarok menni?

_

Békekölcsön 2.

Naplórészlet 1948-ból

MILYEN JÓ, nem lehet unatkozni, mindig történik valami... Ma például alig foglaltam helyemet az íróasztal mellett, a folyton agitáló kollégám leült szorosan mellém, bizalmas közelségben. (Erről nem lehetett leszoktatni.) Mindjárt gondoltam, hogy megint valami nagyon fontos megbízást kapott „a párttól”, mert rögtön nekifogott a mondókájának:

– Marika! Tudja, hogy a háború után mennyi gondja van pártunknak. A fasiszták szétrombolták a házakat, iskolákat, mindent letaroltak és elvittek. (Magamban arra gondoltam: nemcsak a fasiszták, az orosz barátaitok ugyanúgy tettek.) Nekünk kell újjáépítenünk mindent.

Magácska is azért dolgozik ilyen fiatalon, mert meg kell dolgozni a betevő falatért. Pártunk azért küzd, hogy mindenkinek legyen munkája, senkinek ne kelljen nélkülözni.

Hogy hamarabb felépítsük az országot, hogy helyreálljon a rend, az állam a dolgozó emberek Békekölcsönt jegyeznek. Ez nem egyszerű adomány, mert gondoskodunk arról, hogy majd mindenki visszakapja.

– Mit számít az, amit én adhatnék? – kérdezem. – Kis fizetésemből nekem nincs arra pénzem!

– Nagyon fontos, hogy akinek munkája van, jegyezzen kölcsönt, mindenki a fizetéséhez mérten, mert azzal hamarabb felépülnek a lebombázott házak, az iskolák, gyárak, és kórházak. Képzelje el, milyen más lesz, ha felépül egy modern kórház, magácskát is ott fogják gyógyítani.

– Ki mondta magának, hogy én kórházban akarom az életemet eltölteni?

** **

Bezártak bennünket

Készült: 2005-ben

MEGÖRÖKÍTEM azt az esetet, amely a múlt század hetvenes éveiben történt velem és kollégáimmal munkahelyünkön, a Városi Tanácsnál. Nemrég került a város élére egy aktív, a városát szerető ember, aki megkövetelte munkatársaitól a pontos és jó munkát. Némely kollégának ez az új rendszer szokatlan volt és a mostani eset előtt is előfordult, hogy a különféle osztályokon egyesek a lakosság leveleire szóló válaszokat félvállról kezelték, a testületi ülések előterjesztéseit nagyvonalúan – mondhatnám azt is, hogy mint korábban tehették, most is, hanyagul – összezsapták.

Ilyen esetben főnököm nem ismert tréfát. Történt egy délután – már majdnem hazainduláskor – hívatott az irodájába. Nem volt egyedül: ott ült vele szemben – eléggé lehorgasztott orral egy osztályvezető kolléga. Két másik vezetőt is behívatott még. Tanácsülésre készülő előterjesztésről volt szó, ami – enyhén szólva – nem nyerte el tetszését.

Épp amikor beléptem, kijelentette: Ez az anyag ilyen formában nem mehet ki. Aztán előttem alapos „fejmosást rendezett”, ami számomra eléggé kínos volt. Arra gondoltam, hogy ezt igazán nélkülöm is megtehetné volna. Arra utasította a fiúkat, hogy addig ki nem tehetik a lábukat az épületből, amíg az általa felsorolt témákban készített iratokat át nem adják nekem, mert így nem engedi útjára az anyagot. Nem bízott bennük annyira, hogy ők dolgozzák át az előterjesztést.

Ez pedig azt jelentette számomra – a titkárság vezetőjének, hogy az előterjesztést még ma át kell dolgoznom munkatársaim segítségével, mivel másnap postára kell adni a tanácsstagok és az ülésre meghívandók címére. Ma tehát nem mehetek haza időben.

Lányomnak hazatelefonáltam, így otthon tudták, miért kések. Kolléganőmet – akinek már szintén középiskolások a lányai – s aki előadóként dolgozott mellettem – kértem, maradjon bent velem. Én fogalmaztam át az előterjesztést, beledolgozva a főnök gondolatait, adatokat, és azokat a részeket, amelyeket a „fiúk” később lógó orral, de szép sorban hoztak a titkárságra. Az átdolgozott szöveget Irénke, kolléganőm írta gépbe.

Este tíz volt, mire elkészült a hosszú előterjesztés. Átolvastuk, kijavítottuk, hogy másnap már csak sokszorosítani kelljen.

Igen ám, de addigra a takarítók rég' elhagyták az épületet, észre se vették, hogy mi még dolgozunk az emeleti irodában. Bezárták a főkaput és az udvar felőli bejáratot is. Nekem otthon ugyan van a főkapuhoz is kulcsom, de előre nem tudhattam, hogy szükségem lesz rá. Ki gondolta volna előre, hogy ma ilyen későn mehetek haza?

A nagy, nehéz kulcsot pedig nem hordhatom a kulcskarikámon. Csak néztünk egymásra Irénkével...

– Bezártak bennünket, – most mi lesz? Itt fogunk aludni?

Keresnünk kellett olyan ablakot, ahol ki tudunk jutni az épületből. Végigjártuk a földszinti folyosókat, keresgélve a gyér fényben egy belülről nyitható ablakot. Végre, a hátsó kijárat mellett rátaláltunk egy jó magasan nyíló ablakra.

Most meg vissza kellett menni az irodába, hogy széket hozzunk le, mert a nélkül nem boldogulunk. Aztán most már végleg lezárhattuk az irodát, a szék segítségével fölmásztunk, aztán kimásztunk a szűk ablaknyíláson; mivel a hátsó udvari nagykapu is zárva volt, csak a Bank épülete felé szabadulhatunk ki.

Most már ezen nem is bosszankodtunk, inkább egymást segítve, közben jókat nevetve kapaszkodtunk át a magas kerítésen, hogy kijussunk az elcsendesedett főutcára.

Egyébként nem volt napirenden az ilyen hosszúra nyújtott munkaidő. Főnökömnek az volt a véleménye, hogy nap közben kell elvégezni a munkát, mert mindenkinek van családja és magánélete. Ez kivételnek számított.

***

Bianka és Kristóf kalandjai

VOLT EGYSZER, HOL NEM VOLT, innen messze, túl a Tiszán, még onnan is messzebb, akkor Nagy-Magyarország délkeleti csücskében, túl a Görgényi-, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál volt egy kicsi település: Páva. Ott élt ősz-öreg Anyóka, aki nagyon szerette a gyerekeket. Mindig összegyűjtötte maga körül őket, és mesélt nekik életről, híres-nevezetes családjáról, háborúkról, kedves és veszedelmes állatokról: farkasokról-medvékről, meg sok-sok furcsaságról, amikkel hosszú élete folyamán találkozott.

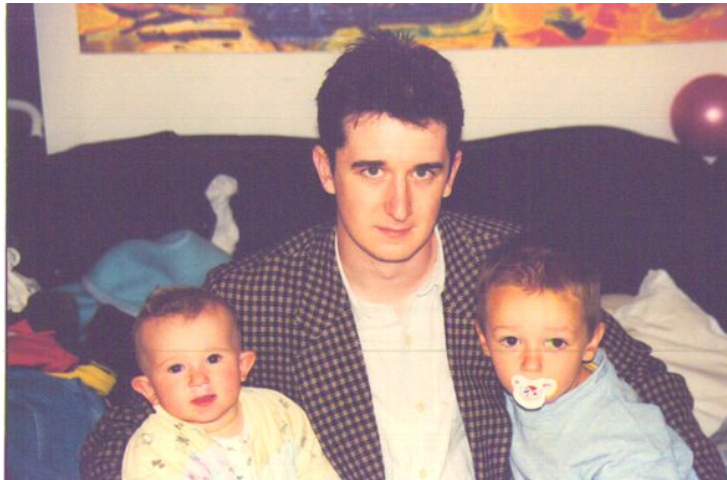
Ott éledgált csendben, a hóval borított havasok tövében, édig érő fenyőfák alatt meghúzódó házában. Ott kanyargott a havasokra vezető gyalogút a háza mellett.

Körülötte ülnek a lurkók, tágra nyitott szemmel figyelik, miről mond mesét Anyóka, aki nagy tálcán kürtös-kalácsot kínál körbe, majd elkezd mondókáját.

Ismertem egy testvérpárt, az idősebb fiút Kristófnak, húgát Biankának hívták, mindketten nagyon szerették az állatokat. Boldogan éltek szüleikkel egy családi házban. Hatalmas gyümölcsöskert terült el a ház mögött, ahol finom piros almák és sárga körték érlelődtek a fákon, a kert közepén kristálytisza kis patak csörgedezett. Sokat játszottak a puha zöld pázsiton, nézték a patakban ficáncoló apró halacskákat, és a körülötte kuruttyoló zöld békákat.

Nagy udvaruk tele volt sokféle állattal. Játsoztak és kergetőztek a szürke-cirmos és fekete, a fehér-fekete pettyes macskákkal, a fal mellett pihenő kutyusokkal.

Hátul az istállóban bocik ették az eléjük rakott friss füvet, alattuk nyuszik ugrándoztak, a másik sarokban kecskék és bányákák bégettek. Elkerített helyen vígan nyerített egy Póni, mikor Bianka és Kristóf belépett az ajtón.

Ő volt a gyerekek kedvence. Kristóf már lovagolt rajta, Bianka csak segítséggel ülhetett a hátára. Amikor szabadon engedték az udvaron, mindig őket követte, ilyenkor kockacukrot kapott tőlük, amit vidám nyerítéssel köszönt meg. *(A képen: Lénrd unokám, ölében Bianka és Kristóf, a dedunokáim, nekik írtam a mesét.)*

Történt egy alkalommal, hogy Póni megbetegedett. A szelíd állat sem enni-inni, de még felállni se bírt, nézett rájuk nagy szemeivel,

csendesen feküdt és szenvedett. Azt mondta az állatorvos, nem ismer olyan gyógyszert, ami meggyógyítaná, rajta már csak valami csodaszer segíthet.

Szomorúan ballagtak Nagymamájukhoz, bánatukat elpanaszolni.

– Egyet se búsuljatok – próbálta őket megvigasztalni Nagyanyó. Tudom, hogy túl a havasokon, Oroszlánkirály őrzi a Bölcsek kövét, amely elvezet az élet-elixírhez.

Ez a csodaszer, ami meggyógyítja még a reménytelenül beteg Pónit is. Igaz, nem könnyű oda jutni, ráadásul nagyon őrzi az Oroszlánkirály palotáját. De ha erősen akarjátok, nektek sikerülhet.

Nagy örömmel fogadták a hírt, elhatározták, nem hagyják elpusztulni kedves állatukat, bármilyen áron, de megkeresik az Oroszlánkirály palotáját, és kölcsönkérlik tőle a Bölcsek kövét.

Előszedték a hátizsákokat, útravalóul hamuba sült pogácsát kaptak, és nagy palackba jóízű erdélyi borvizet töltöttek.

(Szénsavas ásványvíz, amely Erdélyben sok forrásból buzog föl a talajból.) Búcsúzáskor nagymájuk észrevétlenül még két szem aranyalmát dugott a csomagba, Kristóf zsebébe meg bedugta a bűvös erejű kicsi Mobil-telefonját azzal az intelligenciával, ha bajba kerülnének, kérjenek segítséget. Aztán vállukra akasztották a hátizsákot, és kézen fogva útnak indultak szerencsét próbálni.

Mentek, csak mentek kicsi falvakon, nagyvárosokon át, fölmásztak a magas hegyek tetejére, a másik oldalán le, addig, amíg elértek egészen az Óperenciás tengerhez. Égig érő havasok vették körül a tengert, fölötte ragyogott a kelő nap, arannyal bevonva a tájat. Olyan csodálatosan szép volt minden, hogy mikor körülnéztek, nem tudtak betelni a látnivalóval.

Azt mondja Bianka Kristófnak: – Gyere, üljünk le ide a zöld fűre, és uzsonnázunk. Elővették az elemőzsiát, a hamuban sült pogácsát, jóízűen elfogyasztották. Utána megtalálták a két szem csodatévő aranyalmát. Azt is megették.

– A csoda nagyon ránk férne – mondja Bianka, mert anélkül nem találjuk meg a Bölcsék kövét, mi pedig éppen azért indultunk útnak.

Alig nyelték le az aranyalma utolsó falatkáját, és lám, máris meglátták azt a köves utat, ami egyenesen az Oroszlánkirály udvarába vezet.

Igen ám! De odaérve látták, hogy az Oroszlánkirályt egy sereg orosz-lán-katona őrzi.

Mit tegyünk? – tanakodtak, mikor meglátták az őrség sokaságát. Bianka odasúgta Kristófnak: Vedd elő a Bűvös-mobilt és telefonálj Nagymamának, majd ő megmondja, mi a teendő. Jól van. Kristóf előveszi a Mobilt, beleszól: Szia, Nagymami! Nem tudjuk, mit kezdjünk az orosz-lán-őrséggel, annyian vannak, mint a pelyva, félünk, hogy megtámadnak, ha közelükbe merészkedünk. Nincs fegyverünk, pusztán kézzel nem tudjuk magunkat megvédeni. Hogy jutunk be az Oroszlánkirály elé?

– Egyet se búsulj! Csak nyomd meg a Mobil piros gombját, az segít rajtatok! Többet nem is mondott, a telefon kikapcsolódott.

Úgy lett. Kristóf megérintette a gombot, abban a szempillantásban olyan lármát csapott, mintha a világ összes katonája rohamra indulna a király kapujához.

Nosza, a büszke orosz-lán-sereg nyomban eliramodott onnan.

– Tiszta az út előttünk, gyere Bianka.

A király ott ült fenséges trónján, nagyot nézett, mikor meglátta őket. Ilyet egész életében nem ért meg, hogy valaki bejelentés nélkül eléje merészkedjék, és lám, a két gyerek itt áll előtte, még csak nem is félnek tőle. Ezért szelíd hangon megkérdezte:

– Mi járatban vagytok, gyerekek?

– Nagy Oroszlánkirály, kérve-kérünk, add nekünk kölcsön a Bölcsék kövét. Legkedvesebb barátunk, Póni halálos beteg, rajta már csak valami csodaszer segíthet. Ha meggyógyul, ígérjük, hogy visszahozzuk neked.

– Jól van, gyerekek. Ha szeretitek az állatokat és ennyi fáradságot nem sajnáltatok, hogy meggyógyuljon a Pónitok, akkor jó szívetek van. Nektek adom, gyógyítsátok meg a kis Pónit. Én tőletek cserébe nem kérek mást, mint azt a kis szerkentyűt, amit ti Mobilnak hívtok, s amivel elijesztettétek az én híres hadseregemet. Ne is fáradjatok, tartsátok meg a Bölcsék kövét, hátha másik állat is megbetegszik, azzal mindig segíthettek rajtuk. De azt tudnotok kell, hogy varázsigé nélkül nem boldogultok a Bölcsék kövével, ezért elmondom nektek, mit kell tennetek, hogy elinduljon a varázslat.

Megtanulták a varázsszavakat, aztán nagy hálálkodással búcsúztak el az Oroszlánkirálytól. Örömmel siettek hazafelé, út közben a varázsigét gyakorolva, hogy hazaérve meggyógyítsák beteg Pónit.

Fáradtan tértek haza, de nem késlekedtek, gyorsan letették a hátizsákot és egyenesen Pónihoz mentek. A szegény kis állat most is mozdulatlanul feküdt, és szomorúan tekintet rájuk. Kristóf elővette a Bölcsék kövét, együtt szép lassan elmondták a varázsigét. Fölvillant, és egyszerre nagy fényesség támadt körülöttük.

Póni azon nyomban felkelt fektéből, jókedvűen nyerített és boldogan bólogatott feléjük. Összenéztek: lám, milyen gyorsan hatott a csodaszer.

Hárman indultak kifelé az ajtón az udvarra, ahol a többi állat körülvette őket, együtt örültek Póni meggyógyulásának.

** **

Bianka és Kristóf kalandja Bővített.

Négy erdélyi képpel

VOLT EGYSZER, HOL NEM VOLT, innen távol, túl a Tiszán, még azon is túl, akkor a Nagy-Magyarország délkeleti csücskén, túl a Görgényi-, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál található Páva, egy apró falu. Ott élt Bianka és Kristóf testvérpár bölcs dédanyja: Melánia néni, akit az egész környék Anyókének hívott. Ha valaki bajba került, hozzá fordult, mindenkin segített, a kertjében termő csodaszereivel embereket-állatokat minden betegségből kigyógyította. Anyóka szerette nemcsak unokáit és dédunokáit, hanem a környéken lakó gyerekeket is; mindig telve volt velük az udvar.

Dédunokái nála töltötték az iskolai szünidőt, mert a ház mögött hatalmas gyümölcsöskert terült el, ahol finom piros alma, sárga körte érlelődött a fákon, alattuk édes-piros eper és málna termett. Bokrok mélyén madarak csiripeltek, a kertet kristálytisza patak szelte ketté, benne apró ezüst-halacskák úszkáltak. A gyerekek szerettek játszani a puha pázsiton, megcsodálták a fű közt megbúvó pici bogárkákat, nézték a patakban ficáncoló halakat, és a körülötte kuruttyoló békák ugrándozását.

A két gyermek boldogan élt szüleivel a közeli város szélén épült nagy házban, amit hatalmas udvar vett körül – tele állatokkal. Kristóf és Bianka húga szerette az állatokat; kergetőztek és játszottak a cirmos, fehér és a fekete macskával, a fal mellett pihenő kutyaikkal.

Hátul az istállóban bocik lakmároztak az eléjük rakott friss fűből, alattuk ugrándoztak a fehérbundájú, és szürke nyuszik, a sarokban kecskék és báránykák bégettek. Elkerített helyen Póni ropogtatta vályúból az abrakot, s amikor Bianka és Kristóf belépett az ajtón, fejét fölemelve, vidáman nyerített.

Ő a gyerekek kedvence, Kristóf már lovagolt rajta, Bianka még csak segítséggel tudott felülni a hátára. Amikor szabadon engedték az udvaron, követte a két gyereket, ilyenkor kockacukrot kapott tőlük, amit vidám nyerítéssel köszönt meg.

Egy alkalommal Póni beteg lett. A szelíd állat se enni-inni, de még felállni se bírt, nagy szemeivel szomorúan nézett rájuk, fáradtan feküdt és szenvedett. Az állatorvos kijelentette, nem ismer olyan gyógyszert, ami meggyógyítaná, rajta már csak a csodaszer segíthet. A gyerekek szomorúan hallgatták a nagybajszú állatorvost, törölgették a szemüket. El se tudták képzelni, mi lesz, ha nem gyógyul meg Póni?

Törték a fejüket, míg Biankának eszébe jutott, hogy a mindentudó, bölcs dédanyjuk, Anyóka, mindenkinek tud csodaszert ajánlani a kertjében termett füvek-fák terméséből, ami minden bajból kigyógyítja az embereket és állatokat.

Gyere, Kristóf, menjünk Melánia nénihez, aki nem más, mint az ősz-öreg Anyóka, az ő dédmamájuk.

Éppen iskolai szünet lévén, bepakoltak a hátizsákba, anyukájuk uzsonnát csomagolt nekik, és elkísérte őket a vasútállomásra.

Utazás közben szomorúan telt az idő, s amikor megállt a vonat a kis falu állomásán, egymás kezét fogva ballagtak Anyókához, bánatukat elpanaszolni. Ha ő sem segít, akkor senkire sem számíthatnak.

Anyóka ott édegett csendben, a hóval borított havasok tövében, égis éró fenyőfák alatt meghúzódó kicsiny házában, ott kanyargott a havasokra vezető gyalogút a birodalma mellett, háza kéményéből füst gomolygott az ég felé.

Anyóka nagyon szerette kedves dédunokáit, de a közelben élő apróságokat is maga köré gyűjtötte, mesélt nekik életéről, híres-nevezetes ősi családjáról, amikor háborúk idején a férfiak hűen védelmezték szeretett hazájukat. Történeteket mondott az Erdélyi havasok tövében meghúzódó falvakban élő székelyekről, az erdők félelmetes állatairól: farkasokról-medvékről, meg sok furcsaságról, amit hosszú élete alatt tapasztalt.

Amikor dédunokái a ház felé közeledtek, a lurkók körülülték őt, és tágra nyílt szemmel figyelték, miről mesél nekik, aki előbb egy nagy tálcán kürtös-kalácsot kínált körbe, majd éppen elkezdene a mondókáját, amikor az ajtón kopogás hallszik, s Bianka meg Kristóf lép be rajta.

Nini, az én kedves dédunokáim! Eléjük megy, megöleli őket, majd két küsséket húz elő az asztal alól. Gyertek, mutatkozzatok be a vendégeimnek, vegyetek a kürtös-kalácsból, és hallgassátok meg ti is a történetet.

Először olyan kirándulásról mesélek nektek, amikor gyermekkoromban a havasokra kirándultunk, s ott *farkasokkal találkoztunk!*

Amit hallotok, valóban megtörtént velem, Erdélyben. Tudjátok-e mindnyájan, hol van Erdély? Aki nem tudná, kérje meg Anyukát-, Apukát, mutassa meg a térképen!

Nagyon régen, nagyvárosban jártam iskolába. Ott töltöttem el az iskolai szünidőt, ahol a magas hegyek majdnem elérik a Mennyország kapuját; nagyanyámnál nyaraltam, aki Nagy-Magyarország Dél-keleti csücskében, a havasok tövében megbúvó kis falucskában, Páván élt. Egyik utcájának házsor szinte beépült a fenyvesbe, kétezer méter magas havasok közé. És én most, itt lakom.

Nyáron kirándulásra készüldtünk. Mivel egy nap alatt oda-vissza nem lehet megjárni a hosszú utat, előző este két napra való enni-innivalót csomagoltunk a hátizsákokba. Ott éjszakáztunk, fönn a Havas tetején. Este korán nyugovóra tértünk, hajnalban a kakasok sem kukorékolnak, amikor hegyjáró bakancsokat húztunk a lábunkra, és felpakoltuk a hátizsákokat.

Pávától Kovásznáig gyalog tettük meg a négy kilométeres utat, mert akkor nem járt annyi autóbusz errefelé, mint mostanság. Kovászna járási székhely, alig négy kilométerre fekszik Pávától. Hivatalos ügyeket ott kellett intéznünk, ezért gyakran gyalog jártunk oda. Központjában egyedülálló természeti jelenség található, a Pokolsár.

Iszapos vize a mélyből tör a felszínre, és állandóan fortog, morajlik, ki tudná megmondani, milyen mélységből. Időnként megindul, olykor erősebben, félelmetes zajjal szökik fel a magasba. Kiszámíthatatlan a működése, ezért deszkakerítéssel zárták körül.

Közel a falu fölött, a havasok aljában található a fogaskerekű állomás, ahol csodálatos látvány tárult elénk. Míg a faluban négy „édes vizű” kút volt (így hívták az ivóvizet), máshol „borvíz” fakadt, ami jó ízű, szénsavas-savanykás ásványvíz.

Anyóka elgondolkodva folytatja. A fogaskerekű állomás közelében, húsz négyzetméteres körzetben hétfajta víz buzog fel a mélységből: édes, és a borvízen túl vasas, kénés, sós, rezes, iszapos. Némelyik alacsonyan, a többi magasra szökkenve megállás nélkül ontja magából a különleges összetételű vizet. Aki erre jár, csak néz, és elbűvölve áll a természet csodája előtt. Mi is sokáig bámultuk, amíg a fogaskerekű indulni készült.

Elhelyezkedtünk az akkori kezdetleges fülkékben, majd a szerelvény kétezer méter magasra repített bennünket. Megérkezve, át kellett szállnunk a keskenyvágányú szerelvényre, ahol további 14 kilométeren át zakatolva, a mozdony kéményéből füstöt eregetve, vadregényes tájakon haladt velünk a vonat.

Egyik oldalon felhők gomolyogtak, alatta ki-kibukkant a fölkelő nap, és láthatóvá vált mellettünk a feneketlen mélység. Másik oldalon sudár fenyőfák meredeztek az ég felé. Az erdő csendjét csak a mozdony pöfögése és az ébredő erdő madárcsicsergése törte meg.

Több helyen fakitermelés folyt. Fatelepek mellett haladtunk el, ahol a feldolgozott fák hatalmas mennyiségben feltornyoztatva vártak elszállításra.

Útcélunkhoz érve, a havas tetején, erdőkkel körülvett tisztás közepén kis faház állt. Acélkéék ég alatt mindenütt gyönyörű pázsit terült el. A levegő üde és tiszta. Süt a nap, minden ragyog a fényében. Csend van, csak a madarak csivitelése, a fák rezzenése, és néha távolról a juhokat terelő pulikutyák ugatása hallatszik.

Holminkat lepakoltuk a faházban, majd barangoltunk a környéken. A közelben nagy, farudakkal elkerített esztenák (karámok) álltak. Marhacsordákat és juhnyájakat tavasszal fölterelik a havasi legelőre és késő őszig kint, a szabadban őrzik őket. Minden reggel és este megfejjik az állatokat, aztán a tejet feldolgozva, a kész túrót, sajtot, ordát naponta frissen szállítják le a kisvasúton. Este mi is friss sajtot és ordát vacsoráztunk. Közben megsejleltük, hogyan készül a pásztorok ebédje kis kondérokban, szabad tűzön. Erdélyben elterjedt étel a puliszka, ami kukoricakásából készül vízben, sűrűn kevergetve.

Ahogy leszállt az est, igyekeztünk magunkat elszállásolni. Behúzódtunk a faházba, mert a pásztorok figyelmeztettek rá, hogy később nem tanácsos elhagynunk a védelmet nyújtó házikót. Bezárkóztunk, az ablakokat ajtót elbarikádoztuk.

Nem kellett sokáig várnunk, szürkület után menetrend szerint megérkeztek a farkasok és elkezdtek szörnyű koncertjüket. Félelmetes ordítással, vonyítással telt az éjszaka. A házba nem jöhetek be, nem is ránk voltak kíváncsiak, mégsem mertünk aludni, mert a ház körül ólálkodnak. Nem tudom, a pásztorok nap-nap után hogyan bírják ki ezt az eszeveszett ordítást. Amikor felszálltunk a kisvasútra, láttuk a farkasok szörnyű pusztítását, a kegyetlenül összemarcangolt szerencsétlen állatokat szállító kisvasút nyitott platóján.

Ezt a történetet akartam nektek elmondani, a másakra legközelebb kerül sor, – szól Anyóka. Rátekint két dédunokájára, akik elmélyülten hallgatták őt, és megkérdezte tőlük. Mi járatban vagytok? Vagy csak látni akartatok engem?

Bianka felocsúdott a meséből, eszébe jutott Póni és elpityeredett.

Sírva ölelte át Anyókát, aztán Kristóffal felváltva mondták el, mi történt Pónival, és kérték, segítsen rajta, mert az állatorvos nem tudja megmenteni.

Egyet se búsuljatok, próbálta Anyóka őket vigasztalni. Magához vonta őket, simogatta a hajukat, s elgondolkodva megszólalt. Ha már a gyógyszer, se más házi praktika nem segít, tudom, mit kell tenni. Elmondom nektek.

Innen túl a havasokon, a román birodalmon, túl még a tengeren is, *Oroszlánkirály őrzi a*

Bölcsek kövét, amely elvezet benneteket az Élet-elixírhez, ami az élőlényeket, embert-állatot minden bajtól-betegségtől megszabadítja. Egyedül ez a természetes csodaszer mentheti meg Pónit. Nem könnyű oda eljutni, ráadásul nagyon őrzik az Oroszlánkirály palotáját. De ha erősen akarjátok, szívós akarattal leküzditek az akadályokat, nektek sikerülhet!

Örömmel fogadták a hírt, elhatározták, nem hagyják elpusztulni a kedves állatot, minden akadállyal megküzdve, megkeresik Oroszlánkirály palotáját, kölcsönkérlik tőle a Bölcsek kövét; ha szépen kérik, bármilyen köszívű, enged a kérésnek.

Megint útra készülődtek. Előszedték a hátizsákot, útravalóul hamuba sült pogácsát és palackban erdélyi borvizet kaptak. Búcsúzáskor dédanyjuk még két aranyalmát dugott a csomagba, Kristóf zsebébe becsempészte a bűvös erejű Mobilját azzal az intelemmel, ha bajba kerülnének, kérjenek segítséget.

Anyóka kezét a fejükre helyezve áldást mondott rájuk és homlokukon csókolva engedte őket útnak. Hátizsákot vállra téve búcsúztak Anyókától és kéz-a kézben indultak szerencsét próbálni.

Hét nap, hét éjjel tartott az út. Mentek-mendegéltek falvakon-városokon át, felmásztak magas hegyekre, másik oldalán le, cipőjük talpa lekopott, lábukat fölsebezte a köves talaj. Egymást biztatták: sebj, begyógyul, gyerünk tovább. Nemsokára erdő szélére étek, ahol magas kőkerítés állta útjukat. Mit tehetünk, nem tudunk átmászni rajta.

Fáradtan ittak a patakából kezüket-arcukat, fájó lábukat megmosták, csipegettek a pogácsából, a szalvétáról a patakba rázták a morzsákat, majd tanácstalanul leültek a partra. Egyszerre ezüstszerű halacska úszott oda, fejét kidugva kérdezte tőlük: miért búslakodtok? Elmesélik milyen fáradtak és azt sem tudják, hogy érkeznek az Oroszlánkirály birodalmához, mivel az előttük álló kőkerítés útjukban áll.

Jó tett helyébe jót várj! Egyet se búsulj, kis huszár! – szólta a halacska. Nyomd meg Anyóka Mobilján a zöld gombot, mindjárt nem áll utatokban semmi.

Megörült a hírnek Kristóf, megnyomta a gombot, és csodák csodája, a fal nagy zajjal leomlott. Megköszönték a segítséget, folytatták útjukat. Mentek-mendegéltek, már csak az utolsó éjszaka és a hatalmas hegy állt előttük. Megpihentek.

Fölébredve nagyon megéheztek, de a hátizsákjából majd' minden étel elfogyott. A közelben egy forrást találtak, megmosakodtak, a fák alatt erdei szamócát találtak, amivel jóllaktak, és elindultak, megmászni a nagy hegyet. Ahogy fáradtan mentek-mendegéltek, egyszerre amerre láttak, az út, az útszél, az erdőszél, mindenütt tele hatalmas varangyokkal. Még csak ez hiányzott nekünk szólalt meg Bianka. Undorodom a lényektől. Kristófnak is főtt a feje, mit tegyen. Nem lehet rájuk lépni, hiába ronda állatok, de élőlények, sajnálom őket, nem zavarhatjuk saját területükön. Meghallotta ezt a békakirály, megszólalt. Mivel nem bántalmaztok minket, ezért megparancsolom alattvalóimnak, nyissanak nektek utat, ahol tovább mehettek.

Kristóf nagyot sóhajtott, mivel megszűnt az akadály, megköszönte a Békakirály kedvességét, és továbbindultak.

Végre elhagyták a románok hazáját, és a legeslegutolsó hegy tetejéről megpillantották a csillogó-hullámzó Óperenciás tengert. Fölötte ragyogott a kelő nap, arannyal bevonva a tájat, amikor körülnéztek, nem tudtak betelni a látnivalóval.

Azt mondja Bianka: gyere, pihenjünk le a selymes fűre. Kinyitották a hátizsákokat, de bizony ott már szemernyi elemózsiát sem találtak. A csoda nagyon ránk férne, sóhajta Bianka, mert nélküle nem találjuk meg a bölcsek kövét, amiért útnak indultunk.

Ekkor nyúlt a hátizsákba Kristóf és megtalálta Anyóka által odarejtett csodatévő aranyalmákat. Alig nyelték le az utolsó falatkát, máris meglátták a köves utat, ami egyenesen az Oroszlánkirály udvarába vezet.

Igen ám! De meglátták az őrség sokaságát, mert a palotát egy sereg igazi oroszlán-katona őrzi! Mit tegyünk? – tanakodtak. Bianka odasúgta Kristófnak: Vedd a Bűvös-mobilt, Anyóka tudja, mi a teendő. Jól van. Kristóf előveszi a Mobilt, beleszól: Szia, Dédmami! Nem tudjuk, mit kezdjünk az oroszlán-őrséggel, annyian vannak, mint a pelyva, félünk, megtámadnak, ha a közelükbe merészkedünk. Nincs fegyverünk, pusztá kézzel hogyan tudnánk magunkat megvédeni? Hogy jutunk be az Oroszlánkirály elé, mondd, Dédmami!

Egyet se búsulj! Képzeld magad kicsi huszárnak! Nyomd meg a Mobil piros gombját, az segít rajtatok! Többet nem mondott, magától kikapcsolódott a telefon. És úgy lett. Kristóf megérintette a gombot, abban a szempillantásban olyan lármát csapott, mintha a világ összes katonája rohamra indulna a király kapujához.

Nosza, a büszke oroszlán-sereg nyomban eliramodott onnan, egy perc sem telt el, már egyik se látszott a messzi környéken.

– Tiszta az út előttünk, gyere Bianka!

Az Oroszlánkirály ott ül fenséges trónján, de nagyot nézett, mikor meglátta a közeledő gyerekeket.

Ilyet egész életében nem élt meg, hogy valaki bejelentés nélkül eléje merészkedjék, és lám, a két gyerek itt áll előtte, még csak nem is félnek tőle. Ezért szelíd hangon megkérdezte: – Mi járatban vagytok, gyerekek?

Fenséges nagy Oroszlánkirály, kérve-kérünk, add nekünk kölcsön a Bölcsek kövét, ami elvezet az Élet-elixírhez.

Legkedvesebb barátunk, Póni halálos beteg, rajta már csak a csodaszer segíthet. Ha meggyógyul, ígérjük, visszahozzuk neked.

Jól van, gyerekek. Ha szeretitek az állatokat, és ennyit fáradoztatok érte, akkor jó szívetek van. Nektek adom, gyógyítsátok meg Pónit. Cserébe nem kérek mást, mint azt a kis szerkentyűt, amit Mobilnak hívtok, s ami elijesztette az én híres hadseregemet. Ne fáradjatok, tartsátok meg a Bölcsek kövét, hátha valaki megbetegszik, akit nagyon szeretek, segítségével meggyógyíthatjátok. Azt tudnotok kell, hogy varázsige nélkül nem boldogultok a Bölcsek kövével, ezért elmondom nektek, mit kell tennetek, hogy elinduljon a varázslat... Mondjátok utánam a varázsbetűket: **Bá-di-de-dó-dó...**

Háromszor egymás után kell ismételni. Figyelmesen hallgatva hamar megtanulták a varázsigt, aztán nagy hálálkodással elbúcsúztak az Oroszlánkirálytól. Siettek hazafelé, út közben a varázsigt gyakorolva, hogy hazaéve, minél előbb meggyógyuljon Póni.

Fáradtan értek haza, letették a hátizsákot, egyenesen Póni istállójához mentek. Szegény állat mozdulatlanul feküdt, szomorúan tekintett rájuk, amikor meghallotta a hangjukat. Kristóf elővette a Bölcsek kövét, Biankával együtt lassan egymás után háromszor elmondták a varázsigt. Fölvillant egy sárga láng, és egyszerre nagy fényesség támadt körülöttük, s kezében, a kis szelence zöld fényben csillogott a csodatévő Élet-elixírral. Póni azon nyomban felkelt fektéből, jókedvűen nyerített, és boldogan feléjük bólogatott. Összenéztek: lám, milyen gyorsan hat a csodaszer!

Hárman indultak ki az udvarra, ahol a többi állat körülvette őket, együtt örültek Póni csodálatos meggyógyulásának.

Sok állat körbeállta őket. A kacsza sántít, a fehér nyuszinak vérzik a füle, boci fájlalja a szemét, a háztetőre röpített galambnak sérült a szárnya. Mind őket nézi.

Bianka és Kristóf csodálkozva tekint körül... Milyen érdekes, hogy az állatok megérezték Póni gyógyulását, és most jelzik, hogy ők is betegek.

Gyere, Bianka, mondjuk el a varázsigt, gyógyítsuk meg a szenvedő állatokat.

A csoda megismétlődött.

Egymás szemébe néztek, örömkönnyet hullatva látták, hogy a beteg állatok meggyógyultak. Milyen jó, hogy az Oroszlánkirály nekünk adta a csodaszert, amivel segíthetünk rajtuk. – mondta Bianka, s egymást kézen fogva mentek anyát-apát köszönteni, s elmondani kirándulásuk történetét.

Amikor kipihenték a nehéz út fáradalmait, nem feledkeztek meg Anyókáról, akinek a jóságát köszönhatték, mivel ő segített megtalálni a Bölcsek kövét.

Megint vonatra ültek, s Pávára utaztak, ahol Anyóka tárt karokkal várta őket.

A sok gyerek körülülte, s ő elmesélte a második történetet:

Amit elmondok nektek, arról szól, hogy *láttunk egy nagy barnamedvét*. Ez is velem történt, amikor diákként nyáron kedves Nagyanyámnál Páván tartózkodtam. A kis székely falucska az égig érő Háromszéki havasok lábánál fekszik, olyan sűrű erdők veszik körül, hogy hét nap, hét éjjel sem lehet a végére érni. Az utca egyik oldalán a házak fák közé épültek. Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős templomtorony, ott kanyarog a gyalogút a Havasokhoz föl, a falu kopjafás kis temetője mellett. Ott, a fenyőkkel körülvett kis temetőben alusszák örök álmukat családunk ősei, csendes békességben.

Jártuk a csodás erdőket, kirándultunk a Havasokra. Egyszer gyalog indult föl a parton tíz főből álló csapatunk a magasba.

Edzett voltam, hiszen már gyermekként Édesapámmal jártam az erdőt, mégis, nagy megpróbáltatásnak bizonyult kétezer méter magasba, fölfelé a meredek emelkedőn, ritkán járt gyalogösvényen célunkat elérni.

Mentünk-mendegéltünk, egyre fáradtabban. Az út felén már lihegve, egyre lassabban haladtunk. Éppen jókor találtunk egy terjedelmes, sűrű málnabokrot.

Elhatároztuk, hogy itt megpihenünk és uzsonnázunk. Utána csipegetni kezdtük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben Apukám kezét szájára téve, csendre intett bennünket, és a bokor túl-felére mutogatott.

Mit látnak szemeink? A lélegzetünk is elállt, mert ott egy hatalmas *barnamedve* békésen majszolta a vadmálnát. Együtt uzsonnáztunk vele! Ő fent, mi meg lejjebb, a bokor másik végében. Ezer szerencse, hogy a magas, sűrű bokor tőle jól elzárt bennünket, mert ő is nagyon elmerült az evésben, így mi csendesen, óvatos léptekkel igyekeztünk minél messzebbre kerülni a közeléből. Szerencsésen megúsztuk a találkozást és hamarosan felértünk a tetőre. Ott egy fával szegélyezett szép tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult elénk. Amerre szemünk ellát, körben mindenfelé gyönyörű kilátás nyílt a tájra. A mélyben láttuk az elszórt kis falvakat, a zsindelyes háztetőket, piros-tetős templomtornyokat.

Eddig a történet. Látjátok az ősz hajamat? Nos, ezeket a történeteket még ifjúként éltem meg, de máig nem tudom elfelejteni, olyan csodálatos élményt nyújtottak számomra. Ha legközelebb találkozunk, elmesélem nektek a parajdi sóbánya történetét.

Anyóka figyelte dédunokái örömtől sugárzó arcát. Tudta, mit jelent nekik Póni, ezért számára is öröm, hogy sikerült meggyógyítani. Már Mobilon értesült róla, hogy sikerrel jártak, mégis arra kérte őket, meséljenek el neki minden részletet, amit a hosszú vándorútjukon tapasztaltak.

Leültek kétfelől Anyóka mellé egy-egy zsámolyra, s most ők mesélték el a kalandjukat. Közben olyan álmoság szállta meg őket, nemsokára mély álomba merültek. Anyóka lefektette és homlokukra csókolt, majd elfújta a gyertyát, Bianka és Kristóf pedig továbbálmodta a mesémet...

*** **

Bianka és Kristóf kalandja 3.

Pályázatra készült, a szerző:
OLEANDER jelige

VOLT EGYSZER, HOL NEM VOLT, innen távol, túl a Tiszán, még azon is túl, akkor a Nagy-Magyarország délkeleti csücskén, túl a Görgényi-, a Hargitai havasokon, a Háromszéki havasok lábánál található Páva, egy apró falu. Ott élt Bianka és Kristóf testvérpár bölcs dédanyja: Melánia néni, akit az egész környék Anyókának hívott. Ha valaki bajba került, hozzá fordult, mindenkin segített, a kertjében termő csodaszereivel embereket-állatokat minden betegségből kigyógyította. Anyóka szerette nemcsak unokáit és dédunokáit, hanem a környéken lakó gyerekeket is; mindig telve volt velük az udvar.

Dédunokái nála töltötték az iskolai szünidőt, mert a ház mögött hatalmas gyümölcsöskert terült el, ahol finom piros alma, sárga körte érlelődött a fákon, alattuk édes-piros eper és málna termett. Bokrok mélyén madarak csiripeltek, a kertet kristálytisza patak szelte ketté, benne apró ezüst-halacskák úszkáltak. A gyerekek szerettek játszani a puha pázsiton, megcsodálták a fű közt megbúvó pici bogárkákat, nézték a patakban ficáncoló halakat, és a körülötte kuruttyoló békák ugrándozását.

A két gyermek boldogan élt szüleivel a közeli város szélén épült nagy házban, amit hatalmas udvar vett körül – tele állatokkal. Kristóf és Bianka húga szerette az állatokat; kergegöztek és játszottak a cirmos, fehér és a fekete macskával, a fal mellett pihenő kutyusokkal.

Hátul az istállóban bocik lakmároztak az eléjük rakott friss fűből, alattuk ugrándoztak a fehérbundájú, és szürke nyuszik, a sarokban kecskék és báránykák bégettek. Elkerített helyen Póni ropogtatta vályúból az abrakot, s amikor Bianka és Kristóf belépett az ajtón, fejét fölemelve, vidáman nyerített.

Ő a gyerekek kedvence, Kristóf már lovagolt rajta, Bianka még csak segítséggel tudott felülni a hátára. Amikor szabadon engedték az udvaron, követte a két gyereket, ilyenkor kockacukrot kapott tőlük, amit vidám nyertéssel köszönt meg.

Egy alkalommal Póni beteg lett. A szelíd állat se enni-inni, de még felállni se bírt, nagy szemeivel szomorúan nézett rájuk, fáradtan feküdt és szenvedett. Az állatorvos kijelentette, nem ismer olyan gyógyszert, ami meggyógyítaná, rajta már csak a csodaszer segíthet. A gyerekek szomorúan hallgatták a nagybajszú állatorvost, törölgették a szemüket. El se tudták képzelni, mi lesz, ha nem gyógyul meg Póni?

Törték a fejüket, míg Biankának eszébe jutott, hogy a mindentudó, bölcs dédanyjuk, Anyóka, mindenkinek tud csodaszert ajánlani a kertjében termett füvek-fák terméséből, ami minden bajból kigyógyítja az embereket és állatokat.

Gyere, Kristóf, menjünk Melánia nénihez, aki nem más, mint az ősz-öreg Anyóka, az ő dédmamájuk.

Éppen iskolai szünet lévén, bepakoltak a hátizsákba, anyukájuk uzsonnát csomagolt nekik, és elkísérte őket a vasútállomásra. Utazás közben szomorúan telt az idő, s amikor megállt a vonat a kis falu állomásán, egymás kezét fogva ballagtak Anyókához, bánatukat elpanaszolni. Ha ő sem segít, akkor senkire sem számíthatnak.

Anyóka ott édegélt csendben, a hóval borított havasok tövében, égisz fenyőfák alatt meghúzódó kicsiny házában, ott kanyargott a havasokra vezető gyalogút a birodalma mellett, háza kéményéből füst gomolygott az ég felé.

Anyóka nagyon szerette kedves dédunokáit, de a közelben élő apróságokat is maga köré gyűjtötte, mesélt nekik életéről, híres-nevezetes ősi családjáról, amikor háborúk idején a férfiak hűen védelmezték szeretett hazájukat. Történeteket mondott az Erdélyi havasok tövében meghúzódó falvakban élő székelyekről, az erdők félelmetes állatairól: farkasokról-medvékről, meg sok furcsaságról, amit hosszú élete alatt tapasztalt.

Amikor dédunokái a ház felé közeledtek, a lurkók körülülték őt, és tágra nyílt szemmel figyelték, miről mesél nekik, aki előbb egy nagy tálcán kürtös-kalácsot kínált körbe, majd éppen elkezdene a mondókáját, amikor az ajtón kopogás hallszik, s Bianka meg Kristóf lép be rajta. – Nini, az én kedves dédunokáim! Eléjük megy, megöleli őket, majd két kisszéket húz elő az asztal alól. Gyertek, mutatkozzatok be a vendégeimnek, vegyetek a kürtös-kalácsból, és hallgassátok meg ti is a történetet.

Először olyan kirándulásról mesélek nektek, amikor gyermekkoromban a havasokra kirándultunk, s ott *farkasokkal találkoztunk!*

Amit hallotok, valóban megtörtént velem, Erdélyben. Tudjátok-e mindnyájan, hol van Erdély? Aki nem tudná, kérje meg Mamát-, Papát, mutassa meg a térképen!

Nagyon régen, nagyvárosban jártam iskolába. Ott töltöttem el az iskolai szünidőt, ahol a magas hegyek majdnem elérik a Mennyország kapuját; nagyanyámnál nyaraltam, aki Nagy-Magyarország Dél-keleti csücskében, a havasok tövében megbúvó kis falucskában, Páván élt. Egyik utcájának házsor szinte beépült a fenyvesbe, kétezer méter magas havasok közé. És én most, itt lakom.

Nyáron kirándulásra készülődtünk. Mivel egy nap alatt oda-vissza nem lehet megjárni a hosszú utat, előző este két napra való enni-innivalót csomagoltunk a hátizsákokba. Ott éjszázunk, fönny a Havas tetején. Este korán nyugovóra tértünk, hajnalban a kakasok sem kukorékolnak, amikor hegyjáró bakancsokat húztunk a lábunkra, és felpakoltuk a hátizsákokat.

Pávától Kovásznáig gyalog tettük meg a négy kilométeres utat, mert akkor nem járt annyi autóbusz errefelé, mint mostanság. Kovászna járási székhely, alig négy kilométerre fekszik Pávától. Hivatalos ügyeket ott kellett intéznünk, ezért gyakran gyalog jártunk oda. Központjában egyedülálló természeti jelenség található, a Pokolsár.

Iszapos vize a mélyből tör a felszínre, és állandóan fortog, morajlik, ki tudná megmondani, milyen mélységből. Időnként megindul, olykor erősebben, félelmetes zajjal szökik fel a magasba. Kiszámíthatatlan a működése, ezért deszkakerítéssel zárták körül.

Közel a falu fölött, a havasok aljában található a fogaskerekű állomás, ahol csodálatos látvány tárult elénk. Míg a faluban négy „édes vizű” kút volt (így hívták az ivóvizet), máshol „borvíz” fakadt, ami jó ízű, szénsavas-savanykás ásványvíz.

Anyóka elgondolkodva folytatja. A fogaskerekű állomás közelében, húsz négyzetméteres körzetben hétfajta víz buzog fel a mélységből: édes, és a borvízen túl vasas, kénes, sós, rezes, iszapos. Némelyik alacsonyan, a többi magasra szökkenve megállás nélkül ontja magából a különleges összetételű vizet. Aki erre jár, csak néz, és elbűvölve áll a természet csodája előtt. Mi is sokáig bámultuk, amíg a fogaskerekű indulni készült.

Elhelyezkedtünk az akkori kezdetleges fülkékben, majd a szerelvény kétezer méter magasra repített bennünket. Megérkezve, át kellett szállnunk a keskenyvágányú szerelvényre, ahol további 14 kilométeren át zakatolva, a mozdony kéményéből füstöt eregetve, vadregényes tájakon haladt velünk a vonat.

Egyik oldalon felhők gomolyogtak, alatta ki-kibukkant a fölkelő nap, és láthatóvá vált mellettünk a feneketlen mélység. Másik oldalon sudár fenyőfák meredeztek az ég felé. Az erdő csendjét csak a mozdony pöfögése és az ébredő erdő madárcsicsergése törte meg. Több helyen fakitermelés folyt. Fatelepek mellett haladtunk el, ahol a feldolgozott fák hatalmas mennyiségben feltornyozva vártak elszállításra.

Útcélunkhoz érve, a havas tetején, erdőkkel körülvett tisztás közepén kis faház állt. Acélké ék alatt mindenütt gyönyörű pázsit terült el. A levegő üde és tiszta. Süt a nap, minden ragyog a fényében. Csend van, csak a madarak csivitelése, a fák rezzenése, és néha távolról a juhokat terelő pulikutyák ugatása hallatszik.

Holminkat lepakoltuk a faházban, majd barangoltunk a környéken. A közelben nagy, farudakkal elkerített esztenák (karámok) álltak. Marhacsordákat és juhnyájakat tavasszal fölterelik a havasi legelőre és késő őszig kint, a szabadban őrzik őket.

Minden reggel és este megfejik az állatokat, aztán a tejet feldolgozva, a kész túrót, sajtot, ordát naponta frissen szállítják le a kisvasúton. Este mi is friss sajtot és ordát vacsoráztunk. Közben megszemléltük, hogyan készül a pásztorok ebédje kis kondérokban, szabadtűzőn. Erdélyben elterjedt étel a puliszka, ami kukoricakásából készül vízben, sűrűn kevergetve.

Ahogy leszállt az est, igyekeztünk magunkat elszállásolni. Behúzódtunk a faházba, mert a pásztorok figyelmeztettek rá, hogy később nem tanácsos elhagynunk a védelmet nyújtó házikót. Bezárkóztunk, az ablakokat-ajtót elbarikádoztuk.

Nem kellett sokáig várnunk, szürkület után menetrend szerint megérkeztek a farkasok és elkezdték szörnyű koncertjüket. Félelmetes ordítással, vonyítással telt az éjszaka. A házba nem jöhettek be, nem is ránk voltak kíváncsiak, mégsem mertünk aludni, mert a ház körül ólálkodnak.

Nem tudom, a pásztorok nap-nap után hogyan bírják ki ezt az eszeveszett ordítást. *Amikor felszálltunk a kisvasútra, láttuk a farkasok szörnyű pusztítását, a kegyetlenül összemarcangolt szerencsétlen állatokat szállító kisvasút nyitott platóján.*

Ezt a történetet akartam nektek elmondani, a másokra legközelebb kerül sor, – szolt Anyóka. Rátekintett két dedunokájára, akik elmélyülten hallgatták őt, és megkérdezte tőlük. – Mi járatban vagytok? Vagy csak látni akartatok engem?

Bianka felocsúdott a meséből, eszébe jutott Póni és elpityeredett. Sírva ölelte át Anyókát, aztán Kristóffal felváltva mondták el, mi történt Pónival, és kérték, segítsen rajta, mert az állatorvos nem tudja megmenteni.

Egyet se búsuljatok, próbálta Anyóka őket vigasztalni. Magához vonta őket, simogatta a hajukat, s elgondolkodva megszólalt. Ha már a gyógyszer, se más házi praktika nem segít, tudom, mit kell tenni. Elmondom nektek.

Innen túl a havasokon, a román birodalmon, túl még a tengeren is, *Oroszlánkirály őrzi a Bölcsék kövét, amely elvezet benneteket az Élet-elixírhez*, ami az élőlényeket, embert-állatot minden bajtól-betegségtől megszabadítja. Egyedül ez a természetes csodaszer mentheti meg Pónit. Nem könnyű oda eljutni, ráadásul nagyon őrzik az Oroszlánkirály palotáját. De ha erősen akarjátok, szívós akarattal leküzditek az akadályokat, nektek sikerülhet!

Örömmel fogadták a hírt, elhatározták, nem hagyják elpusztulni a kedves állatot, minden akadállyal megküzdve, megkeresik Oroszlánkirály palotáját, kölcsönkérik tőle a Bölcsék kövét; ha szépen kéri, bármilyen köszívű, enged a kérésnek.

Megint útra készülődtek. Előszedték a hátizsákot, útravalóul hamuba sült pogácsát és palackban erdélyi borvizet kaptak. Búcsúzáskor dédanyjuk még két aranyalmát dugott a csomagba, Kristóf zsebébe becsempészte a bűvös erejű Mobilját azzal az intelemmel, ha bajba kerülnének, kérjenek segítséget. Anyóka kezét a fejükre helyezve áldást mondott rájuk és homlokukra csókolva engedte őket útnak. Hátizsákot vállra téve búcsúztak Anyókától és kéz-kézben indultak szerencsét próbálni.

Hét nap, hét éjjel tartott az út. Mentek-mendégéltek falvakon-városokon át, felmásztak magas hegyekre, másik oldalán le, cipőjük talpa lekopott, lábukat fölsebezte a köves talaj. Egymást biztatták: sebj, begyógyul, gyerünk tovább. Nemsokára erdő szélére étek, ahol magas kőkerítés állta útjukat. Mit tehetünk, nem tudunk átmászni rajta. Fáradtan ittak a patakából kezüket-arcukat, fájó lábukat megmosták, csipegettek a pogácsából, a szalvétáról a patakba rázták a morzsákat, majd tanácstalanul leültek a partra. Egyszerre ezüstszerű halacska úszik oda, fejét kidugva kérdezi tőlük: miért búslakodtok? Elmesélik milyen fáradtak és azt sem tudják, hogyan érkeznek az Oroszlánkirály birodalmához, mivel az előttük álló kőkerítés útjukban áll.

Jó tett helyébe jót várj! Egyet se búsulj, kis huszár! – szólta a halacska. Nyomd meg Anyóka Mobilján a zöld gombot, mindjárt nem áll utatokban semmi.

Megörült a hírnak Kristóf, megnyomta a gombot, és csodák csodája, a fal nagy zajjal leomlott. Megköszönték a segítséget, folytatták útjukat. Mentek-mendégéltek, már csak az utolsó éjszaka és a hatalmas hegy állt előttük. Megpihentek.

Fölébredve nagyon megéheztek, de a hátizsákból majd' minden étel elfogyott. A közelben egy forrást találtak, megmosakodtak, a fák alatt erdei szamócát találtak, amivel jóllaktak, és elindultak, megmászni a nagy hegyet. Ahogy fáradtan mentek-mendégéltek, egyszerre amerre láttak, az út, az útszél, az erdőszél, mindenütt tele hatalmas varangyokkal. Még csak ez hiányzott nekünk – szólalt meg Bianka. Undorodom a lényektől. Kristófnak is főtt a feje, mit tegyen. Nem lehet rájuk lépni, hiába ronda állatok, de élőlények, sajnálom őket, nem zavarhatjuk saját területükön. Meghallotta ezt a békakirály, megszólalt. Mivel nem bántalmaztok minket, ezért megparancsolom alattvalóimnak, nyissanak nektek utat, ahol tovább mehettek.

Kristóf nagyot sóhajtott, mivel megszűnt az akadály, megköszönte a Békakirály kedvességét, és továbbindultak. Végre elhagyták a románok hazáját, és a legeslegutolsó hegy tetejéről megpillantották a csillogó-hullámzó Óperenciás tengert. Fölötte ragyogott a kelő nap, arannyal bevonva a tájat, amikor körülnéztek, nem tudtak betelni a látnivalóval.

Azt mondja Bianka: gyere, pihenjünk le a selymes fűre. Kinyitották a hátizsákokat, de bizony ott már szemernyi elemózsiát sem találtak. A csoda nagyon ránk férne, sóhajta Bianka, mert nélküle nem találjuk meg a bölcsék kövét, amiért útnak indultunk.

Ekkor nyúlt a hátizsákba Kristóf és megtalálta Anyóka által odarejtett csodatévő aranyalmákat. Alig nyelték le az utolsó falatkát, máris meglátták a köves utat, ami egyenesen az Oroszlánkirály udvarába vezet.

Igen ám! De meglátták az őrség sokaságát, mert a palotát egy sereg igazi oroszlán-katona őrzi! Mit tegyünk? – tanakodtak. Bianka odasúgta Kristófnak: Vedd a Bűvös-mobilt, Anyóka tudja, mi a teendő. Jól van. Kristóf előveszi a Mobilt, beleszól: Szia, Dédmami!

Nem tudjuk, mit kezdjünk az oroszlán-örséggel, annyian vannak, mint a pelyva, félünk, megtámadnak, ha a közelükbe merészkedünk. Nincs fegyverünk, pusztá kézzel hogyan tudnánk magunkat megvédeni? Hogy jutunk be az Oroszlánkirály elé, mondd, Dédmami!

– Egyet se búsulj! Képzeld magad kicsi huszárnak! Nyomd meg a Mobil piros gombját, az segít rajtatok! Többet nem mondott, magától kikapcsolódott a telefon. Úgy lett. Kristóf megérintette a gombot, abban a szempillantásban olyan lármát csapott, mintha a világ összes katonája rohamra indulna a király kapujához.

Nosza, a büszke oroszlán-sereg nyomban eliramodott onnan, egy perc sem telt belé, már egyik se látszódott a messzi környéken. – Tiszta az út előttünk, gyere Bianka!

Az Oroszlánkirály ott a fenséges trónján ül, de nagyot nézett, mikor meglátta a közeledő gyerekeket. Ilyet egész életében nem élt meg, hogy valaki bejelentés nélkül eléje merészkedjék, és lám, a két gyerek itt áll előtte, még csak nem is félnek tőle. Ezért szelíd hangon megkérdezte:

– Mi járatban vagytok, gyerekek?

– Nagy Oroszlánkirály, kérve-kérünk, add nekünk kölcsön a Bölcsek kövét, ami elvezet az Élet-elixírhez. Legkedvesebb barátunk, Póni halálos beteg, rajta már csak a csodaszer segíthet. Ha meggyógyul, ígérjük, visszahozzuk neked.

– Jól van, gyerekek. Ha szeretitek az állatokat, és ennyit fáradoztatok érte, akkor jó szívetek van. Nektek adom, gyógyítsátok meg Pónit. Cserébe nem kérek mást, mint azt a kis szerkentyűt, amit Mobilnak hívtok, s ami elijesztette az én híres hadseregemet. Ne fáradjatok, tartsátok meg a Bölcsek kövét, hátha valaki megbetegszik, akit nagyon szerettek, segítségével meggyógyíthatjátok. Azt tudnotok kell, hogy varázsigé nélkül nem boldogultok a Bölcsek kövével, ezért elmondom nektek, mit kell tennetek, hogy elinduljon a varázslat... Mondjátok utánam a varázsbetűket: **Bá-di-de-dó-dó...**

Háromszor egymás után kell ismételni. Figyelmesen hallgatva hamar megtanulták a varázsigét, aztán nagy hálálkodással elbúcsúztak az Oroszlánkirálytól. Siettek hazafelé, út közben a varázsigét gyakorolva, hogy hazaéve, minél előbb meggyógyuljon Póni.

Fáradtan értek haza, letették a hátizsákot, egyenesen Póni istállójához mentek. Szegény állat mozdulatlanul feküdt, szomorúan tekintett rájuk, amikor meghallotta a hangjukat. Kristóf elővette a Bölcsek kövét, Biankával együtt lassan egymás után háromszor elmondták a varázsigét. Fölvillant egy sárga láng, és egyszerre nagy fényesség támadt körülöttük, s kezében, a kis szelence zöld fényben csillogott a csodatévő Élet-elixírral. Póni azon nyomban felkelt fektéből, jókedvűen nyerített, és boldogan feléjük bólogatott. Összenéztek: lám, milyen gyorsan hat a csodaszer!

Hárman indultak ki az udvarra, ahol a többi állat körülvette őket, együtt örültek Póni csodálatos meggyógyulásának. Sok állat körbeállta őket. A kacsza sántít, a fehér nyuszinak vérzik a füle, boci fájlalja a szemét, a háztetőre röppent galambnak sérült a szárnya. Mind őket nézi. Bianka és Kristóf csodálkozva tekint körül... Milyen érdekes, hogy az állatok megérezték Póni gyógyulását, és most jelzik, hogy ők is betegek.

– Gyere, Bianka, mondjuk el a varázsigét, gyógyítsuk meg a szenvedő állatokat.

A csoda megismétlődött. Egymás szemébe néztek, örömkönnyet hullatva látták, hogy a beteg állatok meggyógyultak. Milyen jó, hogy az Oroszlánkirály nekünk adta a csodaszeret, amivel segíthetünk rajtuk. – mondta Bianka, s egymást kézen fogva mentek anyát-apát köszönteni, s elmondani kirándulásuk történetét.

Amikor kipihenték a nehéz út fáradalmait, nem feledkeztek meg Anyókáról, akinek a jószágát köszönhették, mivel ő segített megtalálni a Bölcsek kövét.

Megint vonatra ültek, s Pávára utaztak, ahol Anyóka tárt karokkal várta őket.

A sok gyerek körülülte, s ő elmesélte a második történetet:

Amit elmondok nektek, arról szól, hogy *láttunk egy nagy barnamedvét*. Ez is velem történt, amikor diákként nyáron kedves Nagyanyámnál Páván tartózkodtam.

A kis székel falucska az égis érő Háromszéki havasok lábánál fekszik, olyan sűrű erdők veszik körül, hogy hét nap, hét éjjel sem lehet a végére érni. Az utca egyik oldalán a házak fák közé épültek. Ott kandikál ki a zöld fenyves aljából a piros-tetős templomtorony, ott kanyarog a gyalogút a Havasokhoz föl, a falu kopjafás kis temetője mellett. Ott, a fenyőkkel körülvett kis temetőben alusszák örök álmukat családunk ősei, csendes békességben.

Jártuk a csodás erdőket, kirándultunk a Havasokra. Egyszer gyalog indult föl a parton tíz főből álló csapatunk a magasba. Edzett voltam, hiszen már gyermekként Édesapámmal jártam az erdőt, mégis, nagy megpróbáltatásnak bizonyult kétezer méter magasba, fölfelé a meredek emelkedőn, ritkán járt gyalogösvényen célunkat elérni.

Mentünk-mendegéltünk, egyre fáradtabban. Az út felén már lihegve, egyre lassabban haladtunk. Éppen jókor találtunk egy terjedelmes, sűrű málnabokrot. Elhatároztuk, hogy itt megpihenünk, és uzsonnázunk. Utána csipegetni kezdtük a finom gyümölcsöt. Eszegetés közben Apukám kezét szájára téve, csendre intett bennünket, és a bokor túl-felére mutogatott.

Mit látnak szemeink? A lélegzetünk is elállt, mert ott egy hatalmas *barnamedve* békésen majszolta a vadmálnát. Együtt uzsonnáztunk vele! Ő fent, mi meg lejjebb, a bokor másik végében. Ezer szerencse, hogy a magas, sűrű bokor tőle jól elzárt bennünket, mert ő is nagyon elmerült az evésben, így mi csendesen, óvatos léptekkel igyekeztünk minél messzebbre kerülni a közeléből. Szerencsésen megúsztuk a találkozást és hamarosan felértünk a tetőre. Ott egy fával szegélyezett szép tisztásra értünk, ahol csodálatos látvány tárult elénk. Amerre szemünk ellát, körben mindenfelé gyönyörű kilátás nyílt a tájra. A mélyben láttuk az elszórt kis falvakat, a zsindelyes háztetőket, piros-tetős templomtornyokat.

Eddig a történet. – Látjátok az ősz hajamat? Nos, ezeket a történeteket még ifjúként éltem meg, de máig nem tudom elfelejteni, olyan csodálatos élményt nyújtottak számomra. Ha legközelebb találkozunk, elmesélem nektek a parajdi sóbánya történetét.

Anyóka figyelte dédunokái örömtől sugárzó arcát. Tudta, mit jelent nekik Póni, ezért számára is öröm, hogy sikerült meggyógyítani.

Mobilon értesült róla, hogy sikerrel jártak, mégis arra kérte őket, meséljenek el neki minden részletet, amit a hosszú vándorútjukon tapasztaltak.

Leültek kétfelől Anyóka mellé egy-egy számolýra, s most ők mesélték el a történetüket. Közben olyan álomosság szállta meg őket, nemsokára mély álomba merültek. Anyóka lefektette és homlokukra csókolta őket, majd elfújta a gyertyát, Bianka és Kristóf pedig továbbálmódta az én mesémet...

** **

Bicikli – 1936

NYURGA KISLÁNY VOLTAM, lehettem már nyolc éves, mikor apukám kerékpárján biciklizni tanultam. Abban az időben, ritkaságszámba ment, mert a kis faluban, ahol laktunk, egyedül neki volt kerékpárja, ezért nagy feltűnést keltettem vele.

Fiútestvéreim már úgy-ahogy hajtották a gépet, csak én nem tudtam vele boldogulni. Lábaim elég hosszúak voltak, ezért én is megpróbáltam vele közlekedni. Nemsokára – ha fölsegítettek rá –, akkor már tudtam haladni, de természetesen az ülésre felülni egyedül nem tudtam; nagyon zavart a keresztben elhelyezkedő váz. (Akkor még én nem is láttam női biciklit, amire jóval könnyebb lett volna le- és fölszállni.) Ahhoz tehát segítség kellett, hogy a magas vázon áttéve a lábamat, állva hajtsam a két pedált. De ha már elindultam, hajtottam rendesen, de a megállással megint csak nem boldogultam egymagam.

Történt egyszer, egy késői nyári délután, hogy rápattantam a biciklire és elindultam csak úgy, cél nélkül a nagyvilágba. Kikanyarodtam az udvarunkból, le a faluba, onnan irány az egyetlen, faluból kivezető országút.

Én csak hajtottam, nagy lihegve sikerült feljutnom a dombra, az Ebhát-tetőre. Nemsokára ott vagyok Nagybárcány határában. Nem kanyarodtam be a faluba, hanem balra fordulva haladtam tovább, az elágazásnál sem fordultam Sámsonháza felé, hanem ott is balra tartottam. Most már volt egy kitűzött célom: átbiciklizem Lucfalvára, meglátogatni barátnőmet, Piroskát. Az út csak rémlett előttem, hiszen talán csak egyetlen egyszer jártam errefelé, lovas-kocsival. Máskor gyalog szoktunk átrándulni, a hegyen keresztül, mert arra csak egy rövid sétaút volt a szomszédos község.

Csak mentem, hajtottam, az alig ismert úton, míg valóban elértem céloamat és bekanyarodtam a Paplak udvarára. Mivel leszállni nem tudok a kerékpárról, már jó messziről elkezdtem csengetni, hogy észrevegyék ittlétemet. Kiszaladtak az udvarra, eléem. Ekkorra már jól lefékeztem járművem, nem haladtam gyorsan, mert ide is partra kellett fölhajtanom. Kértem őket, fogják meg a biciklit, hogy leszállhassak.

Nagyot néztek, mert már szürkület volt. El se tudták képzelni, mit keresek én itt ilyenkor, egyedül.

Elmondtam, hogy csak elindultam, mivel nem tudok föl- és leszállni, hát ide jöttem, és ha segítenek majd újra fölszállni rá, hamarosan visszaindulok, csak előbb pihenek egy kicsit, mert elfáradtam.

Abban az időben nem volt telefon, hogy csak úgy, átszóljanak szüleimnek, hol vagyok, nem volt más mód, mint az, hogy hazamenjek. Kaptam egy jó uzsonnát, aztán felültettek a biciklire, s ugyanúgy, ahogy jöttem, hajtottam a pedálokat hazafelé.

Közben sötétedett, már kezdtem félni.

Siettem haza, erőlködve nyomkodtam a pedálokat, mert tudtam, nem fognak megdicsérni a kirándulásomért. Szüleim csak annyit tudtak, hogy a testvéreim felültettek a biciklire, de hogy hová tűntem ennyi időre, nem is sejtették. Szerencsém volt, mert minden baj nélkül hazaérkeztem.

Annak biztosan örültek, hogy épségben látnak, de alaposan megleckéztettek, amiért szó nélkül, egyedül, ilyen hosszú útra tudtukon kívül elmerészkedtem. Ezt követően már csak arra törekedtem, hogy megtanuljak a kerékpárról leszállni.

*** **

Borzalmak éjszakái

Naplójegyzeteim alapján írtam: 2006.

MA VAN A SZÜLETÉSNAPOM, most 1944. december 30-31-ét írunk. Azonban az se mindegy, hogy milyen ez a születésnap.

Ünnepi ebéd készült. Már ha valamilyen ünnepet el lehetett képzelni ebben az időben! Elsőként Pityu bátyám köszöntött. Úgy szeretem őket, mindhárom testvéremet! Talán elvonult a front, ma már nem röpködtek körülöttünk lövedékek. Délután kimerészkedtem sétálni, nem messzire, csak a kertekig. Éjszakára már rendesen elhelyezkedtünk. A front kezdete óta az eredetileg éléskamrának használt nagy helyiséget hálóhelynek rendeztük be, mivel a szobák ablakai mind kitörtek, farkasordító hideg van mindenütt.

A konyha ablakát is gyúródeszkával, meg takarókkal torlaszoltuk el. Ezért én mindig a kamrában aludtam, már amikor szó lehetett alvásról. Hetek óta ruhában, a sötét padlás-feljáróban, a létra alatt húzódtunk össze, egy ágyon keresztben, néha öten, vagy csak ülvé, összegörnyedve és rettegve a lövedékektől, meg a ki-be járkáló katonáktól.

Szilveszter. – Micsoda évet zárunk! Este arról beszélünk, hogy ünnepeltünk tavaly és mit hozott az elmúlt esztendő? El se tudom képzelni, miből fogunk megélni? Hogy kezdünk ismét új életet? Végiggondolni is sok, mi minden történt velünk egy szűk félév leforgása alatt.

Aztán nyugovóra tértünk.

Nyugovóra? Ezt csak képzeltük és szerettünk volna végre megpihenni. Azonban éjjélkor dörömbölésre-kiabálásra riadtunk föl. Egy csomó részeg orosz belökte az ajtót és berontottak a lakásba. Nem láttam őket, mert három helyiség választott el tőlük. Csak hallgattam, mi történik. Bolondnak hittem őket, úgy viselkedtek, össze-vissza beszéltek. Azt mondták, Bandinak és Pityunak (két bátyámnak) „robotra” kell menni! – éjjélkor!? Azt hadarták össze-vissza, s ahogy kikukucskáltam, láttam, hogy egymásnak szalutáltak. Mondom, olyannak tündek, mint akik megzavarodtak. De igazság szerint – mint később megtudtuk – egy kamrába zárták be a fiúkat, valamelyik falusi házban.

A zűrzavart észlelve, sietve öltözni kezdtem a kamrában. Hallottam, hogy Ilonka sikoltozni kezd a konyhában. Azt kiabálja: „ne löjetez agyon!” Talán fegyvert fogtak rá? Amilyen csendben csak lehetett, teljes sötétségben, tapogatózva átjutottam a padlásfeljáróba, ahol fölmásztam létrán a padlásra. Ott a koromsötétben, a törmeléken átbetorkálva, félelemtől remegve, a ház végében leugrottam az aknák-ütötte lyukon és a kerteken menekültem ki a házból.

A szomszédos, nyitott pajtában húztam meg magam, rettegve a félelemtől és dideregve a dermesztő hidegben, mert nem tudtam melegen felöltözni. Csak jóval később merészkedtem haza, amikor elcsendesedett minden. Anyukám örült, amikor meglátott, el se tudta képzelni, hová tűntem. Elmondták, hogy a fiúk kiszabadították magukat és amikor beállítottak a lakásba, az oroszok eltakarodtak azzal, hogy „viziontlátásra holnap!

Másnap a szomszéd községben állomásozó parancsnokságon azt tanácsolták Anyukámnak, hogy a férfiak alakítsanak polgárőrséget a faluban. Így történt, este már nálunk ültek a kijelölt emberek, de az oroszok is jöttek, kettesével váltották egymást a ház körül. Kérdezték, mit keresnek itt a civil magyarok? Azt válaszoltuk, hogy ünnepek alkalmával összejövünk és énekelünk. Közben remegtünk a félelemtől. Végre megunták, elmentek.

Őreink azt hitték, hogy már nem jönnek vissza, ők is hazamentek, ígérve, hogy küldik a váltótársaikat. Kértem, várják be, amíg ideérnek, de megnyugtattak, hogy mindjárt itt lesznek a többiek, ne féljünk. Azonban alig értek ki a kapun, a ház mögül azonnal megjelentek az oroszok, és előreszegezett fegyverrel berontottak a lakásba. Rettenetes kinézetű, tatárképű, bortól, kosztól bűzös banda volt, akiknek a harcokcsijuk a falu határában befagyott a sárban és nem tudtak továbbmenni. Ezek a „tankosok” tartották rettegésben a falut és az egész környéket.

A fiúkat megint elvitték, Anyukámat bezárták a szobába. Odakint lövöldözés kezdődött, mi meg rettegünk hárman.

Ugyanis a jegyzőék elmenekültek, Ilonka náluk szolgált, s nem tudott hazamenni az Alföldre. Anyukám azt mondta, maradjon velünk, amíg lecsendesedik a helyzet. Rajta kívül az egyik szomszédból egy fiatalasszony, Mari húzódott meg nálunk a lakásban.

A polgárőrök már az udvaron voltak, de nem tudtak segíteni, mert az oroszok is őrségben álltak. Én megint elbújtam a kamrában. Egyikük észrevett, megfogta a kezem és leültetett, s azt mondta: „nyebojsza!” *Ne félj tőlem! Nem tudok oroszul, de ennyit megértettem, mégis, nagyon megijedtem tőle.*

Arra is gondoltam ijedten: talán kiszemelt magának? Próbált nyugtatni, szépen beszélt hozzám, hogy ne féljek. Alig mertem hinni neki, de szerencsére nem volt részeg. Úgy éreztem, hogy a többitől akar megvédeni, akik ott kiabáltak, hogy menjen mellőlem, de nem mozdult. Ha elmegy, a többi vadállat rámaszabadul és akkor végem. Többször zörgettek az ablakon, ami nagyon zavarta őket. Nekem olyan hosszúnak tűnt az idő – pedig csak néhány perc lehetett – hogy amikor végre kitárult az ajtó és hazajöttek a fiúk, el se mertem hinni, hogy megszabadultam.

A parancsnokságon megfegyelmezheték őket, mert másnap józanul, illedelmesen somfordáltak be, bocsánatot kérni. Ígérték, hogy soha többé nem törnek be és nem fognak bántani, de ne menjünk a többé a parancsnokságra.

Visszalapoztam naplómban **1944** karácsonyi bejegyzéshez.
Már akkor éreztük, hogy nehéz idők következnek. És valóban:
„A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház.
Mindenütt szemét, és félelem.
Életem kettétört.
Családunk helyzete is romokban,
mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon!
Szép remények, gyermekkori álmok, hogy művészi pályára lépjek, hová tűntek? Azt se
tudhatom, befejezhetem-e az iskoláimat?”

Borzalmak éjszakája 1.

Naplójegyzeteim alapján írtam: 1944. december 30-31.

MA VAN A SZÜLETÉSNAPOM! – de milyen születésnap? Ünnepi ebéd készült. Már ha valamilyen ünnepet el lehetett képzelni ebben az időben!

Elsőként Pityu bátyám köszöntött. Úgy szeretem őket, mind a három testvéremet! Talán elvonult a front, ma már nem röpködtek körülöttünk lövedékek. Délután kimerészkedtem sétálni, nem messzire, csak a kertekig.

Éjszakára már rendesen elhelyezkedtünk. A front kezdete óta az eredetileg éléskamrának használt nagy helyiséget hálóhelynek rendeztük be, mivel a szobák ablakai mind kitortek, farkasordító hideg van mindenütt. A konyha ablakát is gyúródeszkával, meg takarókkal torlaszoltuk el. Ezért én mindig a kamrában aludtam, már amikor szó lehetett alvásról. Hetek óta ruhában, a sötét padlás-feljáróban, a létra alatt húzódtunk össze, egy ágyon keresztben, néha öten, vagy csak ülve, összegörnyedve és rettegve a lövedékektől, meg a ki-be járkáló katonáktól.

Szilveszter. – Micsoda évet zárunk! Este arról beszéltünk, hogyan ünnepeltünk tavaly és mit hozott az elmúlt esztendő? El se tudom képzelni, miből fogunk megélni? Hogy kezdünk ismét új életet? Végiggondolni is sok, mi minden történt velünk egy szűk félév leforgása alatt.

Aztán nyugovóra tértünk.

Nyugovóra? Ezt csak képzeltük, és szerettünk volna végre megpihenni. Azonban éjfélkor dörömbölésre-kiabálásra riadtunk föl. Egy csomó részeg orosz belökte az ajtót és berontottak a lakásba. Nem láttam őket, mert három helyiség választott el tőlük. Csak hallgattam, mi történik. Bolondnak hittem őket, úgy viselkedtek, mert össze-vissza beszéltek. Azt mondták, Bandinak és Pityunak (két bátyámnak) „robotra” kell menni! – éjfélkor!? Azt hadarták össze-vissza, s ahogy kikukucskáltam, láttam, hogy egymásnak szalutálnak. Mondom, olyannak tűntek, mint akik megzavarodtak. De igazság szerint – mint később megtudtuk – egy kamrába zárták be a fiúkat, valamelyik falusi házban.

A zűrzavart észelve, sietve öltözni kezdtem a kamrában. Hallottam, hogy Ilonka sikoltozni kezd a konyhában. Azt kiabálja: „ne lőjetez agyon!” Talán fegyvert fogtak rá? Amilyen csendben csak lehetett, teljes sötétségben, tapogatózva átjutottam a padlásfeljáróba, ahol fölmásztam létrán a padlásra. Ott a koromsötétben, a törmeléken átbotorkálva, félelemtől remegve, a ház végében leugrottam az akná-ütötte lyukon, és a kerteken menekültem ki a házból.

A szomszédos nyitott pajtában húztam meg magam, rettegve a félelemtől és dideregve a dermesztő hidegben, mert nem tudtam melegen felöltözni. Csak jóval később merészkedtem haza, amikor elcsendesedett minden.

Anyukám örült, amikor meglátott, el se tudta képzelni, hova tűntem. Elmondták, hogy a fiúk kiszabadították magukat, és amikor beállítottak a lakásba, az oroszok eltakarodtak azzal, hogy „viszont látásra holnap!”

Másnap a szomszéd községben állomásozó parancsnokságon azt tanácsolták Anyukámnak, hogy a férfiak alakítsanak polgárőrséget a faluban. Így is történt, este nálunk már ott ültek a kijelölt emberek, de az oroszok is jöttek, kettesével váltották egymást a ház körül.

Azt kérdezték, mit keresnek itt a civil magyarok? Azt válaszoltuk, hogy ünnepek alkalmával összejövünk és énekelünk. Közben remegtünk a félelemtől. Végre megunták, elmentek.

Őreink azt hitték, hogy már nem jönnek vissza, ők is elmentek, ígérve, hogy küldik a váltótársaikat. Kértem, várják be, amíg ideérnek, de megnyugtattak, hogy mindjárt itt lesznek a többiek, ne féljünk.

Azonban alig értek ki a kapun, a ház mögül azonnal megjelentek az oroszok, és előre-szegezett fegyverrel berontottak a lakásba.

Rettenetes kinézetű, tatárképű, bortól, kosztól bűzös banda volt, akiknek a harckocsijuk a falu határában befagyott a sárban, és nem tudtak továbbmenni. Ezek a „tankosok” tartották rettegésben a falut és az egész környéket.

A fiúkat megint elvitték, Anyukámat a szobába zárták. Odakint lövöldözés kezdődött, mi meg hárman rettegtünk. *A jegyzőék elmenekültek, Ilonka náluk szolgált, s nem tudott hazamenni az Alföldre. Anyukám azt mondta, maradjon velünk, amíg lecsendesedik a helyzet. Rajta kívül az egyik szomszédból egy fiatalasszony, Mari volt még velünk a lakásban.*

A polgárőrök már az udvaron voltak, de nem tudtak segíteni, mert az oroszok is őrségben álltak. Én megint elbújtam a kamrában. Egyikük észrevett, megfogta a kezem és leültetett, s azt mondta: „nye bojsza!” *Ne félj tőlem! Nem tudok oroszul, de ennyit megértettem, mégis, nagyon megijedtem tőle.* Arra gondoltam, talán kiszemelt magának?

Próbált nyugtatni, szépen beszélt hozzám, hogy ne féljek. Alig mertem hinni neki, de szerencsére nem volt részeg. Úgy éreztem, hogy a többitől akar megvédeni, akik ott kiabáltak, hogy menjen mellőlem, de nem mozdult. Ha elmegy, a többi vadállat rámaszabadul és akkor végem van! Többször zörgettek az ablakon, ami nagyon zavarta őket. Nekem olyan hosszúnak tűnt az idő – pedig csak néhány perc lehetett – hogy amikor végre kitárult az ajtó és hazajöttek a fiúk, el se mertem hinni, hogy megszabadultam.

A parancsnokságon megfegyvelmezhatték őket, mert másnap józanul, illedelmesen somfordáltak be, bocsánatot kérni. Ígérték, hogy soha többé nem törnek be, és nem fognak bántani, de ne menjünk a többé a parancsnokságra.

Visszalapoztam naplómban az elmúlt év karácsonyi bejegyzéshez:

Már akkor éreztük, hogy nehéz idők következnek. És valóban:

„A falu kifosztva, romokban, alig van ép ház.

A falusi embereket kirabolták!

Mindenütt szemét, és félelem.

Életem kettétört.

Családunk helyzete romokban,

mint odakint a táj, – ha kinézek az ablakon!

Szép remények, gyermekkori álmok, hogy művészi pályára lépjek, hová tűntek?

Azt se tudom, hogy befejezhetem be az iskoláimat?”

Burger kertben 1. – Akkor is nyár volt...

Naplórészletek

AMIKOR ERDÉLY székelyföldi részét visszacsatolták hazánkhoz, édesapám áthelyezését kérte nagyobb városba, hogy ott négy középiskolás korú gyermeke helyből járhasson iskolába. Marosvásárhelyen, egy nagy általános iskolába került, ahol a felsősöknek magyar-irodalmat, számtant-mértant és fizikát tanított.

Szüleim átköltöztek, a nyarat a lakás berendezésével töltötték, én azt a szünidőt a Három-szék megyei, Páva községben, nagymamánál töltöttem. Ezért csak ősszel választottam iskolát.

Több középiskola működött a városban, azonban ősszel már csak pótbeiratkozásra jelentkezhettem, s csak kitűnő bizonyítványomnak köszönhettem, hogy fölvettek a kereskedelmi középiskola 57-es létszámú lányosztályába.

A diákoknak – „üzemi gyakorlat” keretében, minden nyári vakációban egy hónapig – dolgozniuk kellett valahol. A kereskedelmi középiskola első évfolyamát követő szünetben, egy papír- és könyv-boltban találtam elfoglaltságot, ahol vásároltam az írószereket.

Második évfolyam után egy ügyvédnőnél praktizáltam, adminisztrációs munkájában segédkeztem, együtt jártunk bírósági tárgyalásokra, és amikor lehetett, a német nyelvre váltottunk, aminek később nagy hasznát vettem.

A harmadik évfolyamot követő vakációban találkoztam egyik osztálytársammal, aki említette, hogy öt kisiskolások felügyeletére alkalmazták. A Burger-kert (rendezett parkerdő), Marosvásárhelynek egy gyönyörű része, itt van a nyári tábor. Én sem akartam a szünidőt csupán pihenéssel tölteni.

Diákkori élményeimet naplóban rögzítettem, íme: 1944. július 6. Egy verőfényes délután Pityu (bátyám) kíséretében mentem aへgyre. Tetszett a környezet és arra gondoltam, milyen jó lenne nekem is a szabadban töltenem a szünetet. Vilmos bácsi, édesapám kollégája vezette a nyári tábor, közbenjárásával engem is alkalmaztak nevelőnek. Csodálatos! Már szerdán 8 órakor kezdek a munkát! Örömmel újságoltam el otthon a jó hírt.

Július 22. Vasárnap. – Kilences misére vittük a gyerekeket a Ferences Barátok templomába. Kató és én a lányokat kísértük, Jenő meg a fiúkat terelgette a hosszú úton, a város felé.

Olyan megható volt: a templomban mellettem ült egy néni, akinek sárga csillag volt a mellére tűzve. Egész misét végig sírta. Én is szomorú voltam, nagyon sajnáltam őt. Imámban arra kértem a jó Istent, jöjjön segítségére, mert biztos, hogy nagy bajban lehet.

EBBEN az időben már egyre több sárga csillagos embert láttunk a városban. Egy nap, osztálytársammal a város gyönyörű főterén hazafelé sétálva megdöbbenett, hogy felügyelet mellett, hosszú sorban tereltek embereket valahová, mindnek a mellén sárga csillaggal. Összenéztünk, mert fogalmunk sem volt arról, mi történik körülöttünk. A járdán megállva néztük, hogy lehajtott fővel, csendben vonulnak az úttesten. Egyszerre egy fiatal fiú a sorból nekem integet és mosolyogva, kedvesen köszöntött. A fiút egy rokonunk aranyműves üzletben inasként alkalmazta, onnan ismertük egymást.

Csak később hallottuk (én akkor csak rémhírnek tudtam elfogadni), hogy vagonokba rakva hurcolják ki őket az országból).

Akkor is nyár volt – de milyen nyár... Ez a két kép gyakran megjelent előttem, és még most is elevenen él bennem. Csak a háború után világosodott meg tisztán, mi is történt akkor.

Burger kertben 2.

1944-ben történt – Naplórészletek

AMIKOR ERDÉLY székelyföldi részét visszacsatolták hazánkhoz, édesapám áthelyezését kérte egy nagyobb városba, hogy ott négy középiskolás korú gyermeke helyből járhasson iskolába. Marosvásárhelyen, egy nagy általános iskolába került, ahol a felsősöknek magyar-irodalmat, számtant-mértant és fizikát tanított.

Szüleim átköltöztek, a nyarat a lakás berendezésével töltötték, én az egész szünidőben a Háromszék megyei, Páva községben, nagyanyámnál időztem. Ezért csak ősszel tudtam iskolát választani.

Több középiskola volt a városban, azonban ősszel már csak pótbeiratkozásra tudtam jelentkezni, s csak kitűnő bizonyítvánnyomnak köszönhettem, hogy fölvettek a kereskedelmi középiskola 57-es létszámú lányosztályba.

Itt az volt a gyakorlat, hogy a nyári vakáció folyamán valahol dolgozni kell, amit „üzemi gyakorlatnak” hívtak. A kereskedelmi középiskola első évfolyamát követő vakációban, egy könyvüzletben dolgoztam, második évfolyam után egy ügyvédnőnél praktizáltam.

A harmadik évfolyamot követő vakációt sem akartam csak pihenéssel eltölteni, ezért – nyár elején, egy verőfényes napon felmentem a Burger-kertbe. Marosvásárhelynek ez egy gyönyörű része, rendezett parkerdő (itt volt a kisiskolások nyári tábora). Osztálytársam már itt működött.

Tetszett a környezet és arra gondoltam, milyen jó lenne nekem is itt tölteni a nyarat. Vilmos bácsi, édesapám kollégája vezette a nyári tábort, közbenjárásával alkalmaztak engem is nevelőnek.

Diákkori élményeimet naplóban rögzítettem, íme: 1944. július 6.

Pityuval (bátyám) mentem a Burgerbe. Fölvettek! Csodálatos! Már szerdán 8 órakor kezdek a munkát! Örömmel újságoltam el otthon a jó hírt.

Július 22. A kilences misére vittük a gyerekeket a Ferences Barátok templomába. Kató és én a lányokat kísértük, Jenő meg a fiúkat terelgette. Olyan megható volt, mellettem egy sárga-csillagos néni ült a padban. Végig sírt mise alatt. Szomorú volt nagyon. Én meg őt sajnáltam nagyon, arra kértem jó Istent, jöjjön segítségére, mert biztos, hogy nagy bajban lehet.

Ebben az időben már egyre több sárga csillaggal megjelölt embert lehetett látni. Egyik nap hazafelé sétálva a város gyönyörű főterén hosszú sorban, felügyelet mellett vitték őket valahová. (Ugyanis nekem akkor fogalmam sem volt arról, mi történik körülöttünk.)

A járdán álldogálva hallottam, hogy egy fiatal fiú a sorból nekem integet, nekem kiabál, és mosolyogva, kedvesen köszöntött. A fiú egy aranyműves rokonunk üzletében inasként volt alkalmazva, onnan ismertük egymást.

Csak később hallottunk olyan dolgokat (én rémhírnek tudtam csak elfogadni), hogy vagonokba rakva hurcolták ki őket az országból.

Ez a két kép gyakran megjelent előttem a későbbi időben, most is elevenen él bennem. Csak a háború után világosodott meg előttem, mi is történt akkor embertársainkkal.

Burger kertben 3 – Akkor is nyár volt

Naplórészlet

AMIKOR ERDÉLY székelyföldi részét visszacsatolták hazánkhoz, édesapám áthelyezését kérte nagyobb városba, hogy ott négy középiskolás korú gyermeke helyből tanuljon tovább. Marosvásárhelyen, egy nagy általános iskolába került, ahol a felsősöknek magyar-irodalmat, számtant-mértant és fizikát tanított.

Szüleim átköltöztek, a nyarat az új lakásunk berendezésével töltötték, én a szünidőt a Háromszék megyei, Páva községben, nagyanyámnál töltöttem, ezért csak ősszel dönthettem el, hogy a városban működő több középiskola közül melyikben tanuljak tovább. Eredetileg képzőművészeti középiskolába készültem Budapestre, de az ismét távol esett volna szüleim otthonától, ezért a helybeli lehetőségek közül kellett választanom. Ősszel a pótbeiratkozáson jelentem meg, ezért csak a kitűnő bizonyítványomnak köszönhettem, hogy fölvettek a kereskedelmi középiskola 57-es létszámú lányosztályába.

A diákoknak „üzemi gyakorlat” keretében, egy hónapig – minden nyári vakációban – dolgozniuk kellett valahol. A kereskedelmi középiskola első évfolyamát követő szünetben, egy papír- és könyv-boltban találtam elfoglaltságot, ahol vásárolni szoktam az írószereket.

Második évfolyam után egy ügyvédnőnél praktizáltam, adminisztrációs munkájában segédkeztem, együtt jártunk bírósági tárgyalásokra, és amikor lehetett, a német nyelvre váltottunk, aminek később nagy hasznát vettem.

A harmadik évfolyamot követő vakációban találkoztam egyik osztálytársammal, aki említette, hogy öt kisiskolások felügyeletére alkalmazták. A Burger-kert (rendezett parkerdő), Marosvásárhelynek egy gyönyörű része, itt van a nyári tábor. Én sem akartam a szünidőt csupán pihenéssel tölteni.

Diákkori élményeimet naplóban rögzítettem, íme:

1944. július 6. – Egy verőfényes délután Pityu (bátyám) kíséretében elindultam a Somos-tetőre. Tetszett nekem a környezet és arra gondoltam, milyen jó lenne nekem is a szabadban töltenem a vakáció egy részét. Vilmos bácsi, édesapám kollégája vezette a tábort, közbenjárásával engem is alkalmaztak nevelőnek. Csodálatos! Már szerdán 8 órakor kezdek a munkát! Örömmel újságoltam el otthon a jó hírt.

Július 22. Vasárnap. – Kilences misére vittük a gyerekeket a Ferences Barátok templomába. Kató és én a lányokat kísértük, Jenő meg a fiúkat terelgette a hosszú úton a város felé. Olyan megható volt: a templomban mellettem ült egy néni, akinek sárga csillag volt a mellére tűzve. Egész misét végig sírta. Szomorú voltam én is, nagyon sajnáltam őt. Imámban arra kértem jó Istent, jöjjön segítségére, mert biztos, hogy nagy bajban lehet.

Ebben az időben már egyre több sárga csillaggal megbélyegzett embert láttunk a városban. Egy nap, osztálytársammal a város gyönyörű főterén hazafelé sétálva megdöbbenett, hogy az úttesten egyenruhások felügyelete mellett, hosszú sorban embereket tereltek valahová, mindnek a mellén sárga csillag éktelenkedett. Összenéztünk, mert fogalmunk sem volt arról, mi történik körülöttünk.

A járdán megállva néztük, hogy lehajtott fővel, csendben vonulnak keresztül a városon. Egyszerre egy fiatal fiú a sorból nekem integet, és mosolyogva, kedvesen köszöntött; rokonunk aranyműves üzletében inasként volt alkalmazva, onnan ismertük egymást. Csak később hallottuk – én akkor csak rémhírnek tudtam elfogadni – hogy vagonokba rakva hurcolják ki őket az országból.

Páva, 1944. augusztus 23. – Táviratot hozott a postás. – Csak annyi volt benne: „Kata azonnal induljon haza!” – Mi történt otthon? Elsírtam magam. Gyors csomagolás. Másnap reggel búcsút vettem a rokonoktól. Szegény nagyanyám! Azt mondta nekem: Katikám, utoljára látlak! Nagyon szomorú búcsúzkodás volt. Valóban úgy éreztük mindnyájan, hogy veszélyes, komoly idők következnek.

Másnap borús, hideg hajnalon Ilus nénivel, lovas-kocsin indultunk az állomásra. Sok utas várakozott a vonatonál. Csoportba verődve izgatottan beszélgettek. Minden szokatlan és nyomasztólag hatott rám. Ott tudtuk meg, hogy Romániában éjjel árulás történt: Yassinál a románok visszavonultak és átálltak a szovjet csapatokhoz. Ilus néném nagyon aggódott azért, hogy fogok hazaérkezni? Mi lesz, ha közben a vasútvonal valamelyik szakasza átkerül a frontvonalra? Akkor aztán se itt, se otthon nem leszek.

Igyekezett jó tanácsokkal ellátni, ha valami nem várt esemény történne út közben.

Marosvásárhely, 1944. augusztus 24. – Ezeket a sorokat már itthon rovom a naplómbe. Hirtelen minden megváltozott. A vonaton az utasok furcsán viselkedtek, mindenki a politikai helyzettel foglalkozott. A körülöttem ülők telefon- vagy távirati értesítésre indultak haza. Egy Szeged környéki kedves tanárnő mellett ültem. Kézdivásárhelyen, Székelyföldön járt, katona férjét látogatni. Egy fiatal tanító pedig velem szemben ült, ő Kolozsváron lakik.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Féltek, hogy mégsem fogok azonnal indulni. Nem történt semmi baj, fontos, hogy itthon lehetek szeretteim körében.

Szeptember elején még gyönyörű nyári idő volt, de a városban már teljes a felfordulás; egymás után szól a légiriadót jelző sziréna, napjában négyszer-ötször kell az óvóhelyre rohanni. Nyugtalanossággal töltönek el a sorozatos légiriadó-jelzések. Alig lehet kimozdulni a lakásból. Ennek ellenére rendszeresen járok zongoraórákra.

Út közben általában sikerül kifogni egy-egy riadót. Ennek köszönhetően már eddig megismertem a város több óvóhelyét. Egyik alkalommal a katonai parancsnokságra kellett mennem. Say ezredes (apukám barátja) gyönyörű őszirózsacsokorral kedveskedett. Ekkor történt, hogy virággal a kezemben, ábrándozva ballagtam hazafelé. A nagy forgalomban alig vettem észre ismerőseimet, sokszor rám köszöntek.

Az úttesten rengeteg, romániai menekültből álló oszlop haladt, már legalább két órája mennek, csak mennek szekerekkel és gyalog, végeláthatatlan, tömött sorokban. Szegényeknek el kellett hagyniuk otthonaikat, értékeiket, talán mindenüket, egész életük munkájával, verejtékével megszerzett javaikat hátrahagyva, és kevés holmijukkal mennek, menekülnek – de hová? – a bizonytalanság felé...

De miért? Ez a politika! Ez a háború! Az ártatlan embereket sújtó, kegyetlen háború! Az értelmetlen, mindent föláldozó, borzalmas állapot, amit mégis emberek találnak ki és az emberek kezdeményezik. Miért? Milyen emberek ezek?

Ilyen gondolatokba mélyedve jutottam el a Fő-tér forgatagán túlra, a városházát megkerülve, rátérhettem a hazafelé vezető útra. Egyszer csak repülőgépek zajára lettem figyelmes. Ez már nem újdonság, megszoktuk, hogy állandóan a fejünk felett keringenek a légi madarak, hol szövetséges, hol ellenséges rajokban. Megálltam, és a Poklos patak hídján kezdtem számolni, hány gép van fenn a levegőben: 1, 2, 3... 13! – Mások is nézték, számolták. Kisdiákok az úttest közepén körbeállva mutogatnak fölfelé:

– Nézd csak, milyen szép „V” alakba fejlődnek.

– Mi ez? Repülő-bemutató?

– Ni!, az első hogy előresiet! Aha! Valamit dob a gépből... Már is egy hangos, BUMM-, zaj rázta meg a környéket. Ez bizony nem bemutató, hanem bombázás!

Mindenki rohant óvóhelyet keresni. Hü, hogy ropogott... mert alacsonyan szállva, géppuskáztak a gépekből. Az óvóhelyre érve eszembe jutott, hogy családunk minden tagja szanaszét van. Bandi öcsém a Maroson, a gátnál fürdik... Pista bátyám Lacinál dolgozik, csak Anyukám van otthon, aki miattunk aggódik.

Szegény menekültek az utakon haladva hová tudnak elbújni? Sehová! Most juthattak ki a városból, az országúton éri őket a bombázás. Másnap tudtuk meg, hogy valóban, őket, a szerencsétlen földönfutókat bombázták és géppuskázták a nyílt terepen.

Rengeteg halott... ember és állat eset áldozatul a légitámadásnak.

Családunkban is történt egy majdnem tragikus eset. Testvérem a Marosban fürdött. A menekültek épp’ akkor haladtak el a folyó közelében, az országúton, amikor a bombázás történt. Ki tudja, hogy akarva vagy véletlenül, de a folyóba is jutott valamilyen lövedék és Bandi szeme, talán a légnyomástól, megsérült. Azonnal kórházba került, megoperálták, de egyik szeme, a látása maradandóan károsodott. Ezért nem nagyon vigasztalt bennünket az a tény, hogy Marosszentgyörgy fölött leszedtek négy ellenséges gépet. A vasút mellett jó néhány bombatölcsér tátongott.

Akkor is nyár volt – de milyen nyár... Ezek a tragikus képek egész életem folyamán gyakran megjelentek előttem, most is elevenen élnek bennem. Csak a háború után, felnőtt fejjel világosodott meg bennem tisztán, mik történtek akkor.

** **

Buszon Mobilok?

ELŐL FOGLALTAM HELYET, a vezető mögött. Elhelyezkedem. Nemsokára mozdul a busz, elindult célja felé. Fölnézek. Elöttem a fülkét elválasztó átlátszó nem üveg, hanem műanyagra ragasztott tájékoztatók, hogy jegy nélkül utazók mire számítsanak, másikon az: ügyeljünk a tisztaságra, a többi felhíváson megszokott szöveg, már-már kívülről is fel tudnám mondani, ha valakit érdekelne.

Ni, csak, van itt egy új is, kedves hangnemben megírva:

„ÜDVÖZLÖM ÖNÖKET! A KEDVES UTASOKNAK, ÉS MOBILJAIKNAK IS KELLEMES KIKAPCSOLÓDÁST KÍVÁNOK!

Jót kuncogok magamban. Végre, egy kis szín ebben a kifakult szürkeségben! Sajnos, nem figyel fel rá mindenki, aki utazik. Mással vannak elfoglalva. Tőlem jobbra egy terjedelmes asszonyosság két helyet elfoglalva is alig fér el dupla hátsójával. Látom, ahogyan bontogatja csomagját, egy hatalmas szendvicset varázsol elő. Biztosan még nem evett ma, olyan jóízűen falatozik. De nem sokáig. Nagy hangerővel megszólal kosarában a mobilja, az egész utazóközönség figyel rá.

Nos, ő sem olvasta a felszólítást, hogy mobiljaiknak kellemes kikapcsolódást kívánt a busz vezetője. Lassan, komótosan leteszi szendvics maradékát, száját megtörli, majd előkotorássza a bántóan erős hangra beállított készülékét, ami még mindig, folyamatosan csörög.

Végre, megnyomja a gombot.

– Halló! – szól bele mobilja hangjához illően, jó hangosan, erős palócos tájszólással, úgy, hogy még a busz hátsó ülésén is hallják. – Te vagy az, Jani! Mi van? Mondd hangosabban, nem hallom.

Kis csend, amíg hallgatja a Janit. – Szüzanyaám... Igazán? No, hallod?

Jó, jó! De osztán gyűjjetek elejbém a buszho, mer’ nehez ám a csomagom! Isten álgyon meg benneteket!

Végre elhallgat, csend lesz a buszon. Én meg azon gondolkodom, miért kell buszon vagy akárhol ennyire hangosan beszélgetni, főleg a telefonba ennyire kiabálni.

Kit érdekel, miről beszélget két idegen ember? Magánügy. De ez nem egyedi eset. Nemrég’ egy jól öltözött „hölggy” ült mellettem. Neki is megszólalt a mobilja. Igaz, nem tájszólással, de ő is hangos szóval tárgyalta meg – talán a barátjával, hogy kiállításra igyekeznek, s hol akar vele találkozni. Pedig az ő randijára sem volt kíváncsi a busz utazóközönsége.

Általában aki a telefonjába beszél, nem veszi észre azt sem, hogy a mellette ülő vagy mások olvasással, jegyzeteléssel (tanulással) igyekeznek kitölteni az időt, netán valaki szundikálni, pihenni szeretne.

Észre, sem veszik, hogy a hangoskodásuk mások nyugalma zavarja?

A busz vezetőjét sajnáltam, hiába igyekszik finom fogalmazással felhívni erre a figyelmet, sokan nem veszik észre, nem törődnek másokkal.

Még szerencse, mivel az ellenkezőjét is tapasztaltam, hogy halkán mondják el azt a néhány szót, egy-egy üzenetváltást, ami feltétlenül szükséges, úgy hogy másokat ne zavarják magánügyeikkel.

Bűnöző Úr! – Rövid. – 2006.11.11.

IGEN, VAN OLYAN, hogy emberi méltóság, de kinek az emberi méltóságát kellene védelmezni? Annak-e, aki vétett mások ellen, vagy azokat, akik elszenvedték a hatását?

A törvények betartása mit jelent és ki mellett áll: a bűnözők mellett, vagy a törvénytisztelő, becsületes emberek mellett?

Azért tettem föl kérdésként, mivel nemegyszer annak kell félnie a törvényektől, aki ellen vétettek, elkövettek valamit. Időnként tapasztalhatjuk, hogy „Bűnöző Úr” emberi méltóságát oltalmazza, a sértett ember pedig félhet annak következményeitől, hogyan védelmezzé magát, mit mondhat? Isten ne adj’, véletlenül meg ne sértse azt, aki ellene valamit elkövetett, vagy sérelmet okozott.

Véleményem: ha Bűnöző Úrnak nem volt jó élete gyermekkorában, és rossz útra tért, s ezért „kénytelen volt” a bűn útjára lépni, akkor sem kell őt védeni, szemben azzal, akinek ártott!

Megbotránkoztat, amikor a riporter- vagy másvalaki, beszélget a Bűnöző Úrral „kellő és mély tisztelettel!” Gyakran érezhető, hogy bizonyos dolgokat túlzásba visznek. Amikor valaki már nyilvánvalóan nagy bűnt követett el, a legnagyobbat, hogy valakit kirabolt vagy meggyilkolt, vagy arra támad, aki éppen a tisztességes embereket védi a hozzá hasonlóktól (pl. rendőrt); nem tudom megérteni, miért kell mindenáron „védeni emberi méltóságát”, néha a sértett kárára is.

Netán a bűnözőket kell sajnálni, azokat, akik csálnak, rongálnak, és randalíroznak, vonatok, autóbuszok, villamosok és metrók belső berendezését szaggatják föl, rongálják meg, az utcán a falakat bemocskolják, vagy amit találnak, mindenben kárt okoznak? Lehet, csak bánatukban azért teszik, mivel kedvenc focicsapatukat legyőzte az ellenfél, vagy éppen örömeikben, mert győzött a csapat! Volt szerencsém egy alkalommal éppen olyan vonat-szerelvényre szállni, ahol egy drukker csapat utazott – vesztünkre ők is a fővárosig.

Emlékeket leírtam, íme most közreadom: „Volt egy kis kalamajka, mivel tele volt a peron rendőrrel, ahol mi is a vonatra várakoztunk. Először nem tudtuk mire vélni, de aztán hamarosan kiderült az oka.

Nagy hanggal egy csomó csürhe (bocs’) érkezett énekelve-ordítózva, már akkor alig volt hangjuk, rekedten kiabáltak, s annyi kiderült a szövegükből, hogy ők a – itt nem nevezem meg, melyik – foci-csapat drukkerai. Félelmetesen viselkedtek.

A legutolsó, mellettünk levő kocsiban helyezték el őket. Kiabálásukkal, durva magatartásukkal félelmet keltettek mindenkinben. A rendőrök – a vonat indítása előtt hallottuk – mobiljukon erősítést kértek.

Amikor megérkezett egy újabb rendőr-csapat, úgy nézett ki, hogy minden drukkerre jut egy rendőr, akik végigkísérték a társaságot egészen Budapestig. Alighogy megállt a szerelvény a Keleti pályaudvaron, óriási pufogás, durrogás keltett az utasokban félelmet. A drukker a vonat ablakából a vasúti sínekre petárdákat dobáltak.

Leszállva a vonatról, félve mentünk az épület felé, mert velünk egyszerre szálltak ki; rendőrök mindkét oldalon szorosan körbefogva kísérték őket.

Ott is ordítottak, hangosan énekeltek. Legalábbis addig, amíg mi láthattuk őket. Nem történt semmi nagyobb baj, mert szoros rendben gyülekeztették őket a rendőrök, kiérve a Keleti elé, több rendőr-kisbusz várakozott...

Számomra érthetetlen, miért kell a foci-drukkereknek ilyen módon viselkedni, hogy már csak ekkora rendőr-biztosítás mellett lehet őket útnak indítani. Képzeltető, ha a meccs előtt mit fognak művelni utána, akár győz, akár veszít a csapatuk.

Miért kell randalírozásukat a békés embereknek elviselni, az okozott kárt, a „védelmüket” fizetni.

De ha a rend őrei fellépnek ellenük, s urambocsá' nem éppen kesztyűskézrel fékezik meg őket, akkor ártatlanokat bántalmaznak? Sőt, ha károkozásukért büntetést kapnak, akkor üldözötteknek tekintik magukat, s vannak, akik szintén ártatlanoknak tekintik őket...”

Eddig a kis történetem.

Csak az a baj, hogy már nemcsak a focipályákon, és oda-visszamenet randalíroznak, ezzel félelmet keltve az emberekben, mivel a huliganizmus akar uralkodni tereken, hidakon és utcákon is. Ha pedig mindig, mindenkinek szabad bármit elkövetni – mások kárára, ha mindezt nem tudják megakadályozni a mindenkor erre hivatott szervezetek, akkor következik a káosz és az kinek lenne jó?

Tehát helyes lenne a törvények ellen vétőket sajnálni? Micsoda erkölcsi felfogása van azoknak, akik a bűnözők, rendzavarók mellé állnak? Minden józanul gondolkodó embernek támogatni kéne a rendbontókkal, fosztogatókkal és zavarteltőkkel szemben azokat, akik a rendre, annak védelmezésére esküdtek fel.

Talán őt, a rendbontót, rongálót, a rablót, a gyilkost kellene sajnálnunk, mert elítélik, hogy aztán egy ideig a cella félhomályában gondolkozzon a cselekedetén? Közülük sokan – ha korábban kiengedik, mert megbánást mutatott, vagy színlelt – utána ismét tovább űzi kiseddel játékait az emberiség kárára?

Őket kell védeni, vagy a kárt elszenvedőket?

Nem vagyok köszívű, ha megbántanak, ha valaki vét ellenem, igen, meg tudok neki bocsátani, még ha marad is bennem tüske az igaztalan bántalomért. De a garázdaságot, a gyilkosságot, rablást, még a milliárdos károkozók bűneit soha, senkinek nem szabad, nem lehet megengedni és megbocsátani!

Közvetlen a közelemben történt esetet említek meg, ami szintén arra utal: miért kellene sajnálni azt a magáról megfélemedezett apát, aki tönkretette családját?

Épp' a napokban találkoztam szembe egy, a városunkban, és általam is jól ismert Bűnöző Úrral, aki mosolyogva köszöntött, mert valamikor abban a társasházban lakott, ugyanazon emeleten a családjával (a feleségével, és két 10 év alatti gyermekével, ahol én. A „kedves” volt szomszédom gyermekei előtt metszette le édesanyjuk fejét, késsel megfenyegetve kényszerítve őket arra, hogy mindezt végignézzék, s közben még csak nem is pisszenhettek.

Ismertem a gyilkos édesanyját is, aki elismert, jó tanár volt, gyermekeimet is tanította az általános iskola felső osztályaiban.

Férje súlyos alkoholista volt, ezért elváltak. Azonban valószínű, hogy az apa, gyermekeibe átöröközhette alkoholtól károsodott génjeit, mivel a két fiúgyermeke közül egyik egész életében pszichiátriai kezelésre és állandó gyógyszerelésre szorult, s ennek kapcsán csendes, túlzottan magába zárkózott egyén, mégis, neki és feleségének becsületére válik, hogy gyilkos testvére gyermekeit fölnevelték, mivel apjuk hosszú időre *elmeógyógyintézeti bezárás-büntetést* kapott, s 10-15 év múltán, most, szabadon, kint sétálgat a városban.

Hogy lehet megbocsátani annak, aki meggyilkolta gyermekei anyját, gyermekeit megfosztotta anyjuktól, és olyan emléket oltott beléjük, amit egész életük folyamán magukban kell hurcolniuk.

Egy ember életének elvétele nem a gonosztevők dolga, sem a bírójuké, csak az Istené! Egy gyilkos, aki elvette más életét, köszönje meg és adjon hálát Teremtőjének, hogy nálunk már nincs halálbüntetés, „csak” életfogytig, ami 15 évig tart.

Olyanokra pedig, akik rabolnak, randalíroznak, másoknak kárt okoznak, és tettükkel milliós-milliárdos károkat okoznak, megfelelő szigorral sújtson le az igazságszolgáltatás. Az ország vagyonát, mindnyájunkét senki se vehesse el, vagy tehesse tönkre büntetlenül!

Ha tőlem függne, én az életfogytig büntetést szó szerint mérném ki, hogy aki azt „kiérdemelte”, soha többé ne élvezhesse a szabad levegőt és a Teremtő éltető napsugarát.

** **

Bűnözők, garázdák, gyilkosok – 2006.11.10.

BŰNÖZŐ ÚR – Igen, van olyan, hogy emberi méltóság. De kinek az emberi méltóságát kell védelmezni? Annak-e, aki vétett mások ellen, vagy akik elszenvedték a hatását?

A törvények betartása mit jelent? – Ki mellett áll –, a bűnöző mellett?

Azért tettem föl kérdésként, mivel nemegyszer, aki ellen vétettek/elkövettek valamilyen bűncselekményt, nemegyszer annak kell félnie a törvénytől, mert a Bűnöző Úr emberi méltóságát oltalmazza, a sértett ember pedig félhet annak következményeitől, mit is szólhat, hogyan védelmezze magát, mit mondhat, – Isten ne adj’, véletlenül meg ne sértse azt, aki ellene már vétett, neki kárt vagy sérelmet okozott.

Az én véleményem: ha Bűnöző Úrnak nem volt jó élete gyermekkorában, és rossz útra tért, hogy „kénytelen volt” más ellen véteni, a bűn útjára lépni, akkor sem kell őt védeni, szemben azzal, akinek ártott!

Megbotránkoztat, amikor riporter- vagy másvalaki, beszélget a Bűnöző Úrral „kellő és mély tisztelettel!”

Gyakran úgy érzem: bizonyos dolgokat túlzásba visznek. Amikor valaki már nyilvánvalóan nagy bünt követett el, a legnagyobbat, netán’ valakit meggyilkolt, pláne olyasvalakit, aki éppen a tisztességes embereket védi a hozzá hasonlóktól (pl. rendőrt), olyankor nem tudom megérteni, miért kell mindenáron, látványosan „védeni a bünt elkövető emberi méltóságát”? – azzal szemben is, aki ellen vétettek.

Érzékelheti a hallgató vagy néző a médiákban, mintha a törvény is őket, Bűnöző Urakat-Hölgyeket (!) védené...

Engem – de nemcsak egyedül engem, hanem sokunkat – az efféle magatartás megbotránkoztat. Mert a szabadsággal, demokráciával lehet élni, és lehet azokkal visszaélni is. Tanúi vagyunk annak, mivel látjuk, tapasztaljuk, hogy egy kicsi ország népe kettészakadt. Ahelyett, hogy a két tábor vezetői igyekeznének megérteni egymás nézeteit, együtt vállvetve megteremtenék a jobb jövő alapjait, helyette egymásnak esnek, mivel egyik csoport elképzelései szerint: aki nem az ő nézeteiket vallja, az ellenség és hazaáruló. Sajnos, az ilyen országban a kormánynak nem ellenzéke, hanem ellensége van.

Annak a kis nemzetnek „félreértett forradalmát” közvetítette a magyar televízió is. Hitetlenkedve néztem, amikor tanúja lehettünk annak az eléggé el nem ítéhető garázdaságnak (bűnténynek), amikor „békés tüntetés” címszó alatt, nemzetünk zászlóját lobogtatva, sípszóval, a köztük elkeveredett huligánok szétverték gyönyörű fővárosukban a TV-székház bejáratát, azzal a bugyuta céllal, hogy valamilyen felhívást tegyenek közzé. Közben ott csoportosultak a különféle hírközlő szervek kamerákkal, mikrofonokkal és a szervezőknek eszébe se jutott, hogy közülük egy valamirevaló értelmes ember felálljon a magaslatra és elzengje az egész emberiségnek világgraszoló szövegét...

Nem, ez nem lett volna elég, be akarták mutatni honszeretetüket, mintha idegen csapatok és tankok ellen kellene megküzdeniük, a velük érkezett csőcselék, a tüntetést szervezők szemeláttára – erejük teljes bedobásával rontott rá a „bűnös” székház vaskapujára.

Ki tudja miért, az önként nem tárult szét előttük! Igaz a bejáratot őrizni kirendelt, védő rendőrök bortal, vasrudakkal, téglányi méretű – az utca föltépett köveivel dobálták, majd a megvadult tömeg a kaput betörve, az épületbe örömujjongással bezúdulva, dúlták szét a berendezést, kiraboltak büfét, eltulajdonítottak minden megfogható és elmozdítható gépezetet és nagy értékű szerkezetet, ott randalíroztak, romboltak és széttörtek mindent, amihez hozzáfértek, nemtudománymillió kárt okoztak a nemzetnek.

Közben „országépítő munkájukat” a televízió ország-világ nézte, és gondolom, jó véleményt alkottak annak az országnak „békés népéről”, ahol ilyesmit meg lehet tenni.

A magukból kivetkőzött randalírozók a kivezényelt rendőröket megtámadták, téglányi, az út és tér fölszedett köveivel megdobálták, a dulakodás közben sokan megsebesültek, és mentőautók szállították a kórházakba.

A „békés tüntetést” szervezők részéről mindez bocsánatos bűn, sőt, hazafias cselekedet, mivel istenként ajnározott vezérüket nem tudták ismét trónra ültetni. Elfelejtették, hogy a tüntetést szervezőknek mindenkor kötelessége gondoskodni arról, hogy békés tüntetésnek meghirdetett összefövetel ne fajuljon zavargássá. De nem volt a szervezők között senki, aki korlátozta- vagy megálljt parancsolt volna a megvadult gyülekezetnek. És sajnos, tehették akkor, és utána is próbálkoznak erejükkel hadirendbe állítva, a kis ország törvényesen megválasztott kormányát megdönteni.

Azonban ha a rendőrök elkapják Bűnöző Urakat-Hölgyeket, akkor a rendőr a hibás, az „erőszakos-brutális-rendőrség” (annak egész szervezete), holott csupán a kötelességüket teljesítették, hogy a rombolást, a pusztítást megakadályozzák, hogy a jóérzésű emberek biztonságát és értékeit védjék az ilyenekhez hasonló, magukból kivetkőzött randalírozóktól.

A tüntetők meg értelmetlenül ordítva csak sípolnak és lengetik zászlójukat, a nemzet szent lobogóját odáig lealacsonyítva, hogy a csőcselékkel egy húron pendülnek. Már kezdtem azt hinni, hogy egyedül vagyok hasonló gondolatokkal. De Istennek hála, többen vagyunk, akik elítélik a közelmúltban lezajlott, a képernyőkön látott megnyilvánulásokat, az ilyen brutális politizálást. Csak az a baj, hogy a kis ország másik fele hallgat, akik a csendes békességet óhajtják.

Magam részéről ilyet látva, legjobban azt nehezményezem és kritizálom, hogy sokan nem értik még a nemzet zászlójának lényegét sem, amihez hozzátartozik annak ünnepélyes megjelenítése: a környezet, a békés ünnepi hangulat, az is, hogy nem lehet mindig, mindenütt lobogtatni, felhasználni igazán nem magasztos célokra, mint ahogyan, akkor, az általuk önkényesen „elfoglalt” szép teret beszennyezték, és piszokkal, emberi végtermékkel megfertőzött talaján cselekedtek.

Nekem a magyar zászló legalább annyit jelent, mint a Magyar Himnusz. Ha elhangzik, könny szökik a szemembe a meghatottságtól (nem tudom, miért), ugyanúgy vagyok a zászlónkkal: ha látom, bennem ünnep van, és akkor csak magasztos, ünnepi célokért küzdhetek, vagy ünnepelhetek.

Ezért nem volna szabad megengedni, hogy hozzá nem illő célokért sárba tiporják, megbecstelenítsék, gyűlöletet szító csoportosulásokon lobogtassák, miközben számtalan sípszó rontja a zászlóhoz igazán nem méltó ünnep csendjét, és hangulatát.

Most ismét visszatérek Bűnöző Úrhoz. Netán a bűnözőt kell sajnálni, azokat, akik csálnak, rongálnak, és randalíroznak, akik szinte élvezettel kikezdegetnek (téglányi kódobálással) a rendőrökkel, akik kezdeményezik, szinte kikényszerítve az összecsapást. Aztán amikor a rend őrei fellépnek ellenük, s urambocsá’ nem éppen kesztyűskézrel fékezik meg őket, akkor ők lennének az ártatlanok?

Sőt, ha jogosan elítélik őket, akkor üldözötteknek, netán vértanúknak kiáltják ki a randalírozókat, amiért a „forradalmuk” idején „hősként” viselkedtek?!

A rend és békesség érdekében szükséges azokat, akik rendbontás, fosztogatás, rongálás vagy éppen a rendőrök elleni támadásuk és egyéb vétségükért a rend védelmezésére fölesküdt rendőrökre támadnak, azokat az igazságszolgáltatásnak átadni.

Ha pedig a bűnözőket elítélik és megfelelő helyre, a börtönökbe zárják, miért lennének ártatlanok? Talán őket kellene sajnálni, netán fölmagasztalni, hősként tisztelni?

Inkább a békés, tisztességes embereket és a rendőröket kellene becsülni (nem becsmérelni) megérteni és elismerni nem könnyű munkájukat, miközben kénytelenek elszenvedni a hősködők kódobálását... Ha mindig, mindenkinek szabad mindent elkövetni – mások kárára, ha mindezt nem tudják megakadályozni a mindenkor erre hivatott szervezetek, akkor a kaosz következik, és eluralkodik az anarchia. Kinek lenne jó?

Talán őt, a rendbontót, rongálót, a rablót, a gyilkost kellene sajnálnunk, ha elítélik, hogy majd pár évig gondolkozhat a tettén? Közülük sokukat korábban kiengednek, mert megbánást mutattak/vagy színleltek –, de utána ismét továbbfolytatják, tovább üzik kisded játékaikat az emberiség kárára. Azokat kell védeni, vagy a kárt szenvedett, az elpusztított családapa gyermekeit, feleségét, akiknek az életét tönkretette egy garázda vagy rablógyilkos?

Nem vagyok kőszívű, ha megbántanak, ha valaki vét ellenem, igen, meg tudok neki bocsátani, még ha marad is bennem tüske az igaztalan bántalomért. De az illetet, a gyilkosságot, a rablást, a milliárdos károkozók bűneit soha, senkinek nem szabad, nem lehet megengedni és megbocsátani!

Épp' a napokban találkoztam szembe egy, a városunkban az általam is jól ismert Bűnöző Úrral, aki mosolyogva köszöntött, mert valamikor abban a társasházban lakott, ugyanazon emeleten a családjával (a feleségével, és két, 10 év alatti gyermekével), ahol én lakom. Ő az, aki gyermekei előtt metszette le édesanyjuk fejét, késsel megfenyegetve-kényszerítve őket arra, hogy mindezt végignézzék, közben még csak nem is pisszenhettek.

Ismertem a gyilkos édesanyját is, aki elismert, jó tanár volt, gyermekeimet is tanította az általános iskola felső osztályaiban.

Férje súlyos alkoholista volt, ezért elváltak. Azonban valószínű, hogy (az apa) gyermekeibe átörököltette alkoholtól károsodott génjeit, mivel a két gyermeke közül egyik egész életében pszichiátriai kezelésre és állandó gyógyszerelésre szorult, ennek kapcsán csendes, túlzottan magába zárkózott egyén, mégis, neki és feleségének becsületére válik, hogy gyilkos testvére gyermekeit fölnevelték, mivel apjuk hosszú időre *elmeógyógyintézeti bezárás-büntetést kapott, de 15 év múltán, most kint sétálgat a városban.*

Hogy lehet illetet megbocsátani annak, aki meggyilkolta gyermekei anyját, gyermekeit megfosztotta anyjuktól és olyan emléket oltott beléjük, amit egész életük folyamán magukban kell hurcolniuk?

Egy ember életének elvétele nem az emberek (sem a bírák, s főleg nem a gonosztevők) dolga, hanem az Istené. Aki elvette más életét, köszönje meg és adjon hálát Istennek, hogy nálunk már nincs halálbüntetés, „csak” életfogytig, ami 15 évig tart. Ez olyanokra is vonatkozik, akik az előbbieken vázolt rombolásukkal milliós-milliárdos károkat okoznak, megfelelő szigorral sújtson le az igazságszolgáltatás.

Az ország vagyónát, mindnyájunkét senki ne tehesse tönkre büntetlenül!

Ha tőlem függne, én az életfogytig büntetést szó szerint mérném ki, hogy aki azt „kiérdemelte”, soha többé ne élvezhesse a szabad levegőt és a Teremtő éltető napsugarát.

Bűnözők – garázdák – gyilkosok... 2006.11.10.

Eredetileg A/5 méretben készült

BŰNÖZŐ ÚR! – Igen, van olyan, hogy emberi méltóság. De kinek az emberi méltóságát kell védelmezni? Annak-e, aki vétett mások ellen, vagy akik elszenvedték a hatását?

A törvények betartása mit jelent? – Ki mellett áll –, a bűnöző mellett?

Azért tettem föl kérdésként, mivel nemegyszer, aki ellen vétettek/elkövettek valamilyen bűncselekményt, nemegyszer annak kell félnie a törvénytől, mert a Bűnöző Úr emberi méltóságát oltalmazza, a sértett ember pedig félhet annak következményeitől, mit is szólhat, hogyan védelmezze magát, mit mondhat, – Isten ne adj’, véletlenül meg ne sértse azt, aki ellene már vétett, neki kárt vagy sérelmet okozott.

Saját véleményem: ha Bűnöző Úrnak nem volt jó élete gyermekkorában, és rossz útra tért, hogy „kénytelen volt” más ellen véteni, a bűn útjára lépni, akkor sem kell őt védeni, szemben azzal, akinek ártott!

Megbotránkoztam, amikor riporter- vagy másvalaki, beszélget a Bűnöző Úrral „kellő és mély tisztelettel!”

Gyakran úgy érzem: bizonyos dolgokat túlzásba visznek. Amikor valaki már nyilvánvalóan nagy bűnt követett el, a legnagyobbat, netán’ valakit meggyilkolt, pláne olyasvalakit, aki éppen a tisztességes embereket védi a hozzá hasonlóktól (pl. rendőrt), olyankor nem tudom megérteni, miért kell mindenáron, látványosan „védeni a bűnt elkövető emberi méltóságát”? – azzal szemben is, aki ellen vétettek.

Érezkelheti a hallgató vagy néző a médiákban, mintha a törvény is őket, Bűnöző Urakat-Hölgyeket (!) védené...

Engem – de nemcsak egyedül engem, hanem sokunkat – az efféle magatartás megbotránkoztat. Mert a szabadsággal, demokráciával lehet élni, és lehet azokkal visszaélni is. Tanúi vagyunk annak, mivel látjuk, tapasztaljuk, hogy egy kicsi ország népe kettészakadt. Ahelyett, hogy a két tábor vezetői igyekeznének megérteni egymás nézeteit, együtt vállvetve megteremtenék a jobb jövő alapjait, helyette egymásnak esnek, mivel egyik csoport elképzelései szerint: aki nem az ő nézeteiket vallja, az ellenség és hazaáruló. Sajnos, az ilyen országban a kormánynak nem ellenzéke, hanem mindig ellensége van.

Annak a kis nemzetnek „félreértett forradalmát” közvetítette a magyar televízió is. Hitetlenkedve néztem, amikor tanúja lehettünk annak az eléggé el nem ítélt garázdaságnak (bűnténynek), amikor „békés tüntetés” címszó alatt, nemzetünk zászlóját lobogtatva, sípszóval, a köztük elkeveredett huligánok szétverték gyönyörű fővárosukban a TV-székház bejáratát, azzal a bugyuta céllal, hogy valamilyen felhívást tegyenek közzé.

Közben ott csoportosultak a különféle hírközlő szervek kamerákkal, mikrofonokkal és a szervezőknek eszébe se jutott, hogy közülük egy valamirevaló értelmes ember felálljon a magaslatra és elzengje az egész emberiségnek világgraszoló szövegét...

Nem, ez nem lett volna elég, be akarták mutatni honszeretetüket, mintha idegen csapatok és tankok ellen kellene megküzdeniük, a velük érkezett csöcselék, a tüntetést szervezők szemeláttára – erejük teljes bedobásával rontott rá a „bűnös” székház vaskapujára. Ki tudja miért, az önként nem tárult szét előttük!

Igaz a bejáratot őrizni kirendelt, védő rendőrkordont bottal, vasrudakkal, téglányi méretű – az utca föltépett köveivel dobálták, majd a megvadult tömeg a kaput betörve, az épületbe örömmujongással bezúdult.

Szétdúlták a berendezést, kiraboltak büfét, eltulajdonítottak minden megfogható és elmozdítható gépezetet és nagy értékű szerkezetet, ott randalíroztak, romboltak és széttörtek mindent, amihez hozzáfértek, nemtudománymilliók kárt okoztak a nemzetnek.

Közben „országépítő munkájukat” a televízió ország-világ nézte, és gondolom, jó vélemények alkottak annak az országnak „békés népéről”, ahol ilyesmit meg lehet tenni.

A magukból kivetkőzött randalírozók a kivezényelt rendőröket megtámadták, téglányi, az út és tér fölszedett köveivel megdobálták, a dulakodás közben sokan megsebesültek, és mentőautók szállították a kórházakba.

A „békés tüntetést” szervezők részéről mindez bocsánatos bűn, sőt, hazafias cselekedet, mivel istenként ajnázott vezérüket nem tudták ismét trónra ültetni. Elfelejtették, hogy a tüntetést szervezőknek mindenkor kötelessége gondoskodni arról, hogy békés tüntetésnek meghirdetett összejövetel ne fajuljon zavargássá. De nem akadt a szervezők között senki, aki korlátozta- vagy megálljt parancsolt volna a megvadult gyülekezetnek. És sajnos, tehették akkor, és utána is próbálkoznak erejüket hadirendbe állítva, a kis ország törvényesen megválasztott kormányát megdönteni.

Azonban ha a rendőrök elkapják Bűnöző Urakat-Hölgyeket, akkor a rendőr a hibás, az „erőszakos-brutális-rendőrség” (annak egész szervezete), holott csupán a kötelességüket teljesítették, hogy a rombolást, a pusztítást megakadályozzák, hogy a jóérzésű emberek biztonságát és értékeit védjék az ilyenekhez hasonló, magukból kivetkőzött randalírozóktól.

A tüntetők meg értelmetlenül ordítozva csak sípolnak és lengetik zászlójukat, a nemzet szent lobogóját odáig lealacsonyítva, hogy a csöcselékkel egy húron pendültek.

Már kezdtem azt hinni, hogy egyedül vagyok hasonló gondolatokkal.

Istennek hála, többen vagyunk, akik elítélik a közelmúltban lezajlott, a képernyőkön látott megnyilvánulásokat, az ilyen brutális politizálást.

Csak az a baj, hogy a kis ország másik fele hallgat, akik a csendes békességet óhajtanák.

Magam részéről illet látva, legjobban azt nehezményezem, és kritizálom, hogy sokan fel sem fogják a nemzet zászlójának lényegét sem, amihez hozzátartozik annak ünnepélyes megjelenítése: a környezet, a békés ünnepi hangulat, az is, hogy nem lehet mindig, mindenütt lobogtatni, felhasználni igazán nem magasztos célokra, mint ahogyan, akkor, az általuk önkényesen „elfoglalt” szép teret beszennyezték, és piszokkal, emberi végtermékkel megfertőzött talaján cselekedtek.

Nekem a magyar zászló legalább annyit jelent, mint a Magyar Himnusz. Ha elhangzik, könny szökik a szemembe a meghatottságtól (nem tudom, miért), ugyanúgy vagyok a zászlónkkal: ha látom, bennem ünnep van, és akkor csak magasztos, ünnepi célokért küzdhetek, vagy ünnepelek.

Ezért nem volna szabad megengedni, hogy hozzá nem illő célokért sárba tiporják, megbecstelenítsék, gyűlöletet szító csoportosulásokon lobogtassák, miközben számtalan sípszó rontja a zászlóhoz igazán nem méltó ünnep csendjét és hangulatát.

Most ismét visszatérek Bűnöző Úrhoz.

Netán a bűnözőt kell sajnálni, azokat, akik csálnak, rongálnak, és randalíroznak, akik szinte élvezettel kikezdegetnek (téglányi kődobálással) a rendőrkordonnal, akik kezdeményezik, szinte kikényszerítve az összecsapást. Aztán amikor a rend őrei fellépnek ellenük, s urambocsá’ nem éppen kesztyűskézzelel fékezik meg őket, akkor ők lennének az ártatlanok?

Sőt, ha jogosan elítélik őket, akkor üldözötteknek, netán vértanúknak kiáltják ki a randalírozókat, amiért a „forradalmuk” idején „hősként” viselkedtek?!

A rend és békesség érdekében szükséges azokat, akik rendbontás, fosztogatás, rongálás vagy éppen a rendőrök elleni támadásuk és egyéb vétségükért a rend védelmezésére fölesküdt rendőrökre támadnak, azokat az igazságszolgáltatásnak átadni.

Ha pedig a bűnözőket elítélik és megfelelő helyre, a börtönökbe zárják, miért lennének ártatlanok? Talán őket kellene sajnálni, netán fölmagasztalni, hősként tisztelni?

Inkább a békés, tisztességes embereket és a rendőröket kellene becsülni (nem becsmérlni) megérteni, elismerni a nem könnyű munkájukat, miközben kénytelenek elszenvedni a hősködők kődobálását...

Ha mindig, mindenkinek szabad mindent elkövetni – mások kárára, ha mindezt nem tudják megakadályozni a mindenkor erre hivatott szervezetek, akkor a káosz következik, és eluralkodik az anarchia. Kinek lenne jó?

Talán őt, a rendbontót, rongálót, a rablót, a gyilkost kellene sajnálnunk, ha elítélik, hogy majd néhány évig gondolkozzon a tettén? Közülük sokukat korábban kiengednek, mert megbánást mutattak/vagy színleltek –, de utána ismét továbbfolytatják, tovább üzik kisdéd játékaikat az emberiség kárára.

Azokat kell védeni, vagy a kárt szenvedett, az elpusztított családapá gyermekeit, feleségét, akiknek az életét tönkretette egy garázda vagy rablógyilkos?

Nem vagyok köszívű, ha megbántanak, ha valaki vét ellenem, igen, meg tudok neki bocsátani, még ha marad is bennem tüske az igaztalan bántalomért.

De az illetet, a gyilkosságot, a rablást, a milliárdos károkozók bűneit soha, senkinek nem szabad, nem lehet megengedni és megbocsátani!

Épp' a napokban jött velem szembe a városunkban, és általam is jól ismert Bűnöző Úrral, aki mosolyogva köszöntött, mert valamikor abban a társasházban lakott, ugyanazon emeleten a családjával (a feleségével, és két, 10 év alatti gyermekével), ahol én.

Ő az, aki gyermekei előtt metszette le édesanyjuk fejét, késsel megfenyegetve-kényszerítve őket arra, hogy mindezt végignézzék, s közben még csak nem is pisszenhettek.

Ismertem a gyilkos édesanyját is, aki elismert, jó tanár volt, gyermekeimet is tanította az általános iskola felső osztályaiban.

Férje súlyos alkoholista volt, ezért elváltak.

Azonban nyilvánvaló, hogy (az apa) gyermekeibe átöröközhette alkoholtól károsodott génjeit, mivel a két fiúgyermeke közül egyik egész életében pszichiátriai kezelésre és állandó gyógyszerelésre szorult, s ennek kapcsán csendes, túlzottan magába- zárkózott egyén, *Azonban neki és feleségének becsületére válik, hogy gyilkos testvére gyermekeit fölnevelték, mivel apjuk hosszú időre elmeorvosi intézeti bezárás-büntetést kapott, s 10-15 év múltán, most kint sétálgat a városban.*

Hogy lehet illetet megbocsátani annak, aki meggyilkolta gyermekei anyját, gyermekeit megfosztotta anyjuktól, és olyan emléket oltott beléjük, amit egész életük folyamán magukban kell hordozniuk?

Egy ember életének elvétele nem az emberek (sem a bírák, s főleg nem a gonosztevők) dolga, hanem az Istené.

Aki elvette valaki életét, köszönje meg és adjon hálát Istennek, hogy nálunk már nincs halálbüntetés, „csak” életfogytig, ami 15 évig tart.

Olyanokra is vonatkozik, akik az előbbiekből vázolt rombolásukkal milliós-milliárdos károkat okoznak, megfelelő szigorral sújtson le az igazságszolgáltatás.

Az ország vagyonát, mindnyájunkét senki ne tehesse tönkre büntetlenül!

Ha tőlem függne, én az életfogytig büntetést szó szerint mérném ki, hogy aki azt „kiérdemelte”, soha többé ne élvezhesse a szabad levegőt és a Teremtő éltető napsugarát.

Bürokrácia 1. – 2005.

LEVELET HOZOTT A POSTÁS. Erről jut eszembe a régi, meg az új bürokrácia, – de úgy is fogalmazhatnám, hogy *pazarlás akkor, és most és mindörökké...* Ugyanis mindig létezett olyan időszak, amikor küzdöttek ellene, akarom mondani: akartak ellene küzdeni, – nem sok eredménnyel.

Életem folyamán volt szerencsém tapasztalni, hogy elszaporodott a bürokrácia, s ennek velejárója, az űrlapok, a rengeteg, a kelleténél sokkal több papír (és sok minden más) felhasználása, nem beszélve az ember ehhez fűződő munkájáról.

Az ötvenes-hatvanas évek idején még *takarékoskodni kellett* papírral, írószerrel (minden-nel), ugyanis hiánycikknek számított. Idős munkatársam (egyik osztály vezetője) annyira vitte a takarékoskosságot, hogy az elrontott, mások véleménye szerint szemétkosárba való iratokat szétvagdosva, arra írta kézzel – és küldte (házon belül) a tájékoztatókat, följegyzéseket, leveleket. Eme cselekedete még engem is mosolyra késztetett, mert én például az egyik oldalán már használt papírokat kizárólag fogalmazványoknak használtam.

Ez annyira rögzült bennem, hogy még ma is jegyzetnek, piszkozatnak ezt használom tollal írás, még első olvasásra számítógépes nyomtatásra is.

Később azt kellett tapasztalnom, hogy az apparátusba kerülő hivatalnokok (gyermekeim korosztálya) már *nem ismerték magát a takarékoskosság fogalmát sem!*

Gyakran voltam tanúja annak, hogy ifjú kolléganőim bekészítenek az írógépbe több példány papírt indigóval, leírnak 2-3 sort, s miután elrontanak a szövegben egy betűt vagy szót, nem javítják ki, hanem mindet bedobják a papírkosárba, jobb esetben az indigót kiszedték belőle. Az pedig, hogy a tiszta részét levágják – amit később rövidebb feljegyzésekre, levélre fel lehetne használni – eszükbe se jutott.

Mostanában, a számítógépek általános elterjedésével, pazarlás terén még továbbléptünk, takarékoskosság szempontjából pedig – visszafelé haladunk. Mindig, mindenütt kérdeznek, kíváncsiak ránk; ezért ha kell, ha nem, egész- vagy többoldalas, sokoldalas űrlapokat kell kitöltenünk – legtöbbször csak azért, hogy abban néhány sort vagy adatot írjunk be... Szerény véleményem szerint kitalálhatnák (azok a nagyon okos emberek), azt is, hogy többféle űrlapot, kérdőívet szerkesszenek: rövid űrlapot, hosszú űrlapot, nemleges űrlapot! Mindenki kiválasztaná a neki éppen megfelelőt. Ekkor a hat helyett elég lenne egy oldal, ahová csak a személyi adatait kell beírnia a kérelmezőnek, esetleg még azt a szót alá is húzhatja, hogy nemleges! De nem! Ez nem jó!

Csak a hatoldalas kell, mert lehetséges, hogy néhány embernek mind a hat oldalon akadna kitöltenivalója!

A pazarlásról példák: a Vízművek Rt. a (többemeletes) lakásokban elhelyezett két-két vízórát leolvasva, levélben küldte ki mindig a számlákat a felhasználóknak.

Két számlát mindenkinek (külön a hideg víz-fogyasztásról), ugyanaznap postázva, két borítékban juttatta el nekem – és még ki tudja hány vízhasználónak! Egyszerre küldik, én is együtt kapom meg a két borítékot! Sosem tudtam megérteni, miért nem lehet egy borítékba beletenni a két számlát!? (Persze én azt is el tudtam volna képzelni, hogy egy lakás két vízóráján mért vízfogyasztást *egyazon számlán közöljék, és egy borítékban postázzák nekem!*).

De miért takarékoskodnának? Nem a cégnek jelent külön költséget, csak megelőlegezik, majd beszámítják a víz árába, s *a fogyasztókra áthárítják!*

Sok kicsi sokra megy, – mondja a közmondás. Érdemes lenne kiszámolni, hogy mindez mit jelent havonta, évente, 10 évente, – aztán kis városunk, megyénk, s országos viszonylatában is!

Ilyen tekintetben mindegy: nekem vagy a cégnek kell-e megfizetni, de itt az elkerülhető pazarlásról van szó, arról az elvről, továbbá a munka-, posta- és papírköltségről, amit nálunk aztán nemigen szokás újrahasznosítani!

El se merem hinni, mi történt a közelmúltban! Ezeket a sorokat még 2002-ben jegyeztem le, s íme!

Vannak még csodák! 2003-ban feltalálták, hogy lehet másként is, mert már csak egy számlát kapunk a Vízművektől, s mindkét vízórán mért fogyasztás ráfér, – annak az ára, sőt, a benne levő adó is! Ki hitte volna el mindezt korábban?)

A következő eset is nemrég' történt. Az APEH egyszerre két emeltdíjas (térti vényes) ajánlott levelet küldött nekem.

Mi lehet az, bontom fel kíváncsian, mert mint törvénytisztelő állampolgár, mindig időben teszek eleget mindennemű kötelezettségnek. Véletlenül jó sorrendben bontottam ki a borítékokat. Az elsőben közlik velem, hogy nyilvántartásukban az előző évről nekem (egészségbiztosítás címén) 7 (nem tréfa, tényleg hét) forint tartozást tartanak nyilván. – Jó, gondolom magamban, majd postára adom, hogy ne jelentsen gondot a hivatalnak!

Kibontom a másik borítékot. Abban arról tájékoztatnak, hogy a nyilvántartásuk szerinti a 7 Ft tartozásomat, a vonatkozó (pontosan megjelölve!) jogszabályok értelmében *törlik a nyilvántartásukból, mivel a rendelet ilyen és ilyen paragrafusa, bekezdésének X pontja szerint az 50 (?) Ft alatti tartozást törölni lehet!– És ezért a 7 forintért valaki dolgozott bizonyos ideig, felhasznált két borítékot (ha már annyira fontos volt mindezt velem közölni, miért nem egyet?), mindkettőben 2-2 oldal (!) papírt a számítógépből (fontos, a semmi indokolására [!] felsorolni a paragrafusokat!), nem beszélve a többi (posta) költségről! Egek!*

Ennek mi értelme lehet?

Még mindig az APEH, de ez is mostanában történt: A napokban panaszolta ismerősöm a következőt. A veszettség „üzlete” után adózott. Levelet kapott a HIVATAL-tól: Utazzon be a megyeszékhelyre, mivel valami hiba történt a lapok kitöltésénél. Mivel két műtéten esett át az eltelt két hónapban, röviden vázolta helyzetét, hogy képtelen utazni, ezért kérte, tegyék át az ügyet a városukban levő kirendeltséghez, hogy ott tudja kijavítani. Átnézte, és átnéztette mással is, és talált egy olyan (ami az adózás szempontjából teljesen lényegtelen) hibát, ahol a nullát egy sorral lejjebb kellett volna bejelölnie. Kérte, a hibát javítsák ki ott. Levelére nem kapott választ.

Gondolta: ha nem reagáltak a levelére, rendben van a dolog.

Igen ám, de egy hónap elteltével jött a hosszú, több oldalas dörgedelem, hogy miket vétett a paragrafusok ellen, benne a büntetés, és megbírságolták 20.000 forintra. Itt már pontosan le tudták írni a „vétket” (olyan hangnemben, mintha valaki legalább egy bankot kirabolt volna), mivel nem töltött ki, s nem küldött be egy olyan ívet, amit az elmúlt évben sem kértek tőle, s amelyben a sok igazoló szám mellett összesen 3 oldalon három NULLÁT kellett volna beírnia, jelezve azt is, hogy azonnal pótolja, különben a bírság többszörösére emelkedik! Folytassam?

Ismerősöm eleget tett a három nullás kimutatás beküldésének, és „kegyelmi kérvényében” „térdre borulva” kérte az összeg elengedését, összeszedte a már súlyra is sok orvosi papírjait, operációkról, és a rövid idő alatt kezeléseken megjelenését igazoló dokumentumait, és csomagként, ajánlott küldeményben juttatta el. Remélte, hogy ezzel vége kálváriájának.

De ki tudhatja, valahol egy másik ügyintéző megint melyik lábával kelt fel az ágyból azon a napon, amikor ügyében újból előveheti az iratait? Előző esetet követően, nem is olyan sokára levél érkezik neki a Nyugdíj Intézetből. Immár *három borítékban!* Hát ez micsoda? Magam vagyok nyugdíjas a családban – gondolja. Az esethez hozzátartozik egy kis magyarázat:

Ezt megelőzően volt egy közjegyzői esete a családnak, ahol gyermekek (hivatalos formában) megbízták örökségük intézésével nyugdíjas édesanyjukat.

Ugyanis apjuk elhunyt (aki jóval korábban elvált édesanyjuktól). Halála után lemondtak az örökségről.

Azonban az apának még életében, bizonyára lehetett valamilyen kárpótlási járandósága, amit felvett. A kárpótlást később kiegészítették. Mivel időközben jobblétre szenderült, így gyermekek – mint örökösök – jogosultak lettek a különbözetre.

Később három levélben – külön-külön közölték a gyermekekkel, hogy intézkedtek „örökségük” átutalásáról!

Tették ezt annak ellenére, hogy egyszerűség kedvéért közjegyzőnél szabályos, hivatalos formában – anyjukat megbízták az ügy intézésével, sőt, az örökség felvételével is, hogy majd ők utólag testvériesen megosztóznak rajta. Ezért nyugodtan küldhették volna *egy levélben, egy borítékban, az anya címére az értesítést!*

Nemsokára hozta a postás – peresze, külön-külön *három névre, három utalványon* – a gyermekek „örökségét”, *fejenként 2000 forintot!* Még szerencse, hogy a postás jól ismerte az asszonyt, nem kért külön hivatalos, postai meghatalmazást tőle, – a gyermekek anyjától, – anélkül is átvehette. Nos, ennyit a hivatalok bürokráciájáról!

Amikor a gyermek elolvasták a levelet, s tudomást szereztek örökségükről, mindnyájan jól mulattak „örökségükön!”

Én pedig csak azt nem értem, miért nem tájékoztatták már az első levélben őket az örökség várható összegéről, hogy arról is lemondhassanak. Senki sem járt utána, hogy az örökség összege az ilyen „takarékos” intézkedések, levelezések, emeltdíjas ajánlott levelek, s egyéb díjakra elegendőnek bizonyult-e?

Én pedig a biztosító társaságtól kaptam több ízben, több-borítékos hibás és értelemzavaró tájékoztatókat. (Számítógép korszakában összetévesztették a negyedévenként esedékes díjakat a havonta esedékessel.)

Ők tévedtek, de ahelyett, hogy udvarias levélben elnézést kértek volna tévedésükért, a lakásbiztosításomat önkényesen törölték a nyilvántartásukból!

Nem akarom részletezni ebbéli kálvária-járássomat, hány személyes utánjárással sikerült az ügyet visszaterelni a valóságos helyére. De hasonlóan küldenek az önkormányzattól és egyéb helyekről egyszerre 2-2 borítékot ugyanazon névre, címre, külön a gépkocsi- és külön az építmény-adókról...

A napokban azonban örömmel tapasztaltam, hogy az OTP Bank automataiban az egyenleget kijelző tájékoztató méretét *felére csökkentették*

Nocsak! Talán észrevették, hogy addig a fele mindig üresen maradt, és kárba vészett? (Pardon: én a sima részt levágtam róla, amiből elegáns kis jegyzetpapír lett. De lehet, hogy egyedül voltam az országban, aki ezt is felhasználta.)

Anyagtakarékossággal kapcsolatos véleményemet megosztottam egy magasan kvalifikált számítógépes szakemberrel (mai fiatallal). Válasza nem nyerte el tetszésemet. Engem mindenáron arról akart meggyőzni, hogy a sok kiküldött levél kevesebbe kerül, mintha postázáskor kiválogatnák és egy borítékba zárva küldenék ugyanannak a címére szóló iratokat!

Na, ezt én nem hiszem el, mert ha bemegyek akármelyik hivatalba, vagy vállalatba, legtöbb helyen most is látni lehet – ha nem is unatkozó, de a munkába *nem belerokkanó* embereket, természetesen tisztelet a kivételnek, akik ráérnének a leveleket átválogatni.

Nekem változatlanul az a meggyőződése, hogy bármilyen okos is a számítógép, mégis az embernek kell okosabbnak lennie. Szerintem igen is, be lehet állítani (megkonstruálni) úgy a gépet: jelezze, hogy két (vagy több) levél szól egyazon címre!

Persze, a cégek, hivatalok csupán saját előnyeiket veszik számításba, mivel figyelmetlenségük a címzett rovására történik. Miránk, a víz, áram, stb. használójára áthárítják – és a víz-áram, fűtés, stb. – költségébe beszámítva – a pazarló ráfordítás díját! Ilyen „csekélységre” ma már miért adnának? – „Gazdag ország” vagyunk!

Bürokrácia vagy pazarlás 2. 2005

LEVELET HOZOTT A POSTÁS. *Erről jut eszembe a régi, meg az új bürokrácia, – de úgy is fogalmazhatnám, hogy pazarlás akkor, és most.* Mindig volt egy-egy időszak, mikor küzdöttek ellene, akarom mondani: akartak ellene küzdeni, – nem sok eredménnyel. Életem folyamán volt szerencsém tapasztalni, hogy elszaporodott a bürokrácia, s ennek velejárója, az űrlapok, a rengeteg, a kelleténél sokkal több papír felhasználása, nem beszélve az ember ehhez fűződő munkájáról.

Az ötvenes-hatvanas évek idején ahhoz szoktam hozzá, hogy takarékoskodni kell papírral (és mindennel). Annakidején irodában is takarékosan kellett bánni a papírral és írószerrel (hiánycikk volt). Idős kollégám (egyik osztály vezetője) annyira vitte a takarékossgát, hogy elrontott, mások véleménye szerint szemétkosárba való iratokat szétvagdosva, arra írta kézzel – és küldte (házon belül) a tájékoztatókat, feljegyzéseket, leveleket.

Eme cselekedete még engem is mosolyra késztetett, mert az egyik oldalán már használt papírokat kizárólag fogalmazványnak használtam. Ez annyira rögzült bennem, hogy még ma is jegyzetnek, piszkozatnak felhasználom tollal írásra, még első olvasásra számítógépes nyomtatásra is.

Később azt kellett tapasztalnom, hogy az apparátusba kerülő hivatalnokok (gyermekeim korosztálya) már *nem ismerték magát a takarékoság fogalmát sem!* Gyakran voltam tanúja annak, hogy ifjú kolléganőim bekészítenek az írógépbe több példány papírt indigóval, leírnak 2-3 sort, s miután elrontanak a szövegben egy betűt vagy szót, nem javítják ki, hanem fogják az egészet és összetépve, papírkosárba dobják.

(Jobb esetben az indigót kiszedték belőle.)

Az pedig, hogy a tiszta részét levágják – amit később rövidebb feljegyzésekre, levélre fel lehetne használni – eszükbe se jutott.

Mostanában, a számítógépek általános elterjedésével, pazarlás terén még továbbléptünk, takarékoság szempontjából pedig – visszafelé haladunk.

Mindig, mindenütt kérdeznek, kíváncsiak ránk; ezért ha kell, ha nem, egész- vagy többoldalas, sokoldalas űrlapokat kell kitöltenünk – legtöbbször csak azért, hogy abban néhány sort vagy adatot kell beírni...

Szerény véleményem szerint kitalálhatnák (a különben nagyon okos emberek), pl. azt, hogy többféle űrlapot, kérdőívet szerkesszenek: rövid űrlapot, hosszú űrlapot, nemleges űrlapot! Akkor mindenki kiválasztaná a neki éppen megfelelőt. Ekkor a hat oldal helyett elég lenne egy, ahová csak a személyi adatait kell beírnia a kérelmezőnek, esetleg még azt a szót alá is húzhatja, hogy nemleges!

De nem! Ez nem jó! Csak a hatoldalas kell, mert lehet, hogy az országban (megyében) akad két ember, vagy több ember, akinek mind a hat oldalon akad kitöltenivalója!

A pazarlásról néhány példa: A Vízművek Rt. a (többszemeletes) lakásokban elhelyezett két-két vízórát leolvasva, levélben küldte a számlákat.

Két számlát (külön a meleg víz, külön a hidegvíz-fogyasztásról), ugyanaznap postázva, két borítékban juttatta el nekem – és még ki tudja hány vízhasználónak!

Egyszerre küldték, én is együtt kapom meg a két borítékot! Nem tudom megérteni, miért nem lehet egy borítékba beletenni két számlát?

Azt is el tudtam volna képzelni, hogy egy lakás két vízóráján mért vízfogyasztást egyazon számlán közöljék, és egy borítékban postázzák nekem!

De miért takarékoskodnának?

Nem a cégnek jelent külön költséget, csak megelőlegezik, majd beszámítják a víz árába, s a fogyasztókra áthárítják!

Sok kicsi sokra megy, – mondja a közmondás.

Mégis, érdemes lenne kiszámolni, hogy mindez mit jelent havonta, évente, 10 évente, – aztán kis városunk, megyénk, s országos viszonylatában is! Ilyen tekintetben mindegy: nekem vagy a cégnek kell-e megfizetni, de itt a felesleges pazarlásról van szó, arról az elvről, továbbá a munka-, posta- és papírköltségről, amit nálunk aztán nemigen szokás újrahasznosítani!

(El se merem hinni, mi történt a közelmúltban! *Ezeket a sorokat még 2002-ben jegyeztem le, s íme! Vannak még csodák! 2003-ban feltalálták, hogy lehet másként is, mert már csak egy számlát kapunk s mindkét vízórán mért fogyasztás ráfér, – annak az ára, sőt, a benne levő adó is! Ki hinné mindezt?)*

A következő is nemrég' történt. Az APEH egyszerre két emeltdíjas (térti vényes) ajánlott levelet küldött. Mi lehet az?, bontom fel kíváncsian, mert mint törvénytisztelő állampolgár, mindig időben teszek eleget mindennemű kötelezettségnek. Véletlenül jó sorrendben bontottam ki a borítékokat. Az elsőben közlik velem, hogy nyilvántartásukban az előző évről (egészségbiztosítás címén) 7 (nem vicc, tényleg hét) Ft tartozásom jelentkezik. – Jó, mondom magamban, majd postára adom, hogy ne jelentsen gondot a hivatalnak!

Kibontom a másik borítékot. Abban tájékoztatnak, hogy nyilvántartásuk szerinti 7 Ft tartozást, a vonatkozó (pontosan megjelölve!) jogszabályok értelmében törlik nyilvántartásukból, mivel a rendelet ilyen és ilyen paragrafusa, bekezdésének X pontja szerint az 50 (?) Ft alatti tartozást törölni lehet! – És ezért a 7 forintért valaki dolgozott bizonyos ideig, felhasználta két borítékot (ha már annyira fontos volt velem közölni, miért nem egyet, mindkettőben 2-2 oldal (!) papírt a számítógépből (mindez nagyon fontos, a semmi indoklására [!]) felsorolni a paragrafusokat!), nem beszélve a többi (posta) költségről!

Egek! Ennek mi volt az értelme???

Még nincs vége. Előzőt követően nem is olyan sokára levél érkezik a Nyugdíj Intézettől. Immár három borítékban! Hát ez mi? Magam vagyok nyugdíjas a családban.

Az esethez hozzátartozik egy kis magyarázat: Ezt megelőzően volt egy közjegyzői esetünk, ahol gyermekeim engem bíztak meg örökségük intézésével. Ugyanis elhunyt (tőlem elvált) apjuk halála után lemondtak az örökségről. Azonban még apjuk életében bizonyára lehetett valamilyen kárpótlási járandósága, amit felvett. A kárpótlást később kiegészítették. Mivel időközben jobblétre szenderült, így gyermekeim – mint örökösök – lettek jogosultak a különbözetre.

A három levélben – külön-külön közlik gyermekeimmel, hogy intézkedtek „örökségük” átutalásáról! Tették ezt annak ellenére, hogy egyszerűség kedvéért közjegyzőnél szabályos, hivatalos formában – az ügy intézésével, sőt, az örökség felvételével is engem bíztak meg, hogy ők utólag majd testvériesen megosztoznak rajta. Ezért nyugodtan küldhették volna az értesítést egy levélben, egy borítékban, az én címemre!

Nemsokára hozta a postás – peresze, külön-külön három névre, három utalványon – gyermekeim „örökségét”, fejenként 2000 forintot! Még szerencse, hogy a postásunk jól ismer, nem kért külön hivatalos, postai meghatalmazást tőlem, – gyermekeim anyjától, – anélkül is átvehettem.

Nem jártam utána, hogy az örökség összege az ilyen „takarékos” intézkedések, levelezések, postaköltségek díjára elegendőnek bizonyult-e?

Nos, ennyit a hivatalok bürokráciájáról! Amikor megmutattam gyermekeimnek a levelet, s tudomást szereztek örökségükről, mindnyájan jót mulattunk az egészen. Csak azt nem tudom, miért nem tájékoztattak előre az összegről, hogy arról is lemondhassanak.

Legújabbban a biztosító társaságtól kaptam több ízben, több-borítékos hibás és értelemzavaró tájékoztatókat. (Számítógép korszakában összetévesztették a negyedévenként esedékes díjakat a havonta esedékessel.) Ahelyett, hogy udvarias levélben elnézést kértek volna tévedésükért, törölték a lakásbiztosításomat nyilvántartásukból.

Nem akarom részletezni ebbéli kálvária-járásomat, hány személyes utánjárással sikerült az ügyet visszatéríteni a valóságos helyzetre.

De hasonlóan küldenek az önkormányzattól és egyéb helyekről egyszerre 2-2 borítékot ugyanazon névre, címre, külön a gépkocsi- és külön az építmény-adóról...

A napokban azonban örömmel tapasztaltam, hogy az OTP Bank automatáiban az egyenleget kijelző tájékoztatót felére csökkentették! Nocsak! Talán észrevették, hogy addig a fele mindig üresen maradt, és kárba veszett?

(Pardon: én a sima részét levágtam, amiből elegáns kis jegyzetpapír lett. De lehet, hogy egyedül voltam az országban, aki ezt is felhasználta.)

Véleményemet megosztottam egy magasan kvalifikált számítógépes szakemberrel (mai fiattal). Válasza nem nyerte el tetszésemet. Arról akart meggyőzni, hogy mindez kevesebbe kerül, mintha postázáskor kiválogatnák, és egy borítékba zárva küldenék ugyanannak a címére szóló iratokat!

Na, ezt én nem hiszem el, mert ha bemegyek egy hivatalba, vagy vállalatba, most is látni lehet – ha nem is unatkozó, de a munkába *nem belerokkanó* embereket (természetesen tisztelet a kivételnek), akik ráérnének a leveleket átválogatni.

Nekem változatlanul az a meggyőződése, hogy bármilyen okos is a számítógép, az embernek kell okosabbnak lennie. Szerintem igen is, be lehet állítani (megkonstruálni) úgy a gépet: figyelmeztesse a rajta dolgozót, hogy két (vagy több) levél szól egyazon címre! Persze, a cégek, hivatalok csupán saját előnyeiket veszik számításba, mivel figyelmetlenségük a címzett rovására történik. Miránk, a víz, áram, stb. használatára áthárítják a víz- áram, stb. költségébe beszámítva a pazarló ráfordítás díját! Ilyen „csekélységre” ma már minek adnának? – „Gazdag ország” vagyunk!

** **

Bürokrácia, vagy pazarlás? 3⁵²

LEVELET HOZOTT A POSTÁS. Erről jut eszembe a régi, meg az új bürokrácia, – de úgy is fogalmazhatnám, hogy pazarlás akkor, és most. Mindig volt egy-egy időszak, mikor küzdöttek ellene, akarom mondani: akartak ellene küzdeni, – nem sok eredménnyel. Életem folyamán volt szerencsém tapasztalni, hogy elszaporodott a bürokrácia, s ennek velejárója, az űrlapok, a rengeteg, a kelleténél sokkal több papír felhasználása, nem beszélve az ember ehhez fűződő munkájáról.

Az ötvenes-hatvanas évek idején még ahhoz szoktattak bennünket, hogy takarékoskodjunk papírral (és mindennel), mivel hiánycikk volt az írószer. Idős kollégám (egyik osztály vezetője) annyira vitte a takarékoskosságot, hogy elrontott, mások véleménye szerint szemétkosárba való iratokat szétvagdosva, azokra írta kézzel – és küldte (házon belül) a tájékoztatókat, följegyzéseket, leveleket. Eme cselekedete még engem is mosolyra késztetett, mert az egyik oldalán már használt papírokat kizárólag fogalmazványnak használtam. Ez annyira rögzült bennem, hogy még ma is jegyzetnek, piszkozatnak elhasználok tollal első-olvasásra, még számítógépes nyomtatásra is az egy oldalon tiszta papírt.

Később azt kellett tapasztalnom, hogy az apparátusba kerülő hivatalnokok (gyermekeim korosztálya) már nem ismerték magát a takarékoskosság fogalmát sem! Gyakran voltam tanúja annak, hogy ifjú kolléganőim bekészítenek az írógépbe több példány papírt indigóval, leírnak 2-3 sort, s miután elrontanak a szövegben egy betűt vagy szót, nem javítják ki, hanem mindet összetépve, papírkosárba dobják. (Jobb esetben az indigót kiszedik belőle.)

---

⁵² Megjelent: Pápán, a LYRA Irodalom ünnepe irodalmi antológia, 2004. áprilisi számában

Az pedig, hogy a tiszta részét levágják – amit később rövidebb feljegyzésekre, levélre fel lehetne használni – eszükbe se jutott.

Mostanában, a számítógépek általános elterjedésével, pazarlás terén még továbbléptünk, takarékoság szempontjából pedig – visszafelé haladunk.

Mindig, mindenütt kérdeznek, kíváncsiak ránk; ezért ha kell, ha nem, egész- vagy többoldalas, sokoldalas űrlapokat kell kitöltenünk – legtöbbször csak azért, hogy abban néhány sort vagy adatot írjunk.

Szerény véleményem szerint kitalálhatnák (a különben nagyon okos emberek), pl. azt, hogy többféle űrlapot, kérdőívet szerkesszenek: rövid űrlapot, hosszú űrlapot, nemleges űrlapot! Akkor mindenki kiválasztaná a neki éppen megfelelőt. Ekkor a hat oldal helyett elég lenne egy, ahová csak a személyi adatait kell beírnia a kérelmezőnek, esetleg még azt a szót alá is húzhatja, hogy nemleges!

De nem! Ez nem jó! Csak a hatoldal kell, mert lehet, hogy az országban (megyében) akadna két ember, vagy több ember, akinek mind a hat oldalon lenne kitöltenivalója!

Pazarlásról néhány példa: A Vízművek Rt. a (többszemes) lakásokban elhelyezett két-két vízórát leolvasva, levélben küldte a számlákat.

Két számlát (külön a meleg víz, külön a hidegvíz-fogyasztásról), ugyanaznap postázva, két borítékban juttatta el nekem – és még ki tudja hány vízhasználónak! Egyszerre küldik, én is együtt kapom meg a két borítékot! Nem tudom megérteni, miért nem lehet egy borítékba beletenni két számlát? Nem fér el még benne egy oldal?

Én azt is el tudtam volna képzelni, hogy egy lakás két vízóráján mért vízfogyasztást egyazon számlán közöljék, és egy borítékban postázzák nekem! De miért takarékoskodnának? Nem a cégnek jelent külön költséget, csak megelőlegezik, majd beszámítják a víz árába, s a fogyasztókra áthárítják!

El se merem hinni, mi történt a közelmúltban! Ezeket a sorokat még 2002-ben jegyeztem le, s íme!

Vannak még csodák! 2003-ban föltalálták!, hogy lehet másként is, mert már csak egy számlát kapunk s mindkét vízórán mért fogyasztás ráfér, – annak az ára, sőt, a benne levő adó is! Ki hinné el mindezt?)

Talán arról jobb nem is beszélni, hogy naponta teletömik a postaládáinkat különféle szórólapokkal, amelyeknek legalább a 90%-át azonnal eldobálják. Vagy különféle helyekről olyan luxus-formában nyomtatott tájékoztatókat, értesítéseket kapunk, amire semmi szükség nincs, ha fontos a tájékoztató, megértenénk szerényebb kiadványon is.

Ugyancsak értelmetlennek tartom azt a rengeteg hirdetést akár a sajtóban, vagy a televízióban.

Néha nevetségesen apró cikkeket méregdrágán hirdetnek. Olyankor arra gondolok: inkább a terméket adnák annyiival olcsóbban, amennyit ilyen célra elköltenek.

Sok kicsi sokra megy – mondja a közmondás. Érdemes lenne kiszámolni, hogy mindez mit jelent havonta, évente, 10 évente, – aztán kis városunk, megyénk, s országos viszonylatában is! Ilyen tekintetben mindegy: nekem vagy a cégnek kell-e megfizetni, de itt a fölösleges pazarlásról van szó, arról az elvről, továbbá a munka-, posta- és papírköltségről, amit nálunk aztán nemigen szokás újrahasznosítani!

A következő eset is velem történt. Az Adóhivatal egyszerre két emeltdíjas (térti vényes) ajánlott levelet küldött. Mi lehet az?, bontom fel kíváncsian, mert mint törvénytisztelő állampolgár, időben teszek eleget mindennemű kötelezettségnek. Véletlenül jó sorrendben bontottam ki a borítékokat. Az elsőben közlik velem, hogy nyilvántartásukban az előző évről (egészségbiztosítás címén) 7 (nem vicc, tényleg hét) Ft tartozásomat tartják nyilván. – Jó, mondom magamban, majd postára adom, hogy ne jelentsen gondot a hivatalnak!

Kibontom a másik borítékot.

Abban tájékoztatnak, hogy nyilvántartásuk szerinti 7 Ft tartozást, a vonatkozó (pontosan megjelölve!) jogszabályok értelmében törlik nyilvántartásukból, mivel a rendelet ilyen és ilyen paragrafusa, bekezdésének X pontja szerint az 50 (vagy 100?) Ft alatti tartozást törölni lehet!!!

És ezért a 7 forintért valaki dolgozott bizonyos ideig, felhasznált két borítékot (ha már annyira fontos volt velem közölni, miért nem egyet?), mindkettőben 2-2 oldal (!) papírt a számítógépből (fontos, a semmi indokolására [!] felsorolni a paragrafusokat!), nem beszélve az egyéb (posta) költségről! Egek! Ennek volt valami értelme???

Még nincs vége! Előzőt követően nem is olyan sokára levél érkezik a Nyugdíj Intézettől. Immár három borítékban! Hát ez mi? Magam vagyok nyugdíjas a családban.

Az esethez hozzátartozik egy kis magyarázat: Ezt megelőzően volt egy közjegyzői esetünk, ahol gyermekeim engem bíztak meg örökségük intézésével. Ugyanis elhunyt (tőlem elvált) apjuk halála után lemondtak az örökségről. Azonban még apjuk életében bizonyára lehetett valamilyen kárpótlási járandósága.

A kárpótlást később kiegészítették. Mivel időközben jobblétre szenderült, így gyermekeim – mint örökösök – lettek jogosultak a különbözetre.

A három levélben – külön-külön közlik gyermekeimmel, hogy intézkedtek „örökségük” átutalásáról! Tették ezt annak ellenére, hogy egyszerűség kedvéért közjegyzőnél szabályos, hivatalos formában – az ügy intézésével, sőt, az örökség felvételével is engem bíztak meg, hogy ők utólag majd testvériesen megosztottnak rajta.

Ezért nyugodtan küldhették volna egy levélben, egy borítékban, az én címemre az értesítést!

Nemsokára hozta a postás – peresze, külön-külön három névre, három utalványon – gyermekeim „örökségét”, fejenként 2000 forintot! Még szerencse, hogy a postásunk jól ismer, nem kért külön hivatalos, postai meghatalmazást tőlem, – gyermekeim anyjától, – a nélkül is átvehettem.

Nem jártam utána, hogy az örökség összege az ilyen „takarékos” intézkedések, levelezések, postaköltségek díjára elegendőnek bizonyult-e?

Nos, ennyit a hivatalok bürokráciájáról! Amikor megmutattam gyermekeimnek a levelet, s tudomást szereztek örökségükről, mindnyájan jót mulattunk az egészen. Csak azt nem tudom, miért nem tájékoztattak előre az összegről, hogy arról is lemondhassanak.

Legújabbán a biztosító társaságtól kaptam több ízben, több-borítékos hibás és értelemzavaró tájékoztatókat. (Számítógép korszakában összetévesztették a negyedévenként esedékes díjakat a havonta esedékessel.) Ahelyett, hogy udvarias levélben elnézést kértek volna tévedésükért, törölték lakásbiztosításomat a nyilvántartásból. Nem akarom részletezni ebbéli kálvária-járássomat, hány személyes utánjárással sikerült az ügyet visszatéríteni a valóságos helyzetre.

De hasonlóan küldenek az önkormányzattól és egyéb helyekről egyszerre 2-2 borítékot ugyanazon névre, címre, külön a gépkocsi- és külön az építmény-adókról...

A napokban azonban örömmel tapasztaltam, hogy az OTP Bank automatáiban az egyenleget kijelző tájékoztatót felére csökkentették!

Nocsak! Talán észrevették, hogy a papír fele addig mindig üresen maradt, és kárba vészett? (Pardon: én a tisztán maradt részét levágtam, amiből elegáns kis jegyzetpapír lett. De lehet, hogy egyedül voltam az országban, aki ezt is fölhasználta.)

Véleményemet megosztottam egy magasan kvalifikált számítógépes szakemberrel (mai fiatallal). Válasza nem nyerte el tetszésemet. Arról akart meggyőzni, hogy mindez kevesebbe kerül, mintha postázáskor kiválogatnák, és egy borítékba zárva küldenék ugyanannak a címére szóló iratokat!

(Na, ezt én nem hiszem el, mert ha bemegyek egy hivatalba, vagy vállalatba, most is látni lehet – ha nem is unatkozó, de a munkába nem belerokkanó embereket, akik ráérnének borítékozás előtt a leveleket átválogatni.

Nekem változatlanul az a meggyőződés, hogy bármilyen okos is a számítógép, az embernek okosabbnak kell lennie. Szerintem igen is, be lehet állítani (megkonstruálni) úgy a gépet: figyelmeztesse a rajta dolgozót, hogy két (vagy több) levél szól egyazon címre!

Persze, a cégek, hivatalok csupán saját előnyeiket veszik számításba, mivel figyelmetlenségük a címzett rovására történik. Miránk, a víz, áram, stb. használójára áthárítják a víz- áram, stb. költségébe beszámítva a pazarló ráfordítás díját!

Ilyen „csekélységre” ma már minek adnának? – „Gazdag ország” vagyunk!

** **

Következnek a C- és D-betűs novellák

Csak egyszer láttam közelről⁵³

RÖGÖS ÚTON ÉRKEZTEM IDÁIG. Ne feledjék, hogy ekkor 1946-ot írtunk. A történet egyik része pedig Magyarországon, azon belül Salgótarjában játszódott le, amit akkor sokan előszeretettel „Kis-moszkvának” neveztek. Beszéljen helyettem a naplóm:

Salgótarján, 1946. június 22. szombat. – Ma nem jutott nekem írógép, így a kész gépeléseket én olvastam össze Sztáray úrral, az bánya-irodájában. Megkérdezte, mivel tegnap rosszul voltam:

- Hogy érzi magát? – Ezután a következő párbeszéd zajlott le közöttünk:
- Köszönöm, még élek. – Én is kimerültem. (majd nagy ártatlanul): – Mondja, Sztáray úr, nagyon szereti ezt a bányát?
- Miért kérdi?
- Csak azért, mert reggel 7-től este 9-ig itt tölti az idejét, nincs magánélete!
- Katalin, ne mondjon ilyet, mert kikap tőlem!
- Komolyan gondoltam, amit mondtam: Tényleg, hogyan bírja? Különösen délelőttönként tapasztaltam, hogy ezerfelé rángatják. Annyival tartozom magyarázként, miért kerültem én Salgótarjába? Ha érdekli, elmondom: A front elől kellett menekülnünk Marosvásárhelyről (nyilvánvalóvá vált a románok Yassy-nál történt átállása után, hogy a visszacsatolt területeket ismét elveszítjük).

Egy Nógrád megyei kis faluban, Kisbárcányban éltük át az „éles” háborús eseményeket, s ha lehet még ezeknél is rosszabb, emberi brutalitással, gonosszággal kellett szembenéznünk. Pista bátyámmal együtt megélhetés után kellett néznünk, mert a leírt események következtében otthonunkat, mindennemű anyagi javainkat elvesztettük. Le kellett mondanunk arról, hogy főiskolán továbbtanulhassunk. Ő műszaki, én képzőművészeti pályára készültem.

Azért mentünk Salgótarjába, hogy ott munkahelyet keressünk.

A Bánya központjába leltárak gépeléséhez kerestek munkaerőt. A megnevezett úr a kisleányunk volt. *Naplójegyzetekkel* folytatom:

Még egyszer megkérdezte (Sztáray úr), jobban vagyok-e már?

– Köszönöm, még élek – ismételtem. Hazaindulásunk előtt beosztotta, ki jöjjön be másnap, mert elrendelték a munkaidőt vasárnapra is. Voltam olyan bátor és érdeklődtem: – Szabad megkérdezni, mi az oka, hogy vasárnap is dolgozni kell?

– Például azért, amiért maga holnap Szentkútra akar menni. Az üzleteket kinyitatták a városban, hogy az ott dolgozók el legyenek foglalva. Az Acélgyárban valamilyen félhivatalos ünnepély lesz, a városnál pedig nagygyűlést tartanak.

⁵³ Ez az írásom megjelent az Életerő Egyházi lap 2001. augusztusi számában.

Minden programot azért találtak ki, hogy sokaknak megakadályozzák a törekvését, hogy Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása Mátraverebély-Szentkúton történő látogatásán részt vehessenek.

Nekem szerencsém volt, mert Sztáraynál megértésre találtam. Megéreztem, hogy hozzám hasonlóan érez az akkori politikát illetően. Nem lelkesedtek ugyan a lányok, de húsz közül nyolcat ki tudott jelölni a holnapi munkára. Én közöltem vele, hogy nem tudok jönni. Erre ő (megértően) azt válaszolta:

– Persze, tudom, beteg volt – majd hozzátette – Én se tudok bejárni vasárnap, mert főzőm kell, a családom Budapesten él.

Én már korábban elhatároztam, hogy Szentkútra megyek, amikor Péter atya (Ferences rendi szerzetes) újságok rendezése közben arra kért, hogy föltétlenül menjek velük.

Eddig nem gondoltam végig, hogy majdnem lehetetlenség rossz cipőben elindulni 20 kilométeres gyalogtúrára.

Mi lesz, ha elfog a rosszullét útközben, és nem tudok visszajönni? Péter atya buzdítására mégis elhatároztam, lesz, ami lesz, megyek. Nem mulaszthatom el az alkalmat, hiszen hallom, hogy ahol beszédet mond a hercegprímás, az emberek tízezrei hallgatják. Ezért tesznek óvintézkedéseket, hogy akiket lehet, távol tartsák tőle. Megsegít a jó Isten, nem lesz semmi baj.

Este elkészítettem az útravalót. Alig maradt időm alvásra. Mindkét ébresztőórát beállítottam, nehogy elaludjak.

Június 23. vasárnap. –Jóval korábban fölébredtem, felkattintottam a villanyt. Utána már csak percekre aludtam el, nem akartam, hogy újra elnyomjon az álom. Mindenáron ott akarok lenni, hallani akarom a hercegprímás beszédét. Közben emlékezetembe idéztem azt a napot, amikor tavaly, 1945. szeptember 23-án Szécsényben voltam rokonainknál, és ott a Ferences atyák templomában hallgattam a szentmisét.

Aznapi délután az új hercegprímás tiszteletére országszerte megkondultak a harangok. Most, hogy a közelünkben lesz, ezt az alkalmat nem akarom elszalasztani. Így telt az idő háromnegyed 3-ig.

A gyülekezőhelyen még kevesen voltak, mikor odaérkeztem a főplébánia temploma elé, ahol többen csatlakoztak hozzánk. Út közben néha eleredt az eső, nehogy unalmassá váljék a hosszú menetelés.

Észre se vettem a távolságot, már ott is voltunk. Újra itt vagyok, Szentkúton! A régi kedves helyen, mintha csak pár hete lett volna, hogy – mint gyerekek – átruccantunk oda egy-egy napra. Pedig az már legalább 5-6 éve történt.

A templom melletti téren szentbeszéd folyt éppen, mikor a csoportunk odaérkezett. Nagyon elkésérett, hogy elmulasztottam a beszéd elejét, azt hittem, hogy a hercegprímás úr beszél, én pedig éppen ezért jöttem ide!

Valaki fölvilágosított, hogy a hercegprímás csak 10 órakor, az ünnepség végén tartja beszédét, mire megnyugodtam.

Volt rá idő, megreggeliztünk, majd elindultunk, hogy jó helyet kapjunk. A többiek széledtek, én nem mozdultam el a térről. A lépcsőkön már akkor nem volt hely, odamentem a rendező tisztelendő úrhoz.

Kértem, tegye lehetővé, hogy a szónoki emelvény közelében lehessenek, ahol jól hallom majd a beszédet, mert gyorsírással fogom jegyezni. A lépcsőkön már akkor nem volt szabad tartózkodni.

Kérdőn, kutatóan nézett rám és megkérdezte: – Miért akarja leírni a beszédet? – majd folytatta: Tudok egy esetet, amikor valaki úgy tette át jegyzeteit, hogy egészen más lett belőle, mint a szónoklat. (Nem is csodáltam, ha gyanakodott, hisz’ megmondtam, hogy Salgótarjánból jöttem.)

Amennyire meglepetésem miatt tudtam, megnyugtattam és olyan könnyörgően néztem rá, hogy odaengedett az oltár melletti bástyába. Nagyon megörültem, mert éppen ezt a helyet szemeltem ki magamnak.

Ezután következett a műsor. Csapatokban jöttek a „Kalász” lányok (Akkor katolikus falusi lányok-egyesülete.) szép népviseleti ruhákba öltözve, akiket külön, községenként helyeztek el a téren. Középre került a mezőkövesdiek színes tarkasága. Gyönyörű volt a látvány onnan fentről. Most örültem csak, hogy innen láthatom, olyan volt, mintha egy színházban, páholyból figyelhetném az előadást.

Kezdődött az ünnepély. Több ének hangzott el, volt szavalókórus, majd korszerű kérdés-felelet műsor következett: divatról, a fiatalság gondjairól, mindennapi dolgokról. Utána voltak a köszöntések, üdvözlések.

És most felállt az emelvényre Mindszenty József hercegprímás úr, hogy elmondja beszédét. Óriási tapsvihar és éljenzésben tört ki a hatalmas, végeláthatatlan (többtízezres) tömeg. Egy talpalatnyi hely sem maradt szabadon. Rengeteg emberfej mindenfelé, amerre a szem elláthat.

Aztán elült a tapsvihar, mély csend borult a térre, olyan mély csend, hogy én a ceruzám percegését hallottam. Kihúzódtam az oltár mellé, ott írtam a papok között. Egy kicsit eltakartak, így nem látszott, hogy ott valaki jegyzetel.

Határozott fellépése, megnyerő megjelenése, kivételes szónoki tehetsége elragadta a hallgatóságot. Ilyen beszédet nem hallottunk mostanában. Most már nem csodálkozom azon, hogy amerre jár, ezrek, százezrek követik mindenütt. Minden szava oly igaz. Beszéde tömör, nincs abban egy nélkülözhető szó, de minden benne van, ami lényeges. Egy igaz magyar ember, katolikus-vezető szónoklatát hallottuk.

Úgy éreztem, beszéde rám is találó. Igen, ma nekem is be kellett volna mennem, vasárnap, mint sok másnak – dolgozni. Miért? Hogy a katolikusok ne a templomba menjenek, Isten házába, vagy ide Szentkútra. Beszéde közben úgy éreztem, mintha belelátott volna a gondolataimba, mintha tudta volna, hogy sokan nem jöhettek ma ide. Utána beszélt magyar hazánkról, egyházunkról, elszakított és elhurcolt testvéreinkről, a hadifoglyokról. A következőket szó szerint jegyeztem be a naplómbe:

„Azzal a céllal jöttem ma ide, – mondta beszéde végén – hogy azt a szentséget, amit a szentáldozás nyújtott nektek (amit a lábatokban éreztek a hosszú gyaloglástól), és a tisztaságotoknak minden értékét, – mielőtt elmentek – ajánljátok fel Magyarországnak Nagyasszonyának. Ajánljátok fel Magyarországot feltámadásáért, az idegen földön szenvedő foglyainkért és a testvéreink szabadulásáért, a magyar siralomvölgy tengerének lepadásáért, mindenütt a világtájakon, a Kárpátok pereme mellett a magyarok rettenetes szenvedéseinek megszüntéséért...”

Sokan sírtak szavai hallatán. Én is törölgettem könnyeimet. Ezután elbúcsúzott, a jó Isten áldását kérve ránk. Magával ragadta a hatalmas embertömeget, úgy lelkesülni, szívből, lélekből örülni, mint ahogy ott láttam, talán még soha seholy eddig!

Micsoda éljen- és tapsvihar tört ki, zengett, zúgott a templom melletti hatalmas térség... Úgy éreztem, nem kell félni, én sem féltem sorsunkat, a katolikus magyar sorsot. Sokan vagyunk és velünk az Isten.

Amikor a viharos taps és éljenzés után lassan, nagy sokára csend lett, csak ültem ott tovább, magamba mélyedve.

Felajánlottam a mai zárandoklatot (amilyenben eddig még sohasem volt részem) a hercegprímás elgondolása szerint a fogságban sínylődőkért, szeretett Guszti bátyámért, hogy minél előbb szabaduljon a többi magyar hadifogollyal együtt, azokért, akik itthon szenvednek rabságban és a határainkon kívül élő rokonainkért, magyar testvéreinkért, egyházunkért, áldozatvállaló papjainkért.

Külön imámba foglalva kértem a jó Isten áldását Házfőnök atyára és Péter atyára, akik olyan jók hozzám, akik nagy magányomban mindig mellettem állnak. Szeretem őket, mint testvéreimet, mindig igyekszem a rágalmakat elhárítani róluk, amikor igaztalanul bántás éri őket, a félreértéseket javukra tisztázni.

Segítséget kértem családjunk, testvéreim sorsának jobbra fordulásáért, mindenkiért, akiket szeretek és ismerek, akik jót tettek velünk menekülésünk idején és utána.

Olyan jó volt ott. A lelkem felemelkedett, mintha semmi anyagi gond, baj nem nyomná vállaimat. Erőt gyűjtöttem, felfrissült erővel, nyugodt, tiszta, derűs lélekkel tértem haza, fölvidítva a monoton hétköznapiakat. Milyen jó, hogy Péter atya rábeszélte erre a zárándoklatra!

Délután 4-kor indultunk vissza Szentkútról, sokat tréfáltunk, nevetgeltünk út közben. Félúton megálltunk, hogy a lemaradt csoportot bevárjuk. Beborult az ég és nemsokára neki-keseredve zuhogott az eső. Börgig áztunk, mit sem ért az ernyő, kendő, meg kabát. Ez se vette el a kedvünket, vidámak voltunk.

Mikor beértünk a városba, sokan olyan furcsán, szinte „ferdeszemmel” néztek bennünket. Nem csoda. Sok embert félrevezetnek. Én az egésznap fáradtság ellenére nagyon jól, frissen, könnyűnek éreztem magam.

Este így imádkoztam:

„Istenem, légy velünk, add, hogy győzzön az igazság, segítsd meg az ilyen drága, értékes embereket, akik a te akaratod szerint küzdenek, ne engedd őket gonosz kezekbe, akik gáncsolják áldásos munkájukat. Amen.”

Utólagos bejegyzés: Sajnos, imám nem hallgattatott meg.

(Itt hiányzik egy teljes lap [két oldal] a naplóból.)

Ez a zárójeles megjegyzés ide tartozik, mert abban az időben veszélyes volt hasonló jegyzeteket őrizni még otthon, a fiók mélyén is.

A napló sorait otthon jegyeztem le, a hiányzó lapot pedig néhány évvel később kellett megsemmisítenem a gyorsírási jegyzetfüzetemmel együtt (pedig micsoda érték lenne ma az a szó szerinti jegyzet!)

Ugyanis valaki ezért feljelentett,⁵⁴ és ha nincs az ismeretségi körömben egy olyan valaki,⁵⁵ aki erre figyelmeztet, talán meghurcoltak volna érte., Nekem egy ereklje volt, emlék attól az embertől, akit csodáltam merész kiállásáért, akit nagyra értékeltem, – egy olyan írás, ami senkinek nem árthatott.

Kincsként őriztem és el kellett égetnem. A feljelentésről szóló rövid ügyészégi határozatot ma is őrzöm: az van benne (csak a lényegét írom le), hogy az eljárást megszüntetik, mivel a beszédet nem terjesztettem, a birtoklás pedig nem bűncselekmény!

* * * *

Csak gondolkodom⁵⁶

KEVÉS EMBER MONDHATJA MAGÁRÓL, hogy olyan lett az életútja, amilyennek ifjú korában, valamikor régen megálmodta, amikor még azt hitte, minden úgy alakul, hogy mindig, mindenben saját döntései érvényesülnek majd.

Ifjú fejjel nem gondolunk arra, mennyi minden befolyásolja életünket, nem számolunk azzal, hogy egy-egy döntésünk hogyan másíthatja meg további életünk folyását. Pillanatokon múlik, hogy életünk sordöntő fordulatainál melyik lehetőség mellett döntünk.

⁵⁴ Válásunk előtt a „kedves” férjem.

⁵⁵ Munkatársam férje ügyész volt.

⁵⁶ Attila felnőtt élete c. mappakötet zárszáva.

Ha most, érett fejjel fontolóra veszem életem fontos lépéseit, akkor döbbenek rá, milyen másként alakult volna sorsom, ha akkor, abban a döntő pillanatban a másik utat választom, talán akkor másfelé vezetett volna életutam, lehet, hogy oda, ahová valamikor vágyaim szálltak. De én akkor Isten adta lehetőségemnél, szabad akaratomból másként döntöttem, tehát más lett az életem, s más lettem én is, mint amilyen egy másik helyzetben lehettem volna. S hogy ez nekem jobb lett volna? Talán.

Ki tudná ezt megmondani? Mindez az élet nagy titka, sorsunk egyik lehetséges változata.

Életutunkon találkozunk kellemes, szép fordulatokkal, és sokszor mi dönthetjük el, hogy hová és merre induljunk. Azonban előfordul, hogy rögzös utakra lépünk, nem mindig önszántunkból, hiszen gyakran a körülmények nem teszik lehetővé, hogy a számunkra kedvezőbb irányba lépjünk. Bárhová lép az ember, s bármilyen sors jut számára, szerencsés az, aki nem ragad le a rossz emlékeknél, aki még a mélypontokból is megkeresi, s megtalálja a felemelkedés ösvényét.

Ezt kell megtanulnunk. Én hálát adok az Egek Urának, hogy Jó-apám optimizmusát örököltém, s ezért, ha bajba kerültem, bíztam Isten irgalmasságában, mert a mélypontoknál mindig a kiutat kerestem, s talpra tudtam állni. Ifjúkoromtól fogva életem mottójának Ady gondolatát választottam:

„Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten”.

Hányszor éreztem Isten jóságos kezét, mikor nehéz helyzetemben, bánatomban megsegített. S ha most leltárt készítenék életemről, mérlegre tenném a szépet, a jót, a kellemest, másik oldalra helyezném gondokat, a kellemetlenségeket, a nehéz éveket – akkor hová billenne a mérleg nyelve? Milyen volt az életem?

Én azt mondom, amit egyik regényemben már korábban kifejeztem: *Csodálatos, néha azonban borzasztóan fájó, és mégis... szép kaland az egész!*

Már csak egyetlen kívánságom van, hogy kedves családom, gyermekeim és leszármazottaim élete rendezett lehessen, hogy számukra ne a nehéz sors jusson osztályrészül, ember-séges-kellemes körülmények közt teljesítsék földi küldetésüket. A Jó Isten vezérelje sorsukat.

Ezer hálával tartozom a Teremtőnek, amiért megengedte nekem, hogy Életem regényét és eddig a 44. kötetet kiadásra előkészíthettem melyek megjelentek a világhálón. S azt kérem az Egek Urától, hogy a most készülő, Attila felnőtt élete cím: kötetemet a sok-sok színes filctollképeivel elkészítsem s az is megjelenjen, neve ismert legyen az ott kalandozók számára. Megérdemli a sok-sok színes, filctollal festett képekért.

Megjegyzések:

A mappa elkészült: 2015. szeptember 9, Sikerlistára került.

Lehet egy filctoll-képet a szövegbe tenni.

* * * *

Családi kapcsolatok

HOGY TUDNÁM MEGOLDANI a kilátástalannak látszó gondjaimat, hogy tudnék kimászni ebből a mély gödörből. Szeretnék megszabadulni a gondok súlyától, s mindezt nemcsak saját önző érdekemben, de annyira szeretném, hogy súlyos gondjaimtól szabaduljak.

Úgy érzem, mostanában egyre jobban elidegenednek egymástól a családtagok, a kiterjedtebb családtagokra is vonatkoztatva, de a barátokra, s a lakóközösségekre is gondolok. Legalábbis nagyon kevés helyen mutatkozik olyan összetartozás, egymással törődés, mint hajdanán... A mi családunk tekintetében korábban ezt elsősorban az ország szétszakítottsága (Trianon) okozta, hogy szüleim csak levélben tudtak kapcsolatot tartani a rokonokkal.

Apám rokonai Erdélyben, édesanyámé pedig a Felvidéken éltek. Ott élő rokonokkal, unokatestvéreimmel csupán kisgyermekkoromban, egy alkalommal találkoztam.

Felnőve én is távol laktam szüleimtől, s azt igazán nem lehet rólam elmondani, hogy könnyű, gondtalan életem lett volna; testvéreim közül is talán én éltem a legnehezebb körülmények között, csupán magamra számítva neveltem fel három gyermekemet. Hagyományörző voltam. Idős korukban szüleimről én gondoskodtam, pedig testvéreim közül én laktam legtávolabb tőlük.

Mégis, sokszor kevésnek érzem azt, amit tehettem értük.

Háború után le kellett mondanom álmaimról, hogy képzőművészeti főiskolán tanuljak tovább, mert három fiútestvérem közül ketten akkor még nem fejezték be tanulmányaikat, csak a legidősebb bátyámnak volt még diplomája.

A háború következtében családunk olyan anyagi helyzetbe került, egy ideig édesapám sem kapott fizetést, ezért állást vállaltam, hogy mindnyájukat segíthessem.

A nehéz helyzet miatt az én továbbtanulásom maradt abba a középiskola lezárásával. Később erre senki se figyelt, hogy munka mellett, gyermekek nevelése közben kellett pótolnom...

Egy alkalommal nemrég' tinédzser kislány-unokám tett egy megjegyzést, amikor ilyen téma került szóba. Azt mondta: „*Mert te olyan vagy, hogy mindenkin akarsz segíteni...*”

Ezen elgondolkoztam: valóban, ha tehetem, megteszem, emberségből, mert a lelkiismeretem ezt diktálja. De ki gondol rám, ha én bajba kerülök...

Amikor már mindnyájan családot alapítottunk, igyekeztem testvéreimmel a kapcsolatot tartani, de nagyon egyoldalúnak bizonyult a küszködésem.

Kezdeményezéseim gyakran hiábavalónak bizonyultak. Most ugyanezt érzem gyermekeimnél. Mint ha hogy ők is jobban kötődnek barátaikhoz, mint egymáshoz vagy hozzám. Szóvá nem teszem előttük, mert ők is gondokkal küszködnek, nem akarom megbántani őket, hátha csak én vagyok túl érzékeny?

Igaz, nehéz időket éltünk át, s úgyszólván csak temetésre jöttünk össze a testvérekkel, családtagjaikkal.

Kicsit később hangversenyeken találkoztunk több alkalommal, amikor testvérem egyetlen fia a zeneművészeti főiskolában tanult, s ott, a hangversenyei alkalmával találkoztunk, majd meghívtak az esküvőjére.

Egyik naplójegyzetemben szerepel: Szeretném megváltoztatni családi kötelékeimet, úgy alakítani, hogy szorosabbá váljék, de úgy, hogy a függetlenségemet megőrizzem. Korábban ezt az itthoni súlyos gondok nem tették lehetővé.

Minden összefügg. A nyugodt élethez szükséges pénzhiány megnehezíti azt, hogy valaki független maradjon, ugyanakkor többet törődhesen gyermekeivel és rokonaival. Nem vagyok könnyű helyzetben.

Három gyermekem háromfelé élt. Drága volt a benzin, s a telefon is sokba került, a lábam sem olyan, mint korábban volt, az autót nyugállományba kellett helyeznem.

Most már ez is megnehezíti, hogy szorosabb kapcsolatot tartsak velük.

Egyre az foglalkoztat: miként lehetne megoldani, hogy gyakrabban láthassam gyermekeimet-unokáimat, hogyan lehetnék a segítségükre, de úgy, hogy ne telepedjek rájuk, és a függetlenségemet megőrizzem.

Azon töröm a fejem, másoknál hogy megy ez? Szeretném megoldani a kilátástalannak látszó gondjaimat?, hogy tudnék kimászni ebből a mély gödörből, jó lenne megszabadulni a gondok súlyától, s mindezt nemcsak saját önző érdekemben, de annyira szeretném, hogy kapcsolatunk megmaradjon testvéreim családtagjaival és a súlyos gondjaimtól megszabaduljak...

* * * *

Családunk gyűjteményéből

Velünk, vagy családunkban időnként történnek, mulatságok események. Ezekből nyújtok át egy csokorral:

A következő eset velem történt (1961)

Asszonynev – Következő fejtegetésem a leánynev-asszonynev használathoz kapcsolódik. Kórházba kerültem, – nem jegyeztem föl, hogy mivel. Az ágyakhoz jöttek az irodai alkalmazottak egy táskairógéppel a fölvetelt intézni azokhoz, akik nem mehettek át az irodába.

Hozzám érve, egy fiatal nő kérdezi tőlem az adataimat. Bemondom a nevemet. X-né F. Katalin. A nő csak néz rám, mintha nem jól hallaná...

– A férje nevét mondja! – szól rám.

Megismétlem.

– A férje keresztnévét, ne a lánynevét mondja! – mondja, most már tagolva!

Mondom neki, hogy az nem az én nevem!

Csodálkozva néz rám. Nem érti...

Elkértem tőle a gépet, és magam beírtam a nevemet.

Láttam rajta, még most sem érti egészen, hogy nem Jánosné, Istvánné, vagy Sándorné vagyok...

Hogy mik történnek?

1961.

***

A következő eset családunkban történt (1964):

Anyuka kisbaba? – Tízéves kislányom ölében ül a hároméves kisöccse, nagy albumot lapozva magyarázza, kit látnak a fényképeken.

Egyiken nagy fonott karosszékekben másfél éves kisbaba képe látható, amint a karfájába kapaszkodva nevet. Lányom megszólal: – Nézed, Attila: a képen ez a kisbaba Anyuci.

Kisöccse megdöbbenve néz rá, majd komolyan megkérdezi: – Hülye vagy? Anyuka nem kisbaba!

***

Egy poén férjem első házasságából: Papája a fürdőszobában éppen zuhanyozik, mikor kislánya, Kriszti rányitja az ajtót. Kezét szájához emeli, megdöbbenve kimegy, és azt mondja a mamájának:

– Anyu, te nem mondtad nekem, hogy a papa fiú!

***

Mit jelent egy év? 1.

Tizenéves lehettem, amikor Erdélyben élő, idős nagyanyámnál töltöttem az iskolai szünidőt. Meglátogatta őt egy évvel idősebb lánytestvére, akivel annyira egyformák voltak, mintha ikertestvérek lennének. Én is szinte csak a ruhájukról tudtam őket megkülönböztetni.

Valaki a társaságból megkérdezte tőlük, melyikük az idősebb?

Mire az én kedves Nagymamám kihúzta magát és bejelentette: én egy évvel fiatalabb vagyok nála! Mindenki mosolygott a válaszára, biztosan arra gondoltak: mit számít egy év ebben a korban?

***

Középiskolába jártam. 2.

Osztályfőnökünk a lányoktól sorban kérdezte az adataikat. Mikor sorra kerültem, bemondom, hogy X év, december 30.

– Hogy lehet valakinek ilyen születésnapja? – Kérdezi tőlem csodálkozva. Szülei nem várhattak még két napot? Ha fiú lenne, egy évvel hamarabb soroznák be katonának!

Hát, ennyit jelent egy év! (vagy két nap!)

***

3. Most jöttem rá, hogy bizony néha sokat jelent egy év, amikor én is nyugdíjas korba léptem.

Ugyanis ha valahol megkérdezték tőlem, hány éves vagyok, az évszám után mindig hozzáfűzöm azt is, hogy én december 30-án leszek X éves!

Bizony nem mindegy, hogy ugyanabban az évben, januárban, vagy az év utolsó hónapjának utolsóelőtti napján jöttem a világra, mert ha például januárban lenne a születésnapom, akkor már egy évvel idősebb lennék!

Ennyit jelent egy év!

***

Csatlakozunk az Európai Unióhoz⁵⁷

Részletek regényem fejezetéből

I. rész

BALASSAGYARMAT KISVÁROS, ahol élek, Szlovákiával (Szlovákgyarmat kis településsel) határos.

A korábban egységet alkotó települést Trianon, és az Ipoly folyó választotta ketté. Ilyen helyen különös jelentősége van annak, hogy a határ túloldalán élő magyarokkal szorosabb, élő kapcsolat alakuljon ki.

A város vezetősége már a rendszerváltás előtt és utána is sokat tett a jó kapcsolat kialakítása érdekében. Mégis – a teljes szabad mozgás csak most, a megtörtént csatlakozással vált lehetővé.

Ebből kiindulva, én már 2003. Tavaszán (egyelőre csak a számítógépemnek) írtam meg Életem Regénye második kötetében azt a fejezetet, melynek címe Megyünk Európába?

Igen így, kérdőjellel, mivel ezzel kapcsolatban nem kételyeim, hanem különféle gondolataim merültek fel, amit meg akartam örökíteni. Mostani írásomhoz ebből szemezgetek, természetesen megtoldva újabb történésekkel.

Alig egy hét múlva népszavazás dönti el, csatlakozunk-e az Európai Egyesült Nemzetekhez. Nem kétséges, hogy ezt én szívből óhajtom!

Bár nekem arról (ahogyan mondják): Megyünk Európába, kicsit más a véleményem. Szerintem mi, magyarok, Szent István királyunk óta mindig Európához tartoztunk. Még akkor is, ha időközben a sok megpróbáltatás miatt bizonyos tekintetben lemaradtunk a tőlünk nyugatra fekvő államoktól. Szerintem a helyes megfogalmazás az, hogy visszatérünk...

Televízióból, rádióból és mindenféle sajtótermékből ömlesztve kapjuk az Európai Unióba való csatlakozás híreit, előnyeit és hátrányait.

Sokan örülnek annak, hogy végre itt tartunk, de vannak ellenzői, – a mindig mindennek ellenzői. Akiknek semmi se jó. Nem volt jó a Kádár rendszer, nem volt jó a fordulat, azóta se jó soha, semmi. Mintha közülük senki nem élte volna át azt a bizonyos Rákosi-Sztálini rendszert.

Ugyanis ha átértékelték vagy ismerték volna (netán' elfelejtették volna), nem hasonlítanák össze a rendszerváltás előtti úgynevezett puha-diktatúrát azokkal a korábbi évekkel, amikor Sztálin és Rákosi „uralkodott” és diktált.

Persze, hibát mindenkor és mindenben lehet találni. Minden viszonylagos. S ha a Kádár-rendszer nem is volt eldorádó (politikailag semmiképpen), akkor mégis sokkal jobban éltünk, mint Romániában, a Szovjetunióban, vagy akár az NDK-ban. Csak egy példát mondok. Nem messze a lakásunktól él egy család. A férfi, aki Szovjetunióban tanult, orosz feleséggel tért haza. Az asszony egyetlen egyszer ment haza szüleit, rokonait látogatni, mert a távoli, valahol az ázsiai részen laknak.

Találkoztam vele, s azt mondta: ott, olyan nyomorúságban élnek, hogy azt mi el se tudjuk képzelni, nem lehet összehasonlítani az életminőséget, de még szavakkal se lehet kifejezni, mert európai embereknek elképzelhetetlen. Nálunk viszonylag normális életlehetőségek voltak. (Mi is jobban éltünk, mint most, 2003-ban!)

Így emlékszem vissza én is, pedig egyedül neveltem és taníttattam három gyermekemet. És így nyilatkozik az író, aki gazdaságkutatással foglalkozik: *„ahány nyugatival találkoztunk a hetvenes és a nyolcvanas évek fordulóján, szinte valamennyi a Kádár-rendszer dicsőségét zengte.”*⁵⁸

⁵⁷ Írásommal a No-Ko Sat Kiadó országosan meghirdetett pályázatán harmadik díjat, honlapjukon való megjelenést nyertem.

⁵⁸ Idézet Lengyel László „Kétszög” c. kötetéből.

És most azzal telnek napjaink, hallgatjuk a szélsőséges híreket, a politikusok veszekedését, persze, ezen kívül azért sok minden történik egy családban, de azokról ilyen rövid írásban nem lehet beszámolni, ahhoz a regényem teljes fejezetét kellene elküldennem.

Válogatás nélkül, aggodalommal, vegyes reménnyel kapcsolgatom a TV csatornák hírműsorait. Mindenütt erről és az iraki háborúról szólnak, meg arról, hogy az ellenzék lekommunistázza a kormánypártiakat.

Pedig köztük legalább annyian vannak, akik szintén abban az időben voltak diákok, tanultak, tanulhattak, ingyenesen szerezték meg diplomájukat. (Ők sem cserkészek voltak, hanem sokakkal együtt „Kiszések”, és a megtörténtekeket nem lehet meg nem megtörténtté tenni.) Sokuknak papája-mamája (Uram bocsáss’) párttag is lehetett, hiszen aki akkor valamilyen funkciót-pozíciót töltött be, szinte valamennyien párttagok voltak.

S mégis – miért akarják, miért kell abból az időből a jót is rossznak feltüntetni? A tényeket nem szabad letagadni, bármilyen volt a politikai helyzet.

Kétségtelen, hogy akkor is a mi országunk épült. „Az én országom épült vagy sérült akkor is, ha idegenek uralkodtak fölötte.”⁵⁹

Egyetértek az íróval, mivel én is átéltem azt a korszakot.

Háború után, romokból kellett újjáépíteni a fél országot: falvakat, városokat, templomokat, iskolákat, óvodákat, kórházakat, gyárakat.

Mindenkinek munkát adtak. Tanulhattak a legszegényebb-sorsú gyerekek, üdülni vitték őket, a felnőttek is szakszervezeti beutalóval pihenték ki fáradalmukat.

Április 6. – Végre, jó hír.

Miniszterelnökünk felkérte és javasolta a rendszerváltás óta Magyarországon miniszterelnöki tisztséget betöltő személyeknek: helyes lenne együtt menni az aláírási dokumentum ünnepségére.

Az egyik TV csatorna meghívta az érintetteket.

Nem volt ott mindenki. Egyikük levélben elfogadta a meghívást, a legutóbbi miniszterelnök el se jött a megbeszélésre, azzal érvelt, hogy „fontolgtatja”...

Én izgultam igenlő válaszáért, s nagyon örültem, hogy egyik volt miniszterelnök diplomatikusan azt nyilatkozta: amennyiben valamennyi érdekelt kinyilvánítja a részvételt, természetesen elmegy. Jó húzás volt tőle, gratulálok neki.

Szinte éreztem, hogy azt a felelősséget már az illető nem fogja magára vállalni, hogy miatta ne menjen el a többi sem.

Mit ad Isten, másnap megtörtént a válasz, elfogadta a meghívást! Valószínűleg meg kellett magát erőszakolnia, hogy ezt a helyes döntést meghozza.

Azt el se tudom képzelni, hogy magyarázza meg „híveinek”, hogy eddig miért nyilatkozott többféleképpen, egyszer úgy, hogy igennel kell szavazni, máskor pedig nemmel?

A nyája meg szajkó módra ismételte az indokokat, gondolván, ha a vezérürü nem javasolja az igent, akkor ők sem mondhatnak mást...

Most pedig, hogy részt vesz Magyarországot kedvezően befolyásoló ünnepségen, azt jelenti, hogy mégis egyetért a csatlakozással, mivel óriási hiba lenne, ha előző bejelentéseinek megfelelően sokan nemmel voksolnának.

Bennem iránta e cselekedete némi tiszteletet váltott ki. Nagy kő esett le a szívemről, mert ezzel hozzájárult ahhoz, hogy „hívei” őt utánozva, sokan talán igennel fognak voksolni 2003. április 12-én.

Persze tény, hogy sokféle szempontból messze tartunk a nyugati színvonalától.

Mondok erre csak egyetlen példát:

---

⁵⁹ Írta Hankiss Elemér az „Idegen világban” című könyvében.

Szemetelünk... (Újságcikket írtam 2003. április 8-án.)

„Sarkvidéki hideg szél fújt ezen a tavaszi napon, de én útra keltem, halaszthatatlan ügyben Vácra kellett mennem. Hazafelé az autóbusz ablakán kitekintve néztem a ködbeborult tájat.

Az út mentén mindenhol gondos emberi kezekkel telepített erdők, kis patakok sietnek a Duna, vagy az Ipoly folyóba. Még nem éled a természet, az erdők fái nem zöldellnek, szürke, egyhangú – lenne – a táj.

De inkább lenne egyhangú addig, míg a jó meleg tavaszi napsugár kihajtja a rügyeket, s egyebet...

Ugyanis mindenütt, ahová a szem ellát, kék, zöld és sárga nejlonzacskókba csomagolt (vagy csak úgy kiöntve) tarka szeméthalmok bontják meg a rendet, a hideg szél pedig görgeti, fújja távolabbi tájakra a szennyet, a papírokat... – S ekkor eszembe jut egy IBUSZ által 1975-ben szervezett utazás a Lipcsei vásárba.

Szeretném idézni az útról megörökített soraimat:

Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Innen Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára megláttuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett...

Prágai medencén át vitt utunk, ahol már nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tengervízzel.

Tisztára takarított mezőkön keresztül haladtunk.

A vonat ablakából csodáltuk a tájat.

Nekünk azért tűnt föl, mert Magyarországon amerre járunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett. Itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s kora őszt lévén, még minden tiszta és üde zöld volt.

Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra.

Miért van az, hogy kis hazánkban akkor is, most is, szemét az útszélén, szemét a patakparton, szemét az erdőszélen, mindenfelé...

A város tele van különféle szemét- és csikktartóval, sokan mégis ott dobják el, ahol éppen vannak.

A lépcsőházban a gyerekek virágládákba dobják a csoki papírt, papír-zsebkendőt, felnőttek a csikket, a cigarettadobozt, a nejlonzacskót, akad olyan felnőtt, aki az emeletről kiöntözi az ételmaradékot...

Miért van az, hogy nálunk nem lehet megtanítani már a kiskorukban a gyerekeket arra, hogy a szemetet soha, sehol nem szabad szétdobálni? Ugyanis ha beléjük rögződne, nem tennének úgy, mint társasházunk udvarában a szomszédos gimnázium tizenéves diákjai. Mostanában a városban szorgos kezek rendszeresen dolgoznak a közterületeken, összeszedik a rendetlen emberek által eldobált szemetet.

Először történt, hogy az udvarunkat (közterület) gyönyörűen kitakarították. Összeszedték a hulladékot, kisöpörtek. Jó érzés volt kinézni a folyosóról. S mi történt? Ide járnak (valószínű nem iskolai engedéllyel) a gimnázium diákjai, s mivel őket sem nevelték (se otthon, sem az iskolában) arra, hogy szemetelni nem szabad, szétdobálnak mindent. A padok mellett, vagy rossz időben, a kapualj védelmében szívják a cigarettát, utánuk ott marad a szeméthalom: cigarettásdoboz, csikk és csoki papír, ki tudja, még mi.

Hiába kérjük őket, hiába szólunk rájuk, hogy gyűjtsék össze, ne dobálják el, meg sem hallják.

Szép lenne a város, a mező, ha mindnyájan vigyáznánk a tisztaságra. Miért van az, hogy idegenben meg tudják őrizni a természet tisztaságát, – nálunk miért nem lehet? Így megyünk Európába, így fogadjuk a hozzánk érkező embereket, szemétkupacokkal?"

Kinyomtatam az írást, két borítékot megcímeztem, feladtam a postán két újságnak.

_

Április 9. szerda. – Bekapcsoltam a televíziót. Minden csatornán azt a képet mutatják, hogy Bagdadban hogy döntögeti le saját népe Saddam Hussein szobrát, ők, az irakiak! Végre, ez is megtörtént.

Sajnos, még nincs vége, mert a diktátor sleppjével elmenekült... Na, de majd csak kézre kerülnek és elnyerik méltó „jutalmukat”, mint Causescu...

Én meg most mindent annak érdekében tettem, hogy rendesen kikúráljam magam. Szedem a vitaminokat, iszom a forró teát és ülve-fekve betakarózom. Körülnéztem a gyógyszeres dobozokban, de mint a kedves orvosnő-szomszédom megjegyezte: valamennyi még a történelmi idők kezdetén... lejárt.

Most itt állok egyetlen Aspiryn-tabletta dobozzal (igaz, az is lejárt), de legalább a színét nem változtatta meg, ezért egyet beszedtem belőle, s még élek. Sok tea, ágy-meleg a legjobb (mondta szomszédasszonyom) amit ajánlani tud. Ezt a javaslatát megfogadtam.

Van időm elgondolkozni, hol tartunk most. A tények beszélnek. A mostanit megelőző kormány „áldásos” tevékenységének idején hazánk népének sokasága a szegénységi küszöböt erősen megközelítette.

Családom anyagi helyzetén mérem le azokat a tényeket, amit a rendszerváltás óta megéltünk. A tények mellett ki tudok állni, mert én már akkor is majd’ egy évtizede nyugdíjas voltam, tehát van összehasonlítási alapom és meg tudom ítélni, hogyan álltam akkor, s miből élek most. Lassan, fokozatosan mindenről le kell mondanunk. Először a nyaralásokról.

Még a nyugdíjaztatásom után is én vittem nyaralni autóval az unokákat, többször voltunk Berekfürdön, Balaton mellett más fürdőhelyeken, rendszeresen jártunk a közeli Bánki tóra, ne soroljam tovább, természetes volt a nyaralás. Aztán egyre kevesebb pénz jutott üzemanyagra az előregedett autómbe.

Már azt is a váltásnak kell betudnom, hogy nem jutottam új autóhoz. Az elmúlt rendszerben, a részleteket befizetve tudtam autót vásárolni. Jött a rendszerváltás, ez megszűnt, maradt a ma már 20 éves Wartburgom. (Soha nem lesz annyi pénzem, hogy akár a legolcsóbb autót is meg tudjam venni kézpénzért...) Igaz már nem mernék megkísérelni vele egy hosszabb utat, de az is jó lenne, ha a városon belül tudnék vele mozogni (gázpalackot vásárolni, vagy kocsival hurcolni a nagy csomagokat).

Visszaemlékezem *a szép időkre*, amikor családomat meg tudtam vendégelni. Abban az időben a húst kilóra vásároltuk, nem úgy kértük, mint most, személyenként egy-egy szerényszeletet. Ahányszor erről van szó, mindig a következő (még az „átkosból”, „leraktuk a szocializmus alapjait” idejéből visszamaradt), közszájon forgó vicc jut eszembe. Most itt is megörökítem:

Papa sétál a kisfiával. Egy húsbolt előtt kezdi magyarázni neki, mi a szocializmus meg a kommunizmus. Tudod kisfiam, olyan világban élünk, amikor mindenki dolgozik, mindenkinek van annyi pénze, hogy megvegye magának a szükséges élelmiszert, ruhaneműt. Ha majd fölépítettük a szocializmust, s eljön a kommunizmus, akkor már olyan jó világ lesz, hogy elhal az állam intézménye, nem kell pénz, s mindenki szükséglete szerint látja el magát.

– Hogyan, apuka, ha nem lesz pénz, miből vásárolnak az emberek?

– Úgy kisfiam, ha például hús kell a családnak (vagy bármi), bemegy az üzletbe, a henteshez és annyi húst kap, amennyi kell a családjának, s azt hazaviheti. Persze ruhát és minden mást is.

– Apukám: Mi az, hogy hús? – kérdezi a kisfiú...

Nos, nekem erről a viccről az jut eszembe, hogy a múlt rendszerben nem sikerült, de a rendszerváltás után ma már sokan elérték a megjósolt *Kánaánt: a kommunizmust!* – mert embertömegeknek bizony nem jut húsrá és lassan megéljük azt, hogy sok kisgyermek nem is tudja, mi az! Élelmiszerből mi is annyit vettünk, amennyi éppen kellett a családnak.

Sosem kellett méricskélni, hányan vagyunk, jut-e egy-egy szelet húsrá...

– Éttezzünk korszerűen! – halljuk mostanában az intelmeket. De miből, mikor a gyümölcs, a zöldség olyan drága, hogy örülök, ha a vasárnapi far-hát csirkelevesbe tudok megfelelő mennyiségű zöldséget tenni. Statisztikával mutatják ki, hogy az emberek milyen kevés tejterméket, sajtfélét fogyasztanak. Talán nem szeretik? Vagy... nem folytatom.

Korábban minden évben, a teljes nyári szünetben, húsvét- és karácsonyi vakációban az unokák nálam voltak, én láttam el őket, s nem jelentett különösebb gondot számomra. Most már borzasztó érzés, hogy az utóbbi években (persze ezt titokban tartottam) sokszor nem tudtam, hogy másnap mi lesz az ebéd.

Már az is előfordult, hogy jöttek a házalók, s nekem fájo szívvel, de titokban kellett hol egyik, hol másik (számomra kedves, étékes) régi tárgytól megválnom, hogy abból fedezzem néhány napos kiadásomat.

Nem kell részleteznem, milyen érzés volt, hogy semmi, de semmi luxust (értem alatta finomabb ételeket, gyümölcsöt, édességet) nem engedhettem meg magunknak.

A rezsi-kiadás rendszeresen olyan összeget tesz ki, ami miatt a havi nagyobb élelmiszer-bevásárlás után szinte alig marad valami az egész hónapra. Egy-két hétig fillérezni kell, s csupán macskaételt és kenyeret tudok venni, s azt eszünk, ami a fagyasztószekrényben még található.

Ne adja Isten, hogy a hó második felében elromoljon valami, egy vízcsap, mosógép, a gáztűzhely, s egyéb, mert akkor még azok javíttatására se jut. Csupán az enyhítheti némileg az utolsó napok nehézségeit, ha érkezik valaki, aki nálam akar rendelni annak a cégnek a termékeiből, amelynek nyolc évvel ezelőtt tagjául szegődtem.

Eleinte ebből szép külön jövedelemre tettem szert, de az utolsó hat évben még ez iránt is csökkent a kereslet, mert mások is csak a létszükségleti cikkeket tudják beszerezni.

Gyakran sajnálkozva néztem, amikor patikában, élelmiszerüzletben idős emberek számolgatják az aprópénzt, hogy a nélkülözhetetlen gyógyszerüket, napi kenyerüket meg tudják venni. Most már én is hasonlóan élek, azzal a különbséggel, hogy otthon számolgom az aprót, mire telik, mire nem, mert a pénztárgép előtt szégyellem számolgom. Pedig nem az én szégyenem...

Ahhoz, hogy vegetálni tudtam éveken át, az OTP-nek köszönhetem én is – mint sors-társaim – mivel havonta oda érkező nyugdíj összegének arányában (persze, busás kamattal) hitelt nyújt a rászorulóknak.

Mióta létezik a lakossági folyószámla, én igénybe vettem. Ezért aztán igényelhettem előbb az „A”, majd a „B” hitelt. Most csupán ennek köszönhetem, hogy eddig még nem zárták el a vízcsapot, az áramot és egyebeket... Viszont az adósságom összege szép lassan felgyülemlett. Mikor, hogyan fogom kiegyenlíteni? Ez előttem a legnagyobb kérdés. A kisnyugdíjasok megtehetik, hogy kérnek kiegészítő nyugdíjat. De én nem tartozom közéjük, csak a családi körülményeim miatt tartok ott, ahol ők. Fiatal koromtól mindig nekem kellett családomat kisegítenem a bajból, s olyan nincs, aki rajtam tudna segíteni.

Ők sem állnak úgy, mert csak annyi pénzből gazdálkodnak, hogy éppen nem nyomorognak. Én valahogy tartom magam, a régi holmiban is igyekszem elegáns maradni, mert nem szeretem, ha sajnálkoznak rajtam.

Úgy oldottam meg a gondomat: kötöttem magamnak, a családnak, varrtam, javítottam a ruhákat, hogy ki tudjam fizetni a rezsi-kiadásokat, mégis beadósodtam. De hogy fogok belőle kimászni? Erre egyelőre nem tudom a választ.

Vártam a legutóbbi kormányváltást. Abban bíztam, hogy némi enyhülést hoz. Igaz, nem kaptunk sokat, az egyszeri 19.500 forinttal, amit kaptam – még jó, hogy Attilám rokkant-nyugdíjához is járt ugyanaz az összeg – az elmaradt számlákat fizettem ki. Nekem már az is jelentett valamit, hogy év elején a számított infláció összegét előre, a januári fizetéssel kaptuk meg, és nem év végén egészítették ki korábban, a sokat hangoztatott kamattal együtt (ami visszamenőleg néhány száz forintot jelentett egy nyugdíjasra számítva)!

Tudom, másokkal együtt többet vártunk. De belátom, hogy nemcsak a nyugdíjasok állnak rosszul az országban, hanem tanítók, tanárok, egészségügyben dolgozók is.

(Nem említve a megemelt (!) minimálbérből élő családokat és a munka nélkül vegetálókat.) Nekik már halaszthatatlan volt a jövedelmük rendezése, hiszen szégyenteljes éhbérért dolgoztak. Ott sem jutott mindenkinek annyi, amire számítottak. Inkább csak az orvosoknál történt lényeges rendezés, ha lehet annak nevezni, mert még az is hol tart attól, amennyi megilletné a diplomásokat...

Családon belül szó volt arról, hogy talán jobb volt az a módszer, amikor az adóból írtak le bizonyos összeget a gyerekek után. Én sose kérdeztem, s pontosan nem tudom, kinek mikor mennyi volt a jövedelme, de annyit örömmel érzékelek, hogy végre jobban élnek! Az egészségügyben csupán a diplomások kaptak 50%-ot, a többi 30%-ot. De én kiszámoltam, hogy két iskoláskorú gyermek után iskolaév kezdetén dupla (felemelt) családi-pótlékot kapnak, s aki a fizetéséhez havonta megkapja a 30% emelést, én a helyében elégedett lennék.

Előfordult családon belül, hogy eddig soha, semmiféle új holmit nem tudtak venni a gyerekeknek. A kislány ha a nyugdíjas nagymamája napokra (akkor még telt a hála legyen érte a jó Isten-nagyfiú szalagavatóra új a kislányt is új télikabátban, vagy rongyos-butikban

Sajnos, ez a kormány nyekkel, hogy már az első mindenki elmaradt juttatás legalább elkezdte azt, volna tenni az elődeinek. **rokok arra, hogy majd most,** a 13. nyugdíj első negyed-

Ha majd jövőre január-számítás szerinti emelést, is... Talán-talán diplomás addig. Ő is csak részben önvé ilyen hosszú időre. nyűbb dolog, ha kereső nélkül évekig – s a megalázó összegű segélyekre szorúlnak...

Még a múlt év elején sokan azzal érveltek, mikor az emberek szociális helyzete és munkanélküliség került szóba, azokat kell támogatni, akik vitték már valamire, s az államnak hoznak valamit a konyhára.

Olyan érvet is hallottam, hogy nem kell azokat támogatni, akik nem dolgoznak, mert van elég munkahely, de csak a segélyt várják az államtól! Ez volt a központból kiinduló álláspont. Most fordult a kocka. A választás elvesztésével éppen ők szónokolnak a szegénység megszüntetéséért és fennhangon hirdetik, hogy mit tettek kormányzásuk idején ennek érdekében! Mosolyogtató, – nem?

Április 10-én este. – Mi viszont közeledünk a nagy eseményhez! Két nap múlva szavazás! A TV híradóban látom az éljenző arabokat, hogy eltűnt nagy vezérük, végre megszabadultak diktátoruktól. Micsoda nyomort hagyott maga után! Nem nagy tetszésnek örvendett Saddam, ha így örülnek eltűnésének.

Délután hallgatom a híreket vagy nézem a TV adásokat. USA csapatok lassan egész Irak területén átveszik a hatalmat. Jó nézni, hogy az ott lakók barátságosan fogadják a katonákat. De hová menekülhetett? Nem tartott ki sokáig, mert először azt hangoztatták, hogy fél évig élnek a bombabiztos bunkerekben. Nyilván vannak kijáratok valahová, ott menekülhettek el.

Szavazással dönt a nemzet, április 12. szombat. – Történelmünkben megörökítik a mai napot. Az ország népe szavazással dönt arról, hogy visszatérünk Európába... Én már csak így fejezem ki magam, bár hivatalosan úgy mondják, hogy csatlakozunk Európához. Még a nap is ragyogott, mikor elindultam a szomszédos gimnázium épülete felé szavazni.

Kis unokám, Emese mamájával nálunk,
Karácsonykor

csak akkor kapott új ruhát, (én) vásároltam neki jeles nyugdíjamból). Most pedig nek, amiért megérhettük: a szövetöltönyt kapott, s végre s nem mások által levetett, vásárolt holmiban láttam.

sincs megáldva isteni erő-évben megváltsa a világot, s tását egyszerre elégítse ki, amit már rég' meg kellett. Ezért én is türelmesen várakárcsony előtt részesüljünk részében!

tól megkapjuk az infláció-kicsit könnyebb lesz nekünk fiam ügye is helyrerázódik hibájából vált munkanélküli-Ugyanis annál nincs szörkül marad egy család – gyakran

Szokatlan volt a néptelen utca, máskor nagyobb a mozgás. Egyedüli szavazó voltam a teremben... Bent a fülkében az X-jelet jó erősen, többször átrajzoltam, hogy ezzel is erősítsem akaratomat! Ismerősök voltak a szavazatszedő bizottságban, ezért kezembem a borítékkal (naivnak tettetve magam), megkérdeztem, melyik urnába dobjam be? – mivel egy asztalon két láda állt egymás mellett.

– Mindegy – kaptam a választ.

– Azt hittem, hogy egyikbe az IGEN, másikba a NEM voksokat gyűjtik. Jót nevettek a tréfán, s közölték, hogy nekik könnyebb lenne a dolguk, ha külön lehetne gyűjteni a szavazatokat, este nem kellene annyit számolgatni.

Utána lepihentem, olvastam, mert sokáig leszünk ébren, hogy a szavazás eredményét figyeljük. Közben kapcsolgattuk a különböző csatornákat.

Olyan az eredmény, ahogyan én a helybeli szavazásnál tapasztaltam. Nagyon kevés volt a részvétel. El sem akartam hinni, hogy az embereknek csak ennyit jelent?

Én úgy, de úgy készültem: ünnepi ebéddel, s az erkélyre szép nagy csokorral a középén, dekorációt alkottam a hosszú-széles nemzeti szín-szalagból, s különleges girlandot raktam ki. A város pedig csendes és kihalt. Senkinek nem ünnep a mai – csak nekem? Minden bizonnyal, ez meglátszik az emberek közömbösségén. Még szerencse, hogy a választási törvényünk értelmében az IGEN szavazatok többsége döntötte el az eredményt, ami viszont jónak bizonyult. Én is megnyugodtam.

Országos viszonylatban az eredmény 84:16 igen-nem aránnyal. Végül, mindenki elégedett volt. Egész este néztük a különböző helyszíneket, miközben minden illetékes megszólalt, értékelte a szavazást. Megvigasztalt, hogy legalább az általam értékelt nagyságok arcán az öröm jelei mutatkoztak. Megtörtént hát: a Magyar nép nevében azok, akik kimondták az IGEN-t, eldöntötték sorsunkat, ha én már nem is érezhetek belőle sokat, legalább gyermekeim és az őket követők élvezik majd a közösség erejéből fakadó jobblétet.

Kis országunk nem áll egyedül, egy nagy közösségben biztonságosabb élet vár polgáira. Adja a jó Isten, hogy úgy legyen!

Lányomék telefonáltak. Beszélgetés közben rákérdeztem, hogy mindnyájan szavaztak-e? Örömmel vettem, hogy igennel!

Április 15. kedd. – Ma utazik a küldöttség Athénbe, holnap lesz az ünnepélyes aláírási ceremónia. Jellemző, hogy az előző ciklus miniszterelnöke, bár rászánta magát, hogy részt vesz az ünnepségen, utolsó pillanatban valami ennél is fontosabb dolga akadt, ezért nem utazik együtt a többiekkel, – külön-repülőgéppel indul.

Ezért a 40 tagú küldöttségben nem képviseltetik pártjukat, ugyanis a másik kijelölt személy szintén lemondta az utat, felajánlotta helyét egy határon túl élő magyarnak! Micsoda ötlet! Csak az a bökkenő, hogy a hivatalos küldöttségben csak magyar állampolgár vehet részt.

Következő nap is figyeltem a TV-ben a helyszíni közvetítést Athénból, az aláírási ünnepségről szinte minden csatornán ez a műsor ment. A korábbi 15 állam, és az újonnan belépő 10 ország miniszterelnöke mind megszólalt.

A Magyar Köztársaság részéről Medgyessy Péter miniszterelnök mondott beszédet és Kovács László külügyminiszterrel írta alá a belépési dokumentumot. Óriási, történelmi eseménynek lehettünk tanúi! Én itthonról is meghatódva figyeltem az eseményeket. Milyen óriási jelentősége van, a nemsokára már tanítani fogják a történelemórákon.

Fiam elhozta Attilát. Emese is jelezte érkezését. A hatóság busszal jön, mobilján értesített, hogy súlyos karambol miatt Ipolyszögnél rostokolnak, helyszínelő rendőrök vonultak ki, áll a forgalom, nem jöhetnek tovább. A városból mentők és tűzoltó-kocsi ment szirénázva. Két óra múlva indítottak egy buszt, mert az utat még mindig nem szabadították fel, és átszállással hozták el az utasokat. Nem az autóbusz karambolozott, hanem a megyei rendőrkapitány autója egy másik autóval ütközött.

Csúnya eset volt, az egyik kocsi teljesen összenyomódott, súlyos sérülteket vittek kórházba. Ismerőstől tudtam meg, hogy a baleset áldozata volt kolléganőm férje, R. Laci, aki a helyszínen életét veszítette. Vétlen volt, teljesen szabályosan vezette autóját, a szemben közlekedő kocsi tért át szabálytalanul, és ütközött vele.

Ő az, akit fiatal korában én vettem föl a Titkárságra gondnoknak. Istenem! Annyira megrázott a hír, mert olyan rendes fiú volt. Még jó, hogy megtudtam, így elmehetek a temetésére. – Óriási tömeg búcsúzott tőle, mert sokan ismerték, szerették, másrészt pedig a tragédia vonzotta ki a gyászolókat a temetőbe. Hogy elment az idő, felnőtt három gyermeke van, főiskolások. S most ottmaradtak apa nélkül. Milyen igazságtalan az élet: ilyen rendes embert éri tragédia...

2003. május 11-én volt az unokám ballagása. – Mint a középiskolai fölvételijét ezelőtt hat évvel, most a ballagási ünnepséget is a szomszédos Jogi Egyetem nagytermében rendezték. (Akkor a családukban szólásmondás volt, hogy ő már felvételizett a Jogi Egyetemen.) Lányom vendégeket hívott, s nagyon készült rá. A süteményeket, italokat bevittük a nappaliba, a többi finomságot a kinyitott nagy konyhai asztalra pakoltuk, tányérokka, evőeszközökkel, szalvétákkal, s mindennel, ami szükséges a svédasztal-terítékhez.

Jó volt összejönni a rokonokkal egy ilyen ünnepi alkalomra, mert legtöbbször csak temetésen találkoztunk (kivéve a bátyám fiának diákkori koncertjeit). Danika is, Emese is szorgoskodott a vendégek ellátásában, természetesen én is. Lányom igazán kitett magáért, nagyon gondosan készült és szépen tálalt, rendezett el mindent. Igazán kellemes napot töltöttünk el együtt. Én nem indultam haza, mert akkor még sok vendég volt náluk. Csak másnap reggel keltem útra, s fél 11 volt, mire hazaérkeztem.

Bátyámék jöttek hozzám délután, mivel fiuknak ma délután hat órai kezdettel hangversenye lesz a helyi evangélikus templomban. (Ahogyan a kis tájékoztatón olvasható: immár dr. F. Gergely és az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanszékvezető tanára, orgonaművész.) Most én voltam a vendéglátó. Először sógornőm és öcsém érkezett.

Volt idő, pihentünk, közben folytattuk a tegnap Budapesten abbahagyott beszélgetést. Elővettem „Cicus” dr. által kinyomtatott négydossziényi regényemet, s az első részt odaadtam Bandinak, nézzen bele. Nekilátott, kíváncsian böngészte, aztán siettünk az evangélikus templomba, a hangversenyre.

Gergő igazán tehetséges zenész, szép műsort állított össze. A végén megkerestem az ismerőseinket, megköszöntem, hogy eljöttek a hangversenyre. Én ott voltam a doktori hangversenyén is Attilával, Katám, Emese és Danika kíséretében 2002. december 11-én, amit a Budapest, Deák téri evangélikus templomban rendeztek.

Május 18. vasárnap. – Meglátogattam egy házbeli ismerősömet, megérdeklődni, hogy érzi magát a műtét után. Beszélgetés közben egy újságcikkre hívta fel a figyelmemet. Ránézek, a volt városi vezetőről szólt, egy teljes sűrű oldal.

Kölcsön kértem, hogy otthon elolvassam. Amit abban láttam, bizony, nem nyerte el a tettesemet. Azt hittem, hogy a cikk írója, a fia pozitív módon viszonyul ahhoz az emberhez, aki megtisztelte bizalmával, és aki neki mondta magnóra élettörténetét... S azzal így visszaélni...

Ezt nem hittem volna. Az undorító politika, amely pártok szerint ítél emberekről!

Most értettem meg, hogy az én kisregényem megjelentetését (szintén erről az emberről, aki mellett dolgoztam 12 évig), miért csúszttak el egy évvel, s talán idén kerül sorra, mert a zsűri már jóváhagyta... Nos, előbb valakiknek a közelmúltban megjelent egy másik megyei sajtótermékben is róla egy cikk (a korábbi ciklusban), ami nem jó színben tüntette fel.

Nem tudom, mit akarnak, egy olyan embert kezdenek ki halála után, aki a várost felvirágoztatta lakásokat építtetett, munkahelyeket teremtett és az itt élőkért annyi jót tett.

Nos, elhatároztam, hogy erre reagálni fogok. Másnap nekiültem, megírtam írásomat azzal, hogy a megjelent cikk margójára legyen szabad odatűzni mások véleményét is.

Nem értettem, miért kell halálát követő majd' 15 év után valakinek (mikor felesége, gyermekei, családjának több tagja itt él e városban), egy olyan embernek a nevét beárnyékolni, akihez a városban elvitathatatlan alkotások fűződnek?

Olyan ember volt, aki hitt pártjának alapeszméiben, de azért élt és alkotott, hogy az igazságtalanul háttérbe szorított gyarmatiaknak jobb életlehetőségeit előmozdítsa, és szeretett városát kimozdítsa az igazságtalan süllyesztőből; munkáját olyan kiemelkedő módon teljesítette, amiért az utókor, Balassagyarmat lakosságának sokasága (lehetnek kivételek), ma is hálával emlékezik róla.

Ismét egy rokon jelentkezett telefonon.

Mi ez, ha nem telepátia? – mert éppen ők következnek a névjegyzéken, akiket én is hívni akarok. (Attila fiam szépen rajzol, az ő kiállítására készülve hívom az ismerősöket, rokonokat.)

Elmondta, hogy Bandi születésnapját tartják, csak szűk családi körben, s szeretnék, ha én is ott lennék. Holnapután lesz a nagy nap. Eleget teszek a meghívásnak, örülök, ha ismét találkozhatom velük.

Másnap (2005. augusztus 29.) ismét autóbusszra ültem, lányomnál átöltöztem, lementem várni testvéremre és sógornőmre, akikkel együtt megyünk a fiukhoz. Szűk családi körben tartották a születésnap ünnepséget, ahol a fiatalasszony finomságokkal várta vendégeit. Vacsora után fiatalkori emlékekről beszélgettünk, aztán elmondták, hogy nyáron Erdélyben voltak, egy rokon lány esküvőjén.

Óriási lakodalmat csaptak, kétszáz vendéggel, külön műsorszervezővel. Elvitték őket Haralyba, Bereckre, Parajdra, Szent Anna-tóhoz, Tuszádra, a gyönyörű havasokra, Sepsiszentgyörgyre, Kézdivásárhelyre, s ki tudja, még hová. Azt mondta Bandi, hogy 10 nap alatt, amit ott töltöttek, megállásuk nem volt, csak utolsó nap pihentek, hazaindulás előtt. Sok rokonnal találkoztak. Kicsit irigykedtem is érte, hogy mindebben részük lehetett. Jó volt beszélgetni a régi szép erdélyi időkről, a fiatalok jövőjéről.

Gyöngyvér majdnem az utolsó hónapjában van, már nem is kezdi el a tanítási évet; ő nyelvtanár, a Fasori Gimnáziumban tanít.

Jó, és öröm, ha a fiatalok úgy kezdhetik, hogy rendes lakásuk van, autót is vettek. Hiába: nem mindegy, hogy egy, vagy három gyermeket nevel valaki, s az sem, hogy a testvérem együtt nevelte fiukat a feleségével.

10 óra után hazaszállítottak engem. Tizenegy órakor érkeztem lányom lakására. Még mindnyájan fenn voltak, ők is vacsorával vártak, de megköszöntem, arra már nem vállalkoztam a kiadós vendéglátás után. Sokáig beszélgettünk, mi háromgenerációs nők. Aztán bementem Danikához, megmutattam a fényképeket. Kinyitotta a Honlapomat a számítógépen. Nagyon jól néz ki. Arra kértem, tegye át nekem floppyra, mert otthon akarom átnézni. Megbeszéltük, hogy kell áttelepíteni saját könyvtáramba.

Milyen az élet? Mennyi minden történik egy életem át... Még most is olyan nagy gondokkal kell megküzdennem, s annyira el vagyok foglalva. Többször hallják tőlem azt a mondást, hogy jó lenne már nyugdíjasnak lenni (szoktam mondani)! Persze, ezt úgy kell érteni, hogy végre csak a saját kedvteléseimnek szeretnék hódolni, de még mindig nekem kell másokról gondoskodnom. Hiába. Ez jutott osztályrészemül, s amit rám mértek Odafönn, azt meg kell tennem legjobb belátásom szerint, amíg erőm engedi.

És mégis: úgy érzem, mintha derengne az Ég alja a sötétség után, mintha kicsit kezdene jobbra fordulni az életünk. Fiam is elkezdett valamit. Naponta fohászkodom a Mindenhatóhoz, segítse őt, hogy rendbe jöjjön az élete. Mintha kicsit javulna a gazdasági helyzet is, amivel nehéz életünk jobbra fordulhat.

Tudom, nem könnyű a lányom élete sem. Ő is magára maradt, egyedül kénytelen küszködni két gyermekével.

De jó, hogy Emesét fölvtették a Szent Margit Gimnáziumba. Tudom, nehéz lesz neki az új környezetben, mégis remélem, az iskolában jó kezekbe kerül, javára szolgál majd az elkövetkezendő négy év. Danikát fölvtették a műszaki egyetem villamosmérnöki karára. Most nyáron dolgozott egy hónapig, nem indul pénz nélkül az egyetemi éveinek.

..*.*

Gondolatok ünnep alkalmával

II. rész: 2004. május 1.

NÉHÁNY ÓRA VÁLASZT EL, – és csatlakozunk az Európai Unióhoz. Az egész ország ünnepléssel készül, – ki örömmel és várakozással (a derűlátók), ki fenntartással (a közömbösek), mások kétségbeeséssel (a negatív látókörűek), mondván, hogy az életük csak rosszabb lehet! Magam azok közé sorolom, akik örömmel várták ezt a napot, jóvátételnek érzem a sorstól, hogy újra Európához tartozhatunk.

Mindig, minden porcikám tiltakozott ellene, mikor Kelet-Európáról beszélve, bennünket is oda soroltak... Kisiskolás koromban földrajz-órákon még úgy tanították nekünk, hogy Magyarország Közép-európában fekszik! Én mindig ehhez tartottam magam.

Csendes határmenti városunkban háromnapos programmal készültek, közösen az Ipoly túloldalán fekvő – korábban szervesen Balassagyarmathoz tartozó községgel; a most két települést Trianon szabdalta ketté. Én sosem éreztem a folyón túl lakókat idegennek, néha, amikor átjártunk, legtöbbször magyarul beszéltek velünk, és örültek, ha innen látogatókat kaptak.

Hozzánk is sokan jöttek át, főleg a hét első, és az utolsó két napján. Némelyikük szlovákul, de legtöbbször magyarul beszélnek, – sokuk velünk együtt várakozott a bank automatája előtt. Mindig úgy éreztem, az emberek sosem haragudtak egymásra, szívesen látott vendégek voltak nálunk, s (kevés kivétellel) mi is, ha átléptünk a határt jelző Ipoly-hídon. Csupán a politika – némely politikus – szította az ellentéteket, holott Trianonról nem mi döntöttünk, s hiába volt elfuserált döntés, nem lehetett rajta változtatni.

Már kislányként – amikor főleg az Amerikai Egyesült Államok került szóba, vagy ha olvastam az amerikaiakról, – arra gondoltam, milyen jó lehet olyan helyen élni, ahol szövetséget alkot sok kisebb-nagyobb állam, átjárható határok vannak, ahol nem háborúznak egymással az emberek, békében él a különféle nyelvű, vallású és bőrszínű népesség...

Nem fért a fejembe, miért nincs így minálunk? Szigorú határőrizet, körülöttünk „ellen-séges” népek, – országunktól-hazájuktól elszakított magyarok... Most jött el az a pillanat, amikor már az embereket nem választják el szigorú őrizettel, vizsgálatokkal járó határokkal, békességgel járhatnak ismerősök-rokonok egymáshoz. Talán lassan elsimulnak a trianoni sérelmek is.

Milyen távolinak tűnt valamikor a Kétezredik év! Elhessegettem magamtól még a gondolatot is, mert gyerekként el se tudtam képzelni, hogy azt az időt megélhetem.

A tinédzserek már a harminc éves korú embereket „öregnek” tartják, – gyermekfejjel én is azt hittem, hogy a majdani gyermekeim – ha lesznek – arra az időre már ők is „megöregszenek”, talán addig ők sem élnek...

Nemrég’, az ezredforduló idején hasonló gondolatok jutottak eszembe.

És íme, megengedte a Teremtő: élek, itt vagyok, és népes családom ellenére, magamban ünnepelek. Csendben, egyedül ülök – gondolataimba merülve – és örülök az általam rég’ várt történelmi eseménynek, amikor lezárul egy korszak, hogy május elsején már mi is az Unió tagállamai közé tartozunk! Délelőtt, főzés közben örömkönnyekeket hullattam, hogy ennek én is tanúja vagyok. Most már nem leszünk egyedül, elhagyatva, bármi jön, erősek vagyunk, nagy közösséghez tarozunk!

A körülöttem élők is várakozással tekintenek a nagy nap elé. Jó, hogy a határ-közel városközpontban lakom.

Kinézek: a város utcáin zászlók lobognak, az emberek az alkalomhoz öltözve, csapatostól vonulnak az ünnepség helyszínére. Azt hiszem, sokan érzik a nagy esemény jelentőségét. Én a nemzeti ünnepeken szokásos széles és hosszú nemzetiszínű szalaggal földészített virágos erkélyemről figyelem az eseményeket.

Egyetlen fájó pont árnyékolja be hangulatomat. Attilámat nem tudtam hazahozni, vele együtt elmehettem volna a műsort nézni. Vele, a kedvéért, átmehetnénk az addig „szigorúan” ellenőrzött határon, éjfél után már útlevelem nélkül.

Örülök a határok megnyitásának, pedig én – sajnos, már nem sok hasznát veszem. Annyi előnyöm lehet belőle, hogy nem kell megújítanom az útlevelem, ha mégis uniós országba óhajtok utazni. Lakásunkhoz még egy kilométerre sincs a szlovák határ, most olyan érzés, mintha ismét egyesülne a két ország. Remény van rá, hogy nemsokára megnyílik kelet és Délfelé a többi határ is. Istenem! Ha szüleim megérhették volna azt a nagy napot, hogy szülőföldjükre útlevelem nélkül mehetnek...

Anyukám a felvidéki, Rozsnyó megyében, Apukám pedig az erdélyi Háromszék megyében élt gyermekkorában. Az ő élete azért volt szomorú, mert éppen diplomája után azonnal besorozták társaival együtt, s frontra vitték őket. Hét évi katonai szolgálat után már nem folytathatta tanulmányait, tervei szerint a műszaki egyetemen. Nem mehetett vissza szülőföldjére, hiszen a trianoni békediktátum miatt nem léphetett Erdély földjére, mert tartalékos főhadnagyként szerelt le az Első Világháborúból. Szüleit húsz évig nem látogathatta meg, nem kapott beutazási engedélyt. Azzal utasították vissza: „*a román állam szempontjából nem kívánatos*”.

Érzésem szerint hiába volt „rendszerváltás” – nekem (és nem egyedül nekem) nehezebb megélhetést hozott. De csak most érzem az igazi demokráciát, a rég' várt szabadságot, mikor végre elértük, hogy (ismét) Európához csatlakoztunk! Szomorú valóság, hogy 15 éve – szerintem a nálunk rosszul indított rendszerváltás miatt – a népesség nagyobb hányada fokozatosan elszegényedett.

Egyéni véleményem, de azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, hogy nem kellett volna szétverni mindent, ami a „szocializmusban” létesült, – azt is, ami jó volt. Most meg itt vagyunk a fene-nagy kapitalizmusban, sokan pucér fenékkal, – s mit érünk vele? Miért kellett szétrombolni, a rosszul üzemelő termelőszövetkezetek mellett a hasznos hozókat, a kiválóan működő állami gazdaságokat, szinte az összes gyárat, üzemet, ahol az emberek megkeresték a napi betevő falatjukat, s mindenki élt, ahogyan, de nem munka nélkül...

„Nagyjaink” nem gondolták végig, hogy mindent jól előkészítve, lépésenként, csak lassan, fokozatosan változtassanak, s ne veszélyeztessék az emberek megélhetését.

S mi az eredménye? Saját példámat említem, de sajnos, nem vagyok egyedül. Fokozatosan csökkent az életszínvonalunk, lassan minden addigi „luxusról” le kellett mondanunk. Első fájó érzésem az volt, hogy az előregedett Wartburg gépkocsink használatát redukálni kellett (arra gondolni se mertem, hogy valamikor le tudjam cserélni új kocsira).

Leginkább Attiláért jártam vele, a többi utat nem győztem anyagilag fedezni, aztán az előző kormány „áldásos” munkája alatt végképp' le kellett állítani, – kivontam a forgalomból. Pedig beteg gyermekem szállítása miatt nekem igazán nem luxus-szenvedélyem kielégítésére kellett.

Utána sorban lemondtam szinte mindenről – sokadmagammal együtt – a ruházkodásról is, mert hiába minden, én képtelen voltam a rongyos-butikból öltözködni, inkább alakítottam, szabtam-varrtam a régit és kötött holmival bővítettem saját és családom ruhatárát. Ma már a háztartásban csupán a „tűzoltós”-a-dolgokra futja: a rezsi-kiadás annyira megnőtt, hogy a nyugdíjam 80%-át teszi ki; a maradék nem fedezi az ételmezés- és minden egyéb szükségletünket.

Életemben egyetlen luxus a negyedévenként megvásárolt egy könyv, és havonta egy magazin előfizetése. Szabadidőmet a könyvtárból hozott könyvek olvasásával töltöm ki, na meg a fiam számítógépén írogatok. Kisebb-nagyobb műveket alkottam már rajta, de azok megjelentetésére, vagy arra, hogy egy-egy jó színházi darabot megnézzünk, netán' üdülni mehessünk, már gondolni se lehet... Mindennek ellenére panaszra se nyithatom a számat, mivel az átlagnál magasabb nyugdíjat „élvezek”.

S mit éreznek azok a fiatalok, akik nem tudnak elhelyezkedni, középkorúak, és nyugdíj előtt állók, akik munka nélkül maradtak... Élik reménytelen életüket, nélkülözve, boldogtalanul...

Miközben ilyen gondok cikáznak bennem, az ünnepre való tekintettel örömkönnyeimet nyelve, abban bízom, mégis jobb lesz ezután, ha nem is várhatunk azonnali fordulatot. Az igaz, nekem már nincs időm kívánni egy gondtalanabb életet, és mégis reménykedem, mivel az utóbbi két év alatt a horizonton derülni látszik a borús égbolt. Mintha elkezdődött volna valamilyen helyesebb irányba, mintha azokra is gondolnának, akik életkoruk miatt már nem tudnak magukon segíteni.

Pedig most sem várom a sült galambot, hogy a számba repüljön, mert dolgozom, írok rendszeresen, mintha fizetnének érte... Vannak kész munkáim, de ki tudná a nyugdíjából fedezni a kiadás költségeit?

Azt viszont hallgatni sem szeretem, hogy a mindenkori kormány ellenzéke gúnyolódik, becsmérli azokat az intézkedéseket, amelyek valóban segítenék a leszakadt rétegeket. Milyen jó lenne, ha inkább józanul átgondolva segítené és támogatná, a többség akaratából választott kormány kezdeményezéseit, ahelyett hogy bizalmatlanul, ellenségesen kezeli, s ezzel nehezíti, gátolja a munkáját, mindnyájunk jövőjét nehezítve.

A józan, higgadt, reális alapokon nyugvó ellenvéleményeket és javaslatokat szívesebben elfogadnák kormány-oldalon, mint az állandó gáncsoskodást, s úgy lehetne eredményes a munka, és hamarabb lábra állna az ország gazdasága. Ezzel lehetne elérni, hogy az eredmények a következő 4 év után könnyebbé tennék a munkát a bársonyszékekben ülők részére, hiszen jobb pozícióból indulni könnyebb, ami mindnyájunknak jobb életet eredményezne.

A legjobban bántó a két tábor ellenséges viselkedése, hogy a rút politika valóban két részre szakította a nemzetet. Ez nem szólam, hanem szomorú valóság! Még a családokon belül is érezteti hatását. Kedves barátnőm épp' a napokban arról panaszkodott (s nincs egyedül vele), hogy unokáit látogatva, már családi körben is mindig csak a politikára terelik a szót, s nem egyszer hangos vita kerekedik belőle. Annyi minden lenne, amiről beszélni lehetne, de folyton csak ez van, persze, a sajtó, a TV és rádió is mindig, mindenütt ezt harsogja...

Ismerősök között is jobb kerülni a politizálást, ha nem akar az ember magának ellenséget szerezni. A mostani agitátorok a jelenlegi helyzetért, a szegénységért, minden rosszért azokat okolják, akik nem arra a pártra szavaztak, amelyekre ők szerették volna. Pedig a választás legyen mindig az egyén számára magánügy, valóban szabad választás!

Valahogy egészen más világot élünk most. Elanyagiasodtak és elidegenedtek egymástól az emberek. Kereszténynek mondják magukat, közben a gyűlöletet szítják...

Hová lett a szeretet, a megértés? Eszembe jutott: ha a mai nyugdíjasok megöregszenek, gyengülnek, és segítségre szorulnak, vajon az ilyen gondolkodású gyermekek úgy fogják-e istápolni őket, mint annakidején mi tettük?

Ilyen gondolatok közben néztem a televíziót. Nem volt kedvem kimenni a városba, pedig esténként a máskor csendes utcákon most nagy a nyüzsgés, a rendezvényekre sietnek fiatalok-idősek. Amikor látom az ünneplő tömeget, én mégis abban reménykedem: talán eljön az idő, hogy a kiélezett politikai ellentétek is elsimulnak a pártok között, s végre belátják, hogy a „csak azért is” elve nem viszi előre érdekeinket.

Nem volt kedvem az esőben egyedül járkálni, inkább a televízió gombját nyomkodva kerestem magamnak az ünnephez méltó műsort.

Ezeket a sorokat 2004. április 30-án, 21 órakor vettem papírra.

Kis városunk határváros, melyet a hírhedt Trianoni békediktátum szakított ketté, az Ipoly folyón túl maradt egy darabkája, Szlovákgyarmat.

Remélni lehet, hogy a néhol fellelhető ellentéteket a szlovákok és magyarok között az Unióhoz való csatlakozás feloldja.

Talán ezután már békességben, testvériesen élnek a tőlünk elszakadt magyarokkal, és rokonok-barátok könnyen átjárhatnak a korábban szigorúan őrzött országhatáron.

A határok átrajzolása idején megszüntetett vonatszerelvény tegnap első útjára indult Losoncra, amely ismét összekötő kapocs lehet. Városunk az uniós csatlakozást együtt ünnepelte a folyón túli kis községgel.

A délutáni órákban a magyar határ előtti területen közös műsor volt.

A túloldalon közös éjféli misére együtt vonulnak az Ipoly mindkét oldalán élők. A folyó és híd eddig elválasztotta, most már összeköti az embereket.

Jó érzés volt látni, hogy mikor éjfél ütött az óra, s megkondultak a harangok, és átvágták a nemzetiszín szalagokat, ezzel szabaddá téve a határt, s kezet fogtak, örömmel ölelgették egymást magyarok-szlovákok.

A helyi TV-ben néztem az eseményeket, s annyira meghatott, mikor a lelkes tömeg együtt énekelte a két nemzet himnuszát, majd pezsgősüvegek durrogtak, azzal köszöntötték a csatlakozást. Egyedül voltam, – egyedül ünnepeltem, de együtt örültem az ünneplőkkel, csak a himnuszokat hallva könnyeztem.

Igen, magamban ünnepelek, mégsem akarok szomorúan átlépni az Európai Unióba! El kell felejtetni minden rosszat, – én csak a jót, a kellemes emléket akarom magammal vinni! Én is azt teszem, mint a fővárosiak; gondolatban az Erzsébet-téri nagy gödörbe hurcolom eddigi életem sok-sok fölösleges, rossz emlékét idéző minden kacatját, és eltemetem örökre. A jövőben már „csak a szépre emlékezem”...

Sokáig fenn voltam, gyermekeimet E-mailben köszöntöttem, néztem és hallgattam a televíziót, hol Budapestre, hol a helyi adóra kapcsoltam. Kinéztem a folyósóra, a határon túli kis falu tűzijátékát figyeltem, majd a budapesti tűzijátékban gyönyörködtem. Csodálatos volt látni a főváros utcáin hullámozó, felszabadultan ünneplő tömeget.

Éjjel 2 óra volt, mikor lefeküdtem. Sokáig nem tudtam elaludni. Imára kulcsolva kezem, azon töprengtem: Mit hoz a jövő? – És reménykedem abban – ha számomra már nem is tartogat sokat – legalább gyermekeimnek, utódaimnak könnyebb, igazságosabb és szebb élet jusson osztályrészül. Azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy végre békesség legyen „a vén Európán”, mindenki megtalálja boldogulását.

** **

2. Csatlakozunk...

Részletek regényem fejezetéből

2003. BALASSAGYARMAT kisváros, ahol élek, Szlovákiával (Szlovákgyarmat – kis községgel) határos. A korábban egységet alkotó települést Trianon, és az Ipoly folyó választotta el. Ilyen helyen különös jelentősége van annak, hogy a határ túloldalán élő magyarokkal szorosabb, élő kapcsolat alakuljon ki. A város vezetősége már a rendszerváltás előtt, és utána is sokat tett a jó kapcsolat érdekében. Mégis – a teljes szabad mozgás csak az Unióhoz való csatlakozással válik lehetővé.

Ebből kiindulva, én már 2003. Tavaszán (egyelőre csak a számítógépemnek) írtam meg Életem regénye második kötetében azt a fejezetet, melynek címe Megyünk Európába?

Igen így, kérdőjellel, mivel ezzel kapcsolatban nem kételyeim, hanem különféle gondolataim merültek fel, amit meg akartam örökíteni. Mostani írásomhoz ebből szemezgetek, természetesen megtoldva újabb történetekkel.

Nemsokára népszavazás dönti el, hogy csatlakozunk-e az Európai Egyesült Nemzetekhez. Nem kétséges, hogy ezt én szívből óhajtom! Bár nekem arról (ahogyan mondják), hogy megyünk Európába, kicsit más a véleményem.

Szerintem mi, magyarok, Szent István királyunk óta mindig Európához tartoztunk. Még akkor is, ha időközben a sok megpróbáltatás miatt bizonyos tekintetben lemaradtunk a tőlünk nyugatra fekvő államoktól. Szerintem a helyes megfogalmazás az, hogy visszatérünk...

Televízióból, rádióból és mindenféle sajtótermékből ömlesztve kapjuk az Európai Unióba való csatlakozás híreit, előnyeit és hátrányait. Sokan örülnek annak, hogy végre itt tartunk, de vannak ellenzői, – a mindig mindennek ellenzői. Akiknek semmi se jó. Nem volt jó a Kádár rendszer, nem volt jó a fordulat, azóta se jó soha, semmi.

Mintha közülük senki nem élte volna át azt a bizonyos Rákosi-Sztálini rendszert. Ugyanis ha átérték vagy ismerték volna (netán' elfelejtették volna), nem hasonlítanák össze a rendszer-váltás előtti úgynevezett puha-diktatúrát azokkal a korábbi évekkel, amikor Sztálin és Rákosi „uralkodott” és diktált.

Persze, hibát mindenkor és mindenben lehet találni. Minden viszonylagos. S ha a Kádár-rendszer nem is volt eldorádó (politikailag semmiképpen), akkor mégis sokkal jobban éltünk, mint Romániában, a Szovjetunióban, vagy akár az NDK-ban. Csak egy példát mondok. Nem messze a lakásunktól él egy család. A férfi, aki Szovjetunióban tanult, orosz feleséggel tért haza. Az asszony egyetlen egyszer ment haza szüleit, rokonait látogatni, akik a távoli, valahol az ázsiai részen élnek.

Nemrég' találkoztam vele, s azt mondta: ott, olyan nyomorúságban élnek, hogy azt mi el se tudjuk képzelni, nem lehet összehasonlítani az életminőséget, de még szavakkal se lehet kifejezni, mert európai embereknek elképzelhetetlen. Akkor már nálunk viszonylag normális életlehetőségek voltak. (Mi is jobban éltünk, mint most, 2003-ban!) Így emlékszem vissza én is, pedig egyedül neveltem és taníttattam három gyermekemet.

Így nyilatkozik az író, aki gazdaságkutatással foglalkozik: „*ahány nyugatival találkoztunk a hetvenes és a nyolcvanas évek fordulóján, szinte valamennyi a Kádár-rendszer dicsőségét zengte.*”⁶⁰

És most azzal telnek napjaink, hallgatjuk a szélsőséges híreket, a politikusok veszekedését, persze, ezen kívül azért sok minden történik egy családban, de azokról ilyen rövid írásban nem lehet beszámolni, ahhoz a regényem teljes fejezetét kellene elküldenem. Válogatás nélkül, aggodalomtól vegyes reménnyel kapcsolgatom a TV csatornák hírműsorait; mindenütt erről, és az iraki háborúról szól, meg arról, hogy az ellenzék lekommunistázza a kormánypártiakat.

Pedig köztük legalább annyian vannak, akik szintén abban az időben voltak diákok, tanultak, tanulhattak, és ingyenesen szerezték meg diplomájukat. (Ők sem cserkészek voltak, hanem sokakkal együtt „Kiszesek”, és a megtörténtekeket nem lehet meg nem megtörténtté tenni.) Sokuknak papája-mamája (Uram bocsáss') párttag is lehetett, hiszen aki akkor valamilyen funkciót-pozíciót töltött be, szinte valamennyien párttagok lettek. S mégis – miért akarják, miért kell abból az időből a jót is rossznak feltüntetni?

A tényeket nem szabad letagadni, bármilyen volt a politikai helyzet. Kétségtelen, hogy akkor is a mi országunk épült. „*Az én országom épült vagy sérült akkor is, ha idegenek uralkodtak fölötte.*”⁶¹

Egyetértek az íróval, mivel én is átéltem azt a korszakot. Háború után, romokból kellett újjáépíteni a fél országot: falvakat, városokat, templomokat, iskolákat, óvodákat, kórházakat, gyárakat. Mindenkinnek munkát adtak. Tanulhattak a legszegényebb-sorsú gyerekek, üdülni vitték őket, a felnőttek is szakszervezeti beutalóval pihenték ki fáradalmukat.

⁶⁰ Idézet Lengyel László „Kétszög” c. kötetéből.

⁶¹ Írta Hankiss Elemér az „Idegen világban” című könyvében.

2003. április 5. szombat. Alig egy hét múlva népszavazás dönti el, akarunk-e csatlakozni az Európai Egyesült Nemzetekhez. Nem kétséges, hogy én teljes mellszélességgel akarom!

Igaz, nekem erről a kifejezésről kicsit más a véleményem. Szerintem mi, magyarok, Szent István királyunk óta mindig Európához tartoztunk, még akkor is, ha nem nevezték uniónak. Még akkor is, ha időközben a sok megpróbáltatás miatt bizonyos tekintetben lemaradtunk. Ezért helyesebb az a megfogalmazás, hogy visszatérünk...

Aggodalommal és reménnyel, válogatás nélkül kapcsolgatom a különböző TV csatornák hírműsorát. Mindenhol erről, és az iraki háborúról szól, meg arról, hogy az ellenzék lekommunistázza a kormánypártiakat. Pedig köztük is sokan vannak, akik abban az időben voltak diákok, tanultak, tanulhattak ingyenesen – még külföldön is – sokuknak a papája-mamája párttag volt, s ha valami fontos funkciót töltöttek be, nagyon sokan azok közül is, akik ezt most elhallgatják, vagy szégyellik.

Mégis – miért akarják, miért kell abból az időből a jót is rossznak feltüntetni? A tényeket nem szabad letagadni, bármilyen volt a politikai helyzet. Senki se tagadhatja, hogy akkor is a mi országunk épült *„Az én országom épült vagy sérült akkor is, ha idegenek uralkodtak fölötte.”*⁶² Véleményem szerint mindnyájunk szorgos munkájával.

*Háború után, romokból kellett újjáépíteni falvakat, városokat, templomokat, iskolákat. „Mert a Kádár rendszer, sőt bizonyos fokig még az egész állam-szocialista-rendszer sem pusztított kizárólag. Épített is.”*⁶³

„...tagadhatatlan, hogy épültek az óvodák, iskolák, kórházak, gyárak. És zajlott a magyar polgárosodás egy újabb nagyszerű hulláma. Az úgynevezett kádári kis- és proletárcsaládok százezrei emelkedtek föl szegényparaszt- és proletársorból a kispolgári-polgári létbe, építették föl, küldték iskolába és staffirozták ki gyerekeiket, vásároltak könyvet, mentek üdülni a Balaton-partra vagy a bulgár tengerpartra.

*Ez a nagy társadalmi földindulás a Kádár-rendszer legnagyobb teljesítménye, és – egyetlen mentése. És sokszorosan ellensúlyozza azt, amit én és a hozzám hasonlók vesztek ugyanezekben az években. Informálisan megtörtént valamiféle történeti igazságszolgáltatás, mindannak az igazságtalanságnak, hatalmaskodásnak, rablásnak, embertelenségnek, törtetésnek ellenére, amivel egy ilyen nagy átrendeződés jár”*⁶⁴

_

Négyévenként kormányváltás. Nagyon vártam a legutóbbi kormányváltást. Abban bíztam, hogy ez némi enyhülést hoz. Igaz, nem kaptunk sokat. Azzal az egyszeri 19.500 forinttal, amit kaptam, szerencsémre Attilám rokkantnyugdíjához is járt ez az összeg; az elmaradt számlákat fizettem ki belőle. Nekem már az is jelentett valamit, ha nem is sokat, hogy év elején a számított infláció összegét a januári fizetéssel kapjuk meg, nem úgy, mint a korábbi négy éves ciklusban, amikor az infláció összegével szeptemberben egészítették ki, majd visszamenőlegesen novemberben, a sokat hangoztatott kamattal együtt, ami 2-400 forintot jelentett egy nyugdíjasra számítva!

Tudom, másokkal együtt ennél többet vártunk. De én belátom, hogy nemcsak a nyugdíjasok állnak rosszul az országban, hanem tanítók, tanárok, egészségügyben dolgozók is, nem említve a megemelt (!) minimálbérből élő családokat, és a munka nélkül vegetálókat. Számukra halaszthatatlan volt a jövedelmük rendezése, hiszen szégyenteljes éhbérért dolgoztak.

Ott sem jutott mindenkinek annyi, amire számítottak. Inkább csak az orvosoknál történt lényeges rendezés, ha lehet annak nevezni, mert még az is hol tart attól, amennyi megilletné a diplomásokat...

Családon belül is beszéltünk róla. Lányom azt hangoztatta, hogy neki jobb volt az a módszer, amikor az adóból írtak le bizonyos összeget a gyerekek után. Én sose kérdeztem, s pontosan nem tudom, mikor mennyi fizetést kapott kézhez, csak annyit érzékelek mostanában – örömmel, hogy végre kezdenek jobban élni!

⁶² Mint előbb, 55. oldal

⁶³ Mint előbb, 79. oldal

⁶⁴ Mint előbb, 79. oldal. A három idézet Hankiss Elemér: *Idegen világban?* (Helikon Kiadó 2002) című könyvéből való.

Rákérdeztem, azt mondta, hogy nem kapott 50% emelést, csupán 30%-ot. Nem tudom, lehet, hogy így van.

Kiszámoltam, hogy a két iskoláskorú gyermeke után iskolaév kezdetén felemelt családi-pótlék után kapott kétszeres családi pótlékot, s ha most a fizetéséhez havonta megkapja a 30% emelést, én a helyében elégedett lennék.

Eddig soha, semmiféle új holmit nem tudott venni a gyerekeknek. A kislány csak akkor kapott szép új ruhát, ha a nyugdíjas nagymamája (én) vásároltam neki jeles napokra, akkor arra telt a nyugdíjamból.

Most pedig hála legyen érte a jó Istennek, amiért megérhettük: a nagyfiú szalagavatóra új szövetöltönyt kapott, s végre a kislányt is új télikabátban, s nem mások által levetett, vagy rongyos-butikban vásárolt holmiban láttam.

Sajnos, ez a kormány sincs megáldva isteni erényekkel, hogy már az első évben megváltsa a világot, s mindenki elmaradt juttatását egyszerre elégítse ki, de legalább elkezdte azt, amit már rég' meg kellett volna tenni az előző kormányoknak.

Ezért én is türelmesebben várok arra, hogy majd most, karácsony előtt – beteg kisfiammal együtt – részesüljünk a 13. nyugdíj első negyedrészeiben! S ha majd erre jön rá a jövő évi infláció-számítás szerinti emelés, kicsit talán könnyebb lesz nekünk is... S talán, talán diplomás fiam ügye is helyrerázódik addig.

Ő is csak részben önhibájából vált munkanélkülivé ilyen hosszú időre. Ugyanis annál nincs szörnyűbb dolog, ha kereső nélkül marad egy család – gyakran évekig – s a megalázó összegű segélyekre szorulnak... Még a múlt év elején, amikor az emberek szociális helyzete és a munkanélküliség került szóba, azzal érveltek a túloldalon állók, hogy azokat kell támogatni, akik vitték már valamire az életben, s az államnak hoznak valamit a konyhára.

Olyan érvet is hallottam, hogy nem kell azokat támogatni, akik nem dolgoznak, mert van elég munkahely, de sokan csak a segílyt várják az államtól! Ez volt a központból kiinduló álláspont.

Most fordult a kocka. A választás elvesztésével éppen azok szónokolnak a szegénység megszüntetéséért, és fennen hangoztatják, hogy mit tettek (!) kormányzásuk idején ennek érdekében! Mosolyogtató, – nem?

Április 6. – Végre, jó hír!. Miniszterelnökünk felkérte és javasolta a rendszerváltás óta Magyarországon miniszterelnöki tisztséget betöltő személyeknek: helyes lenne együtt menni az aláírási dokumentum aláírásának ünnepségére. Egyik TV csatorna meghívta az érintetteket. Nem volt ott mindenki. Egyikük levélben elfogadta a meghívást, a legutóbbi miniszterelnök el se jött a megbeszélésre, azzal érvelt, hogy „fontolgtatja”...

Izgultam igenlő válaszáért, s nagyon örültem, amikor az egyik korábbi miniszterelnök diplomatikusan azt nyilatkozta: amennyiben valamennyi érdekelt kinyilvánítja a részvételt, természetesen elmegy.

Jó húzás volt tőle, gratulálok neki. Szinte éreztem, hogy azt a felelősséget már az illető nem fogja magára vállalni, hogy miatta ne menjen el a többi sem. Mit ad Isten, másnap megtörtént a válasz, elfogadta a meghívást! Valószínűleg meg kellett magát erőszakolnia, hogy ezt a helyes döntést meghozza. Csak azt nem tudom, hogy magyarázza meg „híveinek”, hogy eddig miért nyilatkozott többféleképpen, egyszer úgy, hogy igennel kell szavazni, máskor pedig nemmel?

S a nyáj szajkó módra ismételte az indokokat, gondolván, ha a vezérürü nem javasolja az igent, akkor ők sem mondhatnak mást... – Most pedig, hogy részt vesz

Magyarországot kedvezően befolyásoló ünnepségen, azt jelenti, hogy mégis egyetért a csatlakozással, mivel óriási hiba lenne, ha előző bejelentéseinek megfelelően sokan nemmel voksolnának. Bennem iránta e cselekedete némi tiszteletet váltott ki. Nagy kő esett le a szívemről, mert ezzel hozzájárult ahhoz, hogy „hívei” őt utánozva, sokan talán igennel fognak voksolni 2003. április 12-én.

Persze tény, hogy sokféle szempontból messze tartunk a nyugati színvonaltól. Mondok erre csak egyetlen példát.

Szemetelünk... (Újságcikket írtam 2003. április 8-án.)

Sarkvidéki hideg szél fújt ezen a tavaszi napon, de én útra keltem, halaszthatatlan ügyben Vácra kellett mennem. Hazafelé az autóbusz ablakán kitekintve néztem a ködbeborult tájat. Az út mentén mindenhol gondos emberi kezekkel telepített erdők, kis patakok sietnek a Duna, vagy az Ipoly folyóba. Még nem éled a természet, az erdők fái nem zöldellnek, szürke, egyhangú – lenne – a táj. De inkább lenne egyhangú addig, míg a jó meleg tavaszi napsugár kihajtja a rügyeket, s egyebet... Ugyanis mindenütt, ahová a szem ellát, kék, zöld és sárga nejlonzacskókba csomagolt (vagy csak úgy kiöntve) tarka szeméthalmok bontják meg a rendet, a hideg szél pedig görgeti, fújja távolabbi tájakra a szennyet, a papírokat...

S ekkor eszembe jut egy IBUSZ által 1975-ben szervezett utazás a Lipcsei vásárba. Hagy idézzem az útról megörökített soraimat:

Pozsonyt érintve hagytuk el a Dunát. Innen Csehszlovákián keresztül vágatott velünk a szerelvény, s nemsokára megláttuk az Elba folyócskát, amely haladásunkkal egyfolytában szélesedett...

A Prágai medencén át vitt az utunk, ahol már nagy folyóként hömpölygött a sínek mellett, s futott Észak felé, hogy a tenger ölelő karjaiban vegyüljön el a sós tengervízzel.

Tisztára takarított mezőkön keresztül haladtunk. A vonat ablakából csodáltuk a tájat. Nekünk azért tűnt föl, mert Magyarországon amerre járunk, mindenütt kidobált szeméthalmokkal találkozunk városok-falvak határában, erdők-mezők útjai mellett.

Itt pedig vonatunk ablakán kinézve, mindenütt tiszta mezők, útszélek, s kora ősz lévén, még minden tiszta és üde zöld volt. Ezért már az odafelé vezető út is emlékezetes és nagyon megkapó volt számunkra.

Miért van az, hogy kis hazánkban akkor is, most is, szemét az útszélén, szemét a patakparton, szemét az erdőszélen, mindenfelé...

Városunk tele van különféle szemét- és csikktartóval, sokan mégis ott dobják el, ahol éppen vannak. A lépcsőházban a gyerekek virágládákba dobják a csoki papírt, papír-zsebkendőt, felnőttek a csikket, a cigarettadobozt, a nejlonzacskót, akad olyan felnőtt, aki az emeletről kiöntözi az ételmaradékot...

Miért van az, hogy nálunk nem lehet megtanítani már kiskorukban a gyerekeket arra, hogy a szemetet soha, sehol nem szabad szétdobálni? Ugyanis ha beléjük rögződne, nem tennének úgy, mint társasházunk udvarában a szomszédos gimnázium tizenéves diákjai. Mostanában a városban szorgos kezek rendszeresen dolgoznak a közterületeken, összeszedik a rendetlen emberek által eldobált szemetet. Először történt, hogy az udvarunkat (közterület) gyönyörűen kitakarították. Összeszedték a hulladékot, kisöpörték. Jó érzés volt kinézni a folyosóról.

S mi történt? Ide járnak (valószínű nem iskolai engedéllyel) a gimnázium diákjai, s mivel őket sem nevelték (se otthon, sem az iskolában) arra, hogy szemetelni nem szabad, szétdobálnak mindent. A padok mellett, vagy rossz időben, a kapualj védelmében szívják a cigarettát, utánuk ott marad a szeméthalmom: cigarettásdoboz, csikk és csoki papír, ki tudja, még mi.

Hiába kérjük őket, hiába szólunk rájuk, hogy gyűjtsék össze, ne dobálják el, meg sem hallják.

Szép lenne a város, a mező, ha mindnyájan vigyáznánk a tisztaságra. Miért van az, hogy idegenben meg tudják őrizni a természet tisztaságát, – nálunk miért nem lehet?

Így megyünk Európába, így fogadjuk a hozzánk érkező embereket, szemétkupacokkal?

Kinyomtatam az írást, két borítékot megcímeztem, feladtam a postán két újságnak.

Márc. 20. után: Mélypontok az életünkben. Most is benne vagyunk.

Mi nem tudtunk életünk során vagyont örökölni vagy szerezni, sőt, azt, ami volt, a háború sodrában mind elvesztettük, – ezért nekünk az életben megjelenő súlyos terhek elviselése sokkal nehezebb, mint azoknak, akik dúskálnak a javakban.

Ez életünk nagy igazságtalansága, mert mi nem tudunk megszabadulni a mindennapi gondjainktól. Igen, sokkal könnyebben tudnám én is elviselni a bajokat, ha megírnék egy csekket, s a bajbajutott gyermekemet kiséghethetném a nehéz helyzetéből...

A hivatalban, a rendszerváltás előtt is voltak különféle, szervezések, átszervezések, amelyek inkább visszavetették a normális munkamenetet, minthogy előbbre vitték volna. Ennek eredményeként az apparátus létszáma abnormális mértékben fölszaporodott.

Amikor én odakerültem, egy-egy osztályon, csoporton belül néhányan dolgoztunk, húztuk az igát, de ment minden, ahogyan kellett egy rendes bürokráciában. Előfordult, hogy a szemben lévő pártház (egymás közt fehérháznak hívtuk) elvtársainak retye-rutyáját kellett beállítani az irodába, mindenfajta képzettség vagy készség nélkül.

Aztán ők voltak azok, akik csak tébláboltak, fecsegték, járkáltak unalmukban, akik még a telefont is lusták voltak fölvenni, s ha valaki betévedt az irodába és annak még a köszönését sem fogadták.

Lassan sokan lettünk és baráti körben gyakran került szóba, hogy a munka jobban menne, ha minden harmadik embert szélnek eresztenék, akik semmi hasznos munkát nem végeznek, nem is tudják ellátni.

Azt hiszem, ez máshol, gyárakban, üzemekben is hasonlóan ment.

Egyik – kisebb – főnökömmel összeütközésbe kerültem azért, mert barátjának a fiát mindenáron hozzám, a titkárságra akarta beosztani. Papáját ugyan rendes, tisztviselő embernek ismertem, de a fia csak a futballhoz értett, s erről többen is tudtunk. Behozták az apparátusba, s akkor meggyőződhettem róla más is, hogy semmihez sem ért, de még azt is lusta elvégezni.

Igaz, akkor sok tengő-lengő embert fizettek névleg, különféle hivatalokban és más munkahelyeken, mégis mindezek után fölteszem a kérdést: Most, 2000-ben mi van?

A pályakezdők, a kisgyermekes anyák, s azok, akik elmúltak 40-50 éveseket, már „öregek” sorába sorozzák és könnyen kiebrudalják őket, akár diplomások, akár képzetlenek. Megszűnnek a gyárak, sehol sem kell újabb munkaerő.

Értékes, életerős emberek hatalmas táborra tölti idejét semmittevéssel. Kilátástalan reménytelenséggel telnek napjaik, mert hiába kopognak, zörgetnek, sehol sem kellenek, mert egyre-másra zárják be az üzemeket, sok a munkaerő, kevés a munkahely... Milyen élet ez? S kik vezénylik az országot?

Szavazással dönt a nemzet 2003. április 12. szombat. Történelmünkben megörökítik ezt a mai napot.

Az ország népe szavazással dönt arról, hogy visszatérünk Európába... Én már csak így fejezem ki magam, bár hivatalosan úgy mondják, hogy csatlakozunk Európához. *Szép napos időre virradtunk*, azért én rendesen felöltöztem, nem akartam, hogy a többnapos szobafogság után megint megártson a szabad levegő.

Délelőtt mentem szavazni.

Gyanús csend honolt az utcán, máskor délelőtt mindig nagyobb a mozgás, most egyedüli szavazó én voltam a teremben...

Bent a fülkében az X-jelet jó erősen, többször átrajzoltam, hogy ezzel is erősítsem akaratomat!

Ismerősök akadtak a szavazatszedő bizottságban, ezért borítékkal a kezemben megkérdeztem tőlük, melyik urnába dobjam be, mivel egy asztalon két láda állt egymás mellett. Mondták, hogy teljesen mindegy.

Válaszom: azt hittem, hogy egyikbe az IGEN, másikba a NEM voksokat gyűjtitek. Jót nevettek a tréfán, s közölték, hogy nekik könnyebb lenne a dolguk, ha külön lehetne gyűjteni, este nem kellene annyit számolgatni.

A LÁNY ELGONDOLKODVA ÜLT A ROSKATAG FOTELBAN. Megborzongott, amikor lassan körülnézett a hodályméretű, lerobbant bútorokkal berendezett szobában, amit testvérbátyjával béreltek konyha használatra és egy dermesztően hideg fürdőszobával, ahol meleg víz nem folyt a csapból.

Társbérletben használták az öreg, kiszolgált inassal. Kicsit előrehajolt, elővette zsebkendőjét – könnyeit letörölni, közben visszaigazította arcába hullt rakoncátlan szőke hajtincseit. Sóhaj szakadt ki belőle. Az otthont, az édes otthont látta maga előtt, amikor szüleivel és fiútestvéreivel békességben éltek a messzi nagyvárosban, amit el kellett hagyniuk.

Most egyetlen bátyján kívül senkije és semmije sincs szép emlékein kívül. Elvesztették szüleiket és minden javukat a nagy világégésben, sorsuk idevetette őket ebbe a csúf, kormos, levegőtlen bányász- és gyárvárosba.

Zsenilia a képzőművészeti főiskola helyett állást vállalt a régebben ugyan hírneves, de jelenleg a vérzivataros idők nyomaitól félig lerombolt gyár irodájában, bátyja: Zoltán pedig tanári oklevéllel zsebében, aranyműves mestervizsgáját készült letenni, mivel ehhez érzett hivatást.

A gyárban a viszonyokhoz képest jó fizetést kapott, ráadásul a pénzt természetbeni juttatásokkal egészítették ki. Ennek ellenére alig jöttek ki a kapott fizetésből, szinte mindent csak jegyre kaptak, a kevés működő üzletek kongtak az ürességtől. A nagy politikai változások miatt nem volt könnyű beilleszkedni az új helyzetbe. Most idegen minden és mindenki körülöttük. Az emberek, ők is féltek, alig mertek egymáshoz szólni.

Csak lassan találtak magukhoz illő barátokat. Mire gondolataiba ideért Zsenilia, csöngettek az ajtón. Nini, kit látnak szemeim! – fogadta vendégét, mikor meglátta Péter atyát, kezében könyveket szorongatva. Apró termetű, jó kedélyű, feketeszemű szerzetes, aki a közeli Ferencrendi atyák templomához tartozó kultúrházban a fiatalokkal foglalkozik.

Bátyámmal mi is kórustagok voltunk, én altot, ő tenort énekelt. A fiatal pap mindig ott mozgott körülöttünk.

Zsenilia betessékelte a vendéget, majd egymással szemben leültek a kisasztal mellé, kellemes beszélgetésbe merülve. Ideköltözésünk óta baráti kapcsolatba kerültek, most a tőle kapott könyvekről esett szó.

– Elolvastam minden kötetet, Péter. Igazán kedvemre való könyveket választott nekem. Beszélgetés közben a pap észrevette a rajzfüzetet, majd arról folyt a szó. Kért, hogy rajzoljam le őt is. – Sajnos, erre még nem merek vállalkozni – válaszoltam.

Eddig mintákat, terveket rajzoltam, élő témával eddig nem próbálkoztam. Most hallottam, hogy indítottak egy rajztanfolyamot, ott szeretném fejleszteni készségeimet.

Kinyílt az ajtó, megérkezett Zoltán. Állt az ajtóban, kezében megtömött táska. A magas sportos külsejű, sötétszőke hajú, sötétkék szemű fiú után mindenki megfordult. Kedélyes természetével társaságban mindig jó hangulatot teremtett. Kedvesen üdvözölték egymást, örömmel nyújtott kezet a vendégnek, majd táskáját nyitogatva titokzatosan kérdezte: – Mit gondoltok, mit hoztam? – és megnyerő mosolyával fordult felénk, miközben lassan bontogatta a papírba csomagolt valamit, mint ha kincs volna. Gyertek a konyhába, mert itt nem tudom megmutatni. mindhárman, kivonultunk, mire bátyám zsírpapírokba bugyolált hatalmas, megtisztított kakast emelt ki a táskából.

– Itt a karácsonyi ebéd. Erzszi nénivel találkoztam, éppen hozzánk készült. Ő volt a közeli kis faluból, akinél meghúzódtunk a front időszakában. Azt mondta: karácsonyi ajándék, mert nem tudná elviselni, ha Zsenike és maga, Zoltán karácsonykor hiányt szenvedne valamiből. Utána még egy nagy üveg is kibújt a táskából, telve jó falusi borral.

Ujjongással fogadtuk a váratlan ajándékot, mert itt a karácsony, bizony nélküle nagyon szolid étel került volna az ünnepi asztalra. Megkérdeztem bátyámtól, miért nem hívta meg Erzszi nénit? – Hívtam, de sietett, mert a szomszédokkal, szekérrel jöttek és sötétedés előtt haza akarnak érni.

Péter érdeklődéssel figyelte bátyámat, aki előszedte a szerszámaikat és beszélgetés közben folytatta megkezdett munkáját. Már gyermekkorában is ügyes keze volt, ezért váltott élet-hivatást; apró, csodálatos figurákat faragott egyszerű gyermekbicskával.

Most beszélgetés közben éppen egy nyaklánc aranykeresztjén dolgozott. Akkor még nem tudtam, hogy nekem szánja. A keresztnek mind a négy ága szépen ívelt háromszögben végződött, alapja aranyból, rajta kicsit beljebb, fekete ónixkőből lett kialakítva.

Utána még egy darabig beszélgettünk hármasan, majd elbúcsúzott tőlünk Péter.

Másnap korán keltem, még munkába menet előtt kitakarítottam, készülődni kell az ünnepre és nekem addig is, minden nap dolgoznom kell. Itt mindig poros minden, rengeteg pók jön be a lerobbant lakásunkba.

De abban az időben nagy szó volt, ha valaki még ilyen lakáshoz is hozzájutott, ezért nem panaszkodtunk.

Igyekeztem kellett, hogy el ne késsek, mert korán kezdünk az irodában, nemcsak a fizikai munkások. Ahogy kiléptem az ajtón, látom, hogy az éjjel nagy puha hó lepte be a tájat. Sajnos, nem maradt meg, hamar olvadni kezdett, s mire délután kettőkor kiléptem a gyár kapuján, a levegő lehűlt, a lecsöppenő víz szemecskék ráfagytak a fák ágaira, a kerítésekre, az egész környékre.

Csodálkozva néztem körül, szép volt a táj, a máskor kormos és füstös kisváros fehérbe öltözött. Most olyan szép a környék, mintha csillogó üveggel lenne bevonva minden, a házak körüli kiskertek, a hosszú gyári út magasba törő fái, a bokrok, háztetők. Olyan, szinte mesébe illő minden körülöttem, mint egy üvegerdő – üvegváros – meseváros...

Így mentem végig ábrándozva az utca végén szerényen meghúzódó rövidtornyú kis templomig. Kinyitottam a nagy kaput és megpihentem, miközben elmondtam egy rövid imát, majd hazasiettem. Gyorsan megebédelnem, ugyanis vissza kell mennem, túlórázni.

Sietve haladtam a gyári úton, közben velem szemben jött két ismerős fiatalember, Péter atya és barátja, akit a Katolikus Akadémián ismertem meg; ő az akadémiai estéken még sötétkék kispapi reverendát viselt... (Sok- évvel később – aki akkor kispapi ruhát hordott – abban a kisvárosban találkoztam, ahol most lakom. Megnősült és lányom az ő lányával egy osztályba járt a középiskolába.)

Csatlakoztak hozzám, majd Lajos megkérdezte tőlem: – Remélem, nem javult meg főnöke irányában? (Jól ismerik mindketten a vén kujon mérnököt, hogy micsoda nőcsábász!)

– Hiszen tudhatja, hogy én javíthatatlan vagyok!

– Megint kezdődik a Katolikus Akadémia. Tudná vállalni ismét a gyorsírást? – kérdezi tőlem Lajos. – Szívesen – válaszoltam röviden, aztán gyorsan búcsúztam tőlük, mert már úgyszólván késésben voltam; nem érek be időben az irodába. A találka miatt így is öt percet késtem.

Egész délután rettegtem, mert főnököm mindig későre hív be túlórázni... Olyan kellemetlen végigmenni a gyártelepen és én nemcsak tőle, hanem egyedül járkalni is félek sötétben.

Gyorsan megírtam a leveleket. Ma igen „kedélyes” hangulatban volt „kedves” főnököm. Valamit kijelölt egy szövegben, nekem mellé kellett állnom, hogy lássam, mit jegyzetel. Ahogy ránéztem, megborzongtam: ilyenek lehetnek az ördögök! Félttem tőle. Csak annak örültem, hogy az asszonyok még itt takarítanak a szomszédos irodákban. Arra vártak, hogy készen legyünk, mert még port kell törölniük. Amikor végeztünk, föllelegeztem.

Hazafelé szép látványban volt részem, ami pótolta az irodában töltött kellemetlen perceket. A munkacsarnokok hatalmas üvegfalain keresztül látni lehetett, hogy kék-sárga szikrák, mint a csillagszórók a karácsonyfán pattognak szerteszét, máshol vas izzott a sötét háttérben... Egy ablakból a piszkos, homályos üvegen át, izzó, piros-parázs fénye szűrődött ki az udvarra. Zakatoltak a gépek, máshol vasfűrészsivítást.

Fölöttem körben kéken-sötéten borult rám az égbolt, itt-ott halványan pirosuló csillagokkal teleszórva. Elgondolkozva haladtam a Rimamurányi úton hazafelé... Az iskola órája háromnegyed nyolcat ütött.

A Kaszinóban magyar nótákat próbált a gyár fúvószenekara, melynek ütemére igazítottam lépteimet. Távolabb egy tangóharmonikán bús hallgatót játszott valaki. Mellettem egymás-mellé simulva surrannak el a szerelmespárok, összehúzza magukon a kabátot. Valaki az ablakból szemlélte a járókelőket.

Szép csendes az est, tele titokkal, étellel. Folyton az jár az eszembe, milyen lesz az életem? Nekem is súg valamit, bennem is zsibong valami. Ábrándozom: Nem tudom meghatározni: mi az? De nem is akarom. A mai szép estét nem rontom el. Úgysem szántam volna rá magam, hogy ilyen későn járkaljak az utcán. *Ezt az estét ez a séta tette széppé, sejtelmessé, ilyen varázslatossá...*

..*

Csendes est, tele titokkal

(Varázslatos este)

SALGÓTARJÁNB A KÖLTÖZTEM A BÁTYÁMMAL. Egy öreg, kiszolgált inástól bútorozott szobát béreltünk hideg vizes fürdőszobával és konyha használattal, aki ezt örökölte az uraságtól, s aki nyilván Nyugatra menekült. Nem volt nagy választék, örültünk, hogy valahol tető lehet a fejünk felett. A komfort hiányzott, de „társbérllőink” is akadtak, akiknek igazán nem örültünk. Ugyanis odaköltözésünk után az éjszakáink vadászattal teltek, mert tele volt a kopott bútorzat és minden poloskával, hetekig tartott, amíg rengeteg küszködés árán megszabadultunk tőlük. Igyekeztünk lakályossá varázsolni az elhanyagolt helyet.

A képzőművészeti főiskola helyett állást vállaltam, bátyám pedig tanítói oklevele ellenére az aranyműves mestervizsgáját akarta letenni, mivel ehhez érzett hivatást.

Az Acélgyárban kaptam végleges állást, ahol jól fizettek, ráadásul cigarettával egészítették ki a juttatásokat, amit akkor igen jól lehetett értékesíteni. Nagy szükségünk volt a rendszeres keresetre, mivel öcsém még nem szerezte meg a diplomáját, s menekülésünk miatt szüleinknek is mindent előről kellett kezdeniük.

Nem volt könnyű a nagy politikai változások miatt beilleszkedni az új helyzetbe. Munkámat jól végeztem, ezért békén hagytak.

Jártam templomba, a Ferencrendi szerzetesek kórusának tagja voltam. Szabadidőmben sokat olvastam, a könyveket az egyházi könyvtárból kaptam. Idézek a naplóból:

Kedden kellemes meglepetés ért, Péter atya kopogott be hozzánk. Apró természetű, fiatal, eleven, feketeszemű szerzetes, aki a templomhoz tartozó kultúrházban a fiatalokkal foglalkozik. A tőle kapott könyvekről váltottunk szót. Elolvastam Zaymustól a Marék parázs, a Lámpást szeretnék gyűjtani és a Beléndeki udvarház c. könyvet. Egyszerű, érdekes, mindennapi történetek, igazán kedvemre való könyveket választott nekem.

Beszélgetés közben észrevette a rajzfüzetemet, erről folyt a szó köztünk. Kért, rajzoljam le őt is. *(A képen a salgótarjáni bérlakásunk látható, sarokház. Téli, kép, nagyon régen készült.)*

– Sajnos, erre még nem merek vállalkozni. Eddig mintákat, terveket rajzoltam, élő témával nem próbálkoztam. Tanulnom kellene, fejleszteni készségeimet. Tudtommal, nyílt egy ingyenes rajztanfolyam. Szeretnék oda bejutni, jelenleg azonban minden időm le van kötve.

Szerdára már zaklatott lelkem végre megnyugodott. Most ismét a régi vidám hangulatban élek. Járok kóruspróbákra. Olyan helyes volt ma Péter atya. Jól érzem magam a kedves ismerős emberek között. Ma botrányszerűen rossz volt a kórus, csupa fals hang... Valahogy semmi se ment jól, annyira, hogy már

többször elneveltük magunkat. Később nagyot dobbant a szívem, mikor láttam, hogy „Valaki” bekukkantott az énekkari próbára, Rostár Lacit kereste, vagy ki tudja... lehet, hogy csak engem akart látni?

Csütörtökön reggel korán keltem, még munkába menet előtt kitakarítottam. Itt mindig poros minden és rengeteg pók jön be lerobbant lakásunkba. De abban az időben nagy szó volt, hogy valaki még ilyen lakáshoz is hozzájusson.

Délután befutott apukám, holnap valamilyen gyűlésük lesz, addig nálunk marad. Nekem meg vissza kell mennem, túlórázni, ezért gyorsan készülődtem. A gyári úton siettem, út közben találkoztam két fiatalemberrel, akiket a Katolikus Akadémiáról ismertem: dr. K. Lajos, és vele jött a barátja, aki az akadémiai estéken még sötétkék kispapi reverendát viselt...⁶⁵ Csatlakoztak hozzám, Lajos megkérdezte tőlem:

– Remélem, nem javult meg főnöke irányában? (Jól ismeri, micsoda nőcsábász a vén kujon!)

– Hiszen tudhatja, hogy én javíthatatlan vagyok!

– Megint kezdődik a Katolikus Akadémia. Tudná vállalni ismét a gyorsírást? – kérdezte.

– Szívesen – válaszoltam röviden, aztán gyorsan búcsúztam tőlük, mert már úgyszólván késésben voltam; nem érek be időben az irodába.

A találka miatt úgy is öt perccel késtem.

Egész délután rettegettem, mert főnököm mindig későre hív be túlórázni... Olyan kellemetlen sötétben végigmenni a gyártelepen és félek egyedül járkálni.

Gyorsan megírtam a leveleket. Ma igen „kedélyes” hangulatban volt „kedves” főnököm. Valamit kijelölt egy szövegben, nekem mellé kellett állnom, hogy lássam, mit jegyzetel. Ahogy ránéztem, megborzogtam: ilyenek lehetnek az ördögök! Félttem tőle. Csak annak örültem, hogy az asszonyok még itt takarítanak a szomszédos irodákban. Várták, hogy készen legyünk, mert még port kell törölniük. Amikor végeztünk, föllélegeztem.

⁶⁵ Sok évvel később, aki akkor kispapi ruhát hordott, megnősült és sok év után vele abban a kisvárosban találkoztam, ahol most lakom.

Hazafelé szép látványban volt részem, ami pótolta az irodában töltött kellemetlen perceket. A munkacsarnokok hatalmas üvegfalain keresztül látni lehetett, hogy kék-sárga szikrák pattognak, máshol vas izzott a sötét háttérben... Egy ablakból a piszkos, homályos üvegen át, izzó, piros-parázs fénye szűrődött ki az udvarra. Zakatoltak a gépek, máshol vasfűrész sivített.

Fölöttem körben kéken-sötéten borult rám az égbolt, itt-ott halványan pirosuló csillagokkal teleszórva. Elgondolkozva haladtam a Rimamurányi úton hazafelé... Az iskola órája három-negyed nyolcat ütött.

A Kaszinóban magyar nótákat próbál a gyár fúvószenekara, melynek ütemére meggyorsítom lépteimet.

Távolabb egy tangóharmonikán bús hallgatót játszik valaki.

Mellettem egymásmellé simulva surrannak el a szerelmespárok.

Amott valaki az ablakból szemléli a járókelőket.

Szép csendes az est, tele titokkal, élettél. Nekem is súg valamit, bennem is zsibong valami. Nem tudom meghatározni: mi az? De nem is akarom. A mai szép estét nem rontom el. Úgysem szántam volna rá magam, hogy ilyen későn járkáljak az utcán. *Ezt az estét ez a séta tette széppé, sejtelmessé, ilyen varázslatossá...*

* *_* *

Csónakház a Maros-parton

VÉGE A TANÉVNEK! – Beteljesedett, amit talán mindnyájan sejtettünk, amitől féltünk, amiért annyira kellett hajtánunk, egész iskolaév alatt szinte rohamléptekben vettük át a tananyagot. Naplóból idézek:

Marosvásárhely, 1944. március 31. – Igen. Vége a tanévnek, de a korai vakációnak nem örülünk. Minden lány arcán valami különös borongós-félelem ül. Érezzük, hogy a háború jeges keze fojtogat bennünket. Holnap még be kell mennünk az iskolába. Az osztályterem már üres... kong... Furcsa valami facsarja a szívemet. Olyan rossz nézni a kiürített termet, pedig nemes célra fordítják, kórházzá alakítják át.

Április 1. – Szomorú, bágyadt napsugár kandikál be az ablakon. Az égen nyomasztóan sötét fellegek gyülekeznek, mintha azok is háborúba indulnának. Mégis be kell mennünk az iskolába? Igen! Ma, utoljára! Út közben velünk szemben – végeláthatatlan hosszú csapat közeleg, rozzant zenekar kíséretében, mely bús melódiákat játszik. Asszonyok, gyermekek sírnak, kapaszkodnak a családfő, testvér, szerető férj vagy feleség karjába. Hová mennek? Ki tudná megmondani?

Az iskolában a diri különböző rendeleteket ad ki. Ferike (osztályfőnöknő) tanácsokkal lát el bennünket, majd leosztályozza a társaságot.

De megint mi ez? Sziréna... Gyorsan le a pincébe!

Ott adtuk át a tanárnőknek és barátnőinknek az ajándékot, – kis rózsafüzért. Örültek neki!

Sokáig maradtunk még az iskolában.

Hazafelé jövet az úton még mindig mennek, csak mennek a katonák, autók, szekerek, asszony sírás zaja vegyül a zűrzavarba. Olyan zavart a máskor gyönyörű, vidám és csendes város, mint egy megbolydult méhkas. Még sosem láttam ilyennek.

Mennek nagy csoportban az emberek, mennek... de hova? A hazát, minket védeni? Szent kötelesség! Így tanították nekünk. Ne sírjatok, asszonyok, anyák! Szeretteitek hősök, akár élnek, akár halnak.

Április 3. – Anyukával a postára mentünk. Tanárnőm meglátott a tanterem ablakából, behívott. Azt mondta, hogy vakáció idejére állást tartogat számomra, az Iparkamarában. Ismerősének már említette, hogy küld valakit, akiért kezességet vállal minden tekintetben. Hízott a májam! Hiába, Fricike jó osztályfőnök, szeret engem.

Hosszú vakáció következett. Meglepetéssel fogadtuk, mikor közölték velünk, de sejtettük, hogy nem véletlen, – komoly oka lehet. Még nem tudom, mivel töltöttem el a hosszú hónapokat.

Körülöttünk már dúlt a háború, de mi a hosszú vakáció alatt mégis jól éreztük magunkat. Azt hiszem, nyugodtan leírhatom, hogy ez volt 17 éves korom gyönyörű vakációja, életem legszebb nyara!

Igaz, itt-ott a háború szele megérintett, nyugtalanított, de nem sokat foglalkoztunk vele. Guszti bátyám írogat a frontról, minden levele ajándékot jelent a családnak.

Jó, hogy Ferike állásba ajánlott. Az Iparkamarai állást mégsem vállaltam el, inkább beálltam Júliához (ügyvéd) titkárnőnek, naponta 4 órát dolgozom. Nem vált káromra az idő; gyakoroltam a gép- és gyorsírást, sok jogi témába belekukkantottam.

Együtt járunk tárgyalásokra, munka közben többször átváltunk német nyelvre. Ki tudja, talán még hasznát vehetem?

Időnként levelek jöttek Dunántúlról. Ezek felüdítettek, vágyat oltottak belém egy szebb, boldogabb élet után. László mindig komolyan, megfontoltan ír, ami leánykérésnek is beillik.

Osztálytársaimmal és megszokott társasággal járunk a Maros holtágra. A parton áll a csónakház, ahonnan ki lehet kölcsönözni a csónakokat. Nagyon szeretek evezni, húzni az evezőlapátokat, közben nézni a gyönyörű vidéket, a folyó nyugodt vizét, vagy a szélről felkavart hullámokat... Kétoldalt a virágos part, kis rejtékhelyekkel, nádasokkal... Gyakran megtettük az utat evezve Marosszentannáig, – volt, amikor viharban eveztünk végig a folyón. Az idén már koratavaszon megkezdtük a vízi életet, még hideg volt, gyakran kabátban eveztünk.

Egy alkalommal, Ildivel ketten ültünk egypárevezős csónakban. Alig értünk át a híd alatt, a gátnál, a part felől nevetve úszott felénk két „egyen-fürdőruhás”, jóképű fickó.

A fele se tréfa, – gondoltuk. mánya, nem tudtunk megfordulva, de németül köszön-nézünk, s mivel jókedvünk volt, egy szót se szoltunk, csak to-kijártam a sportpályára az osz-

Nyáron a sepsiszentgyörgyi kécsabaiaktól kikaptunk, de a szeredán mi nyertük meg. Ün-letünkre, székelruhában táncol-lemesek voltak a sport-délutá-tünk. Legtöbbször Haraszty Vi-és kosarazni járt ki.

Marosvásárhely, 1944. június mal vártuk a sportbemutató nap-bákra jártunk.

Elkészült a székel-szöttes ruhám, anyagát kedves nagyanyám küldte. Kötényem hímzése tegnap lett készen, enyém a legszebb.

Dél előtt a Városháza előtti téren ünnepséget tartottak, délután kezdődött a sport-bemutató. Távugrásból érmet nyertem.

Kucika remek súlydobó. Ki hitte volna? Fricike velünk izgult.

Szüleim a tribünről nézték a bemutatót. Legszebb szám a mi táncunk. Nagy kört alkotva, székel szöttes ruhában táncolt az 50 pár. Olyan, mint egy hatalmas virágcsokor a színes lánycsapat. Nem volt hiábavaló a sok próba. Mennyit bajlódtam a kicsikkel, aranyosak voltak. Kifelé jövet utunkat elállva tapsoltak bennünket.

A csónaknak nincs kor-ni. Már oda is érte, és ne-töttek... Ildivel egymásra elneveltük magunkat. De vább eveztünk. Gyakran tálytársnőmmel.⁶⁶

diákcsapattól, meg a bé-bajnoki mérkőzést Csík-nepséget rendeztek tiszte-tünk, sikert arattunk. Kel-nok, lelkesedéssel készül-livel jöttem haza, ő futni

4. vasárnap. – Izgalom-ját: edzésekre és táncpró-

⁶⁶ A képen székel ruhában balról jobbra: H. Kati, mellette unokatestvére, Finta Kata és Zsozsó

Nyár végén nagymamámék a Háromszék megyei Páván nagyon vártak. Még egy felejtethetlen hónapot náluk töltöttem. Utána következő időszak már nem gondtalan diákélet, mivel feltartóztathatatlanul közeledett a front.

Naplómból idézek: – Táviratot kaptam otthonról: „Kata azonnal induljon haza!”

Mi történt otthon? Elsírtam magam. Gyors csomagolás. Másnap reggel búcsút vettem a rokonoktól. Szegény nagymamám!

– Katakám! Utoljára látlak! – mondta drága Nagymamám.

Szomorú búcsúzkodás volt. Éreztük, hogy veszélyes idők következnek.

Borús, hideg hajnalon Ilus nénivel lovas-kocsival indultunk az állomásra.

Sok utas várakozott a vonat indulására. Minden olyan szokatlan, nyomasztó volt. Ott tudtuk meg, hogy Romániában éjjel árulás történt: Yassinál a románok visszavonultak, átálltak a szovjet csapatokhoz.

Ilus néném nagyon aggódott, hogy fogok hazaérkezni? Mi lesz, ha közben a vasútvonal valamelyik szakasza átkerül a frontvonalra? Akkor aztán se itt, se otthon nem leszek. Igyekezett jó tanácsokkal ellátni, ha valami nem várt esemény történne út közben. segítségért forduljak a Katolikus Plébániájától.

Az utasok olyan furcsán viselkedtek.

Hirtelen minden megváltozott. Mindenki a politikai helyzettel foglalkozott. A körülöttem ülők valamennyien telefon- vagy távirati értesítésre igyekeztek haza.

Kedves tanárnő volt az útitársam, Kézdivásárhelyen járt katona férjét látogatni, Szegedre utazott.

Otthon izgalommal várták érkezésem. Féltek, hátha mégsem indulok időben. Szerencsére semmi gond nem adódott utazás közben. Fontos, hogy bármi történik, itthon, szerettemmel együtt lehetek.

** **

Csúnyabácsi 1957

Telik az idő. Katica kislányom már elmúlt két éves. Nagy sétákat tettünk, amikor csak lehetett, jártunk a Palóc ligetbe általában velünk tartott Annuska, kedves idős barátnőm.

Ballagtunk, babakocsit tolvá a városban. Nem tudom miért, de hiába szóltam Gyurikára, nem akart szót fogadni. Mi a Rémet (amitől illetet volna félni), „Csúnya bácsinak” hívtuk, de egyáltalában nem féltek tőle. Éppen arra jött egy kéményseprő, én erélyesen rászóltam kisfiamra, hogyha rosszkodsz, eladlak ennek a fekete Csúnya bácsinak!

Nos, mit történt?

Elengedte a kezemet, odament a kéményseprőhöz, felnézett rá, megfogta a kezét és ment vele...

Ennyire félt a rémtől!

** **

Dobókocka forog...⁶⁷

ÉLETÜNK ALAKULÁSA VÁLTOZATOS, hol fenn, hol lent vagyunk, mintha az egek-ből egyenesen a gödör mélységébe esnénk, máskor azt se tudjuk miért, szerencse ér bennünket. Sorsunk kiszámíthatatlan, akárcsak játékban a dobókocka eredménye. Valaki elveti kezéből, az leesik, aztán gurul, forog, előbb lendülettel, majd egyre lassabban, míg megáll. Izgatottan várjuk az eredményt: HATOS! Most örülhetünk, mert mellénk szegődött a szerencse. Ilyenkor jó, ha kicsit lassítunk, élvezzük helyzetünket, ugyanis ha újra dobják, nem biztos, hogy megint nekünk kedvezne a szerencse.

---

⁶⁷ Kiemelkedően Közhasznú Szervezet * Alapítva 1996-ban HONLAPJÁN Találtam: www.bja.hu oldalon: (Finta Kata Balassagyarmat) a következőket: Színes varázslatok (vers, képekkel), Kirándulások Erdélyben és a Forog a dobókocka novellát. olyan jól érezték magukat, hogy haza se akartak menni.

De miért ne dobnának ismételten hatost? Az is lehetséges! Aki bátor, megint nyerhet. Akkor ő a szerencse fia, akinek minden sikerül, nem is kell oly sokat fáradoznia érte.

Vagy ki tudja, mi a további teendője... Szerintem csak Ő, aki Föntről irányítja életünket, az emberekét és mindenek sorsát, gyedül ő tudja, mi lenne a helyes lépés.

Ezért vigyázat, mert a kocka legközelebb lassan, tétovázva megállhat úgy is, hogy a tetején csak egy, vagy két pontocska lesz látható!

Akkor pedig vége a szerencsés időszaknak, s bármihez kezdesz, bármit akarsz elérni, elkerül a szerencse, fáradozásod nem hozza meg a hön várt eredményt.

Nemcsak egyes emberek, de országok, népek sorsa is olyan forgandó, mint bármely élő emberé, azok sorsa is a NAGY DOBÁSTÓL függ.

Ne menjünk messzire. A magyarságnak jócskán kijutott jóból-rosszból. Vitéz ősökkel dicsekedhetünk, akik háborúban-harcban, a körülményekkel, túlerővel szemben álltak, mégsem tudtak mindig megbirkózni. Hazánk elszenvetde a tatár-dúlást, a török 140 éves „vendégszereplését”, mert időnkint a dobókockát Odafönt Valaki elindította, s nemcsak a hatos, néha az egyes maradt fenn. Ezért – mert a szerencse forgandó, legközelebbi gurítás után neves hadvezéreink a hős vitézekkel leverték, kiűzték szent földükről az ellenséget, a betolakodót, nagy királyaink pedig újra talpra állították az országot.

A kocka pedig forgott és gurult tovább, jöttek szebb idők, azokat felváltották nehéz napok. A monarchia idején ismét elnyomták a nemzetet, a szépen csengő nyelvünk helyett hivatalos helyeken idegen nyelv használatát tették kötelezővé.

Súlyos időket, eseményeket éltek át őseink, akik abban az időben születtek. Sokan ontották vérüket a szabadságért, lettek vértanúk azért, hogy magyar földön ismét otthon érezze magát mindenki.

A dobókocka megint perdül. Az első világháborúban ismét vér folyt, életüket áldozták vitéz katonáink; mégis megcsonkították hazánkat, magyar földön idegenként éltek testvéreink.

Megint egy dobás. Visszakerült az elszakított részek egy-egy darabkája a csonka hazához, de csak kis időre.

De milyen áron? Bevonult a német pontos, jól kiképzett, fegyelmezett és fölszerelt hadseregével, velük mennek – tetszik-nemtetszik – apáink-nagyapáink és fiaink a második világháborúba – egy mindenképpen vesztes háborúba.

Miért? Azért, hogy apák és fiúk életüket áldozzák, vagy kínkeserves fogságuk alatt idegenek keserű kenyerét egyék... vagy haljanak hősi halált az orosz sztyepéken...

Nemsokára megint csak, nem kedvezett nekünk a szerencse. Rossz dobás volt számunka, amikor saját szemeimmel láttam, ahogy bevonult a „Dicsőséges Szovjet Hadsereg” katonái a faluba, ahol meghúzódtunk háború idején, vállukon a falvakból zabrált tarka ágytakarókkal, amit elzabráltak a falu népétől, és ellepték a falvakat, városokat, az országunkat.

Még jó, hogy nem maradtak 140 évig, mint a törökök, „csupán” 40 évig volt hozzájuk szerencsénk!

Ilyen hazánk sorsa, hol jóra fordul nemzetünk élete, máskor mélyre süllyed, amilyen számot kivet nekünk a kocka.

Figyeltem egy ember sorsát, akinek a körülményeit születésétől fogva ismerem. Nehéz, vagy talán nem is olyan nehéz megállapítani, hogy szerencsés volt-e abban a pillanatban, mikor megfogant, vagy amikor meglátta a napvilágot.

Miért? Mert ha olyan családba pottyan, ahol körülötte minden rendbe megy, ahol felmenői: anya-apa, nagyszülők és nagybácsik-nagynénik, azok ősei is mind tisztességes, jóindulatú, szorgalmas emberek, ráadásul még jó módon élnek; akik azon túl, hogy szeretik, okosan ellátják őt minden testi-lelki jóval, gondozzák és nevelik, megteremtik boldogulásának alapjait, akkor élete sínre kerülhet!

Ő is továbbviszi az otthonról ismert életformát, ezért talán a szerencse is mellé szegődik, és a dobókocka kivet neki a hatost. Persze, ez lenne számára jó és elfogadható.

Azonban ha nem pottyant az Égből minden a markába, nem kapja meg ezt a garanciát már a kezdetek kezdetén, de még akkor is esélye lehet szorgalmával, kellő akarattal és fáradságos munkával megszerezni azt, amit gyermekkorában elképzelt magának.

Ekkor azonban már nem ártott volna, ha időnként a dobókocka kiveti neki a hatost, ami számára esélyeket terem.

1951-et mutatott a naptár, amikor az én példa-emberem először nyitotta ki a szemét. Arra a pillanatra még jóindulattal sem lehet ráfogni, hogy szerencsés időben született.

Igaz, nem dült már a háború, de idegenek uralkodtak felettünk, az ország még ki sem heverte a veszített háború súlyos következményeit.

Mindent újra kellett építeni, nemcsak gyárat, iskolákat és az otthonokat, hanem az emberek lelkében kapott sebeket is gyógyítani kellett – volna. Szegény újszülött nem sejt-hette, milyen nehéz élet előtt áll, pedig édesanyja szeretettel, gondossággal vette körül. Formás testet kapott, de kicsit zárkózott, visszafogott természetet örökölt. Iskolában megállta a helyét, de számára már akkor rossz számot dobott a kocka, mikor szüleinek házassága felbomlott. Igen, több segítségre, jó férfi-mintára lett volna szüksége. Valahogy sosem volt megelégedve a szerény életmóddal, a körülményekkel, amibe édesanyjával és testvéreivel belekényszerült.

Hamar elkerült otthonról, mivel nagy céljai voltak. Tehetsége, jó általános iskolai eredménye következtében a fővárosba ment középiskolába. Tanult, szorgalmasan, érettségi után egy évig nagy cégnél helyezkedett el, előfelvétellel került a műszaki egyetemre, közben elvégezte a kötelező 9-hónapos katonai kiképzését. Mindenütt, ott is meg voltak vele elégedve, jó magatartása miatt szinte kivételeztek vele, mivel kulturális-irodalmi munkával bízták meg, majd a katonasághoz azonnal fölvevették volna, hogy az akadémiát már ott végezze, s kiképzését is elvállalták. Azonban neki más, nagyobb céljai lebegtek a szeme előtt.

Talán a dobókockája nem vetette ki neki a jó számot és rosszul döntött, amikor egyetemi éveinek derekán házasságot kötött, s ez meghatározta további életét. Pedig otthon a családban szerették, amit lehetett, megkapott édesanyjától. Testvérei sem zúgolódtak azért, hogy ő előnyökben részesült, mivel távol volt a családi otthonától. Nehéz évek jöttek számára, családi gondjai miatt nehezen, késve szerezte meg diplomáját. Utána jó állást kapott, sokat dolgozott, ahol megbecsülték.

Igen ám, de jött a régen várt fordulat, amikor minden megváltozott: munkahelyek szűntek meg (az övé is), újból elhelyezkedett, az se tartott sokáig. Próbálkozott vállalkozni, de anyagiak hiányában ott sem lett sikeres.

Bár én abban nem hiszek, hogy SORSUNK, szerencsénk előre elrendeltetett. Mégis – miért van, hogy egyiknek minden sikerül, a másiknak nem?

Száma a kocka nem dobta ki többé a hatost, neki nem lett sikeres az élete, pedig megérdemelte volna. Itt-ott még hosszabb-rövidebb időre elhelyezkedett, de véglegesen sehol. Teltek, telnek az évek, nagy remények, tanulás, a felkészülés, a sok munka kárba vészett? Nincs állása, nincs lakása, éli szomorú egyhangú életét, eszi mások kenyerét és nem tud mit kezdeni magával: életunt, kiégett.

** **

Debrecenbe kéne menni... 1

A kellemesnek nem mondható utazás viszontagságait leírta

A NAPTÁR 1971-et MUTATOTT. Fiam katonai szolgálatát – mint elő felvételis egyetemistának, Debrecenben kellett töltenie. Egy hónap elteltével rendezték meg a katonai eskütétel ünnepségét, amelyre lányommal együtt készülődünk. Annyi biztos, hogy ezt az utazást, sohasem felejtjük el.

A katonai eskü előtt nem engedik haza a kiskatonákat, ezért már előzőleg levélben kértem fiamat, foglaljon szállást nekünk, mert egy nap alatt szinte lehetetlen megtenni ezt a hosszú utat oda- és visszafelé. Érkezésünk időpontját megjelöltük, miután alaposan áttanulmányoztuk a menetrendet a helyi vasútállomáson.

Lázás készülődés előzte meg utazásunkat, mivel hosszú az út Balassagyarmattól Debrecenig, s az akkori utazási feltételek mellett túl nagy kényelemre amúgy sem számíthattunk. „Fél füllel” hallottuk, hogy valamilyen vágányjavítás miatt egy szakaszon autóbust iktattak be.

Ötször (!) kell majd átszállnunk, tehát számítottuk rá, hogy két napra való poggyásunkkal, meg kiskatonánknak szánt finomságokkal megrakodva, amúgy sem lesz idilli a helyzetünk.

Kevéske „úti lázunk” ellenére, örömmel néztünk elébe az előttünk álló napoknak, mivel kis országunk legtöbb táját ismerem, de ezen a vidéken még nem jártunk. Akarom mondani, én *csak egyszer, átutazóban* jártam arrafelé, Erdélyből való kényszerű távozásunk idején, a front közeledtével „tévedt” arra a menekülteket szállító vonatszerelvény. Ugyanis Marosvásárhelyről Nagyváradra utazva, a hadi események miatt Debrecen is érintettük.

Idézek a korabeli naplóból:

„Út közben Marosvásárhely és Nagyvárad között, 1944. szeptember 10-13. – UTOLSÓ SZEMÉLYVONAT ebéd után indul. Utcánkban mindenki az állomás felé tart! Mi is összepakoltunk, búcsúzkodtunk a nálunk lakó osztálytársainktól, akik szintén csomagolnak. Róza néni sír (ő segített anyukámnak a háztartásban), megtudta, hogy elmegyünk. Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szédülni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal? Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodjék róluk.

Apukám tartalékos tisztként egy leventekorú csoportot menekít Nyugatra, elkísért bennünket az állomásra; a szerelvény már bent állt, mindenütt rengeteg ember... Közbenjárásával egy háromszemélyes tiszti fülkét vehettünk igénybe. Lassan teltek a kocsik. Ember-ember hátán mindenütt, kilencen szorongtunk a pici helyen (mint a szardíniásdobozban a halak). Se állni, se leülni nem lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna... Az emberek a közeli dombra menekültek. Az eső zuhog, pizok, sár, mindenütt. – Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Lefűjták a riadót, mindenki elfoglalta helyét. Fél óra múlva megint riadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint légiriadó! A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a víkendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, fürödtünk, csónakáztunk. Most senki nincs arrafelé. Mindenki rohan, csomagol.

Így keltünk útra Nagyvárad felé, mert még élt bennünk a remény egy szikrája, hátha visszatérhetünk Marosvásárhelyre. Ezért a személypoggyásunkat Nagyváradra irányítottuk. (Mint később kiderült mindez hiú reménynek bizonyult, mert az értékeink számunkra örökre elvesztek, a család ott maradt egy-egy kicsi útibőrönddel, benne egy váltás ruhával és aprósággal.)

Alig hagytuk el a várost, (több helyen, ahol átutaztunk, nyomot hagytak a bombázások. Ezt a pár napos utat igazán nem lehet luxusutazásnak nevezni. Egész úton vonatfüst, zsúfoltság ember- ember hátán, még a vonat tetején is emberek kapaszkodtak. Három teljes nap kellett hozzá, hogy Marosvásárhelyről Nagyváradra érjünk. Debrecen azért kellett érintenünk, mert nem volt közvetlen csatlakozás.

Debrecenben szörnyű pusztulás képe tárult eléink. Az állomás épületének fele romokban, a pályaudvar nagy része romhalmaz. A vonat- és villamossínek sok helyen felszaggatva. Mire jó az emberek nehéz munkájával teremtett világunkat romba dönteni? Istenem! Te tudod, miért van ez így!”

Ez a történet jelent meg előttem, amikor most *családi ügyben*, kislányommal készülődöm Debrecenbe. Mindent megterveztünk előre, előkészítettünk, hogy a hosszú út lehetőleg zavartalan legyen. Pontosán tanulmányoztuk a menetrendet, nehogy meglepetés érjen bennünket. De milyen a SORS? Mégsem lett olyan egyhangú, ahogyan elképzeltük. Előző nap olvasván a napi sajtót, arról értesültünk, hogy a Debreceni MÁV Igazgatóság területén Poroszló-Tiszafüred közötti szakasznál a vasúti sínek átépítése folyik. Felhívták az utazóközönséget, indulás előtt saját érdekükben érdeklődjenek, a vasútállomásoknál, hogy úti céljukat mennyiben befolyásolják a munkálatok.

A jó tanácsra hallgatva, telefonon érdeklődtem az állomásnál, mi a helyzet az átépítés körül, mennyiben érint bennünket?

Nagy (de korai) örömmre szolgált a közlésük, hogy esetleges akadályokról semmiféle rendelkezést nem kaptak. Reménykedtem: mégsem lehet olyan vészes a helyzet, ha a MÁV információnál nem értesültek róla. Ennek tudatában – hajnalban – teljes nyugalommal szálltunk fel a vonatra.

Első kellemetlen meglepetés Füzesabonyban ért bennünket, ahol át kellett szállnunk.

Itt ugyanis teljes káosz uralkodott. Azt senki se sérelmezheti, ha valahol javítják a vágányokat, vagy egyéb munkálatok folynak, hiszen ez mindenki érdeke, aki vonattal jár. De az átélt események nem az átépítés, hanem emberi mulasztások és hanyagság miatt történtek meg velünk és sok más utassal. Még örülhettünk, hogy csak kellemetlenségeket kellett átélnünk, mert a hanyagságok következtében akár baleset- vagy szerencsétlenség is előfordulhatott volna.

Mi is történt ezen az állomáson?

Még a vonatban a következő levelet fogalmaztam a MÁV Igazgatóságának, ezért nem is másítok rajta. Íme:

„Amikor leírom a következőket, egyben felhívom a t. Illetékeseket a következőkre:

1.) Helyi szokásokat csak az ott lakók, vagy azok ismerhetik, akik naponta vagy legalábbis gyakran utaznak ugyanazon a vonalon.

2.) Akiknek ritkán közlekednek erre – mint például mi, most – honnan tudnák, mik a helyi szokások – pláne, ha nem tájékoztatják kellően őket.

3.) Ha van hangosbemondó – márpedig van, mert használták – akkor azon az utazóközönséget érintő fontos, lényeges információkat jó lenne ismertetni.

4.) Ha unalmas ugyanazt állandóan ismételtetni, akkor írják ki megfelelő helyre, ahol mindenki elolvashatja.

5.) Az állomáson legyen egy hely, ahol érdeklődhetnek az utasok. Ugyanis most az információs iroda zárva volt. Igaz, hogy egy karszalaggal ellátott egyén – bár udvariasan, de kicsit „borgőzös” állapotban – teljesített szolgálatot, ezért még jóindulattal se lehetne állítani, hogy hivatása magaslátán állt!

A lényeg: egy felirat jelezte, hogy Debrecen felé 14 óra 30-kor induló személyvonat a 2. vágányról indul, csak azt nem tüntették fel, hogy honnan? Ha ugyanis megfelelően tájékoztatták volna erről a szerintem fontos tudnivalóról a t. Utazóközönséget, akkor mi sem nézzük olyan nyugalommal az érkező és távozó vonatokat az állomás épülete előtt várva a beérkező szerelvényt, miközben a következő tapasztalatokat gyűjtöttem:

Gondolom, nem szabályos, hogy a 6. vágányon az állomás elé érkező Miskolc-budapesti gyorsvonat állási ideje alatt, ellenkező irányból beengedtek eléje egy tehervonatot, mely megállás nélkül futott tovább, – miközben a gyorsvonathoz rohángáltak az utasok – és közben kifutott a gyorsvonat is, egyik jobbra, másik balra! (Se egy jelzőór vagy hangosbemondói figyelmeztetés nem történt!)

Óránkra nézve látom, vészesen múlik az idő, mikor a hangosbemondó (közvetlenül indulás előtt 2-3 perccel) közli, hogy „személyvonat indul Debrecen felé a 2. vágányról 14 óra 30 perckor”.

Mi erre a vonatra vártunk, de hiába meresztgettük szemünket az állomás előtt állva csomagjainkkal, se jobbra, se balra, sehol sem láttunk vonatot.

Már nagyon nyugtalanok voltunk. Berohantam a váróterembe, érdeklődni: bemondták, hogy a vonat mindjárt indul, de az, sehol! Egy vasutas-egyenruhás embertől érdeklődtem, aki azt a felvilágosítást adta, hogy kint áll – jó messze az állomástól – de nem áll meg az állomás-épület előtt!!!

Nosza, futásnak eredtünk a csomagokkal, rajtunk kívül legalább még nyolc ember járt hasonlóan. Talán egy perc volt indulásig. A vonat tömve, az ajtók már zárva voltak! Futás tovább. A harmadik kocsiba igyekeztünk, mikor már mozgott a vonat. Mivel tömve a peron is, alig bírtuk kinyitni az ajtót. Lányom már valahogy följutott a bőröndjével. Én azt hittem, hogy lemaradok. Aztán észrevették kínlódásomat, segítő kezek nyúltak felém, elkapkodták a táskákat és fölhúztak.

Itt most minden teljesen szabálytalanul történt, mert a kalauz nem jelzett, az állomás tisztviselője sem jelent meg a vonat indulása előtt azzal a bizonyos tárcsával („palacsinta-sütővel”).

Miért maradtak el a kötelező jelzések? Örök titok marad számomra.

Miért nem mondták be a hangosbemondón, hogy a vonat nem jön be az állomásépület elé, hanem messze kint áll, és onnan fogják elindítani? Holott bőven lett volna hely, legalább négy sín pár állt üresen az épület előtt.

Még mindig nincs vége kálváriánknak.

Ahogy az újságokból értesültünk, a Poroszló-Tiszafüred közötti szakaszon, ahol az átépítés folyt, tulajdonképpen rendben ment minden – mert itt vonatról le, buszokra fel, majd buszról le, vonatra fel a csomagokkal – rendbe szállítottak át bennünket.

Azonban itt is tartogatottak számunkra kellemesnek nem mondható meglepetést. Ugyanis Tiszafüreden elfoglalva helyünket a vonatban, megtudtuk, hogy nem indítják el 16 óra 50-kor, mert bevárják a később érkező vonatot is! S itt a következőt kérdezem:

Ha Füzesabonyban látták, mennyien rohannak az induló vonat felé, miért nem tájékoztatták az utazni vágyókat, hogy – az átépítések miatt változott a helyzet, és – nemsokára újabb szerelvényt is indítanak ugyancsak Tiszafüredre, s ott a vonatot bevárja a Debreceni járat.

Talán érthető, hogy ezek után jó kétórányi késéssel érkeztünk meg Debrecen nagyállomására. Talán az se sértés, ha úti kalandjainkért nem mondok köszönetet a MÁV Vezérkarának!

Azonban kérés nélkül is felhívom figyelmüket a következőkre: lelkiismeretesen végzett munkával, kis előrelátással, az általunk átélt kellemetlenségeket igenis el lehetett volna kerülni! Elhihetik nekem, hogy ezt az utazást nem a legkellemesebb emlékeim között fogom számon tartani.

Ha most ne adj’ Isten, baleset történt volna ezen a vonalon, milyen mentségeket hoznának fel maguk mellett? Vagy úgy gondolják, hogy a megfelelő intézkedéseket elég akkor megtenni, amikor már megtörténik a baj?

Azt javaslom, ne várakozzanak, sürgősen tegyék meg a kellő intézkedéseket, előzzék meg a bajokat, gondolom, – Önöknek sem mindegy!”

Eddig a levél fogalmazványa.

Tehát a katonai eskü előtti napon több órás késéssel, viszontagságos utazás után, holtfáradtan, késő délután érkeztünk meg Debrecenbe. Fiam se tudta elképzelni, miért késik a vonat két órát!

Viszont azt mondhatom, s jó ízlésére vallott, hogy az „Aranybika” szállodában foglalt nekünk igazán kényelmes szállást. Ránk is fért, mert nagyon fárasztó utazás után érkeztünk oda.

Másnap reggel kilenckor kezdődött az ünnepség.

Bár fiam elmondta, hol találjuk meg a laktanyát, de nem voltunk jártasak Debrecenben, így nehezen találtunk rá. Utolsó percekben érkeztünk. A bejáratnál kiskatonák fogadták az érkezőket. Mindenkitől megkérdezték, kinek a hozzátartozója? Mikor bementem a nevemet, gyorsan hozzánk szegődött az egyik fiú és elkísért, egyenesen a tribünön kijelölt helyhez vezetett.

Összenéztünk leányommal, nem tudtuk mire vélni e kitüntető helyet, mert ott a magas rangú parancsnokság mellett alig láttunk civileket.

Mindjárt kezdődött az ünnepség, nem sok időnk maradt csodálkozásra. Hamarosan megtudtuk az okát, miért ülünk ott: mindjárt a ceremónia elején katona-fiam dísz egyenruhájában, a nemzeti lobogó előtt mondta el Szendrei József: Katonai eskü című versét. Meghatottan hallgattuk a szépen előadott költeményt; megkönnyeztem. Fiam még a középiskolában, később az egyetemi évei alatt külön órákra járt, ahol szép kifejezőmódra, versmondásra tanították.

A kifogástalanul megrendezett ünnepségen borzasztó hőséget kellett elszenvednünk a tűző napon, a laktanya udvarán.

Ennek végeztével körülvettek a „körleten”. Egy külön társalgóban kicsit pihentük. Délután városnézésre indultunk. Nem tudom, hogyan ismerhette ennyire a várost kiskatona fiam, mert eltávozásra nem mehettek eskütétel előtt, legfeljebb menetoszlopban láthatták. Ennek ellenére jó kalauznak bizonyult, körüljártuk a nevezetes helyeket, megnéztük az egyetemi épületet, kinn jártunk a Nagyerdőnél, alaposan elfáradtunk. Közben rengeteg fényképet készítettünk a szálloda előtti szobor talapzatán, az egyetemi parkban. El kellett búcsúznunk, mert délután indult a vonatunk. Ismét nehéz út előtt álltunk.⁶⁸

Késő este érkeztünk haza. Amikor otthon a csomagjainkkal fölfelé indultunk a lépcsőn, alig vánszorogtunk a fáradtságtól. Én ennek ellenére rákezdtem az ismert nótára: „*Debrecenbe kéne menni...*”, és Lányom fiam mire Kati lányom csak ennyit válaszolt: – *Jaj, Anyuci, csak azt ne!*

Debrecenbe kéne menni 2. Katonai eskü⁶⁹

Életem regényéből részlet

FIAM BEVONULT katonai szolgálatra, Debrecenbe. Egy hónap múlva került sor az eskütételre, amelyre a lányommal együtt utaztunk.

Kétnapi úti-poggyászunkkal, meg fiamnak készült finomságokkal megrakodva amúgy sem lett volna könnyű a helyzetünk. Valamilyen vágányjavítás miatt egyik átszállásnál autóbust iktattak be, így a nehéz csomagjainkkal ötször (!) kellett átszállnunk, Debrecenig.

Levélben közöltük fiammal, mikor érkezünk. Kértük, szerezzen nekünk szállást, mert egy nap alatt szinte lehetetlen megtenni ezt a hosszú utat oda- és visszafelé.

A naptár 1971-et mutatott. A fiam katonai szolgálatát – mint elő-felvételis egyetemistának, Debrecenben kellett letöltenie.

Egy hónap elteltével rendezték meg a katonai eskütétel ünnepségét, amelyre lányommal együtt készülödtünk. Annyi biztos, hogy ezt az utat, sohasem felejtjük el.

A katonai eskü előtt nem engedik haza a kiskatonákat, ezért már előzőleg levélben kértem őt, foglaljon szállást nekünk, mert egy nap alatt szinte lehetetlen megtenni ezt a hosszú utat oda- és visszafelé. Érkezésünk időpontját megjelöltük, miután alaposan áttanulmányoztuk a menetrendet a helyi vasútállomáson.

Lázás készülődés előzte meg utazásunkat, mivel hosszú az út Balassagyarmattól Debrecenig, s az akkori utazási feltételek mellett túl nagy kényelemre amúgy sem számíthattunk. „Fél füllel” hallottuk, hogy valamilyen vágányjavítás miatt egy szakaszon autóbust iktattak be. Ötször (!) kell majd átszállnunk, tehát számítottuk rá, hogy két napra való poggyászunkkal, meg kiskatonánknak szánt finomságokkal megrakodva, amúgy sem lesz idilli a helyzetünk.

⁶⁸ A fényképen katona-fiam a húgával.

⁶⁹ Ez a példány található az Életem regényében.

Kevéske „úti lázunk” ellenére, örömmel néztünk elébe az előttünk álló napoknak, mivel kis országunk legtöbb táját ismerem, de ezen a vidéken még nem jártunk. Akarom mondani, én csak egyszer, átutazóban jártam arrafelé, Erdélyből való kényszerű távozásunk idején, a front közeledtével „tévedt” arra a menekülteket szállító vonatszerelvény. Ugyanis Marosvásárhelyről Nagyváradra utazva, a hadi események miatt Debrecent is érintettük.

Idézek a korabeli naplóból:

„*Út közben Marosvásárhely és Nagyvárad között, 1944. szeptember 10-13. – UTOLSÓ SZEMÉLY-VONAT* ebéd után indul. Utcánkban mindenki az állomás felé tart! Mi is összepakoltunk, búcsúzkodtunk a nálunk lakó osztálytársainktól, akik szintén csomagolnak. Róza néni sír (ő segített anyukámnak a háztartásban), megtudta, hogy elmegyünk. Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szétlújni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal? Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodják róluk.

Apukám tartalékos tisztként egy leventekorú csoportot menekít Nyugatra, elkísért bennünket az állomásra; a szerelvény már bent állt, mindenütt rengeteg ember... Közbenjárásával egy háromszemélyes tiszti fülkét vehettünk igénybe. Lassan teltek a kocsik. Ember-ember hátán mindenütt, kilencen szorongtunk a kicsi helyen (mint a szardíniásdobozban a halak). Se állni, se leülni nem lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna... Az emberek a közeli dombra menekültek. Az eső zuhog, pizok, sár, mindenütt. – Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Lefújták a riadót, mindenki elfoglalta helyét. Fél óra múlva megint riadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint légiriadó! A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a vikkend-telepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, fürödtük, csónakáztunk. Most senki nincs arrafelé. Mindenki rohan, csomagol.

Így keltünk útra Nagyvárad felé, mert még élt bennünk a remény egy szikrája, hátha onnan visszatérhetünk Marosvásárhelyre.

Ezért a személypoggyászuinkat Nagyváradra irányítottuk. (Mint később kiderült mindez hiú reménynek bizonyult, mert az értékeink számunkra örökre elvesztek, a család ott maradt egy-egy kicsi útibőrrönddel, benne egy váltás ruhával és aprósággal.)

Alig hagytuk el a várost, (több helyen, ahol átutaztunk, nyomot hagytak a bombázások. Ezt a pár napos utat igazán nem lehet luxusutazásnak nevezni. Egész úton vonatfüst, zsúfoltság ember- ember hátán, még a vonat tetején is emberek kapaszkodtak. Három teljes nap kellett hozzá, hogy Marosvásárhelyről Nagyváradra érjünk. Debrecent azért kellett érintenünk, mert nem volt közvetlen csatlakozás.

Debrecenben szörnyű pusztulás képe tárult elénk. Az állomás épületének fele romokban, a pályaudvar nagy része romhalmaz. A vonat- és villamossínek sok helyen felszaggatva. Mire jó az emberek nehéz munkájával teremtett világunkat romba dönteni? Istenem! Te tudod, miért van ez így!”

Ez a történet jelent meg előttem, amikor most családi ügyben, kislánnyal készülődöm Debrecenbe.

Mindent megterveztünk előre, előkészítettünk, hogy a hosszú út lehetőleg zavartalan legyen. Pontosan tanulmányoztuk a menetrendet, nehogy meglepetés érjen bennünket

De milyen a SORS? Mégsem lett olyan egyhangú, ahogy elképzeltük. Előző nap olvasván a napi sajtót, arról értesültünk, hogy a Debreceni MÁV Igazgatóság területén Poroszló-Tiszafüred közötti szakasznál a vasúti sínek átépítése folyik. Felhívták az utazóközönséget, indulás előtt saját érdekükben érdeklődjenek, a vasútállomásoknál, hogy úti céljukat mennyiben befolyásolják a munkálatok.

A jó tanácsra hallgatva telefonon érdeklődtem az állomásnál, mi a helyzet az átépítés körül, mennyiben érint bennünket?

Nagy (de korai) öröömre szolgált a közlésük, hogy esetleges akadályokról semmiféle rendelkezést nem kaptak. Reménykedtem: mégsem lehet olyan vészes a helyzet, ha a MÁV információnál nem értesültek róla. Ennek tudatában – hajnalban – teljes nyugalommal szálltunk fel a vonatra.

Első kellemetlen meglepetés Füzesabonyban ért bennünket, ahol át kellett szállnunk.

Itt ugyanis teljes káosz uralkodott. Azt senki se sérelmezheti, ha valahol javítják a vágányokat, vagy egyéb munkálatok folynak, hiszen ez mindenki érdeke, aki vonattal jár. De az átélt események nem az átépítés, hanem emberi mulasztások és hanyagság miatt történtek meg velünk és sok más utassal.

Még örülhetünk, hogy csak kellemetlenségeket kellett átélnünk, mert a hanyagságok következtében akár baleset vagy szerencsétlenség is előfordulhatott volna.

Mi történt ezen az állomáson? Még a vonatban a következő levelet fogalmaztam a MÁV Igazgatóságának, ezért nem is másítok rajta. Íme:

„Amikor leírom a következőket, egyben felhívom a t. Illetékeseket a következőkre:

1./ Helyi szokásokat csak az ott lakók, vagy azok ismerhetik, akik naponta vagy legalábbis gyakran utaznak ugyanazon a vonalon.

2./ Akiknek ritkán közlekednek erre – mint például mi, most – honnan tudnák, mik a helyi szokások – pláne, ha nem tájékoztatják kellően őket.

3./ Ha van hangosbemondó – márpedig van, mert használták – akkor azon az utazóközönséget érintő fontos, lényeges információkat jó lenne ismertetni.

4./ Ha unalmas ugyanazt állandóan ismételgetni, akkor írják ki megfelelő helyre, ahol mindenki elolvashatja.

5./ Az állomáson legyen egy hely, ahol érdeklődhetnek az utasok. Ugyanis most az információs iroda zárva volt. Igaz, hogy egy karszalaggal ellátott egyén – bár udvariasan, de kicsit „borgőzös” állapotban – teljesített szolgálatot, ezért még jóindulattal se lehetne állítani, hogy hivatása magaslátán állt!

A lényeg: Egy felirat jelezte, hogy Debrecen felé 14 óra 30-kor induló személyvonat a 2. vágányról indul, csak azt nem tüntették fel, hogy honnan? Ha ugyanis megfelelően tájékoztatták volna erről a szerintem fontos tudnivalóról a t. Utazóközönséget, akkor mi sem nézzük olyan nyugalommal az érkező és távozó vonatokat az állomás épülete előtt várva a beérkező vonatot, miközben a következő tapasztalatokat gyűjtöttem:

Gondolom, nem szabályos, hogy a 6. vágányon az állomás elé érkező Miskolc-Budapesti gyorsvonat állási ideje alatt, ellenkező irányból beengedtek eléje egy tehervonatot, mely megállás nélkül futott tovább, – miközben a gyorsvonathoz rohángáltak az utasok, közben kifutott a gyorsvonat is, egyik jobbra, másik balra! (Se egy jelzőőr vagy hangosbemondói figyelmeztetés nem történt!)

Óránkra nézve látom, vészesen múlik az idő, mikor a hangosbemondó (közvetlenül indulás előtt 2-3 perccel) közli, hogy „személyvonat indul Debrecen felé a 2. vágányról 14 óra 30 perckor”.

Mi erre a vonatra vártunk, de hiába meresztgettük szemünket az állomás előtt állva csomagjainkkal, se jobbra, se balra, sehol sem láttunk vonatot.

Már nagyon nyugtalanok voltunk. Berohantam a váróterembe, érdeklődni: bemondták, hogy a vonat mindjárt indul, de vonat, sehol! Egy vasutas-egyenruhás embertől érdeklődtem, aki azt a felvilágosítást adta, hogy kint áll – jó messze – a vonat, nem is jön be, nem áll meg az állomásépület előtt!!!

Nosza, futásnak eredtünk a csomagokkal, rajtunk kívül legalább még nyolc ember járt hasonlóan. Talán egy percünk volt indulásig. A vonat tömve, az ajtók már zárva voltak! Futás tovább. A harmadik kocsiba igyekeztünk, mikor már mozgott a vonat.

Mivel tömve volt a peron is, alig bírtuk kinyitni az ajtót. Lányom már valahogy följutott a bőröndjével. Én azt hittem, hogy lemaradok.

Aztán észrevették kínládásomat, segítő kezek nyúltak felém, elkapkodták a táskákat és fölhúztak.

Itt most minden teljesen szabálytalanul történt, mert a kalauz nem jelzett, az állomás tisztviselője sem jelent meg a vonat indulása előtt azzal a bizonyos tárcsával („palacsintasütővel”).

Miért maradtak el a kötelező jelzések? Örök titok marad számomra.

Miért nem mondták be a hangosbemondón, hogy a vonat nem jön be az állomásépület elé, hanem messze kint áll, és onnan fogják elindítani? Holott bőven lett volna hely, legalább négy sín pár állt üresen az épület előtt.

Még mindig nincs vége kálváriánknak.

Ahogy az újságokból értesültünk, a Poroszló-Tiszafüred közötti szakaszon, ahol az átépítés folyt, tulajdonképpen rendben ment minden – mert itt vonatról le, buszokra fel, majd buszról le, vonatra fel a csomagokkal – rendbe szállítottak át bennünket.

Azonban itt is tartogattak számunkra kellemesnek nem mondható meglepetést. Ugyanis Tiszafüreden elfoglalva helyünket a vonatban, megtudtuk, hogy nem indítják el 16 óra 50-kor, mert bevárják a később érkező vonatot is! S itt a következő kérdésem:

Ha Füzesabonyban látták, mennyien rohannak az induló vonat felé, miért nem tájékoztatták az utazni vágyókat, hogy – az átépítések miatt változott a helyzet, és – nemsokára újabb szerelvényt is indítanak ugyancsak Tiszafüredre, s ott a vonatot bevárja a Debreceni járat.

Talán érthető, hogy ezek után jó kétórányi késéssel érkeztünk meg Debrecen nagyállomására. Talán az se sértés, ha úti kalandjainkért nem mondok köszönetet a MÁV Vezérkarának!

Azonban kérés nélkül is felhívom figyelmüket a következőkre: lelkiismeretesen végzett munkával, kis előrelátással, az általunk átélt kellemetlenségeket igenis el lehetett volna kerülni!

Elhihetik nekem, hogy ezt az utazást nem a legkellemesebb emlékeim között fogom számon tartani.

Ha most ne adj' Isten, baleset történt volna ezen a vonalon, milyen mentségeket hoznának fel maguk mellett? Vagy úgy gondolják, hogy a megfelelő intézkedéseket elég akkor megtenni, amikor már megtörténik a baj?

Azt javaslom, ne várakozzanak, sürgősen tegyék meg a kellő intézkedéseket, előzzék meg a bajokat, gondolom, – Önöknek sem mindegy!”

EDDIG a levél fogalmazványa.

Tehát a katonai eskü előtti napon több órás késéssel, viszontagságos utazás után, holtfáradtan, késő délután érkeztünk meg Debrecenbe.

Fiam se tudta, miért késik a vonat két órát! Azt mondhatom, s jó ízlésére vallott, hogy az „Aranybika” szállodában foglalt nekünk igazán kényelmes szállást.

Nagyon ránk fért a kényelem, mert fárasztó utazás után érkeztünk oda.

Másnap reggel kilenckor kezdődött az ünnepség.

Bár fiam elmondta, hol találjuk meg a laktanyát, de nem voltunk jártasak Debrecenben, így nehezen találtunk rá. Utolsó percekben érkeztünk.

A bejáratnál kiskatonák fogadták az érkezőket. Mindenkitől megkérdezték, kinek a hozzátartozója?

Amikor bemondtam a nevemet, gyorsan hozzánk szegődött az egyik fiú és elkísért, egyenesen a tribünön kijelölt helyhez vezetett.

Összenéztünk leányommal, nem tudtuk mire vélni e kitüntető helyet, mert ott a magasrangú parancsnokság mellett alig láttunk civileket.

Mindjárt kezdődött az ünnepség, nem sok időnk maradt csodálkozásra. Hamarosan megtudtuk az okát, miért ülünk a tribünön.

Mindjárt a ceremónia elején katona-fiam dísz egyenruhájában, a nemzeti lobogó előtt mondta el Szendrei József: *Katonai eskü című versét*. Megható volt hallgatni a szépen előadott költeményt; megkönnyeztem.

Fiam még a középiskolában, később az egyetemi évei alatt külön órákra járt, ahol szép kifejezőmódra, versmondásra tanították. A szépen megrendezett ünnepségen borzasztó hőséget kellett elszenvednünk a tűző napon, a laktanya udvarán.

Ennek végeztével körülvezettek a „körleten”. Egy külön társalgóban kicsit pihentük. Délután városnézésre indultunk.

Nem tudom, hogy ismerhette ennyire a várost kiskatona fiam, mert eltávozásra nem mehettek eskütétel előtt, legfeljebb menetoszlopban láthatták. Ennek ellenére jó kalauznak bizonyult, körüljártuk a nevezetes helyeket, megnéztük az egyetemi épületet, kinn jártunk a Nagyerdőnél, alaposan elfáradtunk. Közben rengeteg fényképet készítettünk a szálloda előtti szobor talapzatán, az egyetemi parkban.

El kellett búcsúznunk, mert délután indult a vonatunk. Ismét Nehéz út előtt álltunk.

A képen lányom és katonai idejét töltő fiam és a húga látható.

Késő este érkeztünk haza. Amikor otthon a csomagjainkkal fölfelé indultunk a lépcsőn, alig vánszorogtunk a fáradtságtól. Én ennek ellenére rákezdtem az ismert nótára: „*Debrecenbe kéne menni...*”, mire Kati lányom csak ennyit válaszolt:

– *Jaj, Anyuci, csak azt ne!*

Debrecenbe kéne menni...

Kellemesnek nem mondható utazás viszontagságait leírta

1971-et MUTATOTT A NAPTÁR. Fiam katonai szolgálatát – mint elő-felvételis egyetemistának, Debrecenben kellett töltenie. Egy hónap elteltével rendezték meg a katonai eskütétel ünnepségét, amelyre lányommal együtt készülődtünk. Annyi biztos, hogy ezt az utat, sohasem felejtjük el. A katonai eskü előtt nem engedik haza a kiskatonákat, ezért már előzőleg levélben kértem fiamat, hogy foglaljon szállást nekünk, mert egy nap alatt szinte lehetetlen megtenni ezt a hosszú utat oda- és visszafelé. Érkezésünk időpontját megjelöltük, miután alaposan áttanulmányoztuk a menetrendet a helyi vasútállomáson.

Lázás készülődés előzte meg utazásunkat, mivel hosszú az út Balassagyarmattól Debrecenig, s az akkori utazási feltételek mellett túl nagy kényelemre amúgy sem számíthattunk. „Fél füllel” hallottuk, hogy valamilyen vágányjavítás miatt egy szakaszon autóbust iktattak be. Ötször (!) kell majd átszállnunk, tehát számítottuk rá, hogy két napra való poggyásunkkal, meg kiskatonánknak szánt finomságokkal megrakodva, amúgy sem lesz idilli a helyzetünk.

Kevéske „úti-lázunk” ellenére, örömmel néztünk elébe az előttünk álló napoknak, mivel kis országunk legtöbb táját ismerem, de ezen a vidéken még nem jártunk.

Akarom mondani, én *csak egyszer, átutazóban* jártam arrafelé, Erdélyből való kényszerű távozásunk idején, a front közeledtével „tévedt” arra a menekülteket szállító vonatszerelvény. Ugyanis Marosvásárhelyről Nagyváradra utazva, a hadi események miatt Debrecen is érintettük. Idézek a korabeli naplóból:

„Út közben Marosvásárhely és Nagyvárad között, 1944. szeptember 10-13. – UTOLSÓ SZEMÉLYVONAT ebéd után indul. Utcánkban mindenki az állomás felé tart! Mi is összepakoltunk, búcsúzkodtunk a nálunk lakó osztálytársainktól, akik szintén csomagolnak.

Róza néni sír (ő segített anyukámnak a háztartásban), megtudta, hogy elmegyünk. Mi lesz vele? Egy darabig még biztosan ügyel a házra, az itt maradt holmira. De ki tudja, meddig teheti? Nem fogják-e vandálok szédülni mindenünket, őt meg kirakják valahová. Mi lesz az árván maradt kiscicáimmal?

Lelkére kötöttem Róza néninek, hogy gondoskodjék róluk.

Apukám tartalékos tisztként egy levಂತekorú csoportot menekít Nyugatra, elkísért bennünket az állomásra; a szerelvény már bent állt, mindenütt rengeteg ember... Közbenjárásával egy háromszemélyes tisztí fülkét vehettünk igénybe.

Lassan beteltek a kocsik. Ember-ember hátán mindenütt, kilencen szorongtunk a pici helyen (mint a szardíniásdobozban a halak). Se állni, se leülni nem lehetett. Indulás előtt egy órával megszólalt a sziréna... Az emberek a közeli dombra menekültek.

Az eső zuhog, piszok, sár, mindenütt. – Megjelentek a repülőgépek, de nem bombáztak. Lefújták a riadót, mindenki elfoglalta helyét. Fél óra múlva megint riadó! Zűr-zavar mindenütt, de elindították a szerelvényt. Még ki se értünk a városból, megint légiriadó! A vonat ablakából elmerengve néztem a várost, a Marost, a vikendtelepet, ahol olyan sok kellemes órát töltöttünk, fürödtünk, csónakáztunk. Most senki nincs arrafelé. Mindenki rohan, csomagol.

Így keltünk útra Nagyvárad felé, mert még élt bennünk a remény egy szikrája, hátha visszatérhetünk Marosvásárhelyre.

Ezért a személypoggyászunkat Nagyváradra irányították a szüleim. (Mint később kiderült mindez hiú reménynek bizonyult, mert az értékeink számunkra örökre elvesztek, a család ott maradt egy-egy kicsi útibőrönddel, benne egy váltás ruhával és aprósággal.)

Alig hagytuk el a várost, (több helyen, ahol átutaztunk, nyomot hagytak a bombázások. Ezt a pár napos utat igazán nem lehet luxusutazásnak nevezni. Egész úton vonatfüst, zsúfoltság ember-ember hátán, még a vonat tetején is emberek kapaszkodtak. Három teljes nap kellett hozzá, hogy Marosvásárhelyről Nagyváradra érjünk. Debrecen azért kellett érintenünk, mert nem volt közvetlen csatlakozás.

Debrecenben szörnyű pusztulás képe tárult elénk. Az állomás épületének fele romokban, a pályaudvar nagy része romhalmaz. A vonat- és villamossínek sok helyen felszaggatva. Mire jó az emberek nehéz munkájával teremtett világunkat romba dönteni? Istenem! Te tudod, miért van ez így!”

Ez a történet jelent meg előttem, amikor most CSALÁDI ÜGYBEN, kislányommal készülődöm Debrecenbe. Mindent megterveztünk előre, előkészítettünk, hogy a hosszú út lehetőleg zavartalan legyen. Pontosan tanulmányoztuk a menetrendet, nehogy meglepetés érjen bennünket. De milyen a SORS? Mégsem lett olyan egyhangú, ahogyan elképzeltük. Előző nap olvasván a napi sajtót, arról értesültünk, hogy a Debreceni MÁV Igazgatóság területén Poroszló-Tiszafüred közötti szakasznál a vasúti sínek átépítése folyik. Felhívták az utazóközönséget, indulás előtt saját érdekükben érdeklődjenek, a vasútállomásoknál, hogy úti céljukat mennyiben befolyásolják a munkálatok.

A jó tanácsra hallgatva telefonon érdeklődtem az állomásnál, mi a helyzet az átépítés körül, mennyiben érint bennünket?

Nagy (de korai) örömömre szolgált a közlésük, hogy esetleges akadályokról semmiféle rendelkezést nem kaptak. Reménykedtem: mégsem lehet olyan vészes a helyzet, ha a MÁV információnál nem értesültek róla. Ennek tudatában – hajnalban – teljes nyugalommal szálltunk fel a vonatra.

Első kellemetlen meglepetés Füzesabonyban ért bennünket, ahol át kellett szállnunk.

Itt ugyanis teljes káosz uralkodott. Azt senki se sérelmezheti, ha valahol javítják a vágányokat, vagy egyéb munkálatok folynak, hiszen ez mindenki érdeke, aki vonattal jár.

De az átélt események nem az átépítés, hanem emberi mulasztások és hanyagság miatt történtek meg velünk és sok más utassal. Még örülhetünk, hogy csak kellemetlenségeket kellett átélnünk, mert a hanyagságok következtében akár baleset vagy szerencsétlenség is előfordulhatott volna.

Mi is történt ezen az állomáson?

Még a vonatban a következő levelet fogalmaztam a MÁV Igazgatóságának, ezért nem is másítok rajta. Íme:

„Amikor leírom a következőket, egyben felhívom a t. Illetékeseket a következőkre:

1./ Helyi szokásokat csak az ott lakók, vagy azok ismerhetik, akik naponta vagy legalábbis gyakran utaznak ugyanazon a vonalon.

2./ Akiknek ritkán közlekednek erre – mint például mi, most – honnan tudnák, mik a helyi szokások – pláne, ha nem tájékoztatják kellően őket.

3./ Ha van hangosbemondó – márpedig van, mert használták – akkor azon az utazóközönséget érintő fontos, lényeges információkat jó lenne ismertetni.

4./ Ha unalmas ugyanazt állandóan ismételtetni, akkor írják ki megfelelő helyre, ahol mindenki elolvashatja.

5./ Az állomáson legyen egy hely, ahol érdeklődhetnek az utasok. Ugyanis most az információs iroda zárva volt. Igaz, hogy egy karszalaggal ellátott egyén – bár udvariasan, de kicsit „borgőzös” állapotban – teljesített szolgálatot, ezért még jóindulattal se lehetne állítani, hogy hivatása magaslátán állt!

A lényeg: Egy felirat jelezte, hogy Debrecen felé 14 óra 30-kor induló személyvonat a 2. vágányról indul, csak azt nem tüntették fel, hogy honnan? Ha ugyanis megfelelően tájékoztatták volna erről a szerintem fontos tudnivalóról a t. Utazóközönséget, akkor mi sem nézzük olyan nyugalommal az érkező és távozó vonatokat az állomás épülete előtt várva a beérkező vonatot, miközben a következő tapasztalatokat gyűjtöttem:

Nem szabályos, hogy a 6. vágányon az állomás elé érkező Miskolc-Budapesti gyorsvonat állási ideje alatt, ellenkező irányból beengedtek eléje egy tehervonatot, mely megállás nélkül futott tovább, – miközben a gyorsvonathoz rohagáltak az utasok – és közben kifutott a gyorsvonat is, egyik jobbra, másik balra! (Se egy jelzőőr vagy hangosbemondói figyelmeztetés nem történt!)

Óránkra nézve látom, vészesen múlik az idő, mikor a hangosbemondó (közvetlenül indulás előtt 2-3 perccel) közli, hogy „személyvonat indul Debrecen felé a 2. vágányról 14 óra 30 perckor”.

Mi erre a vonatra vártunk, de hiába meresztgettük szemünket az állomás előtt állva csomagjainkkal, se jobbra, se balra, sehol sem láttunk vonatot. Már nagyon nyugtalanok voltunk. Berohantam a váróterembe, érdeklődni: bemondták, hogy a vonat mindjárt indul, de vonat, sehol! Egy vasutas-egyenruhás embertől érdeklődtem, aki azt a felvilágosítást adta, hogy kint áll – jó messze – a vonat, nem is jön be, nem áll meg az állomásépület előtt!!!

Nosza, futásnak eredtünk a csomagokkal, rajtunk kívül legalább még nyolc ember járt hasonlóan. Talán egy percünk volt indulásig. A vonat tömve, az ajtók már zárva voltak! Futás tovább. A harmadik kocsiba igyekeztünk, mikor már mozgott a vonat. Mivel tömve volt a peron is, alig bírtuk kinyitni az ajtót. Lányom már valahogy följutott a bőröndjével. Én azt hittem, hogy lemaradok. Aztán észrevették kínlódásomat, segítő kezek nyúltak felém, elkapkodták a táskákat és fölhúztak.

Itt most minden teljesen szabálytalanul történt, mert a kalauz nem jelzett, az állomás tisztviselője sem jelent meg a vonat indulása előtt a bizonyos tárcsával („palacsintasütővel”).

Miért maradtak el a kötelező jelzések? Örök titok marad számomra. Miért nem mondták be a hangosbemondón, hogy a vonat nem jön be az állomásépület elé, hanem messze kint áll, és onnan fogják elindítani? Holott bőven lett volna hely, legalább négy sín pár állt üresen az épület előtt. Még mindig nincs vége kálváriáinknak.

Ahogy az újságokból értesültünk, a Poroszló-Tiszafüred közötti szakaszon, ahol az átépítés folyt, tulajdonképpen rendben ment minden – mert itt vonatról le, buszokra fel, majd buszról le, vonatra fel a csomagokkal – rendbe szállítottak át bennünket. Azonban itt is tartogatottak számunkra kellemesnek nem mondható meglepetést. Ugyanis Tiszafüreden elfoglalva helyünket a vonatban, megtudtuk, hogy nem indítják el 16 óra 50-kor, mert bevárják a később érkező vonatot is! S itt a következő kérdésem: Ha Füzesabonyban látták, mennyien rohannak az induló vonat felé, miért nem tájékoztatták az utazni vágyókat, hogy – az átépítések miatt változott a helyzet, és – nemsokára újabb szerelvényt is indítanak ugyancsak Tiszafüredre, s ott a vonatot bevárja a Debreceni járat.

Talán érthető, hogy ezek után jó kétórányi késéssel érkeztünk meg Debrecen nagyállomására.

Talán az se sértés, ha úti kalandjainkért nem mondok köszönetet a MÁV Vezérkarának!

Azonban kérés nélkül is felhívom figyelmüket a következőkre: lelkiismeretesen végzett munkával, kis előrelátással, az általunk átélt kellemetlenségeket igenis el lehetett volna kerülni! Elhihetik nekem, hogy ezt az utazást nem a legkellemesebb emlékeim között fogom számon tartani.

Ha most ne adj' Isten, baleset történt volna ezen a vonalon, milyen mentéseket hoznának fel maguk mellett? Vagy úgy gondolják, hogy a megfelelő intézkedéseket elég akkor megtenni, amikor már megtörténik a baj? Azt javaslom, ne várakozzanak, sürgősen tegyék meg a kellő intézkedéseket, előzzék meg a bajokat, gondolom, – Önöknek sem mindegy!” EDDIG a levél fogalmazványa.

Tehát a katonai eskü előtti napon több órás késéssel, viszontagságos utazás után, holtfáradtan, késő délután érkeztünk meg Debrecenbe. Fiam se tudta elképzelni, miért késik a vonat két órát! Azt mondhatom, mert jó ízlésére vallott, hogy az „Aranybika” szállodában foglalt nekünk igazán kényelmes szállást. Ránk is fért, mert nagyon fárasztó utazás után érkeztünk oda.

Másnap reggel kilenckor kezdődött az ünnepség. Bár fiam elmondta, hol találjuk meg a laktanyát, de nem voltunk jártasak Debrecenben, így nehezen találtunk rá. Utolsó percekben érkeztünk. A bejáratnál kiskatonák fogadták az érkezőket. Mindenkitől megkérdezték, kinek a hozzátartozója? Amikor bemondtam a nevemet, gyorsan hozzánk szegődött az egyik fiú és elkísért, egyenesen a tribünön kijelölt helyhez vezetett. Összenéztünk leánnyal, nem tudtuk mire vélni e kitüntető helyet, mert ott a magas rangú parancsnokság mellett alig láttunk civileket. Mindjárt kezdődött az ünnepség, nem sok időnk maradt csodálkozásra. Hamarosan megtudtuk az okát, miért ülünk a tribünön.

Mindjárt a ceremónia elején katona-fiam dísz egyenruhájában, a nemzeti lobogó előtt mondta el Szendrei József: Katonai eskü című versét. Megható volt hallgatni a szépen előadott költeményt; megkönnyeztem. Fiam még a középiskolában, később az egyetemi éve alatt külön órákra járt, ahol szép kifejezőmódra, versmondást tanulta. A szépen megrendezett ünnepségen borzasztó hőséget kellett elszenvednünk a tűző napon, a laktanya udvarán. Ennek végeztével körülvezettek a „körleten”. Egy külön társalgóban kicsit megpihentük. Délután városnézésre indultunk.

Nem tudom, hogy ismerhette ennyire a várost kiskatona fiam, mert eltávozásra nem mehettek eskütétel előtt, legfeljebb menetoszlopban láthatták. Ennek ellenére jó kalauznak bizonyult, körüljártuk a nevezetes helyeket, megnéztük az egyetemi épületet, kinn jártunk a Nagyerdőnél, alaposan elfáradtunk. Közben rengeteg fényképet készítettünk a szálloda előtti szobor talapzatán, az egyetemi parkban. El kellett búcsúznunk, mert délután indult a vonatunk. Ismét Nehéz út előtt álltunk. A képen: Lányom és Fiam.

Késő este érkeztünk haza. Amikor otthon a csomagjainkkal fölfelé indultunk a lépcsőn, alig vánszorogtunk a fáradtságtól. Én ennek ellenére rákezdtem az ismert nótára:
„*Debrecenbe kéne menni...*”, mire Kati lányom csak ennyit válaszolt:
– *Jaj, Anyuci, csak azt ne!*

Demokrácia – eredeti példány

Elbeszélő költemény, szabad formában
(Finta Kata: 2005.10.18.)

Gyermek voltam még, amikor
háborúra ébredt nemzetünk.
Nem mi akartuk, nem mi kezdtük,
csak belecseppentünk.
Határainknál már dúltak a csaták,
vitték fiainkat, mert besorozták.
Indultak szegények nótával,
de azt mégsem hitték,
hogyan hazájukat védik.

*

Milyen sors jutott hazánknak,
s területén élő sokszínű népnek?
Megint veszítettünk háborút,
mivel sorszerűen vesztes mellé álltunk.
Jött az áradat nagy hadával,
átlépte a határt milliót számláló
szovjet katonákkal.
Nem kérte őket senki
– vagy mégis, ki tudja? –
Egyszer csak meglepve minket,
s ahogyan állítják:
„felszabadítottak!” bennünket.
Bevonultak: falvakat, városokat
elfoglaltak, majd ők parancsoltak.

*

Szép tavaszi napon nagyhatalmú urak
végre békét kötöttek,
de erről bennünket meg se kérdeztek.
Ismét megfosztottak területeinktől
ahol magyar testvéreink
és vérrokonaink élnek.

*

Most „béke” van nálunk,
fegyverek nem szólnak!
Kezdődhet az élet; van mit tenni:
földig rombolt hazát újjáépíteni.
Lassan beindultak ismét a gyárak
épségben maradt katonáink
már civilben járkálnak.

*

Nekünk kellett, akkor ifjaknak,
és háborúban megrokkantaknak
felépíteni mindent,
amit idegen bakancsok,
nemcsak ellenséges, de
szövetséges hadak
letiportak, eltapostak:
romba döntve otthonainkat.

*

Felszántani kellett feldúlt mezőket
bevetni elárvult földjeinket.
Újjáépítettünk lerombolt iskolákat
lebombázott kórházakat,
feldúlt otthonokat:
hogyan emberhez méltó
létet teremtsünk magunknak.

*

A megszállás negyven éve alatt
fizetnünk kellett „jóvátételt”
– de miért, mert megszállva
tartottak bennünket? –
Ezen túl fizettünk
elillant fiatal éveinkkel,
még azon túl is fizettünk
nyomorúságos létünkkel.

*

Igaz, sokat kellett dolgoznunk,
de volt lakásunk, ruhánk
és terített asztalunk.
Fiatalok voltunk,
boldogan fáradtunk,
s néha-néha vigadoztunk.
Éreztük, hogy munkánk nyomán
épül országunk. Azért küzdöttünk,
hogyan legyen nekünk, s utódainknak
jövőnk, és otthonunk.

*

Ezerkilencszázkilencvenben
megszállóinktól végre szabadultunk.

Ha nem egészen önként,
– mégsem úgy, mint töröktől, kiknek
igáját százötven évig élveztük; –
míg a szovjetekhez „csupán”
negyven évig volt szerencsénk.

*

Mit kell ismét megélnünk?
Demokrácia és szabadság mellett
nagyjaink elszúrták a politikát
– de már nem szovjet parancsra: –
téessz, nagygazdaságot, gyárat,
üzemet, azt is, ami jó volt;
– ahelyett, hogy átszervezték volna, –
azt, ahol dolgozni lehetett,
s amit elődeik létesítettek,
mindent megszüntettek; (de sajnós),
helyettük új munkahelyeket
teremteni elfelejtettek.

*

Politikusaink ádáz küzdelmet vívnak
– de nem háborúban, fronton, –
hanem úton-útfélén,
néha parlamentben.
Két táborra szakadt hazánk népe,
mivel választott vezetőinknek
mindig van – nem ellenzéke,
hanem – ellensége,

akik büntetlenül gáncsolhatnak
mindent, lázíthatják a népet.
Ezért hazánkban tán sohase
lehet nyugalom és béke?

*

Igaz, nehéz életünk volt
a szovjetvezénylés alatt,
de most mi változott?
Még nehezebb lett az élet!
A kapitalista, hogy bukszáját
még jobban teletömje,
aztán ha külföldi, tovább áll –
dolgozóit meg nem szánja
őket kisemmizve rakja lapátjára.

*

Nem törődik azzal, hogy
ezután ki ad nekik munkát.
Ötvenévesek és fiatalabbak
– életük romokban –
kihez forduljanak?
Az intrika helyett vezetőink
inkább azon törhetnek fejüket:
jólétet, munkát teremtsenek
mindenkinek.
Valamennyi embernek legyen
kenyere munkája,
többé ne nélkülözzön-éhezzon
senki, aki itt él, e hazában!

* *_* **

Depresszió Feltöltve: Napvilághoz

3003. nov. 1. 21,59 óra

AHÁNYAK VAGYUNK, annyifélék, nem egyformák. Mostanában annyi mindent hallunk depresszióban szenvedő embertársainkról, köztük sajnós sok fiatalról. Amikor én gyermek voltam, alig lehetett erről hallani. Ha valaki beszélt róla, annyit tudtam megérteni, hogy ez az unatkozó gazdagok, grófkisasszonyok problémája. Másoknak akkor is dolgozniuk kellett, nemigen értek rá annyi töprengésre, ami kiválthatta az efféle betegséget – vagy rossz szokást.

Én például nehezen tudom elképzelni, mi az a szorongás, már úgy értem, hogy valaki mindig, mindenért, egyfolytában szorong. Mert időnként mások is átesnek rossz napokon, bárkit érhet bánat, amit nehéz megemésztene, vagy kerülhet nehéz helyzetbe, amiből nem talál kiutat.

Tény, hogy én is mindig vizsgadrukkos voltam, pedig természetemből fakadóan felkészültem abból, amiről számat kellett adnom. Azonban amikor túlestem rajta, általában nem is rosszul, akkor elfelejtettem a nagy izgalmat. Sosem hagytam, hogy eluralkodjék rajtam a bánat, még ha nem is úgy sikerült valami, ahogyan előre elképzeltem. Mint másoknak is, nekem is voltak olyan tantárgyaim, amelyeket szerettem, ahol jól álltam, és ami nem ment jól, abból igyekeztem jobban felkészülni; ha mégsem lettem belőle sikeres, soha nem akartam beleőrülni. Hála optimista természetemnek. Ez volt a legnagyobb kincs, amit apámtól örököltem.

Saját véleményem, hogy némely embernél az egyedüllét okoz problémát, hogy még családon belül is úgy érzi, magára marad. Talán ez az általános gond. Főleg egy fiatalnak nagyon fontos a társaság, barátok, mostani kifejezéssel „haverok”. De az már igazán nem mindegy, hogy kivel barátkoznak.

Léha emberekkel nem jó szoros barátságba bonyolódni, akik csak a piát, a drogot hajszoják... Szerencsére, a mai fiatalok sokasága már felfogja ennek káros hatását.

Mindig gondolnunk kell cselekedeteink következményeire... Mert a szélsőségekből visszatérni nagyon nehéz.

Korábbi időkben is nagy terhet jelentett az iskolai elvárás, nemcsak manapság. Mindenki ismerje meg önmagát, saját erejét. Érezze, mennyit bír el és ahhoz állítsa maga elé az elérendő célját. De ezt akarja nagyon, ezért teljes erőbedobással, szorgalmasan munkálkodjon.

Igen, nagy baj az, ha valaki csak önmagába fordulva éli napjait, főleg, ha félelmei vannak, ha nem bízik önmagában és erejében. Annyi minden szép és nemes dolgot találhat mindenki, ami hobbijaként szolgálhat. Jó könyvek olvasása, elmerülni az igazán tartalmas-hasznos és érdekes irodalomban.

Kirándulások biciklin vagy gyalog, úszás, valamilyen könnyebb sport, séták és testedzés vagy baráti összejövetel kellemes társaságban.

Igen, fiúk-lányok együtt, kellemes zenére tánc, módjával egy-két pohár ital is jöhet (nem gyermekkorban), de jól ismerje mindenki a saját mértékét.

Ugyanis szórakozás nem azokat a modern bulikat jelenti, ahol fülsiketítő zene-dobogás mellett „ráznak”, drogoznak, cigiznek, ráadásul lerészegednek, összehányják (bocs!) a szüleik lakását. Talán sokan azt gondolják, ez teszi őket felnőtté? Nem, ennek ellenkezőjét jelenti: ez gyerekes viselkedés! Ez lenne a szórakozás? Az igazi szórakozás nem teszi tönkre az embert, hanem felüdíti, feltölti.

Miért kell annyi szeszesitalokat inni, akarom mondani „vedelni” amennyit nem bír el valakinek a szervezete, hogy utána azt se tudja, mit tesz? Miért kell összetörni vagy uram bocsáss, összehányni a környezetet, s nem kell az első alkalommal lefeküdni a táncpartnerrel, vagy beülni a lerészegedett barát (vagy annak papája) autójába, aki már kótyagosan az első kanyarnál nekimegy egy fának és a másvilágon találja magát társaival együtt, vagy „jobbik esetben” sérülten vagy meggyomorodva, egy kórházi ágyon ébred, ha felébred!

Akkor, ott van ideje elgondolkozni: – Ez lenne az életcél? Ez a jó buli?

Mindenki összeszedheti magát.

Legyen mindenkinek önkritikája. Amikor valaki elmerül bánatában, gondolkozzon el rajta, igyekezzék abból kilábalni, aztán állítsa fel magának a mércét. Mérlegelje, amíg nem késő, hogy mit akar elérni életében. Ne mélyüljön el annyira a problémáiban, hogy azoktól már nem látja meg a kiutat.

Legyenek értelmesen gondolkodó, illemtudó vele egykorú vagy idősebb barátai – ismerősei, akivel őszintén megbeszélheti gondjait. Mert ha időben nem tud felülemelkedni saját gondjain, s már csak arra koncentrál, hogy a gyógyszerektől várja a gyógyulását, akkor ne mélyüljön el a pirulák mellékhatásaiban sem, mert azoktól mindenki tart – válasszon helyette értékes és szórakoztató olvasmányokat.

A rossz napok után nem jó merevnek, görcsösnek maradni. Nagyon fontos: tanuljon meg magában elmélyülni. Ez lehet a modern relaxálás, gyakorolja az ellazulást, amit én az igazi, elmélyült imádsághoz hasonlítok. Mindenki naponta leltározza önmaga cselekedeteit, úgy is lehet mondani, tartson rendszeresen lelkiismeret vizsgálatot, hogy tudja értékelni cselekedeteit.

Akkor megismerheti önmagát, így talál kiutat bajaiból, ha igazán hiszi és akarja, amit szeretne elérni, mert ez a legfontosabb, valamit erősen hinni és akarni!

** **

Disznótoros vacsora 1.

Regényrészlet

PISTA BÁTYÁMMAL ELHATÁROZTUK, hogy a – Ferencrendi barátok *kórus tagjaival* együtt – elmegyünk a Katolikus Körbe, ahol szórakozással egybekötött disznótoros vacsora lesz. Korán érkezünk, – még kevesen voltak a teremben.

Eleinte nyomott volt a hangulat, de később feloldódott. Szegény bátyám *hét nővel* együtt! De ő büszkén húzta ki magát a kisestélyi ruhákban pompázó csinos lányok között. Egy hosszú asztal felét foglaltuk el, a másik részét az adóhivatal tisztviselőinek tartották fönn, ahol egyelőre két idősebb úr üldögélt, csendesen beszélgetve. Az asztal túlsó oldalán a székek üresen álltak.

Évának odasúgtam, hogy kicsit fiatalabb urak is jöhetnének, mert én táncolni szeretnék. Meghiszem azt – mondták a lányok, egyetértően bólogatva. Nem sokáig kellett várnunk, mert csak rövid ideig maradtak a hölgyek túlsúlyban, az arány hamar megváltozott.

Nagy csoport fiatalember tűnt föl a bejáratnál, s felénk közeledtek az *adóhivatal titánjai*. Udvariasan köszöntöttek bennünket, bemutatkoztak, majd elhelyezkedtek az asztalnál. Örömről szólalt, hogy nem fogunk unatkozni, ha megszólal a zene.

Megjelentek a pincérek, karjukon egyensúlyozva a tányérokat, hozták a frissen sült, ropogós disznótoros vacsorát. Olyan adagot pakoltak egy-egy tányérra, néhányan el sem tudtuk fogyasztani. Közben kellemesen társalogás indult. A fiúk italt hoztak, minden pohárba töltöttek, mi azonban csak kóstolgattuk.

Ahogy fogyott az étel, a zenészek pengetni kezdték hangszereiket, majd húrjaikon egy divatos tangó lágy hangjai töltötték be a termet.

Bátyámmal egymásra néztünk; én bólintottam, mire felállt, kezét nyújtotta felém és *kiléptünk a táncporondra*. Utánunk már a tágas helyiség közepén egyre többen forogtak. Asztalunknál ülő ifjak kitétek magukért, sorra fölkértek bennünket, mindenkinek akadt partnere. Látván, hogy szívesen táncolunk, senki sem pihent. A teremben az asztaltársaságon kívül több ismerős fiút és két évfolyamtársamat vettem észre; láttam a teremben, hogy ők is megforgattak néhányszor.

Új ismerőseink közül egy kisbajszos fiú egyre gyakrabban hajolt meg előttem, ha a zenészek újabb zenére váltottak.

Később már annyi bátorságot vett magának, hogy amikor egy főhadnagy ismerősöm (akivel együtt jártam rajzórákra), táncra kért, új ismerős azonnal megjelent és lekért tőle. Akkor is így tett, ha bárki mással kezdtem táncolni. Már sokalltam, hogy egy-egy zeneszámot sem tudok egy partnerrel végigtáncolni.

A bejárat ajtójánál több fiatalember társaságában ott álldogál – a táncolókat figyelve – Mándoky Bandi, a mérnökünk, akivel az acélgyári irodában együtt dolgozom. Mikor tánc közben előtte elhaladtunk, rápillantottam, ő udvarias meghajlással köszöntött.

Néhány fiút arra csábítottam, hogy jelentkezzenek a kórusunkba, ahová én járok. Legszorgalmasabb táncosom megjegyezte, hogy a kedvemért szívesen eljönne, de ketten vállalkozásba kezdenek, üzletet nyitnak, ami sok utánjárást igényel.

Udvariasan, de örületes iramban kezdett udvarolni. Ekkor érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy ezután csak azért sem fogok Mándokival törődni. (Utólagos bejegyzés: Ha azt tudtam volna, milyen rosszul teszem!)

Beszéd közben szó esett arról – és én megkérdeztem hű táncpartneremtől: – Mondja, hogy lehet valakit lefegyverezni?

– Magának is van ilyen fegyvere! – válaszolta.

Valóban – nekem? Mi lehet az? – kérdeztem csodálkozva.

– A szeme.

Aztán valósággal könyörgött, hogy nézzek „úgy” a szemébe. Nem igen értettem, hogy gondolja, – mivel eddig még sohasem kacérkodtam. Egész éjjel kézről-kézre járt a társasághoz tartozó hét lány. Mondhatom, hogy mióta eljöttünk Marosvásárhelyről, – ilyen jól még nem mulattam. Éjjel három óra lehetett, kezdett széledni a társaság, mi is szedelődzködtünk.

Partnerem engedelmet kért, hogy velünk tarthasson. A társaság előtt haladtunk némi távolságban, beszélgetésbe merülve.

Lakásunk előtt lassítottunk, hogy megvárjuk a többieket. Fel-alá jártunk a kapu előtt, miközben legnagyobb meglepetésemre, valósággal szerelmet vallott. Nem tűnt üres bóknak, fecsegésnek, olyan komolyan beszélt.

Aztán hirtelen hozzám fordult és megkérdezte: – Hiszi azt, hogy meglátni és megszeretni, pillanat alatt, első látásra?

Ahogy gondoltam, úgy válaszoltam: – Lehetségesnek tartom, bár ilyenkor fennállhat az a veszély, hogy későbbi ismeretségük alatt megváltozik a hirtelen támadt érzés, tehát csalódhat az ember.

– Jó emberismerő vagyok – mondta – és amikor magára néztem, valami megmozdult bennem. Ne vegye üres bóknak, higgyen nekem, igazán őszintén beszélek.

Ez aztán a roham! – gondoltam magamban! Sokáig sétáltunk a kapu előtt, már kezdtem sokallni, hogy még mindig nem ért utol bátyám a társasággal, – megfogtam a kapukilincset, el akartam búcsúzni, be akartam menni.

– Kérem, várjon még – és előjött a nagy kérdéssel: – Mikor láthatjuk egymást, vagy bízzuk a sorsra?

– Inkább a Gondviselésre! – javítottam ki.

– Ezzel nem elégszem meg, azon kívül, hogy rábízzuk, beszéljük meg a következő találkozásunk időpontját.

– Ma már vasárnap, én a féltizenkettes misére megyek, utána találkozhatunk, vágtam rá szinte gondolkodás nélkül.

Talán ekkor követtem el életem legnagyobb könnyelműségét, amikor ezt megígértem. Megijedtem, mikor hirtelen hozzám hajolt és homlokon csókolt. Nem szoktam hozzá ilyen lerohanáshoz, de mindez olyan gyorsan történt, hogy nem tehettem semmit ellene. Olyan érzésem támadt, hogy ez a fegyvere: Szép szóval, nagyon szép kéréssel mindent elérni! Gyors kézfogás után beszaladtam a lakásba.

Legnagyobb csodálkozásomra bátyám már otthon volt, sőt, már aludt. Hogy hol kerülhetünk el egymást, azt nem tudhatom. Rosszul esett, hogy szó nélkül otthagytott egy idegennel.

Talán azt hitte, hogy szándékosan akarok tovább beszélgetni új ismerőssémmel? Ima után elérzékenyültem: Éreztem, nem kis hatással volt rám ennek a fiúnak az udvarlása. Esti imámban arra kértem a jó Istent: most legyen velem, ne hagyjon el! Éreztem, hogy nagy problémák előtt állok. *(Utólagos bejegyzés: Általában megéreztem, vagy megálmodtam az eljövendő problémákat! – Miért nem figyeltem fel bizonyos jelekre, amelyek előre rámutattak a rám váró gondokra? – Most már tudom, hogy miért. Mert szerelmes lettem, annyira, hogy ez az érzés elvakított).* Mindez 1946. november 9-éről 10-ére virradó éjjel zajlott le, Salgótarjánban. A körülmények ismeretéhez hozzátartozik, hogy röviden vázoljam a nemrég általam meggondolatlanul elszakított, kettétört szerelmemet.

*

Mit jelentsen ez? Megint Őt láttam álmomban, akivel még háború tán is leveleztünk és levelei mindig kedvesek voltak... Mintha Pozsonyból értesített volna engem. Küldött pénzt. Hogy miért, azt nem tudom. Azt írta, odamenekült. Aztán – még mindig álmomban – hozzánk jött, Pirkóék is meglátogattak, s a szobában nagy volt a rendetlenség.

Én meg boldog voltam – legalább álomban!⁷⁰ Az álom folytatása már Piroskáék házában zajlott. Diáklányok a folyosó mellett sorakoztak, akiket menekíteni kellett valahonnan.

Madárka vezette őket. Én nem mehettem –mivel messzire szakadtam tőlük, mint a valóságban. Kuci abban a szép kék, virágos ruhájában pompázott, ami olyan jól állt neki, zsebre tett kézzel, kihívóan, vidám arccal nézett mindenkire.

Édes néni (Madárka) sajnálta, hogy én itt maradok. Odajött hozzám, átölelt és megcsókolt. Ettől olyan nagyon-nagyon boldog lettem. Pedig álomban a csók valami rosszat, árulást jelent. De hát, mégis ez történt velem – álomban. Álom–álom, édes álom... Jó volt mégis, legalább álomban együtt lenni velük, akiket annyira szeretek.

Ó, boldog idők, kedves emberek és emlékek!

Nemrég' fejeződött be a háború, családunkra nézve óriási változásokat hozott. Édesapám Erdély szülőltje, tősgyökeres székely. A trianoni döntés után nem maradhatott szülőföldjén, itt, a csonka országban kellett új életet kezdenie. Amikor a terület újra hazánk része lett, áthelyezését kérte nagyobb erdélyi városba, ahol négy középiskolás korú gyermekének iskoláztatása helyből megoldható. Így kerültünk Marosvásárhelyre, ahol négy évig laktunk. Ott jártam középiskolába.

Egyik nyári vakációban mi hárman, iskolatársak, gyönyörű napokat töltöttünk Nagy-ilonván; barátnőm szüleinél. Mi hárman TRIÓT alkottunk: Székely Klári volt az egyik, akinek szülei laktak ott, édesapja a nagyközség főjegyzője.

Másik Kiss Juci, aki Marosvásárhelyen a szomszéd utcában lakott, édesapja és mamája, s az én apám kollégák voltak, a TRIÓ harmadik tagja én voltam. Iskolai idény alatt sülve-főve – otthon, iskolában, és azon kívül is – együtt tanultunk, szórakoztunk. Első évben Klári két nagynénjénél lakott, tőlük tanultam zongorázni, azonban a következő években hozzánk költözött, Anyukám őt is ellátta. És most a szülei meghívtak bennünket egy iskolai szünetben három hétre. Felejtethetetlen vakációt töltöttünk ott. Jártunk fürödni a Szamosra, szórakozni, táncolni a közeli fürdőhelyre: Büdöspatakára, éjjelizenék, séták, kellemes társalgások, dalolások a nagy erkélyen a csillagos ég alatt; persze, mindez az akkori szokás szerint felnőttek felügyelete mellett. A főjegyzőnek, osztálytársnőm édesapjának ugyanis három lánya volt, akik árgus szemmel vigyáztak rájuk és ránk is, mi mégis rendkívül jól éreztük magunkat. Ott ismerkedtem meg egy dunántúli fiúval, aki éppen főiskolája elvégzése után a közelben töltötte katonai idejét, s a társasághoz tartozott. A barátságunk nem szakadt meg a vakáció végén, levelezni kezdtünk. Ekkor azonban már közeledett a font Marosvásárhelyhez, ő ugyan Keszthelyen lakott, de ennek ellenére később meglátogatott, amikor két hetet Vásárhelyen, a közeli rokonainál töltötte, de szabadsága nagy részében inkább nálunk volt. Erős szálak kezdtek bennünket egymáshoz fűzni, de a háború mégis elszakított tőle. Levélben megállapodtunk, hogy leveleimet továbbra is régi címére küldjem, ha el kell jönnünk a városból, de a posta sem úgy működött, mint békeidőben.

Háború után aztán sokáig semmit nem hallottam róla. Nem tudtam, mi történt vele, nem adott hírt magáról. Mindenre gondolhattam: talán nem élte túl a háborút, vagy megnősült? Szenvedtem, amíg aztán két év elteltével elhatároztam, hogy véget vetek az egésznek, többé nem gondolok rá.

Ekkor ismerkedtem meg azon a bizonyos disznótoros vacsorán jövődöbéli férjemmel. Később megtudtam, hogy udvarlóm nyugati fogságba esett, ahogy megálmodtam, és két év elteltével érkezett haza Ausztriából. Akkor már nem akartam a helyzeten változtatni

(Rosszul tettem!)

*** **

⁷⁰ Megérzés részemről. Bár úgy beszéltük meg vele még Marosvásárhelyen, hogy nyugodtan írhatok neki a dunántúli címére, mert ő megkapja a leveleket, mivel nem megy el otthonról és – mégis Nyugatra került, amerikai fogságba. Hogy, hogy nem, én megálmodtam! De ez majd csak később derül ki.

Forog a dobókocka... (Írta: Finta Kata)

Életünk alakulása változatos: hol fenn, hol lenn vagyunk, mintha az egekből egyenesen a gödör mélységébe esnénk, más-kor azt se tudjuk miért, szerencse ér bennünket.

Sorsunk kiszámíthatatlan, akárcsak játékban a **dobókocka** eredménye. Valaki elveti kezéből, az leesik, aztán gurul, forog, előbb lendülettel, majd egyre lassabban, míg megáll. Izgatottan várjuk az eredményt: HATOS! Most örülhetünk, mert mellénk szegődött a szerencse. Ilyenkor jó, ha kicsit lassítunk, élvezzük helyzetünket, ugyanis ha újra dobják, nem biztos, hogy megint nekünk kedvez a szerencse.

Miért ne dobnának ismételten hatost?

Igaz, az is lehetséges! Aki bátor, megint nyerhet.

Akkor ő a szerencse fia, akinek minden sikerül, nem is kell oly sokat fáradoznia érte.

Vagy ki tudja, mi a további teendője...

Szerintem csak Ő, aki Fönről irányítja életünket, az emberekét, és mindenek sorsát, egyedül ő tudja, mi lenne a helyes lépés. Ezért vigyázat, mert a kocka legközelebb lassan, tétovázva megállhat úgy is, hogy a tetején csak egy, vagy két pontocska lesz látható! Akkor pedig vége a szerencsés időszaknak, s bármihez kezdesz, bármit akarsz elérni, a szerencse elkerül, fáradozásod nem hozza meg a hön várt eredményt.

Nemcsak egyes emberek, de országok, népek sorsa is olyan forgandó, mint bármely élő emberé, azok sorsa is a **NAGY DOBÁSTÓL** függ.

Ne menjünk messzire. A magyarságnak jócskán kijutott jóból-rosszból. Vitéz őseinkkel dicsekedhetünk, akik háborúban-harcban, akik mégsem tudtak mindig megbirkózni a körülményekkel, a túlerővel szemben.

Hazánk elszenvetde a tatár-dúlást, a török 140 éves „vendégszereplését”, mert időnkint a dobókockát ODAFENT VALAKI elindította, s nemcsak a hatos, néha az egyes maradt fenn. Ezért – mert a szerencse forgandó –, legközelebbi gurítás után neves hadvezéreink a hős vitézekkel leverték, kiűzték szent földükről az ellenséget, a betolakodót, nagy királyaink pedig újra talpra állították az országot.

A kocka pedig forgott, és gurult tovább, jöttek szebb idők, azokat felváltották nehéz napok. A monarchia idején ismét elnyomták a nemzetet, a szépen csengő nyelvünk helyett hivatalos helyeken idegen nyelv használatát tették kötelezővé.

Súlyos időket, eseményeket éltek át őseink is, akik abban az időben születtek. Sokan ontották vérüket szabadságért, lettek vértanúk azért, hogy magyar földön ismét otthon érezze magát mindenki.

A dobókocka megint perdül. Az első világháborúban ismét hiába folyt vitézeink vére, életüket áldozták katonáink, mégis megcsonkítják hazánkat, magyar földön idegenként élnek testvéreink.

Megint egy dobás. Visszakerül az elszakított részek egy-egy darabkája a csonka hazához (de csak kis időre). De milyen áron? Bevonul a német pontos, jól kiképzett, fegyelmezett és fölszerelt hadseregével, velük mennek – tetszik-nemtetszik – apáink-nagyapáink a második világháborúba – egy mindenképpen vesztes háborúba. Miért? Azért, hogy apák és fiúk életüket áldozzák, vagy kínszenvedés fogságuk alatt idegenek keserű kenyerét egyék...

Nemsokára megint nem kedvezett nekünk a kocka. Rossz dobás volt számunka; saját szemimmel láttam, amikor: bevonultak a „Dicsőséges Szovjet Hadsereg” katonái (a faluba, ahol meghúzódtunk háború idején), vállukon a falvakból zabrált tarka ágyutakarókkal, ellepték az országot, s olyan jól érezték magukat, hogy el se akartak menni. Még jó, hogy nem maradtak 140 évig, mint a törökök, „csupán” 40 évig volt hozzájuk szerencsénk!

Ilyen hazánk sorsa, hol jóra fordul nemzetünk élete, máskor mélyre süllyed, amilyen számot kivet nekünk a dobókocka.

Figyeltem egy ember sorsát, akinek a körülményeit születésétől fogva ismerem. Nehéz, vagy talán nem is olyan nehéz megállapítani, hogy szerencsés volt-e abban a pillanatban, mikor megfogant, vagy amikor meglátta a napvilágot.

Miért? Mert ha olyan családba pottyan, ahol körülötte minden rendbe megy, ahol felmenői: anya-apa, nagyszülők és nagybácsik-nagynénik, azok ősei is mind tisztességes, jóindulatú, szorgalmas emberek, ráadásul még jó módon élnek; akik azon túl, hogy szeretik, okosan ellátják őt minden testi-lelki jóval, gondozzák és nevelik, megteremtik boldogulásának alapjait, akkor élete sínre kerül.

Akkor talán továbbviszi az otthon megismert életformát, ezért talán a szerencse is mellé-szegődik, és a dobókocka kivetí neki a hatost. Persze, ez lenne számára jó és elfogadható.

Azonban ha nem pottyan az Égből minden a markába, nem kapja meg ezt a garanciát már a kezdetek kezdetén, még akkor is esélye lehet szorgalmával, kellő akarattal és fáradságos munkával megszerezni azt, amit gyermekkorában elképzelt magának. Ekkor azonban már nem árt, ha időnként a dobókocka kivetí neki a hatost, ami számára esélyeket teremt.

1951-et mutatott a naptár, amikor az én példa-emberem először nyitotta ki a szemét. Arra a pillanatra még jóindulattal sem lehet ráfogni, hogy szerencsés időben született. Igaz, nem dúlt háború, de idegenek uralkodtak fölöttünk, az ország még ki sem heverte a veszített háború súlyos következményeit. Mindent újra kellett építeni, nemcsak gyárakat, iskolákat és az otthonokat, hanem az emberek lelkében kapott sebeket is gyógyítani kellett – volna.

Szegény újszülött nem sejtette, milyen nehéz élet előtt áll, pedig édesanyja szeretettel, gondossággal vette körül. Formás testet kapott, de kicsit zárkózott, visszafogott természetet örökölt. Iskolában megállta a helyét, de számára már akkor rossz számot dobott a kocka, amikor szüleinek házassága fölbomlott. Igen, több segítségre, jó férfi-mintára lett volna szüksége.

Valahogy sosem elégedett meg a szerény életmóddal, a körülményekkel, amibe édesanyjával és testvéreivel belekényszerült.

Hamar elkerült otthonról, mivel nagy céljai voltak. Tehetsége, jó általános iskolai eredménye következtében a fővárosba ment középiskolába.

Tanult, szorgalmasan, érettségi után egy évig nagy cégnél helyezkedett el, előfelvétellel került a műszaki egyetemre, közben elvégezte a kötelező kilenchnapos katonai kiképzését. Mindenütt, ott is elégedettek voltak vele, jó magatartása miatt szinte kivételezettnek számított, ezért kulturális-irodalmi munkával bízták meg, majd a katonai akadémiára azonnal fölvtették volna, ahol diplomát szerezhet, a kiképzését is elvállalták. Azonban szeme előtt más, nagyobb célok lebegtek.

Talán a dobókockája nem vetette ki neki a jó számot és rosszul döntött, amikor egyetemi éveinek derekán házasságot kötött, s ez meghatározta további életét. Pedig otthon a családban szerették, amit lehetett, megkapott édesanyjától. Testvérei sem zúgolódtak azért, hogy ő előnyökben részesült, mivel távol élt a családi otthontól. Nehéz évek jöttek számára, családi gondjai miatt nehezen, késve védte meg a Műszaki Egyetemen a diplomáját.

Utána jó állást kapott, sokat dolgozott, ahol megbecsülték.

Igen ám, de jött a régen várt fordulat, amikor minden megváltozott: munkahelyek szűntek meg (az övé is), újból elhelyezkedett, az se tartott sokáig. Próbálkozott vállalkozni, de anyagiak hiányában ott sem lett sikeres.

Bár én abban nem hiszek, hogy SORSUNK, szerencsénk előre elrendeltetett, mégis – miért van, hogy egyiknek minden sikerül, a másiknak nem?

Számára a kocka nem dobta ki többé a hatost, neki nem lett sikeres az élete, pedig megérdemelte volna. Itt-ott még hosszabb-rövidebb időre elhelyezkedett, de véglegesen sehol. Teltek, telnek az évek, nagy remények, tanulás, a felkészülés, a sok munka kárba veszett? Nincs állása, nincs lakása, éli szomorú egyhangú életét, eszi mások kenyerét, és nem tud mit kezdeni magával: életunt, kiégett...

** **

A dobókocka forog... **(Honlapról levéve 1)**

VÁLTOZATOS AZ ÉLET ALAKULÁSA, hol fenn, hol lent vagyunk, mintha az egekből egyenesen a gödör mélységébe esnénk, máskor azt se tudjuk miért, szerencse ér bennünket. Sorsunk kiszámíthatatlan, akárcsak játékban a dobókocka eredménye.

Valaki elveti kezéből, az leesik, aztán gurul, forog, előbb lendülettel, majd egyre lassabban, míg megáll. Izgatottan várjuk az eredményt: **HATOS!**

Most örülhetünk, mert mellénk szegődött a szerencse. Ilyenkor jó, ha kicsit lassítunk, élvezzük helyzetünket, ugyanis ha újra dobják, nem biztos, hogy megint nekünk kedvez a szerencse.

De miért ne dobnának ismételten hatost? Az is lehetséges!

Aki bátor, megint nyerhet. Akkor ő a szerencse fia, akinek minden sikerül, nem is kell oly sokat fáradoznia érte, vagy ki tudja, mi a további teendője... Szerintem csak Ő, aki Fentről irányítja életünket, az emberekét, és mindenek sorsát, egyedül ő tudja, mi lenne a helyes lépés.

Ezért vigyázat, mert a kocka legközelebb lassan, tétovázva megállhat úgy is, hogy a tetején csak egy, vagy két pontocska lesz látható! Akkor pedig vége a szerencsés időszaknak, bármihez kezdesz, bármit akarsz elérni, a szerencse elkerül, fáradozásod nem hozza meg a hőn várt eredményt.

Nemcsak egyes emberek, de országok, népek sorsa is olyan forgandó, mint bármely élő emberé, azok sorsa is a **NAGY DOBÁSTÓL** függ.

Ne menjünk messzire. A magyarságnak jócskán kijutott jóból-rosszból. Vitéz őseinkkel dicsekedhetünk, akik háborúban-harcban, a körülményekkel, túlerővel szemben mégsem tudtak mindig megbirkózni.

Hazánk elszenvedte a tatár-dúlást, a török 140 éves „vendégszereplését”, mert időnkint a dobókockát Odafenn Valaki elindította, s nemcsak a hatos, néha az egyes maradt fenn. Ezért – mert a szerencse forgandó –, legközelebbi gurítás után neves hadvezéreink a hős vitézekkel leverték, kiűzték szent földükről az ellenséget, a betolakodót, nagy királyaink pedig újra talpra állították az országot.

A kocka pedig forgott, és gurult tovább, jöttek szebb idők, azokat felváltották nehéz napok. A monarchia idején ismét elnyomták a nemzetet, a szépen csengő nyelvünk helyett hivatalos helyeken idegen nyelv használatát tették kötelezővé. Súlyos időket, eseményeket élte át őseink, akik abban az időben születtek.

Sokan ontották véréket szabadságért, lettek vértanúk azért, hogy magyar földön ismét otthon érezze magát mindenki.

A dobókocka megint perdül. Az első világháborúban ismét vér folyt, életüket áldozták vitéz katonáink; mégis megcsonkítják hazánkat, magyar földön idegenként élnek testvéreink. Megint egy dobás. Visszakerül az elszakított részek egy-egy darabkája a csonka hazához, csak kis időre.

De milyen áron? Bevonul a német pontos, jól kiképzett, fegyelmezett és felszerelt hadseregével, velük mennek – tetszik-nemtetszik – apáink-nagyapáink a második világháborúba – egy mindenképpen vesztes háborúba.

Miért? Azért, hogy apák és fiúk életüket áldozzák, vagy kínkeserves fogságuk alatt idegenek keserű kenyerét egyék...

Nemsokára megint nem kedvezett nekünk a kocka.

Rossz dobás volt számunka, amikor saját szemeimmel láttam, amikor: bevonultak a „*Dicsőséges Szovjet Hadsereg*” katonái (a faluba, ahol meghúzódtunk háború idején), vállukon a falvakból elzabrált tarka ágytakarókkal, ellepték az országot, s olyan jól érezték magukat, hogy el se akartak menni.

Még jó, hogy nem maradtak 140 évig, mint a törökök, „csupán” 40 évig volt hozzájuk szerencsénk!

Ilyen a hazánk sorsa, hol jóra fordul nemzetünk élete, máskor mélyre süllyed, amilyen számot kivet nekünk a sorsunk.

Figyeltem egy ember sorsát, akinek a körülményeit születésétől fogva ismerem. Nehéz, vagy talán nem is olyan nehéz megállapítani, hogy szerencsés volt-e abban a pillanatban, mikor megfogant, vagy amikor meglátta a napvilágot.

Miért?

Mert ha olyan családba pottyan, ahol körülötte minden rendbe megy, ahol felmenői: anyapa, nagyszülők és nagybácsik-nagynénik, azok ősei is mind tisztességes, jóindulatú, szorgalmas emberek, ráadásul még jó módon élnek; akik azon túl, hogy szeretik, okosan ellátják őt minden testi-lelki jóval, gondozzák és megteremtik boldogulásának alapjait.

Akkor élete sínre kerül. Ő is továbbviszi az otthonról ismert életformát, ezért talán a szerencse is mellé szegődik és a dobókocka kiveti neki a hatost. Persze, ez lenne számára jó és elfogadható.

Azonban ha nem pottyan az Égből minden a markába, nem kapja meg ezt a garanciát már a kezdetek kezdetén, még akkor is esélye lehet szorgalmával, kellő akarattal és fáradtságos munkával megszerezni azt, amit gyermekkorában elképzelt magának. Ekkor azonban már nem árt, ha időnként a dobókocka kiveti neki a hatost, ami számára esélyeket teremt.

1951-et mutatott a naptár, amikor az én példa-emberem először nyitotta ki a szemét. Arra a pillanatra még jóindulattal sem lehet ráfogni, hogy szerencsés időben született. Igaz, nem dült háború, de idegenek uralkodtak fölöttünk, az ország még ki sem heverte a veszített háború súlyos következményeit. Mindent újra kellett építeni, nemcsak gyárakat, iskolákat és az otthonokat, hanem az emberek lelkében kapott sebeket is gyógyítani kellett – volna. Szegény újszülött nem sejtette, milyen nehéz élet előtt áll, pedig édesanyja szeretettel, gondossággal vette körül.

Formás testet kapott, de kicsit zárkózott, visszafogott természetet örökölt. Iskolában megállta a helyét, de számára már akkor rossz számot dobott a kocka, mikor szüleinek házassága fölbomlott. Igen, több segítségre, jó férfi-mintára lett volna szüksége. Valahogy sosem volt megelégedve a szerény életmóddal, a körülményekkel, amibe édesanyjával és testvéreivel belekényszerült.

Hamar elkerült otthonról, mivel nagy céljai voltak. Tehetsége, jó általános iskolai eredménye következtében a fővárosba ment középiskolába. Tanult, szorgalmasan, érettségi után egy évig nagy cégnél helyezkedett el, előfelvétellel került a műszaki egyetemre, közben elvégezte a kötelező 9-hónapos katonai kiképzését. Mindenütt, ott is meg voltak vele elégedve, jó magatartása miatt szinte kivételeztek vele, mivel kulturális-irodalmi munkával bízták meg, majd a katonasághoz azonnal fölvtették volna, hogy az akadémiát már ott végezze, s kiképzését is elvállalták.

Azonban neki más, nagyobb céljai lebegtek szeme előtt.

Talán a dobókockája nem vetette ki neki a jó számot és rosszul döntött, amikor egyetemi éveinek derekán házasságot kötött, s ez meghatározta további életét. Pedig otthon a családban szerették, amit lehetett, megkapott édesanyjától. Testvérei sem zúgolódtak azért, hogy ő előnyökben részesült, mivel távol volt a családi otthontól. Nehéz évek jöttek számára, családi gondjai miatt nehezen, késve szerezte meg diplomáját. Utána jó állást kapott, sokat dolgozott, ahol megbecsülték.

Igen ám, de jött a régen várt fordulata az országnak, amikor minden megváltozott: munkahelyek szűntek meg (az övé is), újból elhelyezkedett, az se tartott sokáig. Próbálkozott vállalkozni, de anyagiak hiányában ott sem lett sikeres.

Bár én abban nem hiszek, hogy SORSUNK, szerencsénk előre elrendeltetett. Mégis – miért van, hogy egyiknek minden sikerül, a másiknak nem?

Száma a kocka nem dobta ki többé a hatost, neki nem lett sikeres az élete, pedig megérdemelte volna. Itt-ott még hosszabb-rövidebb időre elhelyezkedett, de véglegesen sehol. Teltek, telnek az évek, nagy remények, tanulás, a felkészülés, a sok munka kárba veszett? Nincs állása, nincs lakása, éli szomorú egyhangú életét, eszi mások kenyerét, és nem tud mit kezdeni magával: életunt, kiégett.

** **

Dobókocka-Sors-Szerencse?

ÉLETÜNK ALAKULÁSA VÁLTOZATOS, hol fenn, hol lent vagyunk, mintha az egekből egyenesen a gödör mélységébe esnénk, máskor azt se tudjuk miért, szerencse ér bennünket. Sorsunk kiszámíthatatlan, akárcsak játékban a dobókocka eredménye. Valaki elveti kezéből, az leesik, aztán gurul, forog, előbb lendülettel, majd egyre lassabban, míg megáll. Izgatottan várjuk az eredményt: HATOS!

Most örülhetünk, mert mellénk szegődött a szerencse. Ilyenkor jó, ha kicsit lassítunk, élvezzük helyzetünket, ugyanis ha újra dobják, nem biztos, hogy megint nekünk kedvez a szerencse.

De miért ne dobnának ismételten hatost? Az is lehetséges!

Aki bátor, megint nyerhet. Akkor ő a szerencse fia, akinek minden sikerül, nem is kell oly sokat fáradoznia érte, vagy ki tudja, mi a további teendője...

Szerintem csak Ő, aki Fentről irányítja életünket, az emberekét, és mindenek sorsát, egyedül ő tudja, mi lenne a helyes lépés.

Ezért vigyázat, mert a kocka legközelebb lassan, tétovázva megállhat úgy is, hogy a tetején csak egy, vagy két pontocska lesz látható!

Akkor pedig vége a szerencsés időszaknak, bármihez kezdesz, bármit akarsz elérni, a szerencse elkerül, fáradozásod nem hozza meg a hön várt eredményt.

Nemcsak egyes emberek, de országok, népek sorsa is olyan forgandó, mint bármely élő emberé, azok sorsa is a NAGY DOBÁSTÓL függ.

Ne menjünk messzire. A magyarságnak jócskán kijutott jóból-rosszból. Vitéz őseinkkel dicsekedhetünk, akik háborúban-harcban, a körülményekkel, túlerővel szemben mégsem tudtak mindig megbirkózni.

Hazánk elszenvedte a tatár-dúlást, a török 140 éves „vendégszereplését”, mert időnkint a dobókockát Odafönt Valaki elindította, s nemcsak a hatos, néha az egyes maradt fenn. Ezért – mert a szerencse forgandó –, legközelebbi gurítás után neves hadvezéreink a hős vitézekkel levertek, kiűzték szent földükről az ellenséget, a betolakodót, nagy királyaink pedig újra talpra állították az országot.

A kocka pedig forgott, és gurult tovább, jöttek szebb idők, azokat felváltották nehéz napok. A monarchia idején ismét elnyomták a nemzetet, a szépen csengő nyelvünk helyett hivatalos helyeken idegen nyelv használatát tették kötelezővé.

Súlyos időket, eseményeket élte át őseink, akik abban az időben születtek. Sokan ontották vérüket szabadságért, lettek vértanúk azért, hogy magyar földön ismét otthon érezze magát mindenki.

A dobókocka megint perdül. Az első világháborúban ismét vér folyt, életüket áldozták vitéz katonáink; mégis megcsonkítják hazánkat, magyar földön idegenként élnek testvéreink. Megint egy dobás. Visszakerül az elszakított részek egy-egy darabkája a csonka hazához, de csak kis időre.

De milyen áron? Bevonul a német pontos, jól kiképzett, fegyelmezett és fölszerelt hadseregével, velük mennek – tetszik-nemtetszik – apáink-nagyapáink a második világháborúba – egy mindenképpen vesztes háborúba.

Miért? Azért, hogy apák és fiúk életüket áldozzák, vagy kínkeserves fogságuk alatt idegenek keserű kenyerét egyék...

Nemsokára megint nem kedvezett nekünk a kocka. Rossz dobás volt számunka, amikor saját szemeimmel láttam, amikor: bevonultak a „Dicsőséges Szovjet Hadsereg” katonái (a faluba, ahol meghúzódtunk háború idején), vállukon a falvakból elzabrált tarka ágyutakarókkal, ellepték az országot, s olyan jól érezték magukat, hogy el se akartak menni. Még jó, hogy nem maradtak 140 évig, mint a törökök, „csupán” 40 évig volt hozzájuk szerencsénk!

Ilyen a hazánk sorsa, hol jóra fordul nemzetünk élete, máskor mélyre süllyed, amilyen számot kivet nekünk a sorsunk.

Figyeltem egy ember sorsát, akinek a körülményeit születésétől fogva ismerem. Nehéz, vagy talán nem is olyan nehéz megállapítani, hogy szerencsés volt-e abban a pillanatban, mikor megfogant, vagy amikor meglátta a napvilágot.

Miért? Mert ha olyan családba pottyan, ahol körülötte minden rendbe megy, ahol felmenői: anya-apa, nagyszülők és nagybácsik-nagynénik, azok ősei is mind tisztességes, jóindulatú, szorgalmas emberek, ráadásul még jó módon élnek; akik azon túl, hogy szeretik, okosan ellátják őt minden testi-lelki jóval, gondozzák és megteremtik boldogulásának alapjait, akkor élete sínre kerül.

Ő is továbbviszi az otthonról ismert életformát, ezért talán a szerencse is mellé szegődik, és a dobókocka kiveti neki a hatost. Persze, ez lenne számára jó és elfogadható.

Azonban ha nem pottyan az Égből minden a markába, nem kapja meg ezt a garanciát már a kezdetek kezdetén, még akkor is esélye lehet szorgalmával, kellő akarattal és fáradságos munkával megszerezni azt, amit gyermekkorában elképzelt magának.

Ekkor azonban már nem árt, ha időnként a dobókocka kiveti neki a hatost, ami számára esélyeket teremt.

1951-et mutatott a naptár, amikor az én példa-emberem először nyitotta ki a szemét. Arra a pillanatra még jóindulattal sem lehet ráfogni, hogy szerencsés időben született.

Igaz, nem dúlt háború, de idegenek uralkodtak fölöttünk, az ország még ki sem heverte a veszített háború súlyos következményeit. Mindent újra kellett építeni, nemcsak gyárakat, iskolákat és az otthonokat, hanem az emberek lelkében kapott sebeket is gyógyítani kellett – volna. Szegény újszülött nem sejthette, milyen nehéz élet előtt áll, pedig édesanyja szeretettel, gondossággal vette körül.

Formás testet kapott, de kicsit zárkózott, visszafogott természetet örökölt. Iskolában megállta a helyét, de számára már akkor rossz számot dobott a kocka, mikor szüleinek házassága fölbomlott. Igen, több segítségre, jó férfi-mintára lett volna szüksége. Valahogy sosem volt megelégedve a szerény életmóddal, a körülményekkel, amibe édesanyjával és testvéreivel belekényszerült.

Hamar elkerült otthonról, mivel nagy céljai voltak. Tehetsége, jó általános iskolai eredménye következtében a fővárosba ment középiskolába. Tanult, szorgalmasan, érettségi után egy évig nagy cégnél helyezkedett el, előfelvétellel került a műszaki egyetemre, közben elvégezte a kötelező 9-hónapos katonai kiképzését.

Mindenütt, ott is meg voltak vele elégedve, jó magatartása miatt szinte kivételeztek vele, mivel kulturális-irodalmi munkával bízták meg, majd a katonasághoz azonnal fölvtették volna, hogy az akadémiát már ott végezze, s kiképzését is elvállalták.

Azonban neki más, nagyobb céljai lebegtek szeme előtt. Talán a dobókockája nem vetette ki neki a jó számot és rosszul döntött, amikor egyetemi éveinek derekán házasságot kötött, s ez meghatározta további életét. Pedig otthon a családban szerették, amit lehetett, megkapott édesanyjától. Testvérei sem zúgolódtak azért, hogy ő előnyökben részesült, mivel távol volt a családi otthontól.

Nehéz évek jöttek számára, családi gondjai miatt nehezen, késve szerezte meg diplomáját. Utána jó állást kapott, sokat dolgozott, ahol megbecsülték. Igen ám, de jött a régen várt fordulata az országnak, amikor minden megváltozott: munkahelyek szűntek meg (az övé is), újból elhelyezkedett, az se tartott sokáig. Próbálkozott vállalkozni, de anyagiak hiányában ott sem lett sikeres.

Bár én abban nem hiszek, hogy SORSUNK, szerencsénk előre elrendeltetett. Mégis – miért van, hogy egyiknek minden sikerül, a másiknak nem?

Száma a kocka nem dobta ki többé a hatost, neki nem lett sikeres az élete, pedig megérdemelte volna. Itt-ott még hosszabb-rövidebb időre elhelyezkedett, de véglegesen sehol. Teltek, telnek az évek, nagy remények, tanulás, a felkészülés, a sok munka kárba vészett? Nincs állása, nincs lakása, éli szomorú egyhangú életét, eszi mások kenyerét, és nem tud mit kezdeni magával: életunt, kiégett.

** **

Dohányzásról leszokni, vagy folytatni a dohányzást?

2012. október 29.

„A TITOK EGYEDÜL BENNÜNK VAN!” Abban a személyben, aki valóban, erős akarat-
tal le akar szokni a dohányzásról, csak annak sikerül. Családomban is akadt nem is egy,
akinek szenvedélyévé vált. Gyakran próbálkoztak mindenféle praktikával, egyik sem sikerült,
mert mindig visszatértek olyan környezetbe, ahol a munkatársak fújták a füstöt.

Jó, hogy írtál róla, mert egyre drágul a cigaretta, ebben az időben nem mindegy, hogy
valaki elfüstölje a fizetését, vagy ennivalóra költse.

Nos, nekem is van egy ajánlatom, hogyan lehet leszokni, vagy leszoktatni valakit a
dohányzásról. Utóbbi nekem sikerült és nem kerül semmibe, csupán erős elhatározás kell
hozzá. De az kicsit hosszabb lélegzetű leírás.

Akit érdekel, olvassa el, biztos sikert remélhet.

*

Leszokni a dohányzásról, vagy tovább füstölni...

*Olvastam egy cikket arról, hogy sokan szeretnének leszokni a dohányzásról, s az, milyen
nehézségekbe ütközik. Annak legfőbb oka, hogy sokan adják hírül a biztos tippeket, azonban
legtöbb csupa átverés, mert aki megszokta, nem bírja abbahagyni, csak azok járnak sikerrel,
akik valóban, erős akarat-
tal elhatározzák, s megvan bennük az akarat hozzá.*

Gondolatban elkalandoztam, miért jelent ilyen nagy gondot a leszokás, eszembe jutottak
a családomban előfordult esetek.

Volt részem benne, mert első férjem erős dohányos volt. Fújta a füstöt egész nap, nem kímélte a kiskorú gyermekeit sem, folyton rágyújtott a szobában is, ahol tartózkodtunk. Sajnos igaz, hogy ezt a berögződött rossz szokást az utódok öröklik. Nálunk bevált. Mindhárom gyermekem rászokott a cigarettára.

Sohasem tudtam se rászokni, se megszokni, mindig zavart a dohány szaga. Persze, mint sokan mások, diákkoromban én is elszívtam egy-egy finom gyenge női cigit eldugott helyeken, mert mindig tiltották.

Tetszett nekem, mert akkor még a kedvenc női- és férfi színészek remek filmekben élvezettel füstölhettek a vetítővászonon...

Felnőtt koromban, az irodában tartottam magamnál egy doboz finomabb-fajta cigit, azért, ha a dohányzó kollégáim meglátogatnak, legyen mivel megkínálnom őket. Néha rábeszélek, hogy én is rágyújtsak. Megtettem a kedvükért, de kinevettek:

– Jé, Te nem szívod le a füstöt!

– Nem bizony, mert egész nap fogom érezni a bűdös dohányszagot! Valóban zavart az akkor még kapható finomabb cigaretták utószaga is.

Hogyan szokjunk le a cigarettáról? Ez a nagy kérdés!

Jó tanácsokkal szolgálhatok, mindenkinek, utánozzák a bevált példát. Aki elhatározza, hogy abbahagyja a dohányzást, annak nem pénzért kínálom a receptet – mint a hirdetésekben a csodaszereket. Tehát nem kérek fizetést érte, mégis, garantáltan beválik! Az illetőnek megmarad a drága cigaretta ára. Miután leszokott róla, helyezzen annyi forintot a perselybe, mint amit korábban kiadott cigarettára, hamar növekedni fog a takarékos összege, amit jobb célra használhat.

Hogy történt nálunk?

Legidősebb fiam dohányzott. Felnőtt férfi és jól keresett mérnöki fizetéséből jutott rá. Igen ám, de egyszer csak eljött a nem várt válság, s Budapesten előbb egyik, majd a másik jó cég megszüntette működését, nem tudott elhelyezkedni.

Ez is egy leszoktatási taktika, de kellemetlen.

Most nincs rá pénze, kénytelen nélkülözni a cigarettát. Nem tudom, mennyit szenved érte, mert nem panaszkodik. De azt tudom, hogy amíg a kisebb fiam is itthon tartózkodott, addig el-elkunyerált tőle egy-egy szálát...

Lányom még középiskolás korában, egy iskolai kiránduláson ízlelte meg, ugyanis a dohányzó férfi-osztályfőnöke megengedte nekik, hogy rágyújtsanak. S annyira tetszett neki, rászokott, erős dohányos lett, pedig egészségügyi környezetben dolgozott. Később már egy doboz cigaretta sem volt neki elegendő egy napra.

Amikor korlátozásokat léptettek életbe, s megtiltották az egészségügyi intézmények épületeiben a dohányzást, csak az udvaron lehetett rágyújtani: Próbálkozott mindenféle módszerrel, leszokni a dohányzásról, de kudarcot vallott. Főleg azért, mert olyan környezetbe kellett visszatérnie, ahol dohányoztak a kollégái.

Annyira szenvedélyévé vált, hogy amikor egy alkalommal, nála voltam, későn, hideg téli este, éjfél tájt, látom, öltözni kezd. Megkérdeztem: Hová mész, mi dolgod lehet ilyenkor? – Cigiért megyek, mert mind elszívtam, s egyetlen szál se maradt, hogy a reggeli kávémmal elszívhasam...

Aztán egy alkalommal elővette a kézi számológépét, kiszámolta, hogy fiatal kora óta mennyi pénzt költött dohányzásra? Megrémült az eredménytől, azt mondta: Egy Trabant árát füstöltem el!

Akkor eldöntötte, hogy valóban leszokik róla és megtörtént a csoda, mert nagyon akart, ezért sikerrel járt.

Fiatal fiamat nekem sikerült szoktatni.

Ajánlom mindenkinek, teljesen ingyenes módszerrel, ráadásul sok pénzt megtakaríthat magának! Ugyanis aki betartja a szabályokat, többé az egyre dráguló cigarettát nem kell megvásárolnia. A mindenkori cigaretta árát pedig tegye perselybe, és használja fel sokkal fontosabb célokra.

Első feltétel: 19 hét kell hozzá, vagy a duplája. Mindenki maga döntse el, melyiket választja, mennyire erős az akarata.

(Kéthetenként alkalmazva a módszert elkezdheti, de úgy tovább tart: kétszer 19 hétig!)

Vásárolj egy doboz cigit, amiben 19 szál cigaretta rejtőzik. (Korábban 20 szál volt a dobozokban, de okos emberek egyet elloptak tőletek egy-egy szálát! Ugyanis ma már 20 szál helyett csak 19-et csomagolnak egy dobozba, ez is az árdrágítás egyik formája!)

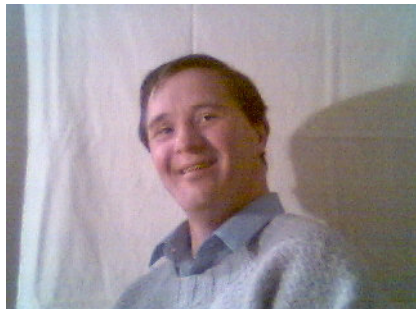
Ha naponta egy dobozzal szívtál el eddig, akkor az első héten egyetlen egy szál cigarettát spórolj meg belőle (hidd el, észre sem fogod venni), a második héten kettőt, harmadikon hármat, s így tovább...

A 19. héten már csak egyetlen szál cigaretta rontja az egészségedet.

Legjobb, ha utána végleg elköszönsz a dohányzástól.

S ha mégis kívánnád, akkor azt az egy-egy szálát szívd el, ami kevésbé rongálja a tüdődet, mint a teljes csomag mérge. Ha erősen karod, lassan eltűnik a cigaretta utáni vágyad és megmarad a pénzed!

Persze, fennáll az a veszély, ha olyan közösségben telnek napjaid, ahol még hódolnak a dohányzásnak; ha nincs kellő akarated, akkor engedsz a vágynak, vagy a kínálásnak. De légy erős, ne engedj a csábításnak, ragaszkodj az elhatározásodhoz.

Ezzel a saját kitalált módszerrel a Down-szindrómás fiamat szoktattam le, akinek annyira szenvedélyévé vált a dohányzás, hogy ha elfogyott a cigarettája és estére legalább egy szál nem maradt, egész éjjel járkált, szenvedett és nem tudott aludni.

Leszoktatás idején egy-két alkalommal megtörtént, s eszébe jutott nappal, kért tőlem egy szál cigit. Akkor én – kivételesen – adtam neki egyet, megerősítve, hogy ez kivétel!

Elérkezett az idő, hogy már nappal eszébe sem jutott, csak este, lefekvés előtt szívott el egyetlen szál cigarettát. S ezt az engedményt – tekintettel az állapotára – én megadtam neki.

Lefekvés előtt elszívja, utána nyugodtan lefekszik és elalszik.

Nem tudom, ha szenvedélyeddé vált a dohányzás, Te hány doboz cigarettát szívtál el havonta (persze, függ a doboz árától), írd föl, számold ki a mindennapi 1 dobozzal számolva, hány doboz cigarettát kellett vásárolni és ha megvan a szám, csak egy szorzás, annyi pénzt megtakarítottál, hogy leszokjál róla, ráadásul többé cigarettát nem kell vásárolnod.

Kívánom, hogy aki megpróbálja, elhatározást siker koronázza!

Következnek az E-É kezdetű novellák

Édesapám és a család

Életem regénye 1. fejezetéből

ÉLETEM NÓGRÁD MEGYE egy kiskfalujában kezdődött, itt töltöttem fiatal koromat boldog gondtalanságban. Középiskolai tanulmányaimat ugyancsak egy nógrádi kisvárosban, Pásztón kezdtem el. Életem legszebb szakasza a gyönyörű Erdélyhez kötődik, ezen belül Marosvásárhelyhez, ahol középiskolába jártam. A Háromszék megyében található Páván töltöttem a szünidők javarészét nagyszüleim, rokonaink körében, ahonnan családom ősei származnak. Erdélyből a kegyetlen háború vihara sodort vissza szülőföldre.

Ott éltem át a második világháborús front viszonyosságait.

Életem munkás-korszaka, a nagybetűs „ÉLET” Kis-moszkvában (Salgótarjánban) indult el. Ott ismerkedtem meg férjemmel, aki miatt elkövettem életem legnagyobb ballépését, azt, hogy vele sorsomat összekötöttem. Tőle menekülve jutottam el egy kedves kisvárosba, Balassagyarmatra, ahová munkahelyem kötött. A sors fintora, hogy férjem utánam jött és kisfiam miatt, újra kezdtem vele az életem. Mindhiába, mégis kettészakadt közös életünk.

A városnál helyezkedtem el, nyugdíjaztatásomig ott munkálkodtam.

Bár később családi kötelékeim miatt többször vágyódtam Budapestre, hogy gyermekeim és testvéreim közelében élhessek, végül mégis itt ragadtam. Immár félévszázad óta élek ebben a csendes kis városban, ahol jól érzem magam. Most már el se kíváncszom innen, talán csak akkor, amikor „utolsó utamra” visznek majd gyermekeim, hogy ott szüleim mellett, a Farkasréten pihenjem ki nehéz, súlyos terhekkkel, fordulatokkal tetézt, mégis gyönyörű, szép emlékekkel teli életem fáradalmait.

Engedjék meg, hogy több mint egy évszázadot érintő, súlyos történelmi eseményekkel dús történetből, könyvem első fejezetéből egy rövid részt közreadjak.

Gyermekkor. Apám felért a dombtetőre, megállt és körülnézett; előtte szép táj terült el.

Szemben elnyúlva a völgyben kicsiny falu, – közepén zsúptetős harangláb emelkedik ki az apró házak közül. Gyönyörködött a szép látványban.

Azt hitte, káprázik a szeme. Más ez a hely, más táj, és mégis – ismerős. Messze innen, talán 1000 kilométer távolságban, a Görgényi havasokon, a Hargitán túl, a Háromszéki havasok lábánál megbúvó kis falu képe jelent meg előtte, ahol 1894. október 15-én látta meg a napvilágot, ahol a kicsiny falu egyik házsora már a magasba felnyúló havasok alján, a fenyvesek közé ékelődik. Ott várja vissza őt idős édesanyja nagy, kertekkel körülvett udvarházában. Ott élnek testvérei, rokonai, ott alusszák örök álmukat elődei, a kis temető családi sírboltjában.

A ház mellett terül el a Patakkert árnyat adó gyümölcsfáival; közepén folydogál egy kristálytisztá vizű patakocska, melyen fahíd vezet át a kert másik részébe. Olyan jóízú almát, körtét rég’ nem evett, mint otthon.

A rengeteg gyümölcsöt a nagy ház alatt húzódó pincében tárolták. Szinte érezte a gyümölcs ízét, illatát, amikor gondolataiban két évtizedet átugorva felocsúdott és visszatért a közelmúlt eseményeihez.

A *katonaságtól* tartalékos főhadnagyként szerelt le. Szenvedései, de még kitüntetései is hiábavalónak bizonyultak, mert szűkebb hazája, Erdély elszakadt Magyarországtól. Haza, az elszakított Székelyföldre nem mehet, – magyar tartalékos katonatisztnek ott már nincs keresnivalója. Nem bír belenyugodni, hogy a háborút végigharcolva, katonáink hőiesen, győztesként küzdöttek; ő maga is több kitüntetésben részesült, a trianoni „békeszerződés” mégis megfosztotta az országot területének túlnyomó részétől, őt pedig szülőföldjétől, édesanyjától, testvéreitől választotta el.

A háború életének új útját jelölte ki. Romba döntötte jövőjére vonatkozó elképzeléseit; hét év kihagyás után nem mehetett mérnöki pályára.

A csonka országba jött a frontról, kórházi kezelésre, hogy a hadi koszt miatt elszenvedett gyomorbántalmait gyógyítsák, majd egyetlen itt élő nővérehez Aszódra ment. Egyelőre még nincs állása, ezért nővére üzemeiben hasznosítja magát. A tejüzemet modern gépekkel szereltette fel, rövid időn belül felbecsülhetetlen értékűre emelte annak hozamát. A haszonból nővére meglevő saroképületére emelet került, ott lett kialakítva a nagy és kényelmes lakás, ahol csak a szobák száma hét. A földszinten, közepén helyezkedett el a tejüzem, jobbról egy pékség, balról pedig élelmiszerbolt.

Megvetette alapját egy nagy virágkertésznek és egy nagy méhészetnek is. Ma már nehéz lenne számokban kifejezni, hogy mindez milyen jövedelmet hozott akkor.

Székelyszerűen oklevelet szerzett, ezért úgy döntött, hogy önállósítja magát: elhelyezkedik tanítóként.

A világháború után kialakult helyzet megköveteli, hogy állás, kenyérkereset után nézzen, hogy leendő családjának megélhetést biztosítson.

A napokban kapta kézhez tanítói kinevezését, egy Nógrád megyei kisközségbe, Kisbárcányba, ahol neki kell megszerveznie az első általános iskolát.

Most itt áll az Ebhát-tetőn, maga előtt látja leendő otthonát, ahol majd élni és tanítani fog. A táj megnyerő. Előtte, az egyetlen faluba vezető út kanyarog, jobb felől a domboldal sima, zöld rétben folytatódik, közepén fűzfák árnyékában kicsi patak folydogál. Dús fű között kisebb-nagyobb kenderáztató tavacsák tükröződnek a lenyugvó nap sugarában. Három oldalról gondozott, színes, keskeny földcsíkok övezik a völgyet. Látszik, hogy szorgalmas kezek munkálkodnak a határban.

Kisbárcány egy völgykatlanban fekszik, csak egyfelől lehet megközelíteni. A falu túlsó végét erdők koronázzák, ahonnan csak földes gyalogút vezet tovább, onnan már csupán erdei ösvényeken keresztül lehet továbbjutni Bedepusztá és Almás-pusztá felé, onnan tovább Zsúny-pusztá felé, ahol már kocsit is van.

Lassan lenyugodni készült a nyári nap, amikor beért a faluba. A bírót kereste. A helység közepén, a harangláb mellé irányították. Mindenki köszöntötte, kíváncsian figyelte a jól öltözött, városi fiatalembert, – kevés idegen téved ide a világ végére. Sejtették, ki lehet, biztosan híre ment már, ki érkezik a faluba.

Hosszú falusi ház tornácáról – hatalmas fehér komondor ugatására – középkorú, jól megtermett férfi nézett ki. Pipáját bal kezébe fogva indult a vendég fogadására. Sejtette, ki a látogató, hiszen tanítójuk kinevezéséről már hírt hozott a postás.

– Adj’ Isten jó napot! – köszöntötte előre, kalapját leemelve fejéről. Úgy-e, a tanító úrhoz van szerencsém?

– Adjon Isten! – fogadta köszöntését Finta István, mert ő volt az érkező. Engem neveztek ki a falu tanítójának. Szeretném, ha megmutatná az iskolát és lakásomat, ahová kevés poggyászat lerakhatnám. Azt is tudni szeretném, hol lehet vacsorához jutni, ennivalót vásárolni, amíg be tudok rendezkedni.

– Az igazság az, – hogy az új iskola épületén és a lakáson még dolgoznak, – az utolsó simításokat végzik rajta, de nemsokára elkészül. Úgy gondolom, addig nálunk, a tisztaszobában lakhat tanító úr. Ennivalónk, falusi borunk is akad.

Maradjon itt nyugodtan, legyen a vendégünk. – Asszony! – szól a gangon serénykedő menyecskének – vágjatok csirkét, vendégünk lesz vacsorára!

Így fordult apám sorsa, a nagy világégés, az első világháború után és kezdődtek a nehéz, küzdelmes évek. Ez a kicsi település lett később az én szülőfalum, ahol mindössze 44 ház állt, a falu legmagasabb épülete a zsuppfödeles kis harangláb volt. Szinte minden lakóházhoz tágas, nagy porta tartozik, megfelelő lakóépületekkel. A házak környéke tiszta, a kertek gondozottak. Szorgalmas, dolgozó emberek élnek itt, viszonylag jó módban. Legtöbb épület L alakban készült, ahol nagy családok, több generáció él együtt.

Korábban még iskola sem volt a faluban, így az emberek nagy része írni-olvasni se tud. Apám feladata megszervezni az iskolát, tanítani a gyerekeket és nevelni, vezetni az itt lakó embereket.

Iskola. – A településnek összesen négy utcája van, legkisebb a falu elején. Ha a faluba vezető egyetlen útról közelítjük meg a helységet, egy kis tértől balra nyílik (a később Tátra utcának elnevezett) út, ahol az új iskola épült, ezzel együtt csupán három porta helyezkedik el. Az iskola mellett jobbról is, balról is egy-egy jómódú gazda háza áll, hatalmas melléképületekkel, kertekkel.

Még aznap este a bíróval megtekintették az épülő iskolát, ahol valóban csak az utolsó simításokat kell elvégezni, meszelés, takarítás van hátra. A lakás befejezésére azonban még várakozni kell.

Addig az egyedülálló fiatalember beéri a felajánlott szobával. Másnap fölkeresték az asztalosmestert, megnézni, hogy áll az iskolabútor készítésével? Egyelőre jó erős iskolapadokat, iratszekrényt, egy íróasztalt pódiummal és egy széket rendeltek.

Később a pódium mellé, a sarokba egy körülkerített emelvény került, ott kapott helyett az énektanításhoz szükséges harmónium. Az emelvényre három falépcső vezetett.

Jövet-menet egyre több asszonnyal, férfivel találkoztak, mindegyikkel kezét rázva, néhány barátságos szót váltottak. Két-három nap múlva már szinte az egész falu népét sikerült megismernie, ami nem volt nehéz, hiszen a falu lélekszáma még a kétszázat sem érte el. Elképzelhető, hogy örömmel fogadták az új tanítót, aki elindította őket az írni-olvasni tudás felé. Alig egy hét múlva már szeptember, kezdeni kell a tanítást. Ezért az iskolába, a község legtágasabb helyiségébe összehívták azokat a szülőket, akiknek iskoláskorú gyermekeik vannak.

Mivel itt még nem volt iskola, így a felnőttek majd' egésze analfabéta, – ezért nemcsak a gyerekek, de a felnőttek is tanításra szorultak. Az ő feladata volt megszervezni az iskolát, tanítani a gyerekeket és nevelni, vezetni az itt lakó embereket. Előbb azonban az iskolaérett gyerekek kerülnek sorra.

Befejeződött az építkezés, berendezték az egyetlen tantermet, kezdődött a tanítás. Ő nevelte a kicsiket, az ifjúságot. Előbb csak egy osztályt, majd sorban a többi, egyetlen teremben. Harminc kis nebulót kellett beíratni. A faluban szokás volt az embereket érintő közleményeket dobszóval tájékoztatni. Most is elindult a kisbíró a falu utcáin (Így hívták azt az embert, aki postára járt, dobolt, általában segítségére volt a bírónak.), több helyen megállva, sűrű dobpergést követően – hangos szóval tagolva hirdette a csoportokban köréje gyűlt embereknek:

„Közhírré tétetik a község lakóinak: Holnap délelőtt beíratás lesz! Azok a szülők, akiknek gyermeke augusztus elseje előtt betöltötte a hatodik életévét, jelentkezzenek az iskolában. A beíratás kötelező, annak elmulasztása büntetéssel jár!

Mivel a falu költségvetése csekély, azt is el kell döntenie, hogy ki, mennyi összeggel járul hozzá a tanuláshoz szükséges eszközök beszerzéséhez!”

Újabb dobpergést követően folytatta útját a következő helyre.

Szeptember elsején a gyerekek kipirult arccal, nagy izgalommal érkeztek az iskolába, a hideg idő beállta legelőbb mezítláb, vállukra vetve édesanyjuk szorgos kezével – házilag szőtt vászonból varrt tarisznyát, abba rakták az olvasókönyvet, palatáblát, palavesszőt, meg egy-egy szelet kenyeret, almát.

Környező települések. Az illendőség úgy kívánta, hogy a közeli falvakban lakó tanult emberekkel az új tanító felvegye a kapcsolatot. Ezért amikor ideje engedte, bemutatkozó látogatásokra indult.

A legközelebbi, kicsit nagyobb faluban, *Nagybárkányban* volt a katolikus templom, oda jártak misére az emberek vasárnaponként és ünnepeken. Istenfélő, vallásos nép élt itt, ezért ilyenkor útra kelt a falu apraja-nagyja, csak kisgyermekek és néhány járóképtelen öreg vagy beteg maradt otthon örségben. Hóban-sárban, jó időben gyalogosan jártak át a két kilométerre eső templomig, majd vissza.

A falu tanítójának is illett velük tartani. Vasár- és ünnepnapokon a litániára már az iskolában gyűltek össze, leginkább csak az asszonyok és lányok. Maguk választottak előimádkozó, jó hangú asszonyt, aki sorban elkezdte az imákat és a szent énekeket.

Apám megismerkedett a legközelebb eső község katolikus papjával, a kántorral, az ott élő tanítókkal, akikkel nemsokára barátságot kötött.

A másik falut egy alig két-háromszáz méter magas hegyet megmászva lehetett elérni. *Lucfalva* tót nyelvű község, ahol főleg evangélikus vallású emberek éltek. Kocsiúton megközelítve legalább nyolc kilométer távolságra esett egymástól a két falu, de a hegyen keresztül ez a távolság két kilométerre zsugorodott. Kisbárkánynál kicsit nagyobb volt, iskolája több tanerős, ott néhány tanult ember, meg egy fiatal, családos evangélikus pap élt, akivel életre szóló barátságot kötött, később a család és a gyermekek is fenntartották egymással a barátságot.

Öt kilométerre fekvő *Sámsonházán* volt a jegyzői székhely. Öt község alkotta a körjegyzőséget, ide tartozott még néhány tanyai- és pusztai település. Akkoriban ez nem számított nagy távolságnak, leginkább gyalog tették meg az utat, csak amikor beköszöntöttek az esős, hideg hónapok, akkor közlekedtek lovas kocsin. A legközelebbi vasútállomás Tar községben, kilenc kilométerre esett, ide már mindig kocsin jártak.

Meglátni és megszeretni... Sámsonházán volt a környék egyetlen postahivatala, ahonnan a kisbíró hordta-vitte hetenként kétszer a leveleket és egyéb küldeményeket. Azokon a napokon, amikor nem járt a postára, a fiatal tanító gyakran átruccant ügyeit intézni, újságot vásárolni. Nagyobb település lévén – több diplomás ember élt ott is, a Hangya-Szövetkezet élelmiszerboltot tartott fenn, ahol már nagyobb választékból lehetett vásárolni, mint a kicsiny falu szatócsboltjában. Egyszer a tanítónak városiasan öltözött, csinos, fiatal hölgy akadt útjába. Karcsú, remek alakja, dús, hatalmas vörösesbarna hajkoronája megragadta figyelmét. Ő is levelet adott fel a postán.

Előbb feltűnés nélkül szemrevételezték egymást, majd a férfi tisztelettel megemelte kalapját, mire a hölgy tartózkodó udvariassággal fejét megbiccentette. Ezt követően ki-kí indult a maga útjára. A tanító egész úton hazafelé – majd otthon is – törte a fejét, ki lehetett ez a nyilván nem idevalósi fiatal nő? Hogyan kerül ide?, hiszen nagyjából már a környék minden falujában élő úri családot ismerte.

Ezután egyre gyakrabban átsétált a faluba, remélve, hogy majd csak összefutnak ismét.

Valóban szerencsésnek tartotta magát, amikor a körjegyzői irodában ügyeit intézve látta, hogy a bájos idegen – egy szőszke, két-hároméves kislányt kézen fogva – Matyikával, a jegyző feleségével társalgott.

A kislány látványa elgondolkasztotta: A szép hölgy talán nem is szabad vagy férjes asszony lehet? Nem akart kétségek közt maradni, ezért – mivel a jegyző feleségét már jól ismerte – a hivatalos ügyét befejezve, odament köszönteni.

Akkori szokás szerint meghajolva, kézcsókkal köszönt Matyikának, így már nem tetszett tolakodásnak, hogy az ismeretlen hölgynek is bemutatkozzék, akit Margitnak szólítottak. Jövőben könnyebb lesz majd a további nyomozás, és alkalom keresése újabb találkozásra.

Nem kellett sokáig várni, mert Sámsonházán egyházi ünnepségre készülődtek. Meghívták a környező községekben élő intelligenciát, – így a fiatal tanítót – akik az evangélikus istentisztelet után lakomára voltak hivatalosak. Ekkor már többet tudott csinos ismerőséről. Amikor szóba került, az aljegyző elmondta neki, hogy a kántortanító unokahúga, nemrég' özvegyült meg és most hosszabb látogatásra jött rokonaihoz.

Ezért megszervezhette, hogy a lakománál „véletlenül” egymás mellé kerüljenek. Most már mód nyílt vele meghitt beszélgetésbe merülni és a következő találkozást megbeszélni.

Mindketten jól érezték magukat egymás társaságában, kellemes emlékekkel búcsúztak el, a következő viszontlátás reményében. Így történt, hogy Margit asszony nem sokáig maradt özvegyen, mert István a nagybátyjától hamarosan megkérte a kezét.

Otthonteremtés. – Elkészült a tanítói lakás, a legszükségesebb bútorokkal már berendezkedett István. Néhány hónapi udvarlási idő után úgy döntöttek, hogy összeházasodnak.

Apró akadály állt ugyan közük, az, hogy a menyasszony és vőlegény más-más vallású. A község pedig, ahol tanít, színtiszta katolikus. Akkori szokás szerint elvárták, hogy tanítójuk a majdan születendő gyermekeit katolikusoknak kereszteljék. 1923. június 1-jén házasodtak össze. Az esküvőt a katolikus templomban tartották. A menyasszony nagybátyja evangélikus kántortanító, ezért eleget téve az elvárásoknak, az evangélikus templomban is megáldatták frigyüket. Házasságukról el lehetett mondani, hogy (mint a mesében) boldogan éltek, míg meg nem haltak!

Azonban a mesének még nincs vége, addig igen sok minden történik velük. Sok kellemes, szép napot éltek át együtt szeretetben, boldogságban, de emellett sok-sok megpróbáltatás várt rájuk, gondok, küzdelem a megélhetésért, majd nehéz, történelmi idők következtek, amikor kitört a második világháború, így házastársként, de egy ideig kényszerűen külön-külön kellett megélniük annak borzalmait.

Margit asszony első férje Budapest mellet, Rákoslíigeten gimnáziumi tanár volt; ott éltek. Nála jóval idősebb férje jó módú, több bérház a tulajdonát képezte. Hirtelen halálát követően a házakat pénzzé tették, ami kisfiú öröksége lett. Sajnos, a bankban elhelyezett minden vagyon a gazdasági világválság következtében semmivé vált. Ahogy később többször szó esett róla, egy levélbélyeg ára maradt meg belőle.

Most, hogy újra házasságra lépett, régi lakásukat felszámolva elhozatta bútorát, minden holmiját. Lassan sikerült berendezkedni a tágas vidéki lakásban. A bejáráthoz széles, szép, mozaiklapokkal lerakott, fedett folyosón át lehetett bejutni egy tágas előszobába.

Ebből jobbra nyílt a nagy ebédlő, mellette kis szalon. Onnan át lehetett jutni a tágas nappali szobába, ami alkóvvval volt elválasztva a hálósobától. Ezt az előszobából is meg lehetett közelíteni.

A lakás berendezése ízléses, a kor divatja szerint kényelmes, otthonos volt. A bútortárat szőnyegek, kézimunkával készült függönyök, csipketerítők egészítették ki. A falakon a divatnak megfelelően keretezett festmények ékeskedtek. Apám családfája az ebédlősobában a két nagy ablak között volt elhelyezve. Címe: Gelencei Finta család, de genere Aba. Alul címer: jobb kézben tartott kard.

Az előszobából balra helyezkedett el a nagy konyha, onnan a kamra, körben sok-sok polccal, abból még egy sötét, ablak nélküli helyiség is nyílt, a padlásfeljáró. Utóbbi két helyiség északra nézett, így kellően hideg, alkalmas élelmiszerek tárolására.

Szüleim – ha időnként nehéz gondokkal küszködve is – boldog házasságban éltek. A gondokat, nehézségeket át tudták hidalni, mert egymás iránti megértés, a szeretet és tisztelet mindvégig bennük élt.

István gyermekeként szerette a háromévesen készen kapott kis Gusztávt, sajátjaként nevelte, majd taníttatta, a később születendő gyermekeivel együtt.

A család. 1924 tavaszán kopogtatott a gólya: kisfiú született, akit apja után Istvánnak kereszteltek. 1925. december 30-án leány látott napvilágot, aki a Katalin nevet kapta (ez a kislány voltam én). Majd újabb két év elteltével, 1928. augusztus 29-én András is megszületett. Szeretettel, nagy gondoskodással nevelkedtek a csöppségek. Amikor a gyermekek megszülettek, apám a feleségét kímélve, saját kezűleg főzött finom ételeket, jó tyúklevest, – még süteményt, tortát is készített ilyenkor, hogy az anya minél tovább pihenhessen, békésen gondozza a kis jövevényeket.

Teljes komfort hiányában nem volt könnyű feladat ellátni az immár hattagú családot. A jóérzésű férj és apa minden gondból, feladatból kivette részét, de mindig volt állandó segítség vagy bejárónő, aki a háztartásban szorgoskodott. A faluból egy özvegyasszony, Terka néni sokáig volt segítségükre, mert neki is jól jött egy kis pénz, hiszen két gyermekével maradt özvegyen.

Előbb egy nagy, fa- és széntüzelésű rakott tűzhely volt a konyhában, ott látták el a sütés-főzési teendőket.

A leány, a „regényhős.” – Minden gyermekére büszke volt az apa, de amikor napvilágot látott egyetlen leánya, úszott a boldogságban. Annyira, hogy a rettenetes zord téli időjárás ellenére, már másnap reggel hóban-fagyban lovas kocsiba fogat és útnak indul a járhatatlan utakon – akkori előírásoknak megfelelően – bejegyeztetni őt az egyházközség anyakönyvébe, Mátraverebélybe.

A bejegyzés gyorsasága miatt aztán Katalin gyakran került olyan helyzetbe, hogy születésnapja miatt écelődtek vele. Például a középiskolai osztályfőnöknője egy ízben – amikor a születési időpontokat kérdezte sorban a lányoktól – megjegyezte: „hogyan lehet valakinek ilyen születésnapja? Szülei nem tudtak várni két napig? Egy évvel lett volna fiatalabb!”

Regényem folytatása a faluban élő emberekkel foglalkozik.

Égi segítség – vagy csoda?

1965.

NEM MOSTANÁBAN TÖRTÉNT, de eszembe jutott egy történet, amelyet kolléganőmtől hallottam, s amelynek végkimenetelét csodának minősítette.

Abban az időben **Júliával** együtt dolgoztam. Mindenki szerette, mert a szorgalmas, megértő, melegszívű, jó-kedélyű fiatal teremtes volt. Akkor 35 éves, velem egykorú nő beosztása következtében, ha csak lehetett, mindenkivel jót tett. Egy idő után a környezete észrevette, hogy magába zárkózó, elmélázó lett, s egyre jobban kerülte az embereket.

Baráti viszonyban voltam vele, megkérdeztem, milyen gondjai terhelik a lelkét?, de a válasz elől mindig kitért azzal, hogy sok a dolga, majd ha túl lesz rajta, megint olyan lesz, mint eddig.

Kisváros lévén, sokáig nem lehetett titkolózni, megtudtuk, hogy súlyos családi gondjai miatt válópere folyamatban van. Nemsokára ő sem bírta tovább titkát magában tartani, elmondta bánatát.

– Ha hiszed, ha nem, én égi segítségnek, de azt is mondhatnám: csodának tartom, ami velem megtörtént. Tizenhárom éve vagyunk házasságban – kezdte mondókáját. Szerettük egymást, de az esküvőnk elhúzódott férjem családi gondjai miatt. Apja súlyos beteg volt, még jegyességünk idején meghalt. Mikor azonban végre egybekelhattünk, gondjaink egyre szaporodtak. Nem jutottunk lakáshoz – én meg nem akartam hozzájuk költözni, mivel három nővére közül kettőnek igen kellemetlen, kötözködő természete volt.

Esküvő után párom édesanyja kérésére mégis engedtem, otthagytam kényelmes, jó környezetben levő albérletemet, – átköltöztettek.

Nem telt el sok idő, beigazolódott előérzetem, hogy rossz ötletnek bizonyult, mert éppen a legkiállyhatatlanabb nővére – minden bejelentés nélkül – két gyermekével odaköltözött anyja lakásába, ahol csupán két egybenylő szoba volt. Ettől kezdve kibírhatatlan lett az életünk, egy perc nyugalomunk se volt.

Éppen két éves házassági évfordulónk előtt született meg első gyermekünk. Azonban a kicsi ellátását másképp nem tudtam megoldani, szüleimhez költöztettük, akik egy távolabbi kisvárosban éltek, ők szeretettel és megértéssel vállalták gondozását.

Három hónapig én is ottmaradtam, fizetés nélküli szabadságon, mert akkor nem volt gyes, a munkaviszonyomat nem szakíthattam meg.

Bármilyen nehéz helyzetbe kerültem az életben, mindig bíztam Istenben, hogy a nehéz helyzetekben segít. Fiatal koromtól Ady verssorát választottam életem jelmondatául: *„Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten.”* Kilátástalan helyzetem most is váratlanul oldódott meg úgy, ahogy korábban el se tudtam volna képzelni. Ugyanis amikor visszatértem szüleimtől és elfoglaltam helyemet az irodában, csodálatos hírrel fogadtak.

– Megszűnik a vállalat! – mire én nagyon megijedtem, hiszen férjem jövedelméből nem lehetett volna megélnünk. Az történt, hogy a munkáltató céget egy másik társcéggel egyesítette, más városba költöztették, ahol most is lakom. Mindkét cégnek azonos felügyeleti szerve volt. A cég egyesítési munkálatai után, előléptetéssel följárlották nekem és én elvállaltam, hogy továbbra is a vállalatnál maradok.

Mikor arra gondoltam, hogy vállalom a költöztetéssel járó gondokat, és az ismeretlen környezetet, arra gondoltam, talán férjem nem fog követni, ottmarad családjá körében, mivel eddig sem kaptam tőle az elvárható megértést és támogatást a zűrös helyzetben.

Azonban – nem sok idő kellett hozzá, meggondolta magát, utánam jött. Fogadkozott, hogy ragaszkodik hozzánk, rendes állást vállal és gondoskodik rólunk. Megígért mindent, mert anyja szavaival: *„Olyan szegény sosem volt, hogy ígérni se tudjon!”*

Persze, Júlia megbocsátott neki, arra gondolt: kisleányának szüksége van apára. Júlia a cég révén lakáshoz jutott, sőt, a még a telefont is otthagyták neki, csak az átíratási költségeket kellett viselnie (pedig abban az időben ritka dolog volt ez, sokan 10 évet is vártak telefonra). A lakást rendbe tették, majd a leszerelt fürdőszobát is berendezték. Ezután éltek csendesen, a kívülállók azt hitték, hogy békességben és szeretetben.

Ugyanis a férj a látszatra sokat adott, utcán mindig karon fogta fiatal csinos feleségét, kedves volt kisleányhoz és az utána következő kisleányhoz. Jó férjnek és apának mutatkozott – egyelőre. Sajnos, nem sokáig. A később született kicsivel – talán az anya terhessége alatti zaklatott állapota miatt – több gond adódott, mint más újszülöttekkel. Otthon kellett volna maradnia vele, állandó anyai felügyelet mellett.

Ezt azonban Júlia nem tehette, hiszen a férj egy munkahelyen sem tudott megmaradni kötekedő természete miatt, állását folyton váltogatta – általában hosszabb-rövidebb idő-kiesésekkel.

Júlia a kicsi felügyeletére három asszonnyal kötött egyezséget, hogy bármi adódjék, mindig legyen mellette valaki. Ugyanis nem bírta megszokni a bölcsődét, ha valamelyik gyermek eltüsszentette magát, másnapra már belázasodott. Annyira, hogy két- és fél éves korában mandulaműtetre került sor. Utána masszív kiskölyök lett, sőt, időben szobatiszta, és 3 éves korában, mint mások, óvodába mehetett.

Akkor került a család megoldhatatlan válságba, mikor kitudódott, hogy a kicsi veleszületett betegséggel fog élni, a papa nem bírta elviselni a gondolatot, hogy NEKI beteg gyermeke született! A házastársak között fokozatosan megromlott a viszony, válásra került sor.

Ilyen rövid írásban nem lehet kellően vázolni, hogy ezután mi zajlott le a családi otthonban.

A férj kijelentette: „Ha nem vonod vissza a válási eljárást, olyan dolgokat fogok művelni, hogy majd térden állva fogsz könyörögni, hogy visszafogadjalak!”

Életveszélyesen megfenyegette őket, azt hangoztatta: az egész családot kiirtja.

Júlia félelmében összeszedte, bevitte a lakásban található a töröket, háztartási késeket és egyéb hegyes szerszámokat a hivatali páncélszekrénybe.

Ebben az időben már a kis család magára zárta a legbelső szoba ajtaját, éjszakára bútort toltak eléje. Hiábavaló volt mindez, mert apuci dühében gyakran úgy verte az ajtót, hogy az majdnem rájuk szakadt, a kisfiú félelmében jajgatott. Az is előfordult, hogy telefonon barátok, vagy (még a rendőrség) segítségét is kérniük kellett.

Kollégái – amiben lehetett – Júlia segítségére siettek. Minden nap hazakísérte valaki a családot, megvárta, amíg bekészítenek mindent a belső helyiségbe, akkor magukra zárták az ajtót, s reggel értük mentek. Júlia vitte a kicsit az óvodába, majd ment a munkahelyére, a két nagyobb meg óvodába, iskolába.

Így folyt életük hosszú ideig, mert apuci – szokása ellenére – utolsó ígéretét igyekezett betartani, a per elhúzására minden erejét bevetette, s olyanokat eszelt ki bosszantásukra, ami ép elméjű embernek eszébe se jutna. Sikerült elérnie, hogy a per három évig elhúzódjon, mikorra már mindnyájuk idegállapota a lehetséges végső határig feszült. Júlia érezte, hogy nem bírják tovább eltűrni az állandó zaklatást.

– Otthon a lakásban már állandó fenyegetettségben, félelemben éltünk. – folytatta Júlia. – Főnökömtől kértem, tegye lehetővé, hogy az összes szabadságomat egyszerre letölthessem. Amennyiben addig nem sikerül megoldást találni, szeretnék a gyerekekkel otthon maradni szüleimnél – s arra az időre még további rendkívüli szabadságot kértem – mert már egyikünk sem bírja elviselni az itthoni állapotokat, mindnyájan kimerültünk... Kérésemet méltányolták, ezért szüleimnél tölthetjük a nyári vakációt.

Csomagokkal felszerelve vonatra szálltam a gyerekekkel. Utazás közben Budapesten útba ejtettük a Gyermekklinikát, kisfiamnak az éppen esedékes felülvizsgálatára. Amikor villamossal végigdöcögünk az Üllői úton, kiszálltunk annál a szép templomnál, mely mellett elhaladt a szerelvény. A Mária-oltárnál térden állva kértem az Egek Urát, könyörüljön rajtunk, hogy kiszabaduljunk ebből a földi pokolból, amiben már évek óta élünk. A kis kápolna tele volt aggatva hála-táblákkal, akiknek imái már meghallgatásra találtak. Annyira bíztam, hogy rajtunk is segít, véget vet az egész válási-cirkusznak, megszabadulhatunk és békességben, nyugodt körülmények között élhetek, nevelhetem gyermekeimet.

Szüleimnél nyugalom és béke fogadott bennünket, – kipihentük magunkat. Közben levelet váltottunk munkatársaimmal. Aranyosak voltak. Főnökünk segítségével lakást kutattak föl, azt rendbe szedették, és férjemet átköltöztették, az eddigi lakásunkat hatósági pecséttel lezártatták. Munkahelyemen ehhez kértem tőlem egy „anyagi segítséget kérő levelet”, (amit nekem már csak alá kellett írnom), hogy a kiutalandó pénzből fedezzék a lakás rendbehozatalához felhasznált anyagok költségeit.

Megjött az értesítés. Nem akartam hinni a szememnek, mikor olvastam a sorokat, hogy lakásomat felszabadították! Lassan lejárt a szabadságom, egyszerre olyan érzés vett rajtam erőt, mintha csoda történt volna velünk! Minden megváltozott körülöttünk: Kékebb az ég, a Nap is szebben ragyogott, kisgyermekeim arcán végre mosolyt láthattam...

Hálát adtunk Istennek: végre úgy térhetünk vissza otthonunkba, hogy nem kell tovább rettegnünk. Visszafelé Budapesten átutazva megálltunk a kis templomnál, ahol olyan szívből imádkoztunk. Hálaimám közben ismét eszembe jutott Ady verse: „*Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten.*”

Ettől kezdve Júlia arcáról lassan eltűnt a bánat. Nemsokára visszatért régi kedélye. Egyedül nevelte nagy szeretettel és taníttatta sok szenvedést átélő gyermekeit.

Égi segítség – vagy csoda?⁷¹ Rövid.
(A történetet lejegyeztem: 2003-ban)

NEM MOSTANÁBAN TÖRTÉNT, de eszembe jutott egy rémtörténet, amelyet kolléganőmtől hallottam, s amelynek végkimenetelét ő maga csodának minősítette.

Abban az időben **Júliával** együtt dolgoztam. Mindenki szerette, mert a szorgalmas, megértő, melegszívű, és jó kedélyű fiatal teremtes volt.

Akkor 35 éves, velem egykorú nő beosztása következtében, ha csak lehetett, mindenkivel jót tett. Egy idő után a környezetében tapasztaltuk, hogy magába zárkózó, elmélázó lett, egyre jobban kerülte az embereket.

Baráti viszonyban voltam vele, megkérdeztem, milyen problémái vannak, de a válasz elől mindig kitért azzal, hogy sok a dolga, majd ha túl lesz rajta, megint olyan lesz, mint eddig.

Kisváros lévén, sokáig nem lehetett titkolózni, megtudtuk, hogy súlyos családi gondjai miatt válópere folyamatban van. Nemsokára ő sem bírta tovább titkát magában tartani, elmondta gondját és bánatát.

– Tizenhárom éve vagyunk házasok – kezdte történetét. Szerettük egymást, de az esküvőnk elhúzódott férjem családi gondjai miatt. Apja súlyos beteg volt, még jegyességünk idején meghalt.

Mikor végre egybekelhattünk, gondjaink szaporodtak. Nem jutottunk lakáshoz – én meg nem akartam hozzájuk költözni, mivel három nővére közül kettőnek igen kellemetlen, kötözködő természete volt.

Esküvő után párom édesanyja kérésére mégis engedtem, otthagytam kényelmes, jó környezetben levő albérletemet, – odaköltöztettek.

Nem telt el sok idő, bekövetkezett, hogy rossz ötletnek bizonyult, mert éppen a legkiálthatatlanabb nővére – minden bejelentés nélkül – két gyermekével odaköltözött anyja lakásába, ahol csupán két egybenyló szoba volt. Ettől kezdve kibírhatatlan lett az életünk, egy perc nyugalomunk se volt.

Két éves házassági évfordulónk előtt született meg első gyermekünk. Azonban a kicsi ellátását másképp nem tudtam megoldani, szüleimhez költöztettük, mivel ő szeretettel elvállalta a gondozását. Három hónapig én is ottmaradtam, fizetés nélküli szabadságon, mert a munkaviszonyomat nem szakíthattam meg (akkor nem volt gyes).

Bármilyen nehéz helyzetbe kerültem az életben, mindig bíztam Istenben, hogy a nehéz helyzetekben segít. Fiatal koromtól Ady verssorát választottam életem mottójául: „*Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*” Kilátástalan helyzetem most is váratlanul megoldódott úgy, ahogy el se tudtam volna képzelni.

Mikor visszatértem szüleimtől, s elfoglaltam helyemet az irodában, csodálatos hírrel fogadtak: Megszűnik a vállalat! – mire én nagyon megijedtem, hiszen nem lett volna miből megélnünk. Az történt, hogy a munkáltató céget egy másik társcéggel egyesítve, más városba költöztették, ahol most is lakom. Mindkét cégnek azonos felügyeleti szerve volt. A költöztetési bonyodalmak után előléptetéssel följárnlották nekem, és én elvállaltam, hogy továbbra is maradjak a vállalatnál.

Mikor arra gondoltam, hogy vállalom a költöztetéssel járó gondokat, és az ismeretlen környezetet, arra gondoltam, talán férjem nem fog követni, ott marad a családja körében, mivel eddig sem kaptam tőle megértést és támogatást.

Azonban – nem sok idő kellett hozzá, meggondolta magát, és utánam jött. Azt mondta: ragaszkodik hozzánk, rendes állást vállal és gondoskodik rólunk. Mindent megígért, mert anyja szavaival: „*Olyan szegény sosem volt, hogy ígérni se tudjon!*”

---

⁷¹ Tatabányai Kertvárosi Művelődési Otthon pályázatán Emléklap (2004. november 13.)

Persze, Júlia megbocsátott neki, arra gondolt: gyermekének szüksége van apára. Júlia a cég révén lakáshoz jutott, sőt, a cég még az oda felszerelt telefont is otthagyta neki, csak az átíratási költségeket kellett kifizetnie (pedig abban az időben ritka dolog volt ez, mert sokan 10 évet is vártak telefonra). A lakást rendbe tették, még a leszerelt fürdőszobát is berendezték. Ezután éltek csendesesen, a kívülállók azt hitték, hogy békességben és szeretetben. Ugyanis a férj a látszatra sokat adott, utcán mindig karon fogta fiatal és csinos feleségét, kedves volt kisfiához és az utána következő kislányhoz. Jó férjnek és apának mutatkozott – egyelőre.

Sajnos, nem sokáig. A később született kicsivel – talán az anya terhessége alatti zaklatott állapota miatt – több gond adódott, mint más újszülöttekkel.

Otthon kellett volna maradni vele, állandó anyai felügyelet mellett. Ezt azonban Júlia nem tehette, hiszen a férj egy helyen sem tudott megmaradni kötekedő természete miatt, állását folyton váltogatta – általában hosszabb-rövidebb időkiesésekkel.

Júlia a kicsi felügyeletére három asszonnyal kötött egyezséget, hogy bármi adódik, mindig legyen mellette valaki. Ugyanis nem bírta megszokni a bölcsődét, ha valamelyik gyermek eltüsszentette magát, másnapra már belázasodott. Annyira, hogy 2 és fél éves korában mandulaműtetre került sor. Utána masszív kiskölyök lett, sőt, időben szobatiszta, és 3 éves korában, mint mások, óvodába mehetett.

Akkor került a család megoldhatatlan válságba, mikor kitudódott, hogy a pici veleszületett betegséggel fog élni, a papa nem bírta elviselni a gondolatot, hogy NEKI beteg gyermeke született! A házastársak között végül annyira megromlott a viszony, hogy válásra került sor.

Ilyen rövid írásban nem lehet kellően vázolni, hogy ezután mi zajlott le a családi otthonban. A férj a következőket jelentette ki: *„Ha nem vonod vissza a válási eljárást, olyan dolgokat fogok művelni, hogy majd térdén állva fogsz könyörögni: fogadjalak vissza!”* Életveszélyesen megfenyegette őket, hogy az egész családot kiirtja, mire Júlia összeszedte, bevitte a hivatali páncélszekrénybe a törököt, a háztartási késeket és egyéb hegyes szerszámokat.

Ebben az időben már a kis család magára zárta a legbelső szoba ajtaját, éjszakára bútort toltak eléje. Hiábavaló volt mindez, mert apuci dühében gyakran úgy verte az ajtót, hogy az majdnem rájuk szakadt, a kisfiú félelmében jajgatott. Az is előfordult, hogy telefonon barátok, vagy (még a rendőrség) segítségét is kérniük kellett. Kollégái – amiben lehetett – Júlia segítségére siettek. Naponta mindig hazakísérte valaki a családot, megvárta, amíg bekészítenek mindent a belső helyiségbe, magukra zárták az ajtót, s reggel értük mentek.

Júlia vitte a kicsit az óvodába, majd ment a munkahelyére, a két nagyobb meg az iskolába. Így folyt életük hosszú ideig, mert apuci – szokása ellenére – utolsó ígéretét igyekezett betartani, s a per elhúzására minden erejét bevetette, s olyanokat talált ki bosszantásukra, ami ép elméjű embernek eszébe se jutna.

Sikerült elérnie, hogy a per három évig elhúzódjon, mikorra már mindnyájuk idegállapota a lehetséges végső határig feszült. Júlia érezte, hogy nem bírják tovább eltűrni az állandó zaklatást. Elhatározta, hogy a Balaton-parton élő szüleinél fogják tölteni a nyári vakációt.

– Otthon a lakásban már állandó fenyegetettségben, félelemben éltünk. – folytatta Júlia. –

Főnökömtől kértem, tegye lehetővé, hogy nyáron az összes szabadságomat egyszerre letölthessem. Amennyiben addig nem sikerül megoldást találni, szeretnék a gyerekekkel otthon maradni szüleimnél – s arra az időre még további rendkívüli szabadságot kértem – mert már egyikünk sem bírja elviselni az itthoni állapotokat, mindnyájan kimerültünk...

Csomagjainkkal felszerelve vonatra szálltunk a gyerekekkel. Utazás közben Budapesten útba ejtettük a Gyermekklinikát, kisfiamnak az éppen esedékes felülvizsgálatára.

Amikor villamossal végigdöcögünk az Üllői úton, kiszálltunk annál a szép templomnál, mely mellett elhaladt a villamos.

A Mária-oltárnál térdén állva kértem az Egek Urát, könyörüljön rajtunk, hogy kiszabaduljunk ebből a földi pokolból, amiben már évek óta élünk. A kis kápolna tele volt aggatva hála-táblákkal, akiknek imái már meghallgatásra találtak. Annyira bíztam, hogy talán rajtunk is segít, véget vet az egész válási-cirkusznak, megszabadulunk és békességben, nyugodt körülmények között élhetek nevelhetem tovább a gyermekeimet.

Balatonnál nyugalom és béke fogadott bennünket, – kipihentük magunkat. Közben levelet váltottunk a kolléganőkkel. Aranyosak voltak. Főnökünk segítségével lakást kutattak föl, azt rendbe szedették, és férjemet átköltöztették, az eddigi lakásunkat pedig hatósági pecséttel lezáratták. Ehhez kértem tőlem egy „*anyagi segítséget kérő levelet*”, (amit nekem már csak alá kellett írnom), hogy a kiutalandó pénzből fedezhessék a lakás rendbehozatalához felhasznált költséget.

Megjött az értesítés. Nem akartam hinni a szememnek, mikor olvastam a sorokat, hogy lakásomat felszabadították!

Lassan lejárt a szabadságom. Egyszerre olyan érzés vett rajtam erőt, mintha csoda történt volna velünk! Minden megváltozott körülöttünk: Kékebb az ég, a nap szebben ragyog, kisgyermekeim arcán végre megjelent a mosoly...

Hálát adtunk Istennek: végre úgy térhetünk vissza otthonunkba, hogy nem kell tovább rettegnünk. Visszafelé Budapesten átutazva megálltunk a kis templomnál, ahol olyan szívből imádkoztunk. Hálaimám közben ismét eszembe jutott Ady verse: „*Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*”

Ettől kezdve Júlia arcáról lassan eltűnt a bánat. Nemsokára a régi kedélye visszatért. Egyedül nevelte nagy szeretettel és taníttatta sok szenvedést átélt gyermekeit.

** **

Égiháború rövid. – Polgári esküvő

SZIRÁK, 1949. SZEPTEMBER 5. VASÁRNAP. A polgári esküvőnket követően (ami előző pénteken történt) Szirákra utaztam. Úgy egyeztem meg immár hivatalosan férjemmel, hogy ő a rokonságával együtt az esküvő napján jön utánam. Frigyünk megpecsételése a Sziráki római katolikus nagytemplomban e vasárnap délután 6 órára volt kitűzve.

Sok meghívót szétküldtünk helybelieknek, távol lakó rokonoknak, barátoknak és ismerősöknek.

Sajnos az ünnep – mint nálunk általában minden – ez sem zajlott le zökkenő nélkül. Miért is történt volna minden úgy, ahogyan másoknál, mikor nálunk eddig is minden visszájára fordult.

A nagy nap délutánján a menyasszony már teljes díszben, amikor váratlanul beborult az ég. Nemsokára olyan *felhőszakadás* zúdult a tájra, ami a környéken állatokat (szarvasmarhákat) sodort el, az utakat eláztatta, kimosta, még a patak hídját is elvitte.

Micsoda ítéletidő! Akár igaz, akár nem, nekem eszembe jutott az a szállóige, hogy akinek az esküvője napján eső esik, *sokat fog sírni házassága alatt*. Mivel nekem nemcsak eső, de ítéletidő „kedveskedett”, a szólásmondás szerint úgy kellett értelmeznem, hogy *nagyon sokat* fogok majd sírni. (Utólagos bejegyzés: ami sajnós, beteljesedett!)

A templom teljes pompában, földíszítve virágokkal, a szertartást végző pap és a helybeli vendégsereg ünnepi díszbe öltözve várta a lezúduló vízáradtat végét, hogy a vőlegény és a távolabbról meghívottak ideérkezessenek.

Párom most kivételesen nem önhibájából – de hogy az égiek jóvoltából szokásához hí maradjon, – a saját esküvőjére is késve érkezett.

Hosszú órák teltek el kínos várakozással, amikor végre a vendégek, kerülő utakon, sokuk bőrig átázottan, végre befutottak.

Még ezen túl is tartogatott meglepetést a mai nap, amitől aztán még az égszakadás után megmaradt icipici kedvem is teljesen elpárolgott. Kedves vőlegényem (immár polgárilag a férjem), ugyanis szintén „kedves” családjával együtt, egyszerűen megfélemedezett a menyasszonyi csokorról.

Ezért a kényszerű várakozást meg kellett toldanunk; s a csokrot a kertben eláztatott virágokból voltunk kénytelenek elővarázsolni. Szerencsére virág akadt bőven (csurom-vizesen), így egy fehérszegfű csokrot (zöld aszparágusszal) állítottak össze ügyes asszonyi kezek és – végre – indulhatott a nászmenet a templomba, hogy Isten áldását kérjék arra a frigyre, amelyet jobb lett volna meg sem köttetni.

Utólag visszagondolva, humorosan fogom föl a dolgot, magamat okolva. Miért nem beszéltem meg a virágcsokor ügyét előre? Egyrészt nem gondoltam arra, hogy ilyesmit el lehet felejtetni, mivel nemrég’ volt sógornőm, Joli esküvője, mikor látták, mi a szokás ilyenkor.

Másrészt én túl szerény voltam ahhoz, hogy ilyen dolgokról beszéljek velük. Különben meg sem fordult a fejemben, hogy erről elfeledkeznek! De a kedves, új rokonságomnál minden másként megy, mint ami máshol természetes.

Ennek ellenére, számomra nagyon megható volt az esküvő. A szemem könnyben úszott a meghatottságtól. Ennyi minden után, a szertartás alatt azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy életünk folyója végre jó mederbe terelődjék, s még mindig bíztam abban, hogy házasságunk boldog lesz.

Égiháború.⁷² (Szerénke) Bővített.

1949.

ESŐS BORÚS NAPON a lakás tágas nappalijában ültünk, előttünk kis asztalon friss pogácsa. Forró teát kevergetve, borzongva terítettük magunkra meleg gyapjúpulóverünket. Szerénke táskájából fényképet vesz elő, átnyújtja nekem.

– Nézd, az esküvői képünk. A fényképen menyasszony csipkeruhában, arcára fagyott mosollyal, bánatosan néz maga elé. Mellette vőlegénye, szigorúságot erőltetve magára. Valahogy nem sugárzik róluk a boldogság.

– Ilyen kellemetlen esős napon mindig eszembe jut az a nap, – szakítja meg gondolataimat Szerénke.

– Ha nem kellemetlen neked, kérlek, mondd el. Nagy sóhaj után kezd hozzá.

– Polgári esküvőnket pénteken tartottunk. Nem mondhatom, hogy zavartalan volt a nap, mert délutánra a fényképészhez voltunk bejelentve, ahová a vőlegényem elkésve érkezett. Utána szüleimhez utaztam, ahol apám az általános iskola igazgatója volt.

Úgy egyeztem meg immár hivatalosan férjemmel, hogy ő a rokonságával az esküvő napján jön utánam.

Frigyünk megpecsételését a Sziráki katolikus nagytemplomban, az Úr 1949. év szeptember havának első vasárnapjára tűztük ki. Sok meghívót küldtünk szét.

Nálunk ez az ünnep sem zajlott le zökkenő nélkül. De miért is történt volna minden, mint máshol, mikor eddig is minden visszájára fordult.

A nagy nap délutánján teljes díszben, készen állok, amikor váratlanul beborult az ég, és nemsokára olyan *felhőszakadás, valóságos égiháború zúdult a tájra*, ami a környéken állatokat (szarvasmarhákat) sodort el, az utakat eláztatta, a patak kiöntött, hídját elvitte az áradat...

Micsoda ítéletidő volt! – sóhajtotta. – Nekem eszembe jutott a mondás, hogy akinek az esküvőjén esik az eső, házassága alatt *sokat fog sírni*.

---

⁷² Ezért a novelláért „Összel is nyílik még virág” pályázaton 2004 novemberében, Emléklapot kaptam.

Mivel nekem nemcsak esett, hanem úgy szakadt le az égből, mintha dézsából öntenék, ezért a szólásmondást úgy értelmeztem, hogy *nagyon sokat fogok majd sírni*. Kisvártatva hozzátette: ami sajnós, szóról-szóra beteljesedett!

A templom virággal feldíszítve pompázott, a pap és a helybeli vendégsereg ünnepi díszbe öltözve várta a lezúduló vízárdatat végét, aminek nem akart vége szakadni. Szerénke elnevette magát: Képzelheted, a körülöttem levők milyen aggódó pillantásokkal néztek rám.

A vendégsereg egy része a templomban, mások szüleim lakásán várták a vőlegény érkezését. Párom most kivételesen nem önhibájából – de hogy az égiek jóvoltából szokásához hű maradjon, – *a saját esküvőjére is késve érkezett*.

– Vőlegényed családja miért időzítette útját az utolsó percre?

– Ebben igazad van, de ha ismernéd a családot, ahonnan az én párom indult, nem csodálkoznál semmin.

Ő ésők eddig is, midig, mindenhol elkestek, ráadásul ezt természetesnek is tartották. – Hosszú órák teltek el kínos várakozással, amikor végre a vőlegény és a többi vendég kerülőutakon, sokuk bőrig átvázva, megérkezett.

Mindez nem elég, más meglepetést is tartogatott a nap, amitől a megmaradt icipici kedvem is elpárolgott. Vőlegényem (polgárilag már a férjem) „kedves” családjával, megfélekezett a menyasszonyi csokorról. Ezért a kert ázott virágaiból ügyes asszonyi kezek varázsolták elő fehérszegfűből a (zöld aszparágusszal) a csokrot, kezembe nyomták, s most már indulhatott a nászmenet a templomba, hogy Isten áldását kérik arra a frigyre, amelyet jobb lett volna meg sem köttetni.

– Hogy-hogy nem gondoltak a menyasszonyi csokorra?

– Tudod, most utólag visszagondolva, humorosan fogom föl a dolgot. Szerény voltam ahhoz, hogy ilyenről beszéljek velük, nem is gondoltam rá, hogy ilyesmit el lehet felejteni. Hidd el, mindennek ellenére, számomra nagyon megható volt az esküvő. A szemem könnyben úszott a meghatottságtól. Azért foházkodtam a szertartás alatt a Teremtőhöz, hogy életünk folyója végre jó mederbe terelődjék, s én még mindig bíztam abban, hogy házasságunk boldog lesz. Rövid hallgatás után megkérdezte: – Úgy-e, számodra is hihetetlen, hogy még tudtam hinni a jövőben, pedig a hosszú és bonyodalmas jegyesség után más rég’ visszadobta volna neki a jegygyűrűt. Aztán hangosan elnevette magát, de látszott rajta, hogy jókedve nem szívből fakad.

Szüleim otthonukban rendezték *az esküvői vacsorát*. Anyukám megszervezett mindent. Azonban nekem bőven kijutott még a kellemetlenségekből, de erről majd később szólok.

Édesanyám nagyon értett a vendéglátáshoz, volt állandó segítsége, Terka néni, az iskolai gondnok felesége. Rajta kívül régi jó baráti család teljes létszámban már napokkal előbb eljött segíteni. Nem akarom felsorolni a sok finomságot, amit étel-ital-édesség formájában föltálaltak. Az egészet megkoronázta a különlegesen díszített, négyemeletes menyasszonyi mogyorótorta, anyuka specialitása. A pezsgőkön kívül – nagy tetszést aratott a Sziráki Tramini bor. Kellemes emlékként őrzöm a terítés, tálalás színpompáját, a sok-sok finom étel-italkülönlegességet.

A történetnek azonban még nincs vége, sóhajtott Szerénke. *Életem nevezetes napjáról* másik epizód is kitörölhetetlen emlékem maradt, amire keserű szájjal gondolok vissza. Vacsora közben két sógornóm áthívott a másik szobába, és valósággal rám támadtak.

Jóakarattal sem lehet ráfogni a beszélgetésre, hogy a nevezetes naphoz illően, úri modorban zajlott volna le. Ugyanis Klári mindkét kezét csípőjére téve, dühösen gesztikulálva, kidülledt szemekkel, kipirulva, jellegzetes tájszólásával fordult hozzám, imígyen:

– Mit gondolsz – Te? Azt hiszed, hogy anyánk majd a cseléded lesz, ha oda költözől? Ő tart el majd benneteket, ő fog körülöttem ugrálni, főzni, mosni, takarítani?

Képzeld el a helyzetemet.

Megállás nélkül, egymás szájából kapkodták a szavakat, úgyhogy én, ha a meglepetéstől meg tudtam volna szólalni, akkor se lett volna rá alkalmam. Csak néztem rájuk, egyikről a másikra... Teljesen megbénított a rám zúdított szózuhatag.

Mikor végre kifáradtak, én is szóhoz jutottam, igyekeztem nyugodt hangon válaszolni. – Nem értem, miről beszéltek, mert én abba a lakásba sose akartam beköltözni, pedig már jó ideje biztatott erre a lépésre édesanyátok és vőlegényem. Az esküvővel azért vártunk, mert ez ellen minden porcikámmal tiltakoztam.

Most is a bérelt szobából indultam szüleimhez, minden holmim ott van, ahol engem szeretettel vesznek körül és visszavárnak. A háziasszony följánlotta, hogy esküvő után ott lakjunk. A nagyszobában ketten is elférünk, a használaton kívüli helyiséget konyhának berendezhetjük. Meghatott az ajánlata, mert kezdetnek nagyon jó lenne ez a megoldás. Kulturált környezetben, a város központjához és munkahelyemhez is közel lakhatunk.

Nem tudom, honnan veszitek ezt a képtelen ötletet? – kérdeztem. Éppen én voltam, aki az együttlakástól kezdettől fogva határozottan távoltartottam magam. És ha netán eddig lettek volna olyan gondolataim, amilyenre célozhattok, biztos, hogy ezek után elálltam volna tőle.

Mély csend fogadta szavaimat. Próbáltam megnyugtatni őket: Nincs szándékomban oda költözni, de ha rossz sorsom mégis úgy hozná, biztos, hogy engem senkinek se kellene eltartania; rendes fizetésem van, nincs szükségem rá, hogy bárki helyettem, vagy rám dolgozzon.

Mindennel el tudom látni magam, hiszen tudjátok, hogy menekülésünk miatt semmik se maradt háború után, s amim van, azt magam erejéből teremtettem elő. Nem szorulok rá, hogy akár a férjem is eltartson, biztos jövedelmem van, mindent meg tudok szerezni, ami kell, fogadhatok takarítónőt, ha időm nem engedné, hogy magam végezzem el a ház körüli teendőket.

Kimeredt szemmel néztek, jobb kifejezés, ha azt mondom, hogy bámultak rám.

Nem lehet pontosan idézni azokat a nem éppen szalonképes közbeszólásokat, amelyek fejtegetésemet kísérték. Jól ismertem őket, milyen tapintatlanok, nemegyszer tanúja voltam veszekedéseiknek, mégsem gondoltam volna, hogy esküvői vacsora közben engem ilyen kíméletlenül letámadjanak. Még jó, hogy csak ketten ugrottak nekem, a legidősebb testvér kimaradt belőle; lehet, hogy őt is fölkérték, de talán nem azonosította magát nézeteikkel. A három nő közül egyedül ő a normálisan gondolkodó valaki a családjukban.

Mikor vége lett a társalgásnak, bementem a vendégek közé, igyekeztem palástolni, mi történt a másik szobában.

Csak azt nem értettem, hogy újdonsült férjemnek vagy anyósomnak nem jutott eszébe megnézni, mi okozza távolmaradásomat, mert mindketten nagyon jól ismerték sógornőim temperamentumát és rosszindulatát irányomban. Mindez valamennyik tudomásával ment volna végbe? Ki tudja? – Feltételeztem róluk. Nem szóltam anyukámnak, férjemnek se tettem említést arról, mi történt, mert sógornőim még a vendégek előtt is képesek lennének patáliát rendezni, ahogy otthon szokták.

Magamban tartottam, bár nagyon nehezemre esett. Mindenképpen *sikerült emlékezetessé tenniük esküvőm napját!* De várhattam-e tőlük ennél jobbat?

Szórakoztatásunkról egy gramafon gondoskodott, sok lemezzel. Vacsorát követően a fiatalság táncra perdült.

Már jóval elmúlt éjfél, amikor a menyasszonynak át kellett öltöznie. Apukám kollégájának lánya vette le fejéről a koszorút, néhány pillanatra barátnőm (Piroska) fejére helyezte, hogy ő lesz a következő menyasszony a jelenlévők közül, aztán átvonultunk egy másik szobába átöltözni. Erre az alkalomra saját tervem alapján készült különleges szabású hosszított derekú, lefelé egyenletesen bővülő ruhám, melyen elől a gombok felülről lefelé sorakoztak, ami karúságomat még jobban kihangsúlyozta. Abban táncoltam tovább hajnalig.

Sok ajándékot kaptunk. Kollégáimat egy fiatalember képviselte. Szépen megmunkált fára két rézoszlopon kis rézharangot erősítettek, előtte keresztbe téve apró ásó és kapa került. A faalapra helyezett réztáblán a következő fölirat: „Ásó, kapa válasszon el benneteket!”⁷³

---

⁷³ Talán előrelátható, hogy e kívánság nem teljesült.

Kollégáim a nászajándékot – az összegyűjtött összeget – egy díszes borítékban, jó-kívánságok kíséretében – adták át.

A vendégek sokáig maradtak. A távollakókat, akik csak másnap indulhatnak haza, ismerősöknél, részben otthon szállásolták el szüleim. Hétfő volt, már hajnal felé járt, mikor lepihentünk a fárasztó és eseménydús nap után. Szép, kora-őszi délelőttre ébredtünk. A tegnapi itéletidő után friss volt a levegő, süttött a Nap, az esőtől minden üde és tiszta lett.

Ebéd után összecsomagoltam férjemmel együtt, elbúcsúztunk a rokonoktól. Néhány percig magamra maradtam szüleimmel.

Látva gondterhelt arcukat, én is könnyezni kezdtem. Szeretettel és meghatottan öltem át mindkettőjüket, hálásan köszöntem meg mindent, amit értem tettek. Utána feldíszített lovas-hintón vitettek ki az állomáshoz. Szüleim nászajándékul – többek között – üdülési beutalóval ajándékoztak meg; így indultunk Balatonszabadiba.

Barátnőm, Szerénke könnyeivel küszködve még annyit tett hozzá: Tudod, én hinni akartam abban, hogy megszabadulva családjától, férjemmel boldog házasságban fogok élni.

Reményem nem vált be, mivel anyósom unszolására mégis megtettem – amit nem kellett volna: mivel egyedül élt, egyszer eljött értem a bérelt lakásba, s könyörgésébe mégis beköltöztem rozzant lakásába, lehet szégyellte, hogy esküvőnk után férjem nála, én meg korábbi lakásban külön éltünk.

Együttlakásunk alig két éve azonban egy külön rémtörténet, de azt hiszem, mára ennyi elég volt, – mondta végül barátnőm, és készülődni kezdett.

– Ha számodra nem unalmas – tette hozzá – házasságom zűrös történetét legközelebb folytatom.

*** **

Égiháború – 3. eredeti változatban

Esküvőm története – naplójegyzetekből

ESŐS-BORÚS DÉLUTÁN lakásom nappalijában kis asztal mellett ülök, előttem régi dobozokban és elnyűtt albumokban fényképek hevernek. Sorra szedem elő és nézem a képeket, amelyek életem egy-egy darabkáját vetítik elém. Forró teámat kevergetem, s borzongva teríték magamra egy pulóvert.

A kezembe került az esküvői képem, amelyen a menyasszony csipkeruhában, arcára fagyott mosollyal, bánatosan néz maga elé... Mellette vőlegénye, szigorúságot erőltetve magára. Valahogy nem sugárzik róluk a boldogság... Istenem! Valóban én vagyok itt a képen?

Ilyen kellemetlen esős napokon eszembe jut az a szomorú nap. Mások kellemes élményeket idéznek fel esküvőjükről, nekem ez másképpen sikerült. Elmondom, tanulságul sok fiatalnak, akik előtte állnak az ilyen eseményeknek.

Nehéz időket éltünk át abban az időben, néhány évvel a második világháború után. Én sem úgy gondoltam el az életemet, ahogyan alakult.

Mint fiatal lány, művészi pályáról álmodtam, mivel szerettem rajzolni, és tehetségem adatott hozzá. Ruhatervezőnek készültem – volna. Erdélyben éltünk, Marosvásárhelyen, s a középiskolám befejezése előtt az ország határaihoz vészesen közeledett a front. Legidősebb bátyámat már a frontra vezényelték, besorozták édesapámat és középső testvéremet helyi katonai szolgálatra. Menekülnünk kellett, s a legutolsó civileket szállító vonatra szálltunk nagy személypoggyászokkal. Utunk egy hónapig tartott, amíg Budapestre értünk, de sajnos, csak a kis úti bőröndünk maradt meg, mert valahol út közben lekapcsolták a szerelvényről a poggyászt hordozó kocsikat.

Ezért aztán a font elvonulása után, amikor már közlekedni lehetett, egyik testvéremmel beköltöztünk a legközelebbi városban, s a középiskola befejezése után munkát vállaltunk, hogy megélhetésünket biztosítani tudjuk. Itt ismerkedtem meg a vőlegényemmel, akivel elég hosszú mátkaság után tudtunk elhatározásra jutni, hogy összeházasodunk.

Polgári esküvőnket pénteken tartottuk. Nem mondhatom, hogy zavartalan volt a nap, mert délutánra a fényképészhez voltunk bejelentve, ahová leendő párom alaposan késve érkezett. Ott készült a fénykép is, a szomorú menyasszonyról. Utána szüleimhez utaztam Szirákra, ahol apám egy nagy általános iskola igazgatója volt. Úgy egyeztem meg immár hivatalosan férjemmel, hogy rokonságával az esküvő napján jön utánam.

Frigyünk megpecsételését a Sziráki katolikus nagytemplomban az Úr 1949. év szeptember havának első vasárnapjára tűztük ki. Sok meghívót küldtünk szét. De nálunk általában, ez az ünnepi aktus sem zajlott le zökkenő nélkül. Miért is történt volna minden szokásoknak megfelelően?, mikor eddig is sok minden visszájára fordult.

A nagy nap délutánján teljes menyasszonyi díszben készen állok, amikor váratlanul beborult az ég, és nemsokára olyan felhőszakadás, valóságos égiháború zúdult a tájra, ami a környéken állatokat (szarvasmarhákat) sodort el, az utakat eláztatta, a patak kiöntött, hídját elvitte az áradat... Micsoda ítéletidő volt! Nekem eszembe jutott a mondás, hogy akinek az esküvőjén esik az eső, házassága alatt sokat fog sírni. Mivel e napon nemcsak esett, de úgy szakadt le az égből, mintha dézsából öntötték volna, ezért a mondást úgy értelmeztem, hogy nagyon sokat fogok majd sírni, ami sajnós, szóról-szóra beteljesedett!

A templom teljes pompában, virággal feldíszítve, a pap és a helybeli vendégsereg ünnepi díszbe öltözve várta a lezúduló vízárdatat végét, aminek nem akart vége szakadni. El lehet képzelni, a körülöttem levők milyen aggodó pillantásokkal néztek rám. A vendégsereg egy része a templomban, mások szüleim lakásán várták a vőlegény érkezését. Párom most kivételesen nem önhibájából, de hogy az égiek jóvoltából szokásához hű maradjon, – a saját esküvőjére is késve érkezett.

Volt, aki megkérdezte tőlem: a vőlegény és családja miért időzítették útjukat az utolsó percre? Ez másoknak talán furcsán hat, de ha ismernék a családot, ahonnan az én párom indult, nem csodálkoznának rajta. Ő ésők eddig is, midig, mindenhol elkéstek, s ezt természetesen tartották. Hosszú órák teltek el kínos várakozással, amikor végre a vőlegényem és még néhány vendég, kerülő utakon, sokuk bőrig átázva megérkezett.

Mindez bizonyult elégnek, nem számomra más meglepetést is tartogatott a nap, amitől a megmaradt icipici kedvem is elpárolgott. Vőlegényem (immár polgárilag férjem), „kedves” családjával, megfélekedezett a menyasszonyi csokorról. Ezért az elázott kerti virágokból ügyes asszonyi kezek elővarázsolták csokrot fehérszegfűből (zöld aszparágusszal), kezembe nyomták, és már indulhatott a nászmenet a templomba, hogy Isten áldását kérjék arra a frigyre, amelyet jobb lett volna meg sem köttetni.

Arra a kérdésre, hogy miért nem gondolt senki a menyasszonyi csokorra? – nehéz lenne válaszolni. Most utólag visszagondolva, humorosan fogom föl a dolgot. Szerény voltam ahhoz, hogy ilyenről beszéljek velük, egyébként nem is gondoltam rá, hogy ilyesmit el lehet felejtetni, egyébként is vőlegényem nővéreinek nemrég’ volt az esküvője, én sem értettem, hogyan felejtették el, hogy a menyasszonyi csokrot a vőlegény szokta megrendelni.

De bármilyen különös, mindennek ellenére, számomra nagyon meghatározó volt az esküvő. A szemem könnyben úszott a meghatottságtól. A szertartás alatt azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy életünk folyója végre jó mederbe terelődjék, s én még mindig bíztam abban, hogy házasságunk boldog lesz. Talán sokan megkérdeznék, hogy a történetek után még hogyan tudtam hinni a jövőben, pedig a hosszú és bonyodalmas jegyesség után más rég’ visszadobta volna neki a karikagyűrűt. Ezt most már magam sem értem, de akkor hittem benne.

Az esküvői vacsorát szüleim otthonában rendezték. Anyukám előre megszervezett mindent. Azonban nekem bőven kijutott még a kellemetlenségekből, de erről majd később szólok. Édesanyám nagyon értett a vendéglátáshoz, állandó segítségével, Terka nénivel, az iskolai gondnok feleségével előre elkészítettek mindent. Rajta kívül régi jó baráti család teljes létszámban már napokkal előbb eljött segíteni. Nem akarom felsorolni a sok finomságot, amit étel-ital-édesség formájában föltáladtak.

Az egészlet megkoronázta a szépen díszített, négyemeletes menyasszonyi mogyorótorta, anyuka különlegessége. A vacsorán – a pezsgőkön kívül – nagy tetszést aratott a Sziráki Tramini bor. Kellemes emlékként őrzöm a terítés, tálalás színpompáját, a sok-sok finom étel-ital különlegességet.

A történetnek azonban még nincs vége, jól emlékszem rá, hogy életem nevezetes napjáról még másik epizód is kitörölhetetlen emlékként maradt meg bennem, amire keserű szájjal gondolok vissza. Vacsora közben ugyanis két sógornóm áthívott egy másik szobába.

El se tudtam képzelni, mit akarhatnak tőlem. Hamarosan megtudtam, mert, ahogy bezárták maguk után az ajtót, valósággal rám támadtak. Jóakarattal sem lehet ráfogni a beszélgetésre, hogy ez a nevezetes naphoz illően úri modorban zajlott volna le. Ugyanis Klári mindkét kezét csípőjére téve, dühösen gesztikulálva, kidülledt szemekkel, kipirulva, jellegzetes tájszólásával fordult hozzám, imígyen:

– Mit gondolsz – te? Azt hiszed, hogy anyánk majd a cseléded lesz, ha oda költözől? Ő tart el majd benneteket, ő fog körülöttem ugrálni, főzni, mosni, takarítani?

El lehet képzelni a helyzetemet. Megállás nélkül, egymás szájából kapkodták a szavakat, úgyhogy én, ha a meglepetéstől meg tudtam volna szólalni, akkor se lett volna rá alkalmam. Csak néztem rájuk, egyikről a másikra...

Teljesen megbénított a rám zúdított szózuhatag.

Mikor végre kifáradtak, és szóhoz jutottam, igyekeztem nyugodt hangon válaszolni.

– Nem értem, miről beszéltek, mert én abba a lakásba sohase akartam beköltözni, pedig már jó ideje biztatott erre a lépésre édesanyátok és vőlegényem.

Az esküvővel azért vártunk, mert ez ellen minden porcikámmal tiltakoztam. Most is a bérelt szobából indultam szüleimhez, minden holmim ott van, ahol engem szeretettel vesznek körül.

A háziasszony felajánlotta, hogy esküvő után ott lakhatunk. A nagyszobában ketten is elférünk, a használaton kívüli helyiséget konyhának be lehet rendezni. Meghatott az ajánlata, mert kezdetnek nagyon jó ez a megoldás. Kulturált környezetben, a város központjához és munkahelyemhez is közel lenne a lakásunk.

Nem tudom, honnan veszitek ezt a képtelen ötletet? – kérdeztem tőlük. Éppen én voltam, aki az együttlakástól kezdettől fogva határozottan távpartartottam magam. És ha netán eddig lettek volna olyan gondolataim, amilyenre céloztok, biztos, hogy ezek után elálltam volna tőle.

Mély csend fogadta szavaimat. Próbáltam megnyugtatni őket: Nincs szándékomban oda költözni, de ha a rossz sorsom mégis úgy hozná, biztos, hogy engem senkinek se kellene eltartania, rendes fizetésem van, nincs szükségem rá, hogy bárki helyettem, vagy rám dolgozzon. Mindennel el tudom látni magam, hiszen tudjátok, hogy menekülésünk miatt semmik se maradt háború után, s amim van, azt magam erejéből teremtettem elő.

Nem szorulok rá, hogy akár a férjem is eltartson, biztos jövedelmem van, mindent meg tudok szerezni, ami kell, fogadhatok takarítónőt, ha időm nem engedné, hogy magam végezzem el a ház körüli teendőket. Kimeredt szemmel néztek rám, jobb kifejezés, ha azt mondom, hogy bámultak engem.

Nem lehet pontosan idézni azokat a nem éppen szalonképes közbeszólásokat, amelyek fejtegetésemet kísérték. Jól ismertem őket, milyen tapintatlanok, nemegyszer tanúja voltam veszekedéseiknek, mégsem gondoltam volna, hogy esküvői vacsora közben ilyen kíméletlenül letámadjanak. Még jó, hogy csak ketten ugrottak nekem, a legidősebb testvér kimaradt belőle, lehet, hogy őt is fölkérték, de talán nem azonosította magát nézeteikkel. A három nő-testvér közül egyedül ő volt normálisan gondolkodó valaki a családban.

Amikor vége lett a társalgásnak, bementem a vendégek közé, igyekeztem palástolni, mi történt a másik szobában. Csak azt nem értettem, hogy újdonsült férjemnek vagy anyósomnak nem jutott eszébe megnézni, mi okozza távolmaradásomat, mert mindketten alaposan ismerték sógornőim temperamentumát és rosszindulatát irányomban. De az is lehet, hogy mindez a tudomásukkal ment végbe? Föltételezem róluk.

Nem szóltam anyukámnak, férjemnek se tettem említést arról, mi történt, mert sógornőim még a vendégek előtt is képesek lennének patáliát rendezni, ahogy otthon szokták.

Magamban tartottam, bár nagyon nehezemre esett. Mindenképpen sikerült emlékezetessé tenniük esküvőm napját! De várhattam-e tőlük ennél jobbat?

Vacsora után a szórakozásról gramafon gondoskodott sok lemezzel. Vacsorát követően a fiatalság táncra perdült. Már jóval elmúlt éjfél, mikor a menyasszonynak át kellett öltöznie. Apukám kollégájának lánya vette le fejemről a koszorút, néhány pillanatra barátnőm (Piroska) fejére helyezte, hogy ő lesz a következő menyasszony a jelenlévők közül, aztán átvonultunk egy másik szobába, átöltözni. Erre az alkalomra saját tervem alapján varrták nekem a különleges szabású, hosszított derekú, lefelé egyenletesen bővülő ruhát. Rajta elől két sorban, felülről lefelé végig, gombok sorakoztak, – ami karúságomat még jobban kihangsúlyozta. Abban táncoltam tovább hajnalig.

Sok ajándékot kaptunk. Kollégáimat egy fiatalember képviselte. Szépen megmunkált fára két rézoszlopon kis rézharangot erősítettek, előtte keresztbe téve apró ásó és kapa került. A faalapra erősített réztáblán a következő fölirat: „Ásó, kapa válasszon el benneteket!” (Talán előrelátható, hogy e kívánságuk nem teljesült.) Kollégáim nászajándékkul egy díszes borítékban az összegyűjtött nagy összeget jókívánságok kíséretében – adták át.

Vendégeink sokáig maradtak. A távollakókat, akik csak másnap indulhatnak haza, szüleim ismerősöknél, részben otthon szállásolták el.

Hétfőn, hajnal felé járt, mikor lepihentünk a fárasztó és eseménydús nap után. Szép, kora-őszi délelőttre ébredtünk. A tegnapi vihar után friss volt a levegő, sütött a nap és az esőtől minden üde és tiszta lett. Ebéd után összecsomagoltunk, elbúcsúztunk a rokonoktól. Néhány percig magamra maradtam anyukámmal és apukámmal. Látva gondterhelt arcukat, én is könnyezni kezdtem. Szeretettel és meghatottan öltem át mindkettőjüket, hálásan köszöntem meg mindent, amit értem tettek. Utána feldíszített lovas-hintón vittek ki az állomásra. Szüleim nászajándékkul üdülési beutalóval ajándékoztak meg; így indultunk Balatonszabadiba.

Barátnőm, Piroska könnyeivel küszködve még annyit tett hozzá: Tudod, én hinni akartam abban, hogy megszabadulva családjától, boldog házasságban fogtok élni. Sajnos, ez a reménye nem vált be.

Azt hiszem, kezdetnek ennyi elég. Ha kedves olvasóimnak nem unalmas, hallgassák meg – házasságom zűrös történetét, legközelebb folytatom.

** **

Égiháború. esküvőm története

Esküvőm története – naplójegyzetekből

KELLEMETLEN ESŐS NAPOKON eszembe jut az a szomorú nap. Mások kellemes élményeket idéznek fel esküvőjükről, nekem ez másképpen sikerült. Elmondom, tanulságul sok fiatalnak, akik előtte állnak az ilyen eseményeknek.

Esős-borús délután lakásom nappalijában kis asztal mellett ülök, előttem régi dobozokban és elnyűtt albumokban fényképek hevernek. Sorra szedem elő és nézem a képeket, amelyek életem egy-egy darabkáját vetítik elém. Forró teámat kevergetem, s borzongva terítek magamra egy pulóvert. Épp' a kezembe került az esküvői képem, amelyen a menyasszony csipkeruhában, arcára fagyott mosollyal, bánatosan néz maga elé... Mellette vőlegénye, szigorúságot erőltetve magára. Valahogy nem sugárzik róluk a boldogság... Istenem! Valóban én vagyok itt a képen?

Nehéz időket éltünk át abban az időben, néhány évvel a második világháború után. Én sem úgy gondoltam el az életemet, ahogyan alakult. Mint fiatal lány, művészi pályáról álmodtam, mivel szerettem rajzolni, kézimunkázni és tehetségem adatott hozzá.

Ruhatervezőnek készültem – volna. Erdélyben éltünk, Marosvásárhelyen, s a középiskolám befejezése előtt az ország határaihoz vészesen közeledett a front.

Legidősebb bátyámat már a frontra vezényelték, besorozták édesapámat és középső testvéremet helyi katonai szolgálatra.

Menekülnünk kellett, a legutolsó civileket szállító vonatra szálltunk nagy személypoggyászokkal. Utunk egy hónapig tartott, amíg Budapestre értünk, de sajnos, csak a kis úti bőröndünk maradt meg, mert valahol út közben lekapcsolták a szerelvényről a poggyászt hordozó kocsikat.

Ezért aztán a font elvonulása után, amikor már közlekedni lehetett, egyik testvéremmel beköltöztünk a legközelebbi városban, s a középiskola befejezése után munkát vállaltunk, hogy megélhetésünket biztosítani tudjuk. Itt ismerkedtem meg a vőlegényemmel, akivel elég hosszú mátkaság után tudtunk elhatározásra jutni, hogy összeházasodunk.

Polgári esküvőnkre pénteken került sor. Nem mondhatom, hogy zavartalan volt a nap, mert délutánra a fényképészhez voltunk bejelentve, ahová leendő párom alaposan késve érkezett. Ott készült a fénykép is, a szomorú menyasszonyról. Utána szüleimhez utaztam Szirákra, ahol apám egy nagy általános iskola igazgatója volt. Úgy egyeztem meg immár hivatalosan férjemmel, hogy rokonságával az esküvő napján jön utánam.

Frigyünk megpecsételését a Sziráki katolikus nagytemplomban az Úr 1949. év szeptember havának első vasárnapjára tűztük ki. Sok meghívót küldtünk szét. De nálunk általában, ez az ünnepi aktus sem zajlott le zökkenő nélkül. Miért is történt volna minden a szokásoknak megfelelően?, mikor eddig is sok minden visszájára fordult.

A nagy nap délutánján teljes menyasszonyi díszben készen állok, amikor váratlanul beborult az ég, és nemsokára olyan felhőszakadás, valóságos égiháború zúdult a tájra, ami a környéken állatokat (szarvasmarhákat) sodort el, az utakat eláztatta, a patak kiöntött, hídját elvitte az áradat... Micsoda ítéletidő volt! Nekem eszembe jutott a mondás, hogy akinek az esküvőjén esik az eső, házassága alatt sokat fog sírni. Mivel e napon nemcsak esett, de úgy szakadt le az égből, mintha dézsából öntötték volna, ezért a mondást úgy értelmeztem, hogy nagyon sokat fogok majd sírni, ami sajnos, szóról-szóra beteljesedett!

A templom teljes pompában, virággal feldíszítve, a pap és a helybeli vendégsereg ünnepi díszbe öltözve várta a lezúduló vízáradat végét, aminek nem akart vége szakadni. El lehet képzelni, a körülöttem levők milyen aggódó pillantásokkal néztek rám. A vendégsereg egy része a templomban, mások szüleim lakásán várták a vőlegény érkezését. Párom most kivételesen nem önhibájából, de hogy az égiek jóvoltából szokásához hű maradjon, – a saját esküvőjére is késve érkezett.

Volt, aki megkérdezte tőlem: a vőlegény és családja miért időzítették útjukat az utolsó percre? Ez másoknak talán furcsán hat, de ha ismernék a családot, ahonnan az én párom indult, nem csodálkoznának rajta. Ő ésők eddig is, midig, mindenhol elköltöztek, s ezt természetesen tartották. Hosszú órák teltek el kínos várakozással, amikor végre a vőlegényem és még néhány vendég, kerülő utakon, sokuk bőrig átázva megérkezett.

Mindez nem bizonyult elégnek, számomra más meglepetést is tartogatott a nap, amitől a megmaradt icipici kedvem is elpárolgott. *Vőlegényem (immár polgárilag férjem)*, „kedves” családjával, megfélekezett a menyasszonyi csokorról. Ezért az elázott kerti virágokból ügyes asszonyi kezek fehérszegfűből (zöld aszparágusszal) elővarázsolták a csokrot, kezembe nyomták, és már indulhatott a nászmenet a templomba, hogy Isten áldását kérjék arra a frigyre, amelyet jobb lett volna meg sem köttetni.

Arra a kérdésre, hogy miért nem gondolt senki a menyasszonyi csokorra? – nehéz lenne válaszolni. Most utólag visszagondolva, humorosan fogom föl a dolgot. Szerény voltam ahhoz, hogy erről beszéljek velük, egyébként nem is gondoltam rá, hogy ilyesmit el lehet felejtetni, egyébként is vőlegényem nővérének nemrég’ volt az esküvője, én sem értettem, hogyan felejtették el, hogy a menyasszonyi csokrot a vőlegény szokta megrendelni.

De bármilyen különös, mindennek ellenére, számomra nagyon megható volt az esküvő. A szemem könnyben úszott a meghatottságtól.

A szertartás alatt azért fohászkodtam a Teremtőhöz, hogy életünk folyója végre jó mederbe terelődjék, s én még mindig bíztam abban, hogy házasságunk boldog lesz.

Talán sokan megkérdéznék, hogy a történetek után még hogyan tudtam hinni a jövőben, pedig a hosszú és bonyodalmas jegyesség után más rég’ visszadobta volna neki a karikagyűrűt. Ezt most már magam sem értem, de akkor hittem benne.

Az esküvői vacsorát szüleim otthonában rendezték. Anyukám előre megszervezett mindent. Azonban nekem bőven kijutott még a kellemetlenségekből, de erről majd később szólok. Édesanyám nagyon értett a vendéglátáshoz, állandó segítségével, Terka nénivel, az iskolai gondnok feleségével előre elkészítettek mindent. Rajta kívül régi jó baráti család teljes létszámban már napokkal előbb eljött segíteni. Nem akarom felsorolni a sok finomságot, amit étel-ital-édesség formájában föltálatk. Az egészet megkoronázta a szépen díszített, négyemeletes menyasszonyi mogyorótorta, anyuka különlegessége. A vacsorán – a pezsgőkön kívül – nagy tetszést aratott a Sziráki Tramini bor. Kellemes emlékként őrzöm a terítés, tálalás színpompáját, a sok-sok finom étel-ital különlegességet.

A történetnek azonban még nincs vége, jól emlékszem rá, hogy életem nevezetes napjáról még másik epizód is kitörölhetetlen emlékként maradt meg bennem, amire keserű szájjal gondolok vissza.

Vacsora közben ugyanis két sógornőm áthívott egy másik szobába. El se tudtam képzelni, mit akarhatnak tőlem. Hamarosan megtudtam, mert, ahogy bezárták maguk után az ajtót, valósággal rám támadtak. Jóakarattal sem lehet ráfogni a beszélgetésre, hogy ez a nevezetes naphoz illően úri modorban zajlott volna le. Ugyanis Klári mindkét kezét csípőjére téve, dühösen gesztikulálva, kidülledt szemekkel, kipirulva, jellegzetes tájszólásával fordult hozzám, imígyen:

– Mit gondolsz – te? Azt hiszed, hogy anyánk majd a cseléded lesz, ha oda költözől? Ő tart el majd benneteket, ő fog körülötted ugrálni, főzni, mosni, takarítani?

El lehet képzelni a helyzetemet. Megállás nélkül, egymás szájából kapkodták a szavakat, úgyhogy én, ha a meglepetéstől meg tudtam volna szólalni, akkor se lett volna rá alkalmam. Csak néztem rájuk, egyikről a másikra...

Teljesen megbénított a rám zúdított szózuhatag.

Amikor végre kifáradtak, és szóhoz jutottam, igyekeztem nyugodt hangon válaszolni. – Nem értem, miről beszéltek, mert én abba a lakásba sohase akartam beköltözni, pedig már jó ideje biztatott erre a lépésre édesanyátok és vőlegényem. Az esküvővel azért vártunk, mert ez ellen minden porcikámmal tiltakoztam.

Most is a bérelt szobából indultam szüleimhez, minden holmim ott van, ahol engem szeretettel vesznek körül. A háziasszony följánlotta, hogy esküvő után ott lakhatunk. A nagyszobában ketten is elférünk, a használaton kívüli helyiséget konyhának be lehet rendezni. Meghatott az ajánlata, mert kezdetnek nagyon jó ez a megoldás.

Kulturált környezetben, a város központjához és munkahelyemhez is közel lenne a lakásunk.

Miért gondoltátok azt a képtelen ötletet, hogy én ki akarom használni az édesanyátokat? – kérdeztem tőlük. Éppen én voltam, aki az együttlakástól kezdettől fogva határozottan távortartottam magam. De ha netán eddig lettek volna olyan gondolataim, amilyenre céloztok, biztos, hogy ezek után elálltam volna tőle.

Mély csend fogadta szavaimat. Próbáltam megnyugtatni őket: Nincs szándékomban oda költözni, de ha a rossz sorsom mégis úgy hozná, biztos, hogy engem senkinek se kellene elartania, rendes fizetésem van, nincs szükségem rá, hogy bárki helyettem, vagy rám dolgozzon. Mindennel el tudom látni magam, hiszen tudjátok, hogy menekülésünk miatt semmik se maradt háború után, s amim van, azt magam erejéből teremtettem elő.

Nem szorulok rá, hogy akár a férjem is elartson, biztos jövedelmem van, mindent meg tudok szerezni, ami kell, fogadhatok takarítónőt, ha időm nem engedné, hogy magam végezzem el a ház körüli teendőket. Kimeredt szemmel néztek rám, jobb kifejezés, ha azt mondom, hogy bámultak engem.

Nem lehet pontosan idézni azokat a nem éppen szalonképes közbeszólásokat, amelyek fejtegetésemet kísérték. Jól ismertem őket, milyen tapintatlanok, nemegyszer tanúja voltam veszekedéseiknek, mégsem gondoltam volna, hogy esküvői vacsora közben ilyen kíméletlenül letámadjanak. Még jó, hogy csak ketten ugrottak nekem, a legidősebb testvér kimaradt belőle, lehet, hogy őt is fölkérték, de talán nem azonosította magát nézeteikkel. A három nő-testvér közül egyedül ő volt normálisan gondolkodó valaki a családban.

Amikor vége lett a társalgásnak, bementem a vendégek közé, igyekeztem palástolni, mi történt a másik szobában. Csak azt nem értettem, hogy újdonsült férjemnek vagy anyósomnak nem jutott eszébe megnézni, mi okozza távolmaradásomat, mert mindketten alaposan ismerték sógornőim temperamentumát és rosszindulatát irányomban. De az is lehet, hogy mindez a tudomásukkal ment végbe? Feltételezem róluk.

Nem szóltam anyukámnak, férjemnek se tettem említést arról, mi történt, mert sógornőim még a vendégek előtt is képesek lennének patáliát rendezni, ahogy otthon szokták. Magamban tartottam, bár nagyon nehezemre esett. Mindenképpen sikerült emlékezetessé tenniük esküvőm napját! De várhattam-e tőlük ennél jobbat?

Vacsora után a szórakozásról gramafon gondoskodott, sok lemezzel. Vacsorát követően a fiatalság táncra perdült. Már jóval elmúlt éjfél, mikor a menyasszonynak át kellett öltöznie. Apukám kollégájának lánya vette le fejéről a koszorút, néhány pillanatra barátnőm (Piroska) fejére helyezte, hogy ő lesz a következő menyasszony a jelenlévők közül, aztán átvonultunk egy másik szobába, átöltözni. Erre az alkalomra saját tervem alapján varrták nekem a különleges szabású, hosszított derekú, lefelé egyenletesen bővülő ruhát. Rajta elől két sorban, felülről lefelé végig, gombok sorakoztak, – ami karúságomat még jobban kihangsúlyozta. Abban táncoltam tovább hajnalig.

Sok ajándékot kaptunk. Kollégáimat egy fiatalember képviselte. Szépen megmunkált fára két rézszlopon kis rézharangot erősítettek, előtte keresztbe téve apró ásó és kapa került. A faalapra erősített réztáblán a következő fölirat: „Ásó, kapa válasszon el benneteket!” (Talán előrelátható, hogy e kívánságuk nem teljesült.) Kollégáim nászajándékul egy díszes borítékban az összegyűjtött nagy összeget jókívánságok kíséretében – adták át.

Vendégeink sokáig maradtak. A távollakókat, akik csak másnap indulhatnak haza, szüleim ismerősöknél, részben otthon szállásolták el.

Hétfőn, hajnal felé járt, mikor lepihentünk a fárasztó és eseménydús nap után. Szép, kora-őszi délelőttre ébredtünk.

A tegnapi vihar után friss volt a levegő, sütött a nap és az esőtől minden üde és tiszta lett. Ebéd után összecsomagoltunk, elbúcsúztunk a rokonoktól. Néhány percre magamra maradtam anyukámmal és apukámmal. Látva gondterhelt arcukat, én is könnyezni kezdtem. Szeretettel és meghatottan öltöm át mindkettőjüket, hálásan köszöntem meg mindent, amit értem tettek.

Utána feldíszított lovas-hintón vittek ki az állomásra. Szüleim nászajándékuł üdülési be-
utalóval ajándékoztak meg; így indultunk Balatonszabadiba. Barátnőm, Piroska könnyeivel
küszködve még annyit tett hozzá: Tudod, én hinni akartam abban, hogy megszabadulva
családjától, boldog házasságban fogtok élni. Sajnos, ez a reménye nem vált be.

Azt hiszem, kezdetnek ennyi elég. Ha kedves olvasóimnak nem unalmas – házasságom
zűrés történetét legközelebb folytatom.

Egy anya levele leányához 2014. nov. 10.

DRÁGA KISLÁNYOM! – Félre értés ne legyen közöttünk, ezért írom. Ugyanis eszembe
sincs, hogy a jelenlegi kormányra ruházzam azt a terhet, a világválságot, ami bennünket is
sújtott – ha jól emlékszem, 2008-ban azzal kezdődött minden, hogy megszüntették a
karácsony előtti dupla nyugdíjat (nem tudom, vonatkozott-e a dolgozókra is). Nos, azt nem a
jelenlegi kormány tette.

Szeretek igazságos lenni, még akkor is, ha valaki nekem nem szimpatikus. Azonban a
tények beszélnek! Az is tény, hogy már e a század idejében sok-sok hibát elkövettek politi-
kusaink a rendszerváltás óta. A kommunizmus 40 évig tartott, annak a 60-70-es éveitől
kezdtek javulni a viszonyok, s a század végén már bennünket irigylet a többi, akkor még a
szovjetek „áldásos” kezei alatt sínylődő országok is.

Igen, akkor már akadtak olyan emberek, akik értettek a gazdaság javításához, normalizá-
lódott a helyzet, tagadhatatlan, hogy valóban jobban éltünk a korábbinál és a mostaninál.

A 4-éves ciklusváltásnak az volt a hátránya, hogy az éppen uralkodó csoportnak nem
ellenzéke, hanem inkább ellensége volt; amit az egyik jól megoldott, ellenfele *csak azért is*
megszüntette. Ráadásnak, lehet, büntetésül: a jó Isten ránk mérte a szörnyű válságot, amit mi
az egész világgal együtt hordjuk a hátunkon. De azt ne mondja senki, hogy most jobban
élünk, mint pl. a rendszerváltáskor. Ugyanis abban az időben jutott a nem magas összegű
nyugdíjból nyaralásokra is minden évben (s nem egyedül mentem), nem kellett eltologatni
számlák kifizetését a következő hétre (nem a saját háztartásomra vonatkozik) s nem sorolom
tovább. Lehet, hogy ha nem jön a válság, nem lenne ilyen nehéz az élet.

De sok minden közrejátszik ehhez, főleg az, hogy a normális munka-lehetőségek meg-
szűntek, rendszerváltás óta egyik politikai csoport sem tudott ezen segíteni.

Most pedig nem én vagyok egyedül az országban olyan nyugdíjas, aki eltartja az egy főre
szánt nyugdíjból a gyerekét. Isten ne adja, hogy megtörténjen, de biztos vagyok benne, hogy
te se tennéd az utcára a gyereked, ha nem volna hová mennie.

Arra kérek, ne értelmezd félre azt, amit tegnap este tőlem hallottál, mert nem vagyok
rosszindulatú, s szomorú, hogy utolsó éveimben kell elviselnem a nehéz időket, pedig volt rá
alkalmam a háború után bőven! Nem szeretnék politikai okok miatt háborúzni saját
lányommal, egyébként senki mással sem. Legalább családon belül, mi értsük és szeressük
egymást. Szeretettel: Édesanyád.

** **

„Egy nagymama kálváriája,” meg az enyém

2006. május

IDÉZŐJELES CÍM ALATT az Interneten olvastam. A történeteken nemcsak én, sokan megbotránkoztunk, és írásban is kifejtettük véleményünket. A következőket írtam le akkor és véleményemet nem akarom véka alá rejteni. Mindenhol hibáznak, gyárakban és máshol is megesik, hogy selejtet készítenek, ezért természetesen orvosok- és egészségügyi alkalmazottak sem egyformák. Azonban az egészségügy területén mindent szigorúbban kell nézni, mivel ott nem egy gép, egy szerszám, vagy a föld megmunkálására kapa-ásó, netán az irodában papír és toll vagy a számítógép, hanem mindig az ember, a sérült vagy a magatehetetlen beteg a „munkaeszköz”.

Maga a tény, ha valaki ezen a területen lelkiismeretlen ember, hánya-veti módon kezeli betegét, sértő magatartást tanúsít munkája közben, aki megbotránkoztatja az amúgy is érzékeny betegét és aggódó hozzátartozóit, és nem szolgálja a gyógyulását esküjéhez híven, ezért a hasonló magatartás megengedhetetlen.

Az ilyen orvos nem érdemli meg, hogy gyógyító-doktori diplomát kapott, mivel esküjét megszegte a magatartásával, ezért nem érdemel tiszteletet, inkább útilaput kell a talpára kötni, ki kell zárni a tisztességes egészségügyi emberek közösségéből, de minél előbb, hogy kisdéd játékait ne tudja tovább folytatni az emberek rovására.

A történetet olvasva, ha közelemben történik, panaszomat egyenesen az Egészségügyi Minisztériumba küldetem volna. Lehet, hogy azon a településen csak egy orvos működik, ahol annyi a választék, hogy tetszik, vagy nem tetszik a munkája az ott lakó embereknek, mivel nincs módjukban mást, például egy lelkiismeretesen gyógyító orvost igénybe venni. Régen azt mondtuk (a demokráciára): ez van, ezt kell szeretni. De nem igaz, ilyesmit nem kell szeretni, az ilyen eseteket nem szabad eltűnni, még akkor sem, ha „kifáradtak” is az orvosok.

Városunk, ahol lakom, ha nem is nagy, de legalább több háziorvosi körzet működik, egyik-másik jobb, de akad olyan is, ahol kevésbé kitűnő orvos tevékenykedik. Velem is történt egy eset. Nem vagyok különösen orvos-járó, de néha elkerülhetetlen. Egy alkalommal beutaló kellett, mert szemműtetre voltam bejelentve egy budapesti kórházba. Nos, nem voltak valami jó hangulatban a rendelőben, egyik asszisztensnő kijött a váróba és egyszerűen *leordibálta* a várakozókat olyan hangnemben, amelyet le sem illő írni.

Hétfői napon történt, én még előző pénteken akartam elkérni a beutalómat, de telefoni jelentkezésem idején azt tanácsolták: elég, ha majd hétfőn, út közben benézek, minden további nélkül kiadják a beutalót. Tehát időpontot kérve, előre bejelentkeztem, ami azt jelenti, hogy csak a beutalót kellett volna kiadniuk, minden adat ott van a számítógépben. Rám is úgy szólt udvariatlanul az asszisztensnő, hogy várjak soromra, holott tudták, hogy utaznom kell, csomagjaim kezemben voltak. Végül sorra kerültem.

Nekem túl sok volt, amit ott bent tapasztaltam, ezért elhatároztam, hogy én többé oda be nem teszem a lábam, ahol udvariatlanok a betegekkel, mert az orvos is félvállról kezelte a betegeit, civil ruhában, félig elfeküdve egy széken, miközben lábait fölrakta az előtte levő kisasztalra... Elmentem, beutaló nélkül. Arra gondoltam, mindenképpen el kell mennem és új időpontra kérem elhalasztani a műtétet. Lányommal megbeszélve, másként döntöttünk. Délután tőle a helyi kórházba telefonáltam és egy ismerős orvost kértem meg, hogy küldje el faxon a beutalót. Megkaptam.

Legközelebb az ügyeletra mentem, s mivel az orvos éppen vidékre ment, várakoznom kellett. Egy korábbi ismerős asszisztensnővel beszélgetve elmondtam az esetemet az udvariatlan háziorvosunkról. Ő ajánlotta, ha visszajön az ügyeletes doktornő, beszéljek vele, lehet, hogy átvenne a körzetébe. Megtörtént. A két ember között magatartásban, emberségben és szakértelemben ég és föld a különbség. Azt nem említettem, hogy előbbi háziorvosom feltűnően mindenkitől elvárta a „borraivalót” (valamikor így hívták, nem hálapénznek, de azt

kizárólag a lovas-kocsisok és a fodrászok fogadták el). Ő pedig a társasházban lakó, s még a legnehezebb körülmények között élő, gyermekes családoktól, kisnyugdíjasoktól is elvárta és elvárja (addig várakozik, amíg megkapja) a pénzt, ha kihívják lakásra.

Én magam szégyellek pénzt adni orvosoknak, s csak azon csodálkozom, hogy nyugodtan elfogadják. Olyan konkrét esetről is szereztem tudomást, hogy nem a kezelőorvos, hanem az osztályos főorvos vasárnaponként (amikor vidékről minden beteghez jönnek látogatók) bemegy a kórházba, végigjárja a betegszobákat. Még az ott dolgozó egészségügyiek is úgy nevezték ezeket a látogatásokat: bejön perselyezni! Másik, szintén főorvos – ugyancsak közvetlen tapasztalat alapján írom le. A – napi „nagyviziteken” addig meg sem ismerte az osztályán fekvő beteget (vagy nem akarta tudni, kicsoda is valójában, s miért van ott). Amíg a beteg- vagy hozzátartozója nem jelent meg a főorvosi szobájában, s át nem adta neki a megfelelően kibélelt borítékot... Igaz, „Nyugathoz” meg Amerikához képest az orvosok lemaradtak fizetés szempontjából, azonban ki él ugyanazon a színvonalon ebben az országban? De ez már külön téma.

** **

Egyedül a gondolataimmal

1946. december

ESTE CSENDBEN ÜLÖK A SZOBÁBAN. A mély csöndet csak az óra ketyegése és néha távolból egy kutya ugatása zavarja meg. Egyedül vagyok a házban. Mégis olyan más ez az egyedüllét, nem olyan, mint eddig. Érzem, tudom, hogy valaki szeret, hogy gondol rám és törődik velem. Ez az egyedüllét már nem fáj, nem érzem magam árvának, mint korábban.

Vasárnap megint segítettem a vásárban, több apróságot vásároltam, onnan misére mentem. Rostár Laci ma nagyon szépen játszott az orgonán; a „*Fuga*” egy részét ismertem föl a játékában. Valamelyik híres mű részletét mindig belekombinálja a játékába. Nemrég a nagymisén Csajkovszkij darabból ismertünk föl egy keringő-részletet. Olyan szép volt, úgy éreztem magam, mintha a lelkem a csodás dallamokkal szárnyalna a magasba, mintha a Mennysorszámban járnék és szívem hálaimát zengett.

Az irodában változatlanul sok a munka, jókedvünk van, gyakran nevetgélünk mindaddig, amíg az öreg Viszoczky egy-egy megjegyzésével bele nem gázol lelkivilágunkba.

Közeleg a karácsony. Még nem tudom, hol fogom tölteni a vakációt. Hat nap szabadságom maradt. Legszívesebben hazamennék, eddig még sosem voltam távol szüleimtől. Igaz, hiányozni fog a templom, nem mehetek az éjféli misére, mert ott messze van, nem úgy, mint itt, a múlt évben. Ha itt maradok, akkor pedig a szeretet ünnepén távol leszek szeretteimtől. Gyakran, de különösen ilyen nagy ünnepek előtt mindig fájó szívvel gondolok Gyugyi bátyámra. Ki tudhatja, milyen szörnyű helyzetben él, a távolban tőlünk? Ott sínylődik, messze, „valahol Oroszországban...”

Egyedülálló nő – egyenlőség?⁷⁴

(Bővített példány)

SOKAN EL SE TUDJÁK KÉPZELNI, mennyi gonddal jár munka mellett három gyermeket nevelni, köztük egy beteg gyermek életútját igazgatni. Mikor egyedül maradtam, legkisebb gyermekem 3 éves volt, lányom 10, a fiam 13. A kicsit – betegsége ellenére – bölcsődében helyeztem el, mivel egyedüli eltartója lettem családomnak. Utána óvodába ment, de speciális képzést igényelt, ezért később sok utánjárással sikerült foglalkoztató iskolába adnom.

---

⁷⁴ Mécs L. Irodalmi Pályázatán Emléklapot kaptam, 2004.

Abban az időben ilyen intézmény csak Budapesten működött, azonban képességeinek ez felelt meg. Bentlakásos iskola lévén, hetenként hazahoztuk.

Idősebb fiam híradási érdeklődése miatt szintén Budapestre került középiskolába, majd egyetemre. Ezért leginkább kislánnyal voltam itthon. Ő helyben végezte a középiskolát, én irodába jártam.

Kimerítettek a mindennapok gondjai, de lassan minden gyermekem sínre került, Katica már pályát választott,

Gyuri előfelvétellel fölvételt nyert a műszaki egyetem villamosmérnöki karra, miközben Debrecenben letöltötte katonai idejét. Sokat utaztam abban az időben: szüleim Balaton mellett éltek, gyakran lejárunk hozzájuk, a szünidőket a gyerekek mindig ott töltötték, – én is a szabadságomat. Pesten a gyerekeket és rokonaimat sűrűn látogattam, hivatalos kiküldetésekre is mennem kellett. Kislánnyal színházba jártunk. Az utazás nem jelentett különösebb akadályt, mert vasárnapokon rendszeresen közlekedett egy külön-színházi autóbusz, amelyik Budapestről éjfél után indult haza.

Amikor lányom már nem igényelt különösebb gondoskodást, módom nyílt rá, hogy szakszervezeti beutalóval üdülni menjek, ami nagyon rám fért; lehetőséget kaptam Siófokra, Mátraházára, voltam Kékes-tetőn, Parádon. Sok kedves emberrel találkoztam, végre magammal is foglalkoztam, kipihentem a mindennapi fáradalmakat.

Mindig nők társaságát kerestem az üdülőkben, mivel a legtöbb asszony féltette a párját. Viszont elővettem a rég' letett jegygyűrűmet, különben a szabad nőket sok férfi prédának tekintette. Mulatságos esetek fordultak elő. Még a házasesetű kollégáim között is akadt, aki udvarolni óhajtott.

Egy alkalommal főnököm kollégámat kérte, vigyen el engem saját autójával egy közeli településre hivatalos ügyben, mivel a hivatali gépkocsit máshová irányították. Utunk erdőn keresztül vitt. Kedves kollégám már az út elején szorongatni kezdte a kezemet, majd a térdemet próbálta simogatni. Én megfogtam a kezét és visszahelyeztem a saját térdére. Tréfából odaszóltam neki, hogy biztonságosabb az utazásunk, ha a kormánykerékre és a kanyargós útra koncentrálok.

Eszembe jutott egy idézet, nem emlékszem, kitől származik. Ekképpen szól: Van, amikor az embernek nem tetszik valami. De miért is tetszene az, ami tulajdonképpen nem jó és nem helyes, ami annyira távol áll tőle, az ízlésétől, világfelfogásától... Nos, – most én valahogy így éreztem magam kollégám társaságában.

Ő meg családi életére kezdett panaszkodni, hogy a felesége nem érti meg... Nekem ez a szöveg már nagyon ismerős volt, nem először hallottam. Aztán megállította a kocsit az erdőben, hogy szívjuk magunkba a jó levegőt. Én is szeretem a szép erdei tájakat, a tiszta levegőt, de kollégám másra gondolt, nem a madarak csicsergése érdekelte, nem is a szép kilátásban akart gyönyörködni. – Szép szóval megmondtam neki, hogy legjobb, ha továbbra is úgy viszonylunk egymáshoz, mint eddig, jó kollégákként. Megértett, és ezután békében hagyott.

Abban az időben jó társaság volt a munkahelyemen, a Szilvesztert minden évben együtt ünnepeltük: Munkatársak, családtagok, rokonok és ismerősök együtt vártuk az újesztendőt. Most is így történt. Nemrég' neveztek ki hozzánk új titkárt, aki néhány évvel fiatalabb volt nálam. Mivel kelleténél jobban szerette az italt, már úgy érkezett az összejövetelre, hogy enyhén szólva spicces volt.

Ez nem is lett volna nagy hiba az év búcsúztatóján, ha az illető tudja, hamar megárt neki és tisztában van azzal is, mit művel ebbéli állapotában. De ő nem tartozott ezek közé. Kevés ital befolyása alatt teljesen megfélemedezett a jó modorról.

Most is mit tett? A nagyteremben, ahol együtt volt a társaság, felém fordulva, komoly képpel azt mondja nekem: – Valami fontos dolgot akar mondani, de itt sokan vannak, nem alkalmas rá a hely, legyen szíves bejönni velem az elnöki szobába.

– Rendben, – szóltam és indulok vele a szomszédos irodába. Én mentem elől, s mivel ott sötét volt –, fölkattintottam a villanyt.

– Ne! – Én ennek ellenére megnyomtam a kapcsolót.

Az irodákban mindenütt kabátok voltak lepakolva, ember nincs a láthatáron. Mondta, hogy ülünk le. Jó. Helyet foglaltam egy nagy fotelban, mire ő mindenáron mellém akart telepedni, – velem egy ülőhelyre! Gyorsan fölálltam, másik helyet választottam, majd kértem, mondja meg gyorsan, amiért ide hívott, aztán menjünk vissza a nagyterembe.

Erre megfogta a kezem, próbált magához húzni. Elég erőszakosan közeledett.

– Ezt már nem! – Felugrottam és megkérdeztem tőle: – Ezért hívott? Ha nem hagy békén, bemegyek a nagyterembe, egyenesen a feleségéhez, elmondom neki, hogy „mit akart mondani nekem!”

– Jaj, csak azt ne!

Azonnal faképnél hagytam és visszamentem a társasághoz.

Tehát a kedves kollégák is, ha szabad nőt látnak, a viláért sem hagynák ki az alkalmat és próbálkoznak, pedig én sosem viselkedtem kihívóan, sosem kacérkodtam velük, – és mégis.

Viszont több régi és új ismerősöm feleségül kért, volt, aki már első látásra! Sokszor bosszankodtam miatta, máskor magamban jókat mulattam a dolgon, mert én hallani sem akartam második házasságról.

Ilyenkor mindig főnököm jutott eszembe, mikor egy hivatali összejövetelel több nő volt a társaságban – sorban jellemezni kezdte a kolléganőket. Mindenkié pozitív, udvarias értékelés volt, bókna is beillett. Én következtem, és ekképp’ fogalmazott: reprezentatív, gondoskodó, jó feleség-típus. (Magamban arra gondoltam: ennek ellenére mégis kudarcot vallottam házasságomban.)

Ekkor a velem együtt dolgozó kolléganő (vezetőállású férfi felesége) megsértődött, ugyanis az ő jellemzése így hangzott: – Csinos, helyes, házas, jó szeretőtípus.

Szakszervezeti beutalót kaptam Siófokra. Nagyon örültem, hogy végre, kipihenhetem a szörnyű éveket. Levelet írtam az üdülő vezetőségének; kérve, ha mód van rá – kaphassak külön szobát, ne kelljen senkivel közösködnöm; sohasem lehet tudni, kivel költöztetnek egybe. Csak pihenni és pihenni akartam, egyedül sétálgatni. Aztán mégis úgy hozta a sors, hogy első ebédnél három kedves fiatal tanítónővel ültem egy asztalhoz, akikkel hamar barátságot kötöttem. Nem maradtam egyedül, velük töltöttem az idő nagy részét.

Egy hét telt el az üdülésből, amikor Bécsből vendégeket vártak. Délután érkeztek az itthonihoz képest luxus-autóbusszal, tiszteletükre az üdülő vezetősége ismerkedési estet rendezett. Új barátnőimmal egy asztalt ültünk körül.

A külföldi vendégek tiszteletére – Strauss-keringőre váltott a zenekar, egyszerre négyen közeledtek felénk. Engem egy idősebb úr kért föl. Remekül táncolt, jobbra is, balra is forogtunk a kellemes dallamokra. Egy – akkor divatos – fém-tűsarkú, pánt nélküli fonott szandál volt rajtam, tánc közben az egyik lerepült a lábamról. Annyira benne voltunk már a táncban, szinte észre se vettük, hogy a társaság körülállva, tapsolva néz bennünket. Mi azonban nem zavartattuk magunkat.

Táncosom a parkett szélére vezetett, én a másik szandálomból is kibújtam, úgy táncoltunk tovább sokáig, egy másik keringő dallamára. Közben társalogtunk, én akkor már elég hiányos német nyelvtudásommal. A bécsi német kiejtés idegen volt számomra, de most a tánc volt a fontosabb. Mikor vége lett a zenének, az idős úr udvariasan meghajolva, kézcsókkal köszönte meg a táncot.

Rövid írásom nem akar tudományos fejtegetés lenni, csupán saját életemből, a körülöttem megtörtént eseményekből szemelgetek. Az viszont tény, hogy életem folyamán átélt nehéz időkben nem volt könnyű a nők helyzete. Bár szabadabb utat nyitott a politika arra, hogy ne csak a négy fal közé bezárt otthonban éljük életünket, hanem más területen is érvényesülhessünk. Az is tény, hogy nehezebb volt előrelépésünk, mint hasonló vagy azonos képzettségű férfiaké.

Nemrég' olvastam egy ismerősöm könyvében: „*a formális egyenlőség éppen az egyensúlyt bontotta meg.*”

Nekem azonban részben családi, másrészt olvasmányaimból szerzett tapasztalatok alapján más elképzeléseim voltak az életről, a jövőről, mint sok nőtársamnak. Sosem akartam mással, – például egy férjjel – eltartatni magam. Úgy készültem az életre, hogy saját tehetségemből, munkámból fogok karriert építeni! Művészi pályára: festőnek, ruhatervezőnek indultam – volna – érettségi után. Sorsomat és elképzelt pályámat sajnos, a háború döntötte el.

Önálló életre készültem. Nem akartam kizárni az életemből a házasságot, a gyermeknevelést, de koraiifjúságom idején (ha az nem változik), megoldható lett volna dupla jövedelemből a háztartási teendők ellátását másra bízni. Elképzelésemet sosem elégítette volna ki, hogy a négy fal közt élve, csupán háztartási munkával legyek elfoglalva, s más jövedelmére szoruljak. Ezt a nézetet viszont – akkor még – kevés férfi tudta elfogadni.

Viszont „**az**” az egyenjogúság, amit – a háborút követően kiosztottak a nők számára – nem egyenjogúság. Oda jutottunk, hogy a pénzkeresés mellett nyakunkba szakadt a *háztartás, gyermeknevelés minden gondja-baja*, mert a Teremtés Koronái (tisztelet a kevés kivételnek) elvárták, hogy ugyanúgy ki legyenek szolgálva, mintha a feleségekre csupán ez a szerep jutott volna. Ezt szerintem a háború, a rossz rendszer hozta magával, igazságtalannak tartanám, de mégsem akarom teljesen a férfiak nyakába varrni!

Saját bőrömnön is tapasztaltam, hogy – bár munkahelyeimen (természetemből adódóan) szorgalmasan, kiemelkedő módon dolgoztam, amit feljebbvalóim ugyan elismertek (sorakoztak a kitüntetéseim), mégis alulmaradtam hasonló beosztású férfikollégáim jövedelmével szemben. Általában azt a lovat fogják be, amelyik mindig jól húz!⁷⁵

Én is így jártam, s ezért pályafutásom alatt sorozatosan előfordult, hogy a jobban megfizetett, ennek ellenére lusta, nemtörődöm, vagy netán' párttag kollégáim elfuserált „előterjesztéseit”, „beszámolóit” nekem kellett átírnom, átdolgoznom, hogy főnökeim ne valljanak szégyent felesleges szervek és testületek előtt.

Az a gyakorlat talán máig megmaradt, hogy a nőknek férfitársaikkal szemben mindig, mindenhol *jobban kellett bizonyítaniuk!*

Ezért ama megállapítással értek egyet, hogy ez az úgynevezett egyenlőség, csupán formális egyenlőség!

Talán én – másokhoz viszonyítva – szerencsésnek érezhettem magam, hogy legutóbbi munkahelyemen – ahol huszonhárom évig dolgoztam – jó főnökkel áldott meg a Teremtő, s mégis éreznem kellett, hogy nem érvényesülhetek úgy, mint férfi kollégáim. Csak egy példát említek meg a sok közül, amik előfordultak abban az időben.

⁷⁵ A képen: Osztályvezetők továbbképzésen, balról jobbra: Csóri Lajos +Terv-, N-né Finta Katalin Titkárság, Bacsúr Sándor az oktatás-művelődési-, dr. Czuczai Jánosné dr. Szekeres Katalin TEFO-, dr. Róna Ottó + az Igazgatási-, dr. Müllern Veronika a Pénzügyi- és Ács Boldizsár a Műszaki osztály vezetői, Salgótarjánban (Eresztvényben) Az egészségügyi o.vez. (orvos) nem volt a továbbképzésen. A + jelöltek már nem élnek. mert ilyen is előfordult!

Az apparátus osztályain dolgozó vezetők nem fordítottak különösebb gondot a lakosság beadványaira vonatkozó válaszokra, – nem egyszer félvállról kezelték, a testületi ülések előterjesztéseit nagyvonalúan (mondhatnám úgy is, hogy hanyagul) összezsápták. Ebben főnököm nem ismert tréfát. Egy délután – már majdnem hazainduláskor – behívatott. Ott ült vele szemben – eléggé lehorgasztott orral egy osztályvezető kolléga.

Behívatott még két másik osztályvezetőt. Tanácsülésre készülő előterjesztésről volt szó, amivel a főnök nem volt elégedett.

Elöttem alapos „fejmosást rendezet” (ami számomra kellemetlen volt), utasította őket, hogy addig ki nem tehetik lábukat az épületből, amíg az általa elmondott témákban készített adatokat át nem adják nekem.

Az egész előterjesztést át kellett dolgoznunk, mivel másnap postára kellett adni. Ez annyit jelentett, hogy nem mehettem haza a szokott időben. Lányomnak hazatelefonáltam, hogy tudja, hol vagyok.

Kolléganőmet – aki előadóként dolgozott a titkárságon – kértem, maradjon bent velem az irodában. Én fogalmaztam át az előterjesztést, beledolgozva a főnök által előírt gondolatokat, adatokat és azokat a részeket, amelyeket a „fiúk” később szép sorban hoztak nekünk. Az átdolgozott szöveget pedig Irénke, kolléganőm írta gépbe.

Este tíz volt, mire elkészültünk, másnapra csak a sokszorosítás maradt. Már a takarítók rég' elmentek. Észre se vették, hogy mi bent dolgozunk. Bezárták a főkaput és az udvar felőli bejáratot is. Nálam akkor nem volt kapukulcs, előre nem számítottam rá, hogy bent kell maradnom.

Csak néztünk egymásra kolléganőmmel...

Bezártak bennünket, most mi lesz? Hogy jutunk ki az épületből? Itt fogunk aludni? Keresnünk kellett olyan ablakot, ahol ki tudunk jutni. Aztán lezártuk az irodát, a hátsó üvegfalnál – elég magasan – egy nyitható ablakra leltünk, egy szék segítségével fölmásztunk, aztán jókedvű kuncogások közt kimásztunk a szűk nyíláson s mivel az udvari nagykapu is zárva volt, a Bank épülete felé jutottunk ki az elcsendesedett főutcára.

Egyébként nem volt napirenden az ilyen hosszúra nyújtott munkaidő. Főnökömnek az volt a véleménye, hogy nap közben kell elvégezni a munkát, mert mindenkinek van családjá és magánélete. Ez kivételnek számított.

Mégsem volt egyedülálló eset. Kollégáim gyakran csak lazán összezsápták és elkéstek az előterjesztésekkel, jelentésekkel, amiért többször kaptak fejmosást, s a munkájukat nekem kellett újraírnom helyettük. És mégis, ők voltak azok, akik hamarabb kaptak előléptetést, magasabb fizetést. Hogy miért? Ki tudja?

Pedig a főnök nem egyszer elismerte, hogy a nők szorgalmasabbak és megbízhatóbbak, mint a férfikollégák.

Erős akarattal, szorgalommal kellett megküzdennem az élettel, hogy egyedülállóként, három gyermek nevelése, taníttatása mellett fennmaradjak és elérjem azt, amit elérhettem.

Idézek Életem regényéből:

„Kevés ember mondhatja el, hogy olyan lett az életútja, amilyennek ifjú korában elképzelte, amilyennek megálmodta valamikor régen, amikor még azt hitte, minden úgy alakul, hogy mindig, mindenben saját döntései érvényesülnek majd.

Nem gondolunk mindig arra, mennyi minden befolyásolja életünket, nem számolunk azzal, hogy egy-egy döntésünk hogyan hat további életünkre.

Néha pillanatokon múlik, melyik lehetőség mellett döntünk. Ha életem fontos lépéseit fontolóra veszem, akkor rádöbbenek, milyen másként alakult volna sorsom, ha akkor, abban a döntő pillanatban nem ezt, hanem egy másik utat választok, talán akkor másfelé vezetett volna életutam, ahová valamikor vágyaim szálltak...

Isten adta lehetőségemnél fogva, szabad akaratomból másként döntöttem, tehát más lett az életem, s más lettem én is, mint amilyen más helyzetben lehettem volna. Hogy nekem ez jobb lett volna? Ki tudhatja? Talán. Mindez életünk nagy titka.

Életutunkon találkozunk kellemes, szép fordulatokkal, de sokszor lépünk rögös utakra. Van, amikor mi dönthetjük el, merre induljunk, de gyakran a körülmények nem teszik lehetővé, hogy a jobb irányt válasszuk. Főleg igaz ez szüleink sorsára (akik az első világháborút szenvedték át) és a mi generációnkra is, akiknek a következő világháború minden következményét el kellett viselnünk.

Szerencsés ember az, aki nem ragad le a rossz emlékeknél, aki a mélypontok közül megkeresi és megtalálja a fölemelkedés ösvényét.

Ezt kell megtanulnunk. Én hálát adok az Egek Urának, hogy Apám optimizmusát örököltem, s ezért ha bajba kerültem, bíztam Isten irgalmasságában, mert a mélypontoknál nem ragadtam le, azonnal a kiutat kerestem, s talpra tudtam állni. Ifjúkoromtól fogva életem mottójául Ady gondolatát választottam:

„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten.” Hányszor éreztem Isten jóságos kezét, amikor nehéz helyzetemben, bánatomban segített.

Ha most leltárt készítenék életemről, mérlegre tenném a szépet, a jót, a kellemest, másik serpenyőbe helyezném a gondokat, a kellemetlenségeket, a nehéz éveket:

Hová billenne a mérleg nyelve? Milyen volt az életem? Most is azt mondom, amit egyik írásomban már korábban kifejeztem: *Csodálatosan, borzasztóan fájó, szép kaland az egész!*”

Egyedülálló nő – Egyenjogúság?⁷⁶

(Rövid)

SOKAN el se tudják elképzelni, mennyi gonddal jár munka mellett három gyermeket nevelni, köztük egy beteg gyermek életútját igazgatni. Mikor egyedül maradtam, legkisebb gyermekem hároméves volt, lányom 10, a fiam 13. A kicsit – betegsége ellenére – bölcsődében helyeztem el, mivel egyedüli eltartója lettem családomnak.

Utána óvodába ment, mikor azt is kinőtte – mivel speciális képzést igényelt – sok utánjárással sikerült foglalkoztató iskolába adnom. Abban az időben ilyen intézmény legközelebb csak a fővárosban működött, azonban képességeinek ez felelt meg. Bentlakásos iskola lévén, hetenként hazahoztuk. Idősebb fiam érdeklődési köre miatt szintén Budapestre került középiskolába, majd egyetemre. Ezért leginkább kislánnyal voltam itthon. Ő egyelőre helyben végezte a középiskolát, én irodába jártam.

Kimerítettek a mindennapok gondjai, de lassan minden gyermekem sínre került, lányom már pályát választott, nagy fiam előfelvétellel nyert fölvételt a műszaki egyetem villamosmérnöki karára, miközben Debrecenben letöltötte katonaidejét. Sokat utaztam abban az időben: szüleim Balaton mellett éltek, gyakran lejártunk hozzájuk, a szünidőket a gyerekek mindig ott töltötték, – én is a szabadságomat.

Pesten a gyerekeket és rokonaimat sűrűn látogattam, hivatalos kiküldetésekre is mennem kellett.

Kislánnyal színházba jártunk. Az utazás nem jelentett különösebb akadályt, mert vasárnapokon rendszeresen közlekedett egy olyan autóbusz, amelyik Budapestről éjjél után indult hazafelé.

---

⁷⁶ Írásomért a „Mécs L. Irodalmi Díj Pályázaton” (2004) – Emléklap díjat kaptam.

Amikor lányom már nem igényelt különösebb gondoskodást, módom nyílt rá, hogy szakszervezeti beutalóval üdülni menjek, ami nagyon rám fért; lehetőséget kaptam Siófokra, Mátraházára, voltam Kékes-tetőn, Parádon. Sok kedves emberrel találkoztam, s végre magammal is foglalkozhattam, kipihentem a mindennapi fáradalmaimat.

Mindig nők társaságát kerestem üdüléseim alkalmával, mivel a legtöbb asszony féltette a párját. Én a rég' letett jegygyűrűmet ilyenkor az ujjamra húztam, különben a szabad nőket sok férfi prédának tekintette. Mulatságos esetek fordultak elő. Még saját kollégáim között is volt, aki udvarolni óhajtott.

Egy alkalommal főnököm kollégámat kérte, vigyen el engem saját autójával egy közeli településre hivatalos ügyben, mivel a hivatali gépkocsit máshová irányították. Utunk erdőn keresztül vitt. Kedves kollégám már az út elején szorongatni kezdte a kezemet, majd a térdemet próbálta simogatni. Én megfogtam a kezét és finoman visszahelyeztem a saját térdére. Tréfából odaszóltam neki, hogy biztonságosabb az utazásunk, ha a kormánykerékre és a kanyargós útra koncentrálok.

Eszembe jutott egy idézet, nem emlékszem, kitől származik. Ekképpen szól: Van, amikor az embernek nem tetszik valami. De miért is tetszene az, ami tulajdonképpen nem jó és nem helyes, ami annyira távol áll tőle, az ízlésétől, világfelfogásától... Nos, – most én valahogy így éreztem magam kollégám társaságában.

Ő meg családi életére kezdett panaszkodni, hogy a felesége nem érti meg... Nekem ez a szöveg már nagyon ismerős volt, nem először hallottam. Aztán megállította a kocsit az erdőben. Én is szeretem a szép erdei tájakat, a tiszta levegőt, de kollégám másra gondolt, nem a madarak csicsergése érdekelte, nem is a szép kilátásban akart gyönyörködni. – Szép szóval megmondtam neki, hogy legjobb, ha továbbra is úgy viszonylunk egymáshoz, mint eddig, jó kollégákként. Megértett és ezután békében hagyott.

Abban az időben jó társaság volt a munkahelyemen, a Szilvesztert minden évben együtt ünnepeltük: Munkatársak, családtagok, rokonok és ismerősök együtt vártuk az újesztendőt. Most is így történt. Nemrég' neveztek ki hozzánk új titkárt, aki nálam jóval fiatalabb volt. Mivel a kelleténél jobban szerette az italt, már enyhén szólva spiccesen érkezett az összejövetelre. Ez nem is lett volna nagy hiba az év búcsúztatóján, ha az illető tudja, hamar megárt neki, és tisztában van azzal is, miket művel ebbéli állapotában. Ugyanis kevés ital befolyása alatt megelégedzik a jó modorról.

Most is mit tesz? A nagyteremben, ahol együtt volt a társaság, felém fordulva, komoly képpel azt mondja: – Valami fontos dolgot akarok mondani, de itt sokan vannak, nem alkalmas rá a hely, legyen szíves bejönni velem az elnöki szobába.

– Rendben, – szóltam – és átsétálunk a szomszédos irodába. Én mentem elől, belépve a helyiségbe, fölkattintottam a villanyt.

– Ne! – Én ennek ellenére megnyomtam a kapcsolót.

Az irodákban mindenütt kabátok voltak lepakolva, ember nincs a láthatáron. Mondta, hogy üljünk le. Jó. Helyet foglaltam egy nagy fotelban, mire ő mindenáron mellém akart telepedni, – velem egy ülőhelyre! Gyorsan fölláttam, másik helyet választottam, majd kértem, mondja meg gyorsan, amiért ide hívott, aztán menjünk vissza a nagyterembe.

Erre megfogta a kezem, próbált magához húzni. Elég erőszakosan közeledett.

– Ezt már nem! – Felugrottam és megkérdeztem tőle: – Ezért hívott? Ha nem hagy békén, bemegyek a nagyterembe, egyenesen a feleségéhez és elmondom neki, hogy „mit akart mondani nekem!”

– Jaj, csak azt ne!

Azonnal faképnél hagytam és visszamentem a társasághoz.

Tehát a kedves kollégák is, ha szabad nőt látnak, a világért sem hagynák ki az alkalmat és próbálkoznak, pedig én sosem viselkedtem kihívóan, sosem kacérkodtam velük, – és mégis.

Viszont több régi és új ismerősöm feleségül kért, volt, aki már első látásra! Sokszor bosszankodtam miatta, máskor magamban jókat mulattam a dolgon, mert én hallani sem akartam második házasságról.

Ilyenkor mindig főnököm jutott eszembe, mikor egy hivatali összejöveten több nő volt a társaságban – sorban jellemezni kezdte a kolléganőket. Mindenkié pozitív, udvarias értékelés volt, bóknak is beillett. Én következtem, és ekképp’ fogalmazott: reprezentatív, gondoskodó, jó feleség-típus.

(Magamban arra gondoltam: ennek ellenére mégis kudarcot vallottam házasságomban.) Ekkor a velem együtt dolgozó kolléganő (vezetőállású férfi felesége) megsértődött, ugyanis az ő jellemzése így hangzott: – Csinos, helyes, házias, jó szeretőtípus.

Rövid írásom nem akar tudományos fejtegetés lenni, én csupán saját életemből, a velem, vagy körülöttem megtörtént eseményekből szemelgetek. Az viszont tény, hogy életem folyamán átélt nehéz időkben nem volt könnyű a nők helyzete.

Bár szabadabb utat nyitott a politika arra, hogy ne csak a négy fal közé bezárt otthonban éljük életünket, hanem más területen is érvényesülhessünk. Az is tény, hogy nehezebb volt előrejutásunk, mint a hasonló vagy azonos képzettségű férfiaké.

Nemrég’ olvastam egy ismerősöm könyvében: „a formális egyenlőség éppen az egyensúlyt bontotta meg.” Nekem azonban részben családi, másrészt olvasmányaimból szerzett tapasztalatok alapján más elképzeléseim voltak az életről, a jövőről, mint sok nőtársamnak. Sosem akartam mással, – például egy férjjel – eltartatni magam.

Úgy készültem az életre, hogy saját tehetségemből, munkámból fogok karriert építeni! Művészi pályára: festőnek, ruhatervezőnek indultam – volna – érettségi után. Sorsomat és elképzelt pályámat sajnos, a háború döntötte el. Önálló életre készültem. Nem akartam kizárni az életemből a házasságot, a gyermeknevelést, de koraiifjúságom idején (ha a helyzet nem változik), megoldható lett volna dupla jövedelemből a háztartási teendők ellátását másra bízni.

Elképzelésemet sosem elégítette volna ki, hogy a négy fal közt élve, csupán háztartási munkával legyek elfoglalva, s más jövedelmére szoruljak. Ezt a nézetet viszont – főleg akkor – kevés férfi tudta elfogadni.

Viszont „az” az egyenjogúság, amit – a háborút követően kiosztottak a nők számára – nem egyenjogúság. Oda jutottunk, hogy a pénzkeresés mellett nyakunkba szakadt a háztartás, gyermeknevelés minden gondja-baja, mert a teremtés koronái (tisztelet a kivételnek) elvárták, hogy ugyanúgy ki legyenek szolgálva, mintha a feleségekre csupán ez a szerep jutott volna. Ezt szerintem a háború, a rossz rendszer hozta magával és igazságtalannak tartanám, nem is akarom teljesen a férfiak nyakába varrni!

Saját bőrömön is tapasztaltam, hogy – bár munkahelyeimen (természetemből adódóan) szorgalmasan, kiemelkedő módon dolgoztam, amit feljebbvalóim ugyan elismertek (sorakoztak a kitüntetéseim), mégis alulmaradtam hasonló beosztású férfikollégáim jövedelmével szemben. Igaznak bizonyul a mondás: Mindig azt a lovat fogják be, amelyik jobban húz!

Én is így jártam, s ezért pályafutásom alatt sorozatosan előfordult, hogy a jobban megfizetett, ennek ellenére lusta, nemtörődöm, vagy netán’ párttag kollégáim elfuserált „előterjesztéseit”, „beszámolóit” nekem kellett átírnom, átdolgoznom, hogy főnökeim ne valljanak szégyent fölöttes szervek és testületek előtt.

Az a gyakorlat talán máig megmaradt, hogy a nőknek férfitársaikkal szemben mindig, mindenhol jobban kellett *bizonyítaniuk!*

Ezért ama megállapítással értek egyet, hogy ez az úgynevezett egyenlőség, csupán formális egyenlőség!

Talán én – másokhoz viszonyítva – szerencsésnek érezhettem magam, hogy legutóbbi munkahelyemen – ahol huszonhárom évig dolgoztam – hosszú ideig jó és igazságos főnökkel áldott meg a Teremtő, de ennek ellenére éreznem kellett, hogy nem érvényesülhetek úgy, mint férfi kollégáim. Csak egy példát említek meg a sok közül, amik előfordultak abban az időben.

Az apparátus osztályain dolgozó osztályvezetők közül többen nem fordítottak különösebb gondot a lakosság beadványaira vonatkozó válaszokra, – nem egyszer félvállról kezelték, a testületi ülések előterjesztéseit nagyvonalúan (mondhatnám úgy is, hogy hanyagul) össze-csapták. Ebben a mostani főnököm nem ismert tréfát.

Egy délután – már majdnem hazainduláskor – behívatott. Ott ült vele szemben – lehor-gasztott orral egy osztályvezető kolléga; aztán odarendelte még két másik osztályvezetőt is. Tanácsülésre készülő előterjesztésről volt szó, amivel a főnök nem volt elégedett. Elöttem alapos „fejmosást rendezett” (ami számomra igen kellemetlen volt), utasította őket, hogy addig ki nem tehetik lábukat az épületből, amíg az általa elmondott témákban készített adatokat át nem adják nekem.

Az egész előterjesztést át kellett dolgoznunk, mivel másnap postára kell adni. Ez annyit jelentett, hogy nem mehettem haza a szokott időben.

Lányomnak hazatelefonáltam, hogy tudja, hol vagyok. Kolléganőmet – aki előadóként dolgozott a titkárságon – kértem, maradjon bent velem az irodában.

Nekem kellett átfogalmazni az előterjesztést, beledolgozva a főnök által előírt gondo-latokat, adatokat és azokat a részeket, amelyeket a „fiúk” később szép sorban hoztak nekünk. Az átdolgozott szöveget pedig Irénke, kolléganőm írta gépbe.

Este tíz volt, mire elkészültünk, másnapra csak a sokszorosítás maradt. Már a takarítók rég' elmentek. Észre se vették, hogy mi bent dolgozunk. Bezárták a főkaput és az udvar felőli bejáratot is.

Nálam akkor nem volt kapukulcs, előre nem számítottam rá, hogy bent kell maradnom. Csak néztünk egymásra kolléganőmmel... *Bezártak bennünket, most mi lesz?* Itt fogunk aludni? Keresnünk kellett olyan ablakot, ahol ki tudunk jutni.

Lezártuk az irodát, a hátsó üvegfalnál – elég magasan – egy nyitható ablakra leltünk, egy szék segítségével fölmásztunk, aztán jókedvű kuncogások közt kimásztunk a szűk nyíláson, s mivel az udvari nagykapu is zárva volt, a Bank épülete felé jutottunk ki az elcsendesedett főutcára.

Egyébként nem volt napirenden az ilyen hosszúra nyújtott munkaidő. Főnökömnek az volt a véleménye, hogy nap közben kell elvégezni a munkát, mert mindenkinek van családja és magánélete. Ez kivételnek számított.

Mégsem volt egyedülálló eset. Kollégáim gyakran csak lazán összezsapták és elkéstek az előterjesztésekkel, jelentésekkel, amiért többször kaptak fejmosást, s a munkájukat nekem kellett újraírnom helyettük.

És mégis, ők voltak azok, akik hamarabb kaptak előléptetést, magasabb fizetést. Hogy miért? Ki tudja? Pedig a főnök nem egyszer elismerte, hogy a nők szorgalmasabbak és megbízhatóbbak, mint a férfikollégák.

Erősakarattal és szorgalommal kellett megküzdennem az élettel, hogy egyedülállóként, három gyermek nevelése, taníttatása mellett fennmaradjak, elérjem azt, amit elérhettem. Idézek Életem regényéből:

„Kevés ember mondhatja el, hogy olyan lett az életútja, amilyennek ifjú korában elkép-zelte, amilyennek megálmodta valamikor régen, amikor azt hitte, minden úgy alakul, hogy mindig, mindenben saját döntései érvényesülnek majd.

Nem gondolunk mindig arra, mennyi minden befolyásolja jövőnket, nem számolunk azzal, hogy egy-egy döntésünk hogyan hat további életünkre. Néha pillanatokon múlik, melyik lehetőség mellett döntünk.

Amikor életem fontos lépéseit fontolóra veszem, akkor rádöbbenek, milyen másként alakult volna sorsom, ha akkor, abban a döntő pillanatban nem ezt, hanem egy másik utat választok. Talán akkor másfelé vezetett volna életutam, ahová valamikor vágyaim szálltak... De akkor Isten adta lehetőségemnél fogva, szabad akaratomból másként döntöttem, tehát más lett az életem, s más lettem én is, mint amilyen a másik utat választva, lehettem volna.

S hogy nekem ez jobb lett volna? Talán. De ki tudhatja?

Mindez életünk nagy titka.

Életutunkon találkozunk kellemes, szép fordulatokkal, de sokszor lépünk rögös utakra. Van, amikor mi dönthetjük el, merre induljunk, de gyakran a körülmények nem teszik lehetővé, hogy a jobb irányt válasszuk. Főleg igaz ez szüleink sorsára (akik az első világháborút szenvedték át), de a mi generációnkra is, akiknek a következő világháború minden következményét el kellett viselnünk.

Szerencsés ember az, aki nem ragad le a rossz emlékeknél, aki a mélypontok közül megkeresi és megtalálja a fölemelkedés ösvényét. Ezt kell megtanulnunk. Én hálát adok az Egek Urának, hogy Apám optimizmusát örököltem, s ezért ha bajba kerültem, bíztam Isten irgalmasságában, mert a mélypontoknál nem ragadtam le, azonnal a kiutat kerestem, ezért mindig talpra tudtam állni. Ifjúkoromtól fogva életem mottójául Ady gondolatát választottam: *„Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csendesen és váratlanul átölelt az Isten.”*

Hányszor éreztem Isten jóságos kezét, amikor nehéz helyzetemben, bánatomban segített. Ha most leltárt készítenék életemről, mérlegre tenném a szépet, a jót, a kellemest, másik serpenyőbe helyezném a gondokat, a kellemetlenségeket, a nehéz éveket:

Hová billenne a mérleg nyelve? Milyen volt az életem?

Most is azt mondom, amit egyik írásomban már korábban kifejeztem: *„Csodálatosan, borzasztóan fájó, szép kaland az Élet!”*

Éjszakai látogatók 1-2

Házi kedvenceink

1.) A TÖRTÉNET IDEJÉN három cicával osztottuk meg lakásunkat. Jóval később, ahogy múlt az idő, sorban itt hagytak bennünket.

A matuzsálem-kort megélt, gyönyörű, hófehér-nyakkendő, kesztyűs- és csizmás Kormikandúrcicánk természetes végelgyengülésben múlt ki, nagy szomorúságunkra. 21 éves koráig volt társunk.

Maca anyacica fia, Gigi névre hallgató szürke kandúrunk egy szerelmi időszak után nem jött haza, hiába vártuk reggelivel. Sajnos – azt se tudjuk, mi történt vele; arra gondolunk, talán baleset érthette.

Túlélte őket a Maca névre hallgató „macska-asszony”, ő is sokáig élt, 18 éves lehetett, amikor megbetegedett és azt nem élte túl.

Amit szeretnék elmondani, a történet idején még hárman voltak, és sok örömet szereztek nekünk ragaszkodásukkal és kedvességükkel.

Azon az estén a szobában ki-ki maga kedvére olvasott, rádiót hallgatott, vagy a televíziót nézte. Váratlanul a csendet hirtelen hátborzongató macskanyávogás zaja verte föl. Mi történik a konyhában? – riadtam föl. El se tudtuk elképzelni, hogy a velünk és egymással békés-barátságban élő cicáinkat mi indíthatta a szokatlan nyávogásra.

Rohantam hozzájuk, mert olyan kínos nyávogást hallattak, amit csak valami rettenetes dolog válthatott ki belőlük. Kiérve a konyhába, fölkapcsoltam a villanyt, szörnyű látvány fogadott: a három – akarom mondani négy – macska, össze-vissza száguld, ugrál, szinte levegőben röpköd a konyhában, nem tartva tiszteletben sem asztalt, nem kímélve semmit, ami útjukba akadt. Mondom, nem hárman voltak, hanem ott ugrált köztük kétségbeesetten nyávogva, menekülést keresve egy vörös-fehércsíkos macska is.

Nem tudtam őket lecsillapítani, hiába volt minden igyekezetem.

Történt ugyanis, hogy a cicáim szabad életét szolgáló, ablakon kialakított ki-bejáraton, bemerészkedett az idegen macska, „akit” a mi három cicánk nem fogadott illendő barátsággal. Ha nem igyekszem őt kimenekíteni, biztos, hogy összekarmolják, megsebesítik egymást. A szegény vörös cica jajveszékelve ugrált fölfelé a szűk kijárat irányába, ijedtében már belekapaszkodott az ablakon lógó függönyökbe, mászott volna mindenhová, de sikertelen volt minden igyekezete a túlerővel szemben; a felségterületüket védő állatok három oldalról támadták.

Nem az ügyetlenségén múlt, hogy nem találta a kijáratot, hanem az, hogy a „vendéglátók” üldözése miatt nem jutott oda.

Hiába minden igyekezetem, se szép szóval, se másként, nem tudtam őket lecsillapítani, mert parancsszavaimat egyszerűen nem vették figyelembe; az üldözés percekig tartott, rettenetes viadatok közepette. Segítségemre siető családtagjaim végre kinyitották az előszoba ajtaját, én arrafelé tereltem a betolakodó szegény állatot, így nagy sokára sikerült kimene-
külnie.

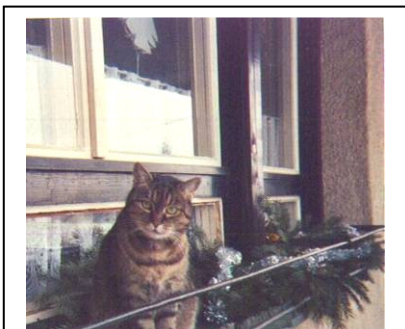
Ez a cica már másodszor próbálkozott nálunk letelepedésével, akkor is harcoltak, de nem volt ilyen roham, mint most.

A csend beálltával a három macska még sokáig fölpúpozott háttal, fölborzolt szőrrel sétált a lakásban, miközben igyekeztem őket lecsillapítani, korholtam a két idősebb cicát. Ugyanis Kormi kandúrunk és a szürke Maca cicalányunk úgy került hozzánk, hogy kérdés nélkül besétáltak a lakásba, s nem akaródzott nekik elhagyni az otthont.

Néhány nap múlva a városban járva, egy közeli üzlet nagy kirakatában napozott a vörös cica. Bementem megkérdezni: kijár-e éjszakánként őfelsége, mert valószínűleg ő lehetett a látogatónk. Azt a választ kaptam, hogy lehetséges, mivel náluk is szabadon kijárhat.

Azt hiszem, a történetek miatt a jövőben meggondolja, hogy bebújjon-e hozzánk azon a lyukon.

{Képek: három macska egymás mellett, sorban: Kormi, Maca és Gigi}

{A három kép alatt vendég: a Vörös cica:}

2.) KÉSŐ ESTE KARÁCSONYKOR már lezajlott a családi ünneplés, elköltöttük a finom vacsorát. Elfáradtunk, mindnyájunkra ráért a pihenés. Lefekvés előtt vettem észre, hogy hiányzik akkor már egyetlen Maca cicánk. Kinéztem a konyha ablakán, hívogattam: esténként ott szokott levegőzni, amíg mindnyájan nyugovóra térünk.

Most nem találtam, pedig addig nem tudom becsukni a cicabejárót. Megyek a bejárati ajtóhoz, hogy kinézzek a folyosóra és az udvarra, hátha ott nézeget vagy sétál a kellemes téli éjszakában.

Ahogy kiléptem az ajtón, meghökkenem. Elöttem egy hatalmas fekete kutyus tornyosult, akkora, mint egy borjú. A gyönyörű fényes szőrű állat farkát csóválva, hajlongva, barátságosan úgy üdvözölt, mintha ismernénk egymást. Nem félt tőlem, nem tágított, csak esetlenül egyre hajlongott, mint egy cirkuszi mutatványos.

Mit akarhat tőlem. törtem a fejem. Nem lehet kóborállat, szőre fényes, látszik rajta a jól tápláltság. Gyorsan bejöttem, majd megkínáltam egy darab hússal.

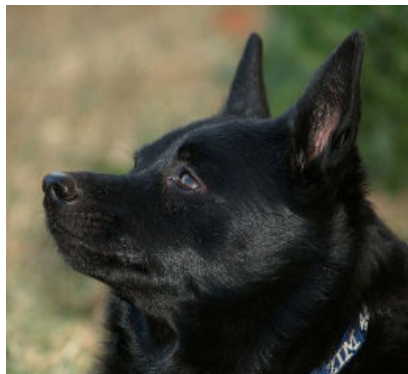
Gyorsan bekapkodta.

A szelíd, jól nevelt állat olyan helyen élhet, ahol foglalkoznak vele. Azt hiszem, ha behívtam volna, biztos, bejön a lakásba. Meg is tenném, de mit szólna a mi szépséges szürke cicánk, ha beengedném az művelnének együtt! De ki kedik ez a kutyus, talán ha gadna nekem és nem tá-nem lennék biztos, hogy a látogatását.

Kis ideig még beszélget-meghajolt esetlen mozgású mintha értené, mit mondok

Később rászóltam: most indulj hazafelé, mert várnak elkóboroltál. Biztosra vettem, hogy megértett, fejével bólintva köszönt, megfordult és elindult a lépcsőház felé...

Ha kertes házban élnék, szívesen befogadnám.

ellenségét? Képzem, mit tudja, amilyen szelíden visel-figyelmeztetném, szót is fo-madna rá Macánkra. Abban cica is szó nélkül hagyná-e a

tem a kutyussal, ő pedig hol nagy testével, hol bólogatott, neki.

keresd meg a gazdit, aztán otthon, még azt hiszik, hogy

Elengedlek⁷⁷

Részlet Maroknyi boldogság c. regényemből

ÉREZTEM, HOGY KAPCSOLATUNK számomra már nem hoz több igazi boldogságot. Talán egyikünk se akarta bevallani még saját magának sem, hogy a kapcsolat erőtlenné vált? Nem tudom, de éreztem, hogy vége. Még elmentem, közös barátainkat felkerestem Budapesten, Erdélyi Jóskát és Sutyit, akiket együtt többször is meglátogattuk. Tőlük hallottam – *hogy igaz-e vagy nem, azt már nem tudom, de nem is akartam róla tudomást venni*: állítólag megismerkedett egy hölgygel, aki kisfiával egyedülálló, és talán... össze is házasodtak?

Persze, nekem annyira fájt, kibírhatatlannak éreztem. Nem hittem, nem akartam elhinni. Azok után a forró találkozások, tüzes levelek és esküdözés, fogadkozás után, hogy csak Te... és bízzál bennem...

Úgy éltem meg, mint egy villámcsapást!

⁷⁷ Parád, 1969. március. – Budapest, 1972. február 2.

Viszont éreztem, hogy még egyszer találkozunk kell, le kell zárni a kapcsolatot. Beutalt kaptam a budapesti akkor megnyílt, új SZOT üdülőbe – amely a Margit-híd fölött, Buda hegyoldalában épült – fájdalmasan ott akartam kiheverni. Telefonon megkerestem, kértem, látogasson meg: – El kell Tőled búcsúznom – mondtam neki. Tudom, jobb lesz, nem szabad szép szerelmünket hallgatással elrontani. Maradjon meg bennünk minden úgy, ahogyan történt. Megmondtam az üdülő címét, meddig leszek ott és letettem a kagylót.

Eljött... Különös találkozás volt. Az üdülő kis presszójának egy elkülönített sarkában foglaltunk helyet. Beszélgettünk. Egyikünk se tett szemrehányást a másiknak, mégis, minden olyan különösen hatott rám. Összeszedte a bátorságát, mély lélegzetet vett. Azzal kezdte:

– Kicsim! Ne haragudj rám. Nem tudtam megoldani, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz. Az utóbbi időben nagyon sokat szenvedtem hiányod miatt.

Tudod, mikén kellett átmennem a Tisza, majd a Maros árvize miatt, megbetegedtem, nem tudtam sokáig kimozdulni, ráadásul nagyon átfáztam. Utána a pihenés, az üdülés se sokat segített rajtam. De most már érzem, nem tudom tovább úgy folytatni. Bolyongtam és bolyongni fogok még sokáig, utazom, amikor csak tehetem.

Látta, hogy elsápadok, így folytatta: – Ne gondold, nem arról van szó, hogy többé nem akarlak látni. – Rám nézett. Könnyes lett a szeme. Megfogta a kezem, az övé remegett.

– Tudod, hogy földrajzilag is szerettem volna hozzád közelebb kerülni. Több variáció volt, sokat jártam utána, de egyik sem olyan, ami mindkettőnk számára elfogadható lett volna. Ott pedig, a beosztásom és családi körülményeim miatt nem maradhattunk volna.

Neked is jó állásod van, tudom, Te sem tudnál változtatni ezen, a családotok miatt. Pedig ha sikerül egy megfelelő állást kapnom, akkor többé nem kellett volna hosszú időre távol maradnunk egymástól. Mindennap találkozhattunk volna. Arra gondoltam, levélben írom meg neked. Levélben jobban ki tudom fejezni magam, mint szóban. Hidd el, most is annyira szeretlek.

– Én is szeretlek, – suttogtam. *Arra gondoltam, vajon őszintén beszél-e most hozzám, őszinték-e az érzései?* Majd idéztem neki egy korábbi levelemből egy részt, ha nem is szó szerint:

„Egyik leveledben az ‘idő’ kérdése is tisztázódott köztünk, és hidd el, nem vettem ígéretnek. Tudtam, szeretsz és megértetted még a ki nem mondott gondolataimat is. Nem írtam soha, nem is mondtam Neked, és Te mégis leírtad! Igenis, voltak már korábban is olyan gondolataim, hogy egyszerűen – még ha ez érthetetlen is lett volna, akkor – elmenekülök ez elől a fájó, de nagyon-nagyon boldog szerelemből... Egyszerűen és érthetetlen módon pontot teszek a végére, arra gondolva: elég erős vagyok – eddig is kibírtam mindent, amit az Élet rám terhelyt – ezt is ki fogom bírni!

Tudod-e, miért voltak kétségeim? Azért, mert úgy szerettelek, ahogyan érezted, s ahogy akkor, azon a boldog-fájó búcsúzásakor, amikor az igazi boldogságot láthattam Rajtad, azt éreztem: ha a Tiéd nem lehetek örökre, akkor soha, senki másé nem leszek, mert egyáltalán nem lehetek boldog valaki mással – olyan boldogság után, amit együtt átéltünk. Soha nem jöhet már olyan ezután, amire vágyódhatnék, olyan, aki után sóvárognék... – Soha! Soha!”

Nem tudom, mi történt velünk, inkább Vele. Nem firtatom. Akkor, abban a levélben, melyből most idéztem, elmondtam Neked: nem tudhatjuk, mit hoz a jövő. Ha netán’ úgy alakulna a sorsunk, hogy ígéret ellenére nem lehetünk amúgy teljességében egymásé, mert esetleg megváltoznak érzelmeink... Akkor, mit ér „egy nő” a bizonyos korábbi ígérettel? Ha már nincs érzés és meggyőződés mellette?! Megérvén?

Szeretlek, fáj, hogy így történt, és mégis el kell mondanom: – Elengedlek, mert tudom, meg kell tennem. *Lehet-e jobb, nélküled, azt teljes meggyőződéssel el se lehet képzelni!*

Csendben, szomorúan csókoltuk meg egymást, – utoljára. Csak álltam a hegyen, az üdülő kapujában és néztem, ahogy lehajtott fővel egyre távolodik tőlem, ahogy lassan kivonult az életemből – örökre...

Elfújta a szél: 2009.12.6. Margaret Mitchell

Egyperces Ajánló

Épp elfogyott az olvasnivalóm, a „kedvenc könyveim” polcán tűnt szemembe Margaret Mitchell: *Elfújta a szél* c. kötete. Az első Londonban, 1936-ban készült, amelyet Debrecenben 1986-ban adták ki. Akkor olvastam és nagyon tetszett.

Az író régi témát dolgoz fel, nagy része az Egyesült Államokban az 1800-as évek második felében kitört Észak-Dél háborús eseményeit, borzalmait, a bekövetkezett nélkülözéseket s az azt megelőző időkben a gazdag ültetvényesek jó módjában töltött idők eseményeit írja le, ahol egy-egy birtoknál akár 100 vásárolt néger dolgozott és szolgált az uraságokat.

Az író remekül fűzi a gondolatait, lebilincselő olvasmány, alig tudtam letenni, s a vastag kötet 541 oldalát egyfolytában elolvastam volna. Kitűnő jellemeket ír le, minden apró mozzanatot megörökít, ami az ott élőkkel megtörtént, ahogy dolgoznak, gondolkodnak és élnek. Még éjszaka is képes voltam villany mellett olvasni.

Mindenkinek, akik korábban olvasták, azoknak is ajánlom.

Nem bánják meg.

..*.

Ellentétek – vagy mégsem?

2005. augusztus

1. CICÁK FEKETÉK-FEHÉREK. Hol volt, hol nem volt (mivel mindig is állatbarátok voltunk), az én diákkoromban volt Marosvásárhelyen, nagy cicacsaládunk. Öten éltek csendes békességben, kicsi kerttel övezett kedves otthonunkban. Közülük egyik színtisza-fekete fiatal kandúr, minden szemmel látható porcikája fénylő-fekete, nemcsak a szőre, de szájszéle, orrocskája, a meztelen tappancsai csupa-fekete. Ezért őt Krampusznak neveztük el.

Kecses, fiatal leány-cicánk mindenben ellentéte, a szőre, színtisza-fehér, orra-száj széle-tappancsai finom halványrózsaszínűek. Semmiféle más szín nem rontotta meg rajta az összhangot. Ezért ő Hófehérke lett. Együtt sétáltak, pihentek, üldögéltek az én kis szobám ablakában, szemlélték a külvilágot, vagy elnyúltak a puha szőnyegen. A házat körülölelő kicsi kertet inkább a szürkék kedvelték. Elégedettek voltak valamennyien a csendes utcában ritkán lezajló események látványával.

Történt egy alkalommal, hogy a két cicával együtt nézegettem ki az ablakon, mikor lelassult, majd megállt előttünk egy elegáns hintó.

Csinos, jól öltözött hölgy szállt ki belőle, hozzánk lépett az ablak elé, és arra kért: engedjem meg, hogy megsimogassa a cicákat. Ennek semmi akadálya, szóltam. Azt mondta, már többször járt erre, mindig tetszett neki a furcsa fehér-fekete cicapáros. Szelídek, barátságosak, hagyták magukat simogatni. Egy kis idő múlva váratlan kérdéssel állt elő: Szívesen megvásárolná tőlem a cicákat, ha eladnám neki.

Micsoda kérdés! – gondoltam magamban. Furcsán nézhettem rá, mert elnézést kért, majd kedvesen elbúcsúzott. A hintóról udvariasan eléje siető egyenruhás kocsis grófnőnek szólította. Akkor meg sem fordult a fejemben, hogy nemsokára hirtelen kell majd elhagynunk otthonunkat, bizony jobb lett volna őket odaajándékozni a kedves látogatónak.

De akkor erre még nem gondoltunk, a cicáink pedig nagyon jól érezték magukat nálunk, sőt, közben szaporodott a macska-családunk. Sok állat lett gazdátlan, mert a környékünkről is embereket, családokat hurcoltak el származásuk és/vagy vallásuk miatt. Akkor lelt otthonra nálunk három árván maradt szürke-cirmos cica.

Ha a fekete és fehér festéket összekeverjük, szürke színt kapunk. Hogy ezért-e vagy nem, azt én nem tudhatom, de minden befogadott macskánk szürke-cirmos színű. Egyiket, az anyacicát Lilinek hívtuk, a hatalmasra megnőtt, erős kandúrt Bokszolónak, míg a legkisebb Mici nevet kapta.

Nagyon jól beilleszkedtek nálunk, megszokták egymást. Az egész család szerette és kényeztette őket. Az újonnan érkezők kijártak a kicsi kertbe, a fűben hancúroztak, de szabad bejárásuk volt a lakás valamennyi helyiségébe, kivételt képezett a konyha és kamra. Oda csak külön engedéllyel léphettek be, amikor eljött az étkezés ideje, vagy amikor olyan húsfélések voltak készülóban – számukra ínycsalatok – például csirkeszív, tüdő, apró fecnik, vagy baromfi-borjú-, marhamáj. Ilyenkor hangosan, különféle hangnemben előadott valóságos koncertet produkáltak, hálából a különleges csemegéért.

Egyébként ugyanúgy, mint a család, reggel, délben és este étkeztek. Sorban bevonultak a konyha egyik zugába, tálkáikat cicás pózban körbeülve, csendben várakoztak, amíg megkapták az adagjukat. Utána egyszerre megrohamozták az ételt és mohón elfogyasztották. Elsőnek a nagy szürke kandúr emelkedett ülőhelyzetbe, figyelemmel várta, amíg a többi befejezi az evést.

Ha valamelyik tálkában maradt valami, azonnal odaugrott, fényesre kinyalta. Korábban előfordult, hogy mikor ő hamarabb elkészült az evéssel, visszaélve a vendégjoggal, egyszerűen félretolta a másikat, s ha nem avatkozunk közbe, bizony a másik cica éhesen maradt volna. Ezért felváltva vigyáztunk rájuk, amíg ő is megszokta a rendet. Utána nagy önmegettartóztatással csak ülve figyelt és várt a kellő pillanatra...

Fejtegetésem azt is bizonyítja, hogy a világban nem minden fekete vagy fehér. Ugyanis sokan úgy értelmezik, mintha a két szín nem volna összeillő, nem férne meg egymással. Még hogy ellentétes? Cicáim nagyon jól érezték magukat együtt!

2. EMBEREK JÓK-ROSSZAK. Az embereket sem lehet jókra és rosszakra osztályozni. Ahogyan a szürke a fekete-fehér keveréke, úgy az emberek, és más élőlények sem jók vagy rosszak. Az emberben lakozik ebből is, abból is. Csak akkor jelentkezik gond, amikor az elfogadható emberi érték mellett túlsúlyba kerülnek a rossz tulajdonságok. Egy példa jutott eszembe. Egy tudós világraszóló fölfedezése (pl. az atombomba) emberek tömegét pusztíthatja el, sőt, ma már ott tartunk, ha gonosz kézbe kerül, tönkretetheti a földünket mindennel együtt.

Vagy egy örült ötlete (Hitler) kirobbanthat háborút, emberek millióit viszi vágóhídra vagy változtatja füstté... Érdekes, de igaz: még nekik is lehettek jó tulajdonságaik, szerették családjukat, ragaszkodtak valakihez, tán jót is cselekedtek... De megfogant bennünk a gondolat, és csak kegyetlenkedésben, mások elpusztításával tudtak kielégülni. Mindez akkor valósul meg, amikor a gonosz tulajdonság győzedelmeskedik valakiben, s a pusztítás vágya győzedelmeskedik benne. Amikor agyukban az egyensúly kiegyenlítésének lehetősége bomlik meg, amikor a természetes jóérzés nem tudja legyőzni a felgyülemlett gonoszszágot.

Családunk békés életének is így lett vége. Közeledett a frontvonal, már hallatszott az ágyúdörgés. Menekülnünk kellett, mindenünket hátrahagyva, az utolsó civileket szállító vonton, mert apukát és két bátyámat besorozták, az idősebb már a fronton harcolt.

ELLENTÉTEK ESETÉBEN az emberek a fekete színt a rossznak tartják, a fehéret jónak. Az én példám azt mutatja, hogy a fekete-fehér, normális körülmények között nagyon jól megfér egymással. Miért nem fér meg együtt a világban, az életben? Miért nem tud egymással megalkudni némely ember agyában a gonosz tulajdonság a jóval, hogy közömbösítse a rosszra való hajlamot, hogy mint a fekete-fehér festék keveréke szürkévé, elfogadhatóvá váljék. Ugyanis ha az emberi gonoszszágot legyőzné az emberi jóság, az megszüntetné az emberek keserűségét, gondját, nyomorát, háborúkat ezen a világon.

1. *Fekete-fehér* keveréke a szürke, vagy: 2. *Jó-rossz*, emberben az egyensúly megbomlása róluk szól a történetem. Van ilyen ellentét még sok, de a továbbiak kifejtésére már nincs lehetőségem. 3. *Hideg-meleg*, pl. *víznél*, összekeverve adja a langyosat. A két ellentét a múlt század elején még az évszakok tekintetében elkülönültek egymástól. Hideg telet langyos tavaszi idő váltotta fel, azt követte a meleg nyár, utána ismét a se hideg, se meleg ősz.

Mostanában mindez összekeveredve zúdul a nyakunkba. Jelenleg már alig lehet az évszakokat elkülöníteni egymástól, és 4. *Elhidegülés szerelemben* a forró érzelmeket (általában) fölváltja a langyos kapcsolat, majd akkor követi az elhidegedés. 5. *Tűz-víz*. Nos, itt a víz **erősebb szó**, mert eloltja a tüzet. A tűz kialszik a vízben/víztől. De az is igaz, hogy a tűz felmelegíti a hidegvizet... és még folytathatnám az ELLENPÁROKKAL, de elfogyott a karakter-keretem, ezért mára befejezem.

*

ELMÚLT IDŐK 2.

(Pillanatképek, emlékek, szilánkok)

A következő verset apám nekem írta, névnapomra:

(Ha jó tippem, akkor időmértékes vers.)

Vers: LEÁNYOMNAK

Írta: Finta István 1942. Marosvásárhely

Ne nézd a jelent!
Értéket csak a múlt jelent!
Csak talmi, ócska a ma,
– Szemét, piszok a ma, – semmi más.
Hamis vonal, lárva a kép;
Nem tudja senki, mi a szép.
Nyeszlett vonal az ideál:
Gyönyört csak a kéjben talál.
Ami szent volt – azon nevet –
Istent sem ismer, úgy lehet.
Pokolra érett már a ma:
Ne kövesd őket soha!
Az ősanyád a példakép;
Az mindig tudta, mi a szép.
A kéklő ég, nyíló virág
Adta az élet illatát.
A nő virág a tarka réteken:
Nem változtatott a természetén;
Üde varázsát attól nyeré...
Tiszta lélekkel állt Isten elé.
Körülzsibongták őt a gyerekek:
Neki nem volt sok abból egy sereg.
Értéket csak az ilyen múlt jelent;
Ezért figyeld azt! – Ne nézd a jelent!

**

A GYILKOS-TÓNÁL 1942-ben akkor, most és később is, mikor csak tehettem, mindig elámultam a természet e csodáján, különlegességén.

Ott fenn a magasban valamikor, valamilyen természeti erő elzárta ezt a részt, s az összegyűlt vízből keletkezett a tó, magába zárva a fenyőfákat, amelyek Isten csodálatos akaratából ki tudja mióta, most is ott meredeznek ki a vízből, emlékeztetve arra, hogy valamikor ott is, fenyves erdő lehetett.

Gyakran csónakáztam a tóban, de óvatosan kellett benne lavírozni a kiálló facsonkok között, mert ki tudhatná megmondani, milyen mélységet takarhat a víztükör... a Békás-szoros elejétől végéig csupán egy jó séta.

Csodálatos az a vidék, a táj. A völgszorosban csak egy gyorsfolyású patak siet útjára keskeny medrében, mellette már csak egy kövesút fér el. Lassan sétálva, ott ereszkedtünk le a völgybe, ahol Trianon előtt valaha, Nagy-Magyarország határa húzódott.

Közvetlenül a patak mellett, annak vizéből óriási sziklák emelkednek ki, szinte az égig érve. Legcsodálatosabb köztük talán az Oltárkő és a magasba emelkedő Pokol tornáca.

Apukának valamilyen fontos dolga lévén, két nappal korábban utazott haza. Otthon mosolyogva nyújtott át nekem egy névjegyet, hátlapján Szelecky színész nő saját kezű aláírásával.

Otthon Apám elmesélte, hogy a Gyilkos-tónál fölszállva, éppen a színész nő mellett ült a buszon (ahogy dicsekedett vele: udvarolt neki), s nekem azzal kedveskedett, hogy emlékül autogramot kért tőle.

Ma is megvan emlékeim között, örööm kedvenc színész nőm kévjegyet (a bemutatott kép hátoldalán a szöveg): „Szeretettel Finta Katának, Szeleczy Zita.”

Első irodalmi díjat vettem át

Elmondtam: Pápán –, 2004. október 9-én,
László szavalóverseny és a Lyra Irodalmi Díj átadási ünnepségen

T. Szerkesztő Bizottság, Kedves Megjelentek! Köszönöm a lehetőséget, hogy szót kaptam a mai ünnepségen. Engedjék meg, hogy bemutatkozzam: N-né F. Katalin vagyok, Balassagyarmaton élek immár fél évszázada. Alig másfél éve fedeztem fel (a SANSZ újságban), hogy a *Boldog Jövők Alapítvány Kiemelkedően Közhasznú Szervezet* rendszeresen pályázatokat hirdet, versek és prózai írások megjelentetésére.

Ettől az időtől rendszeresen beküldtem a pályázataimat, már több alkalommal megjelentek írásaim a kiadott Antológiákban.

Középiskolás koromban, önképzőköri foglalkoztunk irodalommal, otthon pedig apukám példáját követve szerettem meg az irodalmat. Nem volt célom irodában tölteni el az életem, mégis, az élet, a háború hozta magával, hogy főiskola helyett állást kellett vállaltam. Szerencsémre, olyan helyekre kerültem, ahol módom nyílt önálló alkotásokra, s az újságokkal is én tartottam kapcsolatot. Mióta nyugdíjba mentem, természetesen több időm jutott kedvtelésemmek hódolni, főleg azóta, hogy az írógépet átválthattam számítógépre, nagyon sok időt töltök írással.

„Kis-unokám” (nálam egy fejjel magasabb, immár egyetemista, nagykorú, aki most is elkísért ide) sokat segített és segít a komplikáltabb számítógépes feladatok megoldásában.

Olyannak születtem, mint az őseim, kiskoromtól mindent elteszek, bármit, amit értékesnek találok, ami emléket idézhet fel bennem. Ha kezembe kerül egy leprélt virág, egy képeslap vagy írás, előjönnek emlékeim, s készítem azok megörökítésére magamnak, gyermekeimnek, és másoknak.

Szeretek írni, mindent leírni, ami körülöttem történik, amit látok és hallok, magamról, másokról, emberekről, állatokról, növényekről, egy kismadárról, egy szerény virágról, akár egy fűszárról, napsugárról, felhős égről, napkeltéről és napnyugtáról vagy szivárványról. Mindez csodálattal tölt el, amit valaha Valaki létrehozott.

De talán legjobban az emberi agyat csodálom, mert az a legcsodálatosabb, amit az idők kezdetétől az ember kiagyalt, és létrehozott.

Ha csak rövidtávra visszagondolok, édesapám életére, hogy mi minden történt fél évszázad alatt világunkban, mindaz csodálnivaló. Gyermekkoromban egyszerű detektoros-fülhallgató rádió is „**nagy felfedezés**” volt, – ma már a legeldugottabb tanyákon ennél sokkal többet tudó, ki tudja, hányféle készüléket használnak, nem akarom sorolni, mi mindent. Most már mindenütt a petróleumlámpák helyett villany ég és lassan természetessé válik a számítógép használata. Nemcsak az utakon, a vízen, de a légtérben is hihetetlen sebességgel repülőcsodák szelik a levegőt...

Olyan újdonságoknak lehetünk tanúi, ha apám fölébredne örök álmából, talán el se hinné, hogy amit ő csak megálmodott (a maiaknál sokkal szerényebbeket), mindaz a mai embernek természetes, és amit apám valaha leírt, az „Ördög távirója” című regényében, már megvalósult, sőt, általános használati tárgy lett, és sokat közülük a kisiskolások is használják.

Hihetetlen, mégis valóság, – mi minden történt az eltelt időben, – sajnos nemcsak az emberek hasznára!

Ezért ha leülök a számítógépem elé, minden másról megfeledkezem, sokszor még az időről is. Nekem az írás nem munka, hanem élvezet. És jönnek a gondolatok, az emlékek. Elrakogatott emlékeimről felelevenedik előttem az a kor, az érzés, ami akkor történt velem, vagy körülöttem.

Mindegy, hogy szép és kellemes volt, vagy nehéz időkre emlékeztet. Optimizmusomnak köszönhetően idővel sok minden megszépült, ami ifjúkoromban talán még gondot okozott. Idézhetném Hankiss Elemér gondolatát, amit egy regényében olvastam.

Azt hiszem, elmondhatom a könyv írójával, ami nemrég' került a kezembe: Abban a korban éltem én is, „*amely a huszadik század második felében zajlott le Közép-Európában. Egy fájdalmasan nehéz, tragikus, de lenyűgözően izgalmas korban.*”... „*bár lényem s pályám másképp alakult, mint e portré alanyáé, valamiképpen engem is ez a kor formált.*”⁷⁸ Gondolatait én is magaménak vallom, mert én is abban a korban éltem, amikor ő, de a nehéz súlyos gondok mellett voltak szép napok és kedves emlékek (hozzátehetem: nekem és talán sokunknak is), igen, vannak abból az időből sohasem felejthető emlékek, mert én is akkor voltam fiatal és diák, és először szerelmes.

Emlék a háború, az egy hónapig tartó menekülés vagonban Erdélyből, aztán a front borzalmi, és jöttek utána is nehéz napok. De én akkor, a nélkülözés napjaiban is hittem és bíztam, hogy elmúlik, s eljön a megbékélés napja. Hittem, kiskorom óta, s most is bízom a Teremtőben, mert a nehéz időkön is mindig átségített.

Ady szép gondolatai, főleg annak első versszaka, egész életemet elkísérte:

**Ady Endre:
Az Úr érkezése**

„Mikor elhagytak,
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.”
Nem harsonával,
Hanem jött néma, igaz öleléssel,
Nem jött szép, tüzes nappalon,
De háborús éjjel.
És megvakultak
Hiú szemeim. Meghalt ifjúságom,
De őt a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.

---

⁷⁸ Hankiss Elemér Idegen világban? 142. oldal, Helikon Kiadó, 2002.

És ezért írok, mindig írok, s minden elkészült írásomnak örülök, mert mindegyik az én édes gyermekem. Az, hogy most elismerték szerény írásomat, azt jelenti számomra, hogy gondolataim másokat is megragadott és az elismerés jóérzéssel tölt el.

Köszönöm mindazoknak, akik írásomat értékelték, és díjazásra érdemesnek minősítettek.

Első munkahelyem: Nehéz ma lánynak lenni...

Napló alapján írta: Finta Kata

SALGÓTARJÁN, 1946. FEBRUÁR 16. Van állásom! – Éreztem, hogy ma valami jó történik velem. A tiszti-főorvos mellé gép- és gyorsírót kerestek, ahová engem a Ferencrendi atyák házfőnöke ajánlott (jó, hogy ezt is tanultam).

Udvarias úriember a főnököm. Félnapos elfoglaltságom mellett délutánonként továbbra is járok a ferencesek kultúrházába, színdarab-próbákra, szerda estéken pedig kórusi összejövetelekre.

Március elején gyönyörű tavasz köszöntött ránk. Jól esett érezni a szelíd napsugarat. Az irodában rengeteg munka várt rám. Hét pár házasulandó adatait kellett ellenőriznem, majd kitöltöttem a többoldalas nyomtatványokat. Ma kellett megírnom a védőnői jelentést is.

Egy hónap se telt el, *az irodában gondok jelentkeztek*. A tisztiorvosi hivatal a városházához tartozik, kétséges, hogy tudnak-e véglegesíteni.

Azonban főnököm továbbra is alkalmaz a saját zsebére, és olyan arányban emeli a fizetésemet, ahogy az övé emelkedik. Április 9-én eldölt, hogy a városházán a „B-lista” miatt új munkaerőt nem vesznek fel, tehát ide sem. Mi lesz velem? Ma először fohászkodtam Szent Antalhoz, imádkozzon értem. Főnököm ugyan fenntartotta korábbi ígéretét, hogy maradhatok.

Munkaidő után beszélt ifjúságáról, szerelmeiről. Elmondta, hogy sok lánynak udvarolt. Érthetetlen előttem, miért maradt mégis agglegény, mivel jó vágású ember. Később – nem tudom, hogyan jutott eszébe, csak úgy, hozzám jött – és se szó, se beszéd, meg akart csókolni.

– Ezt nem! – figyelmeztettem.

– Miért? Csak egy „puszit!”

– Nem és nem!

Nem erőszakkal, csak ha maga is beleegyezik.

– De én ebbe nem egyezem bele! Soha! – Határozottan kijelentettem, hogy ez nem az én stílusom. Számomra a szerelem szent érzés, nem játék, nem hangulat, ezt csak kölcsönös érzelmek alapján tudom elképzelni.

Egyébként nem tartozik a munkaörömhöz. Erre egy kicsit lehűlt, de szép szavakkal próbált rábeszélni: – Kár, hogy ilyen fiatal, mert különben feleségül kérném – folytatta kis szünet után. – Csinos, helyes, komoly úrilány még segíteni is tudna a munkámban. Mert ez is fontos. De hát én már öreg vagyok magához...

Ez így van, – gondoltam magamban. Nem látok bele a gondolataiba, de gyanítottam, hogy ki akarja használni az alkalmat, mert tudja, szükségem van az állásra.

– Ezután nem merek többé idejönni – folytattam hangosan. – Látom, már nem orvos, nem főnök velem szemben, hanem férfi.

Alig telt el egy hét, ismét próbálkozott kedvesnek igazán nem mondható főnököm. Úgy látszik, nem volt számára elegendő a határozott tiltakozásom.

– Hiába fáradozik – ismételtem – nálam nem ér célt, soha nem egyezem bele! De kért, puhított tovább. Láttam, milyen zavarban vagyok, ami kimondottan tetszett a hozzám képest vén kujonnak! Hiába a főnököm, hiába kell, nagy szükségem van az állásra, de én megvédem magam! – Láthatja, hiába könyörög, nálam nem éri el a célját. Keressen olyan lányt, aki kapható rá!

A nagyhét mozgalmas volt számomra. Szokásos feladataim mellett naponta reggel és este a lakást rendeztettem. Húsvétra előre elkészítettem a kocsonyát, sonkát főztem, süteményeket sütöttem. Hajnalban szőnyeget, székeket, párnákat poroltam. Aztán söpörtem, felmostam a nagy hodály-szobát. Nehéz munka, a kezem hólyagos lett. Nem szoktam ehhez és az irodai munka mellett sok ennyi mindent elvégezni. De szép rend van, ragyog minden a szobában. Én pedig úgy nézek ki, mint egy kéményseprő, még bajuszom is van! Aztán nagy „fürdést” rendeztem, már ahogyan ebben a fürdőszobában lehet, ahol csak hideg víz folyik a csapból. Tíz óra után már az irodában voltam. A hivatalban – mint általában – nagyon sok munka várt rám.

Szép május köszöntött ránk. Járok litániára, kórus-próbára. A templomból kifelé jövet kellemes, virágillattal teli szellő simogatta arcomat. Jóleső borzongás futott végig rajtam. Kóruspróba után Péterke (fiatal ferencrendi atya) azt mondta: tetszik neki, hogy mindig vidám, jókedvű vagyok.

Magam se tudom, nehéz sorsomban hogyan lettem megint majdnem olyan, mint az a vidám diáklány Marosvásárhelyen. Okom volna keseregni, ismerőseink között mi vagyunk legnehezebb helyzetben. De búsongással segíthetek-e a körülményeimen? Nem. Addig szép az élet, amíg örülni tudok neki.

Ha eszembe jutnak gondjaim, este a szívem megtelik keserűséggel. Néha, bizony, eltörik a mécses, de nem szeretem, ha mások észreveszik rajtam. Most is van elég gondom: fél lábbal már kint érzem magam a hivatalból.

Főnökömnek megmondtam, ennyi pénzért nem vállalom a rengeteg adminisztrációt. Emelést kaptam, de azért – ha akad másik állás – azonnal elmegyek innen.

1946. június 5-én fölvettem a Bányagazgatóságához, az éves leltár gépeléséhez, de sajnos, csak ideiglenesen, három hónapra. Ezért egyelőre két állást töltök be; itt jól megfizetik a munkámat. Nemsokára felmondtam a hivatali állást, hogy megszabaduljak tolakodó főnökömtől. Végleges helyet szeretnék találni, ezért több munkahelyen érdeklődtem. Nemsokára üzenetet kaptam a város főjegyzőjétől.

Nocsak, már ott is alkalmaznának? Nem vállaltam el, mert – neki is, mint rossz főnöknek – rossz híre van.

Beadtam kérvényt az Acélgyárhoz is és minden este kértem a jó Istent, segítsen jó álláshoz, míg végre, imám meghallgatásra talált. – Nem felejtettem el megköszönni, amiért az Égiek nem felejtettek el. De most... (egyszerre három állás-lehetőség!) azt se tudom, mit tegyek?

1946. július 5-én alkalmaztak az Acélgyárban. Az eddig munkában töltött időről igazolást kell kérnem, hogy a „gyakorlati időt” beszámítsák munkaviszonynak. Felkerestem a tisztifőorvosi hivatalt. Volt főnököm nagyon kedvesen fogadott, én gépeltem le az igazolványt.

Áradozott. – Milyen jól néz ki! – Ne siessen, beszéljünk egy kicsit. Igen ám, de az ajtót kulcsra zárta és nem engedett ki. Kezdődött a puhítás, üres bókók... – Aranyos, aranyos, hogy megváltozott! Már nem vagyok hivatalfőnöke, ne legyen olyan merev, csak egy pusztit kérek! – Közben egyre közeledett felém, én hátráltam, kezemet magam elé tartva. Elkapott. – Hadakoztunk.

– Nem, és nem, ezt velem nem teheti!

Eddig úriembernek tartottam, most pedig egyszerűen lerohan?

Undor fogott el, amikor láttam, hogy felhevült, mint egy túlfűtött kazán, úgy szuszogott! Könyörgött, kért, aztán megint erőszakkal akart megcsókolni. Erős ugyan nem vagyok, de nem engedtem magam!

Éreztem és erre gondolva ijedtemben majd' elállt a lélegzetem: milyen gyenge vagyok... Milyen kiszolgáltatott a nő egy megvadult férfi mellett! Őrült erővel kapta el a kezem, magához akart rántani.

– Hogy védekezzem? Istenem, adj erőt! Légy velem, ne hagyj el! – Gondolatok kavargtak a fejemben. Mit tegyek? Hirtelen elhatározással megharaptam a kezét, mire elengedett.

– Milyen kis csacsi maga! Hát miért, miért ellenkezik? Hisz nincs abban semmi!

– Kár a szóért, hiába vesztegeti az idejét! – Csak már szabadulhatnék! Kétszer az ajtó mellé kerülve, kinyitottam a zárat, visszarántott. Vitatkoztam, aztán erőt gyűjtve, erősen rászóltam: – Ha még egyszer közelíteni merészel felém, segítségért fogok kiabálni! – Végre, ez hatott rá.

– Csak azt ne! (Persze, kellemetlen volna főuraságának, ha itt, az Egészségházban, ahol több iroda, orvosi szoba és védőnőszolgálat van, meg várakozó emberek a folyosón... rossz fényt vetne rá, ha zajt csapnék).

– Nem szeretem, ha így bánik velem! – Majd kérdésre váltott: Nem szeret? – (Magamban azt gondoltam: Micsoda hülye kérdés ilyen szituációban! Csak utána válaszoltam.)

– Így igazán nem tudom becsülni. Ha tisztességesen viselkedik, akkor tisztelem, szeretem, de csak három lépés távolságból!

– Milyen gyerekes és komolytalan! – csodálkozott.

– Mindezt komolyan mondtam. Ez a stílus nagyon távol áll tőlem, felfogásommal ellenkezik. Ilyen viselkedést magammal szemben senkitől nem tűrök el!

Végre, elindulhattam.

De a résre nyitott ajtóból még utánam szólt: – Nem értem, mit akart mondani?

– Semmit! – válaszoltam futtomban lefelé a lépcsőkön, vissza se fordulva.

– De igen. Úgy-e, azt akarta mondani, hogy szeret azt mondja, hogy meglátogat!

– Én nem mondtam és nem gondoltam ilyesmire! Hogyne, még csak az hiányoznék! Szégyellje magát, ha még gúnyolódik is velem!

Alig bírtam tőle megszabadulni. Felborzolt hajjal, menekülve szaladtam, ő meg nézett utánam, azt hajtogatta a nyitott ajtóban: – Aranyos... aranyos... és közben láttam a lépcsőfordulóból, hogy csókot int felém!

Én meg azt se tudom, hogy értem le a kapuig. Kellett ez nekem? Kellett nekem igazolvány? De hát ki hitte volna, hogy ennyire nem tudja magát fegyelmezni. Aljas! Pfuj! Undor fogott el, mikor rá gondoltam: látni a felhevült arcát, mintha tüzet lehelne felém...

Oh! Milyen nehéz ma lánynak lenni!

Végigrohantam az utcán, égett az arcom. Azt hittem, mindenki engem néz és látja rajtam, hogy valakivel hadakoztam. Alig vártam, hogy hazaérjek. Be a fürdőszobába, mosakodni! Jóval később is úgy éreztem, hogy piszkos lett a kezem, ahogy szorongatta.

Arra gondoltam: semmivel se volt külön, mint 1944. Szilveszter éjjelén a „felszabadító” orosz-tatár tankosok, akik ránk törték az ajtót, s előlük csak a padlásról leugorva tudtunk elmenekülni!

Emberek és állatok együttélése

PERSZE, NEM CSAK kutyákról-macskákról-hörcsögről, és egyéb, főleg lakásokban tartott, általában kis állatokról van szó. Ide sorolnám a főleg vidéken, családi házakban élő, ún. „haszonállatokat” is, akár négylábú, akár szárnyasokról van szó.

Mindenféle állatáért a gazdája, mindig az ember felelős azért, hogy amelyiket gondjaiba veszi, arra vigyázzon, lássa el rendesen, és tekintse élőlénynek, ezért úgy is bánjon vele, tehát szeresse, mert az állatok a jó gondozás, a szeretetet meghálálják.

Legtöbb állatot jó gondozással, szeretettel rá lehet szoktatni, meg lehet tanítani arra, hogyan viselkedjék, mit szabad, és mit szabad tennie, ez lenne az illemszabályuk, az együttélési szabályok betartásának feltétele.

Miért, azért, hogy sem nekünk, az állattartóknak, sem másoknak ne okozzunk kellemetlenséget, kárt az önként vállalt, ránk bízott állataink viselkedésével.

Ezért kell megtanítani a lovakat, hogy ne rúgjanak, a macskákat, hogy ne karmoljanak, kutyákat, hogy ne harapjanak, ha valaki rájuk néz vagy elmegy mellettük, és a gazdikát ránevelni arra, hogy ne hagyják ott állataik elpotyogtatott maradékát.

Miért hanyagolják ezt el nálunk, holott több országban már találtak rá megoldást?

Igaz, itthon nemcsak az ebek szemetét szabad széthagyni, hanem csikket, csoki papírt, papír zsebkendőt is ott, ahol éppen vagyunk, el lehet dobni büntetlenül, ahelyett, hogy a tőlünk pár lépésen felállított szeméttárolóba dobnánk.

Ugyebár az emberek Teremtőnkől értelmet, és szabad akaratot kaptak, tehát ilyesmin elgondolkozhatnak...

Bár az előbbi többes-számban írtam, de én ezt soha nem tettem és nem is teszem, és büszkén kijelentem, hogy gyermekeim és unokáim tőlem átvették ezt a szokást.

Az állatoknak vannak veleszületett, öröklött tulajdonságaik. A cicák karmolnak, kutyák ugatnak, és időnként harapnak, mert ez a természetük.

Azonban kellő türelemmel megtaníthatók, és ha nem bántalmazzák őket (például a kutyák azt, hogy fölöslegesen ne ugassanak egész naphosszat egy társasház bezárt lakásában, ne támadjanak meg senkit, mikor a folyosón elhaladnak a szomszéd mellett) kedves szerető élőlények.

A cicák se karmolnak, ha egy gyerek szeretné megsimogatni őket, ha megtanítyják rá. Persze, mindez türelmet, időt igényel az eltartójuk részéről.

Nem tanulmányt írok, nem is térek ki mindenre. De nem hiába említettem az előbbieken, hogy a gazdi szeresse azt az állatot, amelyet gondjaiba vett.

Gondozás mellett, igen is szeresse, mert élőlény, és joga van ahhoz, hogy életét kellemesen élje le.

Nagyon sajnálom azokat az állatokat, amelyeket elhanyagolnak, ha netán beteg, ahelyett, hogy gyógyulásuk érdekében szeretettel vennék körül, és orvosi ellátásban részesítenék, helyette bántják, netán azért, mivel már nem tudja betartani a tisztasági követelményeket, vagy egyszerűen megunják az ápolását, inkább elaltatják szegényt, holott életében talán nagyon sok vigaszt és örömet adott a gazdának és családjának, amíg egészséges volt.

Tehát kutyát, általában állatot, csak az tartson, aki ért hozzá, és aki szereti az állatokat. Nélküle az állatok szenvednek.

Nagyon sajnálom a kidobott állatokat, amelyek éhezve kóborolnak az utcán, amelyeket vernek, kínoznak, amelyeket normális játékaik helyett viadalokra kényszerítenek, úgy hogy kénytelenek saját életükért fajtársukat megölni, miközben életveszélyesen megsérülnek. Sajnálom azokat az állatokat is, amelyeket gazdáik nem tanítják meg a rendre, s ezért sokan az állatra haragszanak, és rajtuk torolják meg tettüket, nem a gazdát ítélik el, aki felelősséggel tartozna érte, mivel gondjaiba vette.

Csak egy példát említek „egyes” kutyatartókról.

Egy közepes társasházban lakom. Ugyebár, ilyen helyen igazán vigyázni kell/kellene arra, ha állatot tart valaki, hogy másnak ne okozzon kárt vagy fájdalmat.

Történt egyszer, hogy valakinek – addig nem ismertem, mivel a felettem levő emeleten lakott – nyáron, nyitott ajtó mellett a kutyusa elkóborolt a ház folyosóin.

Ilyen helyen nem szabad csak úgy elengedni magában az állatot, pláne, egy neveletlen állatot, ezt pedig a gazdájának igazán tudnia kellene. Egy alkalommal a család és szomszédaink kedvenc cicája, a hatalmas fekete kandúrunk, a 2. emeleti konyhai ablakpárkányon – amely a közös folyosóra nyílik – békésen napozott.

Körülötte játszott több kisgyerek, többek között az én két unokám. Nos, egyszerre egy közepes méretű szürke eb (fajtáját nem ismerem), – biztos, hogy szegényt sohasem nevelték – végigrohant a folyosón, megállt az ablak előtt, irgalmatlanul ugatni kezdett, a gyereksereg rémületére, ahol békésen játszottak. A gyerekek ijedtükben segítségért kiabáltak, a cica is megijedt, leugrott, és futni kezdett a kutya elől a folyosón. Kezdődött a kutya-macska-üldözés.

A mi cicánk a folyosó végén beszorult, ahonnan nem tudott hová menekülni, felugrott a folyosó betonkorlátjára; a kutya ugrált, végül a cica úgy döntött, hogy inkább leugrik, vagy ki tudja, talán azért, nehogy üldözője széttepje.

Nem tudott a betonban megkapaszkodni, s a 2½ emeletnyi magasságból leesett az udvar betonjára. A gyereksereg annyit látott, hogy az állat előbb mozdulatlanul fekszik a földön, utána feltápáskodott, és lassan, sántítva elbotorkált – menekült – ellensége elől az Óváros felé...

Nem voltam otthon, s mikor hazaértem, a gyerekek elmondták, mi történt a kedvencünkkel.

Nem ismertem a kutya tulajdonosait, nemrég' költözhettek ide. De a gyerekek tudták, hol laknak, én felmentem a 3. emeletre, és becsengettem hozzájuk. Elmondtam, mit tett a kutya-juk.

A férfi – hozzá kell tennem, hogy főiskolát végzett (!), de mindez viselkedéséből nem tűnt ki – csak úgy, félvállról, a nyitott ajtóban „röhögve a jó balhén” (bocs a kifejezésért), azt válaszolta: a kutyák már csak ilyenek, megkergetik a macskákat. Tehát neki ez csak egy jó tréfának számított, de nekem nem, és családomnak kárt, és fájdalmat okozott.

Mondanom se kell, nagyon bántott a viselkedése, és megjegyeztem: nem a kutyát hibáztatom, hanem a gazdáját, aki annyit sem ért a kutyatartáshoz, hogy ilyen társasházban nem lehet szabadon elengedni.

Olyan állatot, amelyet nem tanítottak meg az együttélés szabályaira, sosem szabad egyedül útjára engedni. Ugyanis vannak mások is kutyatartók a házban, akik nem okoznak semmi gondot az itt élőknek.

Az illetőre, a feleségre, a szobából rászólt erélyesen, hogy hagyja abba! Persze, az „Úrnak” eszébe se jutott, hogy legalább elnézést kérjen a kellemetlenségért. Az illető jelenleg vezető tisztséget tölt be a városnál...

Úgy eltűnt szegény állatunk, már azt hittük, örökre. Hiába kerestük a közeli utcákban, padlásokon is, érdeklődtünk, hirdetésekkel adtunk fel a helyi TV-ben és lapban... Már lemondunk róla. Két hónap múlva vánszorgott haza tántorogva, piszkos bundával, csontig lesoványodva.⁷⁹

A szomszéd állatorvos csak annyit mondott: ez csoda, mert a macska igazán sokat elbír, de több hónapra túl sok, ő sem tapasztalt még ilyesmit.

Csak annyit fűzök még hozzá, hogy a cicánk szegény nagyon lassan jött rendbe és egyik lábára ugyan örökre sánta maradt, de 23 éves koráig élt.

Nos, ezért kell az állatokkal rendesen bánni, és őket is megtanítani az együttélés szabályaira (főleg a kutyákat nevelni lehet, és kell is).

Nagyon fontos az is, ha előbb az általam említett „gazdihoz” hasonló emberek tanulnák meg az együttélés szabályait, hogy tudatlanságukkal, nemtörődömségükkel ne okozzanak másoknak kárt és fájdalmat.

---

⁷⁹ A képen látható, hogy a fehér foltok szürkék, a combcsontjai hegyesen kiállnak, annyira lesoványodott.

Én és a számítógép-részlet:

Tipp 4-perces

GONDOKKAL TELI ÉLETEM végigkísérték Ady Endre *Az Úr érkezése* c. költeményének sorai: „*Mikor elhagytak, amikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.*” A vers mély gondolata gyakran szerepel naplóim, majd a kötetek sorai közt. Mert hittem varázserejű szavaiban, sokszor imádságként idéztem fel magamban, éreztem, hogy a Teremtő nekem a nehéz, kilátástalan helyzetekben erőt adott és mindig megsegített.

Csodával határos, hogy miközben a család minden vagyona odaveszett, a naplók, az akkori kislány féltett kincsei imakönyvek, fényképezőgépem és fotók, a vérzivataros időket, menekülést átvészelve, épségben megmaradtak. Nyugdíjas korában, a lakás tatarozása közben kerülnek kezébe a megmentett kis csomag kincsei; ennek köszönhetően örököltette meg hű ábrázolással fiatalságom szép emlékei mellett a háború borzalmait, mert a front alatt is, az ablaktalan, hideg szobában hasalva írtam naplómba szinte történelmi hűséggel az átélt napok eseményeit.

Sok-sok évtizedet hátrahagyva, fiatalos lendülettel, önszorgalomból kezdtem a számítógép rejtelseinek megismeréséhez, majd a több kötetre terjedő regény írásához. Leírtam, mint egykori művészi pályára készülő kislány reményeimet, akit sorsom más irányba terelt. A könyvben van öröm- és bánat, szerelem és küzdelem, háború és borzalom, minden, ami előfordulhat egy hosszú élet éveiben. A naplószerű írás átível két világháborút, három rendszerváltást.

Mint a regény szerzője, átéltem két sikertelen házasságot, utána a nyugdíjas évek örömeit-küzdelmeit is csokorba kötöttem.

Ez kincset jelent számomra, mivel az újabb eseményeket összehasonlítom azokkal a korabeli történésekkel, amelyeket a véletlen megmentett számomra.

Azóta folyton írok, ezzel töltöm napjaim óráját. Rövidebb-hosszabb regényeket írtam, több kötetet állítottam össze novellákból és általam *pillanatképeknek* nevezett rövid történetekből, sőt, már egy rövidebb verseskötetre való zsenyéim (így nevezem verseimet), is csokorba kötöttem. Ugyanis nem tudom oly szép, szabályos verssorokba szedni, hogy annak minden formája, pontos, és rímelő legyen, ahogyan valaha édesapám tette.

De azért próbálkozom.

Miért ne? Hiszen még fiatal vagyok!

Vagy inkább illene rám az, hogy a jó pap holtig tanul. Lehetek még híres író vagy költő is?

Én és a számítógép⁸⁰ 1.

AMIKOR NYUGDÍJBA MENTEM, igyekeztem rendbe tenni lelkivilágomat. Egy könyv került a kezembe, amiből elsajátítottam az agykontrollt és naponta, lelkiismeretesen végeztem a gyakorlatokat. Jó hatással volt rám a csend, az ellazulás. Mindig segített, ha gondokkal kellett megküzdenem, amiben sosem szenvedtem hiányt.

Eddigi életemben még sosem volt módomban saját kedvteléseimnek hódolni. Most, hogy kis lakásomban végképp' egyedül maradtam, első ténykedésem otthonomat az egyedüllétre (nem magányra!) átrendezni.

Ehhez szükségét éreztem környezetem külső feltételein is változtatni.

⁸⁰ Megjelent: a Pannon Irodalmi Tükör, a Boldog Jövőnkért Alapítvány irodalmi antológia (Pápa) 2004. februári számának 7-9. oldalán).

Lakásomat tataroztattam, átrendeztem, új bútordarabokkal egészítettem ki.

Könyveimnek új polcokat rendeltem, hogy megfelelően hozzáférjek minden darabjához. Mikor vége lett a festésnek, nagytakarításnak, sorban behordtam a dobozokat az erkélyről, átnéztem tartalmukat.

Ott találtam az addig gondosan, mindenki elől jól elzárt csomagban korabeli naplóimat, régi fényképeket, leveleket, egy csomó ifjúkori emléket; ezekkel eddig nem volt időm foglalkozni. A fényképeket csoportosítva raktam el, s amikor tehettem, beleolvastam a naplókba. Képzeld el: négy aprókockás vaskos füzet (327, 182 és 113 oldal, a 80 oldalas *gyorsírással*) teleírva... Mindez (fél évszázad távlatában) kicsit halványan, de olyan jó állapotban, hogy minden tintával írott apró betűje, sztenogramja jól olvasható.

Minél tovább olvastam, éreztem: micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor kis hazánk határain túl már folyt a háború...

Naplóimban a történelem jelentős szakaszát őriztem meg a körülöttem történő események leírásával. Erdélyben kezdtem első diákkori naplóm, – kis jegyzetfüzetben, gyorsírással.

Első dolgom volt a sztenogramot írógéppel átírni. Utána sorra vettem a többi naplót.

Fiam elhozta a számítógépét, s javasolta, próbálkozzam azzal megbarátkozni. Az írógépeimet hamar nyugalomba helyeztem. Az emlékek közül előkerült apukám verseskötetének leírásával ismerkedtem a számítógép rejtelseivel. Nem volt könnyű dolgom minden tanulmány nélkül belevágni, megszokni az okos masinát. Csodálkoztam, mennyi mindent lehet ezzel kezdeni. De hogy eleinte miket műveltem szegény géppel?!

Fiam egyszer csendesesen megállapította: – Anyukám! Különös érzéssel tudod rongálni a számítógépet!

Megérlelődött bennem az elhatározás. Nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembé pottyant. Megörökítettem, átírtam a számítógépbe naplóim tartalmát, változás nélkül, ugyanúgy, mint ahogy akkor régen tömondatokban fogalmaztam. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak.

Utána nekifogtam nagy művemnek. Valóságos, igaz történetből *Életem regényét* írtam meg családom számára. Úgysem tudtam gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt; a küzdelmeket, életem szép- és árnyoldalait. Rájöttem: az élet nagy örlőmalmában mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni.

Ha nem lehettem művész (mint terveztem), akire büszkének lehetnek, ha nem tudok anyagi értékeket rájuk hagyni, legalább ez maradjon nekik örökül. Ez a 20. századi történelem egy darabkája, látni fogják, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek bele a jeltelen semmibe.

Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak, esetleg másoknak, az nem is igazán élet.*”⁸¹

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba eddig még sosem fogtam. Azt se tudtam, hogy kell hozzáfogni. És most tapasztalom, hogy szeretek írni és írni, mindent leírni, ami körülöttem történik. Ahogy haladtam és szaporodtak a sorok, majd az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete sokkal fantasztikusabb, mint bármilyen más kitalált történet.

Közben megakadt szemem egy pályázati felhíváson. Három kategóriában hirdették meg, öt oldalas prózai műveket lehetett beküldeni. Mindig szerettem írogatni, de eddig ilyesmibe sosem vettem részt. Igaz, nekem új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek, mégis készülő regényemben számtalan epizódot alkalmasnak találtam erre a célra, ezért elhatároztam, mégis belevágok. Elkészítettem, beküldtem négy pályaművet. Persze, nem nyertem, hisz' a magazin, ahová pályáztam, világméretekre kiterjedő, oda nyilván híres írók is beneveznek, – mégsem bántam meg. Ez indított arra, hogy saját kedvtelésemmre később átdolgozzam, szépítsek a dolgozatokon.

---

⁸¹ Hankiss Elemér: *Idegen világban* Helikon Kiadó, (2002.) c. művéből.

Mostani formájukban és tartalmukban már inkább pályázatra érett mind a négy, mint akkor, mikor beküldtem. Mindenféle témát felhasználtam arra, hogy írhassek.

Minden szabadidőmet azzal töltöttem, hogy írtam a regényt, javítottam, újraolvastam, megtoldottam, formáztam. Élveztem, hogy már elkészült 200, majd 300 oldal. Ezt a részt szántam a regény első kötetének.

Mint kezdő számítógépes, nem értettem kellőképpen a formázáshoz, csak egyszerűen leírtam az egyes fejezeteket.

Ezért a fiam a számítógép könyvtárában létrehozott egy olyan mappát, melynek segítségével egységesen lehetett formázni a kész művet (bekezdések, betűformák, címek, alcímek, stb.). Ellátta tartalomjegyzékkel; így a több száz oldalas műben könnyen tudtam keresni, tetszés szerint ugrálhattam egyik fejezetből a másikba, ha eszembe jutott valamilyen javítás, másítás benne. Csodálatos alkotmány volt számomra, most már sokkal egyszerűbb volt a rengeteg anyagot egységesen megformázni.

A számítógép könyvtárában egyes kisebb írások több helyen, azonos fájlneven szerepeltek. Egyszer eszembe jutott, jó lenne rendet teremteni, hogy könnyebben tudjak köztük eligazodni. Azzal még nem voltam tisztában, hogy kell könnyen máshová vagy egymás mellé átpakolni az egyes anyagokat. Szégyelltem mindig kérdezősködni, hogy kezdjek hozzá, ezért magam nekiláttam a munkának. Eleinte rendben ment minden, több mappát egybe olvasztottam, vagy szétválasztottam, egyet-egyét más helyre tettem, vagy új fájlneveket kaptak írásaim. Egyszóval: szépen haladtam addig, amíg a legnagyobb munkámhoz, a regényhez nem értem. Ott ugyanazt az eljárást alkalmaztam, mint máshol, de sajna' – az egész teljesen elszállt... De olyan ügyesen eltüntettem, hogy még a fiam se tudta többé elővarázsolni... Legszívesebben sírva fakadtam volna a csodálatosan elkészített és formába öntött, teljesen kész, óriási munka elvesztése miatt...

Még szerencse, hogy megvolt a legelső, nyers összeállításom (az írógéppel előállított anyag), nyomtatásban megmaradt. Újra kellett kezdenem a munkát. Ezen a példányon kellett újra átdolgoznom az egészet, ezt kellett az időközben eltűnnie megfelelően a változtatásokkal kiegészíteni, átformázni, tehát a rengeteg oldalt, annak minden betűjét átolvasni, kijavítani, – nem is egyszer.

Amikor újraolvastam a sorokat, eszembe jutottak a korábbi betoldások. Megálltam bizonyos helyeken és kezdtem beírni a szöveget. Mondom, már szinte kívülről tudom az egészet.

Legalább egy hónapig tartó, megfeszített munkát jelentett az egyeztetés, az újraformázás. Még azzal sem dicsekedhetem, hogy „Legszorgalmasabb olvasója én lehetek írásaimnak,” – legfőljebb azt, hogy szinte egyedüli olvasója vagyok a regényemnek.

Most már kezdtem megérteni fiam intelmeit, hogy menteni kell az anyagot. Eddig én ez alatt azt értettem, hogy egy oldalon többször megnyomom a *mentés gombot*. Most már azt is tudom – saját keserves tapasztalatom alapján, – hogy ez nem elég, hanem minden munkát fontos külön lemezre is elmenteni!

Az okos más kárán tanul, – én ez esetben nem tartoztam közéjük, mert saját káromat elszenvedve szereztem tapasztalatot. Milyen jó, hogy legalább már itt tartok. Az újonnan átdolgozott regényrész – az első kötetet – mind lemezre mentettem sok más anyaggal együtt.

Vagyis most meg nem az én hibámból, hanem a gép meghibásodása miatt *minden rajta lévő anyag elszállt*... De milyen jó, hogy sok anyagot átmentettem lemezre, azokat rátelepítettem az új könyvtáramba.

Amikor elkészültem a naplók feldolgozásával, utána korabeli emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem neki a regény folytatásának. És *jöttek az emlékek, a gondolatok* – a készen kapott naplókra túl – alig győztem leírni emlékezetemben felbukkanó eseményeket. Regényem már három kötet terjedelműre dagadt.

Eltelt majd' három év, mióta dolgozom a számítógépen.

Ma már ott tartok, hogy a háromkötetes⁸² életregényemen kívül kiadásra vár 7 kisregény, 23 novella (amelyből már többet átdolgoztam, lerövidítettem pályázatokra), 9 mese, 5 úti kaland, 19 általam életképeknek nevezett (egyperces – többperces, rövid történet), sok újságcikk, stb.

Jelenleg új regényen dolgozom, melynek címe: Másik életem és pályázatokra is küldök írásokat.

Számítógépen írom a hivatalos és baráti leveleket, válaszokat. Most pedig előrehaladott korom ellenére jelentkeztem számítógépes tanfolyamra, hogy bővítsem az eddig magánszorgalomból tanultakat, tökéletesítsem az Internet-kezelést, hogy az elektronikus levelek kezeléséhez se kelljen mások segítségét kérnem.

Unokám jóvoltából készülöben van a HONLAP-om, melyben patronálókat keresek –, benne főleg a kész regényemből közlök adatokat és képeket. Csak azt nem tudom, hogy kell hozzáfogni a NAGY MŰ kiadásának...

De azt elmondhatom, hogy mostanában legjobb barátom a számítógép.

Barátkozom a számítógéppel 2.

KEZDEK BARÁTKOZNI a nagy íróasztalon helyet kapott számítógéppel. Az írógépeket (egy normál és egy nagykocsi) sorban leadtam, a normált elhelyeztük a garázs egyik polcán, a naggyal pedig megajándékoztam a Szalézi-atyákat.

Először apukám verseskötetét írtam le. Nem volt könnyű megszokni ezt az okos masinát. Hogy miket műveltem szegény géppel? Fiam egyszer megállapította: Anyukám! Különös érzékkel tudod rongálni a számítógépet.

Aztán a Reader's Digest Válogatás Magazinjában pályázati felhívást olvastam. Három kategóriában hirdették meg, melyre én négy pályázati anyagot küldtem be:

A négy pályázat címe: Apám, Milyen az élet? Háború–front és Csak egyszer láttam közelről (Mindszenti hercegprímásról).

Annnyira új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek. Eddig még ilyesmibe sosem vágtam bele. Mégis elküldtem. Persze, nem én nyertem meg, hisz' ez a magazin nemcsak Európa országaira, hanem világrendű méretekre kiterjed. (USA, Kanada, Ausztrália, stb.) Mégis örülök, hogy belevágtam. Később – amikor már sokat dolgoztam a regényemen – kicsit átdolgoztam, szépítettem rajta. Mostani formájában és tartalmában már inkább pályázatra érett mind a négy dolgozatom, mint akkor, mikor beküldtem.

Aztán megírtam Kormi cica szomorú történetét, azt, amikor a kedvenc kandúrcicánkat baleset érte, elmenekült, és csak két hónap múlva jött haza csont soványan, piszkosan, rogyadozva...

Regényem születése – Amikor két rosszul sikerült házasságom után kis lakásomban végképp' egyedül maradtam, a tatarozás, festés után kezdtem berendezkedni az egyedüllétre (nem magányra). Behoztam az erkélyről a dobozokat, hogy átnézzem tartalmukat. Rendezgetés közben nemcsak férjemet kompromittáló iratok kerültek kezembe. Sorban ott vannak előttem az eddig gondosan, mindenki elől jól elzárt csomagban összekötött korabeli naplóim, régi fényképek, levelek, egy csomó emlék, amikkel eddig nem volt időm foglalkozni.

A fényképeket, csoportosítva külön, dobozokban raktam el. Amikor csak tehettem, beleolvastam a naplókba.

---

⁸² Akkor a kötetet A/4-esre terveztem, azonban később A/5-ös, kisebb méretű kötetekre bontottam, ezzel a módszerrel a teljes anyag 14 kötetből áll.

Erdélybe költözésünkkel kezdtem az első naplót, — kis jegyzetfüzetbe, gyorsírással, szinte naponta írtam le az eseményeket. Első dolgom volt, hogy a sztenogramot áttettem gépírásba. Ahogy telt az idő, következett a többi napló.

Képzeld el: négy aprókockás (vaskos füzet (327, 182 és 113 oldal, a harmadik 80 oldal gyorsírással) teleírva... Mindez (fél évszázad távlatában) kicsit halványan, de olyan jó állapotban, hogy minden tintával írott apró betűje, sztenogramja teljesen jól olvasható. Beolvastam a sorokba.

Minél tovább olvastam, éreztem, micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor már körülöttem folyt a háború... Ezekben a történelem egy jelentős szakaszát őriztem szinte naponta történt események leírásával...

Megérlelődött bennem az elhatározás. Nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembé pottyant. Megörökítettem, a számítógépen leírtam naplóim tartalmát, szó szerint ugyanúgy, mint akkor régen. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak. Nekifogtam nagy művemnek. Valóságos, igaz történetből Életem regényét örökítem meg családom számára.

Úgysem tudtam gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt. A küzdelmeket, az élet szép és árnyoldalait. *Az élet nagy őrlőmalmában mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni.* Ha már nem lehettem híres művész, akire büszkének lehetnek, ha nem tudok rájuk hagyni anyagi értékeket, legalább ez maradjon örökül nekik, a 20. századi történelem egy darabkája, hogy lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek (én, az önző!) bele a jeltelen semmibe...

Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet*”⁸³

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba még sosem fogtam. Azt se tudtam (még most se), hogy kell elkezdni.

Most tapasztalom, ahogy szeretek írni és írni, mindent leírni, amit lehet. Ahogy haladtam, és szaporodtak a sorok, majd az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete sokkal fantasztikusabb, mint bármilyen más kitalált történet.

Minden szabadidőmet azzal töltöttem, hogy írtam, javítottam, újraolvastam, megtoldottam, szépítettem írásomat. Már készen van 200, majd 300 oldal. Mikor feldolgoztam a naplóimat, utána emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem neki a folytatásnak.

És úgy jöttek a *gondolatok*, nem egy készen kapott napló alapján, csak emlékezetből, hogy alig győztem leírni az eseményeket.

Aztán többször megakadtam. Mennyi mindent szeretnék tudni anyámról, apámról... Aztán eszembe jut: Hányszor akart beszélni anyukám vagy apám?

És én nem figyeltem, mert aki fiatal, sosem ér rá, nem ér rá meghallgatni a szüleit. Most mennyit töröm a fejem: Miért nem hallgattam meg őket addig, amíg lehetett volna, miért nem kérdeztem tőlük többet?

Sok mindent elmulaszt az ember, amit később nem lehet pótolni. Én is elmondhatom, miket mulasztottam el szüleimmel kapcsolatban... Ha tudtam volna... De ezeket már nem lehet pótolni. Mindez pótolhatatlan... Örök túske marad a lelkemben.

Én is úgy tettem, mint Kati lányom? Mindenki elköveti ugyanazt a hibát? Egy ismerősnek azt mondta, hogy én az ev. templomba járok... Honnan vette ezt? Mennyi mindent nem tud rólam... Belülről nem is ismerem az épületet. Hányszor beszéltem neki a Szalézi atyákról, oda járok, abba a templomba, s ő nem figyelt... Majd ő is úgy jár, hogy akkor, amikor már késő, eszébe jut, hogy engem is meg kellett volna hallgatnia...

Örök túske bennem, hogy nem voltam ott, nem lehettem ott, mikor szükségük lett volna rám, nem teljesítettem kérésüket, mert nem tehettem.

---

⁸³ Hankiss Elemér: *Idegen világban?* [Helikon Kiadó, 2002.] c. könyvéből.

Szeretteimnek, akik már eltávoztak örökre, mindnek tartozom valamivel. Anyukám azt kérte tőlem, vigyek neki olyan töltött-káposztát, amelyet tőle tanultam megfőzni. De mikor legközelebb mentem volna hozzá, azt az időt nem tudta megvárni... Apukám egy pohár bort kért... Nem mertem neki adni, mert többféle gyógyszert szedett, s én csak Traubiszódát adhattam neki. Azt kérte, hogy visszamehessen Balatonakarattyára, de hogy tehettem volna? Olyan beteg volt már, nem maradhatott egyedül. Pityu testvérem oly hirtelen távozott el örökre, apukám után két napra, hogy senkitől sem tudott elbúcsúzni...

Gusztai bátyámat sem tudtam meglátogatni, nem is tudtam, hogy súlyos beteg. Csak a hírt írták meg, hogy elment... Őrzöm azt a reszkető kezekkel írt néhány sorát, amit utolsó hús-vétja előtt írt nekünk... Milyen fájó, hogy elmennek tőlünk azok, akiket annyira szeretünk.

Mi újság a városban – és máshol? 2001.

Úgy is fogalmazhatnám, hogy a város hanyatlása nyolc év alatt és családom anyagi csődje...

Ezt a számvetést (összehasonlítást) akkor végeztem el magamban, amikor a regényemen munkálkodva, több fontos témából – úgy neveztem el, hogy – KISREGÉNYEKET alkottam. Egyik ilyen az ún. *Kisvárosunk virágzó Lombos korszaka* címet kapta. Ebben a városnak azt az időszakát körvonalaztam, mikor olyan elnök váltotta fel a fejbólogatójánosokat – a város élén, aki óriási fejlesztéseket vitt végbe.

(Itt nem térek ki rá bővebben, mert az első fejezetnél erről már volt szó.)

Élvezem az írást. Most már néha megértem a gyerekeket, akik rátapadnak a képernyőre, s nem lehet őket onnan levakarni. Persze, én nem a „világhálón lógok”, mint sok tini-korú, hanem valamilyen írásomon dolgozom. De ha nekifogok egy munkának, én is elvesztem az időérzékeimet. Nem álmosodom el, sokszor jóval éjfél után nézem meg az órát és nem akarok hinni a szememnek... már másnap van! Egyszóval jól elszórakozom vele, s legalább nem vagyok gyerekeim terhére, mert ha meglátogatom őket, egyre gyakrabban érzem úgy.

Minden lehetséges időmet a számítógép mellett töltöm. Többször írok újságok részére is, ha olyan téma adódik, ami érdekelheti a nyilvánosságot.

Kezdek gyűjteni hírességektől, külföldi és magyar íróktól az „aranymondásokat”, vicceket csoportosítva, gyermek- és diákmondásokat, stb. Úgy olvasom a könyveket, hogy közben kijegyzetelem a nekem tetsző gondolatokat.

Gyermekkori és későbbi állattörténeteket is gyűjtöttem, meséket írtam – főleg Erdélyben töltött idők kirándulásaiából merített témákból, van már több kisregényem, elbeszélésem, útleírásom.

Ahogy telik az idő. Egyre szaporodnak regényem oldalai, fejezetei. Közben úgy érzem, hogy bármikor vissza tudok menni gondolatban régi időkbe, gyermekkoromba vagy életem bármely szakaszába. Minél többet írok le életem eseményeiről, annál több merül fel a múltból. Néha éjszaka felébredve is sorokat, betűket látok magam előtt, felébredve eszembe jut egy rég' feledésbe ment történet, kép, gyorsan feljegyzem.

Elhatároztam, hogy könyvemben leírok mindent, ami eszembe jut, egész életem küzdelmét, amelyet megéltem életem sok-sok napján át, minden órájában. Mindent megörökíték, amit csak lehet.

Már sok írás van birtokomban, legtöbbjük kiadásra vár. Íme, csokorba kötve:

Már csak az van hátra, hogy valahol meg tudnám valamelyiket jelentetni a sok írás közül. De ebben eddig nem voltam sikeres. Azt se tudom, hogy fogjak hozzá. Ehhez segítségre volna szükségem. Próbálkoztam, de eddig sikertelenül. Ebbéli egyik esetemet közreadom a következőkben:

Egy kötetem megtetszett az egyik helyi közösségnek. Közölték velem, hogy az elején sok benne a hivatkozás, jó lenne, ha azokból törölnék néhányat. Az illető megígérte, hogy ő is átnézi utána, átadja, hogy átnézzem.

Legnagyobb meglepetésemre arról tájékoztatott (véletlenül találkoztunk), hogy sokszorozva már át is adta a zsűrinek. Városi vonatkozású munkáról van szó, s a jövő évre készülő kötetbe – talán bekerül – tájékoztattak. Kicsit meglepett a dolog, hogy át se nézhettem, nem láttam a változtatásokat, úgy adta tovább. A 31 oldalból kivágtak annyit, hogy 18 lett belőle! Úgy éreztem, mintha lehámozták, megnyúzták volna...

Közöltem az illetővel, hogy szeretném látni, nehogy valami más dolog süljön ki belőle, mint amit én elképzeltem.

Becsületére legyen mondván, hogy a szöveg folyamatos lett, nem hiányoztak a kivágások (nekik), amit akkor én a kötet végére tettem, de nagyon zavart az egészben, hogy a másoktól átvett idézetek keveredtek, s a hivatkozások így már nem stimmelnek. Ha azok kezébe kerülne nagy művem, akiktől idézek, kikérhetnék maguknak, hogy nem pontosan vettem kölcsön a szövegeket! Kénytelen voltam az egészet ismét átdolgozni, kijavítani, s kértem, hogy cserélje ki a korábbi szöveggel. Kellemetlenül érintett, ez volt az első pofon „írói” (!) pályafutásomban. *(Erről a témáról addig azért nem akartak írni, mert valakit beárnyékoltnak volt a korábbi elődjének magas színvonalú tettei. Aztán hallom, hogy most a helyi újságban kétszer is megjelentettek cikket. Csak azt nem tudom, hogy az enyémből mit ollózhattak ki?! Én ugyanis azt évfordulóra készítettem volna...)*

De volt még másik is.

Írtam cikket a megyei lapnak, elküldtem (2001. évről van szó). Aztán volt egy megbeszélés a külső tudósítók részére, ahol rákérdeztem, hogy a legutóbbit megjelentetik-e? Előszedték. Nagyon tetszett a főszerkesztőnek, de az volt a véleménye, hogy nem akarják megbántani (!) a szervezetet, amelyet érint, mivel onnan sok hirdetést kapnak, a jó viszonyt fenn akarják tartani!!!

Ez pedig arra az esetre vonatkozott, mikor a társasház évekig nem tudott választ kicsikarni onnan arról a bizonyos helyről, pedig a téma 30 embernek zsebbevágó kérdése!

Író-olvasó- találkozáson jelen voltam Varga Lajos Önmagunk körül c. könyvének a bemutatóján, melyet magam is megvásároltam. Csendestárs cím alatti rész utolsó mondatainak olvasása közben, a következőket jegyeztem fel magamnak:

Az már „akasztófa-humor”, hogy az a szolid és intelligens (hozzátenném, hogy néha a TV képernyőjén bemutatott gyakran szimpatikus kinézetű) gyilkos, azon sajnálkozik, hogy „*a drót vághatta a kiszenvedett nyakát!*” Milyen megható tőle! Az író megemlíti egy feltalálót, akit én magam is szörnyetegnek tartok. Az a szigorú véleményem, hogy *pusztításra* nem volna szabad értelmes emberi agyat pazarolni és ilyen célra egy fillért is adni!

Apám versei. Az említett kötetben versírással kísérletezőnek adott intelmekről esik szó. A kritikus vagy (jó barát) véleménye a versről, hogy „túl tiszták”, ezért valószínű: hogy talán szép versformában íródtak. Hát bizony, ez „nagy bűn”, mert ebből következik, hogy talán még érthető is! Lehetséges, hogy valaki olyan „régimódi, „elavult,” megszokott és unalmas formákba gyömöszölje gondolatait, mint példa Arany vagy Petőfi?

Igen, egy időben divatba jött az a „zavarosabb, hánya-vetettebb, útszélibb és gátlástalább” stílus. Csak azt nem tudom, hogy olvasta-e valaki ezeket, s ha netán’ mégis ráfanyalodott, talált-e bennük valamilyen élvezetet? Eszembe jut édesapám, akinek gyönyörű, klasszikus és a valóban az előírt „igazi versformákban” megírt versei vannak. Egyetlen megmaradt, kiadott kötetét írtam le nemrég’ számítógéppel, hogy testvéreim családjának is eljuttassam.

Én, és a számítógép⁸⁴
2003

AMIKOR NYUGDÍJBA MENTEM, igyekeztem kipihenni magam, és rendbe tenni lelkivilágomat. Egy könyv került a kezembe, amiből elsajátítottam az agykontrollt, és naponta, lelkiismeretesen végeztem a gyakorlatokat. Jó hatással volt rám a csend és ellazulás; mindig segített, ha gondokkal kellett megküzdennem, amiben sosem szenvedtem hiányt. Közben befejeztem egy-egy korábban megkezdett, de idő hiányában félbehagyott kézímunkát.

Eddigi életemben eddig nem állt módomban saját kedvteléseimnek hódolni. Most, hogy kis lakásomban végképp' egyedül maradtam, első ténykedésem otthonomat az egyedüllétre (nem magányra!) átrendezni. Ehhez szükségét éreztem környezetem külső feltételein is változtatni. Lakásomat tataroztattam, átrendeztem, új bútordarabokkal egészítettem ki, könyveimnek új polcokat rendeltem, hogy megfelelően hozzáférjek minden darabjához. Mikor vége lett a festésnek, nagytakarításnak, sorban behordtam a dobozokat az erkélyről, átnéztem a tartalmukat. Ott találtam az addig gondosan, mindenki elől jól elzárt csomagban korabeli naplóimat, régi fényképeket, leveleket, egy csomó ifjúkori emléket; ezekkel eddig nem volt időm foglalkozni.

A fényképeket csoportosítva raktam el, s amikor tehettem, beleolvastam a naplókba. Képzeld el: négy aprókockás vaskos füzet (327, 182 és 113 oldal, a 80 oldalas *gyorsírással*) teleírva... Mindez (fél évszázad távlatában) kicsit halványan, de olyan jó állapotban, hogy minden tintával írott apró betűje, sztenogramja jól olvasható. Minél tovább olvastam, éreztem: micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor kis hazánk határain túl már folyt a háború... Naplóimban a történelem jelentős szakaszát őriztem meg a körülöttem történő események leírásával. Erdélyben kezdtem első diákkori naplómat, – kis jegyzetfüzetben, gyorsírással.

Első dolgom volt a sztenogramot írógépbe áttenni. Utána sorra vettem a többi naplót. Fiam hozott egy számítógépet, s javasolta, próbálkozzam azzal megbarátkozni.

Az írógépeimet hamar nyugalomba helyeztem. Az emlékek közül előkerült, Apukám verseskötetének leírásával ismerkedtem a számítógép rejtelseivel. Nem volt könnyű dolgom minden előtanulmány nélkül belevágni, megszokni az okos masinát. Csodálkoztam, mennyi mindent lehet ezzel véghezvinni. De hogy eleinte miket műveltem szegény géppel?

Fiam egyszer csendesesen megjegyezte: – Anyukám! Különös érzékkel tudod rongálni a számítógépet!

Megérlelődött bennem az elhatározás: nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembé pottyant. Megörökítettem, átírtam a számítógépbe a naplóbejegyzéseket változás nélkül, ugyanúgy, ahogyan akkor régen tömondatokban fogalmaztam. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak.

Aztán nekifogtam nagy művemnek. Valóságos, igaz történetből *Életem regényét* írtam meg családom számára.

Úgysem tudtam gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt; a küzdelmeket, életem szép- és árnyoldalait. Rájöttem: az élet nagy őrlőmalmában mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni. Ha nem lehettem művész (mint terveztem), akire büszkék lehetnek utódaim, ha nem tudok anyagi értéket rájuk hagyni, legalább ez maradjon nekik örökül: a 20. századi történelem egy darabkája, hogy lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek bele a jeltelen semmibe...

Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet*”⁸⁵

---

⁸⁴ Megjelent a LYRA Irodalmi Antológia 2004. februári számában.

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba eddig még sosem fogtam. Azt se tudtam, hogy kell hozzákezdeni. És most tapasztalom, hogy szeretek írni és írni, mindent leírni, ami körülöttem történik. Ahogy haladtam, és szaporodtak a sorok, majd az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete sokkal fantasztikusabb, mint bármilyen más kitalált történet.

Közben megakadt a szemem egy pályázati felhíváson. Három kategóriában hirdették meg, ötoldalas prózai műveket lehetett beküldeni. Mindig szerettem írogatni, de eddig ilyesmibe nem vettem részt.

Igaz, nekem új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek, mégis készülő regényemben számtalan epizódot alkalmasnak találtam erre a célra, ezért elhatároztam, mégis belevágok. Elkészítettem, és beküldtem négy pályaművet. Persze, nem nyertem, hisz' a magazin, ahová pályáztam, világméretekre kiterjedő, oda nyilván híres írók is beneveztek, – mégsem bántam meg. Ez indított arra, hogy saját kedvtelésemmre később átdolgozzam, hogy szépítsek a dolgozatokon. Mostani formában és tartalmában már inkább pályázatra érett mind a négy, mint akkor, mikor beküldtem.

Mindenféle témát felhasználtam arra, hogy írhaszak. Szabadidőmet azzal töltöttem, hogy írtam a regényt, majd javítottam rajta, aztán újraolvastam, megtoldottam, formáztam. Élveztem, hogy már elkészült 200, majd 300 oldal. Ezt a részt szántam a regény első kötetének.

Mint kezdő számítógépes, nem értettem kellőképpen a formázáshoz, csak egyszerűen leírtam az egyes fejezeteket, ahogyan szoktam korábban a leveleket és előterjesztéseket az irodában. Fiam a számítógép könyvtárában létrehozott számomra egy olyan mappát, melynek segítségével egységesen lehetett formázni a kész művet (bekezdések, betűformák, címek, alcímek, stb.). Ellátta tartalomjegyzékkel; így a több száz oldalas műben könnyen keresgélhettem, tetszés szerint ugrálhattam egyik fejezetből a másikba, ha eszembe jutott valamilyen javítás vagy másítás benne. Csodálatos alkotmány volt számomra, most már sokkal egyszerűbben lehetett a rengeteg anyagot egységesen megformázni.

A könyvtárban némely kisebb írás több helyen, azonos fájlneven szerepelt. Eszembe jutott, jó lenne rendet teremteni benne, hogy könnyebben tudjak köztük eligazodni. Azzal még nem voltam tisztában, hogyan kell könnyen és biztonságosan máshová, vagy egymás mellé átpakolni az egyes anyagokat. Szégyelltem mindig kérdezősködni, hogy kezdjek hozzá, ezért magam nekiláttam a munkának. Eleinte rendben ment minden, több mappát egybeolvasztottam vagy szétválasztottam, egyet-egyet más helyre tettem, vagy új fájlneveket kaptak írásaim.

Egyszóval: szépen haladtam addig, amíg a legnagyobb munkámhoz, a regényhez nem értem. Ott ugyanazt az eljárást alkalmaztam, mint máshol, de sajna' – az egész teljesen elszállt... De olyan ügyesen eltűntettem, hogy még a fiam se tudta többé elővarázsolni... Legszívesebben sírva fakadtam volna a csodálatosan elkészített és formába öntött, teljesen kész, óriási munka elvesztése miatt...

Még szerencse, hogy megvolt a legelső, nyers összeállításom (első leírás), ami nyomtatásban megmaradt. Előlről kellett kezdenem a munkát. Ezen a példányon kellett újra átdolgoznom az egészet, ezt kellett az időközben eltűntnek megfelelően kiegészíteni a változtatásokkal, átformázni, tehát a rengeteg oldalt, annak minden betűjét átolvasni, kijavítani, – nem is egyszer.

Amikor újraolvastam a sorokat, eszembe jutottak a korábbi betoldások. Megálltam bizonyos helyeken és kezdtem beírni a szöveget. Mondom, már szinte kívülről tudom az egészet. Legalább egy hónapig tartó, megfeszített munkát jelentett az egyeztetés, az újraformázás.

Sajnos, még azzal sem dicsekedhetem, hogy „*Legszorgalmasabb olvasója én lehetek írásaimnak,*” – legfeljebb azzal, hogy szinte egyedüli olvasója vagyok a regényemnek!

---

⁸⁵ Idézet: Hankiss Elemér „Idegen világban” című művéből.

Most már kezdtem megérteni fiam intelmeit, hogy menteni kell az anyagot. Eddig én ez alatt azt értettem, hogy egy oldalon többször megnyomom a *mentés gombot*. Most már azt is tudom – saját keserves tapasztalataim alapján, – hogy ez nem elég, hanem minden munkát fontos külön lemezre is elmenteni! Az okos más kárán tanul, – én ez esetben nem tartoztam közéjük, mert saját káromat elszenvedve szereztem tapasztalatokat.

Milyen jó, hogy legalább már itt tartok. Az újra átdolgozott regényrészt – az első kötetet – mind lemezre mentettem sok más anyaggal együtt. Ugyanis most meg nem az én hibámból, hanem *a gép meghibásodása miatt minden rajta lévő anyag elszállt...*

Milyen jó, hogy munkáim legnagyobb részét lemezre mentettem, most azokat rátelepítettem az új könyvtáramba.

Amikor elkészültem a naplók feldolgozásával, utána korabeli emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem neki a regény folytatásának. *És jöttek az emlékek, a gondolatok* – a készen kapott naplókon túl – alig győztem leírni az emlékezetemben felbukkanó eseményeket. Regényem már három kötet terjedelműre dagadt...

Eltelt majd' három év, mióta dolgozom a számítógépen. Ma már ott tartok, hogy a három-kötetes életregényemen kívül kiadásra vár 7 kisregény, 23 novella (amelyből már többet átdolgoztam, lerövidítettem pályázatokra), 9 mese, 5 úti kaland, 19 általam életképeknek nevezett egyperces – többperces, rövid történet, sok újságcikk, stb. (Persze, ezek a számok az eltelt időben megsaporodtak.)

Jelenleg új regényen dolgozom, melynek címe: Másik életem, és pályázatokra küldök be írásokat.

Számítógépen írom a hivatalos- és baráti leveleket, válaszokat. Most pedig előrehaladott korom ellenére jelentkeztem számítógépes tanfolyamra, hogy bővítsem az eddig magánszorgalomból tanultakat, tökéletesítsem az Internet-kezelést, hogy az elektronikus levelek kezeléséhez se kelljen mások segítségét kérnem.

Unokám jóvoltából készülöben van a Honlapom, melyben patronálókat keresek –, benne főleg a kész regényemből közlök adatokat és képeket. Csak azt nem tudom, hogy kell hozzáfogni a nagy mű kiadatásának...

De azt elmondhatom, hogy mostanában legjobb barátom a számítógép.

Én és a számítógép 2006.

AMIKOR NYUGDÍJAS LETTEM, igyekeztem rendbe tenni magam körül mindent, elsősorban a lelkivilágomat. Egy könyv került a kezembe, amiből elsajátítottam az agykontrollt és naponta, lelkiismeretesen végeztem az előírt gyakorlatokat. Jó hatással volt rám a csend és ellazulás. Mindig segített, ha gondokkal kellett megküzdennem, amiben sosem szenvedtem hiányt.

Eddigi életemben még sosem volt módomban saját kedvteléseimnek hódolni. Most, hogy kis lakásomban végképp' egyedül maradtam, első ténykedésem otthonomat az egyedüllétre (nem magányra!) átrendezni.

Ehhez szükségét éreztem környezetem külső feltételein is változtatni. Lakásomat tataroztattam, új bútordarabokkal egészítettem ki, könyveimnek új polcokat rendeltem, csoportosítottam őket és átrendeztem írók szerint, hogy könnyen hozzáférjek minden darabjához.

Amikor vége lett a festésnek, majd a nagytakarításnak, sorban behordtam a dobozokat az erkélyről, hetekig tartott, míg átnéztem a tartalmukat, helyükre raktam, rendezgettem, és kiselejteztam a fölöslegessé vált lim-lomot. Megtaláltam – addig mindenki elől gondosan elzárt csomagban – korabeli naplóimat, régi fényképeket, leveleket, egy csomó ifjúkori emléket; ezekkel eddig nem volt időm foglalkozni. A fényképeket csoportosítva raktam el, majd beleolvastam a naplókba. Képzeld el: négy aprókockás vaskos füzet (80, 327, 182 és 113 oldal, (a legelső gyorsírással, nehogy valaki kilesse „titkaimat”). Az is csoda, hogy a nagy világégésben nem vesztek oda, mint minden egyéb anyagi javunk menekülés közben.

A naplók aprókockás valamennyi lapja mindkét oldalán teleírva kicsi betűkkel... Mindez fél évszázad távlatában kissé halványan, de olyan jó állapotban, hogy minden tintával írott betűje és sztenogramja jól olvasható. Minél tovább lapozgattam, éreztem: micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor kis hazánk határain túl már folyt a háború...

Erdélyben kezdtem első diákkori naplómat, Páván (Háromszék megyében) – kis jegyzet-füzetben, gyorsírással, majd Marosvásárhelyen a középiskolai éveim örömet-bánatát örökítettem meg. Később sem hagytam föl a naplóírással, hosszú évekig, a front alatt is leírtam minden fontosnak tartott eseményt. Kitért ablakú szobában, földre hasalva róttam a sorokat, miközben körülöttem ágyúk, aknák és különféle gyilkos lövedékek röpködtek szanaszét...

Így sikerült a 20. századi történelem jelentős szakaszát megörökítenem, a körülöttem történő eseményeket szinte naponként jegyezve.

Első dolgom volt a naplókat gépírásba áttenni. A gyorsírással kezdtem. Utána időrendben vettem a többi naplót; legalább ötszáz oldal lett sűrű sorokkal gépelve, mire befejeztem. A szöveg rendezését hagyományos módon kezdtem összeállítani; ollóval elvagdostam a lapokat, majd egymás mellé ragasztgattam az egybeillő témákat.

Fiam látva, hogy micsoda nagy munkába kezdtem, elhozta a számítógépét, javasolta: próbálkozzam azzal megbarátkozni. Előbb tiltakoztam, mondván, én már megszoktam az írógépet, nehéz lenne az ismeretlen masinával boldogulnom, de ő bátorított, hogy sokkal könnyebb dolgozni vele. Addig gyözködött, amíg megpróbáltam.

A takarítás, rendezgetés alatt előkerült Apukám legutóbb kiadott, a hosszú évek alatt elrongyolódott verses kötete. Annak leírásával ismerkedtem a számítógép rejtelseivel. Nem volt könnyű dolgom minden előtanulmány nélkül belevágni, megszokni az okos szerkezetet. Csodáltam, mennyi mindent lehet rajta csinálni.

De hogy eleinte miket műveltem szegény géppel... Fiam egyszer csendesesen megjegyezte: – Anyukám! Különös érzéssel tudod rongálni a számítógépet!

Nekem se volt könnyű átállni írógép után, mégis kitartóan gyakoroltam, könyveket tanulmányoztam és érdeklődtem, ha megakadtam.

Végül beláttam, hogy valóban könnyebb vele dolgozni, mint a hagyományos módszerrel. Nem telt el hosszú idő, amikor az írógépeimet nyugállományba helyeztem.

Megérlelődött bennem az elhatározás: nem hagyhatom veszendőbe, ami az ölembé pottyant.

Megörökítettem, átírtam számítógépbe az írógéppel már leírt naplóim szövegét, változás nélkül, ugyanúgy, mint ahogyan akkor régen tömondatokban fogalmaztam. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak.

Utána nekifogtam nagy művemnek. Valóságos, megtörtént eseményekből *Életem regényét* írtam meg családom számára. Arra gondoltam: úgysem tudok gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt; a küzdelmeket, életem szép- és árnyoldalait.

Eszembe jutott egy nemrég' olvasott könyv mondata, s én is rájöttem, hogy az élet nagy örlömlésében mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni.

Ha nem lehettem művész – ahogyan ifjú koromban elhatároztam – akire büszkék lehetnek utódaim, ha nem tudok anyagi értéket hagyni rájuk, legalább ez maradjon örökül számukra. Ismerjék meg –, ne csak történelemkönyvekből – a 20. századi történelem egy darabkáját, lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én se vesszek bele a jeltelen semmibe. Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet.*”⁸⁶

Nem vállalkoztam könnyű feladatra, mert ilyen nagy terjedelmű írásba eddig még sosem fogtam. Azt se tudtam, hogy kell hozzákezdeni. Mindig szerettem írogatni, de eddig ilyesmi eszembe se jutott, de időm sem engedte.

És most tapasztalom, hogy szeretek írni és írni, mindent leírni, ami körülöttem lejátszott és mostanában történik. Ahogy haladtam a munkával, szaporodtak a sorok, az oldalak, a fejezetek, éreztem, hogy egy ember élete valóban sokkal fantasztikusabb lehet, mint bármilyen más kitalált történet.

Közben megakadt szemem egy pályázati felhíváson. Három kategóriában hirdették meg, ötoldalas prózai műveket lehetett beküldeni. Igaz, nekem új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek, mégis készülő regényemben számtalan epizódot alkalmasnak találtam erre a célra, ezért elhatároztam: belevágok.

Elkészítettem és beküldtem négy pályaművet. Persze, nem nyertem, hisz’ a magazin, ahová pályáztam, világméretekre kiterjedő, ahová nyilván híres írók is benyújtották műveiket, – mégsem bántam meg. Ez indított arra, hogy saját kedvteléseimre később átdolgozzam, szépítsek a dolgozatokon. Mostani formájukban és tartalmukban már inkább pályázatra érett mind a négy, mint akkor, mikor papírra vettem.

Mindenféle témát felhasználtam arra, hogy írhassek, szabadidőmet azzal töltöttem, hogy folytattam a regényt, javítottam, újraolvastam, megtoldottam, formáztam. Élveztem, hogy már elkészült 200, majd 300 oldal. Ezt a részt szántam a regény első kötetének. Mint kezdő számítógépes, nem értettem kellőképpen a formázáshoz, csak egyszerűen leírtam az egyes fejezeteket.

Ezért fiam, a számítógép könyvtárában létrehozott egy olyan mappát, melynek segítségével egységesen lehetett formázni a kész művet (bekezdések, betűformák, címek, alcímek, stb.).

Ellátta tartalomjegyzékkel; így a több-száz oldalas műben könnyen tudtam keresgélni, tetszés szerint ugrálhattam egyik fejezetből a másikba, ha eszembe jutott valamilyen javítás, másítás benne. Csodálatos alkotmány volt számomra, most már sokkal egyszerűbben lehetett a rengeteg anyagot egységesen formába önteni.

A számítógép könyvtárában egyes kisebb írásaim több helyen, azonos fájlneven szerepeltek. Eszembe jutott, jó lenne itt is rendet teremteni, hogy könnyebben tudjak köztük eligazodni.

Azzal még nem voltam tisztában, hogyan kell könnyen máshová, vagy egymás mellé biztonságosan átpakolni az egyes anyagokat. Szégyelltem mindig kérdezősködni, hogy kezdjek hozzá, ezért magam nekiláttam a munkának.

Eleinte rendben ment minden, több mappát egybeolvasztottam, vagy szétválasztottam, egyet-egyét máshova raktam, vagy új nevet kaptak írásaim. Egyszóval: szépen haladtam addig, amíg a legnagyobb munkámhoz, a regényhez értem. Ott ugyanazt az eljárást alkalmaztam, mint máshol (hogy az egér mutatójával egyszerűen máshová húzom), de sajna’ – út közben az egész egy pillanat alatt teljesen elszállt... De olyan „ügyesen” eltüntettem, hogy a fiam se tudta többé elővarázsolni...

Legszívesebben sírva fakadtam volna a csodálatosan elkészített, formába öntött, teljesen kész, óriási munka elvesztése miatt...

---

⁸⁶ Idézet Hankiss Elemér Idegen világban c. művéből.

Még szerencse, hogy megvolt a legelső, nyers összeállításom, igaz, csak nyomtatásban. Előről kellett kezdenem a munkát. Ezen a példányon dolgoztam át újra az egészet, ezt kellett – az időközben eltűntnek megfelelően – a változtatásokkal kiegészíteni, átformázni, tehát a rengeteg oldalt, annak minden betűjét átolvasni, kijavítani, – nem is egyszer. Amikor újraolvastam a sorokat, eszembe jutottak a korábbi betoldások.

Egyes helyeken megálltam és kezdtem beírni a hiányzó szöveget, – már szinte kívülről tudtam az egész anyagot. Legalább egy hónapig tartó, megfeszített munkát jelentett az egyeztetés, az újraformázás.

Még azzal sem dicsekedhetem, hogy „*legszorgalmasabb olvasója én lehetek írásaimnak.*”⁸⁷ legfeljebb azt, hogy szinte egyedüli olvasója vagyok a regényemnek. Most kezdtem megérteni fiam intelmeit, hogy menteni kell az anyagot.

Eddig én ez alatt azt értettem, hogy egy oldalon többször megnyomom a *mentés gombot*.

Most már megtanultam – saját keserves tapasztalataim alapján, – hogy ez nem elég, hanem minden munkát fontos külön lemezre elmenteni!

Okos emberek más kárán tanulnak, – én ilyen értelemben nem tartoztam közéjük, mert saját káromon szenvedve tanultam meg a leckét.

Milyen jó, hogy legalább már itt tartok. Az újonnan átdolgozott regényrészt – az első kötetet – mind lemezre mentettem sok más anyaggal együtt. Ugyanis nemsokára már nem az én hibámból, hanem a gép meghibásodása miatt *minden rajta lévő anyag elszállt*... De milyen jó, hogy sok anyagot átmentettem lemezre, azokat csak rá kellett telepítettem az új könyvtárba. Amikor elkészültem a naplók feldolgozásával, utána korabeli emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem a regény folytatásához. És *jöttek az emlékek, a gondolatok* – a készen kapott naplókön túl – alig győztem leírni emlékezetemben felbukkanó eseményeket. Regényem már három kötet terjedelműre dagadt. Számítógépen kezdtem írni a hivatalos és baráti leveleket, és válaszokat.

Időközben – nem éppen ifjúkorom ellenére – jelentkeztem számítógépes tanfolyamra, hogy bővítsem az eddig magánszorgalomból tanultakat, tökéletesítsem az Internet-kezelést, azért, hogy az elektronikus levelek írásához se kelljen mások segítségét kérnem.

2000-ben kezdtem számítógépen írni, s ma már ott tartok, hogy a többkötetes életregényemen kívül kiadásra vár több kisregény, sok-sok novella, állattörténet, mese, úti-kaland, újságcikk és több – általam pillanatképeknek, szilánkoknak nevezett írás, amelyekből már több kötetet állítottam össze. 2002-ben írtam az első versemet. Számomra nehéz feladatot jelent, s ezzel nem tudok versenyre kelni kedves édesapám gyönyörű, verstani szempontból szabályosan megírt verseivel, – mégis megpróbáltam, mivel tanulni sosem késő, s én örökifjúnak érzem- és tartom magam; mindig szeretem az újat, és haladok (nemcsak az élet-) korról. Egyetemista unokám honlapot készített nekem, – amiben patronálókat kerestem, benne főleg a kész regényemből közlök adatokat és képeket. Csak azt nem tudom, hogy kell hozzáfogni a NAGY MŰ kiadásának...

Jelenleg két új kisregényen dolgozom, címük: Kellemes sziget, és Tizenévesek voltunk (az első idő közben sikerült kiadnom. A Balassagyarmati Honismereti Híradó 2002. évi kiadványában megjelent „Kisvárosunk” c. írásom (kissé lerövidítve). Országosan meghirdetett pályázatokra küldök írásokat; már több novellámat megjelentették irodalmi antológiákban, vagy közölték honlapon.

2004-ben írásaimmal első díjat nyertem, jelentős pénzjutalmat és díszoklevelet vettem át, több pályázat kapcsán pedig egyéb elismerésekben részesültem. 2006-ban nyolc kötetem jelent meg elektronikus formában a Napvilág (DIGI-) íróklub kiadásában, ezeket a Széchenyi (MEK) Könyvtárnál is jegyezik. (2008-ban nyomtatott kiadásban jelent meg a „Sokáig integettünk” című novella kötetem.)

---

⁸⁷ Idézet Varga Lajos: Önmagunk körül c. könyvéből.

Legkedvesebb szórakozásom mindig az olvasás volt, most is az. Azonban be kell vallanom, hogy örömmel tölt el, ha nemcsak mások írásait olvashatom, hanem sajátomat is látom nyomtatott formában. Azt is elmondhatom, hogy legjobb barátom a számítógép.

Én, és a számítógép (Röviden) 2002.

VÉGRE, NYUGDÍJAS LETTEM, igyekeztem lelkivilágomat rendbe tenni. Egy könyv került a kezembe, amiből elsajátítottam az agykontrollt és naponta, lelkiismeretesen végeztem a gyakorlatokat. Jó hatással volt rám a csend és ellazulás. Mindig segített, ha gondokkal kellett megküzdenem, amiben sosem szenvedtem hiányt.

Eddigi életemben még sosem volt módomban saját kedvteléseimnek hódolni. Most, hogy végképp' egyedül maradtam. Először otthonomat igyekeztem egyedüllétre (nem magányra!) átalakítani kellett, ehhez környezetem külső feltételein is változtattam.

Lakásomban bútordarabokat cseréltem, könyveimnek újabb polcokat rendeltem, hogy megfelelően hozzáférjek minden darabjához.

Festés, takarítás után a dobozokban megtaláltam a gondosan becsomagolt korabeli naplói-mat, régi fényképeket, leveleket, ifjúkori emlékeket; ezekkel eddig nem volt időm foglalkozni. A fényképeket csoportosítottam, és beleolvastam a naplókba. Képzeljék: négy vaskos kockás füzet (összesen 702 oldal) teleírva... Mindez (fél évszázad távlatában) kicsit halványan, jó állapotban, minden tintával írott apró betűje látható. Minél tovább olvastam, éreztem: micsoda kincshez jutottam azokból az időkből, amikor hazánk határain túl már folyt a háború...

Naplóimban a történelem jelentős szakaszát őriztem meg a körülöttem történő események leírásával. Erdélyben kezdtem első diákkori naplóm, – kis jegyzetfüzetben, gyorsírással; először ezt tettem át írógépre, utána sorra vettem a többi.

Fiam elhozta a számítógépét, javasolta: próbálkozzam azzal megbarátkozni. Írógépeimet hamar nyugalomba helyeztem. Emlékeim közül apukám verseskötetének leírásával ismerkedtem a számítógép rejtelseivel. Nem volt könnyű dolgom minden előtanulmány nélkül megszokni az okos masinát. Csodálkoztam, mennyi mindent lehet ezzel kezdeni! De hogy eleinte miket műveltem szegény géppel – fiam megjegyezte: – Anyukám! Különös érzékkel rongálsz a számítógépet!

Megérlelődött bennem az elhatározás. Nem hagyhatom veszendőbe, ami ölembe pottyant. Megörökítettem a számítógépbe naplóim tartalmát, változás nélkül, ahogyan régen tömönatokban fogalmaztam. Jó volt kezdetnek, gyakorlásnak.

Nekifogtam nagy művemnek. Valóságos, igaz történetből *Életem regényét* írtam meg családom számára. Úgysem tudtam gyermekeimnek kellő részletességgel beszélni azokról az időkről, amiket átéltem a hosszú évek alatt; a küzdelmeket, életem szép- és árnyoldalait. Rájöttem: az életben mindig kevés idő jut a legfontosabb dolgokra, amelyeket nem szabad feledésre ítélni.

Ha nem lehettem művész (mint terveztem), akire büszkék lehetnek, ha nem tudok anyagi értéket rájuk hagyni, legalább ezt hagyjam nekik örökül: a 20. századi történelem egy darabkáját. Lássák, milyen volt az életem, s azért, hogy én is valami értéket teremtsék az utókornak... Egyetértek az íróval: „*az el nem beszélt élet, vagyis az élet, amelyet pusztán megélsz, de nem beszélsz el újra és újra magadnak és esetleg másoknak, az nem is igazán élet.*”⁸⁸

---

⁸⁸ Idézet: Hankiss Elemér: Idegen világban c. kötetéből.

Nem vállalkoztam könnyű feladatra. Azt se tudtam, hogy fogjak hozzá. És most tapasztalom, hogy szeretek írni, mindent leírni, ami körülöttem történik. Ahogy haladtam, szaporodtak a sorok, majd oldalak, fejezetek, éreztem, hogy az ember élete sokkal fantasztikusabb, mint bármilyen kitalált történet.

Közben megakadt szemem egy pályázati felhíváson. Három kategóriában hirdették meg, öt oldalas prózai művekkel. Mindig szerettem írogatni, de pályázaton eddig nem vettem részt. Most új volt minden: a számítógép, a pályázati feltételek, mégis a készülő regényemben több epizódot alkalmasnak találtam erre a célra, ezért beküldtem négy művemet. Persze, nem nyertem, hisz' a magazin, ahová pályáztam, világméretekre kiterjedő, ahová híres írók is neveztek, – mégsem bántam meg. Ez indított arra, hogy saját kedvteléseimre később szépítettem a dolgozatokon; mostani formában és tartalomban már inkább pályázatra érettek, mint akkor.

Mindenféle témát felhasználtam, szabadidőmet azzal töltöttem, hogy írtam a regényt, javítottam, újraolvastam, toldoztam. Élveztem, hogy elkészült 200, majd 300 oldal. Mint kezdő számítógépes, nem értettem kellőképpen a formázáshoz, egyszerűen leírtam az egyes fejezeteket.

A fiam a számítógép könyvtárában létrehozott olyan mappát, melynek segítségével egységesen lehetett formázni a kész művet. Ellátta tartalomjegyzékkel; így a több száz oldalas műben könnyen tudtam keresni, tetszés szerint ugráltam egyik fejezetből a másikba. Számomra csodálatos alkotmány lett, egyszerűbben tudtam a rengeteg anyagot egységesen kezelni.

Számítógépem könyvtárában a kisebb írások több helyen, azonos fájlneven szerepeltek. Eszembe jutott: jó lenne rendet teremteni, hogy könnyebben tudjak köztük eligazodni. Még nem voltam tisztában, hogy többféleképpen is át lehet rendezni az anyagot. Szégyelltem kérdezősködni, ezért nekiláttam magam a munkának.

Eleinte rendben ment minden, több mappát egybeolvasztottam, szétválasztottam, más helyre tettem, vagy új fájlneveket kaptak írásaim. Egyszerűen: szépen haladtam addig, amíg a legnagyobb munkámhoz, a regényhez nem értem. Ott ugyanazt az eljárást alkalmaztam, mint máshol, de sajna' – az egész elszállt... De olyan ügyesen eltűntettem, hogy a fiam se tudta többé elővarázsolni... Legszívesebben sírva fakadtam volna a csodálatosan elkészített óriási munka elvesztése miatt...

Még szerencse, hogy megvolt az első leírás, ami nyomtatásban is megmaradt. Ezen a példányon kezdtem előlről, újra átdolgoztam az egészet, a megfelelő változtatásokkal kiegészítve; a rengeteg oldalt, minden betűjét átolvastam, javítottam, – nem is egyszer. Amikor a sorokat újraolvastam, eszembe jutottak a korábbi betoldások, azokat helyükre igazítottam. Szinte kívülről tudom az egészet.

Egy hónapig tartó, megfeszített munkát jelentett az egyeztetés.

Még azzal sem dicsekedhetem, hogy „Legszorgalmasabb olvasója én lehetek írásaimnak,” – legfeljebb azt, hogy talán egyedüli olvasója vagyok a regénynek.

Most kezdtem megérteni fiam intelmeit, hogy menteni kell az anyagot! Eddig én ezt úgy értettem, hogy egy oldalon többször megnyomom a *mentés gombot*. Ma már azt is tudom – saját keserves tapasztalatom alapján, – hogy ez nem elég, hanem minden munkát fontos lemezre is menteni! Az okos más kárán tanul, – én ez esetben nem tartoztam közéjük, mert saját káromat elszenvedve szereztem tapasztalatot. Milyen jó, hogy legalább már itt tartok. Az átdolgozott regényrész – az első kötetet – mind lemezre mentettem sok más anyaggal együtt. Ugyanis most meg nem az én hibámból, hanem a gép meghibásodása miatt *minden rajta lévő anyag elszállt*... Szerencsémre, a lemezre tett minden írást később rátelepíthettem az új könyvtáramba.

Amikor a naplók feldolgozásával végeztem, utána korabeli emlékeim, levelek, dokumentumok alapján kezdtem neki a regény folytatásának.

És jöttek az emlékek, a gondolatok – a készen kapott naplókön túl – alig győztem leírni emlékezetemben felbukkanó eseményeket. Regényem már háromkötetnyi terjedelműre dagadt.

Eltelt majd' hat év, mióta számítógépen dolgozom. Most a háromkötetes életregényen kívül kiadásra vár több „kisregény”, sok novella (amelyből többet átdolgoztam pályázatokra), mesék, úti kalandok, és általam életképnek, karcolatnak nevezett rövid történet, újságcikk, stb.

Legújabb regényeim, melyeken még dolgozom: Az első emberpár, Kellemes sziget és Tizenévesek voltunk című. Három novelláskötetet állítottam össze, és két éve próbálkozom (inkább kisebb, mint nagyobb sikerrel) versírással is.

Számítógépen írom a hivatalos és baráti leveleket. Időközben jelentkeztem számítógépes tanfolyamra, hogy bővítssem az eddig magánszorgalomból tanultakat, tökéletesítsem az Internet-kezelést, és az elektronikus levelek kezeléséhez se kelljen mások segítségét kérnem.

Egyetemista unokám jóvoltából készülöben van a HONLAP-om; ott is szeretném a kész írásaimat megjelentetni. Csak azt nem tudom, hogy kell hozzáfogni a NAGY MŰ kiadatásának... De azt elmondhatom, hogy mostanában legjobb barátom a számítógép.

Erdélyi társasutazás-1960-as évek⁸⁹ Bővített.

Megtörtént eset kellemes és kellemetlen emlékekkel

MÁR NEM EMLÉKSZEM A PONTOS IDEJÉRE, talán a múlt század 60-as éveinek második felében történt mindaz, amit most leírok. Erdélybe készült a hivatal, ahol állásban voltam; rajtunk kívül néhányan más közhivatalokból jöttek, és több pedagógus tartott velünk, – ahányan elfértünk egy autóbuszban.

Örömmel készültem, mert menekülésünk óta nem jártam azon a vidéken. Kellemes társaságban gyorsan telt az idő, jól éreztük magunkat. A határnál kis bonyodalmat jelentett, hogy főnököm egy csomagot bízott rám, benne ismerősének városunkról fényképekkel, levéllel. Abban az időben legtöbb határállomáson alapos vámvizsgálatot tartottak. Nálam nem volt olyasmi, amiért félnem kellett volna – baj nélkül megúsztuk a tortúrát, de számunka a vizsgálat közben tapasztalt udvariatlan magatartás kellemetlen élmény maradt.

Nagyváradon álltunk meg először, ahol a román idegenvezetőt (nőt) kellett felvennünk; *neki lett volna feladata megfélemlően kalauzolni bennünket.*

Bár erre nem volt nagy szükségünk, mert a csoportból többen, jól ismertük Erdélyt, a Székelyföldet, ahová tartottunk. Azonban a szállást és a programot „Önagységának” kellett volna intéznie.

Hogy tett eleget ennek, az kiderül a továbbiakból. Nem kívánom részletes útleírással untatni az olvasókat, csak a megtörtént kirívó eseményeket rögzítem, amelyeknek emlékei örökre rögzültek a társaságban.

A városban megcsodáltuk a Püspöki palotát és a Székesegyházat. Menekülésünk idején, 1944 szeptemberében itt töltöttünk rövid időt, arra várva, hátha jó sorsunk lehetővé teszi visszatérni szeretett otthonunkba, Marosvásárhelyre. (Akkor rokoni kapcsolatunk révén szállást és ellátást kaptunk ebben a gyönyörű palotában, fürdőszobával egy szobát. A sors nem volt kegyes hozzánk; a front egyre közelgett, időnk nagy részét légítámadások miatt a palota alatti hatalmas pincében kellett eltöltenünk.)

---

⁸⁹ Írásomért a No-Ko Sat Kiadó Honlapján szereplésre kaptam lehetőséget: 2004. december 1. Ezüst-toll Díj pályázaton Emléklapot kaptam (2005. február).

Most a csoporttal végigjártuk az épület gyönyörű terkeit, benne a sok értékes festményt, szobrot, melyek számomra már ismerősek voltak. Meghatódva haladtam el a szoba mellett, ahol szállásunk volt, a zongora mellett, amelyen korábban gyakoroltam. A palota mögötti részt siralmas állapotban láttam viszont, ahol a háború előtt nagy bombázásoknak voltam átélője.

Egy ilyen éjszakai bombázást követően megnéztük a pusztítást. Szerencsére a templomot és palotát ék-alakban kikerülték a támadók, viszont a városrészt a földdel tették egyenlővé.

Innen Kolozsvár felé vitt utunk. Először a piacon álltunk meg. Sosem lehet elfelejteni azt a látványt, ami fogadott.

Egy rozoga, csupasz és koszos elárusító deszkatákolmányon tehéntúrot, tejet, fokhagymát árultak egy-egy csomóban. Az asztal mellett savanyított-káposzta hordóban, közvetlenül mellette a földön nagy rakás lótrágya tornyosodott!

A város nevezetességeit szemlélve, szomorú volt látnom a feliratokat, amelyek mindent, még Mátyás királyunkat is románnak minősítik. Sokáig kellett időznünk, mert elromlott az autóbuszunk.

Azonban *nem kedves* idegenvezetőnknek esze ágába se volt segítségünkre lenni. A buszsofőr ment a postára telefonálni, holott egy szót se tudott románul.

Salgótarjánból kellett másik autóbust kérnie.

Egy napot vesztegeltünk rossz időben, legtöbbször a templom előtti téren, Mátyás királyunk lovas-szobrát vigyázva. Sok magyar-, még Balassagyarmatról érkezett turistával is találkoztunk. A szobor körül ásatások folytak, valószínűleg „bizonyítékok” után kutatva, hogy igazságos Mátyásunk csakis román lehetett.

Rosszul felszerelt szállásunk távoli kempingben volt. Az idő hidegre fordult; apró szobánk (inkább odú) kevés takaróval ellátva. Reggel a szabadég alatt, nyitott zuhanyozóban, hidegvízben tisztálkodtunk. Körülöttünk szemét és kosz mindenütt, ami egész utunkon végigkísért bennünket. További szálláshelyünk is kritikán aluli, mindenütt olyan piszok és por, hogy nem mertünk semmihez hozzányúlni. Borzasztó gyenge kosztot kaptunk. Csupán egy alkalommal

ülhettünk le egy viszonylag rendes, tiszta vendéglőben, ahol terített asztalon jó ebédet kaptunk.

Marosvásárhely (bár lélekszáma szinte háromszorosára emelkedett) most nem olyan, amilyennek diákkoromban ismertem. A valamikor gyönyörű tiszta, rendezett várost, ahol életem legszebb diákéveit töltöttem, most borzasztó lerobbant állapotban láttam viszont. Nostalgiaival sétáltam az akkor virágos utcákon, ahol szinte naponta siettem iskolatáskával, – most megálltam a nagy épület előtt, ahová középiskolába jártam.

Abban a városban, ahol valaha luxus-cukrárszék volt, akár Budapesten, most betértünk egy *cukrászda feliratú helyre*, kávé és süteményt szerettünk volna kérni. A helyiség siralmas állapotban; a kiszolgálók, de még a vendégek is kopottan és szomorúan álltak vagy ültek, akár egy menedékhelyen. A feketekávéhoz nagy teáskanalat kaptunk, a tortához nem volt villa... Nálunk is letarolta a háború a városokat, mégsem így néznek már ki, mint itt. A valamikor gyönyörű főtér most egyáltalán nem gyönyörű.

Viszont a híres Városháza most is szép látvány a Kultúrpalota szomszédságában, ahol egy kiállítást néztünk meg. Voltunk a Boyai-házban, onnan egyedül merészkedtem a találkozóra, de eltévedtem.

A városok-falvak – amerre elhaladtunk – hasonlóan néznek ki, közelükben olaj- és pakura szag, az utak járhatatlanok. Falvakban, mindenütt, szegénység, egyik szálláshelyünkön a mosdóból csövek lógtak ki...

Mindenütt rendetlenség, kosz és tetvek.

Nálunk is „népi demokrácia” és miegyéb volt abban az időben, ennek ellenére a háborús sérüléseket, utakat, házakat – úgy-ahogy – helyrehozták. Itt meg a falvakon áthaladva, este és éjjel még most is síri sötétség, háborús idők idéző elsötétítés...

Szászrégenből kifelé haladva, idegenvezetőnk nem tájékoztatta a busz vezetőjét arról, hogy útelzárás van. Meg kellett állnunk.

Románul tudakolta – volna – egy arra járó idős székelytől, merre haladjunk tovább Székelyföld felé. A bácsi csak legyintett a kezével, nem válaszolt. Talán nem is értette (vagy inkább nem akarta hallani), hogy mit beszél ez a román nő? Sofőrünk feltalálta magát, megszólította:

– Kedves bátyám, eltévedtünk. Korondra igyekszünk. Legyen szíves, igazítson el bennünket, – merre jutunk ki a városból?

A székely illendően megbillenve kalapját, készségesen mutatta, merre lehet tovább menni. Jól leforrázta idegenvezetőnket, aki szándékosan beszélt románul, holott az öltözkészéről látni lehetett, hogy székely emberrel áll szemben.

Tusnád-fürdőnél strandolás volt beiktatva, de – szerda lévén – zárva volt! Fájó szívvel néztünk be a magas rozoga léckapun a fürdőmedencékre. Az idegenvezetőnek tudnia kellett, ő szervezte a programot!

Este a szálláshelyre érkezve – ahol vacsora volt beiktatva – nem vártak minket vacsorával. Valamit gyorsan összetákoltak, hogy éhen ne vesszünk. Fáradtak voltunk, nem is nagyon érdekelt, mit kapunk.

Másnap fiatal székely lányok szolgálták fel a reggelit. Kedvesek, figyelmesek voltak hozzánk.

Érdeklődtek, mit hoztunk magunkkal, – bármit megvettek volna. Én pipereszappant ajándékoztam nekik. Mások élmesebbek voltak nálam, több holmit hoztak magukkal, – nekem eszembe se jutott, hogy üzleteljek.

Több településen megálltunk a gyönyörűen megmunkált székely-kapukat megcsodálni, fényképet készíteni. Az idegenvezető a magyarlakta (ősmagyar) települések nevét románul közölte a busz utasaival.

Ketten voltunk a csoportban, akik mér éltünk Erdélyben, jól ismertük a tájat, igyekeztünk útitársainknak elmagyarázni, merre járunk.

Csucsán megnéztük Ady Endre emlékeit, Korondon rövid időre megálltunk körülnézni, emléket vásárolni az otthoniaknak.

Egy délutánra a Tordai-hasadék megtekintése volt kitűzve. A buszban „képletesen” jegyeztem meg útitársaimnak: nehogy úgy járjunk, mint Tusnádon, hogy „*zárva találjuk*” a *Tordai-hasadékot*!

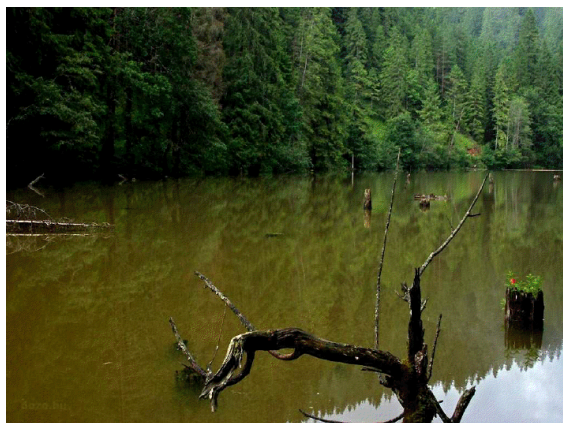
Mit ad Isten? Idegenvezetőnk út közben megállította az autóbust és olyan sokáig tartózkodott az épületben, hogy mire célunkhoz értünk, koromsötét lett.

Talán mondanom se kell, hogy csak elmosódott körvonalakat láttunk a nevezetes helyen. Kínunkban nevettünk, hogy lám, ez is zárva volt!

Az utazás vége felé gyalog sétáltunk végig *Békás-szoros* göröngyös útján, amelyet fényképen megörökítettem, s őrzöm az Oltárkőről készült képet.

A Gyilkos-tó⁹⁰ mellett csak úgy, el akart osonni nem kedves útikalauzunk, meg se említve, hol járunk. Nagyon bosszantott a dolog, hogy ilyen aljas módon viselkedik. Nem lehet, hogy azok, akik most járnak erre először, ne lássák ezt a természeti különlegességet.

Odasúgtam kolléganőmnek, kérjék a sofőrt, hogy le kell szállni, nem bírják tovább... álljon meg a sofőr. Megállt. Sokan leszálltunk vele. Jól ismertem a helyet, 1942-ben itt nyaraltam szüleimmel.

A csoporttal lementem a tóhoz, hogy lássák ők is, milyen érdekes a tó felszíne a kiálló fák maradványaival. A busz utasai csak ilyen módon csodálhatták meg ezt a páratlan természeti ritkaságot.

Eljött az idő, hazafelé vitt az utunk. Az autóbuszban, suttogva továbbadtuk, hogy ez a nő olyan sok borsot tört az orrunk alá, ennyi kitolás után a már az előre összegyűjtött pénzből tőlünk semmiféle ajándékot nem kap! Szépen letettük őt Nagyváradon, az irodája előtt. A várost elhagyva, rázendítettük az Erdélyi himnuszra –

és a többi irredenta dalt sorban, – jó hangosan énekeltük a határig, csak azon csodálkoztunk, hogy a román rendőrök nem masíroznak utánunk.

A vámosok viszont alaposan kitoltak velük (az is lehet, nem véletlenül, talán valaki hírt adott dalos kedvükről). Ki kellett szállnunk a buszból, órákig várakoztattak sorba állítva bennünket, mint a bűnösöket. Aztán lassan, komótosan érkeztek és tüzetesen vizsgálták át az autóbust. Mi meg majd' megfagyunk a szemergő esőben és a hegyek felől fújó havasi szélben. Semmi elvámolnivalót nem találtak.

Álmosak és fáradtak voltunk, mikor elhagytuk a rázós utakat, az országhatárt, végre a sima úton szinte az egész időt átaludtuk, – hajnalban érkeztünk Balassagyarmatra. A sok szép látnivaló mellett azt hiszem, ezek a bosszantó esetek is, mindnyájunkban máig megmaradtak.

Társasutazás Erdélybe (Rövid)

Megtörtént eset kellemes és kellemetlen emlékekkel

PONTOS IDEJÉRE NEM EMLÉKSZEM, talán a múlt század 60-as éveinek második felében történt mindaz, amit most leírok. Erdélybe készült a hivatal, ahol állásban voltam; rajtunk kívül néhányan más közhivatalokból, és több pedagógus tartott velünk, ahányan elfértünk egy autóbuszban. Örömmel készültem, mert menekülésünk óta nem jártam azon a vidéken.

Kellemes társaságban gyorsan telt az idő, jól éreztük magunkat. A határnál kis bonyolalmat jelentett, hogy főnököm egy csomagot bízott rám, benne ismerősenek városunkról fényképekkel, levéllel. Abban az időben egyes határállomásokon alapos vámvizsgálatot tartottak. Nálam semmi olyan dolog nem volt, amiért félnem kellett volna – baj nélkül megúsztuk a tortúrát, de számunka a vizsgálat közben tapasztalt udvariatlan magatartás okozott kellemetlen élményt.

Nagyváradon álltunk meg először, ahol a román idegenvezetőt (nőt) föl kellett vennünk, akinek feladata lett volna megfélemlíteni bennünket.

---

⁹⁰ Lásd a képen: a Gyilkos tó!

Bár erre nem volt nagy szükségünk, mert a csoportból többen, jól ismertük Erdélyt, a Székelyföldet, ahová tartottunk. Azonban a szállást és a programot „Önagységának” kellett volna intéznie.

Hogy tett-eleget ebbéli vállalásának?, az kiderül a továbbiakból. Nem kívánom részletes útleírással untatni az olvasókat, csak a megtörtént kirívó eseményeket rögzítem, amelyeknek emlékei örökre rögzültek bennem.

Megcsodáltuk a Püspöki palotát és a székesegyházat. Számomra különös élményt jelentett, mivel menekülésünk idején, 1944 szeptemberében itt töltöttünk rövid időt, arra várva, hátha jó sorsunk lehetővé teszi visszatérni szeretett otthonunkba, Marosvásárhelyre. (Akkor rokoni kapcsolatunk révén szállást és ellátást kaptunk ebben a gyönyörű palotában. A sors nem volt kegyes hozzánk; a front egyre közelgett, időnk nagy részét légítámadások miatt a palota alatti hatalmas pincében töltöttük.)

Most a csoporttal végigjártuk az épület gyönyörű termeit, benne a sok értékes festményt, szobrot, amelyek számomra már ismerősek voltak. Meghatódottan mentem el a szoba mellett, ahol szállásunk volt, s ahol a zongorán is gyakoroltam.

A palota mögötti részt siralmas állapotban láttam viszont, ahol a háború előtt nagy bombázásoknak voltam átélője.

Egy ilyen éjszakai bombázást követően megnéztük a pusztítást. Szerencsére a templomot és palotát ék-alakban kikerülték a támadók, viszont a városrészt a földdel tették egyenlővé.

Innen Kolozsvárra mentünk. Először a piacon álltunk meg. Sosem lehet elfelejteni azt a látványt, ami fogadott. Egy rozoga, csupasz és koszos elárusító deszkatákolmányon tehéntúrot, tejet, fokhagymát árultak. Az asztal melletti hordóban savanyított-káposzta, tehéntúró és zöldségfélék az asztalon, közvetlenül mellette a földön nagy rakás lótrágya tornyosodott!

A város nevezetességeit szemlélve szomorú volt látnom a feliratokat, amelyek mindent, még Mátyás királyunkat is románként minősítik. Ott sokat kellett időznünk, mert elromlott az autóbuszunk. Azonban *nem kedves* idegenvezetőnknek esze ágában se jutott segítségünkre lenni.

Az autóbusz vezetője ment a postára telefonálni, holott egy szót se tudott románul. Salgótarjánból kellett másik autóbust kérnie.

Egy napot veszteltünk a rossz időben, legtöbbször a templom előtti téren, Mátyás királyunk lovas-szobrát vigyázva. Sok magyar-, még Balassagyarmatról érkezett turistával is találkoztunk. A szobor körül ásatások folytak, valószínűleg „bizonyítékok” után kutatnak, hogy igazságos Mátyásunk csakis román lehetett.

Rosszul felszerelt szállásunk távoli kempingben volt. Az idő hidegre fordult; apró szobánk (inkább odú) kevés takaróval ellátva. Reggel a szabadég alatt, nyitott zuhanyozókban, hidegvízben tisztálkodtunk.

Körülöttünk szemét és kosz mindenütt, ami egész utunkon végigkísért bennünket. További szálláshelyünk is kritikán aluli, mindenütt olyan piszok és por, hogy nem mertünk semmihez hozzányúlni. Borzasztó gyenge kosztot kaptunk. Csupán egy alkalommal ülhettünk le egy viszonylag rendes, tiszta vendéglőben, ahol terített asztalon jó ebédet kaptunk.

Marosvásárhely (bár lélekszáma szinte háromszorosára emelkedett 1944 óta), nem olyan, amilyennek korábban ismertem. A valamikor gyönyörű tiszta, rendezett várost, ahol életem legszebb diákéveit töltöttem, most borzasztó lerobbant állapotban láttam viszont. Nostalgiaival sétáltam az akkor tiszta és virágos utcákon, ahol szinte naponta siettem iskolatáskával, – most megálltam a nagy épület előtt, ahová középiskolába jártam.

Abban a városban, ahol valaha luxus-cukrászdák voltak, akár Budapesten, most betértünk egy cukrászdának mondott helyre, kávé és süteményt szerettünk volna enni.

A helyiség siralmas állapotban volt; a kiszolgálók, de még a vendégek is kopottan álltak vagy ültek, akár egy menedékhelyen. A feketekávéhoz nagy teáskanalat kaptunk, a tortához nem volt villa... Nálunk is letarolta a városokat a háború, de már nem úgy néznek ki, mint itt. A valamikor gyönyörű virágos főtér most egyáltalán nem gyönyörű.

Viszont a híres **Városháza** most is szép látvány a Kultúrpalota a szomszédságában, ahol egy kiállítást néztünk meg. Voltunk a Boyai-házban, onnan egyedül merészkedtem a találkozóhelyre, de eltévedtem. A városok, amerre elhaladtunk, hasonlóan néznek ki, közelükben

olaj- és pakura szag, az utak járhatatlanok. Falvakban, mindenütt, szegénység, egyik szálláshelyükön a mosdóból csövek lógtak ki... Mindenütt rendetlenség, kosz és tetvek. Nálunk is „népi demokrácia” és miegyéb volt abban az időben, ennek ellenére a háborús sérüléseket, utakat, házakat úgy – ahogy – helyrehozták. Itt pedig, a szálláshelyeken, falvakon áthaladva, még most este és éjjel síri sötétség, háborús időket idéző elsötétítés.

Szászrégenen áthaladva, idegenvezetőnk nem tájékoztatta a busz vezetőjét arról, hogy útelzárás van. Meg kellett állnunk.

Románul tudakolta – volna – egy arra járó idős székelytől, merre haladjunk tovább a Székelyföld felé. Az idős székely csak legyintett kezével, nem válaszolt neki. Talán nem is értette (vagy inkább nem akarta hallani), hogy mit beszél itt románul. Sofőrünk feltalálta magát és megszólította: – Kedves bátyám, eltévedtünk.

Legyen szíves, igazítson el bennünket, – merre jutunk ki a városból, – Korondra igyekszünk. A székely illendően megbillenve kalapját, készségesen mutatta, merre kell menni.

Jól leforrázta idegenvezetőt, aki szándékosan beszélt románul, holott az öltözkéről látni lehetett, hogy székely emberrel áll szemben, nem bocskoros románnal.

Tusnád-fürdőnél strandolás volt beiktatva, de – szerda lévén – zárva volt! Az idegenvezetőnek tudnia kellett, ismernie kellett a program részleteit! Este érkezünk a szállodába, ahol vacsora volt beiktatva, – de vacsora nem volt. Valamit gyorsan összetákolnak, hogy éhen ne vesszünk. Fáradtak voltunk, nem nagyon érdekelt, mit kapunk.

Másnap fiatal székely lányok szolgálták fel a reggelit. Kedvesek, figyelmesek voltak hozzánk. Érdeklődtek, mit hoztunk magunkkal?, – bármit megvettek volna. Én pipereszappant ajándékoztam nekik. Mások élelmesebbek voltak nálam, több holmit hoztak magukkal, – nekem eszembe se jutott, hogy üzleteljek. Azt vittem magammal, amire szükségem volt.

Több településen megálltunk, a gyönyörűen megmunkált székely-kapukat csodáltuk, fényképeket készítettünk.

Az idegenvezető a magyarul lakta települések (ősmagyar) falvak nevét románul közölte a busz utasaival (Például Marosvásárhelyt Turu-mures-nek becézte! Ketten voltunk a csoportban, akik hosszabb ideig éltünk Erdélyben, jól ismertük a tájat, igyekeztünk útítársainknak elmagyarázni, merre járunk. Csucsán megnéztük Ady Endre emlékeit, Korondon rövid időre megálltunk körülnézni, emléket vásárolni.

Egy délutánra a Tordai-hasadék megtekintése volt kitűzve.

A buszban „képletesen” megjegyeztem útítársaimnak: nehogy úgy járjunk, mint Tusnádon, hogy „*zárva találjuk*” a *Tordai-hasadékot*!

Mit ad Isten? Idegenvezetőnk út közben megállította az autóbust, és olyan sokáig tartózkodott az épületben, hogy mire célunkhoz értünk, koromsötét lett.

Talán mondanom se kell, hogy csak elmosódott körvonalakat láttunk a nevezetes helyen. Kínunkban nevettünk, hogy lám, ez is zárva volt!

A Gyilkos-tó mellett csak úgy, *el akart osonni*, meg se említette, hol járunk. Nagyon bosszantott a dolog, hogy ilyen aljas módon viselkedik. Nem lehet, hogy azok, akik most járnak erre először, ne lássák ezt a természeti különlegességet. Odasúgtam kolléganőmnek, szóljon, le kell szállnia, nem bírja tovább... álljon meg a sofőr. Megállt. Sokan leszálltunk vele. Jól ismertem a helyet, 1942-ben itt nyaraltam szüleimmel.

Lementünk a tóhoz. A busz utasai csak ilyen módon csodálhatták meg ezt a páratlan természeti ritkaságot.

Lassan hazafelé vitt az utunk. Az autóbuszban, suttogva továbbadtuk, hogy ez a nő olyan sok borsot tört az orrunk alá, ennyi kitolás után a már az előre összegyűjtött pénzből tőlünk semmiféle ajándékot nem kap! Szépen letettük őt Nagyváradon, az irodája előtt.

A várost elhagyva, rázendítettük az Erdélyi himnuszra – és a többi irredenta dalt sorban, – jó hangosan énekeltük a határig. Azon csodálkoztunk, hogy a román rendőrök nem masíroztak utánunk.

A vámosok viszont alaposan kitoltak velük.

Ki kellett szállnunk a buszból, órákig várakoztattak... sorba állítva bennünket, mint a bűnösöket.

Aztán lassan, komótosan érkeztek, és tüzetesen vizsgálták át az autóbuszt. Mi meg majd' megfagyunk a szemergő esőben és a hegyek felől fújó havasi szélben. Semmi elvámolnivalót nem találtak.

Álmosak és fáradtak voltunk, mikor elhagytuk a rázós rozoga utakat, az országhatárt, s végre a sima úton szinte az egész időt átaludtuk, – hajnalban érkeztünk Balassagyarmatra. A sok szép látnivaló mellett azt hiszem, ezek a bosszantó esetek is, máig megmaradtak mindnyájunkban.

Északi fény vagy: Mire jó az északi fény?

KAPTAM AZ INTERNETRŐL olvasnivalót, amely engem valósággal nem csak megdöbbsentett, hanem megbotránkoztatott.

Mire képes az emberi agy? Ahelyett, hogy a tudósok békességért és az emberiség javát szolgálnák felfedezéseikkel, helyette pusztító eszközök, lassan a világ megsemmisítésére szolgáló alkotásokra használják, mivel féltékenység-agyukkal is kimondhatatlanul óriási eredményeket érnek el a technika fejlődése érdekében. Csak az a baj, hogy mindaz nagyon gyakran nem a jót, hanem ördögi célokat szolgál.

Ahogy olvastam a rémségeket, megdöbbsentem, hogy már eddig is mi mindent műveltek a világ csodáinak lerombolása- és embermilliók elpusztítására alkalmas találmányaikkal, ami ráadásul, elképzelhetetlen sok pénzbe került.

Eszembe jutott egyik kötetem. Eddig elektronikus kiadásban már több jelent meg. A kötet címe: Ádám ébredése (ószövetség-fantázia), internetes kiadásban, több ezren elolvasták már. Írói hivatásom második megjelent kötetének elejéről ragadtam ki néhány gondolatot:

Előhang:

„Kezdetben vala a nagy semmi.

– De mi az a semmi, mikor még nincs semmi?

– Hol van az a semmi? – Semmi a semmiben, csak a nagy üres Űr – s fölötte a Mennyeek országa?

De volt, van, és lesz – nemcsak ott, akkor, hanem mindenütt volt, van, és lesz is Valaki, de ki Ő? – A Teremtő!

VALAMIKOR, az idők kezdetén, ha volt olyan, mert talán idők kezdete sem volt, – vagy mindig is volt IDŐ?

De valahogy mégis csak el kellett kezdődnie az időnek, a semmiből valahogyan csak keletkezett valami, mert most itt van, létezik...

Igen, jelen pillanatban még létezik!

„Hogyan? Valahogyan! Mert Valaki, valahol, valamikor azt a valamit elgondolta, elkezdte, megteremtette!

Én így fogalmazom meg: Trónján ül a Mindenható nagy fényességben, körülötte sziporkázik a mindenség, angyalok serege veszi körül, akik hódolnak neki, angyalok kórusa énekel, zengik az Úr dicsőségét...

Akkor körülnéz az Úr, mély sóhaj szakad ki belőle: – körülöttem az angyalok, és ezen kívül sehol semmi? Unalmas minden...

S ekkor lelkében megszólal egy emberi hang – holott még ember sincs. – Nem jól van ez így!

Ekkor elhatározásra jut, majd feláll trónjáról, jobb kezét magasba emelve, mire az angyalok kórusa elhallgat. Mélységes csönd támad, nem hallható egy pissenés sem. A Mindenható körülnéz a nagy semmiben, miközben az angyalok némán figyelik minden mozdulatát, és azt, mit mond az Úr:– Tenni kell valamit!

– Teremtünk egy szép világot!

Ahogy megfogant benne a gondolat, azonnal hozzáfog művéhez... és hat nap alatt véghezviszi elgondolását, megteremti az Univerzumot.

Én azonban most nem akarok untatni senkit, azzal, hogy tovább idézem a világteremtés történetét (nem eredeti, hanem kitalált formában), sem saját alkotásomat arról, hogy alakult a semmiből a csodálatos Földünk, s hogy érkezett oda az élet, ahogy most van. Tény, hogy valaha: „Benépesedtek az erdők és mezők, vizek és a lég...”

„Csodás lett a világmindenség.”

De valami mégis hiányzott... a teremtés idején:– az EMBER!

„MÉG MINDIG nem kész a művem – mondja az Úr az angyalok seregének, – de kicsit pihennem kell. Szeme előtt mintha felhő vonulna el, mikor arra gondol: – miért egyedül én gyönyörködjem ebben a világban?”

..., EKKOR határozza el, hogy megalkotja legfőbb művét, az EMBERT”

Ádám „Egyszer fölne az égre, és hangosan felsóhajt: – de jó lenne, ha ebben a környezetben nem lennék egyedül, ha élne rajtam kívül olyan valaki, aki hozzám hasonló!

Isten hallja Ádám sóhaját.”

Az Úr: „Elhatározza: – szerzek neki segítőtársat, egy hozzá illőt, hiszen az állatokat, valamennyit úgy teremtettem meg, hogy mindnek legyen társa. Miért ne lehetne páros lény éppen az ember?”

...akinek a csodálatos növényekkel és állatokkal benépesített Paradicsomkertben adott szállást.

De milyen az emberi természet?

Elégedetlen.

Nem sok idő telt el, amikor Ádám unatkozni kezdett. Hiába volt meg mindene, ami az életéhez szükséges lett volna...

(Ilyen a férfi természete. Ha előbb az asszonyt teremtik meg, biztos vagyok benne, hogy nem unatkozott volna, talált volna magának értelmes elfoglaltságot!)

A következő részt akkor toldtam be, mivel a kötet megjelenése óta sok tapasztalatra tettem szert, s ez a mű is bizonyítja, hogy nem tévedtem.

*Az Úr látta, hogy Ádám, akit teremtett, csupán próba; **prototípusnak** sikerült, hiszen egy-féltekés agyat alkotott neki. Az élet igazolta, hogy tökéletesebb lényt kell alkotni, aki majd értelmével, türelmével olyan társa lesz Ádámnak, hogy ketten már egy egészet képeznek.*

Nem folytatom ezeket a gondolatokat. Az én alkotásom, az ószövetség-paródia addig tart, amíg majd a hajó kiköt az Ararát hegynél, és Ősapánk, Noé kiléphet a száraz talajra.

Nem szeretném a férfi nemet lesújtó véleményemmel megbántani, mégis, arra szeretnék arra utalni, még ha sokan az ellenkezőjét vallják is, mégis az élet, a valóság azt bizonyítja, hogy a nők sokkal jobban eligazodnak a világban, mint ők! Ez pedig igaz, mert családjuk vezényleténél gondoskodó természetükkel ott és egyéb helyen, a munka világában is megállják helyüket még úgy is, ha az számukra már dupla feladatot jelent, mivel általában ráadásnak, de rájuk hárul a családfenntartás valamennyi gondja-baja is. S ez tény, még ha van – sokkal kevesebb – ellenpélda is erre!

Azt viszont nem lehet tagadni, s nem is célozom, hogy a csodás találmányok feltalálói leginkább a nagybetűs FÉRFIAK közül kerülnek ki.

Az is tény, hogy sajnos, nem tudják magukat fékezni, majd újabb és újabb felfedezéseknél nem tudják, hol a határ, mert csak azokat volna szabad engedélyezni, használni, ami az emberiség jobbulását szolgálja, s nem a rombolást, szép világunk tönkretételét segíti elő – rohamlépésekben!

Sajnos az is tény, hogy nagyon sok találmány végül nem az emberek javát szolgálja, hanem háborús eszközöket (fegyvereket, bombákat, s nem sorolom...) teremtik meg vele, amik az emberek és a természet elpusztítására szolgálnak. S ma már ott tartunk, hogy kísérleteikhez nem kell sokáig várni, hogy a teremtet világunkat, Földünket megsemmisítsék.

Ez azt jelenti, hogy nem kell már az Úrtól, a teremtet Istentől várni a világ végét, hogy tudjuk, mikor pusztul el minden körülöttünk... ezt a fél-agytekés emberiség megteszi helyette!

Nem ijesztgetésnek szántam, ezért javaslom, aki nem hiszi, olvassa el a következőket az internetről: HAARP

<https://mail-attachment.googleusercontent.com/attachment/>

(Nem tudom, az egész szükséges-e, talán elég lenne az első sor is. Azonban inkább leírtam volna a lényegét, mert a számítógépemben csak krix-krax lett belőle és most már az interneten se találtam rá.)

A nagyon sok, szinte csodálatos találmányokra született tudósok agyukat értelmes találmányokra tudnák használni, mint hogy embermilliókat küldjenek hullámsírokba és ott fejezzék be életüket, ráadásul egyéb ördögi kegyetlenségeknek legyenek kitéve.

Mert az, hogy az északi fényt is öldöklésre és pusztítására tudják már hasznosítani, nincs jobb kifejezés, mint az: ÖRDÖGI!

V É G E

Záró gondolatok

Befejező gondolataim a kötetben található egyik novellával kapcsolatos

Talán egy hét múlva, az Acélgyár irodájából hazatérve, az ablakból rémülten láttam, hogy lovas-kocsi áll meg a ház előtt, s abból anyósom száll ki. Összeszorult a szívem. Mit akar? Határozott léptekkel ékezik a házba és beállít a szobámba. Köszöntést is elfelejtve jelentette ki:

– Pakolj össze, mert hazaviszlek! Azt hittem, hogy nálam fogtok lakni (igaz, hogy kedves fia minden este hazament hozzá, én meg a bérelt lakásban laktam esküvőnk után is.)

Megdöbbsentett, amikor férjem elmondta nekem, nem tudtam, mi történt náluk, mert korábban nem is hívott anyósom, erről nem beszéltünk.

– Ismerheted Klárit, – folytatta. Ne törődj vele, mit mondott, nem ő fogja eldönteni, nem rá tartozik, hogy mi legyen, és mi ne legyen nálam.

Ne félj kacsintott rám szokása szerint kissé erőltetett mosolyával, kapott fejmosást tőlem! – Arra kérlek: „*Ne tedd azt velem, hogy itt maradsz albérletben akár egyedül, akár a fiammal, én meg a lakásban egyedül maradjak?*”

Láttam, nagyon el van keseredve, s nem tudom miért, meghatottak könnyező szemei, ezért akaratom ellenére beadtam a derekam.⁹¹

Ekkor követtem el még annál is rosszabb lépésemet, hogy összekötöttem életemet fiacská-jával. Ezzel teret engedtem annak – ezután az egész család karmai közé kerülve – *végleg elrontani az amúgy is rosszul indult házaseséletemet.*

Finta Kata

---

⁹¹ A szerző korabeli fényképe